İSLÂM TARİHİ
ASR-I SAADET DÖNEMİ

SİYER-İ NEBÎ

Prof. Ali Muhammed
Sallâbî

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

السيرة النبوية

İTHAF

Bu kitabı; ilmiyle amel eden âlimlere, ihlâslı davetçilere, var gücüyle çalışan ilim talebelerine ve ümmetin tüm şerefli evlatlarına ithaf ediyorum.

Bu kitabın, sadece kendi rızası için olmasını O'nun güzel isim ve sıfatlarına sarılarak yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

"Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın."

(Kehf, 110)

RAVZA YAYINLARI
İslam Tarihi : 1
SİYER-İ NEBİ 1
Ali Muhammed SALLABİ

Tercüme
Mustafa Kasadar
Sadullah Ergin
Şerafettin Şenaslan

Tashih ve Son Okuma
Mustafa Kasadar

Baskı:
Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık
Kale İş Merkezi No:51-52 Topkapı - İstanbul

Sertifika No: 16480

Dördüncü baskı, İstanbul 2015

ISBN: 978-605-4818-06-8 (Tk)
ISBN: 978-605-4818-07-5 (1.c)

Ravza Yayınları

Büyük Reşitpaşa Cad. No:22/42
Vezneciler –İstanbul
Tel : 0212 528 46 17
Fax : 0212 514 27 31

Ali Muhammed SALLABİ

SİYER-İ NEBİ

OLAYLARIN SUNULUŞU VE TAHLİLİ
DERSLER VE İBRETLER

1

MEKKE DÖNEMİ

ALİ MUHAMMED SALLABİ

1963 yılında Libya'nın Bingazi şehrinde doğdu. Lisans eğitimini Medine-i Münevvere İslam Üniversitesi Davet ve Usulu'd-Din Fakültesinde derece ile tamamladı.

Ümmü Derman İslam Üniversitesi, Usul Fakültesinde 1996 yılında mastır yaptı.

" Kur'an-ı Kerim'de Temkin Anlayışı" adlı doktora çalışmasını Ümmü Derman İslam Üniversitesi, İslami Araştırmalar Bölümünde tamamladı.

Yazdığı eserler, İslam dünyasında büyük kabul gördü ve kısa bir sürede ünü her tarafa yayıldı. İslam Tarihi ile alakalı, hepsi derin araştırma ürünü olan yirmiyi aşkın eseri yayınlandı. Birçok kitabı bazı İslam ülkelerinde çeşitli Üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmaya başlandı. Şu an Katar'ın başkenti Doha'da bir araştırma kurumunda çalışmakta olan yazarın Türkçe'ye çevrilen ve yayınlanan eserleri şunlardır:

İSLAM TARİHİ DİZİSİ'NDEN TÜRKÇEYE ÇEVRİLİP YAYINLANANLAR:

1- Siyer-i Nebi/ Olaylar Ve Tahlili- (2 cilt)
2- Hz. Ebubekir / Hayatı Şahsiyeti ve Dönemi
3- Hz. Ömer / Hayatı Şahsiyeti ve Dönemi
4- Hz. Osman / Hayatı Şahsiyeti ve Dönemi
5- Hz. Ali / Hayatı Şahsiyeti ve Dönemi
6- Hz. Hasan / Hayatı Şahsiyeti ve Dönemi
7- Emeviler Dönemi (2 cilt)
8- Eyyubiler Dönemi Selahaddin Eyyübi Ve Kudüs'ün Yeniden Fethi
9- Selçuklular Dönemi
10- Osmanlı Devleti –Kuruluşu, Yükselişi ve Çöküşü-
11- Murabıtlar Devleti
12- İstanbul'un Fethi ve Fatih Sultan Mehmed
13- İmam Gazali

TÜRKÇEYE ÇEVRİLEN DİĞER KİTAPLARI

1- Allah'a iman
2- Meleklere İman
3- Kitaplara İman
4- Peygamberlere İman
5- Kaza ve Kadere İman
6- Ahiret Gününe İman
7- Kur'an-ı Kerim'de Fıkhu'n-Nasr ve't-Temkin

TAKDİM

Rahman ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla...

Bizleri Müslüman olarak yaratan, Peygamber ve Sahâbe sevgisiyle donatan Rabbimize (cc) hamd olsun.

Yoluna kurban olduğumuz, hayatına hayran kaldığımız, her şeyini örnek alma çabasına girdiğimiz, ümmeti olmakla şereflendiğimiz, sevgisi ve muhabbetiyle rızıklandığımız, Gönüller Sultanı Peygamber Efendimize salât ve selâm olsun.

O'nun etrafında pervane dönen, Ehl-i Beyt'ine, Ezvâc-ı Tâhirât'ına, Âl ve Ashâbı'na, Etbâı'na ve onların nurlu ve onurlu yollarını yol edinme gayretinde olanlara da, salât ve selâm olsun...

Peygamberimiz Aleyhisselâm'ın hayatını, en ince teferruatına kadar bilmek; her Müslüman'ın en büyük arzusudur. Aynı zamanda da, O'nun sevgili arkadaşlarını, yani **Sahâbe-i Kirâm**'ın hayatlarını bilmek de öyle. Peygamberimiz'in hayatı onlarla; Sahâbîler'in hayatı da Efendimizle iç içe geçmiştir.

Asr-ı Saadet'te meydana gelen olayları, mümkün olduğunca hiçbir ayrıntıyı ihmal etmeden araştırmak, o güzîde insanlarla, ciddi anlamda bağlantı kurmanın en kolay yoludur. Çünkü, **Kur'ân** ve **Sünnet**, o yüce şahsiyetlerin hayatlarında şekil bulmuştur.

Bilindiği gibi genelde **İslâm Târihi**, özelde **Siyer-i Nebi**, bizler için çok özel bir yer tutan, her alanda yol gösteren, başlı başına bir modeldir.

Peygamberimiz ve Ashâbı, bulundukları ortamdan ve gittikleri her yerde istisnasız her yaş ve cinsiyetteki insana, en güzel örnek oldular. Davranışları, günlük yaşayışları model ve örneklerle doluydu. Çok konuşan değil, yaşayan erlerdi onlar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm'ın yetiştirdiği **o altın nesil / Sahâbe**, hiçbir zaman eskimeyecek yeninin, ilk temsilcileri oldular. Onlar kapkara bir zihniyetin, karanlık insanları arasında; aydınlık savaşı veren, **aydın insanlardı! Peygamberler** Sultanı'nı gören, O'na inanan, o îmân ile yaşayıp-ölen, O'na gönül veren, O'nu kendisine örnek ve önder edinen, **gönül erleriydi** Ashâb! "Malım-mülküm, annem-babam, çoluk-çocuğum, canım-kanım, her şeyim sana feda olsun yâ Rasûlallah!" diyerek, canlarını, O Can'a, seve seve feda eden canlardı Ashâb!

İslâm güneşi ile karanlıklar aydınlığa, başıboşluk düzene, güçsüzlük kuvvete dönüştü. Her türlü zilletten, en üst düzeyde azamete çıkıldı. Cehaletin kırıp geçirdiği yerlerde, fazilet ve insanlık fışkırmaya başladı. Böylece bütün insanlığa en hayırlı bir miras bırakmış oldular. Onların böylesine kı-

sa bir zaman dilimi içine, bunca şeyleri nasıl sığdırdıklarını çok iyi düşünüp, derinlemesine tahlil etmemiz gerekir. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, herkesin ana kaynaklara inemeyeceği gibi, yine herkesin böyle bir tahlile girmesi mümkün değildir. Bunu, bu işin uzmanları yapacak, fakat bizler de yapılan çalışmaya ciddi bir şekilde sahip çıkacağız. Daha da açıkçası bunca emek ile önümüze konup donatılmış hazır sofrayı görmemezlikten gelmeyeceğiz.

İşte bu hazır sofralardan biri de elinizdeki bu eserdir. Sadece kendi memleketinde değil, dünyaca ünlü büyük İslâm Âlimi **Üstad Ali Muhammed Sallabi**, hayatını ortaya koyarak, yıllara yayılan birikimini bu kitap ile ölümsüzleştirdi. Birçok dile çevrilen bu dev eser, şimdi de Türkiye okuyucusu ile buluşuyor.

Yukarıda geçtiği gibi genelde **İslâm Târihi**, özelde **Siyer-i Nebi** diye bilinen alan, her Müslüman'ın olmazsa olmazların başında yer alır. Yine yukarıda geçtiği gibi büyük âlim Sallabi, Siyer-i Nebi, Raşid Halifeler ve İslâm Târihi'yle alakalı diğer eserleri bir külliyat şeklinde önümüze mükemmel bir sofra koymuş bir durumdadır. Her hangi bir özrü olmayan, bu sofrayı görmemezlikten gelemez. Ancak sofrayı görmek yetmiyor. Beslenmek için bu sofradan yemek gerekiyor.

İslâm'ın doğuşundan başlatılmış olan bu dev eser, insanlığa yön verecek ve yeniden derlenip toparlanmamıza vesile olacak bir güzellikte, bütün olayları anlatıp tahlil ediyor. Yani bizi çok mükemmel bir sofraya davet ediyor. Böyle bir sofradan yememek olmaz! Çünkü biz de bilmek, olmak ve sevmek durumundayız. O canlara can atmak durumundayız. Öyle ki, Peygamber ve Ashâbı bizden birer parça olmalılar! Hısım-akrabamızdan çok daha iyi tanımalıyız onları. Onları bulan, her şeyi bulmuştur; onları bulamayan, neyi bulmuştur?

Bizden önce bu din nasıl yaşanmış, sevgi ve muhabbet onları nereye götürmüş, nerede durdurmuş, ne kadar yükseltmiş, bunu hep beraber bu dev eserde göreceğiz...

Nasıl ki İslâm güneşinin doğması ile beraber, karanlıklar aydınlığa, başıboşluk düzene, güçsüzlük kuvvete dönüştüyse; her türlü zilletten, en üst düzeyde azamete çıkıldıysa; cehaletin kırıp geçirdiği yerlerde, fazilet ve insanlık fışkırmaya başladıysa, aynı şekilde bu oluşum ve gelişim bizde de olmalıdır. Bu da ancak Siyer ve İslâm Târihi'ni doğru bir şekilde bilmek, Peygamber ve Ashâbı'nı ciddi bir şekilde tanımaktan geçer.

Üstad Sallabi'nin bu dev eseri, işte böyle bir kapı açıyor bize...

Bu kapıdan girmek istemez misiniz?

Haydi öyle ise...

İstanbul; Zilkade 1433 / Ekim 2012
İlahiyatçı-Araştırmacı-Yazar
Âdem SARAÇ

Önsöz

Şüphesiz, hamd Allah'a mahsustur. O'na hamdeder, O'ndan yardım diler ve O'ndan bizleri bağışlamasını isteriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah'ın hidayet ettiği kişiyi hiç kimse dalalete düşüremez. Dalalete düşürdüğü kişiyi de hiç kimse hidayete/doğru yola erdiremez.

Ben şehadet ederim ki tek ve ortağı olmayan Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki Hz. Muhammed (sav) O'nun kulu ve elçisidir.

"Ey iman edenler! Allah'tan O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin." [1]

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir." [2]

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin. (Böyle davranırsanız) Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Resûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." [3]

Yarabbi! Zatının yüceliğine ve saltanatının büyüklüğüne layık olan şekliyle sana hamd olsun. Sen razı oluncaya kadar Sana hamd olsun. Sen razı olduğun zaman da ve sen razı olduktan sonra da sana hamd olsun.

Şüphesiz ki Peygamber (sav)'in hidayet yolunun araştırılması her Müslüman için en önemli bir görevdir. Bu araştırma aynı zamanda da çok önemli hedefleri de içerir. Bu hedeflerin en önemlileri ise Resûlullah'ın şahsiyetini, davranışlarını, sözlerini ve takrirlerini (onayladığı işlerini) öğrenerek onun şahsiyetini tanıma, Müslüman'a Hz. Peygamber (sav)'in sevgisini kazandırma, var olan sevgiyi artırma ve Resûlullah (sav) ile birlikte cihad eden ashabı kiramın yaşantısını tanıtmadır. Dolayısıyla bu araştırma Peygamber (sav)'in sevgisi ile birlikte her Müslüman'a sahabe sevgisini de kazandıracak ve Müslümanları onların yolunda yürümeye davet edecektir.

---

1 Âl-i İmran, 102
2 Nisa, 1
3 Ahzab, 70-71

Şüphesiz ki, Peygamber (sav) Efendimizin sireti; onun çocukluğu, gençliği, daveti, cihadı, sabrı ve düşmana karşı kazandığı zaferleri başta olmak üzere doğumundan vefatına kadarki hayatının bütün evrelerini kapsar. Bu çalışma onun hayatını bütün incelik ve detaylarıyla incelemekte; bir eş olarak, bir baba olarak, askerlerini tanzim eden bir komutan olarak, ordu içerisinde yer alan bir savaşçı olarak, yönetici ve siyasetçi olarak, eğitimci, davetçi ve zahit insan olarak, adalet dağıtan bir hâkim olarak yaptığı uygulamaları açık bir şekilde açıklamaktadır. Buna göre her Müslüman aradığını Peygamber (sav)'in siretinde bulacaktır.[4]

Dolayısıyla davetçi; bu kitapla birlikte davanın üslup ve aşamalarını Resûlullah (sav)'in siretinde bulacak. Her aşamaya uygun araçları tanıyacak, insanlarla olan ilişkilerinde ve onları İslam'a davet etme konusunda ondan istifade edecek; Resûlullah (sav)'in ila-i kelimetullah için sarf ettiği büyük gayretin, engelleri aşmada ve zorluklara karşı direnmedeki davranış biçiminin, şiddet ve fitneler karşısındaki tutumunun ne olduğunun şuuruna varacaktır.

Eğitimci; eğitim alanındaki Nebevî dersleri ve Resûlullah (sav)'in genelde bütün insanlar, özelde de kendisinin bizatihi terbiye ettiği, inayetiyle koruduğu, onlardan emsalsiz Kur'an neslini çıkardığı, Allah'a iman edip iyiliği emreden ve kötülükten sakındıran insanlar için en hayırlı ümmeti onlardan oluşturduğu ashabı kiramın üzerindeki tesirini *Nebevî Siret*'te bulacaktır.

Savaşan bir komutan; orduları, halkları, kabileleri ve ümmeti nasıl sevk ve idare edeceğine dair ilkeleri Resûlullah (sav)'in siretinde bulacak, bu hususlarda onun takip ettiği sağlam düzeni ve ince programı onun hayatında görecektir. Yine onun hayatında gerek planlama hususundaki açık örnekleri ve gerekse yürütme hususunda dikkat ettiği hususları bulacak, asker ile komutan arasında ve yöneten ile yönetilenler arasında şura prensibini uygulayabilmek ve adalet ilkelerini yerleştirmek için Resûlullah (sav)'in gösterdiği özeni görecektir.

Siyasetçi olan bir kişi; Resûlullah (sav)'in siretinde dış cephesiyle Müslüman olduğunu ilan edip küfrünü ve Peygamber'e karşı beslediği kinini gizleyerek sürekli olarak Allah Resûlü'nün aleyhine çalışan münafıkların lideri Abdullah İbn-i Übey İbn-i Selül gibi sapık siyasetçilere ve en gaddar düşmanlarına karşı nasıl davrandığını, İbn-i Selül'ün Resûlullah (sav)'i zayıf düşürmek ve insanları ondan nefret ettirmek amacıyla kurduğu komploları nasıl tezgâhladığını, onun zat-ı şerifini incitecek yaygaraları nasıl yaydığını ve bütün bunlara rağmen Resûlullah (sav)'in ona nasıl muamele ettiğini görecek, hem ona hem de beslediği kine karşı nasıl sabrettiğini öğrenecektir.

4 Es-Siretu'n-Nebeviye, Dr. Muhammed Ebu Faris, 50

Resûlullah (sav)'in takip ettiği ince siyaset sayesinde İbni Selül'ün gerçek yüzü ortaya çıkmış ve başta en yakınları olmak üzere bütün insanlar nefretle onu terk etmiş ve Resûlullah (sav)'in liderliği etrafında toplanmışlardır.

Âlimler; Allah Teâlâ'nın yüce kitabını anlamalarına yardımcı olacak, bilgileri Resûlullah (sav)'in siretinde bulacaklar. Zira Peygamber (sav)'in sireti, pratikte Kur'an-ı Kerim'in tefsiridir. Onda nüzul sebepleri ve pekçok ayet-i kerimenin tefsiri bulunmaktadır.

Resûlullah (sav)'in sireti; ayetlerin manasını anlamaya, ayetlerden hüküm çıkarmaya ve olaylarla iç içe yaşamaya, dolayısıyla ayetlerdeki şer'i hükümleri ve şer'i siyasetin prensiplerini çıkarmaya yardımcı olmaktadır.

Âlimler; Resûlullah (sav)'in siretinden değişik İslami ilimlerde doğru bilgileri elde ederek, nasih-mensuh ve diğer ilimleri idrak etmenin yanı sıra onunla İslami ruhun ve yüksek hedeflerin lezzetini bulacaklardır.

Zahitler; Resûlullah (sav)'in siretinde zühdün manasını, gerçeğini ve hedefini, tüccarlar da ticaretin hedeflerini, yollarını ve nizamını bulacaklardır.

Musibetzedeler; Sabır ve dayanıklılığın en yüksek derecelerini onun hayatından öğreneceklerdir. Dolayısıyla İslam davası yolunda yürürken azimleri güçlenecek, Allah Teâlâ'ya olan güvenleri artacak ve akıbetin (sonucun) takva ehlinde olduğuna içtenlikle inanacaklardır.[5]

Ve bütün ümmet; Resûlullah (sav)'in siretinden üstün edepleri, güzel ahlakı, sağlam akideyi, doğru ibadeti, yüksek ruhu, kalbin temizliğini, Allah yolunda cihad sevgisini ve O'nun yolunda şehit olma arzusunu öğrenecektir. Bütün bu anlatılanlardan dolayıdır ki, Hasan oğlu Ali şöyle demiştir:

"*Bize Kur'an'dan sureler öğretildiği gibi Resûlullah (sav)'in gazveleri de öğretilirdi.*"

Vakidi, Muhammed b. Abdullah'ın şöyle dediğini naklediyor: "Amcam Zühri'yi şöyle söylerken işittim: 'Meğazi ilminde hem dünya hem de ahiret ilimleri bulunmaktadır."

İsmail İbn-i Muhammed İbn-i Sa'd İbn-i Ebi Vakkas şöyle demektedir: "Benim babam Resûlullah (sav)'in meğazilerini bize sayarak öğretiyordu ve şöyle diyordu: '*Bunlar sizin ecdadınızın eserleridir, unutmayın, zayi etmeyin.*"[6]

Şüphesiz Resûlullah (sav)'in siretinin okunması ve araştırılması, ümmeti terbiye etmek ve devleti ikame etmek konularında âlimlere, komutanlara, fakihlere ve yöneticilere ışık tutmakta; İslam'ın ve Müslümanların tekrar eski azametli günlerine dönmelerini sağlayacak yolu tanımalarına yar-

5 Medhalün li Diraseti's-Sire, Dr. Yahya el-Yahya, 14
6 El-Bidaye ve'n-Nihaye, 2/ 224

dımcı olmaktadır. Bu ise Müslümanların ilerleme ve gerileme sebeplerinin bilinmesiyle mümkündür. Böylece fertlerin terbiyesi, Müslüman cemaatin yapılandırılması, toplumun ihyası ve devletin kurulması hususlarında Resûlullah (sav)'in fıkhıyla tanışacaklardır.

Resûlullah (sav)'in siretini okuyan ve araştıran her Müslüman; Resûlullah (sav)'in davadaki hareketi, geçtiği aşamaları, davaya savaş açan müşriklerin izledikleri metotların karşısındaki kudretini, Habeşistan hicretinin ince planını, Taif ehlini ikna çabasını, panayır (fuar) ve hac mevsimlerinde kalplere davayı arz etmesini, Ensar'ı tedricen İslam'a davet etmesini ve sonradan Medine'ye olan mübarek hicretini görecektir.

Şüphesiz başlangıcından sonuna kadar ön hazırlıklarından sonrasında cereyan eden hadiselere kadar hicret olayında tefekkür ederek planlama ve yürütmedeki maharet ve inceliği gören bir kimse, Resûlullah (sav)'in hayatında vahiy ile doğrultulmuş planlamayı ve Müslüman'dan talep edilen her şeyde planlamanın sünnetten ve ilahî tekliften bir parça olduğunu idrak edecektir.

Şüphesiz ki her Müslüman Nebevî Metod'dan; savaş yapmayı ve mücadeleyi, yönetme sanatlarını, her aşamayı idare etmeyi ve bir merhaleden diğer bir merhaleye geçişteki maharet ve profesyonelliğin yanı sıra Resûlullah (sav)'in Yahudi, münafık, kâfir ve Hıristiyanlardan oluşan güçlere karşı nasıl davrandığını ve Allah'ın tevfiki ve yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de beyan ettiği zaferin şart ve sebeplerine bağlı kalarak o güçlere karşı nasıl galip geldiğini öğrenecektir.

Bu ümmeti iktidara getirmenin, izzet, şeref ve itibarını iade etmenin ve Allah'ın şeriatını hâkim kılmanın ancak ***Nebevî*** yola bağlı kalmakla gerçekleşeceğine dair köklü bir kanaate sahibim. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz şunu bilin ki, Peygamber'in sorumluluğu kendisine yüklenendir (tebliğ görevini yapmak), sizin sorumluluğunuz da size yüklenendir (görevleri yerine getirmek). Eğer ona itaat ederseniz, doğru yolu bulmuş olursunuz. Peygamber'e düşen, sadece açık seçik duyurmaktır." [7]

Bu ayeti kerime, yeryüzünde iktidar olma yolunun Peygamber'e ittiba etmekten geçtiğini açıkça beyan etmekte, ondan sonraki ayetlerde iktidarı dile getirmekte ve iktidar şartlarını ifade etmektedir. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hâkim kılacağını (yeryüzünün iktidarını onlara vereceğini), onlar için beğenip seçtiği dini (İslam'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikle-

7 Nur, 54

ri) korku döneminden sonra bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaat etti. Çünkü onlar bana kulluk ederler, hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar asıl büyük günahkârlardır. Namazı kılın, zekâtı verin. Peygamber'e itaat edin ki merhamet göresiniz." [8]

Resûlullah (sav) ve ashabı (ra), yeryüzünde yer edinmek ve iktidar olmak için bütün şartları yerine getirdiler; taşıdığı bütün manaları ve bütün rükünleriyle imanı gerçekleştirdiler. Her çeşidiyle iyi amelleri işlediler. Hayrın her çeşidine haris oldular. Hayatlarının her alanında kapsamlı bir ubudiyet ile Allah'a ibadet ettiler. Şirkin her çeşidiyle, her şekliyle ve şirkte saklı olan her şeyle savaştılar. Hem fert hem de cemaat bazında maddi ve manevi iktidar olmak ve yer edinmek için bütün sebeplere sarıldılar. Ta ki, Medine'de devletlerini kurana kadar... Bundan dolayıdır ki Allah'ın dinini bütün halkların ve ümmetlerin arasında yaydılar.

Bugün Müslümanların, yeryüzünde yaşayan halkların evrensel liderliğinden geri kalmaları, ilahî mesajı unutup layık oldukları yerden düşen, gerek ilmî ve gerek pratik (amelî) alanlarda kaynağını hayallerden oluşan korkunç birikintilerle karıştıran, Rabbani sünnetleri ihmal eden ve yeryüzünde yer edinme ve iktidar olma düşüncesinin hayalî şeylerle mümkün olacağını sanan bir kavim için mantıki bir sonuçtur.

Şüphesiz Müslümanların başına gelen bu imani zafiyet, ruhi kuruntu, fikrî karışıklık, psikolojik sarsıntı, zihnî dağınıklık ve ahlaki çöküntünün tek sebebi, ümmet ile Kur'an-ı Kerim, Resûlullah (sav)'in sünneti, Raşit Halifelerin devri ve değerli tarihimizdeki parlak ve aydınlatıcı noktaların arasında oluşan boşluğun ta kendisidir.

Kur'an-ı Kerim'den, Nebevî yoldan ve Raşid Halifelerin siretinden tamamıyla uzak oldukları hâlde ortaya çıkıp İslam namına konuşan birçok insanı görmüyor musunuz? Onlar, batı medeniyeti karşısında psikolojik hezimetin sonucunda konuşmaları arasına yeni terimler ve sulandırılmış manalar yerleştirdiler. Kelime oyunu yaparak konuları gerçek manasından saptırıyor, saatlerce konuşuyor, makaleler yayınlıyorlar, ahkâm kesiyorlar. İnsan, kâinat, hayat ve hayat felsefesi hakkında, değişik konularında kitaplar yazıyorlar. Onların konuşma ve makalelerinde Kur'an-ı Kerim'den, Nebevî Metod'tan, peygamberlerin halklarını davet etmelerinden, yeryüzünde yer edinme ve iktidar olma fıkhından (Fıkhu'n-Nasr ve't-Temkin) ve halkların değişimi ile devletleri kurma meselelerinde Allah'ın sünnetlerini derinliğine kavrama hususunda –neredeyse hiçbir gayretleri olmamıştır. Hatta Nureddin Zengi, Salahaddin Eyyubi, Yusuf İbni Taşfin, Gazneli Mahmud ve Muhammed Fatih gibi ümmeti terbiye etme ve devleti kurma konularında Nebevî Metod üzere yürümüş komutanların dönemlerinde ümmetin yükseliş

8 Nur, 55-56

ve kalkınma faktörlerini de bize sunmaları için şanlı tarihimizi enine boyuna araştırdıklarına dair bir esere de rastlamak mümkün değildir.

Onlar, ilahi vahiyden ve Rabbani metottan çok uzak olan Doğulu veya Batılı bazı siyasetçileri, düşünürleri ve kültürlü insanları delil gösterirler ve örnekleri onların hayatlarından misal göstermek suretiyle verirler.

Tabii ki ben, başka halkların ve ümmetlerin tecrübelerinden istifade etmeye karşı çılan kimselerden değilim. Zira hikmet Müslüman'ın yitik malıdır, nerede bulursa onu almalıdır. Ama Rabbani metodu bilmeyen veya bilip de bilmezden gelen, dersler ve ibretlerle dolup taşan bu azametli ümmetin tarihini unutarak Kur'an-ı Kerim'in nurundan ve Resûlullah (sav)'in şerefli sünnetinden uzak görüşlere sahip olan, heva ve hevesleriyle şuurlu Müslümanların oturmaları gereken makamlara oturmaya çalışanlara karşıyım.

İbni Kayyım ne güzel söylemiştir:

"Allah'a yemin olsun ki, günahlardan korkum yoktur.
Çünkü günahlar af ve mağfiret yolu üzerindedirler.
Ancak ben bu vahyin ve Kur'an'ın hâkim kılınması hususunda,
Kalplerin ondan soyutlanmasından ve adamların görüşlerine,
Ve görüşlerinden kaynaklanan kuruntulara rıza göstermekten korkarım.
Rahman olan Allah'ın minnetiyle o olmasın."

Biz, ümmeti terbiye etme ve şer'i devleti kurma konusunda Nebevî Metod'un halklarda, ümmetlerde ve devletlerde sünnetullahı/Yüce Allah'ın değişmez kanunlarını ve O'nun davasını omuzlayarak insanların dünyasına giren Resûlullah (sav)'in halklara, ümmetlere nasıl davrandığını, devletler arası ilişkilerde nasıl muamele ettiğini tanımaya son derece muhtacız.

Ta ki davamızda ve dinimizi yeryüzünde yerleştirmede Resûlullah (sav)'in sünnetiyle doğru yolu bulalım ve o yolda yürüyelim. Kök ve dallarını Rabbimizin kitabından ve Resûlullah (sav)'in sünnetinden alarak sağlam bir metodun üzerine temel atalım.

"Andolsun ki Allah'ın Resûlü, sizin için, Allah ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir." [9]

Resûlullah (sav)'in ümmeti terbiye etme ve devleti kurma meselelerindeki fıkhı; kapsamlı, kâmil, ölçülü ve toplumların hidayetinde, halkların ihyasında ve devletlerin kurulmasında Allah'ın sünnetlerine uygun idi. Dolayısıyla Resûlullah (sav), son derece hikmetli ve üstün bir zekâ ile o sünnetlere uygun olarak muamelelerde bulundu. Tıpkı tedriç, bela, esbaba sarılma ve nefislerin değiştirilmesi gibi...

Resûlullah (sav), ashabının kalbine taşıdığı anlamlar, değerler ve Allah

9 Ahzab, 21

(cc), insan, kâinat, hayat, cennet, cehennem, kaza ve kaderle ilgili doğru akide ve düşünceleri ile birlikte Rabbani metodu yerleştirdi.

Ashab-ı Kiram (ra), Resûlullah (sav)'in terbiye ile ilgili metodundan çok etkilenirlerdi. Onlar, onun yönlendirmesine bağlılıkta gayet hırslı idiler. Herhangi bir nedenle orada hazır bulunmayan biri geldiğinde arkadaşlarına Resûlullah (sav)'in ahvalini, eğitimini, irşadını ve hazır bulunmadığı süre zarfında inen vahyi sorar, öğrenirdi. Onlar küçük büyük her şeyde Resûlullah (sav)'in attığı her adımı izler ve ona uyarlardı. Resûlullah (sav)'in genel durumunu araştırmayı nefislerine hasretmezlerdi. Resûlullah (sav)'den öğrendikleri, bildikleri ve gördükleri her şeyi çocuklarına ve çevresindeki insanlara da anlatarak onlarla paylaşırlardı.

Bu kitapta, siret geniş çaplı olarak araştırılmıştır. Ayrıca peygamberlikten önceki dünyanın genel durumu; hâkim olan medeniyetler; bi'set zamanında siyasi, ekonomik ve sosyal şartlar ahlaki durumlar; Resûlullah (sav)'in dünyaya gelişinden önceki önemli olaylar; vahyin inişi; davet aşamaları; Mekke devrindeki inanç, düşünce, ahlak ve ibadet yapısı; davet ve savaş hususunda müşriklerin takındığı tavır; Habeşistan'a yapılan hicret; Taif'e yapılan yolculuk ve o yolculukta karşılaştığı eziyet ve sıkıntılar; İsra ve Mirac nimeti; kabileler; Medine ahalisinden hayır kervanları ve nurun öncü birliklerinin ziyareti ve nihayet Nebevî hicretle kurulan ilk İslam devletinin kuruluşuna kadar geçen aşamaları araştırılıp dile getirilmiştir.

Bu kitap, okuyucusunun olaylara tamamıyla vâkıf olmasını sağlamakta, olaylardan dersler, ibretler ve neticeler çıkarmaktadır. Ta ki çağdaş dünyamızdaki Müslümanlar, onlardan istifade edebilsinler.

Araştırmacı (yazar), Resûlullah (sav)'in Medine'ye girişinden başlayarak vefatına kadar olan hayatını ele almıştır. Toplumu pekiştirip terbiye etmesini, devlet yapısındaki araçlarını, içteki ve dıştaki devlet düşmanlarıyla savaşmasını bütün detaylarıyla ele almıştır. Dolayısıyla bir araştırmacı, Resûlullah (sav)'in toplumu idare etmede, Medine Vesikası'nda tescil edilmiş Ehli Kitap'la yaptığı anlaşmada, cihad hareketinde, ekonomik tedbirlerde ve bütün beşeriyeti zifirî karanlıklardan, putlara/heykellere ibadet etmekten kurtarmak ve yüce Hâkim'in şeriatından sapmalarından korumak için gelen bu dine Müslümanın sahip çıkması için Peygamber (sav)'in fıkhına vâkıf kılacaktır.

Araştırmacı, çok sayıda ümmet evladının zihninden Nebevî siretin kayboluş problemini gidermeye çalışmaktadır.

Yakın tarihte yazılan ve Resûlullah (sav)'in siretini anlatan;

Safiyürrahman Mübarekfuri'ye ait *"Er-Rahiku'l-Mahtum"*, Muhammed Gazali'ye ait *"Fikhu's-Sire"*, Ramazan el-Buti'ye ait *"Fikhu's-Sireti'n-Nebevîyye"* ve Ebu'l-Hasan en-Nedvi'ye ait *"Es-Siretu'n-Nebevîye"* gibi birçok değer-

li araştırma ortaya çıktı. Yüce Allah da o araştırmaları kabul etti ve ümmet içerisine yaydı.

Ancak o araştırmalar çok kısa idi ve Allah Resûlü'nün hayatında meydana gelen olayların tümünü kapsamıyordu. Bazı üniversiteler bu kitaplara itimat ederek o kitapları müfredat programlarına koydular. Bu üniversitelerde bu kitapları okuyup içeriğini öğrenen öğrenciler Resûlullah (sav)'in siretini anlamış olur zannettiler. Tabii ki bu, çok yanlış olduğu kadar Resûlullah (sav)'in şanlı Sireti hakkında da tehlikeli bir anlayıştır. Bu durum öğrencilerle sınırlı kalmayıp bazı mescit imamlarına ve bazı İslami hareketlerin liderlerine de sirayet etti. Dolayısıyla onların mensuplarına da yansıdı. Böylece birçok insanın nazarında siret ile ilgili çok kısır bir düşünce ortaya çıktı.

Şeyh Muhammed el-Gazali, *Fikhu's-Sire* adlı eserinin sonunda böyle bir düşüncenin tehlikesine dikkat çekerek şöyle diyor:

"Sen doğumundan vefatına kadar tarihini incelediğinde Hz. Muhammed (sav)'in hayatını öğrendiğini sanıyorsun, oysa bu son derece yanlıştır. Çünkü sen, Kur'an-ı Kerim ve temiz sünneti inceleyip okumadan hakkıyla sünneti öğrenemezsin ve algılayamazsın. İslam Peygamberi (sav) ile bağlantın, Kur'an ve sünnetten elde ettiğin pay kadar olur." [10]

Bu araştırmada (kitapta) okuyucu; Bedir, Uhud, Hendek, Beni Nadir, Hudeybiye Anlaşması ve Tebuk Gazvesi gibi Nebevî siret ile alakası olan Kur'ani boyuta ışık tutulduğunu görecektir. Araştırmacı (yazar), olaylardan çıkarılan dersleri, ibretleri, zafer ve hezimette Allah'ın sünnetlerini ve Kur'an-ı Kerim'in nefislerdeki hastalıkları nasıl tedavi ettiğini açıklamaktadır.

Nebevî siret, bütün nesillere, hayat serüveninde onlara faydalı olacak her şeyi vermektedir. O hâlde siret, her zamana ve her mekâna hitap ettiği gibi ıslah edicidir de...

Ömrümün birçok yılını Kur'an-ı Kerim ve Resûlullah (sav)'in Siretinin araştırılması içinde yaşadım. O günler hayatımın en güzel günleri oldu. Araştırma esnasında yabancılığımı ve hicretimi unuttum, kaynakların içinde bulunan elmaslar, hazineler ve değerli mücevherat ile iç içe yaşadım. Yüce ümmet evlatlarının ellerinin ulaşabilmesi için, o hazine ve mücevherleri toplamaya, sıralamaya, düzenlemeye ve birbiriyle uyumlu bir hâle getirmeye çalıştım.

Derslerin, ibretlerin ve faydaların anlatımı konusunda eski ve yeni siyer yazarları arasındaki farkları tesbit ettim. Zira zaman zaman Zehebi'nin zikretmediğini İbni Hişam zikretmekte ve Sünen sahiplerinin zikretmediğini de İbni Kesir zikretmektedir. Bu, eski yazarların arasındaki farktır. Yeni ya-

10 Fikhu's-Sire, Gazali, 476

zarların arasındaki fark ise, Gazali'nin zikretmediğini Sibai zikrediyor, Gadban'ın anlatmadığını el-Buti anlatıyor. Aynı şekilde, eski ve yeni siyer yazarlarının zikretmedikleri bazı şeyler tefsir, *Fethu'l-Bari* ve *Nevevi Şerhi* gibi hadis şerhleri ve muhtelif fıkıh kitaplarında bulunuyor.

O dersleri, ibretleri ve faydaları toplamakla Allah Teâlâ bana ikramda bulundu. Kolaylıkla bulunabilecek ve olgunlaşmış o meyveleri toplayacak okuyucuya yardımcı olabilecek bir şekilde o dersleri, ibretleri ve faydaları güzel bir gerdanlıkta (bu kitapta) toplayarak düzenledim.

Şüphesiz bu kitapta yüzlerce kaynaktan toplanmış bilgi, ilmî birikim ve pratize edilebilecek fikirler bulunmaktadır

Libya, Yemen, Irak, Mısır, Sudan, Suudi Arabistan, BAE, Katar ve Şam diyarından çok sayıda kardeş; karşılıklı sohbet, münakaşa ve toplantılarla bu zorlu hizmeti ortaya çıkarmada pay sahibi olmuşlardır. Bazıları çok nadir bulunan kaynaklara ulaşmakta ve onları temin etmede bana çok yardımcı oldular. Bazıları, Allah Teâlâ'nın kâinattaki mer'i kanunlarına Hayber ve Mekke fethindeki fırsat kanunu gibi mübarek hareketinde (Resûlullah'ın iç içe yaşadığı) kanunlara bağlanma mecburiyetinin yolunu gösterdi.

Bazıları da Tarihî Siret'i, Amelî Siret ile irtibatlandırmanın ve engin bir bilgi, derin fıkıh ve aşırı duygusallıkla yeni nesle yardımcı olacak düzgün bir metodun çerçevesinde birbiriyle kaynaştırmanın önemine işaret ettiler. Siret; ruhun ve aklın gıdası, kalplerin dirilticisi ve nefislerin aydınlığıdır.

Şüphesiz Resûlullah (sav)'in sireti, İslami davetin seyrinin muhtaç olduğu her alanda çok zengindir.

Peygamber (sav); davet, terbiye, kültür, eğitim ve cihad başta olmak üzere hayatın bütün alanlarında kendisine uymak isteyenlere çok sayıda örnek bırakmadan dünyadan göçmedi. O hâlde Resûlullah (sav)'in siretinde derinleşmek, Resûlullah (sav)'i diğer insanlardan ayıran büyük ahlaki birikimi ve Resûlullah (sav)'in insanlarla yaşadığı güzel davranışları tanıma noktasında okuyucuya yardımcı olmaktadır. Okuyucu, Resûlullah (sav)'in siretinde şairin şu sözünü doğrulayacak şeyleri görecektir:

"Senden daha güzeli gözlerim görmedi,
Senden daha iyiyi kadınlar doğurmadı,
Bütün ayıplardan münezzeh yaratıldın,
Sanki sen istediğin şekilde yaratıldın."

Durum böyle... Ancak ben, bu çalışmamın hatasız olduğunu ve her yönüyle mükemmel olduğunu iddia etmiyorum. Çünkü masumiyet ve mükemmeliyet peygamberlerin şanıdır ve onlara mahsustur. İlklerin gücünün yetmediği şeyleri yaptığımı da iddia etmiyorum. Çünkü Resûlullah (sav)'in şanı büyüktür ve siretindeki bazı alamet ve işaretlerin izahının; zarif nefse, derin fıkha, üstün zekâya ve aşkın bir imana ihtiyacı vardır. Bütün ilimleri

kuşattığını/bildiğini zanneden kimse nefsini tanımamıştır. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Sana ruh'tan soruyorlar. De ki: 'Ruh Rabbimin emrindendir. Bana ondan ancak az bir bilgi verilmiştir." [11]

İlim, sahipsiz bir denizdir. Şair şunu söylerken ne güzel söylemiş:

"İlimde felsefeyi iddia eden kimseye de ki:

Bir şeyi ezberledin ama senden birçok şey kayıptır."

Sa'lebi şöyle diyor: "Bir kimse bir kitap yazarsa ve o kitap onun yanında bir gece kalırsa, diğer gecelerde ona bir şeyler eklemek veya ondan bir şeyler çıkarmak ihtiyacı hisseder. Peki bu durum bir gecede yaşanıyorsa, ya yıllar boyu durum nasıl olacak?

İ'mad el-İsbehani de şöyle diyor: "Ben görüyorum ki insan bir gün bir kitap yazdığında ertesi günün sabah kalktığında 'Şurası değiştirilseydi daha güzel olacaktı; şu şekilde eklenme yapılsaydı daha güzel görünecekti; şu öne alınsaydı daha iyi olacaktı; şurası silinseydi daha şık olacaktı' gibi sözler sarf etmekten kendilerini kurtaramadığını gördüm. Bu durum en büyük ibretlerden olup bütün beşeriyeti istila eden eksikliğin en bariz delilidir."

Son olarak, bu çalışmayla, sadece kendi rızasını, insanlara yararlı olmasını, yazdığım her harf karşılığında bana sevap kazandırmasını, bu çalışmayı güzel amellerimin terazisine koymasını ve bu kitabın tamamlanması için bütün güçleriyle bana yardım eden kardeşlerime de sevap kazandırmasını yüce Allah'tan diliyorum.

Şair şöyle demiş:

"Topal olduğum hâlde kavmin kervanı peşinde yürüyorum.

Böylece karşılaştığım eğriliğin telafisini umut ediyorum.

Beni geçmelerinden sonra onlara ulaşırsam eğer,

Gökyüzü Rabbi için; insanlar için, çokça çıkış yolu var.

İnsanlardan kopuk, yerin kurak bir bölgesinde kalırsam eğer,

Bu durumda hiç yoktur topal olan kimseye zarar."

Ey Allah'ım! Bütün noksanlıklardan seni tenzih eder ve sana hamd ederim. Senden başka ilah olmadığına şehadet eder, senden mağfiret dilerim. Ve dönüşümüz sana'dır.

Rabbinin affına, mağfiretine ve rızasına çok muhtaç olan kulu.

Ali Muhammed Sallabi

H. 1422 – M. 2001

---

11 İsra, 85

BİRİNCİ BÖLÜM

MEKKE DÖNEMİ

HZ. MUHAMMED (SAV)'İN PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE VAHYİN İNİŞİNE KADAR CEREYAN EDEN ÖNEMLİ TARİHÎ OLAYLAR

1.
KONU

HZ. PEYAMBER (SAV)'İN PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE DÜNYAYA HÂKİM OLAN DİNLER VE MEDENİYETLER

ROMA İMPARATORLUĞU

Doğu Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu diye tanınıyordu. Yunanistan, Balkanlar, küçük Asya (Anadolu), Suriye, Filistin, Akdeniz havzası, Mısır ve Kuzey Afrika'ya hükmediyordu. Bizans, çok zalim bir devletti. Hükmettiği halklara zulüm eder, onlara zorluklar çıkarır ve üzerlerindeki vergileri katlayarak artırırdı. Bunun neticesi olarak her yerde karışıklıklar ve başkaldırılar başladı ve giderek çoğaldı. Normal hayatları; oyun, saz-caz, sarhoşluk, bolluk ve israf üzerine kurulmuştu.

Mısır, dinî baskı ve siyasi diktatörlüğün hedefi olmuştu. Bizanslılar onu bol süt veren koyuna çevirmişlerdi. Sağmasını güzel, ama yem vermesini kötü yapıyorlardı.

Suriye'ye gelince, Suriye halkı arasında zulüm, haksızlık ve kötülük epey çoğalmıştı. Halkı yönetmede aşırı kuvvete dayanıyorlardı. Suriye, Bizanslıların beklentilerine binek hâline gelmişti. Yönetim, kuvvetten başka bir şeye itimat etmeyen ve yönetilen halka karşı hiçbir şekilde şefkat duygusunu hissetmeyen yabancıların elindeydi. Suriyeliler, üzerlerinde biriken vergi borçlarını kapatabilmek için çocuklarını bile satıyorlardı.

Bizans toplumu ise çelişkiler ve çalkantılarla doluydu. İçinde bulundukları durumun portresi *"Mazisiyle ve Hâlihazırıyla Medeniyet"* adlı kitapta şu şekilde çizilmektedir: "Bizanslıların sosyal hayatında korkunç bir çelişki bulunmaktadır. Zira bir yandan dinî inanışlar zihinlerinde yerleşmiş, Ruhbanlık memleketin her tarafını sarmıştı. Normal hayatları batıni mezhebinin tabiatını aldığı gibi memlekette sıradan bir insan derin dinî kanunlara ve meşhur Bizans mücadelesine müdahale ediyor ve onunla meşgul oluyordu. Diğer yandan onlar oyun, saz-caz, sarhoşluk, bolluk ve israfın her çeşi-

dine aşırı derecede düşkünlerdi. Bazen erkekler arasında bazen de erkekler ile yırtıcı hayvanlar arasında düzenlenen dövüşler seksen bin kişiye yetecek kadar büyük arenalar ve çok geniş spor alanlarında yapılıyordu. Güzel şeyleri severlerdi, şiddete ve zorbalığa âşık idiler. Oyunları çoğu zaman zarar verici ve kanlı geçiyordu. Tüyleri diken diken eden, korkunç cezaları vardı. Büyüklerinin ve liderlerinin hayatı hayâsızlık, israf, komplo, aşırı dalkavukluk, çirkeflik ve kötü âdetlerden ibaretti.[12]

FARS (İRAN) İMPARATORLUĞU

Fars İmparatorluğu, "*Fars Devleti*" veya "*Kisra Devleti*" olarak da tanınıyordu. Bu imparatorluk, Doğu Roma İmparatorluğu'ndan daha büyüktü. Fars İmparatorluğu'nda "Zerdüşt" ve (MS 3. yüzyıl başlarında "Mani" tarafından kurulan) "Mani/Maniheizm" dini gibi çok sayıda sapık din bulunmaktaydı ve daha sonra MS 5. yüzyıl başlarında her şeyin mübah ve serbest olduğuna inanan "Mezdekiye" dini ortaya çıktı ki, bu da çiftçi ayaklanmalarının yayılmasına ve sarayları yağmalayanların artmasına yol açtı. Onlar, insanları tutukluyor, kadınları esir alıyor ve taşınır taşınmaz bütün mallarına el koyuyorlardı. Öyle ki, yerleşim yerleri, mezralar (çiftlikler) ve evler sanki daha önce kimse oralarda ikamet etmemiş bir hâle geldi.

Fars İmparatorluğu'nun sultanları verasetle hükmediyor ve kendilerini Âdemoğullarının üstünde tutuyorlardı. Çünkü kendilerini ilahlar neslinden kabul ediyorlardı. Memleketin tüm geliri onların mülküydü. Düşünülmesi zor bir kibir ve iftiharla o mülkte tasarrufta bulunuyor ve hayvanca yaşıyorlardı. Bunun sonucunda çok sayıda çiftçi, vergilerden ve askerî hizmetten kaçmak amacıyla işlerini terk ederek kilise ve ibadethanelere sığındılar. Tarihin bazı devrelerinde Farslar ile Rumlar arasında cereyan eden ve uzun yıllar süren yıkıcı ve yakıcı savaşların değersiz yakıtı onlar oluyorlardı ki, o savaşlarda kralların arzu ve isteklerini yerine getirmek dışında halkların hiçbir çıkarı yoktu.[13]

HİNDİSTAN

Hindistan'ın din, ahlak, sosyal ve siyaset alanlarında en kötü ve çöküntülü devri MS 6. yüzyıla girerken başlayan devirdir. Hayâsızlık her tarafa hatta mabetlere bile yayılmıştı. Çünkü hayâsızlık kutsallaşmıştı. Kadının değeri ve korunması kalmamıştı. Kocası ölen kadının yakılması geleneği yaygındı. Halkın tabakaları arasındaki büyük eşitsizlik, diğer dünya devletlerin-

12 Age, 31
13 Es-Siretu'n-Nebeviye , Nedvi, 332-339

dekinden farklıydı. Bu durum, medeni, siyasi ve din kanununa tabi idi. Dinî sıfatlı Hintli kanun koyucular bu kanunu koymuştu. Dolayısıyla kanun toplumun genel öngörüsüne ve hayatlarının anayasasına dönüşmüştü.

Hindistan başıboşluk ve parçalanma sürecini yaşıyordu. Aralarında yıkıcı savaşların patlak verdiği emirlikler yayıldı. Açık bir uzlet içerisinde, dünyada cereyan eden olaylardan uzak kaldı. Gelenek, sınıflar arasındaki eşitsizlik, kan ve soy taassubu konularında aşırılık egemen olmuştu.

Hindistan'ın bir üniversitesinde tarih hocası olan Hintli bir tarihçi, Hindistan'a İslam girmeden önceki çağı şöyle ifade diyor: "Hintliler, dünyadan kopuk, nefislerine kapanık ve dünyada olup bitenden tamamıyla habersiz bir millettiler. Bu cehalet, olaylara karşı duruşlarını zayıflattı. Dolayısıyla onlarda donukluk oluştu. Çöküş ve gerileme emareleri her tarafta görünmeye başladı. O dönemde edebiyat ruhsuzdu. Mimarlık, ressamlık ve diğer güzel sanat alanlarında da durum aynıydı.[14]

Hint toplumunda sınıflar arasında büyük bir eşitsizlik, aileler arasında da utanç verici ayrımcılık vardı. Dul kadınların evlenmesine müsaade etmezlerdi. Yiyecek ve içecek konularında kendilerine baskı yapıyorlardı. İhmal ve kapı dışarı edilen garibanlara gelince, onlar da memleketleri ve medeniyetleri dışında yaşamaya mecbur bırakılmışlardı.

Hindistan halkı dört sınıfa ayrılıyordu:

1 Kâhin ve din adamları sınıfı "Berhemi".

2 Savaş ve askeriye sınıfı "Şetri".

3 Çiftçilik ve ticaret adamları sınıfı "Veyş".

4 Hizmet adamları sınıfı "Şuder".

Şuder sınıfı, sınıfların en hakir olanıydı. Çünkü inançlarına göre kâinatın yaratıcısı, onları kendi ayaklarından yaratmıştı. Diğer üç sınıfa hizmet etmek ve onları rahatlatmaktan başka onların hiçbir değeri yoktu. Sınıflar kanunu Berhemilere, hiç kimsenin onlara ortak olamayacağı yüksek bir makam ve mevki veriyordu. Behremi sınıfına mensup kimse günahlarıyla ve amelleriyle her üç sınıfı yok etse bile günahları bağışlanmıştı. Ondan vergi almak caiz değildi. Hiçbir durumda ölümle cezalandırılamazlardı.

Şuder sınıfının; mal edinme, servet biriktirme ve Berhemilerle oturma veya elleriyle onlara dokunma ya da mukaddes kitapları öğrenmeye hakları yoktu."[15]

14 Es-Siretu'n-Nebeviye , Nedvi, 38
15 El-Kanunu'l-Medeni el-İctimai el-Müsemma (Menuşasenz) bablar, 1-10; Nedvi'nin Es-Siretu'n-Nebeviyye adlı eserinden naklen, 38

Bİ'SETTEN ÖNCE DİNLER DÜNYASININ DURUMU

İnsanlık, büyük İslam şafağı sökmeden önce dinî, iktisadi, siyasi ve sosyal alanlarda beşeriyet tarihinin en kötü aşamasından geçiyor ve her alanda genel bir başıboşluğu, karanlığı yaşıyordu. Cahiliye metodu akide, fikir, düşünce ve nefislere hâkim olmuştu. Cehalet, heva, çözülme, fısk-ı fücur, zorbalık, zulüm, şiddet ve sapmalar insanların dünyasında hüküm süren Cahiliye metodunun en bariz alametleri hâline gelmişti.[16]

Başına gelen tebdil, tahrif ve Allah Tealâ'nın insanlara gönderdiği mesaj olma itibarıyla önemini yitirecek duruma getiren tağyir sebebiyle semavi dinlerin hayat üzerindeki tesiri kalmamıştı. Dinlerin mensupları, aralarında yakıcı savaşların meydana gelmesine kadar götüren teorik ve inançla alakalı çatışmalarla meşgul oldular. Bunun sebebi de beşerî fikirler ve bozuk düşüncelerin dinlerine girmesiydi. Dinine bağlı kalıp da tebdil ve tahrif yapmayan din mensuplarının sayısı çok azdır. Bunlar, kendilerini kurtarmak ve diğerlerinin ıslahından umut kestikleri için insanların dünyasından uzak durmayı ve halvete girerek tek başına yaşamayı tercih ettiler. Bozulma, bütün sınıflara ve insan cinsinin tamamına istisnasız yayıldı.

Dinî alanda insanların mürted olduklarını ya da dine asla girmediklerini ya da semavi dinleri değiştirmeye giriştiklerini göreceksin.

Yasama alanındaki durum ise tam bir rezaletti. İnsanlar Allah Tealâ'nın şeriatını arkalarına atmışlardı. Kendi akıllarına göre Allah Tealâ'nın izin vermediği akıl ile çelişen ve fıtrata ters düşen kanunları icat ettiler. Halkların ve ümmetlerin liderleri, rehberleri, rahipleri, papazları ve ileri gelenleri bu bozukluğun başını çektiler. Böylece dünyayı zifirî bir karanlığa, kapkara bir geceye ve Allah Tealâ'nın yolundan çıkarak büyük bir sapıklığa soktular.

Yahudilik

Yahudilik, ruhsuz ve cansız grup ayinlerine ve âdetlere dönüştü. Komşuluk ettiği, ilişkide bulunduğu ve yönetimleri altına girdiği ümmetlerden etkilendi. Çoğu âdet, gelenek ve göreneklerini Cahiliye putperestliğinden aldılar. Yahudi tarihçiler bunu itiraf etmektedir.[17]

Yahudi maarif dairesinde şu ifadeler yer almaktadır: "Peygamberlerin putperestliğe olan nefret ve gazabı, putperestlik ve ilahlarına ibadetin, İsra-

16 El-Gurebaû'l-Evvelûn, Selman Udeh, 57
17 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Hasan en-Nedvi, 20

illilerin nefsine sızdığına delalet etmektedir. Babil sürgününden döndükleri zamana kadar, ilahların ibadeti ve putperestliğin kökü kazılmadı. Şirk ve hurafe dolu inanışlara inanırlardı. Meşhur "Talmud" kitabı da putperestlikte Yahudiler için özel bir cazibe olduğuna şahitlik yapmaktadır.[18]

Peygamber (sav)'in bi'setinden önce Yahudi toplumu, aklın çöküşüne ve dinî bozukluğun zirvesine ulaşmıştı. Yahudilerin yanında haddinden fazla mukaddes sayılan ve MS 6. yüzyılda Yahudiler arasında kullanılmakta olan Babil Talmud'unda hafif akıl, boş söz, Allah'a karşı cüret (cesaret), akıl, din ve gerçeklerle oynamayla ilgili garip örnekler bulacaksın.[19]

Hıristiyanlık

Hıristiyanlık, aşırıların tahrifi ve cahillerin teviliyle sınava çekildi. Tevhidin nuru ve Allah'a yapılan ibadetteki ihlâs kalın bulutlar arkasında kaybolup gitti. Mesih gerçeği ve tabiatı ile ilgili yapılan mücadeleler sonucunda Şam ve Irak Hıristiyanları arasında çok sayıda savaş patlak verdi. Evler, medreseler ve kiliseler birbiriyle yarışan rakip kamplara bölündü. Hıristiyan toplumunda putperestlik değişik şekillerle ve ayrı ayrı renklerle ortaya çıktı.

"Muasır İlim Işığında Hıristiyanlık Tarihi" adlı eserde şu ifadelere yer verilmektedir: "Putperestlik sona erdi ama tam ve gerçek bir yok olmayla karşılaşmadı. Belki nefislerin derinliklerine indi. Putperestlikteki her şey Hıristiyanlık adı ve perdesi arkasında devam etti. Putperestlerin ilahlarından ve kahramanlarından soyutlanıp onları terk edenler, kendi şehitlerinden bir şehidi seçip aldılar ve onu ilahların vasıflarıyla lakaplandırdılar. Sonra da ona bir heykel yaptılar. Bu şekilde şirk ve putların ibadeti o yerli şehitlere intikal etti.

O asır daha bitmeden şehit ve velilere ibadet her tarafa yayıldı ve yeni bir akide oluştu. Bu da, velilerin ilahlık sıfatlarını taşıyor olmalarıydı. O kutsal sayılan insanlar, Allah ile insan arasında yer aldılar. Bunların inanç esaslarına göre ilahlık sıfatını taşıyan aracılar oldular ve orta çağın nezahet, vera, zühd ve temiz olmanın simgesi hâline geldiler. Putperest bayramlarının isimleri yeni isimlerle değiştirildi. Hatta miladi 400. yılda eski Güneş Bayramı, Mesih'in doğuş bayramı olarak değiştirildi."[20]

Katoliklerin yeni maarif dairesinde şu ifadeler bulunmaktadır: " Dördüncü asrın son çeyreğinden bu yana tek ilahın, üç asıldan mürekkep oldu-

18 Age, 20
19 Age, 21
20 Age, 23

ğu inancı Hıristiyanlık dünyasının hayatının ve düşüncesinin oldukça derinlerine kadar indi. Kabul edilen resmi bir akideymiş gibi devam etti. Hıristiyan âleminin her tarafında ona itimat edilirdi. Teslis (üçleme-üç ilah) inancının gelişimi üzerindeki sır perdesi 19. yüzyılın ortalarında ancak aralanabildi."[21]

Hıristiyanlar arasında birçok savaş meydana geldi. Birbirlerini tekfir ettiler ve birbirlerini öldürdüler. Hıristiyanlar, kötülüklerle savaşmaları, ıslah etmeleri ve içinde bütün insanlığın menfaati olan güzel şeylere davet etmeleri yerine birbirleriyle meşgul oldular.[22]

Mecusilik (Ateşperestlik)

Mecusiler, çok eski zamandan bu yana en büyüğü ateş olan tabiat maddelerine tapmakla tanınmaktadır. Ateş tapınakları her tarafa yayıldı. Ateşe ibadet ettiler. Ateş üzerinde tapınak ve heykeller inşa ettiler. Tapınakları içerisinde ateşe tapmaya özgü davranışlar ve çok ince kanunlar vardı. Ama tapınakların haricinde herkes serbestti ve hevasına göre hareket ederdi. Onlar ile dinsizler arasında hiçbir fark kalmazdı.

Danimarkalı tarihçi, "*Sasaniler Devrinde İran*" adlı kitabında Mecusilerin dinî liderlerini ve vazifelerini şöyle anlatmaktadır: "Günde dört kere güneşe ibadet etmenin yanı sıra aya, ateşe ve suya ibadet etmek de o görevlilere vacipti. Uyku, uykudan uyanmak, yıkanmak, zinnar giymek, yemek, içmek, hapşırmak, tıraş olmak, tırnak kesmek, helâya gitmek ve lambaları yakmak sırasında okumaları gereken özel dualarla mükelleftiler. Aynı zamanda ateşin sönmesine onlarda mukaddes olduğu için ateş ile suyun birbiriyle temas etmemesine ve değerli maddelerin/eşyaların paslanmasına müsaade etmemekle görevliydiler."[23]

İran halkı ibadetlerini yaparken ateşe yönelirdi. Sasanilerin son kralı "Yezdecerd" bir kere güneş ile yemin ederek şöyle dedi: "En büyük ilah olan ilah ile yemin ediyorum." Mecusiler her asırda Senaviliği (iki ilahlılık) din edindiler. Bu onların karakteristik özelliği olmuştu. Dolayısıyla sürekli olarak iki ilaha iman ettiler. Bir tanesi nur (aydınlık) veya hayır ilahı, ikincisi karanlık veya şer ilahı idi.[24]

---

21 Diretu'l-Maarifi'l-Katulikiyye el-Cedide Makalit Teslis, 14/395
22 Fethu'l-Arabi li Mısır, Arapçalaştıran, Muhammed Ebu'l-Hadid, 37-38-48
23 Sasaniler Devrinde İran, 55; Nedvi'nin Nebevi Siret'in'den naklen, 27
24 Nebevi Siret, Nedvi, 27

Budistlik

Budistlik, Hindistan ve Orta Asya'da putperestliğe dönüştü. Budistler nereye gitse beraberinde putları taşır, heykel yapar ve nereye inse Buda'nın heykellerini dikerlerdi.[25]

Berhemilik

Berhemilik, Hindistan'ın asıl dini idi. İlahların çokluğuyla diğer dinlerden farklıydı. Miladi 6. yüzyılda en yüksek zirvesine ulaştı. Şüphe yok ki, hem Hinduizm hem Budizm aynı seviyede putperestti. Mamur dünya, Atlas Okyanusu'ndan Büyük Okyanus'a kadar putperestliğe dalmıştı. Sanki Hıristiyanlık, Yahudilik, Budizm ve Berhemilik putları tazim ve takdis konusunda birbirleriyle tıpkı bir meydan da koşuşturulan yarış atları gibi yarışıyorlardı.

Resûlullah (sav), bu bozuk inançların istisnasız bütün cins ve alanları kapladığına işaret etmektedir. Zira Resûlullah (sav) bir gün hutbesinde şöyle buyurmaktadır:

"Rabbim, bana öğrettiği şeylerden bilmediğinizi bugün size öğretmemi emretti: 'Kula verdiğim malın tamamı helaldir. Ben bütün kullarımı hanif (Müslüman) olarak yarattım. Şeytanlar gelip onları dinden çıkardı ve helal kıldığım şeyleri onlara haram etti. Onlara, onunla ilgili hiçbir hüccet indirmediğim şeyleri bana ortak koşmalarını emretti. Allah Tealâ yeryüzündekilere nazar eyledi ve kitap ehlinden kalan bir kısımdan başka Arap'ına, Acem'ine, herkese kızdı." [26]

Bu hadis-i şerif, Allah'a şirk koşmak, şeriatını bir kenara atmak, semavi dinleri de omuzlarında taşıyan ıslahatçıların (reformcuların) ve milletin sapmasına yardımcı olmak gibi birçok alanda beşeriyetin sapmalarına işaret etmektedir.[27]

---

25 Age, 28
26 Müslim, Kitabu'l-Cennet, Dünyada Cennet ve ateş ehlinin onlarla tanındığı sıfatlar babı, no 2865
27 El-Gurebaü'l-Evvel-un, 59

2.
KONU

ARAPLARIN KÖKENİ VE MEDENİYETİ

ARAPLARIN SOY KÜTÜĞÜ

Tarihçiler, Arap kökünü geldikleri soy itibarıyla üç kısma ayırmışlar.[28]

1-Baide Arapları

Baide Arapları; Ad, Semud, Amalike, Tesm, Cedis, Ümeym, Cürhüm, Hadremevt ve bunlara bağlı olan diğer kabile ve aşiretlerden ibarettir. İslam'dan önce bunlar yok oldu ve onlardan eser kalmadı. Mülkleri (hükümleri) Şam ve Mısır'a uzanan kralları vardı.[29]

2- Âribe Arapları

Bunlar, Yarüb İbn-i Yeşcüp ve İbn-i Kahtan soyundan gelen Araplardır. Onlara Kahtani Arapları denir.[30] Güney Arapları olarak da tanınırlar.[31] Yemen, Mâin memleketi, Sebe ve Himyer kralları onlardandı.[32]

3- Adnani Arapları

Nesebi, İbrahim oğlu İsmail (as)'a varan Adnan'a nispet edildikleri için onlara Adnan Arapları denilmiştir. Bunlar "Musta'ribe Arapları" olarak tanınmaktadır. Yani, Arap olmayan bir kanın aralarına girmesi, sonra bu kan ile Araplar arasında tam bir birlik sağlanması ve Arapçanın bu yeni karışımın dili olması sebebiyle onlara Mustaribe (Araplaşmış) Arapları denildi. Bunlar kuzey Araplarıdır. Esas yerleri Mekke'dir. Onlar, İsmail (as) ve çocuklarıdır. Hz. İsmail (as) Arapçayı Cürhümlerden öğrendi. Onlardan bir kadınla evlendi ve çocukları Cürhümler gibi Arap olarak yetiştirildi.

---

28 Fikhu's-Sire en- Nebeviye, Gadban, 45
29 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu şehbe, 1/46
30 Fikhu's-Sire, Gadban, 45
31 Medhalun li Fethis-Sire, 98
32 Es-Siretu'n-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/47

Peygamberimiz (sav)'in en üst dedesi (Adnan), Hz. İsmail (as)'ın zürriyetindendir. Arap kabileleri ve boyları Adnan'dan türemektedir. Adnan'dan sonra oğlu Muad geldi. Sonra da Nizar ve daha sonrada her iki oğlu Mudar ve Rebia geldiler.

Nizar oğlu Rebia'dan gelen kabileler doğuya indiler. Abdulkays Bahreyn'e, Beni Hanife kabilesi Yemame'ye, Beni Bekir İbni Vail Bahreyn ile Yemame arasındaki bölgeye, Tağlip kabilesi Fırat nehrini geçerek Dicle ile Fırat arasındaki Cezire bölgesine ve Temim kabilesi de Basra çölüne yerleşti.[33]

Mudar kollarına gelince durum şöyleydi: Süleym, Medine yakınlarına indi. Sakif, Taif'te ikamet etti. Havazin, Mekke'nin doğusuna; Esed, Teyma'nın doğusundan Kûfe'nin batısına kadarki bölgeye; Zübyan ve Abes, Teyma'dan Horan'a uzanan bölgeye yerleşti.

Arapların, Adnani ve Kahtan Araplarına bölünmesi nesep âlimlerinin ezici çoğunluğu ve diğer âlimlerin görüşüdür. Ama bazı âlimler, ister Adnani olsun ve ister Kahtani olsun bütün Arapları İsmail (as)'a nispet etmektedir.[34] İmam Buhari, Sahih'inde bunun için bir unvan kullanarak Yemen'in İsmail (as)'a nisbet edilmesi babında Seleme'den bir hadis rivayet etmektedir.

Enes şöyle anlatıyor:

"Resûlullah (sav) oklarla nişana atan bir grubun yanına geldi ve (her iki takımdan biri için) şöyle dedi: ***'Ey İsmail'in çocukları! Atınız, ben falancanın çocuklarıylayım.' Resûlullah (sav) öyle deyince hepsi durdu. Durumlarını gören Resûlullah (sav) onlara, 'Niçin durdunuz?' diye sorunca, onlar, 'Sen falancanın çocuklarıyla olursan biz nasıl atacağız?' diye mazeretlerini ileri sürdüler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu: 'Atınız! Ben hepinizleyim."*** [35] ***Diğer bazı rivayetlerde: "Atınız, ey İsmail'in çocukları! Çünkü babanız da atıcıydı (keskin nişancıydı)."*** [36]

Buhari'nin naklettiği rivayet ise şöyledir: "Eslem İbn-i Efsa İbni Harise İbni Amr İbni Amir, Huzaa kabilesindendir. Yani; Huzaa, Allah Tealâ Seylü'l-arîm'i (önü alınmayan seti) gönderdiği zamanda Sebe kabilelerinden ayrılan bir gruptur.[37] Resûlullah (sav) Mudar'da dünyaya geldi."

Yine Buhari'de Kuleyb İbni Vail'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav)'in üvey kızı Ebu Seleme'nin kızı Hz. Zeyneb'e,

33 Medhal li Fehmi's-Sire, 98-99
34 Es-Siretu'n-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/48
35 Buhari, 3507
36 Buhari, 2899; İmam Ahmed, 4/50; İbni Hibban, 4693
37 Es-Siretu'n-Nebeviyye Ebu Şehbe, 1/48

-'Bana söyle, Peygamber (sav) Mudar'dan mıydı?' diye sorduğumda Zeynep:

-'Mudar'dan başka kimden olabilir ki? Kinane oğlu Nadr'ın çocuklarındandır.' diye cevap verdi."[38]

Kureyş kabilesi Kinane soyundan gelmiş. Onlar, Fihr İbn-i Malik İbn-i Nadr İbn-i Kinane'nin evlatlarıdır. Kureyş birçok kabileye bölündü. Cümeyh, Sehm, Adiy, Mahzum, Teym, Zühre ve Kusay'ın göbeklerinden olan Abduddar İbn-i Kusay, Esed İbn-i Abduluzza İbn-i Kusay ve Abdulmenaf İbn-i Kusay kabileleri Kureyş'in en meşhur kabilelerindendir. Abdulmenaf'tan dört kol meydana geldi: Abdu Şems, Nefel, Muttalib ve Haşim.

Allah Tealâ liderimiz Abdullah oğlu Hz. Muhammed (sav)'i Haşim'in evinden seçti.[39]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz Allah, İsmail'in evlatlarından Kinane'yi seçti. Kinane'den Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Beni Haşim'i ve Beni Haşim'den de beni seçti." [40]

ARAP YARIMADASINDA KURULAN MEDENİYETLER

Çok eski zamandan beri Arap coğrafyasında çok sayıda ileri ve köklü medeniyetler ortaya çıkmıştır. En meşhurları şunlardır:

1-Yemen'de Sebe Medeniyeti

Kur'an-ı Kerim, Sebe medeniyetine işaret etmektedir. Yemen'de kumlarda kaybolan ve denizlere dökülen sel ve yağmur sularından istifade ederlerdi. Böylece, gelişmiş mühendislik projelerine uygun depo ve barajları inşa ettiler, O barajların en meşhurları Marib barajıdır. O suları çeşitli tarım alanlarında, temiz ve iştah kabartan meyve ağaçlı bahçelerde kullandılar. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun, Sebe kavmi için oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır. Biri sağda, diğeri solda iki bahçeleri vardı. (Onlara) Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. İşte güzel bir memleket ve çok bağışlayan bir Rab! Ama onlar yüz çevirdiler. Bu yüzden üzerlerine "Arîm" selini gönderdik. Onların iki bahçesini, buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki harap bahçeye çevirdik. Nankörlük ettikleri için onları böyle cezalandırdık. Biz nankörden başkasını cezalandırır mıyız?" [41]

38 Buhari, 3491
39 Fikhu's-Sire, Gadban, 47
40 Müslim, 2276; Tirmizi, 3605-3606 ; Ahmed, 4/107
41 Sebe, 15-17

Kur'an-ı Kerim; geçmiş zamanda Yemen-Hicaz, Hicaz-Şam arasında birbirine yakın nice yerleşim merkezlerinin bulunduğuna ve Yemen'den Şam diyarına giden yolcu ve ticaret kervanlarının bu uzun yolculukta gölge, su ve yiyecek gibi ihtiyaçlarını karşılamakta hiç zorluk çekmediklerine işaret etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Onların yurdu ile içlerini bereketlendirdiğimiz memleketler arasında, kolayca görünen nice kasabalar var ettik ve bunlar arasında yürümeyi konaklara ayırdık. Oralarda geceleri gündüzleri korkusuzca gezin, dolaşın dedik. Bunun üzerine, 'Ey Rabbimiz! Aralarında yolculuk yaptığımız şehirlerin arasını uzaklaştır.' dediler ve kendilerine yazık ettiler. Biz de onları ibret kıssaları hâline getirdik ve onları büsbütün parçaladık. Şüphesiz bunda çok sabreden ve çok şükreden herkes için ibretler vardır." [42]

2- Ahkaf'ta Ad Medeniyeti

Ad kavmi, Hadramevt'in kuzeyinde ikamet ederdi. Allah Teâlâ onlara Hz. Hud (as)'ı gönderdi. Onlar, "Çok sağlam yapılmış evler, bahçeler, ziraatlar ve pınarların sahibiydiler."[43] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ad kavmi de peygamberleri yalancılıkla suçladı. Kardeşleri Hud onlara şöyle demişti: '(Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenli bir elçiyim. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan ancak âlemlerin Rabbidir. Siz her yüksek yere bir alamet dikerek eğleniyor musunuz? Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı ediniyorsunuz? Yakaladığınız zaman zorbalar gibi mi yakalıyorsunuz? Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeyleri size veren, size davarlar, oğullar, bağlar, pınarlar ihsan edenden (Allah'a karşı gelmekten) sakının." [44]

3- Hicaz'da Semud Medeniyeti

Kur'an-ı Kerim, Hicr diyarından bir medeniyetin varlığına işaret etmekte ve dağları yontup ev yapma gücüne ve memleketlerinde bulunan pınarlar, bağlar, bahçeler ve tarım alanlarına işaret etmektedir.[45]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Semud (kavmi) de peygamberleri yalancılıkla suçladı. Kardeşleri Sa-

---

42 Sebe, 18-19
43 Es-Siretü'n-Nebiyye, Ebu Şehbe, 1/50
44 Şuara, 123-134
45 Es-Siretu'n-Nebeviyye , 1/50

lih onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan ancak âlemlerin Rabbidir. Siz burada, bahçelerin, pınarların içinde, ekinlerin, salkımları sarkmış hurmalıkların arasında güven içinde bırakılacak mısınız? (Böyle sanıp) dağlardan ustaca evler mi yontuyorsunuz? Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin." [46]

"Hatırlayın ki, (Allah) Ad kavminden sonra yerlerine sizi getirdi ve yeryüzüne sizi yerleştirdi. Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde fesatçılar olarak karışıklık çıkarmayın." [47]

Geçen zamanlardan bütün insanlar yok olup silindi. Onlardan bazı eser ve kalıntılardan başka hiçbir şey kalmadı. Köyler ve kasabalar yerle bir oldu, evler ve saraylar yıkıldı, sular çekildi, ağaçlar kurudu ve bağlar, bahçeler ve ekili olanlar kurak ve yeşermeyen bir araziye dönüştü.[48]

46 Şuara, 141-150
47 A'raf, 74
48 Age, 1/51

3.
KONU

ARAPLARDA DİNÎ, SİYASİ, İKTİSADİ, SOSYAL VE AHLAKİ DURUM

ARAPLARIN DİNÎ DURUMU

Arap milleti, dinde aşırı bir gerileme, örneği bulunmayan gülünç bir putperestlik, ahlaki ve sosyal sapmalar, hem siyaset hem de yaşama alanlarında tam başıboşluk ile sınava çekildi. Bundan dolayı değerleri düştü. Kıymetleri azaldı ve tarihin kenarlarında yaşayan bir millete dönüştü. En güçlü hâllerde bile Rum veya Fars devletlerine bağlı olma engelini aşamıyordu. Kalpleri, ecdat mirasını yüceltmek ve içinde bulunan bunca fesat ve sapmalara rağmen ecdatlarının üzerinde bulundukları yola bağlı olmak inancı ile dolup taşmıştı. Bu sebeple putlara taptılar. Her kabileye özgü bir put vardı. Suva, Müdrike oğlu Huzeyl kabilesinin; Ved, Kelb kabilesinin; Yeğuz, Müzhic kabilesinin; Yeuk, Heyvan kabilesinin ve Nesr, Himyer kabilesinin putlarıydı. Huzaa ve Kureyş kabilelerininki İsaf ve Naile putlarıydı. Menat putu Kızıldeniz sahilinde dikiliydi. Genelde bütün Araplar, özelde de Evs ve Hazrec kabileleri onu (Menat'ı) yüceltiyorlardı. Lat, Sakif kabilesinindi. Uzza, Zatu-Irk mevkisinin yukarısına dikilmişti ve Kureyş kabilesinin en büyük putuydu.[49]

Bu yerleşik putlarla birlikte yolculukta kolaylıkla taşınabilen ve evlerine rahatlıkla konulabilen sayılamayacak kadar küçük putlar vardı. Buhari, *Sahih*'inde Ebu Reca el-Ataridi'nin şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Biz bir taşa ibadet ederdik. Ondan daha güzel bir taş bulduğumuz zaman onu alır diğerini atardık. Taş bulamadığımız zaman topraktan bir miktar toplar, sonra bir koyun getirip üzerine sağardık. Sonra da tavaf ederdik."[50] Kendileri ile Allah Tealâ arasında araç olmaktan öteye gitmediğini iddia etseler de, şu gülünç ve hakir putperestlik, Araplar ile Allah'ı tanımak, O'nu yücelt-

---

49 El-Gurebaü'l-Evvelun, 60
50 Buhari, 4376

me, O'na ve ahiret gününe iman etme arasına girmişti. Sözde bu ilahlar (heykeller) kalplerine, amellerine tasarruflarına ve hayatlarının bütün alanlarına hâkim olmuştu. Kalplerinde Allah'ı yüceltme zayıflamıştı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ancak (samimiyetle) dinleyenler daveti kabul eder. Ölülere gelince Allah onları diriltecek, sonra da O'na döndürülecekler." [51]

İbrahim (as) dininden geri kalan din de tebdil ve tahrife uğradı. Dolayısıyla hac, iftihar edilecek şeylerle birbirlerine karşı üstünlük sağlama ve birbirinden nefret etme mevsimine dönüştü. Hanif inancından geri kalan, dinin gerçeğinden saptı. Ona çok miktarda hurafe ve garip hikâyeler yapıştırıldı.

Putlara ibadet etme ve ibadet ile ilgili hükümler, kurbanlar ve diğer şeyleri kabul etmeyen, hanif dine bağlı olan bazı insanlar bulunuyordu. Onlardan bir tanesi Zeyd İbni Amr İbni Nevfel'di. O, dikilen putlara kurban kesmez, ölü hayvanların etini ve kanını yemezdi ve şöyle diyordu:

"Bir tek Rabbe mi inanayım yoksa bin tane Rabbe mi tapayım?
Ben deniz rızıklarının taksiminde Lat ve Uzza'yı terk ettim;
Her ikisinin yerine, dayanarak, sabırla, öyle yaparım işimi.
Uzza'ya tapamam ben, ne de iki kızına,
Ziyarette bulunmam Beni Amr'ın iki putuna,
Koyuna da tapamam hele zaman içinde.
Tapılan bir Rab idi aklım yürüdüğünde,
Ancak ibadet eder Rabbim olan Rahman'a,
Çok bağışlayandır Rabbim beni koyar gufrana." [52]

İbrahim ve İsmail (as)'ın şeriatıyla amel eden biri de Kess İbni Saide el-İbadi'dir. Hatib, akıllı, hikmet ve fazilet sahibi ve güzel hasletleriyle çokça konuşulan meşhur bir zat idi.

Ölümden sonra dirilmeye inandığı gibi insanları da Allah'ın birliğine, O'na ibadet etmeye ve putların ibadetini terk etmeye davet ederdi. Peygamber (sav) Efendimizin gelişini de müjdelemişti.

Ebu Nuaym, *Delailu'n-Nübüvve* (1/104-105) adlı kitabında İbni Abbas (ra)'ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Kess İbni Saide (Ukaz), pazarda kavmine verdiği hutbede elleriyle Mekke tarafına işaret ederek, şunları söyledi: "Şuradan bir hak bilinecek." "O hak nedir?" diye sorduklarında o da şöyle dedi: "Galib oğlu Luey'in evlatlarından bir adam çıkacak, sizi ihlas ke-

51 En'am, 36
52 Es-Siretu'n-Nebeviyye, İbni Kesir, 1/163

limesine, ebedî hayata ve bitmek tükenmek bilmeyen nimetlere davet edecektir. Sizi davet ettiğinde davetini kabul edin. Onun gönderileceği zamana kadar yaşayacağımı bilsem ona koşarak gidenlerin ilki ben olurum." Resûlullah (sav)'in zamanına yetişti ama bi'setten önce vefat etti.[53] Onun şiirlerinden bir bölümü şöyledir:

"Geçmiş asırların ilk gidenlerinde,
Bizim için büyük ibretler vardır.
Ölüm yerleri çok olduğunu gördüğüm anda,
Ondan kaçacak yolların olmayışında.
Kavmimi gördüm ki ona doğru gidiyor,
Hem küçükler hem büyükler ona doğru koşuyor.
Mazi geçti bana geri dönmeyecek,
Kalanlardan baki kimse kalmayacak.
İnandım ki nereye gitmişse kavmim,
Oralara benim de gitmem lazım."[54]

Araplardan bazıları Hıristiyan bazıları da Yahudileşti, ama çoğunluğu putlara taparlardı.

ARAPLARIN SİYASİ DURUMU

Arap yarımadasında yaşayan halk bedevi ve şehirli olmak üzere iki kısma ayrılmıştı. Hâkim olan düzen kabilecilikti. Bu düzen, güneyde Yemen'e, kuzeydoğuda Hire ve kuzeybatıda Gasasine memleketi olmak üzere Arap yarımadasının her tarafına hâkimdi. Cemaatler bir tek halk potasında erimemişti. Ancak kabileler, birbirine bağlı birliklere dönüşmüştüler. Bir Arap kabilesi, aralarında kan bağı ve cemaat bağı bulunan insanlardan oluşan gruptan ibaret idi. Bu bağın şemsiyesi altında, hak ve görevlerde kaynaşma esası üzerine fert ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen örfi bir kanun ortaya çıktı. Her kabile, kendi siyasi ve sosyal nizamlarında bu kanuna bağlıydı.[55] Kişinin kabiledeki yeri, sıfatı, cesaret, mürüvvet, cömertlik ve benzeri özellikleri onu kabile liderliğine aday gösterir ve lider yapardı. Kabile reisi, edebî ve maddi olmak üzere önemli bazı haklara sahipti.

Edebe dair hakların en önemlileri, ona hürmet etmek, onu yüceltmek, emrini yerine getirmek ve hükmüne razı olmak gibi şeylerdi. Maddi haklar ise, kazandıkları her ganimetten ona "Mirba" yani ganimetin dörtte biri,

53 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/80
54 Age, 1/81
55 Age, 1/60

"Sefaya" ganimet taksim edilmeden kendine seçtikleri, "Neşita" düşmanla karşılaşmadan elde edilen mal ve "Fuzul" yani ganimetten paylaşılmayı kabul etmeyen mallar gibi haklar vardı. Arap şair, onları özetleyerek şöyle demektedir:[56]

"Aramızda yalnız sanadır mirba ve sefaya,

Hüküm, neşita fuzuldur sana."

Tabii ki bu haklara karşılık önemli bazı yükümlülük ve sorumlulukları vardı. Zira kabile reisi barış zamanında gayet cömert olacak, savaşlarda en ön safta yer alacak ve barış anlaşmaları imzalayacaktır.

Kabilecilik düzeninde hürriyet hâkimdi. Arap insanı açık ve serbest bir çevrede yetişti. Bundan dolayıdır ki, hürriyet, Arapların en önemli özelliklerindendi. Hürriyete âşık olmuşlardı. Zulüm ve zilleti kabul etmezlerdi. Kabilenin her ferdi, kabilenin menfaati için çalışır, kabilenin önemli günlerini ve övünç kaynağı olan şeyleri korur ve ister haklı isterse haksız olsun kabile fertlerinden yana tavır alarak ona yardım ederdi.

"Büyük olaylarda kardeşleri onları davet ettikleri zaman söyledikleri doğru mudur, değil midir, kardeşlerinden delil istemezler."

Kabilede her bir fert topluma bağlıdır. Toplumun fikriyle olan iftiharları öyle bir dereceye ulaşmıştı ki, ferdin şahsiyeti toplumun şahsiyetinde eriyip gidiyordu. Simme oğlu Düreyd şöyle diyor: "Ben ancak Gaziyye kabilesindenim, eğer (Gaziyye) saparsa ben de saparım. Yok, eğer doğru yolda olursa ben de olurum."[58]

Arap kabilelerinin her birinin kendine göre siyasi kişiliği vardı. Kişiliği itibarıyla diğer kabilelerle anlaşmalar yapar ve yine o kişilik itibarıyla onlara savaş açardı. Arap kabileleri arasında yapılan anlaşmaların en meşhurlarından birinin Hilfu'l-Fudul (Erdemliler Cemiyeti) olduğu sanılmaktadır.[59]

Kabileler arasında savaş çıkması her zaman mümkündü. Bu savaşların en meşhuru Ficar savaşı idi. Büyük savaşların dışında kabileler arasında ferdi saldırılar da oluyordu. Sebepleri bazen kişisel bazen de yaşama arayışıydı. Çünkü çoğu zaman bazı kabilelerin riski kılıca bağlıydı. Bundan dolayıdır ki, hiçbir kabile, gecenin veya günün her hangi bir saatinde diğer bir kabilenin saldırmayacağından emin değildi. Bu tip saldırılar, hayvanları talan etmek ve sanki dün hiç kimse orada ikamet etmiyormuş gibi orayı harabeye çevirmek için yapılıyordu.[60]

56 Mekke vel-Medine fil-Cahiliyye ve Asri'r-Resûl, 31
58 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/61
59 Dirasetün Tahliliyetün li Şahsiyeti'r-Resûl, Dr. Muhammed Kalaci, 31
60 Age, 35

ARAPLARIN EKONOMİK DURUMU

Arap yarımadasında geniş ve uzun sahralar çoğunluktadır ki, bu da yarımadanın tarımdan yoksun olmasına yol açmaktadır. Ancak yarımadanın kenar bölgeleri, özelikle de Yemen, Şam ve yayılmış bazı vadi ortalarında tarım alanları bulunmaktadır. Kırsal alanlarda hayvancılık yapılıyor, kabileler otlak yerleri bulabilmek için sürekli göç ediyorlardı. Çadırlarını kurdukları mekânlarında durmak nedir bilmiyorlardı. Sanata gelince, insanlık içinde sanattan en çok uzak olan Araplardı. Sanattan çekiniyor ve nefret ediyorlardı. Sanat alanında çalışmayı yabancılara ve azatlıklarına bırakıyorlardı. Kâbe'yi yeniden inşa etmek istediklerinde bile Cidde açıklarında batan gemiden kurtulan, sonrada Mekke'de ikamet eden Kıpti bir adamdan yardım talep ettiler.[61]

Arap yarımadası, her ne kadar ziraat ve sanat nimetlerinden mahrum kalmışsa da, Afrika ile Güney Asya arasındaki stratejik konumu, onu o zaman ki devletlerarası ticarette ileri bir merkez hâline getirmişti.

Arap yarımadasında, ticaretle meşgul olan şehirlerde ikamet edenler özelikle Mekke ahalisiydi. Zira onlar ticarette ayrı bir yere sahiptiler. Harem ehli olmaları sebebiyle Arapların kalbinde ayrı bir yerleri vardı. Bu yüzden hiç kimse onlara ve ticaretlerine kötülük yapmak istemezdi. Allah Teâlâ bu hususla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken, bizim (Mekke'yi) güven içinde kutsi bir yer yaptığımızı görmediler mi? Hâlâ batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?" [62]

Yemen'e yapılan kış seyahati ve Şam'a yapılan yaz seyahati olmak üzere Kureyş'in iki büyük ve meşhur seyahati vardı. Çevrelerindekiler kapılıp götürülürken (kaçırılırken) onlar emin bir şekilde gidip geliyorlardı. Bu iki büyük seyahat, sene içinde gerçekleştirdikleri diğer seyahatlerin dışındadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Kureyş'e kolaylaştırdığı, kış ve yaz seyahatlerini onlara kolaylaştırdığı için, kendilerini açlıktan doyuran ve her çeşit korkudan emin kılan şu evin Rabbine kulluk etsinler." [63]

Mekke müşrikleri, Şam'a ve diğer yerlere koku, hurma, tahta, fildişi, deri, inci, halat, Yemen kürkleri, ipek mensucat, silah ve Arap yarımadasında bulunan veya dışarıdan ithal edilen diğer şeyleri götürürlerdi. Dönüşte buğday, hububat, üzüm, zeytin, Şam mensucatı gibi şeyleri getirirlerdi.

61 Fikhu's-Sire en Nebeviye, Münir Gadban, 60
62 Bakara, 198; Ankebut, 67
63 Kureyş, 14

Yemenliler ticaret ile meşhurdu. Hem karada hem denizde faaliyetleri vardı. Afrika sahillerine, Hindistan'a, Endonezya'ya, Sumatra'ya ve diğer Asya ülkelerine ve Hint Okyanusu (bazılarına göre Arap Okyanusu)'na seyahate çıkıyorlardı. İslam'ı kabul ettikten sonra da buralara gittikleri için bu memleketlere İslam'ı yaymada büyük hizmetleri oldu.

Arapların Ukaz, Micenne ve Zülmecaz gibi meşhur panayırları (fuarları) vardı. Bazı yazarlar Mekke haberleriyle ilgili şöyle söylemektedirler: "Araplar Zilkade ayının hilaliyle birlikte Ukaz'a, Zilkade ayından yirmi gün geçtikten sonra Micenne'ye, Zilhicce ayının hilalini görür görmez oradan Zülmecaz'a ve orada sekiz gün kaldıktan sonra Arafat'a gidiyorlardı. Arefe ve Mina günlerinde İslam gelene kadar birbirleriyle alışveriş yapmazlardı. Ancak İslam onlara alışverişi helal kıldı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizden gelecek bir lütfu (kazancı) aramanızda size herhangi bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp akın ettiğinizde Meş'ar-ı Haram'da Allah'ı zikredin ve O'nu size gösterdiği şekilde anın. Şüphesiz siz daha önce yanlış gidenlerdendiniz." [64]

Çarşı-pazarlar İslam'dan sonra da bir süre devam etti. Sonra silinip gitti. Bu pazarlar sadece ticaret için değildi. Aynı zamanda edebiyat, şiir ve hitabet içindi. Büyük şairler ve üstün edebiyatçılar orada toplanır, ecdat menkıbe ve eserleri ile yarışırlardı. Böylece o pazarlar ticari servetin yanı sıra lügat ve edebiyat servetine de dönüşmüştü.[65]

ARAPLARIN SOSYAL DURUMU

Âdet ve gelenekler Arapların hayatına hâkim olmuştu. Nesep, soy, kabilelerin birbirleriyle olan ilişkileri ve fertlerin birbirleriyle olan ilişkileri gibi her şeyde örfi kanunlar oluşmuştu. Arapların sosyal durumunu şu şekilde özetlemek mümkündür.

Soy ve Ecdat Menkıbeleriyle Sınırsız Şeref Duymak ve İftihar Etmek

Soylarını korumak için çok hırslıydılar ve onlar için bu çok önemliydi. Bu yüzden yabancılara kız vermez, onlardan da almazlardı. Ancak İslam geldiğinde bu düşünceyi silip attı ve üstünlüğün ancak takva ve salih amellerle mümkün olabileceğini beyan etti.

Güzel Söz ve Tesiri, Özellikle Şiirle Büyük Şeref Duymak

Fasih söz ve belagatli üslup, hoşlarına gider ve onlara tesir ederdi. Şi-

64 Bakara, 198
65 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/102

ir, soy, ecdat menkıbeleri ve iftihar ettikleri şeylerin sicili ve kültürlerinin divanıydı. Bu yüzden onların arasından edebiyat hatiplerinin ve büyük şairlerin çıkmasına hiç hayret etmemek ve garipsememek gerekir. Şiirden bir mısra kabileyi yükseltir, bir mısra da alçaltırdı. Bundan dolayıdır ki, kabilede yetişen usta bir şaire sevindikleri kadar hiçbir şeye sevinmezlerdi.

Arap Toplumunda Kadının Yeri

Kadın birçok kabilede çöpe atılan eşya gibi değersiz bir varlıktı. Tereke malı gibi miras kabul ediliyordu. Vefat eden kocasının başka kadından olan en büyük erkek çocuğu onunla evlenme veya onun başka erkekle evlenmesine engel olma hakkına sahipti. İslam'ın gelişine kadar durum böyle idi. İslam geldikten sonra bunu yasakladı.[66]

"Geçmişte olanlar bir yana, babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin. Çünkü bu bir hayâsızlıktır, iğrenç bir şeydir ve kötü bir yoldur."[67]

Araplar, annelerin, kızların, kız kardeşlerin ve birinci derecede dededen gelen teyzelerin ve halaların nikâhını haram kılıyorlardı.[68]

Araplar; kızları, kadınları ve çocukları miras ehlinden saymıyorlardı. Doğrusu ganimet getirebilen ve atların sırtında savaşanların dışında hiç kimseyi vâris yapmazlardı. Kadınların ve küçüklerin mirastan mahrum bırakılmaları onunla amel edilen bir örf hâline geldi. Bu durum Resûlullah (sav)'in zamanında Evs İbni Sabit'in vefatına kadar devam etti. Evs İbni Sabit vefat ettiğinde geride fiziken çirkin iki kız ve bir oğlan çocuğu bıraktı. Amcasının her iki oğlu gelip mirasın tamamını aldılar. Evs'in hanımı onlara: "Bari her iki kızla evlenin." dedi. Onlar, kızların fiziken çirkin olmalarından dolayı bunu kabul etmediler. Bunun üzerine kadın, Resûlullah (sav)'e gelerek, "*Ya Resûlellah! Evs öldü, geride küçük bir oğlan ve iki kız bıraktı. Sonra amcasının her iki oğlu, Süveyd ve Arfete gelip mirası alıp götürdüler. Onlara 'Bari kızlarla evlenin.' dedim. Onlar kabul etmediler.*" dedi. Resûlullah (sav) onlara: *"Mirastan hiçbir şeyi yerinden kımıldatmayın."* diye emir buyurdu.[69]

Sonra bu konuda şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Ana-baba ve yakınların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Gerek azından, gerek çoğundan belli bir hisse ayrılmıştır."[70]

Araplar birbirlerini kızlarla ayıplarlardı. Çünkü kız savaşa gitmiyor, ço-

---

66 Es-Siretu'n-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/87
67 Nisa, 22
68 Dirasetün ve Tahlilün li Şahsiyeti'rResûli, 2224
69 Ed-Dürrü'l-Mensur, Süyuti, 2/439
70 Nisa, 7; Kurtubi Tefsiri, 5/45

luk çocuğu saldırganlardan korumuyor, çalışıp erkekler gibi mal getirmiyor, esir alındığında şehvetin tatmini için alınıyor ve onun için değiş tokuş yapılıyordu. Çoğu defa fuhşa zorlanıyordu ki patronu, zinasından elde edilecek serveti servetine katsın. Araplar bunu mübah görüyordu. İşte bu durum, dünyaya gelen kızın babasında keder, hüzün ve utanma oluşturuyordu. Kur'an-ı Kerim, kız çocuğu doğan babanın durumunu şöyle tasvir ediyor:

"Onlardan birine kız müjdelendiği zaman öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün! Bakın verdikleri hüküm ne kadar kötüdür!"[71]

Çok kere kızlarını diri diri toprağa gömmeyi tercih ediyorlardı. Halbu ki onların kız olmaktan başka suçları yoktu.[72]

Bu yüzden Kur'an-ı Kerim onların bu çirkin hareketlerine şiddetle karşı çıktı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Diri diri toprağa gömülen kıza hangi günah sebebi ile öldürüldüğü sorulduğunda, (amellerin yazılı olduğu) defterler açıldığında..." [73]

Bazı Araplar, fakirlikten veya fakirlik korkusundan çocuklarını öldürüyorlardı. İslam geldi ve bunu haram kıldı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Gelin, Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anababaya iyilik edin. Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizlerin de onların da rızkını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın. İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız." [74]

"Geçim endişesiyle çocuklarınızın canına kıymayın. Biz, onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir suçtur." [75]

Bazıları kız çocuklarını diri diri toprağa gömmezlerdi. Onlar arasında bu hareketi çirkin görenler de vardı. Tıpkı Zeyd İbni Amr İbni Nüfeyl gibi.[76]

Bazı kabileler kadına saygı duyardı. Evlenme konusunda onun görüşünü alırlardı. Hür Arap kadını, kendi eşi dışında başka erkeklere birlikte olmaktan tiksinir ve nefret ederdi, şecaat ile tanınırdı. Savaşçılarla gider, onları cesaretlendirirdi. İhtiyaç duyulduğunda da savaşa katılırdı. Bedevi

71 Nahl, 58-59
72 Dirasetün ve Tahlillün li Şahsiyeti'r-Resül, 25-26
73 Tekvir, 8-9
74 Enam, 151
75 İsra, 31
76 Es-Siretu'n-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/92

Arap kadını hayvanların otlatılmasında ve su verilmesinde eşine yardım ederdi. Korunma ve iffet duygusu nedeniyle deve ve koyunyününü eğirir, büker ve elbise, kürk ve aba yapardı.[77]

Nikâh

Araplar çok çeşitli şekilde nikâh kıyarlardı. Bu çeşitlere göre nikâh yapmalarından ötürü hiç kimse kimseyi ayıplamazdı. Annemiz Hz. Aişe (ra) bize nikâh çeşitlerini şöyle anlatıyor:

"Cahiliye devrinde nikâh dört çeşitti:

Birincisi; insanların bugünkü nikâhı... Bir adam diğer bir adama giderek velayetindekini veya kızını istiyor, mehrini veriyor, sonra da nikâh ediyor.

İkincisi; hayızdan temizlendiği zaman adam hanımına şöyle diyordu: 'Falancaya haber sal ve ondan cinsel ilişki talep et.' Cinsel ilişki talep ettiği adamdan hamile kalana kadar kocası ondan ayrı yaşar ve asla ona dokunmazdı. Hamile kalması netleştikten sonra kocası isterse onunla yatardı. Bunu ancak çocuğunun necip (emsallerine üstün) olmasına rağbet ettiği için yapardı. Bu çeşit nikâha 'İstibda' (cinsel ilişki talep etme) nikâhı denir.

Üçüncüsü; on kişiden az insan toplanır, kadının evine gider ve hepsi de onunla ilişkiye girerdi; o da hamile kalıp doğurduktan on gün sonra ilişkiye girenlere haber gönderirdi. Hiçbiri gelmemezlik yapamazdı. Yanında toplandıklarında kadın onlara, 'Yaptığınızı biliyorsunuz; artık ben doğurdum.' deyip sevdiği kişinin adını söyleyerek: 'Bu senin çocuğundur, ey falan!' derdi. Bunun üzerine çocuk ona ait olurdu. Adamın çocuğu kabul etmemeye gücü yoktu.

Dördüncüsü; çok sayıda insan toplanır ve kadının evine giderlerdi. Evine gelenlerden hiçbirini geri çevirmezdi. O kadınlar fahişelerdi. Tanınmaları için kapılarına bayrak asarlardı. İsteyen herkes evlerine girebilirdi. O fahişe kadınlardan biri hamile kalıp da çocuğu doğurduğu zaman, onunla ilişkiye girenlerin hepsi toplatılır ve iz takipçiler çağrılırdı. Sonra uygun gördükleri kişiye çocuğu yamarlardı. Bunun üzerine kadın da çocuğu ona verir ve artık çocuk, falancanın çocuğu olarak çağırılırdı. Adam da kabul etmezlik yapmazdı."

Bazı âlimler, Hz. Aişe (ra)'nın zikretmediği "Nikâhu'l-Hıdn" (gizli dost nikâhı) gibi birkaç çeşit daha zikretmiştir. Gizli dost nikâhı, Allah Teâlâ buyurduğu şu sözünde ifade edilmiştir:

"Ve gizli dost tutmamaları"[78]

---

77 Age, 1/88
78 Nisa, 25

Onlar gizli dost veya gizli sevgili hakkında şöyle diyorlardı: "Gizli olan şeyin zararı yok ve açık olan şey kınanır. Şu gizli dost nikâhı nikâhtan çok zinaya daha yakındır."

Nikâhın başka çeşidi; "Mut'a" nikâhıdır. Bu nikâh belli bir zamanla belirlenmiş geçici bir nikâhtır. Diğer bir nikâh çeşidi de "Nikâhu'l-Bedel" (değiştokuş) nikâhıdır. Cahiliye döneminde bir adam diğer bir adama şöyle diyordu: "Sen benim için hanımını boşa, ben de senin için hanımımı boşayayım ve fazlasını da veririm."[79]

Batıl olan nikâhlardan bir tanesi de "***Şiğar***" nikâhıdır. Bu nikâh, aralarında mehir olmaksızın bir adamın diğer bir adamın kızı ile evlenmesi şartıyla onunla kızını evlendirmesidir.[80]

Araplar, iki kız kardeşin aynı anda bir nikâhta bir araya gelmelerini helal kılıyor ve bir adamın belli sayıya bağlı kalmaksızın istediği kadar hanımla evlenmesini normal görüyorlardı. Dörtten fazla kadınla evlenenler sayılmayacak kadar çoktu.[81]

İslam geldiği zaman bazıları on kadından az, bazıları on, bazıları ise on'dan daha fazla kadınla evliydi. Ancak İslam dörtten fazla olanı kaldırarak en fazla dörtle sınırladı. Eğer kişi, onların nafakalarını vermeye gücü yetiyor ve aralarında adaleti sağlayabiliyorsa birden dörde kadar kadınla evlenebilecekti. Yoksa bir kadınla yetinecekti. Cahiliye devrinde erkekler evlendikleri kadınların arasında adaletle davranmıyor, onlarla iyi ilişkide bulunmuyor ve haklarını çiğniyorlardı. Bu durum İslam'ın geldiği zamana kadar devam etti. İslam geldiğinde kadınların haklarını korudu, ilişkilerde onlara iyilik yapılmasını tavsiye etti ve onların her zaman hayal ettikleri hakları verdi.[82]

Talak (Boşanma)

Cahiliye döneminde erkekler eşlerini boşarlardı. Boşanmak için belli bir sayı söz konusu değildi. Zira bir erkek eşini boşar, sonra geri getirir, sonra yine boşar, sonra yine getirirdi ve boşar getirir, boşar getirir... Bu durum İslam'la değişir.

"Boşama iki defadır. Bundan sonrası ya iyilikle tutmak ya da güzellikle salıvermektir. Kadınlara verdiklerinizden (boşanma esnasında) bir şey almanız helal olmaz. Ancak erkek ve kadın Allah'ın sınırlarında kalıp evlilik

79 Fethu'l-Bari, 9/150
80 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/90
81 Dirasetün Tahliliyetün Şahsiyeti'r-Resûl, 24-25
82 Es-Siretu'n-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/88

haklarını tam uygulayamamaktan korkarlarsa bu durum müstesna... (Ey müminler!) Siz de karı ile kocanın Allah'ın sınırlarını hakkıyla muhafaza etmelerinden kuşkuya düşerseniz kadının (erkeğe) fidye vermesinde her iki taraf için de sakınca yoktur. Bu söylenenler Allah'ın koyduğu sınırlardır. Sakın bunları aşmayın. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa işte onlar zalimlerdir."[83] Ayeti indirilene kadar bu durum devam etti.

Böylece İslam boşanma sayısını sınırladı. Durumunu gözden geçirme ve iki defa hanımını geri getirme fırsatını kocaya verdi. Eğer üçüncü defa boşarsa, o zaman nikâh bağı tamamıyla kopar ve ancak başka bir kocayla evlenip boşandıktan sonra tekrar onunla evlenebilir. Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim 'de şöyle buyurmaktadır:

"Eğer erkek kadını (üçüncü defa) boşarsa, ondan sonra kadın başka bir erkekle evlenmedikçe onu alması kendisine helal olmaz. Eğer bu kişi de onu boşarsa, (her iki taraf da) Allah'ın sınırlarını muhafaza edeceklerine inandıkları takdirde, yeniden evlenmelerinde beis yoktur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Allah bunları bilmek, öğrenmek isteyenler için açıklar."[84]

Cahiliye döneminde talak (boşanma) gibi kadını kocasına haram kılan diğer bir şey de "Zihar"dır. Zihar, erkeğin eşine: "Sen bana karşı annemin sırtı gibisin." demesidir. İslam gelene kadar hanımı kocasına ebediyen haram kılardı. Ancak İslam ziharı çirkin ve yalan söz olarak nitelendirdi ve keffaret vermesi suretiyle kocaya çıkacak bir yol buldu.[85]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İçinizden zihar yapanların kadınları, onların anaları değildir. Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. Kuşkusuz Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır. Kadınlardan zihar ile ayrılmak isteyip de sonra söylediklerinden dönenlerin karılarıyla temas etmeden önce, bir köleyi hürriyete kavuşturmaları gerekir. Size öğütlenen budur. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Buna imkân bulamayan kimse hanımıyla, temas etmeden önce ardı ardına iki ay oruç tutar. Buna gücü yetmeyen altmış fakiri doyurur. Bu (hafifletme) Allah'a ve Resûlüne inanmanızdan dolayıdır. Bunlar Allah'ın hükümleridir. Kâfirler için acı bir azap vardır."[86]

Savaş, Yağma ve Saldırı

Arapların aralarında en basit nedenlerden dolayı savaşlar meydana

83 Bakara, 229
84 Bakara, 230
85 Es-Siretu'n-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/91
86 Mücadele, 2-4

geliyordu. Her ne kadar o "değer" olarak nitelemeyi hak etmiyorsa da yine örf ve âdet hâline gelen sosyal değer ve ölçüleri savunmak uğruna savaşlar patlak veriyor ve insanların ölmelerine aldırmıyorlardı. Tarih, Cahiliye dönemindeki Arapların meşhur günleriyle ilgili bir dizi gün rivayet etmektedir ki, bu da Arapların nefsinde savaş ruhunun yerleşmesine ve o ruhun akıl ve fikirlerine galip gelmesine delalet etmektedir.

O meşhur günlerden bir tanesi, "*Besus Günü*"dür. Münkiz kızı ve Mürre oğlu Cessas'ın teyzesi Besus'a komşu olan Cermi'nin devesi yüzünden, bu günde Bekroğulları ile Tağlib kabilesi arasında savaş meydana geldi. Tağlib kabilesinin lideri Kuleyb, develerinin otlaması için özel bir yeri koruma altına almıştı. Cermi'nin devesinin koruma altına alınan yerde otladığını gören Kuleyb deveyi öldürdü.

Cermi ve Besus buna dayanamayıp üzüldüler ve bağırıp çağırdılar. Bunu gören Cessas, bir fırsat bulup Kuleyb'i öldürdü. Bunun üzerine her iki kabile arasında tam kırk yıl süren yıkıcı bir savaş meydana geldi. [87]

Dahis ve Ğabra Günü: Bu savaşın sebebi, Züheyr oğlu Kays'ın Dahis adındaki atı ile Bedir oğlu Huzeyfe'nin Ğabra adındaki atı arasında düzenlenen yarıştır. Huzeyfe, bir adama vadide durmasını ve Dahis adındaki atın önde olduğunu gördüğünde onu çevirmesini emretti. Adam verilen emri yerine getirdi ve Dahis'in yüzüne bir yumruk atarak atı suya düşürdü. Dolayısıyla Ğabra öne geçti. Bunun üzerine öldürmeler ve intikamlar başladı. Böylece Abes ile Zübyan kabileleri arasında çok sayıda savaş meydana geldi.[88]

Cahiliye döneminde Evs ile Hazrec kabileleri arasında da birçok savaş oldu. Evs ve Hazrec kabileleri amca oğullarıdır.

Evs ve Hazrec, Ezdli Salebi'nin oğlu Harise'nin oğullarıdır. Aralarındaki savaş uzun süre devam etti.

En son günleri ise "Büas Günü"dür (savaşıdır). Evs kabilesinin dostları olan Yahudiler ile yardımlaşmak üzere Evs kabilesinin daha önce yapmış oldukları anlaşmalarını yenilemeleri, Evs ile Hazrec arasında gerçekleşen savaşlara neden oldu. Zaten Evs ile Hazrec arasındaki savaşların fitilini hep Yahudiler çekmiştir. Amaçları, her iki kabileyi de zayıf düşürmek ve liderliği ebedi olarak ellerine geçirmekti. Savaşta, her iki tarafta dostları olan komşu kabilelerden yardım talep ederlerdi. Şiddetli çarpışmalar Evs kabilesinin lehine sonuçlandı ve savaş sona erdi.[89]

Bazı kabileler, malı talan etmek, gasp etmek ve hür olan kimseleri kö-

87 El-Kamil fit-Tarih, İbni Esir, 1/312
88 Age, 1/343
89 Et-Tarihü'l-İslami, Abdulaziz el-Humeydi, 1/55

leleştirip satmak amacıyla başkalarına saldırırdı. Arap ve hür olan Zeyd İbni Harise, Faris ve hür olan Selman bu anlatılanların açık bir örneğidir. İslam dini bunu silip attı. Artık kadın erkek herkes Sana'dan Hadramevt'e rahat yürümeye başladı. Allah'tan ve koyunlarına saldıracak kurttan başka hiçbir şeyden korkmazlardı.[90]

İlim, Okuma ve Yazma

Araplar, Yahudi ve Hıristiyanlar gibi kitap ve ilim ehli değildi. Cehalet, okuma yazma bilmemek, taklitçilik ve batıl olsa bile eski şeylere bağlanmak Araplara hâkimdi. Araplar yazı yazmaz, hesap bilmezdi. Onların özellikleri de budur. Ancak onlardan çok az insan okuma yazma bilirdi. Ümmi ve dar kültürlü olmalarına rağmen süper zekâ, uyanıklık, merhamet, ince şuur, keskin his, güzel kabiliyet, ilim ve doğru yönlendirmenin kabulüne hazır olmaları gibi sıfatlarla meşhurdular. Bundan dolayı İslam geldiğinde âlim, fakih ve hikmet sahibi oldular. Ümmilik kalktı. İlim ve kültür en önemli özellikleri oldu. İz takipçiliği ilminde uzman olanlar vardı. Haris İbni Kelde gibi doktorlar vardı. Arapların tıbbı, genelde hayattan ve çevreden edindikleri tecrübelere dayanmaktadır.[91]

ARAPLARIN AHLAKİ DURUMU

Arapların ahlakı aşırı derece kötüleşmişti. İçkiye ve kumara düşkünlükleri vardı. Aralarında saldırılar, kafilelerin yolunu kesmek, ırkçılık, zulüm, kan dökmek, intikam almak, malı gasp etmek, yetim malı yemek, faizle alışveriş yapmak, hırsızlık ve zina gibi yüz kızartıcı suçlar çok yaygındı. Ancak zina konusunda bilinmesi gereken bir husus vardır ki o da şudur: Zina, ancak cariyeler ve vesikalı fahişelerde yaygındı. Hür kadınlarda yok denecek kadar azdı. Bunun en açık delili de şudur; Resülullah (sav) Mekke fethinden sonra kadınlardan biat alırken şöyle dedi:

"Allah Teala'ya hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları ve zina işlememeleri..." Bunun üzerine Ebu Süfyan'ın karısı ve Utbe'nin kızı Hind şöyle dedi: "Hür bir kadın zina yapar mı?"[92]

Bunun manası, bütün kadınların öyle olduğu manasına gelmez. Zira aralarında zina yapmayan, kan dökmeyen, zulüm etmeyen, yetim malını yemekten sakınan ve faiz ile alışveriş yapmaktan uzak duran çok sayıda insan vardı. Onları İslam sancağını omuzlamaya ehil yapan çok sayıda hayır hasleti ve alameti onlar da vardı.

90 Es-Siretu'n-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/93
91 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/93
92 Buhari, 4894; Müslim, 1709; Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe 1/94

ARAPLARIN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

Zekâ ve Uyanıklık

Araplar temiz kalpli insanlardı. Hindistan, Romanya, Yunanistan ve Fars halklarının kalbine yerleşen felsefe, hikâye ve hurafeler onların kalbine girmemişti. Sanki kalpleri kâinattaki en büyük mesajı omuzlamak için hazırlanıyordu. En büyük mesaj elbette ebediyete kadar devam edecek olan İslam davasından başka bir şey değildi. Bundan dolayıdır ki, o zamanda hafıza bakımından en üstün halk olarak onlar biliniyordu. İslam, tabiatlarındaki zekâyı, dini korumaya yöneltti. Fikrî güçleri ve yaratılış mevhibeleri kendilerinde saklı olup hayalî felsefelerde, sonuçsuz Bizans mücadelesinde ve düğümlü (anlaşılmaz) kelam mezheplerinde tüketilmemişti.[93]

Lügatlerinin çok geniş olması, hafızalarının çok güçlü olmasına delalet etmektedir. Balın seksen, tilkinin iki yüz, aslanın beş yüz, deve ve kılıcın biner tane ismi olduğuna göre, şüphesiz, bunca ismi içine alabilmek için güçlü, hazır ve yanıp tutuşan bir hafızaya ihtiyacı vardır.[94]

Zekâları, onları öyle bir seviyeye getirdi ki, artık anlatım ve ibarelerden ziyade işaretlerden anlıyorlardı. Bunun çok sayıda örneği vardır.[95]

Kerem ve Cömertlik

Cömertlik ahlakı Araplarda öyle kök salmıştı ki, birisi, devesi dışında hiçbir şeyi olmadığı hâlde ona misafir geldiği zaman alelacele gider, onun için devesini keserdi. Bazıları da insanları doyurmakla kalmayıp dağlardaki kuşlara ve vahşi hayvanlara bile yiyecek verirdi. Hatem-i Tâi'nin cömertliği dillere destan olmuş, örnek olarak tarihe geçmiştir.[96]

Şecaat, Mürüvvet ve Süratle Yardıma Koşmak

Araplar, öldürülmekle övünür, eceliyle ölmekten nefret ederlerdi. Birisine kardeşinin ölüm haberi geldiğinde şöyle diyordu: "Eğer öldürülmüşse; babası, kardeşi ve amcası da öldürülmüştü. Biz Allah'a yemin olsun düşüp de sebepsiz ölmeyiz. Ancak biz mızrakların keskin uçlarıyla parçalanarak ve kılıçların gölgesinde can veririz.

Sebepsiz hiçbir lider bizde ölmemiştir;

93 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Nedvi, 12
94 Buluğu'l-Eribs, 1/39-40
95 Medhalun li Fıkhi's-Siretis, 79-80
96 Es-Siretu'n-Nebeviyye Ebu Şehbe 1/95

Öldürülen nerede olsa, kanı yerde kalmamıştır.

Kılıçların ağzı ile kanımız hep akıyor;

Onun dışında ki şeylere kanımız hiç akmıyor."

Araplar, izzet, şeref, namus ve çoluk çocuğu korumak gibi konulara çok önem verir, bunların dışında hiçbir şeye öncelik tanımaz ve bu uğurda canlarını ucuza harcarlardı. Antare şöyle demektedir:

"Acele ederek korkutuyor beni ölümden o kadın,

Sanki ben hedefinden uzaklaşmışım ölümün.

Ölüm kesin bir pınar, cevap verdim ben ona,

Pınardan bir bardak su elbette verilir bana.

Koru hayânı baban ölsün! Bil şunu sen:

Öldürülmezsem eğer, bir gün öleceğim ben."

Ve yine şöyle demektedir:

"Zillet içinde ab-ı hayatı içirme bana,

Hanzel'den bir bardak, ama izzetle içir bana.

Zillet içinde ab-ı hayat bile cehennem gibidir,

İzzet içinde cehennem benim için en güzel menzildir." [97]

Araplar, yaratılışıyla izzet-i nefs ve mürüvvet sahipleriydi. Güçlünün, zayıf ve aciz kimseyi veya kadını veya yaşlıyı ezmesine izin vermezlerdi. Onlardan yardım talep eden kimsenin hemen yardımına koşarlar ve onlara iltica eden (sığınan) kimseden yüz çevirmeyi veya yardım etmemeyi rezillik ve alçaklık olarak görürlerdi.

Hürriyete Âşık Olmaları, Zulüm ve Zilleti Kabul Etmemeleri

Araplar yaratılış itibarıyla hürriyete âşıktı. Hürriyet için yaşar ve onun için ölürlerdi. Üzerlerinde hiçbir kimsenin hükmü olmadan serbest yetişirlerdi. Dolayısıyla hayatına mal olsa bile zelil olarak yaşamayı veya şerefine ve namusuna dokunulmasını asla kabul etmezlerdi.[98]

Zilletten nefret ederlerdi. Zulmü, küçük ve hor görülmeyi kabullenemezlerdi. İşte bir örnek:

Hire kralı Hind oğlu Amr, "Araplar arasında, annesi benim anneme hizmet etmekten kaçınacak biri var mı?" diye sordu. Onlar, "Şair ve fakir olan Gülsüm İbni Amir'in annesi" diye cevap verdiler. Bunun üzerine kral, Amr'ı kendi ziyaretine, annesini de kendi annesinin ziyaretine davet etti.

97 Divanu Antare, Dr. Faruk et-Tabbas, 82
98 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/95

Kral, yemekten sonra İbni Amr'ın annesine, "Yanındaki tabağı bana uzat." demesi için kendi annesiyle anlaştı. Gülsüm İbni Amr'ın annesi geldiğinde kralın annesi ona aynen böyle söyledi. Amr'ın annesi de ona, "İhtiyaç sahibi olan kimse kalksın ihtiyacını gidersin" diye cevap verdi.

Kralın annesi ısrarla bir daha ondan yanındaki tabağı uzatmasını istedi. Bunun üzerine Gülsüm İbni Amr'ın annesi Leyla yüksek sesle, "Bu ne zillet! Bu ne rezalet! Tağlib kabilesi neredesin?" diye bağırıp çağırdı. Annesinin sesini duyan Gülsüm oğlu Amr çok kızdı. Kralın kılıcının çadırın direğine asılı olduğunu gören Amr, kılıcı alarak kralın kellesini uçurdu ve Tağliboğullarını çağırdı. Orada toplanan Tağliboğulları çadırda bulunan bütün eşyayı yağmaladılar. Gülsüm oğlu Amr krala hitaben şu kasideyi nazmetti:

"Hangi güç ve irade ile ey Hind oğlu Amr,
Liderlerinize nasıl hizmetçi oluruz biz?
Hangi güç ve irade ile ey Hind oğlu Amr,
İspiyonculara uyar da, hakaret edersiniz siz!
Bize tehditler yağdırırsın artık kıpırdama, dur!
Annene hizmetçi, köle ne zaman olduk biz!
Kral, insanlara işkence çektirdiği zaman,
Aramızda zilleti hiç kabul etmeyiz biz." [99]

Sözlerine Bağlı Olmaları, Doğruluk ve Açık Sözlülüğü Sevmeleri

Araplar, yalanı ayıp gören ve ondan nefret eden vefakâr bir milletti. Bundan dolayıdır ki İslam'a girmek için dil ile getirilen şehadet yeterli sayılırdı. Bizans kralı Hirakl'ın, Resülullah (sav) ile ilgili yönelttiği sorulara Ebu Süfyan'ın verdiği cevaplar, Arapların yalandan ne kadar nefret ettiğinin apaçık delilidir. Ebu Süfyan'ın Hirakl ile olan hikâyesinin, Kureyş ile Peygamber (sav)'in arasındaki savaşların daha devam ettiği bir zamana denk gelmesi gayet anlamlıdır. Ebu Süfyan Hirakl'a şöyle demiştir: "Benden yalan rivayet etmelerinden utanmasaydım onun hakkında yalan konuşurdum."[100]

Numan İbni Munzir, Arapların vefasıyla ilgili Kisra'ya şunları söylemiştir: "Onlardan birisinin iması veya kaş-göz işareti emir yerine geçerdi. Canını vermesi dışında hiçbir şey onu çözemez ve bozamazdı. Birisinin yerden çöp kaldırması bile onun borcuna rehin olmakta idi. Dolayısıyla onun rehin alma kapısı kapanmaz ve zimmeti çiğnenmezdi. Memleketinden uzak bir in-

99 Şerhu'l-Muallakat,196
100 Buhari, 7; Müslim, 1773

san, ondan iltica ve koruma (himaye) talep eder, sonra başka bir kabile fertleri tarafından dokunulduğu veya öldürüldüğü haberi ona ulaştığında, himayesi çiğnendiğinden dolayı, o kabile yok edilene kadar veya onun kabilesi yok olana kadar gönlü hiç razı olmazdı.

Hiç tanımadıkları ve aralarında hiçbir akrabalık bağı olmadığı hâlde, bir suçlunun bile onlara iltica etmesi durumunda canlarını onun canına, mallarını da onun malına siper ederlerdi."[101]

Vefa, Araplarda kökleşmiş bir ahlaktı. İslam geldi, onu sağlam ve temiz yöne yönlendirdi. Ve konumu, yakınlığı ne derece olursa olsun bir suçluyu barındıran kimseye karşı sert ifadeler kullandı. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Suçluyu barındıran kimseye Allah Teâlâ lanet etmiştir."* [102]

Arapların vefalı olduklarına delalet eden hikâyelerden bir tanesi de şudur: Ubbad oğlu Haris, Bekr kabilelerini komuta ederek Tağlib kabilesiyle savaşmak üzere yola çıktı. Tağlib kabilesinin lideri de Haris'in oğlunu öldüren Mühelhil idi. Mühelhil kabile fertlerine seslenerek şöyle dedi: "Kuleyb kabilesi ayakkabısının bağına denk ol!" Bu savaş, daha önce anlatılan Besus savaşıydı. Haris, Mühelhil'i esir aldı. Ama onu tanımıyordu. Onun için Haris ona: "Rebia oğlu Mühelhil'i bana göster de seni salıvereyim." dedi. O da: "Onu sana gösterirsem, beni salacağına dair söz verir misin?" diye sorunca Haris: "Evet, söz!" dedi. Mühelhil: "O hâlde ben oyum." dedi. Bunun üzerine Haris onun alnının üstündeki saçını keserek onu serbest bıraktı. Bu eşine az rastlanan bir vefadır ve değeri hak eden bir erkekliktir.[103]

Arapların vefasıyla ilgili örneklerden bir tanesi de şudur: Numan İbni Munzir, kızını Kisra'ya vermediği için, Kisra'nın kendisini öldürtmesinden korkuyordu. Bundan dolayı silahlarını ve çoluk çocuğunu İbni Mesud eş-Şeybani'nin yanına emanet bırakarak Kisra'nın yanına gitti. Oraya varır varmaz Kisra onu öldürdü. Sonra da Kisra, Numan'ın emanetlerini almak üzere Hani'ye adam yolladı. Hani de Bekr kabilesi olan kavmini toplayarak onlara bir konuşma yaptı. Konuşmasında şu cümlelere yer verdi: "Ey Bekr cemaati! Mazeretli olarak helâk olan kimse, kaçıp da kurtulan kimseden daha hayırlıdır. Tedbirin kadere, korkunun da ecele faydası yoktur. Zafere ulaşmanın sebeplerinden bir tanesi sabırdır. *Ölüme evet, alçaklık ve zillete hayır!* Ölümü karşılamak ona sırt çevirmekten daha hayırlıdır. Göğüslerin ortasına indirilen darbe sırta indirilen darbeden daha değerlidir. Bekroğulları! Savaşın! Ölüm lazımdır. Herkes mutlaka ölecektir." Zillet ve hakaret içinde yaşamayı alçaklık bilen ve ahde vefa uğrunda ölüme aldırmayan o ada-

101 Buluğu'l-Erib, 1/150
102 Müslim, 1978; Nesai, 7/232
103 Medhalun li-Fehmi's-Siyreti, 91

mın (Hani'nin) sayesinde Bekroğulları, Zikar savaşında Fars ordusunu hezimete uğrattılar.[104]

Zorluklara Karşı Sabır, Güçlü Tahammül ve Az Olan Şeye Rıza Göstermek

Araplar yemek sofrasından kalktıklarında, *"Mideyi tıka basa doldurmak zekâyı yok eder."* diyor ve gözü doymayarak fazla yiyen insanları ayıplıyorlardı. Bir şair şöyle demektedir:

"Eller sofraya uzatıldığında acele eden ben olmam;

Kavmin arasında yemeğe gözü doymayan acele edendir."

Şiddete sabretme ve zorluklara göğüs germe konusunda üstün bir güce sahip idiler.

Belki de bunu sahradan ve ziraatı ve suyu az olan memleketlerinin tabiatından almışlardı. Zor ve sarp dağlarda dolaşmaya ve gün ortası sıcağında yürümeye alışmışlardı. Sıcak, soğuk, yolların kötü ve bozuk olması, mesafe uzaklığı, açlık ve susuzluktan etkilenmiyorlardı. İslam geldiğinde sabır ve tahammül konusunda çok güzel örnekler sergilediler. Aza razı oluyorlardı. Onlardan birisi günlerce yolculuk yaptığı hâlde sırtını doğrultacak birkaç hurma ve ciğerini ıslatacak birkaç damla suyla yetiniyordu.[105]

Vücudun Kuvveti ve Ruhun Büyüklüğü

Araplar, nefsin büyüklüğü ve ruhun gücü ile birlikte vücudun kuvvetiyle de meşhur olmuşlardır. Nefis kahramanlığı cismin kahramanlığıyla birleştiğinde çoğu işleri başarır. Bu da onların İslam'a girmesinden sonra gerçekleşti.

Gücü Olduğu Hâlde Affetmek ve Komşuyu Korumak

Araplar, hasımlarıyla er meydanına inerlerdi. Yıkıcı darbe indirme imkânı ellerine geçtiği vakit, hemen onları affeder ve serbest bırakırlardı. Komşuluk haklarına riayet ederlerdi. Özellikle de komşu olan kadınların ve ırzlarının korunmasına önem verirlerdi. Şairlerden biri şöyle diyor:

"Komşu kadın görünürse bana, kapatırım gözümü,

Komşu kadın evine girene dek açmıyorum gözümü."

Herhangi bir insan korunma talep ettiği zaman onu korurlardı. Ve onu koruma uğruna çoğu kere canlarını, evlatlarını ve mallarını feda ediyorlar-

---

104 Taberi Tarihi, 2/207

105 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/96-97

dı. Bu faziletler ve güzel ahlâk Arapların kalbinde birikmiş büyük bir sermaye idi. İslam geldiğinde o sermayeyi artırdı, güçlendirdi, hayır ve hak tarafına yönlendirdi.

Bütün bunlardan sonra Arapların tıpkı temiz melekler gibi sahralardan yola çıkarak yeryüzünü fethetmeleri hiç kimsenin garibine gitmesin. Yeryüzü küfürle dolup taşarken onlar; imanla, adaletle doldurdular. Yine yeryüzü faziletli şeylere kapalı ve kötülükle dopdolu iken onlar hayırla doldurdular.[106]

Bunlar, Arapların yetişip büyüdüğü toplumun ahlakından bazılarıdır. Dolayısıyla bu toplum, toplumların en hayırlısıdır. Onun için Resûlullah (sav) onlardan seçildi. Fars, Rum, Hind ve Yunan'la karşılaştırıldığında şu Arap toplumu, şu eşsiz çevre ve şu şerefli ortam Resûlullah (sav) için seçildi. Farsların geniş bilgilerine, Hintlilerin derin felsefelerine, Rumların teknik ve sanatlarına ve Yunanlıların şiirdeki üstünlük ve dâhiliğine rağmen onlardan peygamber seçilmedi. Ancak eşi olmayan şu bozulmamış ve genç toplumdan seçildi. Diğer kavimler her ne kadar ilim, kültür, şiir ve felsefe alanlarında üstün iseler de, Arapların ulaşıp yakaladıkları temiz fıtrat (yaradılış), hür kalp ve üstün ruh gibi değerlere ulaşamamışlardı.[107]

106 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/97
107 Nazaratun fis-Sire, İmam Hasan el-Benna, 13

4.
KONU

HZ. MUHAMMED (SAV)'İN DOĞUMUNDAN ÖNCE MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

Allah Teâlâ insanlığa rahmet ve ikram etmek istedi. Dolayısıyla Habib-i Mustafa (sav)'in gönderilişi ile kurtuluş zamanı geldi. Resülullah (sav)'in şerefli doğumunu, eşsiz bir şekilde yetişip büyümesini, ona vahiy gelmeden önce Allah Teâlâ tarafından korunmasını ve bi'setten önceki hoş kokulu siretini izah etmeye başlamadan önce, onun doğumundan önce meydana gelen büyük olaylar ve işaretlerden bahsetmek istiyoruz. Çünkü şerefli doğumun, sabahın ilk ışıklarının doğuşuyla kurtuluşun artık çok yakın olduğuna işaret eden büyük olaylar meydana geldi. Darlıktan sonra genişlik, karanlıktan sonra aydınlık ve zorluktan sonra kolaylık, Allah Tealâ'nın kâinattaki sünnetlerindendir.[108]

Önemli Olaylardan Bazıları

1- Abdulmuttalib'in Zemzem Kuyusunu Kazma Hikâyesi

İbrahim el-Aliy, "*Nebevî Siretin Sahihi*" adlı değerli kitabında Abdulmuttalib'in Zemzem kuyusunu kazması hikâyesi ile ilgili Hz. Ali (ra) hadisinden sahih bir rivayeti nakletmektedir. Hz. Ali (ra) şöyle demektedir:

"Abdulmuttalib şöyle dedi: 'İsmail (as)'ın hücresinde uyuduğum bir sırada birisi rüyama geldi ve bana: 'Teybe'yi (hoş kokuluyu) kaz!' dedi. Ben ona: 'Teybe (hoş kokulu) nedir?' diye sorduğumda bana hiçbir şey söylemeden çekip gitti.'

Abdulmuttalib devam etti: "Ertesi gün yine hücredeki yatağıma geldim ve uyudum. Rüyama gelen kişi yine geldi ve: 'Berre'yi (hatır ve bereketi) kaz!' dedi. Ben ona: 'Berre nedir?' dediğimde hiçbir şey söylemeden çekip gitti. Ertesi gün yine hücredeki yatağıma döndüm ve uyudum. O kişi geldi

108 Hazel-Habib Muhammed, Ya Muhibb, Cezairi, 51

ve: 'Madmune'yi (pahalı miski) kaz!' dedi. Ben: 'Madmune nedir?' diye sorduğumda yine bir şey söylemeden çekip gitti. Sabah tekrar hücredeki yerime döndüm ve uyudum. Rüyama gelen kişi tekrar geldi: 'Zemzem'i kaz!' dedi. Ben, 'Zemzem nedir?' diye sorunca, 'Sonsuza kadar kurumaz, bitmez, tükenmez ve yerilmez, bütün hacıların su ihtiyacını giderecek. İşkembe pisliğiyle kan arasındadır. Kızılca karganın çukuru yanında ve karıncaların köyü (yani karıncaların toplandıkları mekân) yanındadır.' dedi."

Zemzem kuyusunun bulunduğu yerin Abdulmuttalib'e gösterilmesi ve kendisinin doğrulandığını anlamasından sonra Haris adındaki oğlunu da yanına alarak -ki o zaman ondan başka çocuğu yoktu- evine geldi, kazmasını eline aldı ve kuyuyu kazmaya başladı. Kuyunun kenarları göründüğünde Abdulmuttalib yüksek sesle tekbir getirdi.

Kureyşliler, Abdulmuttalib'in maksadına kavuştuğunu ve aradığını bulduğunu anladılar. Koşar adımlarla Abdulmuttalib'in yanına gelerek şöyle dediler: "Ey Abdulmuttalib! Bilirsin ki, bu kuyu babamız İsmail'in kuyusudur. Bizim de onda hakkımız var. Bizi de ortak yap." Abdulmuttalib: "Bunu yapmam mümkün değil. Çünkü bu iş bana tahsis edilmiş, size değil ve aranızda sadece bana verilmiştir." dedi. Kureyşliler: "İnsaf et. Biz seni bırakmayız ve seninle mücadele edeceğiz." dediler. Abdulmuttalib: "İstediğiniz kişiyi hakem seçin, aramızdaki davada hakemlik yapsın, buyurun ona gidelim." dedi. Kureyşliler: "Hüzeym oğlu Sa'd kabilesinin kâhinesi hakem olsa..." (O kâhine Şam'a yakın bir yerde ikamet ediyordu.) deyince Abdulmuttalib: "Evet kabul ediyorum." dedi.

Abdulmuttalib, Abdulmenafoğullarından bir grupla Kureyş'in her kabilesinden bir grup Şam'a doğru yola çıktılar. Tabii ki o zaman Mekke'den Şam'a kadar olan alan insansız, susuz ve uçsuz bucaksız çöllerden ibaretti. O çöllerin birisinde Abdulmuttalib ve arkadaşlarının suyu tükendi.

Öyle susadılar ki helak olacaklarına kesin inandılar beraberlerindeki diğer gruplardan su istediler ancak kendilerine su vermediler ve şöyle dediler: "Biz uçsuz bucaksız çöllerdeyiz. Başınıza gelenlerin başımıza gelmesinden korkarız." Bunun üzerine Abdulmuttalib arkadaşlarına seslendi: 'Şunu uygun görüyorum; hâlâ gücünüz varken herkes kendine bir çukur kazsın. Bizden biri öldüğünde arkadaşları onu çukura atsın, sonrada üstünü toprakla örtsünler. Bizden tek bir kişi kalana dek öyle yapın, çünkü bir tek kişinin zayi olması bütün kafilenin zayi olmasından daha iyidir." Arkadaşları: 'Emir buyurduğun şey çok güzeldir." dediler. Bunun üzerine herkes kendine bir çukur kazdı. Sonrada susuzluktan ölmeyi beklemeye başladılar. Bir süre sonra Abdulmuttalib arkadaşlarına şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun. Yeryüzünde yürümeden ve nefsimiz için bir şeyleri aramadan kendi elimiz-

le kendimizi bu şekilde ölüme terk etmemiz acizlikten başka bir şey değildir. Yürüyelim. Belki Allah Tealâ bazı memleketlerde suyu nasip eder. Haydi develerinizi yükleyin ve hareket edin." Herkes hazırlandı. Abdulmuttalib de devesini kaldırınca devenin ayakları altından tatlı su çeşmesi fışkırdı. Bunun üzerine Abdulmuttalib ve arkadaşları tekbir getirdiler.

Abdulmuttalib ve arkadaşları su içtiler ve bütün kaplarını doldurdular. Sonra Abdulmuttalib, diğer Kureyş kabilelerini davet ederek -tabii ki onlar baştan sona kadar Abdulmuttalib ve arkadaşlarının durumlarını izliyorlardı- şöyle dedi: 'Buyurun suya gelin, çünkü Allah Tealâ su ihtiyacımızı giderdi.' Onlar geldiler, içtiler, kaplarını doldurdular ve: 'Allah'a yemin olsun, Allah Tealâ senin lehinde, bizim aleyhimizde hükmetti. Allah'a yemin olsun ki sonsuza dek Zemzem suyu konusunda bir daha seninle mücadele etmeyeceğiz. Şu uçsuz bucaksız yerde su veren kimse Zemzem suyunu da sana vermiştir. Bu yüzden güle güle, selametle suyuna geri dön.' Dediler. Böylece kâhine varmadan hem Abdulmuttalib hem de onlar geri döndüler ve Abdulmuttalib ile Zemzem arasından çekilerek onu Zemzem suyu ile baş başa bıraktılar. İbni İshak şöyle dedi: 'Zemzem konusunda Ebu Talib'in oğlu Ali (ra)'tan bana böyle ulaştı."[109]

Zemzemin fazileti ile ilgili çok sayıda hadis bulunmaktadır. O hadislerden bazıları şunlardır: Ebu Zer (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: *"Zemzem suyu, doyurucu yiyecektir."* [110]

İbni Abbas (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: *"Zemzem suyu ne için içilirse onun içindir; Eğer şifa niyetiyle içersen Allah Tealâ sana şifa verir! Eğer doymak için içersen Allah seni doyurur! Eğer susuzluğunu gidermek niyeti ile içersen Allah Tealâ susuzluğunu giderir! Zemzem suyu Cebrail'in yere vurduğu ayak topuklarının veya kanatlarının eseridir. Ve Allah Tealâ'nın İsmail'e verdiği sudur."* [111]

Şeyh Muhammed Ebu Şehbe (rh) şöyle demektedir: "Ne olursa olsun, Hafız ed-Dimyati -ki o da itina gösteren mütaahhirin hafızlarındandır- *'Zemzem suyu ne niyetle içilirse onun içindir.'* hadisi sahih görmektedir. Hafız el-Iraki de onun sıhhatini kabul etmiştir."[112]

2- Ashabu'l-Fil Olayı

Bu olay, Kur'an-ı Kerim ve Resûlullah (sav)'in sünnetiyle sabittir. Si-

---

109 Delailu'n-Nübüvve, Beyhaki, 1/93-94; İbni Hişam, 1/151-153
110 Müslim, No, 2473
111 Darekutni, 2713; Hâkim, 1/473
112 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/158; İbni Salah'ın mukaddimesi ve şerhi, Hafız el-Iraki, 13

yer ve tarih kitaplarında detaylarıyla anlatılmaktadır. Müfessirler de bu olayı kitaplarında zikretmektedirler. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Rabbin fil sahiplerine neler etti, görmedin mi? Onların kötü planlarını boşa çıkarmadı mı? Onların üstüne ebabil kuşlarını gönderdi. O kuşlar, üzerlerine pişkin tuğladan yapılmış taşlar atıyordu. Böylece Allah onları yenilmiş, çiğnenmiş ekine çevirdi." [113]

Resûlullah (sav)'in bu olayla ilgili işaretleri çoktur. O işaretlerden bazıları şunlardır:

Resûlullah (sav) Ümre ziyareti için yola çıkarken Hudeybiye yokuşuna kadar yürüdü. Orada devesi çöküp göğsünü yere yapıştırdı. İnsanlar deveye bağırarak: "Hel, hel" (Kalk, yürü) dediler. Deve kalkmadı, oturmaya devam etti. İnsanlar şöyle dediler: "Kasva aksileşti, artık kalkmayacak." Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu. *"Kasva aksileşmedi, aksileşmek onun ahlakı değildir. Ancak fili hapseden onu da hapsetti."* [114]

Ebu Hatem'e ait "*Es-Sire en-Nebevîyye*" adlı kitapta şu ifadeler yer almaktadır: "Bir Kral Yemen'i ele geçirdi. Aslen Habeşistanlıydı. Ona Ebrehe denirdi. O bir kilise yaptırdı. Adını '*Külleys*' koydu. Arap hacıların yönünü ona çevireceğini söyledi. Yürüyüp Kâbe'yi yakacağına dair yemin etti. Himyer liderlerinden Zu Nefer adında bir lider, kavminden kendisine itaat edenlerle birlikte Ebrehe'yle savaştı. Ebrehe onu mağlup ederek yakaladı. Zu Nefer ona: 'Ey kral, beni öldürme. Çünkü beni hayatta bırakman senin için öldürülmemden daha hayırlıdır.' deyince Ebrehe onu öldürmekten vazgeçip zincire bağladı.

Sonra Kâbe'yi kastederek yürümeye devam etti. Hasam kabilesinin bölgesine yaklaştığında Nüfeyl ve onun yanında toplanan bazı Yemen kabileleri çıkıp Ebrehe ile savaştı. Ebrehe onları da mağlup etti ve Nüfeyl'i esir aldı. Nüfeyl ona: 'Ey kral, ben Arap diyarını iyi bilirim. Beni öldürme. Şu iki elim seni dinlemeleri ve sana itaat etmeleri için kavmimin üzerindedir.' diye yalvarınca Ebrehe onu öldürmekten vazgeçti. Nüfeyl, yol göstermek için Ebrehe ile birlikte yola çıktı. Ebrehe Taif'e ulaştığında, Muattib oğlu Mesud Sakif kabilesinden bir heyetle Ebrehe'nin huzuruna çıktı, 'Ey kral, biz senin kullarınız. Sana karşı ihtilafımız yoktur. Bizim ile senin aranda kastettiğin şey yoktur. (Lat putunu kastediyor.) Ancak sen Mekke'deki Beyt'i (Kâbe'yi) kastediyorsun. Dolayısıyla biz, Beyt'in yolunu gösterecek birini seninle göndereceğiz.'

Ebu Riğal adındaki azatlıklarını onunla gönderdiler. Beraberlerinde

113 Fil suresi, 1-5
114 Buhari, 2731; Ahmed, 4/323

'Muğammes' (Mekke ile Taif arasında Mekke'ye daha yakın bir yer) denen yere geldiklerinde Ebu Riğal öldü. Ebu Riğal, kabri recmedilen (taşlanan) insandır. Ebrehe Muğammes denilen yerden Esved İbni Maksud adında birini süvarilerinin başına getirerek Harem ahalisine ait malları toplayıp getirmek üzere görevlendirdi. Getirdikleri malların arasında Abdulmuttalib'e ait iki yüz deve de vardı. Daha sonra Ebrehe, Hünate el-Himyeri'ye: 'Mekke'ye git, onların en şereflisini bul, savaşmak için gelmediğimi, sadece Beyt'i (Kâbe'yi) yıkmak için geldiğimi ona ilet.' diye emir verdi.

Hünate, Mekke'ye geldi, Abdulmuttalib İbni Haşim ile karşılaştı ve: 'Kral, sana bu haberi iletmem için beni gönderdi. O sizinle savaşmak için gelmedi. Ancak onunla savaşırsanız o başka... Sadece Kâbe'yi yıkmak, sonra oradan ayrılmak için geldi.' Dedi. Bunun üzerine Abdulmuttalib, 'Onunla savaşmak niyetinde değiliz. Onun ile Kâbe arasından çekileceğiz. Eğer Allah Teâlâ ona müsaade ederse Allah'a yemin olsun ona gücümüz yetmez.' Hünate, 'O hâlde benimle gel.' Deyince Abdulmuttalib de onunla yola çıktı ve birlikte karargâha vardılar. Abdulmuttalib eski dostu olan Zu Nefer'in yanına gitti ve: 'Başımıza gelenlerin çaresi sizde yok mu? Yardım edemez misiniz?' dedi. Zu Nefer, 'Sabah veya akşam öldürüleceğinden emin olmayan bir esirin çaresi ve yardımı ne olabilir ki? Ama ben, senin için filin seyisi (bakıcısı) olan Enis adındaki adama haber gönderirim ve ona senin menfaatin için ne gerekiyorsa kralın yanında onu yapmasını, büyüklüğünü ifade etmesini ve senin dereceni yüceltmesini söylerim.' dedi. Zu Nefer, gelmesi için Enis'e haber yolladı. Enis geldiğinde Zu Nefer: 'Bu adam Kureyş'in lideridir. Mekke kervanının sahibidir. Ovada insanları, dağlarda da vahşi hayvanları doyuran bir zattır. Kral onun iki yüz devesini almış bulunmaktadır. Eğer yardımcı olabilirsen ona yardımcı ol. Çünkü o benim dostumdur.' Dedi. Enis, Ebrehe'nin huzuruna çıktı, 'Ey kral! Bu adam Kureyş'in lideridir. Mekke ticaret kervanının sahibidir. Ovada insanları, dağlarda vahşi hayvanları doyurandır. Huzuruna çıkmak için senden izin istiyor. Sana düşmanlığı yok, muhalefeti yok, sana gelmiş, senden izin istiyor, o hâlde ona izin ver.' dedi.

Abdulmuttalib; büyük, iri yapılı, güzel yüzlü ve çok yakışıklı bir adamdı. Ebrehe onu görünce ikramda bulundu ve ona büyük bir değer verdi. Kendisinin tahtın üstünde, Abdulmuttalib'in ise aşağıda oturması hoşuna gitmedi. Tahttan indi ve Abdulmuttalib ile birlikte halının üzerinde oturdu. Abdulmuttalib ona: 'Ey kral! Sen bana ait malları almışsın. Onu bana iade et.' deyince Ebrehe: 'Seni gördüğümde kendini beğendirdin, hoşuma gittin. Seni sevdim; gözüme girdin. Ancak böyle konuştuktan sonra gözümden düştün; senden soğudum.' dedi. Abdulmuttalib, 'Ne için?' diye sordu. O:

'Senin ve ecdadının dini, izzeti, şerefi ve sığınağı olan Kâbe'yi yıkmaya geldim. O konuda benimle konuşmanı beklerken sen kalkıp da iki yüz deven için benimle konuşmaya başladın!' dedi. Abdulmuttalib: 'Ben develerin sahibiyim. Beyt'in (Kâbe'nin) de bir sahibi var, onu koruyacaktır.' dedi. Ebrehe: 'Hiçbir zaman onu benden koruyamaz.' Deyince Abdulmuttalib: 'İşte sen ve işte o! Ne yaparsanız yapın!' diye cevap verdi. Ebrehe emretti, Abdulmuttalib'in develeri iade edildi. Abdulmuttalib develeri ile Mekke'ye döndü. Kureyş'e Ebrehe'nin durumunu haber verdi. Ve dağlardaki vadilere dağılmalarını istedi.

Ebrehe, Muğammes'te Mekke'ye girmek için bütün hazırlıklarını tamamladı. Ordusunu hazırladı, filini getirtti. File yüklemek istediği malzemeleri yükletti. Fili hareket ettirmeye çalıştığında ise fil yerinde durdu ve az kalsın, yere yığılıp göğsünü yere çarpacaktı. Zorlukla çöktü. Balta sapıyla onun başına vurdular ama o yerinden hiç kıpırdamadı, hortumunu yanının altına koydular. O yine kıpırdamadı. Yönünü Yemen tarafına çevirdikleri zaman o koşmaya başladı. Tekrar onu Harem tarafına çevirdiler. O yine durdu ve yerinden kıpırdamadı. Sonra fil, çevredeki dağlardan birine kaçtı.

Allah Tealâ deniz tarafından sığırcık kuşlarına (çekirge kuşuna) benzer kuşlar gönderdi. Her bir kuşun beraberinde, iki tane pençesinde, bir tane de gagasında olmak üzere toplam üç taş vardı. O taşlar nohut ve mercimek taneleri büyüklüğündeydi. Kuşlar onları kapladıktan sonra üzerlerine taşları bırakıryorlardı. Taş kime isabet ediyorsa o helak oluyordu. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

Allah (cc), Ebrehe'nin üzerine bir çeşit hastalık gönderdi. Acele acele geri dönerlerken her biri bir yere düşüp helak oldu. Ebrehe'nin azaları parça parça peş peşe düşmeye başladı. Her bir parça düştüğünde iltihap ve kan akıyordu. Yemen'e varana kadar, hayatta kalan arkadaşları arasında vücudu bir kuş yavrusu kadar küçüldü ve sonra da öldü.[116]

İbni İshak (ra) siretinde (İbni Hişam'ın da ondan naklettiği gibi) şöyle demektedir: "Abdulmuttalib, Ebrehe'nin yanından dönünce Kureyşlilerden bir grupla birlikte Kâbe'nin yanına gelerek Kâbe kapısının halkasından tuttu. Hep birlikte Allah'a dua ettiler. Ebrehe ve askerlerine karşı Allah'tan yardım talep ettiler. Abdulmuttalib, Kâbe kapısının halkasını tuttuğu anda şu şiiri söyledi:

'İlahî, kul koruyor meskenini,
Sen de koru ilahî evlerini.

116 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Hatem el-Büsti, 34-39; Es-Sire En-Nebeviyye, İbni Kesir, 1/30-37

Haçları, güçleri hiç galip gelmesin,
Senin kuvvetine asla ilahî; yarın,
Kıblemizle baş başa geri bırakır,
Sananları bildiğin bir iş içindir...'

Abdulmuttalib daha sonra Kâbe'nin halkasını bıraktı. O ve beraberindeki Kureyşliler dağ başına çıkarak kendilerini korumaya çalıştılar. Ve Ebrehe'nin Mekke'ye girdiğinde ne yapacağını beklemeye başladılar."

İbni İshak (ra) daha sonra Ebrehe'nin ve askerlerinin helak olmalarını anlatmaktadır.[117]

3- Fil Olayından Dersler, İbretler ve Faydalar

• İnsanlar için kurulan ilk ev olan Kâbe-i Şerif'e Arap müşrikleri oldukça saygı gösteriyorlar ve herşeyden kutsal sayarak hiçbir şeyi onun önüne geçirmiyorlardı. Elbette ki bu kutsallık anlayışı Hz. İbrahim ve Hz. İsmail (as) dininden geri kalmıştır.

• Hıristiyanların Mekke ve Kâbe'ye tazim eden Araplara karşı besledikleri kıskançlık ve kinleri tarih boyunca hiçbir zaman dinmemiştir. Bunun içindir ki Ebrehe Külleys Kilisesi'ni yapmakla Arapları Allah'ın evini tazim etmekten çevirmek istedi. Bunca rağbet ettirme ve korkutma yöntemlerini kullanmasına rağmen Araplar bundan çekindiler ve kabul etmediler. Bir bedevi Arap'ın Külleys Kilisesi'nde büyük abdestini bozunca bu durum doruğa çıktı. İmam Razi: *"Onların hilelerini boşuna çıkarmadı mı?"* ayeti ile ilgili şunları söylemektedir: "Şunu bil ki, '*keyd*' gizli bir şekilde başkasının zararını kastetmektir. (Eğer dense) 'Durum apaçık ortadayken ne için adı 'keyd' konuldu?' (Şu şekilde cevap verilir:) 'Evet, doğrudur. Ama onun kalbindeki şey açığa vurduğu şeyden daha kötüydü. Ebrehe Araplara karşı kıskançlığını gizliyordu. Kâbe'den dolayı onlara hâsıl olan şerefi onlardan ve onların memleketlerinden çevirip kendine ve kendi memleketine çekmek istiyordu.'"[118]

• Mukaddes şeyler uğruna fedakârlık yapmak üzere Himyer liderlerinden biri kalkıp Ebrehe'nin ordusunun karşısında durdu ve esir düştü. Nüfeyl, Yemen kabilelerinden onun yanında toplananlarla birlikte Ebrehe ile savaştı. Ancak onlar Ebrehe'nin büyük ordusu karşısında mağlup oldular. Mukaddesatlarını savunmak uğruna kanlarını seve seve feda ettiler. Şüphesiz mukaddesatı savunmak ve o yolda fedakârlıkta bulunmak her insanın yaradılışında var olan fıtri bir duygudur.

117 Es-Sire En-Nebeviyye; İbni Hişam (Ebu Zer El-Huşeni'nin şerhiyle birlikte), 1/84-91
118 Mefatihu'l-Gayb, 32/94

• Ümmetin hainleri rezil ve perişandır. Ebrehe ile işbirliği yaparak ona gözlemcilik casusluk yapan ve yıkmak için Beytullah'ın yolunu gösteren uşaklar ve ajanlar hem dünyada hem ahirette lanet edilmiş insanlardır. İnsanlar onlara lanet ederler ve Allah Tealâ da onlara lanet eder. Ebu Riğal'in kabri hıyanet ve ajanlığın âdeta sembolü olmuştur. O adam insanların kalbinde buğzedilen kişi olmuştur. Ne zaman birisi onun kabrinin yanından geçerse onu recmeder (taşlar).

• Allah ile düşmanları arasındaki gerçek savaş, Mekke lideri Abdulmuttalib'in, "Onunla Kâbe arasından çekileceğiz. Eğer Allah Tealâ onun Kâbe'yi yıkmasına müsaade ederse Allah'a yemin olsun ona gücümüz yetmez." sözlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu sözler Allah ile düşmanları arasındaki gerçeğin bir derin ve ince tespitidir. Düşmanın gücü ve askeri ne kadar çok olursa olsun Allah'ın kudreti, gücü ve cezası karşısında bir an bile durmaya gücü yetmez. Hayatı bahşeden ve dilediği zaman da alan Allah Teala'dır.[119]

Kasimi, Kaşani'nin (rh) şöyle dediğini söylemektedir: "Fil sahiplerinin hikâyesi meşhurdur ve Resûlullah (sav)'in zamanına yakındır. Bu olay Allah Teala'nın kudretinin ayetlerinden bir tanesidir ve onun haremlerinin çiğnenmesine cesaret edenlerin üzerindeki gazabın bir eseridir."[120]

• Bu olaydan sonra İnsanların Kâbe ve ehline karşı olan saygıları, Arapların haram olan Beytullah'a karşı olan tazimleri daha da arttı. Allah Tealâ onu bozgunculardan ve hilecilerin hilelerinden koruyacağına dair kefil olmuştur. Araplar, Kureyşlileri yüceltirler. Onlar Allah'ın ehlidir. Allah, onların düşmanlarıyla savaştı. Onların düşmanlarını bozguna uğrattı. Bu durum Allah Tealâ tarafından bir alamettir ve Mekke'den çıkacak, Kâbe'yi putlardan temizleyecek ve onun gerçek şerefini kendisine iade edecek bir peygamberin gönderilmesi için bir mukaddimedir.[121]

• Fil hadisesi peygamberlik delillerinden bir tanesidir. Bazı âlimler şöyle demektedir: "Şüphesiz fil hadisesi peygamberliğin delil ve şahitlerinden bir tanesidir. O âlimlerden birisi Maverdi'dir." Maverdi (rh) şöyle diyor: "Allah'ın ayetleri üstün ve galiptir. Peygamberliğin delilleri ise açıktır. Delillerin başlangıcı, güzel sonuca şahitlik eder. Güzel sonuçlarda yalan ile doğru, batıl ile hak birbirine karışmaz. Delillerin müjdeleri ve korkutmaları onların kuvvetine ve yayılmasına göre etkili olmaktır. Resûlullah (sav)'in doğumu yaklaştığında peygamberliği her tarafa güzel koku saçtı ve bereketinin alametleri apaçık ortaya çıktı. Değer bakımından; en büyük alamet ve

---

119 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Faris, 112
120 Mahasinut-Tefsir, Kasimi, 17/262
121 Es-Sire En-Nebeviyye , Nedvi, 92

apaçık olanı fil sahipleri olayıdır." İmam Maverdi daha sonra sözlerine şöyle devam ediyor: "Resûlullah (sav)'in fil olayındaki alameti şudur: Resûlullah (sav) fil olayında annesinin karnındaydı. Çünkü o fil olayından birkaç gün sonra ve babasının vefatından sonra Pazartesi günü Rebiu'levvel ayının on ikisinde dünyaya geldi. Bu olayın alamet olması iki sebepledir:

– Eğer Ebrehe ve ordusu başarılı bir şekilde Mekke'ye girselerdi, annesi ile birlikte Hz. Muhammed (sav)'i esir alacak ve onları kendilerine köle yapacaklardı. Ancak Allah Tealâ Resûlünü daha annesinin karnındayken ve çocuk iken üzerine esirlik lekesinin gelmesinden korumak için fil sahiplerini helak etti.

– Kureyş'in fil sahiplerini defetmek için onlara belayı müstahak kılacak ciddi bir ibadetleri yoktu. Onlar kitap ehli de değildiler; onlardan bazıları puta tapar, bazıları da putperest dindarlardı. Bazıları zındıklığa inanıyor, bazıları da kıyamete inanmıyordu. Ancak Allah Tealâ İslam'ın ortaya çıkışıyla peygamberliği tesis etmeyi ve Kâbe'yi yüceltmeyi irade ettiği zaman ve fil ordusunun başına gelenler Araplar arasında duyulup yayıldığı zaman, onlar Harem'den korkmaya başladılar, onu yücelttiler. Böylece Harem'e saygı onların kalbinde daha da artarak Kureyşlilere itaat ettiler ve: 'Onlar Allah'ın ehlidir. Allah onlar için savaştı ve Allah onların düşmanlarına kâfi geldi.' Dediler. Dolayısıyla Kureyşliler de Araplara verdikleri şerefi ve yüceliği arttırdılar ve vifade (Kureyşlilerin her sene kendi mallarından bir miktar toplamayı ve topladıkları mallarla yiyecek alıp Mina günlerinde Arap hacılarına vermeleri), Sidane (Kâbe hizmeti) ve Sikaye (su dağıtımı) görevlerinde bulundular. Böylece Kureyşliler hükmedici önderler ve itaat edilen liderler oldular. Fil olayı da ibretlik bir ders olarak tarihin sayfaları arasına girdi."[122]

İbni Teymiye: "Fil olayı Resûlullah (sav)'in doğduğu senede meydana geldi. Kâbe'nin komşuları müşriktiler ve putlara ibadet ederlerdi. Bunun için Hıristiyanların dini onlarınkinden daha hayırlıdır. Bundan anlaşılıyor ki, bu ayet, o zamanki Kâbe'nin komşuları için değildir. Belki Beytullah için veya o senede Kâbe'nin yanında dünyaya gelen Peygamber (sav) içindir. Ya da her ikisi içindir. Hangisi olursa olsun, o Peygamber (sav)'in peygamber olmasının delillerindendir."[123] diyor.

İbni Kesir bu hadisesinden şöyle bahsediyor: "Bu hadise Resûlullah (sav)'in gönderilişi için bir mukaddime ve irhas kabilindendir. Zira Resûlullah (sav) en meşhur görüşe göre o sene dünyaya geldi. Kudretin lisanı

122 A'l-amu'n-Nübüvve, Maverdi, 158-159
123 El-Cevabu's-Sahih, 4/122

hâli şöyle diyor: 'Ey Kureyş topluluğu! Habeşlilerden daha hayırlı olduğunuz için Allah Tealâ onlara karşı size yardım etmedi, ancak Hatemûl Enbiya, nebi ve ümmi olan Muhammed''in gönderilişi ile şereflendireceğimiz ve yücelteceğimiz Beyt-i Atik'i (Kâbe'yi) korumak için size yardım etti."[124]

• Allah Teala'nın Kabe'yi koruması: Şirkin Beytullah'ı kirletmesine ve müşriklerin kendileri onun hizmetçileri olmalarına rağmen, Allah Teâlâ kitap ehlinin (Ebrehe ve askerleri) Beytü'l-Harem'i yıkmalarına veya mukaddes toprakların kontrolünü eline geçirmelerine müsaade etmedi. Ta ki, bu Kabe zorla tahakküm edenlerin tahakkümünden azat olsun ve bazılarının hile ve çirkin planlarından korunsun. Hür ve serbest bir şekilde yeni akidenin yeşermesi, bu toprakta hiçbir gücün hüküm sürmemesi, hiçbir diktatörün orada zulüm yapmaması, dinlere ve insanlara hükmetmek ve bütün insanlığın önderliğini yapmak için gelen bu dini baskı altına almaması için Allah Tealâ bu toprağın hürriyetini korudu. Kimsenin bu dinin peygamberinin o senede dünyaya geldiğini bilmesinden önce, Kabe ve dini için Allah'ın bir tedbiridir.[125] Biz bugün de bu müjdeyi ve onun ilham ettiği manayı kavrıyor, mukaddes yerler çevresinde oluşturulan haçlıların ve milletlerarası Siyonizmin bu çevrede yaymaya çalıştığı kötü niyetler ve alçakça arzular karşısında emin olarak duruyoruz. Çünkü bekçileri müşrik iken bile bu mübarek evi Ehli Kitap'tan koruyan Allah, bu gün elbette Tevhid'in merkezini ve peygamberinin şehrini her çeşit hileden ve hainlerin hıyanetinden koruyacaktır.[126]

• Bu olay Araplar için bir tarih başlangıcı olmuştur. Araplar, fil sahiplerinin başına gelenleri çok büyük olay kabul ettiler ve onu tarih yaptılar. 'Şu olay Fil Senesi'nde meydana geldi, falanca adam Fil Senesi'nde dünyaya geldi, falanca fil olayından şu kadar yıl sonra meydana geldi.' vb. gibi... 'Fil Senesi', miladi 570 senesine rastlamaktadır.[127]

124 İbni Kesir Tefsiri, 4/458-449
125 Es-Sire En-Nebeviyye, Ebu Faris, 113
126 Fi Zilali'l-Kur'an, 6/398
127 Es-Sire En-Nebeviyye, Nedvi, 93

5.
KONU

PEYGAMBER (SAV)'İN DOĞUMUNDAN HİLFU'L-FUDUL ANLAŞMASINA KADAR Kİ HAYATI

HZ. PEYGAMBER'İN SOYU

Şüphesiz ki Resûlullah (sav) soy, yaratılış ve ahlak bakımından insanların en şereflisidir. Resûlullah (sav)'in soyunun şerefiyle ilgili çok sayıda sahih hadis bulunmaktadır. Bir tanesi şu hadistir:,

"Allah Tealâ İbrahim'in evlatlarından İsmail'i seçti. İsmail'in evlatlarından Kinane'yi seçti. Kinane'den de Kureyş'i seçti. Kureyş'ten de Haşimoğullarını seçti ve Haşimoğullarından da beni seçti." [128]

İmam Buhari (rh), Peygamber (sav)'in nesebini zikrederek şöyle demektedir: "O, Ebu'l-Kasım Muhammed (sav), İbni Abdullah İbni Abdulmuttalib İbni Haşim İbni Abdulmenaf İbni Kusay İbni Kilab İbni Merrah İbni Ka'b İbni Luey İbni Galip İbni Fıhr İbni Malik İbni Nadr İbni Kinane İbni Huzeyme İbni Mudrike İbni İlyas İbni Mudar İbni Nizar İbni Muadd İbni Adnan'dır."[129]

Bağavi, *Şerhu's-Sünne* adlı eserinde[130] Peygamber (sav)'in nesebini Adnan'a kadar götürdükten sonra şöyle demektedir: "Adnan'dan yukarı olan neseb korunmamış ve doğru değildir."

İbni Kayyım ise şerefli nesebi Adnan'a dayandırdıktan sonra şöyle demektedir: "Buraya kadarki nesebin doğruluğu bilinmektedir. Nesep bilginleri arasında ittifak edilmiş bir konudur. Kesinlikle anlaşmazlık söz konusu değildir. Ancak Adnan'dan sonra ihtilaf söz konusudur. Adnan'ın, İsmail (as)'ın evlatlarından olduğu konusunda neseb bilginleri arasında bir ihtilaf yoktur."[131]

128 Hadisin tahrici daha önce geçti.
129 Buhari taliken rivayet etmiştir, 7/205-206
130 Şerhu's-Sünne, 13/193
131 Zadu'l-Mead, 1/71

İbni Sa'd'ın *Tabakat*'ında şu ifadeler yer almaktadır. "Bizdeki durum, Adnan'ın yukarısından İsmail'e kadar neseb konusunda susmaktır."

Urve İbni Zübeyr'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Adnan ve Kâhtan'ın yukarısında kalanları bilen kişiye rastlamadık."[132]

Zehebi şöyle demektedir: "Bütün âlimlerin ittifakıyla Adnan, İbrahim'in oğlu İsmail (as)'ın evlatlarındandır. Ancak Adnan ile İsmail arasında kalan babalar da ihtilaf vardır."[133]

Şerefli nesebin kalplerdeki yeri hâlâ devam etmektedir. Çünkü en üst makamda olan yüce neseb sahibinin makamı ister peygamberlik makamı ister kraliyet makamı olsun inkâr edilemez ve karşı çıkılamaz. Ancak alçak ve hakir nesep sahibinin yüksek makamlarda olmasına karşı çıkılır. Çünkü çoğu insanlar onun bayrağı altında olmayı istemiyor ve ondan nefret ediyor. Muhammed (sav) peygamberlik makamı için hazırlandığından Allah Tealâ ona nesep şerefini de hazırladı ki, insanların onun çevresinde toplanmalarına yardımcı olsun.[134]

Şüphesiz Resûlullah (sav)'in madeni, temiz ve nefistir. Kendisini Allah yolunda kurban eden İsmail (as) ve Halilullah olan İbrahim'(as) ın neslindendir. İbrahim (as)'ın duasının kabulüdür. Kardeşi İsa'nın müjdesidir. Nasıl ki kendisi de o şekilde bahsederek şöyle buyurmaktadır: "Babam İbrahim'in duası ve kardeşim İsa'nın müjdesiyim."[135]

Maddenin temiz, nesebin yüce olması, sahibini alçak işlerden uzaklaştırır, onu yüksek ve faziletli işlere önem vermeye sevk eder. Peygamberler ve davetçiler soylarını tezkiye etmelerine ve bellerinin temiz olmasına hırslıdırlar ki insanların yanında o şekilde tanınsınlar. Dolayısıyla onları övsünler ve onlara güvensinler.[136]

Beyan edilen şerefli nesepten, Allah Teala'nın Arapları diğer insanlardan ayırdığına ve Kureyşlileri diğer kabilelerden daha faziletli kıldığına delalet eden apaçık delil bulunmaktadır. Resülullah (sav)'in aralarından ortaya çıktığı kavmi ve dünyaya geldiği kabileyi sevmek Resülullah (sav)'i sevmenin gereğidir. Ancak bu sevgi; cins ve fertler itibarı ile değil sadece hakikat itibarıyladır.

Bu gereklilik şundan kaynaklanmaktadır: Kureyş Araplarından şüphesiz her biri Resûlullah (sav)'in onlara katılması nedeniyle şereflenmiştir. Bu durum, Araplardan veya Kureyşlilerden Allah'ın yolundan sapan ve Allah

132 İbni Sad, 1/58
133 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Zehebi, 1
134 Dirasetu'n-Tahliliyetun, 96
135 Ahmed 4/127; Hâkim 2/600; Mecmau'z-Zevaid, 8/222
136 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 102

Teâlâ'nın kullarına seçtiği İslami değer ve şeref seviyesinin altına düşen kimsenin başına gelen kötülüklere ters değildir. Zira o kişi ile Resûlullah (sav)'in arasındaki intisap bağını koparma ve itibardan düşürmeye çalışma o sapma ve aşağı olmanın şanındandır.[137]

ABDULMUTTALİB OĞLU ABDULLAH'IN ÂMİNE İLE EVLENMESİ VE ÂMİNE'NİN RÜYASI

Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah, babasının çocukları arasında en sevimli olanıydı. Kesilmekten kurtulmasından ve Abdulmuttalib'in ona yüz deve feda etmesinden sonra, onu soy bakımından Mekke'deki en şerefli hanımlardan Âmine Binti Veheb İbni Abdulmenaf İbni Zühre İbni Kilab ile evlendirdi.[138] Âmine, oğluna hamile kaldıktan kısa bir süre sonra kocası Abdullah Medine'de vefat etti ve dayıları Neccar oğlu Adiy'in çocuklarının yanına defnedildi. Zira o bir ticaret sebebiyle Şam tarafına gitmiş, dönüşte ölüm onu Medine'de yakalamıştı. Ancak geride mübarek bir soy bıraktı. Sanki kader ona şöyle diyordu: "Hayatta görevin sona erdi." İnsanları karanlıklardan çıkarıp nura götürmek için Allah Tealâ kendi hikmeti ve rahmeti ile o temiz ceninin (daha doğmamış çocuğun) terbiyesini, edep verilmesini ve hazırlamasını üzerine aldı.

Abdullah'ın Âmine ile evlenmesi Hz.Muhammed'in işinin başlangıcı değildi. Peygamber (sav)'e soruldu: "İşinin başlangıcı olan şey nedir?" Resûlullah (sav) şöyle cevap verdi:

"Ben, babam İbrahim'in duası ve İsa'nın müjdesiyim. Ben annemi gördüm; ondan bir nur çıkıyordu; o nurdan Şam sarayları aydınlanıyordu." [139]

İbrahim'in duası şu ayet-i kerimedir:

"Ey Rabbimiz! Onlara içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin." [140]

İsa (as)'ın müjdesine şu ayet-i kerime işaret etmektedir:

"Hatırla ki, Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim. Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim.' demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince, 'Bu apaçık bir büyüdür.' dediler." [141]

137 Fikhu's-Sire, el-Buti, 45
138 Vekfatun Terbeviyyetün ma es-Siretü'n-Nebeviyye, Ahmed Ferid, 46
139 Ahmed, 5/262; El-Mu'cemu'l-Kebir, No, 7729; Mecmau'z-Zevaid, 8/221
140 Bakara, 129
141 Saf, 6

İbni Receb şöyle demektedir: Resûlullah'ın doğumu sırasında o nurun çıkışı, onunla yeryüzündeki insanları hidayete ulaştıracak ve şirk karanlığını yok edecek Resûlullah'ın getireceği nura işarettir. Tıpkı Allah Teala'nın şöyle buyurduğu gibi:

"Ey ehli kitap! Resülümüz size kitaptan gizlemekte olduğunuz birçok şeyi açıklamak üzere geldi. Birçok kusurunuzu da affediyor. Gerçekten size Allah'tan bir nur, apaçık bir kitap geldi.

Rızasını arayanı Allah onunla kurtuluş yollarına götürür ve onları iradesi ile karanlıktan aydınlığa çıkarır. Dosdoğru bir yola iletir.[142]

İbni Kesir şöyle diyor: *"Nur'un apaçık ortaya çıkışını Şam'a tahsis etmek, onun dininin Şam'da istikrar bulacağına ve sabitleşeceğine işarettir. Bunun için ahir zamanda Şam, İslam ve Müslümanların üssü olacak ve Meryem oğlu İsa (as) Dimeşk'te (Şam'da) doğu tarafındaki beyaz minareye inecektir."* Bundan dolayı *Sahiheyn* (Buhari ve Müslim)'de şu ifadeler yer almaktadır:

"Ümmetimden bir taife (grup) galip olarak hak üzerinde olacak. Onları yardımdan yoksun bırakan kimse onlara zarar veremez. Allah'ın emri gelene kadar (kıyamet gününe kadar) onlar öyle olacaklar." Buhari'nin *Sahih*'inde: ***"Onlar Şam'dadır."*** ifadesi yer almaktadır."[143]

HABİB-İ MUSTAFA'NIN DOĞUMU

Habib-i Mustafa (sav), Pazartesi günü dünyaya geldi. Bunda ihtilaf yoktur. Çoğu âlimlere göre Rebiu'levvel ayının 12'sinde doğmuştur.[144] Üzerinde ittifak edilen şey, Peygamber (sav)'in Fil Senesi'nde dünyaya gelmesidir.[145] Resûlullah (sav)'in doğumu, Haşimoğullarının vadisinde (mahallesinde) ve Ebu Talib'in evinde gerçekleşmiştir.[146] Ahmed Şevki, Habib-i Mustafa'nın (sav) veladetiyle ilgili şiirlerinde şöyle demektedir:

"Dünyaya geldi Hadi, dünya aydınlık oldu,
Zamanın ağzı hep tebessümle sena doldu.
Cibril ile melekler etrafında pervane,
Verdiler pek müjdeler hem dünyaya hem dine.
İder iftihar cennet ve arş, münteha sidret,

142 Maide, 15-16
143 Buhari, 3641; Müslim, 1923
144 Sahihu's-Siretu'n-Nebeviyye, İbrahim el-Aliyy, 47
145 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Kesir, 1/203
146 Vekfatun Terbeviyyetün maes-Siretin-Nebeviyye, 47

Seninle müjdeledi o Allah, gökyüzü ziynet.
Misk gibi saçtı koku yeryüzündeki toprak,
Öyle bir gündür o gün akşam oldu parlak.
Muhammed'le sabahı böbürlenir zamana,
Zalimlerin tahtı korktu sardı deprem ona.
Birikti, yükseldi kir taçlarının üstünde pas,
Çevrelerinde ateşin boşalmış etrafı nas.
Söndü ateş alevi ve kurudu hep deniz suyu,
Alametler peş peşe harikalar da diz boyu.
Sabah akşam getirir Cibril bize o olayları..."

Libyalı edebiyatçı şair üstat Muhammed Beşir el-Muğayribi, Resûlullah (sav)'in doğumunun yıl dönümü münasebetiyle 1948'de Bingazi'de yayınlanan Vatan Dergisi'nde şu şiiri yayınlanmıştır:

"Zaman, hayatın en zor dönemine ulaştı,
Ancak bir gün var ki o her zaman genç kaldı.
Devirler üzerinde yürüyor tıpkı fatihler gibi,
Büyük bir kafile içinde yılları merkep yaptı.
Senin günlerinde hepten yıllar ona taht yaptı,
Tahtın üstündeki taç var ya sonsuza kadar kaldı.
Reşad'a ulaşan kimsenin attığı adımların tıpkısı,
Nesiller geçti onunla ki daha önce bilin ki o çocuk idi.
Ne büyük gündür o gün, geldi taşıdı âlemlere rahmeti,
Yükselişi de taşıdı hem şerefi hem izzeti.
Onun sebebiyle kâinat için doğdu bir hakikat,
O hakikatle dönüştü aşikâr sırrı hayat.
Mahlükata giden yolu o aydınlattı dünyada,
Takva içinde yürüsün insanlar ahiret tarafına.
Neredeyse dünyamız şu güneşe diyecekti,
Uzak dur benden zira nur bana geri geldi."

Aynı şair 1949'da Kahire'deki Trablusgarp Kültür Kulübünde şöyle söylemiştir:

"Bende dağınıklık olmadığı hâlde bana ne olmuş ki,
Kınamacılara rağmen tüm gücüm ile arıyorum.
Bildim ki gökyüzü sanki büyük bir kitap,
Huzurumda ayakta benim için yıldızlar,
Melek duruşu durduklarını görüyorum.

Ben zannettim ki ayın şuası,
İniş bakımından risaletin vahyini.
Kâinat kalbinden aniden geldi bir ses,
Çok keyifli bir şekilde şöyle diyordu:
Şüphesiz geldi dünyaya Allah'ın Resûlü.
Şu aydınlık geceye benzer bir gecede,
Muhammed'in nuru tepelerin ovaların,
Üstünde etrafında ışınlarını saçtı.
Zamanı doldurdu Resûl'ün mübarek nuru,
Muhayyer olmuştu zaman uzun bir gecede."
(Ben bu şiiri bizzat şairin ağzından dinledim. Müellif)

PEYGAMBER (SAV)'İN SÜTANNELERİ

Ümmü Eymen Süveybe

Resûlullah (sav)'in bakıcısı, babasının cariyesi Ümmü Eymen Bereke el Habeşiyye ve ona ilk süt emziren amcası Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe'dir.[147] Ebu Seleme'nin kızı Zeyneb'den rivayet edilen hadisin bir kısmı şöyledir:

"Ümmü Habibe (ra) şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Süfyan'ın kızı olan kardeşimle evlen.' Resûlullah (sav), 'Bunu gerçekten istiyor musun?' dedi. Ben, 'Evet, istiyorum. Seni bırakmam. Hayırda bana ortak olanların en sevimlisi benim kız kardeşimdir.' dedim. Resûlullah (sav), 'Kesinlikle o nikâh bana helal değil.' dedi. Ben, 'O hâlde biz, senin Ebu Seleme'nin kızıyla evlenmek istediğini aramızda konuşuyoruz.' dedim. Resûlullah (sav), 'Ümmü Seleme'nin kızı ha?' dedi. Ben, 'Evet' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Eğer o korumamın altında üvey kızım olmasaydı bile yine bana helal olmazdı. Çünkü o sütkardeşimin kızıdır. Hem bana hem ona süt veren Süveybe'dir. Kızlarınızı ve bacılarınızı bana arz (teklif) etmeyin." [148]

Üsame İbni Zeyd'in annesi olan Ümmü Eymen'in durumundan bir bölüm şöyledir: "Ümmü Eymen Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah'ın hizmetçisidir ve Habeşistanlıdır. Abdullah'ın vefatından sonra Hz. Âmine Resûlullah (sav)'i dünyaya getirdiği zaman Ümmü Eymen onun bakıcılığını yaptı. Resûlullah (sav) büyüyünce onu azat etti. Sonra da onu Zeyd İbni Harise ile ev-

147 Vekfatun Terbeviyyetün maes-Siretin-Nebeviyye, 48
148 Buhari, 5101; Müslim, 1449

lendirdi ve ondan Üsame doğdu. Resûlullah (sav)'in vefatından beş ay sonra vefat etti."[149]

Resûlullah (sav)'in Sütannesi Halime Es-Sa'diye

Halime es-Sa'diye, kendi nefsinde, çocuğunda, koyunlarında ve evinde bizzat gördüğü ve yaşadığı Habib-i Mustafa'nın bereketleri ile ilgili bizlere eşsiz bir hikâye anlatmaktadır.

Abdullah İbni Cafer (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) dünyaya geldiği zaman, Haris'in kızı Halime, Beni Sa'd İbni Bekr kabilesinden oluşan bir grup kadınla birlikte süt çocukları bulmak üzere Mekke'ye geldiler. Halime şöyle dedi: 'Kurak bir senede gümüş renkli eşeğime binerek ilk grup kadınlar arasında yola çıktım. Beraberimde kocam Haris İbni Abduluzza da vardı. Eşeğimizin bacaklarından (zayflıktan dolayı) kanlar akıyordu. Kafile içinde beraberimizde yaşlı bir deve de vardı. Allah'a yemin olsun bir tek damla bile süt vermiyordu. İnsanlar acıktı. Benimle birlikte oğlum vardı. Allah'a yemin olsun bütün gece uyuyamıyordu. Onu avutup teselli etmek için bir şey de bulamıyordum. Ancak biz yağmurun yağmasını ümit ediyorduk. Ve bizim koyunlarımız vardı. Onlardan süt umuyorduk.

Mekke'ye vardığımızda, Resûlullah (sav) kafiledeki bütün kadınlara arz edildi. Ancak hiçbiri onu istemedi. Biz, 'O yetimdir. Ancak babası sütannesine ikram eder ve ihsanda bulunur. Annesinin veya amcasının ya da dedesinin bize yapacakları iyilikler ne olabilir, Onlardan ne umulur ki?' dedik. Arkadaşlarımın her biri kendine bir süt çocuğu aldı. Onun dışında başka birini bulamadığım da döndüm ve onu aldım. Allah'a yemin olsun, başka birini bulamadığım için onu aldım. Arkadaşıma (kocama): 'Allah'a yemin olsun! Abdulmuttaliboğullarından bu çocuğu alacağım. Umulur ki Allah Tealâ onun vasıtası ile bize menfaat verir. Arkadaşlarımın arasında bir tek ben, bir şey almadan geri dönmem.' Dedim. Bunun üzerine kocam, 'İsabet ettin.' dedi. Halime devam ederek şöyle anlatıyor: 'Onu aldım ve yükümün yanına getirdim. Allah'a yemin olsun ki, onu eve getirdiğim ve akşama girdiğim andan itibaren göğsüm süt dolup taştı. Kalkıp onu doyurdum. Ardından da onun kardeşini doyurdum. Babası kalktı. O yaşlı devemizin yanına gitti ve onu ellemeye başladığı an süt ile dolup taştığını gördü.

Ardından deveyi sağdı, hem beni hem kendisini doyurdu. Ve bana şöyle dedi: 'Ya Halime! Biliyor musun, Allah'a yemin olsun! Biz kendimize bereketli nefsi (insanı) almışız ve Allah Teâlâ hiç ummadığımız nimetleri verdi!'

149 Buhari, 3630; Müslim, 1771

Halime dedi ki, 'Karnımız tok olarak hepimiz güzel bir gece geçirdik ki onun öncesinde çocuğumuzla birlikte gecelerimizi uykusuz geçiriyorduk. Sabahlandığımızda yurdumuza geri dönmek üzere ben ve arkadaşlarım bütün hazırlıklarımızı yaptık ve yola koyulduk. Ben gümüş renkli merkebime bindim ve onu yanıma aldım.

Halime'nin nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben bütün kafilenin önüne geçtim. Ta ki kadınlar bana şöyle diyorlardı: 'Biraz bekle! Bu merkep, ona binip bizimle çıktığın merkep değil midir?' Ben, 'Evet.' dedim. Onlar, 'Geldiğimizde onun bacakları kanlar içinde kalmıştı. Şimdi ona ne olmuş?' dediler. Ben onlara: 'Allah'a yemin olsun! Ben ona bereketli bir çocuk bindirdim.' diye cevap verdim.'

'Biz Mekke'den çıktık, ama Allah Teâlâ'nın bize verdiği hayır ve bereketi her geçen gün daha da artıyordu. Memleketimize döndük. Ancak memleket kıtlık içerisindeydi.

Çobanlar, koyunları meraya çıkarıp gezdiriyordu. Beni Sa'd kabilesinin koyunları akşamları aç, bizimkiler ise tok ve bol sütlü olarak eve dönüyordu. Biz onları sağar ve sütlerini içerdik. Bu durumu gören insanlar çobanlarına bağırarak şöyle diyorlardı: 'Abduluzza oğlu Haris'in koyunlarına ne olmuş? Halime'nin koyunları akşam dönerlerken tok ve bol sütlü olarak dönüyorlar. Yazıklar olsun size! Onların çobanları koyunlarını nerede gezdiriyor ve otlatıyorsa sizde oralarda gezdirin ve otlatın.' Onların çobanları bizim çobanlarımızla beraber otlatmaya başladılar. Buna rağmen eskiden olduğu gibi koyunları yine aç olarak eve dönüyorlardı. Bizim koyunlar da eskisi gibi tok dönüyordu.'

Halime konuşmasını şöyle sürdürdü: 'Peygamber (sav) hiçbir çocuğa benzemeden yetişip büyüyordu. Bir günde yetişip büyümesi bir senede yetişip büyümek kadardı. İki yılı tamamladıktan sonra ben ve babası onu Mekke'ye getirdik. Yolda birbirimize şöyle diyorduk: 'Allah'a yemin olsun! Eğer gücümüz yetse sonsuza dek ondan ayrılmayacağız.' Onu annesine getirdiğimizde şöyle söyledik: 'Allah'a yemin olsun! Ondan daha bereketli bir çocuğu hiç görmedik. Biz, onun Mekke vebasına ve hastalıklarına yakalanmasından korkuyoruz. Sen hastalığından iyileşene kadar bırak da onu beraberimizde geri götürelim.' Annesi izin verene kadar ona asıldık ve isteğimizden vazgeçmedik. Onu alıp geri döndük. Dönüşümüzün üzerinden üç veya dört ay geçmişti. O ve kardeşi evlerin arkasında kuzu ve oğlaklarla oynadıkları sırada, kardeşi koşar adımlarla bize geldi ve şöyle dedi: 'Benim Kureyşli kardeşimin yanına üzerlerinde beyaz elbise bulunan iki kişi geldi. Onu aldılar, yere yatırdılar ve göğsünü yardılar.' Bunun üzerine ben ve kocam koşarak onun yanına vardığımızda rengi değişmiş hâlde onu ayakta gördük.

Bizi görür görmez hıçkırıklara boğularak ağlamaya başladı. Benimle babası onu kucakladık ve ona: 'Baban ve annen sana kurban olsun! Ne oldu sana?' diye sorduğumuzda şöyle dedi: 'Yanıma iki adam geldi. Beni yatırdılar. Göğsümü açtılar ve ondan bir şey çıkardılar. Sonrada eskisi gibi yaptılar.' Bunun üzerine babası şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun! Ben oğlumu çarpılmış olarak görüyorum. Korktuğumuz şey daha ortaya çıkmadan onu götür ehline teslim et.' Biz de onu aldık ve annesine götürdük. Annesi bizi görünce durumumuzu hiç iyi görmedi ve şöyle dedi: 'Sizden onun durumunu sormadan, sizin onu geri getirmenize sebep olan ne? Siz onu yanınızda tutmaya son derece hırslı değil miydiniz?' Biz şöyle dedik: 'Yüce Allah onun emzirme süresini bitirdiğinden başka bir şey yoktur. Şu gördüklerimiz bizi gayet sevindirdi.' Ve şunu da söyledik: 'Sizin de sevdiğiniz gibi onu yanımıza almamız bizim için daha sevimlidir."

Abdullah İbni Cafer (ra) şöyle devam etti: "Halime şöyle dedi: 'Sizin bir durumunuz var, bana söyleyin o nedir?' Onun durumunu söyleyene kadar peşimizi bırakmadı. Gerçek durumu ona söylediğimizde annesi şöyle dedi: 'Hayır, Allah'a yemin olsun! Allah Tealâ ona bunu yapmaz. Benim şu çocuğum için yüksek bir rütbe ve büyük bir durum vardır. Size ondan haber vereyim mi? Ben onunla hamile iken, Allah'a yemin olsun, kesinlikle bugüne kadar ondan daha hafif, ondan daha kolay bir yük taşımadım. Ona hamile iken benden bir nur çıktığını ve o nurdan dolayı Busra şehrindeki develerin boğazının (ya da Busra'daki sarayların) aydınlandığını gördüm. Sonra onu doğurduğum zaman, Allah'a yemin olsun, çocukların yere geldikleri gibi gelmedi. O her iki elini yere koymuş, başını da göğe doğru kaldırmış bir hâlde dünyaya geldi. Onu bırakın!' Annesi onu teslim aldı. Biz de ayrıldık ve eve geldik."[150]

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Resûlullah (sav)'in Hz. Halime Üzerindeki Bereketi

Bu bereket, Halime es-Sa'diye üzerinde her şeyde ortaya çıktı. Bol sütünde ortaya çıktı ki daha önce o süt kendi öz çocuğuna yetmiyordu. Resûlullah (sav)'in bereketi çocuğunun sakinleşmesinde tecelli etti ki, daha önce çok ağlardı; annesini çok rahatsız eder, uykusunu kaçırır ve uykusuz bırakırdı. Ama bakıyorsun ki, o şimdi tok, annesi rahat yatıyor ve istirahat ediyor Resûlullah'ın bereketi onların zayıf ve hiç süt vermeyen koyunlarında göründü. Ve hiç alışılmamış bir şekilde bol süt vermeye başladılar.

---

150 Ebu Ya'la, 7163; İbni Hibban, 6335; El-Mucemu'l-Kebir, 24/212-215; Mecmau'z-Zevaid, 8/220-221; Delail, Beyhaki, 1/133-136

• Bu Bereket, Ona Yapılan İkramların En Barizlerindendir

Resülullah (sav)'in vasıtasıyla ona süt emzirmekle şereflenen Halime'nin evine Allah Teâlâ tarafından yapılan ikram tek bu değildir ve bunda garipsenecek bir durum yoktur.[151] Bunun ötesinde büyük bir hikmet vardır. O da bu ev ahalisinin bu çocuğu sevmeleri, ona şefkatle yaklaşmaları ve bağlı olmaları ve onun muamelesinde, korunmasında ve kucaklanmasında iyi davranmalarıdır. Ve aynen de öyleydi. Çünkü onların, bu çocuğa karşı duydukları acıma, hırs, şefkat ve merhamet öz evlatlarınınkinden daha fazlaydı.[152]

• Allah Teâlâ'nın Kuluna Seçtiği Şeyler Daha Bereketli ve Daha Faziletlidir

Allah Teâlâ Halime'ye bu yetim çocuğu seçti. Halime istemeyerek ve arzu etmeyerek onu aldı. Çünkü ondan başkasını bulamadı. Hayırların tamamı Allah Teala'nın seçtiği şeylerdedir. Bu seçimin sonuçları, Resülullah (sav)'i almalarıyla beraber ortaya çıktı. Bu durum her Müslüman için büyük bir derstir ki, onun kalbi AllahTeala'nın kaderi ile seçtiği ile sükünet bulsun, kalbini ona bağlasın, ona itimat etsin, geçmişe ve Allah'ın takdir etmediği şeye karşı pişmanlık duymasın.

• Vücudun Sıhhatli, Nefsin Temiz ve Aklın Keskin Olmasında Badiyenin Tesiri

Şeyh Muhammed Gazali şöyle demektedir: "Çocukların doğanın gölgesinde korunmasında rahat ve sevinç içinde oynamaları ve açık havası ve gönderilen ışınlardan zevk almaları için onları badiyede (kır, ova) yetiştirip büyütmek yaratılışın tezkiyesine, azaların ve şuurların gelişmesine, fikirlerin ve duyguların serbest olmasına daha yakındır. Çocuklarımızın bitişik binaların dar dairelerinde yaşamaları kötülük, çöküş ve helaktır. O daireler sanki içindekilerin üzerine kapatılmış bir kutudur. Ayrıca onları derin teneffüs ve canlandırıcı havanın lezzetinden mahrum bırakmaktır. Şüphesiz, yeni medeniyetle beraber insanoğlu, karışıklığa, bozukluğa, doğadan uzaklaşmaya ve sun'i şeylere dalmaya yönelmektedir. Biz Mekke ehlinin badiyeye (yaylaya) yönelmelerini takdir ediyoruz. Çünkü badiyenin geniş alan, meydan ve sahaları çocukların merdivenleri olmaktadır. Terbiye (çocuk eğitimi) sahasında çalışan âlimlerinin çoğu, doğanın, çocuğun ilk üniversitesi

151 Fikhu's-Sire, el-Buti, 44
152 Es-Siretu'n-Nebeviyye, Ebu Faris, 105

olmasını arzulamaktadırlar. Ta ki, idraki içinde bulduğu kâinatın gerçekleri ile bir düzen içine girsin. Bunun bu gün gerçekleştirilmesi zor bir hayalden ibaret olduğu görülmektedir.[153]

Resûlullah (sav) Beni Sa'd yaylasında fasih Arapça konuşmasını öğrendi. Daha sonra en fasih konuşanı oldu. Hz. Ebubekir (ra) ona: "Ya Resûlullah! Senden daha fasih konuşanını görmedim." deyince Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Hangi şey beni engelleyebilir? Ben Kureyş'tenim ve Beni Sa'd yaylasında emzirildim." [154]

GÖĞSÜNÜN YARILMASI

Resûlullah (sav) Sa'doğulları yaylasında bulunduğu sırada meydana gelen göğüs ameliyatı hadisesi peygamberlik irhasatlarından (Peygamberlikten önce meydana gelen âdet dışı olaylara irhas denir) ve Allah onu büyük bir iş için seçtiğinin delillerindendir. [155]

Müslim, *Sahih*'inde Enes İbni Malik'ten Resûlullah (sav)'in daha küçükken ona yapılan göğüs ameliyatı olayını şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah (sav) çocuklarla oynarken Hz. Cebrail onun yanına geldi. Onu aldı ve yere yatırdı ardından da göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Ondan pıhtılaşmış bir kan parçasını çıkardıktan sonra, 'Sendeki şeytan payıdır.' dedi. Sonra bir altın tabakta Zemzem ile yıkadı. Sonra da onun kalbini topladı ve yerine iade etti. [156] Çocuklar koşarak annesine (sütannesine) geldiler ve şöyle dediler: 'Muhammed öldürüldü.' Bunun üzerine hemen yanına koştular ve rengi değişmiş olarak onu buldular. Enes (ra) şöyle dedi: 'Ben onun göğsünde dikiş izini görüyordum."[157]

Şüphesiz, onun kalbinin şeytan payından temizlenmesi peygamberlik için erken gelen bir irhastır (mucizedir) ve kötülüklerden ve Allah'ın dışında onun kalbine halis tevhitten başka bir şey girmesin diyedir. Çocukluğunda cereyan eden olaylar bunun gerçekleştiğine delalet etmektedir. Bundan dolayı hiçbir günah işlemedi, Kureyş'te çok yaygın olmasına rağmen hiçbir zaman putlara secde etmedi.

Ramazan El-Buti, göğüs yarılması olayındaki hikmet ile ilgili olarak şunları yazmaktadır: "Bu olaydaki hikmet, insanların ona iman etmelerine daha yakın olabilmesi ve risalet ile tasdik etmeleri için, maddi araçlarla da-

153 Fikhu's-Sire, 60-61
154 Er-Ravdu'l-Ünf, Süheyli, 1/188
155 Fikhu's-Sire, el-Buti, 47
156 Şerhu Müslim, Nevevi, 2/216
157 Müslim, 162261; Ahmed, 3/149; Delail, Beyhaki 2/5

ha çocukluğunda Resûlullah (sav)'in durumunu ilan etmek ve ismete ve vahye hazırlanması olduğu görülmektedir. O hâlde bu hadise bir manevi temizlik operasyonudur. Ancak bu olayda ilahî ilanı insanların kulaklarıyla duymaları ve gözleri ile görmeleri için, bu olay bu şekilde hissî ve maddi şeklini aldı."[158]

Şüphesiz, kalbinden pıhtılaşmış kanı (veya yapışkan maddeyi) çıkarmak, Resûlullah (sav)'i, meşgul edici, faydasız, eğlendirici, aşırı düşkünlük ve cahilî şeyler gibi çocukluk hâllerinden temizlemek ve ciddiyet, akıllılık, ölçülülük ve mert erlerin diğer sıfatlarına sahip olmaktan ibarettir. Bütün bunlar, Allah Teâlâ'nın ona önem verdiğini, onu koruduğunu ve şeytanın ona galip gelmesinin mümkün olmadığını gösterir.[159]

ANNESİNİN ÖLÜMÜ, ÖNCE DEDESİNİN SONRA DA AMCASININ HİMAYESİ

Resûlullah (sav) o zaman henüz altı yaşında idi. Annesi onu dayıları olan Beni Adiy İbni Neccar'dan olan akrabalarını görmesi için Medine'ye getirdi. Orada bir müddet kaldılar. Mekke'ye dönerlerken Ebva denen köyde hastalandı ve orada vefat etti.[160] Cenazesi, Ebva'da defnedildi. Ümmü Eymen onu alarak Mekke'ye getirdi ve dedesine teslim etti. Annesinin vefatından sonra dedesi Abdulmuttalib bakımını üstlendi. Artık dedesinin koruması altında hayatını sürdürdü. Abdulmuttalib onu kendi çocuklarına yani onun amcalarına tercih ederdi.

Resûlullah (sav)'in dedesi gayet heybetli idi. Çocuklarından hiçbiri korkusundan onun oturduğu sergiye oturmazlardı. Babalarının halısında oturmaktan çekinirlerdi. Ama Resûlullah (sav) rahatlıkla onun oturduğu halıda otururdu. Amcaları ise onu babalarının halısından uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Ancak babaları ve Resûlullah (sav)'in dedesi onun yanına oturup duruyordu. Ve onun, kendi halısı üzerinde oturmasına razıydı. Çünkü onda hayrın ve büyük biri olacağının alametlerini görüyordu.[161] Dedesi onu çok severdi. Resûlullah (sav)'i bir işe gönderdiği zaman, o işi yerine getirirdi. Bir gün onu develeri aramaya gönderdi. Ama Resûlullah (sav) gecikti.[162] Resûlullah (sav) gecikince dedesi kalkıp Beytullah'ı tavaf etti. Tavaf ederken şu beyti dile getirdi:

"Yarabbi!

158 Fikhu's-Sire, el-Buti, 47
159 Es-Siretu'n-Nebeviyye Ebu Faris, 106-107
160 İbni Hişam, 1/168
161 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 101
162 Sahihu Sireti'n-Nebeviyye el-Aliyy, 56

Geri getir, bana binen o güzelim Muhammed'i
Onu bana geri çevir."

Resûlullah (sav) develerle birlikte döndüğünde, dedesi ona şöyle dedi: "Ey oğul! Tıpkı kadınlar gibi senin özlemini çekiyorum. Öyle bir özlem ki hiç benden ayrılmıyor."[163] Resûlullah (sav) sekiz yaşında iken Abdulmuttalib vefat etti.[164] Dedesi vefat etmeden önce onu, amcası Ebu Talib'e vasiyet etti. Ondan sonra amcası onu himayesine aldı. Ona şefkat etti ve onu korudu.[165] Allah Tealâ'nın hikmeti, Resûlullah (sav)'in yetim olarak yetişip büyümesini istedi. Sadece Allah Tealâ'nın inayeti ona sahip çıksın, şımarıklıktan ve refahını arttıracak maldan uzak yetişip büyüsün. Bundan maksat, onun nefsi, malın şan ve şerefine meyletmesin. Çevresindeki liderlik ve başa geçmek gibi manalarla müteessir olmasın ki peygamberliğin kutsiliği ile malın şerefi birbirine karışmasın. İnsanlar onun liderlik makamına ve malın şerefine ulaşmak için, nübüvvet makamını istismar ettiğini sanmasınlar. Annesinin ve dedesinin vefatı gibi çocukluğundan beri Resûlullah (sav)'in başına gelen musibetler, baba şefkatinden ve peş peşe hüzün bardağını içtikten sonra meydana geldi. O musibet ve belalar onu, ince kalpli ve keskin şuur sahibi yaptı. Çünkü hüzünler nefisleri bir potada eritiyor, onu şiddet, kibir ve gururun kir ve pasından kurtarıyor ve daha ince, mütevazı bir hâle getiriyordu.

Resûlullah (sav)'in hem annesi hem de babasının ömürlerinin yirmisinde, hayatın baharında vefat etmeleri, bünyelerinin zayıflığından kaynaklanmıyordu. Belki onun için dünyaya geldikleri görevi yerine getirdikten sonra vefat ettiler. Maksat, küçükken ebeveynini veya birini kaybeden herkes, Resûlullah (sav)'i kendine örnek seçsin ve onun edebine, ahlakına ve onun himaye ve tedibine Allah Tealâ'nın sahip çıktığına delil olsun. Güçlü iradeye sahip, azimli ve hiçbir işinde başkasına itimat etmeden yetişip büyüsün. Davasında ebeveynin hiçbir etkisi olmasın.[166] Onun terbiyesinde ve yönlendirilmesinde hiçbir insan elinin müdahalesi olmasın. Sadece ve sadece onun terbiyesine Allah Tealâ sahip çıksın. Cahiliye örf ve âdetlerinden hiçbir şeyi çabuk kabul etmesin veya onunla karşılaşmasın. Ancak hikmet sahibi ve her şeyi bilen Allah'tan alsın. Allah Tealâ onu barındırdı. Onu himaye etti. Ruhu, ahlakı ve fikrî terbiye, Rabbani taahhüt ve ilahî himaye ile olduğu kesindir. Ancak Allah Tealâ onun maddi tarafını da hazırlamak üzere dedesini ve amcasını musahhar kıldı.[167]

163 Delail, Beyhaki, 2/2021; Hâkim, 2/603-604
164 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu Faris, 101
165 Medhalun li Fehmis-Sire, Yahya, 119
166 Resailu'l-Enbiya, Ömer Ahmed, 3/20
167 Fikhu's-Sire En-Nebeviyye, Gadban, 84-85

RESÛLULLAH (SAV)'İN ÇOBANLIK YAPMASI

Ebu Talib'in maddi durumu zayıftı. Resûlullah (sav) kendisi tarafından amcasına yardım olsun diye koyun otlatma ile uğraştı. Resûlullah (sav) hem kendi şerefli nefsinden hem de kardeşleri olan peygamberlerden haber vererek şöyle buyurmaktadır: *"Onlar koyunları otlattılar (çobanlık yaptılar)."* Kendisi de çocukken Mekkelilere çobanlık yaptığını ve yaptığı çobanlık karşılığında aldığı ücreti anlatmaktadır. Sahih bir hadiste Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Allah Tealâ'nın gönderdiği her peygamber çobanlık yapmıştır." Sahabeler, "Sen de mi yaptın?" diye sordular. Resûlullah (sav), "Evet, ben çok az bir para karşılığında Mekkelilere çobanlık yaptım." dedi.*[168]

Şüphesiz koyunları otlatmak, Peygamber (sav)'e şerefli nefsinin aradığı sükûneti elde etme, çölün güzelliği ile hoşnut olma, kâinatın büyüklüğünde Allah'ın yüceliğinin içinde tecelli ettiği şeylere vâkıf olma ve gecenin sükûnetinde, ayın gölgesinde, seher vakti yavaş yavaş esen rüzgârda varlıklarla münacat etme fırsatını sağladığı gibi; sabır, hilm, şefkat ve merhamet gibi nefis terbiyesinin bir çeşidini de kazandırmıştır.[169] Resûlullah (sav)'in koyunlara yaptığı bakım, Müslümanları hayvanlara iyilik yapmaya yönlendiren hadislerini hatırlatıyor.[170] Çobanlık yapmak ümmeti sevk ve idare etmek için Peygamber (sav)'e bir deney ve alıştırma olmuştur.

Koyun çobanlığı, sahibine çok sayıda terbiye hasletlerini vermektedir. Bazıları şunlardır:

• *Sabır:* Koyunların geç doymalarına bakacak olursak, güneşin doğuşundan batışına kadar onları otlatmak gerekir. Dolayısıyla çobanın sabra ve tahammüle ihtiyacı vardır. Keza insanları terbiye etmek de öyledir.[171] Şüphesiz çoban olan kimse yüksek ve endamlı saraylarda yaşamamakta ve bolluk ve israfın içinde de bulunmamaktadır. Ancak çok şiddetli sıcak içinde yaşamaktadır. Özellikle Arap yarımadasında... Susuzluğunu gidermek için bol suya ihtiyacı vardır. Çoban kuru ekmekten ve dar geçimden başka bir şey bulamamaktadır. O hâlde nefsini bu zor şartları tahammül etmeye sevk etmesi, ona alışması ve ona karşı sabretmesi gerekmektedir.[172]

• *Tevazu:* Çobanların koyunlara hizmet etmek, doğumlarıyla yakından ilgilenmek, onların bekçiliğini yapmak ve onların yakınında uyumak işi ge-

---

168 Buhari, 2262; İbni Mace, 2149
169 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 1/177
170 Medhalun li Fehmis-Sireti Ömeri, 1/106
171 Medhalun li Fehmis-Sire Yahya, 124
172 Es-Sire En-Nebeviyye Ebu Faris, 114-115

reğidir. Çoğu zaman koyunların bevlinden veya dışkısından ona isabet ederse de ondan sıkılmaması gerekmektedir. Çobanın bu tür şeylere devam etmesi onun nefsinden kibir ve gururu uzaklaştırmakta ve ona tevazu ahlakı yerleştirmektedir. Müslim'in *Sahih*'inde Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu varit olmuştur:

"Kalbinde kibirden miskali zerre olan kimse cennete giremez." Birisi, "Kişi elbisesini ve ayakkabısını seviyorsa?" deyince Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah güzeldir. Güzel olan şeyi de sever. Kibir, hakkı çiğnemek ve insanlara hakaret etmektir." [173]

• *Cesaret:* Yine çobanın işi gereği yırtıcı ve vahşi hayvanlarla çarpışması gerekir. O hâlde vahşi hayvanların işini bitirmeye ve koyunlarını vahşi hayvanlar tarafından parçalanmaktan korumaya onu ehil kılacak yeteri miktarda şecaate (cesarete) sahip olması gerekmektedir.[174]

• *Şefkat ve Merhamet:* Çobanın, koyunun hastalanması veya ayaklarının kırılması ya da başına herhangi bir işin gelmesi durumunda ona yardım etmesi işi gereğidir. Koyunun hastalık durumu ve acıları ona şefkat göstermeye, tedavi etmeye ve acılarını hafifletmeye davet etmektedir. Hayvana merhamet eden kişi insanlara karşı daha da merhametli olmaktadır. Özellikle de o kişi insanların eğitimi, irşadı, ateşten kurtarılması ve hem dünyada hem de ahirette ona saadet yolunun gösterilmesi için Allah Tealâ tarafından gönderilen bir peygamber ise!

• *Alın Teri ile Kazanmayı Sevmek:* Allah (cc), Muhammed (sav)'i çobanlık yapmadan da zengin etmeye kadirdir. Ancak onun gelir kazanmak için çobanlık yapması ve alın teri ile elde ettiği kazançtan yemesi, ümmet için bir terbiye dersidir. Koyun otlatmak da el ile kazanç yollarından biridir. Dava sahibi olan kişi, insanların elindekilerden müstağni olması, ona göz dikmemesi ve onlara itimat etmemesi gerekmektedir. Bununla onun değeri sabit kalır, ameli sadece Allah Tealâ'nın rızası için olur ve insanlara, 'Peygamberler davetleri ile dünyayı hedefliyorlar.' diye siyah bir tablo çizen zalim kâfirlerin şüphesini reddeder.[175]

"Onlar dediler ki: 'Babalarımızı üzerinde bulduğumuz (dinden) döndüresin ve yeryüzünde ululuk sizin ikinizin olsun diye mi bize geldin? Hâlbuki biz size inanacak değiliz." [176]

Evet, Firavun, Musa'ya böyle diyordu. Dünya ve dünya kırıntıları sevgisinin akıllarını elde etmesine bakarak, her fikirden ve her hareketten mak-

---

173 Müslim, 91; Tirmizi, 1999; Hâkim, 1/26
174 Age
175 Medhalun li-Fehmis'-Sire, 137
176 Yunus, 178

sat dünyadır sanıyorlar. Bundan dolayıdır ki, peygamberler kavimlerine, kendilerinin onlara muhtaç olmadıklarını ve mallarında gözlerinin olmadığını açıkladılar.

"Ey Kavmim! Allah'ın emirlerini bildirmeye karşılık sizden herhangi bir mal istemiyorum. Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir. Ben iman edenleri kovacak değilim. Çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben sizi, bilgisizce davranan bir topluluk olarak görüyorum." [177]

Mikdam (ra), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: ***"Hiçbiri kendi eliyle kazandığı yiyecekten yemesinden daha hayırlı bir yiyecek yememiştir. Şüphesiz Allah'ın elçisi Davud (as) eliyle kazandığı kazançtan yiyordu."*** [178] Şüphe yok ki, helal kazanca itimat etmek, eksiksiz bir hürriyeti, hak sözü söylemeyi ve haykırma gücünü kazandırmaktadır.[179] Çok sayıda insan var ki, görevlerinden olma korkusuyla diktatörlere boyun eğmekte, batıl ve haksızlıklara karşı susmakta ve onların heva ve heveslerine göre hareket etmektedirler![180] Kazanç ve rızık davasının sırtından veya insanların aidat ve sadakalarına bağlı olan herhangi bir davtçinin davetine insanlar arasında değer verilmez. Bu yüzden İslam davetçileri geçim konusunda şahsi gayretine veya içinde bağış ve ihsan talebi olmayan şerefli bir kaynağa itimat etmesi en uygun olandır. Onun dünyasında, insanların ona minnet etmemeleri ve üstünlük taslamamaları için davetçinin böyle olması şarttır. Aksi takdirde diktatörün nefsinde ne gibi tesir bırakacağına aldırış etmeden onun yüzüne hak sözü söylemesine engel olacaktır. Bu mana, her ne kadar Peygamber (sav)'in kalbine bir süreç sonucunda girmemiş ise de -çünkü o, ilahî mesajın ne gibi şeyler kendisine tevdi edileceğini bilmiyordu - ancak Allah Tealâ'nın hazırladığı metot ve program bu hikmeti içermekte ve Allah'ın bi'setten önce Resûlullah (sav)'in hayatının herhangi bir parçasında peygamberlikten sonra davet yolunda engel olacak veya davete herhangi bir sebeple ters yönde etki edecek herhangi şeyin olmamasını içermekteydi.[181]

Rızık ve azığı kazanmak için Peygamber (sav)'in koyunları otlatmaya yönelişi, onun bereketli şahsiyetinde önemli delillere işaret etmektedir. O delillerden bazıları şunlardır: Allah Teâlâ'nın, peygamberlerini onlarla güzelleştirdiği üstün zevk, derin ve ince histir. Onun amcası onu tam bir inayet ile çevrelemişti. Çok şefkatli bir baba gibiydi. Ancak o kendinde çalışma

177 Hud, 29
178 Buhari, 2072
179 Age, 128
180 Fikhu's-Sire, Gadban, 93
181 Fikhu's-Sire, el-Buti, 50

ve kazanma duygusu olduğunu anlar anlamaz çalışıp kazanmak ve geçim masraflarında amcasına yardımcı olabilmek için nefsini yormaya başladı. Bu tabiatındaki mertliğe, davranışlarında iyiliğe ve var gücünü sarf etmesine işaret etmektedir.

İkinci delil ise dünyada Allah Teâlâ'nın salih kullarından razı olduğu ve seçtiği hayat tarzının beyanı ile ilgilidir. Allah Teâlâ'nın Resûlünü, daha hayatının başında iken faaliyet ve bolluk sebeplerinden ve geçimin araçlarından olan eziyete, zorluğa, yorgunluğa ve rızkın peşinde koşmak için çobanlığa muhtaç bırakmaması Allah Teâlâ için hiç de zor değildi. Ama Rabbin hikmeti bizden bilmemizi istedi ki; İnsanın en hayırlı malı kendi eli ile topluma ve insanlığa sunduğu hizmetin karşılığında kazandığı maldır. Malın en kötüsü, yolunda hiçbir eziyet, zorluk ve yorgunluk görmeden ve karşılığında içinde yaşadığı topluma herhangi bir faydası dokunmadan sırt üstü uzanarak elde ettiği maldır.

ALLAH TEÂLÂ'NIN PEYGAMBERLİKTEN ÖNCE RESÛLÜNÜ KORUMASI

Allah Teâlâ Hz. Muhammed'i peygamber olmadan önce cahiliye şirkinden ve putlara tapmaktan korudu. Hişam İbni Urve babasının şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Hatice'ye komşu olan bir adam Resûlullah (sav)'in Hatice'ye şöyle dediğini duyduğunu söyledi: 'Ey Hatice! Allah'a yemin olsun, Lat ve Uzza'ya kesinlikle tapmam.'[182] Onlar (Lat ve Uzza) onların taptıkları putlardı. Onlara ibadet ederlerdi, sonra da uzanırlardı. O, putlar için kesilen hayvanların etinden yemezdi." Zeyd İbni Amr İbni Nüfeyl de bu konuda muvafakat etti.[183] Resûlullah (sav) daha gençken Allah Tealâ onu fıtraten gençliğin meylettiği, özlem duyduğu, istediği ve arzuladığı şeylerden korudu. Çünkü bunlar hidayet edenlerin vasfına ve mürşitlerin yüceliğine uygun değildir.[184]

Ali bin Ebu Talib'in şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu duydum: 'Cahiliye ehlinin kastettikleri şeylere hayatım boyunca iki kereden başka kastetmedim. Ancak her ikisinde de Allah Tealâ beni korudu. Benimle birlikte Mekke'nin yukarısında koyunları otlatan Kureyşli gence şöyle dedim: 'Benim koyunlarıma bak da gençlerin gecelerini geçirdikleri gibi ben de Mekke'de gecemi geçireyim.' O, 'Olur' dedi. Mekke'ye gelmek üzere oradan ayrıldım. Mekke'nin

182 Ahmed, 4/222; 5/362
183 Vekfatun Terbiye, Ahmed Ferid, 51
184 Muhammed Resûlullah, M. Sıdık Arcun, 1/51

en yakın (dışındaki) evine vardığımda şarkı, def ve kaval sesini duydum. 'Bu ne?' diye sordum. Onlar, 'Falanca adam falanca kadınla evlendi.' Dediler. Ancak kendisi bu şarkıların hiç birisini dinleyemeden uykuya dalmış, böylece o cahiliyye şarkılarını duymamıştır. Resulullah (sav) o günü anlatmaya şöyle devam ediyor: "Beni ancak güneşin sıcaklığı uyandırabildi. Geri döndüğümde Kureyşli genç bana, 'Sen ne yaptın?' deyince durumu anlattım. Sonra başka bir gece daha aynı teklifi yaptım. O da kabul etti. Çıktım Mekke'ye geldim. Aynı sesi duydum. Sorduğumda daha önce bana söylenenlerin aynısı söylendi. Uyku gözlerime girdi. Ancak, güneşin dokunuşu beni uyandırdı. Sonra arkadaşıma döndüm. Bana, 'Ne yaptın?' dedi. Ben de 'Bir şey yapmadım.' dedim. Resülullah (sav) şöyle buyurdu: *'Allah'a yemin olsun ondan sonra Allah Tealâ bana peygamberliği ikram edene kadar Cahiliye ehlinin işlediği kötülüklere hiç kastetmedim."* [185]

Bu Hadisin Bize Açıkladığı Biri Diğerinden Daha Önemli İki Hakikat

- Şüphesiz, Resülullah (sav) insanlığın bütün özellikleri ile donanımlıydı. Gençlerin nefsinde ilahî hikmetin, insanların üzerinde yaratılmasını istediği değişik fıtri eğilim ve özlemler bulunduğu gibi, Resûlullah (sav)'in nefsinde de bulunmaktadır. Dolayısıyla gece sohbeti ve eğlencenin manasını hissediyor, lezzeti idrak ediyor ve nefsi ona, 'Diğerlerinin eğlencenin tadını çıkardıkları gibi o da tadını çıkartırsa ne olacak?' diyordu.
- Allah Tealâ bununla birlikte onu her türlü sapıklıktan ve onun için hazırlanan davanın istediği şeylere muvafık olmayan ve uyum sağlamayan bütün şeylerden korudu.[186]

RAHİB BAHİRA'NIN RESÛLULLAH (SAV) İLE KARŞILAŞMASI

Ebu Talib, Şam'a gitmek üzere Kureyşlilerin yaşlıları ve ileri gelenleri ile yola çıktı. Hz. Muhammed'de onunla birlikte yola çıktı. Rahibe yaklaştıklarında inip yüklerini indirdiler. Rahip Bahira onların yanına gitti. Daha önce oradan gelip geçerlerken rahip onların yanına hiç gitmiyor ve onlara iltifat bile etmiyordu. Onların yüklerini çözdükleri sırada rahip aralarında dolaştı. Hz. Muhammed'in yanına geldiğinde onun elinden tuttu ve: "Bu, âlemlerin efendisidir. Bu âlemlerin Rabbi'nin elçisidir. Allah Tealâ onu âlemlere rahmet olarak gönderecektir." Dedi. Bunun üzerine Kureyş ileri gelenleri ona: "Sana bu bilgiyi veren ne?" diye sordular. Rahip: "Siz akabeden (dağda sarp yol, dağın en yükseğindeki yol) indiğinizde bütün ağaçlar

185 Ebu Nuaym, Fid-Delail, 128; Es-Sünenü'l-Kübra, Beyhaki, 2/3334; Bezzar, 2403; Mecmau'z-Zevaid, 8/226
186 Fikhu's-Sire, el-Buti, 5051

ve taşlar ona secdeye vardı. Oysa onlar peygamberden başka hiç kimseye secdeye varmazlar. Ben, onu bir elma gibi omzunun üst ucunun aşağısında bulunan nübüvvet mührü ile tanıyorum." Sonra rahip döndü ve onlara yemek hazırladı. Rahip onları yemeğe çağırdı. Ancak Hz. Muhammed gelmemişti. Zira o develere bakıyordu. Rahip onlara: "Haber gönderin o da gelsin." dedi. Resûlullah gelirken üstünde bir bulut onu gölgeliyordu. Millete yaklaştığında herkesin ondan önce gölgede yer kapıp oturduklarını gördü. Resûlullah (sav) oturduğunda ağacın gölgesi onun üzerine meyletti. Rahip: "Ağaç gölgesinin onun üzerine nasıl meylettiğine bakın." dedi. Rahip onların başlarında ayakta olduğu bir sırada onlardan, onu Rum tarafına götürmemelerini ısrarla talep etti. Zira Rumlar, eğer onu tanırlarsa öldürürlerdi. Yüzünü çevirince Rumlardan yedi kişinin geldiğini gördü ve onları karşılamaya gitti. Onlara, "Sizi buraya getiren ne?" diye sordu. Onlar: "Bize haber geldi ki, o peygamber bu ayda ortaya çıkacaktır. Bütün yollara insanlar gönderildi. Bize onun haberi verildi. Biz senin şu yoluna gönderildik." diye cevap verdiler. Rahip onlara: "Sizden daha hayırlı biri var mıdır?" diye sordu. Onlar: "Onun hayrını, senin şu yolun için sana seçtik." dediler. Rahip: "Allah Tealâ bir işi bitirmek istediğinde herhangi bir insan onu reddedebilir mi?" dedi. Onlar: "Kesinlikle hayır." diye cevap verdiler. Bunun üzerine onunla biat edip yanında ikame etmeye başladılar. Rahip Kureyşlilere: "Allah'ın hatırı için hanginiz onun yakınıdır?" diye sordu. Onlar: "Ebu Talib'dir." diye cevap verdiler. Rahibin, Ebu Talib'den Resûlullah (sav)'i hemen geri götürmesini istemekteki ısrarı üzerine, Ebu Talib onu geri götürdü.[187]

Bahira Kıssasından elde edilecek faydalar

• Kitap ehlinin sadık rahipleri Hz. Muhammed'in bütün insanlığın peygamberi olduğunu biliyorlardı. Kitaplarında rastladıkları peygamberin alamet ve sıfatlarından dolayı da tanıyorlardı.

• Ağaçların ve taşların Peygamber (sav)'e secde etmesi, bulutun ona gölge yapması ve ağaç gölgesinin ona doğru eğilmesi onun isbatıydı.

• Resûlullah (sav)'in amcasıyla yaptığı bu yolculukta özellikle de Kureyşli yaşlı ve ileri gelenleri ile beraber gelmelerinden birçok şey öğrendi. Çünkü başkalarının tecrübe ve deneyimlerine vâkıf oldu. Ve görüşlerinden istifade etti. Onlar deney, dirayet ve tecrübe sahipleriydi. Resûlullah (sav) henüz o yaşta, o deney ve tecrübelerden geçmemişti.

• Bahira onu Hıristiyanlardan sakındırdı. Hıristiyanların onu gördükle-

187 Delail, Beyhaki, 2/2425; Tirmizi, 3620; Hâkim, 2/615; Delail; Ebu Nuaym, 109

ri an öldüreceklerini açıkladı. Israrla onu Rum tarafına götürmemelerini amcasından ve Kureyş ileri gelenlerinden talep etti. Çünkü Rumlar bu alemetleri vasıtasıyla onu tanısalar tereddütsüz öldüreceklerdi. Rumlar, bölgedeki sömürgecilik nüfuzunu sona erdirecek bir peygamberin geleceğinden haberdar idiler. Bundan dolayı, Roma İmparatorluğu'nun çıkarlarını ortadan kaldıracak, çıkar ve menfaati asıl sahiplerine iade edecek olan peygamber, onların tek düşmanları idi.

FİCAR SAVAŞI

Bu savaş, Kureyş ve onların yanında yer alan Kinane ile Hevazin kabilesi arasında meydana geldi. Sebebi de şuydu: Urve er-Rahhal İbni Utbe İbni Hevazin, Ukaz pazarına ticaret malı taşıyan Numan İbni Munzir'e ait develere himaye verdi. Berrad İbni Kays İbni Kinane ona:"Kinane'ye karşı onlara himaye mi veriyorsun?" dedi. O:"Evet, hem Kinane'ye hem de bütün insanlara karşı veriyorum." dedi. Urve develerle çıktı. Berrad ise öldürmek için onun bir an gafletini yakalamaya çalıştı. Sonunda Urve onu gafil bulup öldürdü. Durumu bilen Kinane, alelacele oradan göç etti. Fakat Hevazin'in bundan haberi yoktu. Ancak onlara haber ulaşınca, Kinane kabilesinin peşine düştüler. Harem'e girmeden onlara yetiştiler. Aralarında savaş başladı. Savaş o gün akşama kadar devam etti. Kinaneliler Harem'e girdiler. Bunun üzerine Hevazin savaşı durdurdu. Birkaç gün sonra tekrar karşılaştılar. Kureyşliler, Kinane'ye yardım ettiler. (Kureyş Kinane'nin bir koludur.) Resûlullah (sav) de o savaşın bazı günlerinde hazır oldu. Çünkü amcaları onu beraberlerinde götürdüler. Araplarda mukaddes olan Mekke'nin hürmeti ihlal edildiğinden dolayı, o savaşa "Ficar Günü" adı verildi.[188]

Resûlullah (sav) o savaşla ilgili şöyle buyurmaktadır:

"Amcalarıma ok toplayıp veriyordum." [189] Resûlullah (sav) o zaman on dört veya on beş, bir görüşe göre de yirmi yaşında idi. Okları toplayıp amcalarına vermesi, onun yaşının küçük olduğuna delalet etmekte, dolayısıyla birinci görüşü teyit etmektedir. Resûlullah (sav) bununla cesaret ve şecaat kazandı. Arapların başladığı savaşlara çok benzeyen bu savaş sona erdi. Allah Tealâ onların kalplerini birbirleri ile kaynaştırdı ve aralarında İslam nurunun yayılması ile bu sapıklıklarını ortadan kaldırdı.[190]

188 Vekfatun Terbeviyyetûn ma es-Siretin Nebeviye, 53
189 İbni Hişam, 1/197; Es-Siretü'l-Halebiyye, 1/127-129
190 Age, 53

HİLFU'L-FUDUL ANLAŞMASI

Bu, Kureyş'in Ficar savaşından dönmelerinden sonra gerçekleşti. Gerçek sebebi şudur: Yemen'in Zebid şehrinden bir adam ticaret malı ile Mekke'ye geldi. Âs İbni Vail ondan o malı satın aldı, ama adamın parasını vermedi. Bunun üzerine Zebidli adam, ona karşı Kureyş eşrafından kendisine yardım etmelerini talep etti. Ancak Âs'ın aralarındaki değerinden dolayı ona yardım etmediler. Bunun üzerine Zebidli adam Kâbe'nin yanında durdu. Fıhr'ın evlatlarından ve bütün mürüvvet ve şeref sahiplerinden yardım isteyerek yüksek sesle şu manadaki şiiri dile getirdi:

"Ey Fıhr'ın evlatları koşun! Şu evi uzak, cemaati uzak,
Malı Mekke içinde mazlumun yardımına koşun!
İhram bağlamış, saçı dağınık, umresini tamamlamamış,
Hicr ile Hacerü'l-Esved arasında, ey adamlar, yardıma buyurun!
Beytullahil-Harem şüphesiz şeref sahibi insanlar içindir,
Facir, gaddar ve hainin giydiği elbiseye harem yoktur."[191]

Zübeyr İbni Abdulmuttalib ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Bu, terk edilecek bir şey değildir." Bunun üzerine Beni Haşim, Zühre ve Beni Teym İbni Mürre kabileleri Abdullah İbni Ced'an'ın evinde toplandılar. Abdullah İbni Ced'an onlara güzel bir yemek ikram etti. Harem ayı olan Zilkade ayında anlaşmayı imzaladılar. Kılı ıslatan bir deniz olduğu sürece, Sebir ve Hira dağları yerinde durdukça hakkı verilene kadar bir tek el olup mazlumun yanında ve zalimin karşısında olacaklarına dair Allah'a yemin ederek anlaştılar.[192]

Daha sonra Âs İbni Vail'in yanına gittiler, Zebidlinin mallarını ondan aldılar ve ona teslim ettiler. Kureyşliler bu anlaşmayı "Fudul (faziletliler) Anlaşması" olarak adlandırdılar ve şöyle dediler: "Onlar faziletli bir işe girdiler." Zübeyr İbni Abdulmuttalib bu anlaşma ile ilgili şunları söyledi: "Fazilet sahibi insanlar anlaştılar ve yemin ettiler. Mekke vadisinde hiçbir zalim, asla ikamet etmeyecek. Üzerinde anlaştıkları iş, büyük bir iştir. Hem komşu hem de yabancı ziyaretçi salim kalacak." Peygamber (sav) bu anlaşmada hazır bulundu. Bu anlaşma ile zulmün gökdelenini yıktılar. Hakkın minaresini de yücelttiler. Bu anlaşma Arapların iftihar ettiği şeylerdendir ve insan haklarını tanımalarının apaçık delilidir.[193]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Ben amcalarımla birlikte Mutayyibin anlaşmasında hazır bulundum.

---

191 Er-Ravdu'l-Ünf, Süheyli, 1/155-156
192 Ebu Şehbe, 1/213
193 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/214

(Anlaşmaya katılanlar ellerini misk tabağına batırıp çıkardılar ve anlaşmayı imzaladılar, sonrada ellerini Kâbe duvarına sürdüler. Bundan dolayı onlara "Mutayyibin" adı verildi.) Ben o zaman küçüktüm. O anlaşmayı bozmam karşılığında kırmızı develerim olsa bile, sevmem (istemem)." [194]

"Allah'a yemin olsun ki, ben Abdullah İbni Ced'an'ın evinde öyle bir anlaşmaya katıldım ki, onun karşılığında kırmızı develerimin olmasını sevmem. Eğer İslam'da böyle bir anlaşmaya davet edilirsem kabul ederim." [195]

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Şüphesiz, adalet mutlak bir değerdir, nisbi değildir. Resûlullah (sav)'in bi'setinden yirmi yıl önce adalet ilkesinde pekiştirme ve sağlamlaştırmaya ortak olması ile onurunu ve iftiharını açıklamaktadır. Müsbet olan, değerli olan Cahiliye ehlinden çıksa bile yüceltilmeye hakkı vardır.[196]

• Fudul Anlaşması Cahiliye karanlığı içinde bir ışıktı. Bu anlaşma, bir düzende veya bir toplumda fesadın yayılmasının o toplumun bütün faziletlerden yoksun olduğu anlamına gelmediğine apaçık bir delildir. Mekke cahilî toplumunda putlara tapma, haksızlık ve zulüm, zina ve faiz gibi kötü ahlaklar hâkim olmuştur. Bununla birlikte o toplumda zulümden nefret eden izzeti nefs, mürüvvet ve kahramanlıklar sahibi erkekler de vardı. Fudul Anlaşması'nda İslam'ı hâkim kılmayan veya İslam'la savaşan toplumlarda yaşayan davetçiler için büyük bir ders vardır.[197]

• Zulüm hangi şekilde olursa olsun kabul edilemez. Sadece Allah Teala'ya davet edenlere dil uzatıldığı veya eziyet çektirildiği zaman değil, hakir ve sıradan insanlara bile zulüm edildiğinde zalimlere karşı durmak gerekir. İslam zulme savaş açmakta ve rengi, dini, vatanı ve cinsiyeti ne olursa olsun mazlumun yanında yer almaktadır.[198]

• Hayırlı işlerde anlaşmanın cevazı. Bu da Kur'an-ı Kerim'de emredilen yardımlaşma türündendir. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey İman edenler! Allah'ın (koyduğu, dini) işaretlerine, haram aya, (Allah'a yemin edilmiş) kurbana, (ondaki) gerdanlıklara, Rablerinin lütuf ve rızasını arayarak Beyti Harem'e yönelmiş kimselere (tecavüz ve) saygısızlık etmeyin. İhramdan çıkınca avlanabilirsiniz. Mescid-i Haram'a girmenizi önledikleri için bir topluma karşı beslediğiniz kin sizi tecavüze sevk etmesin! İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve

194 Ahmed, 1/190, el-Edebü'l-Müfred; Buhari, 567; Ebu Ya'la, 844-846
195 Es-Sünenü'l-Kübra, Beyhaki, 3/367; İbni Hişam, 1/141-142
196 Es-Sire En-Nebeviyye, Es-Sahiha Ömeri, 1/112
197 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, Gadban, 110
198 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 121

düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çetindir." [199]

Müslümanların bu gibi hâllerde anlaşma yapmaları caizdir. Çünkü şer'an istenilen şeyin takviyesidir. Ancak başka Müslümanların aleyhine yönlendirilen bir çeşit hizipciliğe dönüştürülecek şekilde Dırar Mescidi'ne benzeyen bir anlaşma olmamalıdır. Ama bir zulmü defedecek veya bir zalime karşı çıkmak üzere Müslümanların başkaları ile yaptıkları anlaşmalar bir şartla caizdir. O da gelecekte ve hâlihazırda İslam ve Müslümanların yararı düşünülmelidir. Hadiste bunun delili bulunmaktadır. Delil, Resûlullah (sav)'in şu sözüdür: *"Onun karşılığında kırmızı develerimin olmasını sevmem."* Çünkü bu anlaşma adaleti gerçekleştiriyor, zulme engel oluyor. Kırmızı develer karşılığında bile bozulmayacağı ifade ediliyor. Ve şu sözü: ***"Eğer İslam'da da böyle bir anlaşmaya davet edilsem bunu kabul ederim."*** Tabii ki zalimin zulmüne engel olduğu sürece... Resûlullah (sav) onu böylesi bir anlaşmaya davet eden kimseye İslam'dan sonra da icabet edeceğini açıklamaktadır.[200]

• Müslüman kendi yaşadığı toplumda faydalı ve aktif olması ve kendi çevresinde ve toplumunda olayların kenarında rakamlardan bir rakam olmaması gerekmektedir. Resûlullah (sav)'in içinde yaşadığı toplumun gözü hep onun üzerinde idi. Onu emin lakabı ile lakaplandırdılar. Erkek olsun, kadın olsun ona karşı kalpleri çarpardı. Bu da Allah Tealâ'nın Resûlullah (sav)'e verdiği güzel ahlak sebebiyleydi. Resûlullah (sav) öyle gelişti ki kavminin kalbi ona bağlandı. Bu, toplumda ahlakın değerinden, sapık bir toplumda bile olsa güzel ahlak sahibine gösterilen hürmetten canlı tablolar sunmaktadır.[201]

---

199 Maide, 2
200 El-Esas fis-Sünne, 4/172
201 Fikhu's-Sire, Gadban, 110-111

6.
KONU

PEYGAMBER (SAV)'İN, HZ. HATİCE'NİN SERMAYESİ İLE TİCARET YAPMASI ONUNLA EVLENMESİ VE PEYGAMBER OLARAK GÖNDERİLİŞİNE KADAR OLAN ÖNEMLİ OLAYLAR

PEYGAMBER (SAV)'İN, HATİCE'NİN MALI İLE TİCARET YAPMASI VE ONUNLA EVLENMESİ

Hatice Binti Huveylid (ra), mal ve şeref sahibi bir hanımdı. Malı ile ticaret yapmak üzere adamlar kiralardı. Muhammed (sav)'in doğru konuşması, emanete riayeti ve güzel ahlakı ile ilgili haberler Hz. Hatice'ye ulaştığında, ticaret yapmak üzere malı ile birlikte Şam'a gitmesi için Hz.Muhammed (sav)'e teklif götürdü ve başka tüccarlara verdiği ücretin daha fazlasını teklif etti. Hz.Muhammed (sav) teklifi kabul etti ve yola koyuldu. Yanında Hatice'nin hizmetçisi Meysere de vardı. İkisi Şam'a vardılar. Resûlullah (sav) beraberinde götürdüğü bütün malları sattı ve alınması gereken malları da aldı. Mekke'ye döndüğünde Hz. Hatice, onun getirdiği malı da satınca serveti ikiye katlandı. Hz. Muhammed (sav) bu yolculukta kazandığına ek olarak büyük faydaları da elde etti. Zira daha sonra ona hicret edeceği ve orayı davasına karargâh yapacağı Medine'den ve fethedeceği ve dinini yayacağı memleketlerden geçti. Bu yolculuk onun Hz. Hatice ile evlenmesine sebep oldu. Meysere'nin Hz. Hatice'ye Resûlullah (sav)'in cömertliğinden, doğruluğundan ve güzel ahlakından bahsetmesetmesi[202] ve Hz. Hatice'nin malında daha önce görmediği bereketi bu seferde görmesi ve Resûlullah (sav)'in huyu ve tabiatının Hz. Hatice'ye anlatılması neticesi bu evlilik gerçekleşti. Aradığı yitiğini bulduğuna inanan Hz. Hatice kalbinden geçenleri, dostu olan Münebbih kızı Nefise'ye anlattı. Nefise de Resûlullah (sav)'in yanına gidip Hatice ile evlenmesini teklif etti.[203] Resûlullah (sav) bu teklifi kabul etti ve meseleyi amcalarına arz etti. Amcaları da muvafakat et-

202 Risaletü'n-Enbiya, Ömer Ahmed Ömer, 3/27
203 Muvakıfu Terbeviyyetün, 56

tiler. Amcası Hamza İbni Abdulmuttalib ile birlikte gidip onu istediler. Resûlullah (sav) onunla evlendi. Sidak (mehir) olarak yirmi tane genç deve verdi. Hz. Hatice, Resûlullah (sav)'in evlendiği ilk kadındı ve o hayatta olduğu sürece Resûlullah (sav) başka kadınla evlenmedi.[204] Hz. Hatice, Resûlullah (sav)'den iki erkek, dört kız dünyaya getirdi. Erkek çocuklardan biri Kasım ki, Resûlullah (sav) onunla künyelenmiştir. Diğeri Abdullah'tır. Tahir ve Tayip lakapları ile lakaplanmıştır. Kasım ata binecek yaşa geldikten sonra vefat etti. Abdullah bi'setten önce daha çok küçükken vefat etti. Kızları ise şunlardır: Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gûlsüm ve Fatıma, hepsi de Müslüman oldular. Medine'ye hicret ettiler ve hepsi de evlendiler.[205] Resûlullah (sav)'in Hz. Hatice ile evlendiğinde yaşı yirmi beş, Hz. Hatice'nin yaşı ise kırktı.[206]

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Şüphesiz, emanet ve doğruluk başarılı bir tüccarın en önemli vasıflarındandır. Hz. Hatice (ra)'nın malını Resûlullah (sav)'e verip onunla ticaret yapmasına, onun malı ile Şam yolculuğuna çıkmasına, Allah Tealâ'nın onun ticaretini bereketlendirmesine ve Allah Tealâ'nın şereflinin şerefine layık olan hayır kapılarını ona açmasına teşvik eden tek şey, Resûlullah (sav)'in şahsiyetinde bulunan ticaret hayatındaki emanet ve doğruluk sıfatlarıdır.

• Ticaret, Allah Teâlâ'nın bi'setten önce Resûlüne musahhar kıldığı rızkın gelir kaynaklarından biridir. Resûlullah (sav), bu vesile ile ticari yolların eğitimini gördü. O, şöyle buyurmaktadır: *"Şüphesiz bu dinde doğru ve emin olan bir tüccar, peygamberlerle, sıddıklarla ve şehitlerle haşrolunacaktır."* Bu meslek, Müslümanlar için çok önemlidir. Zira ticaret erbabı, başkalarının iradesi, köleliği, sultası ve hareketi altına girmemektedir. Çünkü onlara muhtaç değildir. Belki onlar ona, onun tecrübelerine, emanetine ve iffetine muhtaçtır.

• Habib-i Mustafa (sav)'in annemiz Hz. Hatice ile evlenmesi, Allah Teâlâ'nın takdiri ile olmuştur. Allah (cc), Resülü'ne uygun, ona yardımcı, onun başına gelecek belaları hafifletecek, risalet yükümlülüklerini taşımada ona yardımcı olacak ve onun dertleri ile yaşayacak bir eş seçti.[207] Şeyh Muhammed Gazali (rh) şunları söylemektedir: "Hz. Hatice, büyük adamın hayatını tamamlayan hanımlar için nefis bir örnektir. Davet sahipleri, büyük hassasiyeti olan kalpleri taşımaktadır. Değiştirmek istedikleri toplumda, hile ve

204 Es-Siretu'n-Nebeviyye , Ebu Faris, 122
205 Risaletü'l-Enbiya, 3/28
206 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 122
207 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/122-123

dolandırıcılık ile karşılaşmaktadır. Yerleştirilmesini istedikleri hayrın yolunda büyük eziyet ve sıkıntı çekmektedirler. Onlar, sabrını destekleyecek, yüklerini hafifletecek, onlara merhamet edecek şekilde özel hayatlarını koruma altına alacak insanlara muhtaçtır. İşte Hz. Hatice, bu hasletlere herkesten önce ulaşmış ve Resûlullah (sav)'in hayatında şerefli bir iz bırakmıştır." [208]

• Peygamber (sav) daha önce ebeveynlerin acısını çektiği gibi çocuklarını kaybetme acısını da çekti. Allah Tealâ istedi ki, Peygamber (sav)'in hiçbir erkek çocuğu yaşamasın. Maksat, bazı insanların onlar sebebi ile fitneye girmelerini ve onlara peygamberlik nispet etme iddiasına davetiye çıkarmasın. Bundan dolayı, Allah Tealâ onun nefsani ihtiyaçlarını gidermek için ve ona buğzeden bir insanın onun kâmil olan erkekliğine halel getirmemesi için veya uydurmacıların onun hakkında yalan haberleri yaymamaları için ona erkek çocukları verdi ve sonrada daha küçükken aldı. Bu durum imtihan çeşitlerinden bir çeşit olduğu gibi, kendisine erkek çocuk nasip olmayan veya nasip olup da sonra ölen insanlara da bir tesellidir.

"En fazla belaya maruz kalanlar peygamberlerdir." [209]

Sanki Allah Tealâ hazin acımayı peygamberinin varlığından bir parça yapmak istedi. Hakları idare eden insanlar zulüm ve kuvvete meyletmezler. Ancak nefisleri zorbalık, şiddet, sertlik ve kendini başkasına tercih etmek üzerine yaratılmış ve hiçbir acının kendisine dokunmadığı refah içinde yaşayan insanlar zulüm ve kuvvete meyletmektedirler. Acıları ve belaları deneyen ve bilen bir adam, mahzun olan kimselerin yardımına ve yaralıların tedavisine koşmaktadır.[210]

• Peygamber (sav)'in, annemiz Hatice (ra) ile evlenmesinden, onun şehevi arzulara ve dünyevi şeylere önem vermediği anlaşılmaktadır. Eğer buna önem verseydi tıpkı diğer gençler gibi yaşça kendinden daha küçük veya kendisinden büyük olmayan biri ile evlenecekti. Ancak Peygamber (sav) Hz. Hatice'nin şerefi ve kavminin arasındaki konumu için ona rağbet etti. Hz. Hatice, Cahiliye devrinde "*Afife*" (iffet sahibi) ve "*Tahire*" (temiz) lakabı ile tanınmaktaydı.

• Resûlullah (sav)'in Hz. Hatice ile evlenmesinde, şarkiyatçılar ve laikçi kölelerin İslam'a karşı kin kusan dillerini ve kalemlerini gemleyecek deliller vardır. Onlar, Peygamber (sav)'in evlilikleri konusunda İslam'a öldürücü bir darbe vurduklarını sandılar. Resûlullah (sav)'i lezzetlere ve şehvetlere batan bir insan portresinde göstermeye çalıştılar. Oysa durum hiç de

208 Fıkhu's-Sire Gazali, 75
209 Tirmizi, 2398; İbni Mace, 4023
210 Age, 78

öyle değildir. Zira Resûlullah (sav) yirmi beş yaşına kadar cahili bir çevrede, iffetli bir şekilde bekar olarak yaşadı. Ama etrafında dalga dalga yayılmış bozuk akımlardan hiçbirinin arkasından sürüklenmedi. Ayrıca neredeyse yaşının iki katına ulaşmış bir hanımla evlendi. Hemde çevresinde çok şey olmasına ve onlara ulaşmak için çok sayıda yol olmasına rağmen. Çevresindeki şeylere gözleri uzanmadan onunla hayatını sürdürdü. Gençlik aşamasını, sonrada orta yaşlılık devresini ve yaşlılık devresinin ilk yıllarından da bir kısmını onunla geçirdi. Bu evlilik, Hz. Hatice (ra)'nın altmış beş yaşında vefat etmesine kadar (25 yıl) dimdik ayakta durdu. Bu süre zarfında Resulullah (sav) başka bir kadınla evlenmeyi hiç düşünmedi. Hz. Hatice altmış beş yaşında vefat ettiği zaman, Resûlullah (sav) henüz elli yaşına girmişti. Bilindiği üzere, insan ömrünün yirmi ile elli yaş arası, kadın sayısını arttırmaya rağbet etmenin ve şehvani bazı nedenlerle birden fazla eş ile evlenmeye meyletmenin hareket zamanıdır. Ancak Peygamber (sav), bu sürede ister eş ister cariye olarak hiçbir kadını asla düşünmedi. Eğer isteseydi çok sayıda kadın ve cariye, onun parmak ucu ile yapacağı işareti bekliyordu. Resûlullah (sav)'in daha sonra annemiz Aişe ve diğer müminlerin anneleri ile evlenmesi meselesine gelince her birinin ayrı bir hikâyesi vardır. Her bir evliliğin ayrı bir hikmeti ve ayrı bir sebebi bulunmaktadır. O sebep ve hikmetler Müslümanların Hz. Muhammed (sav)'in büyüklüğüne, değerinin yüksekliğine ve ahlakının kemaline olan imanını arttırmaktadır.[211]

ŞEREFLİ KÂBE'NİN TAMİRİNE İŞTİRAK ETMESİ

Resûlullah (sav) otuz beş yaşına geldiğinde, Kâbe duvarını yenilemek üzere Kureyşliler toplandı. Çünkü yangın ve önüne gelen her şeyi alıp götüren sellerden dolayı Kâbe'nin duvarları çatlamıştı. Kâbe, Hz. İbrahim (as)'ın inşa ettiği şekliyle bir boy kadar üst üste yığılmış taş yığını hâlinde duruyordu. Kureyşliler onu yıkıp duvarını yükseltmek ve üzerine bir tavan koymak istediler. Ancak Kureyşliler onu yıkmaktan korktular. Bunun üzerine Velid İbni Muğire: "Ben onun yıkımına başlayacağım." diyerek kazmasını aldı ve Kâbe'nin üzerine çıktı. Velid, yıkıma başladığında şöyle diyordu: "Ey Allah'ım! Biz meyletmedik, sapmadık ve hayırdan başka herhangi bir niyetimiz yoktur." Velid, her iki rükün tarafından bir bölüm yıktı. İnsanlar o geceyi bekleyip şöyle dediler: "Bakarız, eğer ona bir şey olursa Kâbe'den hiçbir şeyi yıkmayacağız ve onu eski hâline getireceğiz. Yok, eğer ona bir şey olmazsa, demek ki Allah Tealâ yaptıklarımızdan razıdır."

Sabah erkenden Velid kalkıp yıkıma devam ederken, insanlar da onun-

211 Fikhu's-Sire el-Buti, 5354

la birlikte yıkım çalışmalarına başladılar. Yıkım sırasında birbiriyle yapışık devenin sırtı gibi yeşil taşlara ulaştılar. Kureyşliler çalışmayı kendi aralarında bölüştüler. Her kabileye bir tarafı tahsis ettiler. Kureyş liderleri ve ileri gelenleri de taşları kaldırma ve taşıma çalışmalarına katıldılar. Peygamber (sav) ve amcası Abbas da Kâbe'nin tamiri çalışmalarına katılarak taşları taşımaya başladılar. Abbas ona: "Peştamalını (önlüğünü) omzunun üstüne at da seni taşlardan korusun." dedi. Resûlullah (sav) de öyle yapınca bayılarak yere düştü. Gözleri dimdik semaya bakıyordu. Aklı başına geldiğinde *"Peştamalım! Peştamalım!"* diye feryat etti. Bunun üzerine peştamalı tekrar giydirildi ve bağlatıldı.[212]

Kureyşliler, Hacerü'l-Esved'i yerine yerleştirme konusunda anlaşamadılar ve birbirleriyle tartıştılar. Her kabile o şerefe nail olabilmek için Hacerü'l-Esved'i yerine koymayı, diğer kabilenin ise bundan feragat etmesini istiyordu. Ebu Umeyye, İbn-i Muğire'nin mahallesinden olmasaydı az kalsın birbirine gireceklerdi. Ebu Umeyye şöyle dedi: "*Ey Kureyş topluluğu! İhtilaf ettiğiniz konuda mescit kapısından ilk gireni hakem seçin.*" Onlar ittifak ettikleri anda Hz. Muhammed (sav) kapıdan içeri girdi. Resûlullah (sav)'i gördüklerinde: "*İşte bu emindir, biz ona razı oluyoruz.*" dediler. Resülullah (sav)'i durumdan haberdar ettikleri zaman, Resûlullah (sav), "Bana, serilecek bir şey getirin." buyurdu. Onlar hemen getirdiler. Resülullah (sav) kendi elleri ile üzerine Hacerü'l-Esved'i yerleştirdi. Sonra şöyle buyurdu: "*Her kabile bu serginin bir kenarından tutsun. Sonra da hep birlikte kaldırın.*" Onlar kaldırdılar ve konulacağı yere getirdiler. Resûlullah (sav) kendi elleri ile onu yerine yerleştirdi. Ardından da üzerine duvar ördü.[213]

Kâbe'nin yerden yüksekliği on sekiz arşın (yaklaşık 8,5 m.) oldu. Kapısı, ancak merdivenlerle ulaşılabilecek şekilde yerden yûkseltildi. Onların istedikleri kişilerin dışında hiç kimsenin girmemesi ve içine sel sularının sızmaması için yerden bu kadar yûkseklikte yaptılar. Kâbe'nin tavanı ağaçtan olan altı sütun üzerine çatıldı. Ancak İsmail'in temelleri üzerine binayı tamamlamaya Kureyş'in helal malları yetmediğinden dolayı, Hicr'i Kâbe'nin dışında bıraktılar. Hicr'in Kâbe'den olduğuna alamet olabilmesi için çevresinde alçak bir duvar ördüler. Çünkü Kureyşliler kendilerine, "Kâbe yapımına helal maldan başka mal girmeyecek, zina ve faiz malından ve haksız yere insanlardan alınan mallardan da girmeyecek." diye şart koşmuşlardı.[214]

212 Buhari, 1582; Müslim, 340
213 Hâkim, 1/458-459; Abdurrezzak, 5/100-101; Delail, Beyhaki, 2/56-57
214 Risaletü'l-Enbiya, Ömer Ahmed Ömer, 3/29-30

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Kureyş'in yanında Kâbe'nin önemi ve kutsiyeti büyüktür. Tek olan Allah'ın ibadetine ilk ev olabilmesi için, Allah'tan gelen emirle İbrahim ve oğlu İsmail (as)'ın bizzat onu tesis etmeleri ve duvarını yükseltmeleri, önem ve kutsiyet açısından yeterlidir.

• Kâbenin bütün zamanlar içerisinde dört kere bina edildiği kesindir.

Birincisi, oğlu Hz. İsmail'in yardım ettiği Hz. İbrahim (as), emri yerine getirmek üzere Kâbe'nin duvarlarını ördü.

İkincisi, Kureyş'in bi'setten önce yaptığı ve çalışmalarına Peygamber (sav)'in de katıldığı binadır.

Üçüncüsü, teslim olması için Husayn es-Sükûni tarafından, İbni Zübeyr'e konulan ambargo sebebi ile Yezid İbni Muaviye zamanında Kâbe yandığında, İbni Zübeyr binayı yeniden yaptı.

Dördüncüsü, İbni Zübeyr şehit olduktan sonra Abdulmelik Kâbe'yi yıktı ve Resûlullah (sav)'in zamanında olduğu gibi aynen o şekilde iade etti. Çünkü İbni Zübeyr Kâbe'nin duvarlarını yükseltmiş, Kureyşlilerin dışarıda bıraktığı altı zira (arşın) olan Hicr'i de eklemişti. Gökyüzüne doğru uzunluğunu da on arşın arttırdı ve bir tanesi giriş bir tanesi de çıkış için olmak üzere Kâbe'ye iki kapı yaptı. İbni Zübeyr'i, Kâbe'ye bu fazlalıkları koymaya cesaretlendiren, Hz. Aişe (ra)'nın Resûlullah (sav)'den rivayet ettiği şu hadistir:

"Ey Aişe! Eğer senin kavminin küfürden dönme zamanları daha yeni olmasaydı, Beyt'in yıktırılmasını emreder, dışarıda bırakılanı içine dâhil eder, kapısını yere yapıştırırdım ve bir kapı doğuda, bir kapıda batı da olmak üzere iki kapı yapardım. Böylece İbrahim'in temeline ulaşırdım." [215]

• Hz. Muhammed (sav)'in bulduğu bu yol münazaayı kaldırmak için münasip ve adildi. Bunun için hepsi de razı oldular. Çok sayıda kanın dökülmesi önlendi ve yıkıcı savaşlar durduruldu. Bütün kabilelerin razı olması, Resûlullah (sav)'in verdiği hükmün adil olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla hiçbir kabile Hacerü'l-Esved'i yerine bırakma şerefine, tek başına nail olmadı. Bu da, Allah Tealâ'nın bi'setten önce Resûlünü muvaffak kılması ve doğruya yönlendirmesidir. Peygamber (sav)'in Safa kapısından girmesi gerçek manada çözülmeden önce, psikolojik olarak çözülen o zor krizin çözülmesi için Allah'ın kaderiydi. Hz. Muhammed (sav)'in koyduğu hükmü hepsi içtenlikle kabul ettiler. O, zulüm etmeyen bir emindir. O bir tara-

215 Buhari, 1586; Müslim, 1333

fa meyletmeyen ve bozgunculuk çıkarmayan bir emindir. Ve Kâbe, ruh ve kanlar için emindir.[216]

• Kâbe'nin yenilenmesi hadisesi, Kureyş ortamında Peygamber (sav)'in edebî şerefini ve yerini keşfetmektir.[217] Bu olayda Resûlullah (sav) için iki şeref hâsıl oldu: Düşmanlığı ortadan kaldırma ve Kureyş kabileleri arasında beklenen savaşı durdurma şerefi ve kavmin, onun için rekabet ettiği ve Allah Teala'nın, kendi peygamberine hazırlayıp koruduğu şereftir. O da kendi mübarek elleri ile Hacerü'l-Esved'i yerine bırakması ve kavmin onu topluca kaldırmalarından sonra Peygamber (sav)'in onu alması ve Kâbe'deki yerine bırakmasıdır.[218]

• Müslüman, Kâbe binasını yenileme olayında Resûlullah (sav)'in siretinde ilahî korumanın ve Rabbani muvaffakiyetin kemalini bulduğu gibi Allah (cc), kendi Resûlüne en kısa ve en kolay yol ile problemleri çözmek için nasıl bir güç ikram ettiğini mülahaza edecektir. Bu, Resûlullah (sav)'in bütün hayatında görülür. Bu da onun peygamber olduğunun alametlerinden biridir. Dolayısıyla onun risaleti en kısa yoldan gerçekleri insanlara ulaştırmaktır. Ve en kolay ve en mükemmel üslupla problemleri çözmektir.[219]

• Allah Tealâ'nın kendi peygamberini daha gençken Cahiliye'nin kir, pas ve ayıplarından koruduğunun bir örneği, Kâbe'nin tamiri sırasında taşları taşırken Resûlullah (sav)'in başına gelen olaydır. Resûlullah (sav) peştamalını (önlüğünü) omuzlarının üzerine attığında bayıldı ve gözleri gökyüzüne doğru açık kaldı. Sonra şuuru yerine geldiğinde, "Peştamalım! Peştamalım!" diye bağırdı. Bunun üzerine peştamalı üzerine bağlandı. Resûlullah (sav) o olaydan sonra bir daha üryan (çıplak) görünmedi.[220]

Muhammed (sav)'in Peygamberliğini Açıklamak İçin İnsanları Hazırlaması

Allah Tealâ'nın hikmeti, Muhammed (sav)'in peygamberliğini karşılamak için birkaç şeyle insanları hazırlamak istedi. Onlardan bazıları şunlardır:

1- Peygamberlerin Muhammed (sav)'i Müjdelemeleri

Hz. İbrahim (as) Rabbine Araplardan bir peygamber göndermesi için dua etti. Allah Tealâ onun duasını kabul ederek Hz. Muhammed (sav)'i gönderdi.

216 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 125
217 Es-Sire En-Nebeviyye , Umeri, 1/116
218 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 125-126
219 El-Esas fis-Sünne ve Fıkhıha Es-Sire En-Nebeviyye , 1/175
220 Buhari, 1582

"Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar. Bize ibadet usullerimizi göster, tövbemizi kabul et. Zira tövbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin.

Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin ayetlerini okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin." [221]

Şüphesiz Allah Tealâ geçmiş peygamberlere gönderilen kitaplarda Muhammed (sav)'in peygamber olarak gönderileceğini müjdeledi. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, kötülükten meneder. Onlara, temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını ve üzerlerindeki zinciri indirir. O Peygamber'e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura (Kur'an'a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır." [222]

Hz. İsa (as) da Resûlullah (sav)'i müjdeledi. Allah (cc), İsa (as)'ın müjdesini haber vererek şöyle buyurmaktadır:

"Hatırla ki, Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim.' demişti. Fakat o kendilerine açık deliller getirince, 'Bu apaçık bir büyüdür.' dediler." [223]

Allah Tealâ bütün peygamberlere (as) Hz. Muhammed (sav)'in gönderileceğini bildirdi. Allah Tealâ onlara, kendi etbalarına, gelen peygambere iman etmelerinin ve ona tabi olmalarının vacip olduğunu tabii ki onun zamanına kadar hayatta kalırlarsa tebliğ etmelerini emir buyurdu.[224] Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Hani Allah, peygamberlerden, 'Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekilerini tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz.' diye söz almış, 'Kabul ettiniz mi ve bu ahdimi yüklendiniz mi?' dediğinde 'Kabul ettik.' cevabını vermişler, bunun üzerine Allah, 'O hâlde şahit olun, ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim.' buyurmuştu." [225]

İncil ve Tevrat'ın bütün nüshalarına tahrif girmiştir. "Samire Tevratı" ve İslam'dan önce mevcut olan "Barnaba İncili" dışında bütün Tevrat ve İn-

221 Bakara, 128-129
222 Araf, 157
223 Saf, 6
224 Dirasetun Tahliliyetün , 101-102
225 Âli İmran, 81

cil nüshalarından Muhammed (sav) ismini açık ve net bir şekilde ifade eden yerler çıkarılmıştır. Kilise, miladi 325 yılında mevcut olan Barnaba İncili'nin kullanılmasını yasakladı. Ölü Deniz bölgesinde yeni bulunan yazılı levhalar Barnaba İncili'nde Muhammed (sav)'in isminin bulunduğunu teyit etmektedir. Barnaba İncili'nde peygamber olan Muhammed (sav)'in ismini açık bir şekilde ifade eden ibareler bulunmaktadır. Örneğin, Barnaba İncili'nin 41. ishahında (babında) şu ifadeler yer almaktadır:

29- Allah gizlendi ve Melek Mikail her ikisini Firdevs'ten kovdu.

30 - Âdem dönüp bakınca kapının üstünde 'La İlahe İllallah Muhammedün Resûlullah' yazılı olduğunu gördü.[226]

İbni Teymiye: "Geçmiş kitaplarda Kitap Ehli'nin Hz. Muhammed (sav)'in sıfatlarını tanıdıklarına dair onlardan gelen rivayetler mütevatirdir." Demekte ve şöyle devam etmektedir: "Peygamber (sav)'den önceki bütün peygamberlerin onu müjdeledikleri birkaç vecih ile bilinmektedir."

Birincisi, bugün kitap ehlinin elinde bulunan kitaplardaki şeyler.

İkincisi, kitap ehlinin Müslüman olanlardan ve olmayanlardan o kitaplara vâkıf olan kimselerin Resûlullah (sav)'in adının o kitaplarda bulduklarına dair haber vermeleri.

Ensar'dan mütevatir olan haberler gibi. Kitap ehlinden olan komşuları, bir peygamberin gönderileceğini söylüyorlardı. O Resûlullah'tır. O yanlarında mevcuttur. Ve onu bekliyorlardı. Kitap ehlinin o sözleri Ensar'ı, ona iman etmeye davet eden en büyük sebeplerden biri olmuştur. Peygamber (sav) Ensar'ı İslam'a davet ettiği zaman ona iman edip biat ettiler.[227] Bedir ehlinden olan Seleme İbni Vakş (ra)'ın konuşması şöyledir: "Bizim, Abduleşheloğulları mahallesinde bir Yahudi komşumuz vardı. Peygamber (sav)'in gönderilişinden az bir müddet önce bir gün evinden çıkarak yanımıza geldi. Abduleşhel'in meclisi başında durdu. Onların arasında o gün yaş bakımından en küçükleri bendim. Üzerimde bulunan bir aba, yenin içinde, evimin avlusunda uzanıyordum. O Yahudi ölümden sonra dirilmeden, kıyametten, hesaptan, teraziden, cennetten ve cehennemden bahsetti. Bunu, şirk ehli, put sahibi ve ölümden sonra dirilmenin olacağına inanmayan bir kavme anlattı. Oradakiler ona, 'Ey falan! Yazıklar olsun sana! Buna, yani insanlar ölümden sonra dirilip içinde cennet ve cehennem olan bir yere gideceklerine, orada amelleriyle cezalandırılacaklarına veya mükâfatlandırılacaklarına inanıyorsun öyle mi?' diye söylendiler. O, 'Evet, onunla yemin edilene yemin olsun. Kişi, o ateşten ona düşen payın karşılığında, dünyada

226 Es-Sire En-Nebeviyye , Umeri, 1/118
227 El-Cevabu's-Sahih, İbni Teymiyye, 1/340

ateşi yakılmış en büyük fırına koymalarını, üzerine fırın kapısının kapatılmasını yeter ki yarın o ateşten kurtulsun temennisinde bulunacak.' diye cevap verdi. Onlar ona: 'Yazıklar olsun sana! Bunun alameti nedir?' diye sordular. O, eliyle Mekke ve Yemen tarafını işaret ederek, *'Bu memlekette bir peygamber gönderilecek.'* diye cevap verdi. Onlar, 'Onu ne zaman göreceğiz?' diye sordular. O, bana bakarak, (Ben yaş bakımından onların en küçüğüydüm.) şöyle dedi: 'Eğer bu genç yaşını tamamlarsa onu görecektir." Seleme konuşmasına şöyle devam etti: "Allah'a yemin olsun ki, daha gece ve gündüz geçmeden Allah Tealâ Resûlünü gönderdi. Ve o Yahudi sağdı ve aramızdaydı. Biz ona iman ettik. Ama o Yahudi zulüm ve kıskançlıktan dolayı iman etmedi. Biz ona: 'Ey falan! Yazıklar olsun sana, onun hakkında bize söylediklerini söyleyen kişi, sen değil misin?' dedik. O, 'Evet. ama o, o değildir.' diye cevap verdi." [228]

İbni Teymiye şöyle söylemektedir: "Ben, içinde Muhammed (sav)'in peygamberliği açık ve net bir şekilde yazılan bazı Zebur nüshalarını gördüm. Ama Zebur'un başka bir nüshasında onu görmedim. O hâlde bazı nüshalarda bulunan peygamberin sıfatlarının diğer bazı nüshalarda bulunmaması mesele teşkil etmez."[229]

Abdullah İbni Amr (ra), Tevrat'ta Resûlullah (sav)'in sıfatını zikrederek şöyle söylemektedir: "Allah'a yemin olsun! Kur'an'da zikredilen peygamberin sıfatının aynısı Tevrat'ta da zikredilmektedir: 'Ey Peygamber! Şüphesiz biz seni şahit, müjdeleyici, korkutucu ve ümmileri (okuma yazması olmayanlar) koruyucu olarak gönderdik. Sen, kulum ve resûlümsün. Seni mütevekkil adıyla adlandırdım. O kaba, katı yürekli ve husumetten dolayı sokaklarda bağırıp çağıran değildir. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez. Ancak affeder ve vazgeçer. Şu eğri milleti doğrultmayıncaya kadar Allah onu almaz. Yani *"la ilahe illallah"* diyecekler. Onunla kör gözleri, sağır kulakları ve kapalı kalpleri açacaktır." [230]

"Ka'bu'l-Ahbarin" hadisesinde şu ifadeler yer almaktadır: "Ben, Tevrat'ta, 'Muhammedün Resûlullah (Muhammed Allah'ın elçisidir). Kaba, katı yürekli ve husumetten dolayı sokaklarda bağırıp çağıran değildir. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez. Ama affeder ve yüz çevirir. Onun ümmeti, hamd edenlerdir. İndikleri her yerde, Allah'a hamd ederler. Her yüksek yere çıktıklarında tekbir getirirler. Önlüklerini diz kapağı altı ile ayak topuğu arasına kadar bırakırlar. El ve ayaklarını abdestten dolayı yıkarlar. Namazda tuttukları saf ve savaşta tuttukları saf aynıdır. Çağırıcılar (ezan okuyanlar)

228 Ahmed, 3/467; Delail, Beyhaki, 2/78-79; İbni Hişam, 1/225-226
229 El-Cevabu's-Sahih, 1/340
230 Buhari, 2125 ve 4838; Ahmed, 2/174; Delail, Beyhaki, 374-375

gökyüzünün havasında çağırır. Gece yarısında bal arılarının kulak çınlatan sesi gibi onların da kulak çınlatan sesleri vardır. Doğum yeri Mekke'dir. Hicret ettiği yer Taybe (Medine)'dir. Mülkü Şam'dadır.' yazılı ibareleri görmekteyim."[231]

2- Kitap Ehli Âlimlerin, Peygamberliğini Müjdelemeleri

Selman-ı Farisi (ra)'ın Müslüman oluşu ile ilgili o meşhur hikâyesinde, ölüme yaklaşan Amuriye rahibinden nakledilerek şöyle denmektedir: "İbrahim (as)'ın dini ile gönderilecek bir peygamberin zamanı artık gelmiştir. Arap toprağında zuhur edecek. Hicret edeceği yer, aralarında bahçelerin bulunduğu iki harre (taşlık bölge siyah taşlı yer) arasıdır. Onda açık alametler vardır. Hediyeden yer, zekâttan yemez. Omuzları arasında nübüvvet mührü bulunmaktadır. Eğer o memleketlere gitmeye gücün varsa hemen git." Sonra Selman'ın Medine'ye gelişi, köleleştirilmesi, Resûlullah (sav) ile buluşması, zekât adı altında ona yiyecek hediye etmesi ve Resûlullah (sav)'in ondan yememesi, sonra hediye olarak ona yiyecek getirmesi ve Resûlullah (sav)'in ondan yemesi, sonra omuzları arasında nübüvvet mührünü görmesi ve bütün bunlardan sonra Müslüman olması haberini detaylı bir şekilde anlattı.[232]

Yahudi âlimler, Resûlullah (sav)'in gönderiliş zamanının yakın olduğunu haber vermiştir. Şam diyarından çıkarak Beni Kureyza kabilesine gelip ikamet eden, sonra da Peygamber (sav)'in bi'setinden iki sene önce vefat eden Ebu Teyyiha'nın hikâyesi bunlardan biridir. Zira Ebu Teyyiha'nın ölümü yaklaşınca Beni Kureyza'ya şöyle seslendi: "Ey Yahudi topluluğu! Siz, beni içki ve şarap toprağından (Şam'dan) çıkarıp açlık ve sefalet toprağına yani Hicaz toprağına getiren şeyin ne olduğunu biliyor musunuz?" Onlar: "Sen daha iyi bilirsin." dediler. O: "Zamanı gelen bir peygamberin çıkmasını beklemek (intizar) için bu memlekete geldim. Ben ona tabi olmak için yakında gönderilmesini umuyorum." dedi. Onun bu sözleri Yahudiler ve diğer insanlar arasında kesinlik derecesine varacak kadar yayıldı. Buna binaen Yahudiler, Medine-i Münevvere sakinlerine, "Şu an bile gönderilecek bir peygamberin zamanı yaklaştı. Biz onunla birlikte sizi Ad ve İrem'in öldürülüşü gibi öldüreceğiz." dediler.[233] Onların bu konuşmaları, Ensar'dan birçok kişinin İslam'a girmesine sebep oldu. Ensar'dan şöyle dediler: "Şüphesiz Allah Tealâ'nın rahmeti ve hidayeti ile birlikte bizi İslam'a davet eden şeyler-

231 Beyhaki, Fid-Delail, 1/376-377

232 Ahmed, 5/441-444; Hâkim, 3/599-602; Delail, Beyhaki, 2/8397; Delail, Ebu Nuaym, 199; İbni Hişam, 1/228-234

233 Dirasetün Tahliliyetün, Dr. Muhammed Kalaci, 117

den biri, Yahudi adamlardan duyduklarımızdı. Biz şirk ehli ve putların sahibiydik. Onlar kitap ehliydiler. Bizde olmayan bilgiler onlarda vardı. Bizim ile onların arasında nefret ve kötülükler had safhada idi. Hoşlarına gitmediği bazı şeyleri başlarına getirdiğimizde bize şöyle diyorlardı: 'Gönderilecek bir peygamberin zamanı epey yaklaştı. Onunla birlikte sizi Ad ve İrem'in öldürülüşü gibi öldüreceğiz."[234]

Rum Kralı Hirakl, Resûlullah (sav)'in mektubunu aldığı zaman şöyle dedi: "Onun çıkacağını biliyordum ama onun sizden olacağını tahmin etmiyordum."[235]

3- İnsanların Ulaştıkları Genel Durumlar

Üstad Nedvi (rh), Arapların ve diğerlerinin o zaman, içinde bulundukları durumu şu şekilde özetlemektedir: "Miladi 6. yüzyılın ortalarında insanların ulaştığı derece, öğretmenlerin, ıslahatçıların o durumları ıslah etmeye kalkışmalarından daha büyüktü. Mesele, akaidden bir akide düzeltme veya âdetlerden bir âdeti izale etme yahut âdetlerden bir âdeti kabul etme veyahut toplumlardan bir toplumu ıslah etme meselesi değildi. Yoksa hiçbir asrın ve hiçbir şehrin, onlardan boş olmadığı ıslahatçılar ve âlimler yeterli olacaktı. Ancak mesele, enbiya ve resûllerin mesajları, öğretmenlerin ve ıslahatçıların gayretleri altında defnedilmiş asırlar boyu ve üst üste birikmiş Cahiliye ve tahribatçı putperestliğin enkazını kaldırma ve bütün ümmetleri kendi şemsiyesi altında barındıracak ve bütün dünyaya yetecek, etrafı geniş ve temeli sağlam olan büyük bir gökdeleni inşa etme meselesidir. Sanki yeni doğmuş veya yeniden hayata başlamış, her şeyde eski insandan farklı, yeni bir insanın inşası meselesidir. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"***Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkmayacak durumdaki kimse gibi olur mu? İşte kâfirlere yaptıkları, böyle süslü gösterilmiştir.***"[236]

Mesele, bozukluğun mikrobunu kökten kaldırmak, putperestliğin gücünü yok etmek, ne kendisi ne de izi kalmayacak şekilde onu kökünden kazımak ve üstünde tasavvur edilmeyecek bir yerleştirme ile insanlık nefsinin derinliklerinde tevhit akidesini yerleştirmek meselesidir. Her türlü mukavemeti yıkacak, her türlü şehveti mağlup edecek ve her çeşit rağbete galip gelecek olan bir haktan yana çıkmaya, insanlık hizmetine, Allah Teâlâ'nın rızasına ve O'nun ibadetine yönelmeyi derinleştirecek, özetle dünya ve ahi-

234 İbni Hişam, 1/231
235 Buhari, 7; Müslim, 1773
236 En'am, 122

ret cehennemine atlamak için bütün kuvvetini harcayan ve intihar eden insanlığın arkasından tutup çekmek ve sonu ebedî cennet, başlangıcı müminlerin, ariflerin payidar oldukları saadet yolunda onları yürütmek meselesidir."[237]

Muhammed (sav)'in bi'set minnetini arz etme makamında Allah Teâlâ'nın şu sözünden daha doğru ve daha güzel tasvir edici hiçbir şey yoktur: ***"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslam'a) sımsıkı sarılın, dağılmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti. Ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah Tealâ size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız."*** [238]

4- Peygamberliğin İrhasatları[239]

Peygamberliğin irhasatlarından biri, peygamberlikten önce taşların ona selam etmesidir. Cabir İbni Semüre'den Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: *"Ben Mekke'de bir taş tanıyordum ki, peygamber olmadan önce bana selam verirdi. Ben şimdi de, o taşı tanıyorum."*[240]

O irhasatlardan biri de sadık rüyadır. Vahyin ilk başlangıcı sadık rüya idi. Gördüğü her rüya sabahın ilk aydınlığı gibiydi.[241] Resûlullah (sav)'e uzlet ve ibadet sevdirildi. Hira (Mekke'nin kuzeybatı tarafına düşen bir dağdır.) mağarasında halvete girer, bazen on gece, bazen on geceden fazla, bazen de bir aya kadar orada ibadet ederdi. Sonra da evine dönerdi. Evde az bir miktar durur başka bir halvet için yeniden hazırlığını yapar, tekrar Hira mağarasına dönerdi. O halvetlerin birinde ona vahiy gelene kadar o şekilde devam etti.[242]

237 El-Esas fis-Sünne Es-Sire En-Nebeviyye , Said Havva, 1/180-181
238 Âl-i İmran, 103
239 Peygamberlikten önce meydana gelen âdet dışı olaylara irhasat denir. (Mütercim)
240 Ahmed, 5/89; Müslim, 2277; Tirmizi, 3524
241 Buhari, 3; Müslim, 160
242 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, el-Buti, 60

İKİNCİ BÖLÜM

VAHYİN İNİŞİ
VE
GİZLİ DAVETİN BAŞLAMASI

1.
KONU

KÂİNATIN EFENDİSİNE İNEN İLK VAHİY

Resûlullah (sav) kırk yaşına ulaştı. Hira mağarasında kendi nefsi ile baş başa kalarak bu kâinatı ve bu kâinatın yaratıcısını hep tefekkür ederdi. Hira mağarasındaki ibadeti geceler boyu sürüyordu. Yiyeceği tükendiğinde evine dönerek başka geceler için hazırlığını yapardı.[243] Ramazan ayının Pazartesi sabahı Hira mağarasının içine Cebrail (as) ilk defa geldi. Buhari, *Sahih*'inde Aişe (ra)'nın hadisini nakletmektedir. (Buhari, sahih hadis kitaplarının, sünen kitaplarının, mesanid ve tarih kitaplarının babasıdır.) Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav)'e gelen ilk vahyin başlangıcı uykuda gördüğü sahih rüyadır. Gördüğü her rüya sabahın aydınlığı gibiydi. Sonra ona halvet sevdirildi. Hira mağarasında halvete girerdi. Ailesine dönmeden gecelerce orada ibadet ederdi. Sonra da Hz. Hatice'ye döner, hazırlığını yaparak tekrar oraya giderdi. O, Hira mağarasında iken ona hak geldi. Melek geldi ve ona: 'Oku' dedi. O: 'Ben okuma bilmem.' dedi.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Melek beni tutup takatim kesilinceye kadar sıktı, bıraktı ve 'Oku' dedi. 'Ben okuma bilmem.' dedim. Melek ikinci defa tutup takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra bıraktı ve 'Oku' dedi.'Ben okuma bilmem.' dedim. Üçüncü defa tekrar beni tutup takatim kesilinceye kadar sıktı sonra bıraktı ve şöyle dedi: ***'Yaratan Rabbinin adı ile oku! O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalem ile (yazmayı) öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir."*** [244]

Resûlullah (sav) kalbi titrer bir hâlde o ayetlerle Hz. Hatice'nin yanına geldi: *"Beni örtün, beni örtün."* dedi. Bunun üzerine onu örttüler. Ondan korku ve endişe gittikten sonra Hz. Hatice'ye durumu anlattı: *"Ben kendim-*

243 Sahihu's-Sire, Umeri, 1/125
244 Alak, 15

den korkuyorum." dedi. Hz. Hatice: *"Hayır, Allah'a yemin olsun! Allah seni asla bırakmaz! Sen sıla-i rahimde bulunursun. Zayıf, yetim ve çoluk çocuklara infakta bulunursun. Başka insanlara yanında bir şey bulamayanlara verirsin, misafir ağırlarsın, felakete uğrayanların yardımına koşarsın."* diyerek teselli etmeye çalıştı. Bununla da yetinmeyerek zevcesini yanına alarak amcaoğlu Varaka *İbni Nevfel İbni Esat İbni Abduluzza*'nın yanına götürdü. Varaka İbni Nevfel, Cahiliye devrinde Hıristiyanlığı kabul etmiş birisiydi. İbranice yazabiliyordu. İncil'den Allah Tealâ'nın istediği kadar İbranice yazabiliyordu. Gözlerini kaybetmiş yaşlı bir adamdı.

Hz. Hatice: "Ey amcamın oğlu! Kardeşinin oğlunu dinle." dedi. Bunun üzerine Varaka: "Ey kardeşimin oğlu sen ne görüyorsun?" diye sordu. Resûlullah (sav) bütün gördüklerini anlattı. Varaka: *"Bu Hz. Musa'ya vahyi getiren meleğin ta kendisidir. Senin kavmin, seni buradan çıkardıklarında keşke ben o zaman genç ve kuvvetli olsaydım! Keşke ben o zaman sağ olsaydım." dedi. Resûlullah (sav), "Niye? Onlar beni buradan çıkaracaklar mı?" deyince Varaka: "Evet, senin geldiğin şeyle gelen her adama düşmanlık yapılmıştır. Eğer o güne yetişirsem çok güçlü bir şekilde sana yardım edeceğim."* dedi. Sonra çok geçmeden Varaka vefat etti. Ve vahiy gecikti. Annemiz Hz. Aişe'nin bu hadisi düşünüldüğünde, bir araştırmacının, Habib-i Mustafa (sav)'in sireti ile ilgili önemli bazı meseleleri çıkarması mümkün olmaktadır. En önemlilerinden bazıları şunlardır:

Salih Rüya

Hz. Aişe (ra)'nın hadisinde, vahiyde ilk başlanan şey *salih rüya*'dır. Zaman zaman ona *sadık rüya* da denilmiştir. Burada sadık rüyadan maksat, kalbin ona açıldığı, ruhun onunla hoşnut olduğu güzel rüya demektir.[245] Allah Teâlâ'nın Resûlüne rüya ile vahye başlamasındaki hikmet şudur ki, eğer rüya ile başlamasaydı ve melek aniden ona gelseydi ki, daha önce meleği görmemişti, korku ve endişeden bir şey onun başına gelebilirdi. Dolayısıyla melekten bir şey alma gücüne sahip olmayacaktı. Bu yüzden Allah Tealâ'nın hikmeti, vahyin ilkin ona rüya şeklinde gelmesini istedi ki, onun eğitimini tamamlasın ve ona alışsın. [246] Hadis-i Şerif'te geldiği gibi, salih ve sadık rüya peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır.[247] Âlimler şöyle demektedir: "Salih rüyanın süresi altı aydır." Beyhaki bunu bu şekilde zikretmiştir. Kur'an'dan hiçbir şey rüyada Resûlullah (sav)'in üzerine inmemiştir. Bilakis tamamı uyanıkken nazil olmuştur. Salih rüya dünya hayatın-

245 Tariku'n-Nübüvveti ver-Risaleti, Hüseyin Munis, 21
246 Menamatu'r-Resûl, Abdulkadir Şeyh İbrahim, 57
247 Buhari, 6983; Ahmed, 3/126; İbni Mace, 3893

da müjdelerden bir müjdedir. Resûlullah (sav)'den şöyle bir hadis rivayet edilmiştir: *"Ey insanlar! Müslüman'ın göreceği veya ona gösterileceği salih rüyadan başka peygamberliği müjdeleyen hiçbir şey kalmamıştır."*[248]

Resûlullah (sav), Hz. Cebrail'in Hira mağarasında ona vahyi getirmesinden önce çok güzel rüyalar görüyordu. Gönlü açılmış, geniş, sevgi dolu ve hayattaki bütün güzelliklere karşı ruhu hoşnut ve açık bir vaziyette uykudan kalkıyordu.[249] (Vahyin başlangıç) hadisinin bütün rivayetleri, Resûlullah (sav)'e gelen ilk vahyin sadık ve salih rüya olduğunda birleşmektedir. Rüyayı gördüğü zaman rüyada gördüğü şeylerin aynısı, daha açık ve daha net bir şekilde uyanıkken oluşuyordu. Ondan hiçbir şey kaybolmazdı. Sanki kalbine ve aklına nakşolmuştu. Annemiz Hz. Aişe (ra) -ki o Arapçayı en fasih konuşanlardandır- Resûlullah (sav)'in uykudan uyandıktan sonra onun gördüğü rüyaların açıklığını, gece karanlığından ayrılan sabah aydınlığının açıklığına benzetmektedir. Bu tasvir, Arap dünyasının fesahatin zirvesinde olmasına rağmen ondan daha güzelini getiremeyeceği bir edebî tasvirdir.[250]

HALVET SEVDİRİLDİ, HİRA MAĞARASINDA HALVETE GİRER VE İBADET EDERDİ

Resülullah (sav)'in kalbi, ruhu ve aklı ona verilecek nübüvvet alametlerine boş yer kalması için peygamberlikten hemen önce kendisine halvet sevdirildi. Hayatın meşgalelerinden ve mahlukatla haşır neşir olmaktan kurtulmak için Hira mağarasını kendine ibadethane olarak seçti. Ve kâinatın yaratıcısı ile münacat etmeye vakit ayırabilmek için bütün fikrî kuvvetini, ruhi şuurunu, nefsî hislerini ve akli idraklerini topladı.[251] Habib-i Mustafa (sav)'in sürekli gidip geldiği mağara, insanı düşünmeye (tefekkür etmeye) sevk ediyordu. Zira Hira'daki mağarada, gözlerini havaya tam kaldırdığın zaman Allah'ın büyüklüğüne sanki secdeye durmuş dağlardan ve berrak bir gökyüzünden başka bir şey göremiyorsun. Orada bulunan bir kimse gözleri keskin olduğu zaman tüm çıplaklığı ile Mekke'yi (Kâbe'yi) görecektir.[252]

Resülullah (sav)'e sevdirilen bu halvet, ilahî terbiye ile özel korunma ve bütün hâllerinde Rabbani terbiyenin yanı sıra özel hazırlama ve insanı maddi bağlantılarından tasfiye etmenin bir çeşidiydi. Resûlullah (sav)'in, nübüvvetten önceki ibadeti, Allah Tealâ'nın gökyüzündeki mülkünü ve sal-

248 Ahmed, 1/219; Müslim, 479; Ebu Davud, 876; Nesai, 2/189; İbni Mace, 3899
249 Tariku'n-Nübüvveti ver-Risaleti, 22
250 Muhammed Resûlullah, Muhammet Sadık Arcun, 1/254
251 Age, 1/254
252 Es-Siretü'n-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/256

tanatını tefekkür etmek ve sanatının acayipliğine, kudretinin büyüklüğüne tedbirinin sağlamlığına ve yaratıcılığının yüceliğine delalet eden kevnî ayetlerini düşünmekti.[253] Bazı süluk ehli, süluk aşamalarının birindeki zikir ve ibadet ile birlikte halvet fikrini bundan almıştır. Bunu kalbine bir şeyler vermek, karanlığını izale etmek ve onu gafletinden, şehvetinden ve yanılmasından çıkarmak için yapmaktadırlar. Peygamber (sav)'in sünnetlerinden birisi de Ramazan ayında itikafa girmekti.[254]

İtikaf; ister hâkim, ister âlim, ister komutan ve ister tüccar olsun her Müslüman için önemlidir. Çünkü nefislere ve kalplere yapışan kokuları ve kirleri temizlemektedir. O hâlde gerçek durumumuzu kitap ve sünnete göre düzeltelim ve başkaları tarafından hesaba çekilmeden önce biz nefsimizi hesaba çekelim.[255] Hayrıyla şerriyle dünyada olup bitenleri detayı ile tanımak, helalin sebeplerini keşfetmek, kuvvet ve zaaf bakımından davanın genel durumunu tefekkür etmek, tevbe etmek ve geniş kapsamlı bir değerlendirme için dava şuuruna sahip olanların kendilerine belli bir vakit ayırmaları lazımdır. Fesadın yayıldığı, dünyanın tercih edildiği ve nefsin arzularına uymanın hedef olduğu zamanlarda uzlete çekilmek için birçok engeli aşmak lazımdır. Uzletin gerçek anlamıyla sağlanması lazımdır ki uzletten sonra taşıdığı yola devam etsin.[256] Annemiz Aişe (ra)'nın: "*Gecelerce ibadet ederdi.*" anlamındaki sözü ile ilgili Şeyh Muhammet Abdullah Dıraz şunları söylemektedir: "Bu, o gecelerin ne son derece az ne de son derece çok olmamasına kinayedir. Resûlullah (sav), peygamberlikten önce de orta yol üzerinde idi. Bulunduğu her işte orta yol, İslam milletine şiar olmaya ve Allah Tealâ'nın onu âlemlere rahmet olarak göndermesinden sonra şerefli Nebevî yola işaret etmeye devam etmektedir.[257]

KENDİSİNE PEYGAMBERLİK GELENE KADAR HİRA MAĞARASINDAYDI

"Melek geldi ve ona: 'Oku' dedi. O (sav): 'Ben okuma bilmem.' dedi. Üçüncü defa beni tutup takatim kesilinceye kadar sıktı sonrada bıraktı ve şöyle dedi:

"Yaratan Rabbinin adı ile oku! O insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten kalem ile (yazmayı) öğreten Rabbin en büyük kerem sahibidir" [258]

253 Muhammed Resûlullah, Muhammet Sadık Arcun 1/469
254 El-Esas fis-Sünne ve Fıkhiha Es-Sire En-Nebeviyye , Said Havva, 1/195
255 Fikhu's-Sire, Gadban
256 Et-Tarik ilel- Medine.
257 El-Muhtar Minkinuzi's-Sünne, 19
258 Alak, 1-5

Bu mübarek ayet-i kerimeler, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetleridir. Bu ayetlerde insanın aşılanmış yumurtadan meydana geldiği yaratılış başlangıcına işaret etmektedir. İnsana bilmediğini öğretmek Allah Tealâ'nın lütuf ve keremindendir. Dolayısıyla onu ilimle şereflendirdi ve mükerrem kıldı.

Âdem (as)'ın meleklere üstünlüğü ilim şerefi ile oldu. İlim bazen zihinlerde, bazen dillerde ve bazen de parmaklarla yazılmakla olmaktadır.[259] Hz. Muhammed (sav)'in peygamberliğinin başlangıcı bu ayetlerle oldu. Bu hadise çok önemlidir. Seyyid Kutub *Fizilal*'inde bunu şu ifadelerle anlatmaktadır:

"Bu hadise gerçekten büyük ve muazzam bir hadisedir. Sınırsız bir büyüklüğe sahiptir. Bugün biz onun büyüklüğünü kuşatmaya ne kadar çalışırsak çalışalım, elbette birçok yönlerinin düşüncemizin üstünde kalacağı muhakkaktır. Bu hadise hakikati itibarıyla büyüktür. Delaleti itibarıyla büyüktür. Bütün insanlığın hayatı üzerindeki tesiri itibarıyla büyüktür. Bu hadisenin gerçekleştiği an hiç mübalağasız diyebiliriz ki yeryüzünün tarihinde geçen saniyelerin en muazzamı ve en büyüğüdür. O anda gerçekleşen bu hadisenin mahiyeti nedir?

Bu hadisenin özelliği şudur: Celil, Kahhar, Mütekebbir, Cebbar, Azim ve Mülkün Maliki Allah Tealâ mele-i â'lâ'dan ikramda bulunarak yeryüzünün bir köşesinde bulunan insana iltifatta bulunmuş, aralarında birisini seçerek ilahî nurun insana bağlanma hikmetinin tevdi edilme mahalli, kelamının inme mevkii ve takdir ettiği kaderinin temsilcisi olmak gibi bir ikramda bulunmuştur."[260]

İlahî vahyin ilk başlangıcında kalemin değerine ve tehlikesine ve halkların ve ümmetlerin yapısında ilme ve ilmin mertebesine dikkat çekilmektedir. Yine o ayetlerde ilim ve bilginin insanın en büyük özelliklerinden biri olduğuna açık bir işaret bulunmaktadır.[261] Bu büyük hadisede, İslam'da ilmin yeri ve mertebesi ortaya çıkmaktadır. Peygamberlikte Resûlullah (sav)'e ulaşan ilk söz okumayı emretmek oldu. ***"Yaratan Rabbinin adı ile oku!"***[262] İslam, ilme teşvik etmekte, onu emretmekte, ilim ehlinin derecesini yüceltmekte ve ilim ehlini başkasına üstün tutmaktadır. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Size 'Meclislerde yer açın' denilince yer açın ki Allah da size genişlik versin. Size 'Kalkın' denilince de kalkın ki Allah sizden ina-

259 Tefsir, İbni Kesir, 4/528
260 FiZilali'l-Kur'an, 6/3936
261 Es-Sire En-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/260
262 Alak, 15

nanları ve kendine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah yaptıklarınızdan haberdardır." [263]

"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkârcı) gibi midir? (Resûlüm) De ki: 'Hiç, bilenler ile bilmeyenler bir olur mu?' Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkı ile düşünür." [264]

Şüphesiz yararlı ilmin kaynağı Allah kalemle öğreten ve insana bilmediğini belleten Allah Teala'dır. İnsanlık ne zaman bu metottan kaçarsa, ilmi Allah Tealâ'nın metoduna bağlamaktan ayrılırsa, ilmi vebal olarak ona döner ve helakına sebep olur.[265]

PEYGAMBER (SAV)'İN KARŞILAŞTIĞI ŞİDDET VE VAHİY GERÇEĞİ

Hz. Cebrail (as), Resûlullah (sav)'i yorana kadar ve takati kesilinceye kadar sıktı. Resûlullah (sav) vahyin gelmesinden dolayı şiddet, yorgunluk ve ağırlıkla karşılaşırdı. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz biz sana (taşıması ağır bir söz) vahyedeceğiz." [266]

Bunda büyük hikmetler vardır. O hikmetlerden bazıları şunlardır: Bu dinin önemi, büyüklüğü ve ona fazla önem vermenin beyanı ve nimetinde yaşadığı dinin ancak şiddet ve acılardan sonra ümmete ulaştığının ümmete açıklanması.[267] Şüphesiz vahiy gerçeği âdet, sünnet ve tabiat kanunu dışında cereyan eden bir mucizedir. Zira Peygamber (sav) Allah'ın kelamını (Kur'an'ı) Cebrail vasıtasıyla aldı. Dolayısıyla vahiy gerçeğinin ilhamla veya kalbi tefekkür ya da dâhilî şuurla bağlantısı yoktur. Bilakis vahiy, Peygamber (sav)'in zatı haricinde tamamlanmaktadır. Peygamber (sav)'in vazifesi ona vahiy edileni hıfzetmek ve tebliğ etmekle sınırlıdır. Ancak vahyi açıklamak ve tefsir etmek, hadislerinde ve sözlerinde görüldüğü gibi Peygamber (sav)'in üslubuyla gerçekleşmektedir. [268]

Vahiy gerçeği, akide, kanun ve ahlak başta olmak üzere bütün dinî hakikatlerin ona terettüp ettiği ve ona lazım geldiği esastır. Bundan dolayıdır ki, şarkiyatçılar onlardan önce de dinsizler vahye kusur bulmaya, onu ayıplamaya ve ona şek ve şüphe sokmaya çalışmışlardır. Vahiy gerçeğini tevil etmeye ve gerçeğinden şerefli sünnetle bize ulaşan ve güvenilir tarihçilerin bize haber verdikleri şekilden saptırmaya girişmişlerdir. Bazıları şöyle de-

263 Mücadele, 11
264 Zümer, 9
265 El-Vahyu ve Tebliğu'r-Risale, Yahya el-Yahya, 34
266 Müzemmil, 5
267 El-Vahyu ve Tebliğu'r-Risale, Yahya el-Yahya, 30-31
268 Es-Sire En-Nebeviyye , Umeri, 1/129

mektedir: "Muhammed, asabi veya sara hastalığına yakalanmış birisidir."[269] Ama hakikat öyle değildir. Muhammed (sav) Hira mağarasında iken aniden Cebrail (as)'ın karşısında olduğunu ve ona: "Oku" dediğini kendi gözleri ile gördü. Bundan, vahiy gerçeğinin sırf nefsinde kendi kendine konuşmaya dönük zatı ve dâhilî bir şey olmadığı; nefisle ve zatın içiyle hiç ilgisi olmayan haricî bir hakikati karşılamak ve kabul etmek olduğu anlaşılmaktadır. Meleğin üç defa onu alıp sıkması sonra da bırakması, her seferinde ona "Oku" demesi hariçten karşılanıp alınmasının tekidi ve bu işin sadece hayal ürünü olmasının ötesine geçmediği düşüncesini yok etmenin mübalağasıdır. Resûlullah (sav)'i duydukları ve gördükleri sebebiyle korku sardı. Ve kalbi titrer bir vaziyette alelacele evine döndü. Ağırlığıyla ve insanlara tebliğ etmekle mükellef olacağı risalet beklentisi içinde, ona istekli ve talip değildi.[270]

Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İşte böylece sana da emrimizle Kur'an'ı vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir, bilmezdin. Fakat biz onu kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola eriştirdiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz ki sen doğru bir yolu göstermektesin. (O yol) göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın yoludur. Dikkat edin, bütün işler sonunda Allah'a döner." [271]

"Onlara ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman (öldükten sonra) bize kavuşmayı beklemeyenler, 'Ya bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir!' dediler. De ki: 'Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben, bana vahyolunandan başkasına uymam. Çünkü Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım.' De ki: 'Eğer Allah dileseydi onu size okumazdım. Allah da onu size bildirmezdi. Ben bundan önce bir ömür boyu içinizde durmuştum. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?"

Vahyin gerçeğine şüphe sokmak isteyen şüphecilerin görüşleri, annemiz Aişe (ra)'dan rivayet edilen sahih hadis karşısında teker teker düşmektedir. Hz. Aişe (ra)'nın hadisinden sonra devam eden vahiy de, vahiy gerçeğine olan aynı delaleti taşımaktadır. İş şüphecilerin istedikleri gibi değildir. Ramazan El-Buti o delaleti şöyle özetlemektedir:

• Kur'an ile hadis arasındaki açık fark. Çünkü Resûlullah (sav), Kur'an'ın hemen tescil edilmesini emrederdi. İkincisini ise, sahabenin hafızasına emanet etmekle yetinirdi. Bunun manası, hadis kendisine ait olup peygamberlikle hiç ilgisi olmadığı için değil, belki Kur'an hem lafzıyla hem de harfleri ile Cebrail vasıtasıyla ona vahyedildiği için bu ayrımı yapıyordu. Hadisin ise manası Allah'a, lafzı ve terkibi de Resûlullah (sav)'e aittir. Resû-

269 Fikhu's-Sire, el-Buti, 64
270 Fikhu's-Sire, el-Buti, 64
271 Şura, 52-53

lullah (sav) Cebrail (as)'den aldığı Allah Teâlâ'nın kelamı ile kendisine ait olan sözlerin birbirine karışmasından korkuyor ve insanları bundan sakındırıyordu.

• Resûlullah (sav) kendisine bazı şeyler hakkında soru sorulduğunda soru ile ilgili Kur'an'dan ayet inene kadar cevap vermiyordu. Bazen susup cevap vermeyişinin üzerinden uzun bir zaman geçiyordu. Bazen de Resûlullah (sav) bazı işlerde tasarruf ederdi ama ardından Kur'an'dan ayetler iner ve onu ondan çevirirdi. Hatta inen o ayetler ayıplamayı bile içerirdi.

• Resûlullah (sav) ümmiydi. Dolayısıyla bir insanın keşif yoluyla Yusuf (as)'ı, Musa (as)'ın annesinin onu denize atmasını ve Firavun'un hikâyeleri gibi tarihi gerçekleri bilmesi mümkün değildir. Bu, Resûlullah (sav)'in ümmi olmasının delillerinden bir tanesidir. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, batıla uyanlar kuşku duyarlardı." [272]

• Şüphesiz Resûlullah (sav)'in, kavmiyle birlikte yaşadığı kırk sene zarfındaki doğruluğu ve hatta kendisinin doğruluk ile meşhur olması, bundan önce onun kendi nefsine karşı doğru olmasını gerektirmektedir. Bu yüzden Resûlullah (sav)'in, vahyin gerçeğini okuma konusunda gözüne veya kalbine hayal görünen her kuşku ve şüphenin üstesinden gelmesi gerekmektedir. Sanki bu ayet nefsi ile vahyin durumu için ilk okumanın reddi gibidir:

"(Resûlüm!) Eğer sana indirdiğimizden kuşkuda isen, senden önce kitabı (Tevrat'ı) okuyanlara sor. Andolsun ki, Rabbinden sana hak gelmiştir. Sakın şüphecilerden olma." [273]

Bundan dolayı şöyle rivayet edilmiştir: Peygamber (sav) bu ayetin inişinden sonra şöyle buyurmuştur: ***"Kuşku duymam ve kimseye de sormam."*** [274]

VAHYİN ÇEŞİTLERİ

Âlimler vahiy çeşitlerinden bahsederek şu tasnifi yapmışlardır:

1-Sadık (Doğru) Rüya

Rüya, Resûlullah (sav)'e inen vahyin başlangıcıdır. Çok fazla rüya görmezdi, gördüğünde de sabah aydınlığı gibi çıkardı. *"Peygamberlerin rüyası vahiydir."* diye hadis vardır. Allah Tealâ, İbrahim (as)'ın şöyle dediğini bildirmektedir: ***"Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum"*** [275]

272 Ankebut, 48
273 Yunus, 94
274 Abdurrezzak, 10211; Ed-Dürrü'l-Mensur, Süyuti, 4/389
275 Saffat, 102

2-İlham

İlham onu görmeden meleğin onun kalbine üflemesidir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Kutsal ruh kalbime üfürdü."* Yani Cebrail (as) kalbime üfledi.

3-Zil Çıngırdaması Gibi Vahyin Gelmesi

Yani kuvvet bakımından zilin sesi gibiydi. Hz. Aişe (ra)'nın hadisinde olduğu gibi... Bu, vahyin en ağır çeşididir. Haris (ra), Resûlullah (sav)'e: *"Sana vahiy nasıl geliyor?"* diye sordu. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: *"Bazen bana zil sesi gibi geliyor. Bu da bana en ağır (zor) gelenidir. Benden kesildiğinde dediğini ezberlerdim. Bazen de melek bir insan gibi karşımda durur ve benimle konuşurdu. Ben de onun dediklerini ezberliyordum."*[276]

4-Melek Aracı Olmadan Allah Teâlâ'nın Ona Vahyetmesi

Bu da Allah Teâlâ'nın İmran oğlu Musa (as) ile konuştuğu gibi... Bu mertebe Kur'an nassıyla kesin olarak Hz. Musa (as)'a sabittir. Bizim Peygamberimize (sav) için ise İsra hadisiyle sabit olmuştur.[277]

5-Vahiy Meleğinin Yaratılmış Olduğu Suret Üzere Görünmesi

Allah'ın dilemesiyle Resulullah (sav) ile vahiy meleği birbirlerini görüyorlardı. Resûlullah (sav) söyleneni ezberleyene kadar melek ona hitap ediyordu. Bu mertebede sahabeler de bazen onu görüyorlardı. Bunlar vahiy mertebeleri ile ilgili İbni Kayyım'ın söyledikleridir.[278] Vahyin kesilmesinden ve insanlığın zifirî karanlıkta şaşırıp kalmasından sonra Resûlullah (sav)'in üzerine inen vahiy insanlık için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Yirmi üç senede cereyan eden olayların gösterdiği gibi Resûlullah (sav) kalben insanların en kuvvetlisi, en cesaretlisi olmasına rağmen inen vahyin tesiri nastan anlaşıldığı gibi büyüktü. Çünkü bu durum, insanın insana hitabı değildi. Belki meleklerin büyüğü ile muhatap olmaktan ibaretti. O melek, Allah Teâlâ'nın kelamını taşımaktadır. Bu da Allah'ın kelamını omuzlamak ve onu bütün insanlığa tebliğ etmek amacıyla seçilen kimsenin o meleği karşılamasıdır. Bu korkutucu bir durum ve büyük bir sorumluluktur. Risalet yükünü taşımaya ve tebliğ etmeye Allah'ın seçtiği kimsenin dışında hiç kimsenin gücü buna yetmez.[279]

276 Buhari, 2; Müslim, 2333/87
277 Er-Rüya vel-Ahlam Nüsisi'ş-Şerriye, Üsame Abdulkadir, 108
278 Zadu'l-Mead fi Hayril-İbad, 1/3334
279 Et-Tarihu'l-İslami Mevakifu ve İber, Hümeydi, 1/60

Bu rivayette varit olan Resûlullah (sav)'in: *"Ben nefsimden korktum."* sözü ve Hz. Aişe (ra)'nın hadisteki, "Resûlullah (sav) üzerine inen o ayetlerle kalbi titrer bir vaziyette döndü ve Hz. Hatice (ra)'nın evine gelerek: *'Beni örtün, beni örtün.'* dedi. Onlar ondan dehşet ve korku gidene kadar onu örttüler." Bu rivayet durumu tasvir eder. Resûlullah (sav)'in üzerine inen vahyin şiddetini (ağırlığını) beyan eden şeylerden biri de Hz. Aişe'nin rivayet ettiği hadistir. Hz. Aişe şöyle demektedir: "Çok soğuk bir günde, üzerine vahiy inip kesildiği zaman onu (Resûlullah (sav)'i) gördüm, alnından ter akıyordu."[280] Übade İbni Samit (ra) da şöyle anlatıyor: "Peygamber (sav)'in üzerine vahiy indiğinde dili tutulup soluğu kesiliyor ve yüzünün rengi değişiyordu."[281]

DAVA HİZMETİNDE SALİHA KADININ YERİ VE ETKİSİ

Resûlullah (sav) kalbi titrer bir hâlde üzerine inen ayetlerle dönerek Hz. Hatice Binti Huveylid'in yanına geldi ve ona: *"Beni örtün, beni örtün."* dedi. Bunun üzerine onu örttüler. Ondan korku ve endişe gidince Hz. Hatice'ye durumu anlattı ve: *"Ben kendimden korkuyorum."* dedi. Hz. Hatice:

"Hayır, Allah'a yemin olsun! Allah seni asla bırakmaz. Sen sıla-i rahimde bulunursun. Zayıf, yetim ve kimsesizlere infakta bulunursun. Başka insanlara onların yanında bulunmayanları verirsin, misafirleri ağırlarsın. Felakete uğrayanların yardımına koşarsın."[282]

Hz. Hatice'nin bu tutumu, onun güçlü bir kalbe sahip olduğuna işaret etmektedir. Zira bu haberi duyduğunda korku ve endişeye hiç kapılmadı. Aksine bu durumu sükûnetle karşıladı ve Resulullah (sav)'in endişe ve telaşını giderecek sözler söyledi. Bununlada yetinmedi haberi duyar duymaz hemen bir bilge kişiye, Varaka İbni Nevfel'e koşup giderek ona bu durumu arz etti. İşte bütün bunlar onun metanetine, aklına ve güçlü bir kalbe sahip oluşuna delalet etmektedir.[283]

Hz. Hatice (ra)'nın vahiy haberiyle ilgili tutum ve davranışı, onun geniş bir idrake (anlayışa) sahip olduğuna işaret etmektedir. Çünkü o, duyguları ile Resûlullah (sav)'in gerçek durumu ve yaşantısını karşılaştırdı ve: *"Allah, iyi ahlak üzere yaratılmış bir kimseyi asla bırakmaz ve onu perişan etmez."* sonucuna vardı. Hz. Hatice (ra) onu sıla-i rahimde bulunmakla vasıflandırdı. Bu, akrabalarına karşı sıla-i rahimde bulunan bir insanın, insanlara hayrı sunmak ve onlara iyilikte bulunmak için nefsî açıdan hazırlıklı ol-

280 Buhari, 2; Müslim, 2333, 2334
281 Ahmed, 5/317
282 Buhari, 3; Müslim, 160
283 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/61

duğunun apaçık delilidir. Çünkü insanın akrabaları, onun ahlakının ortaya çıkmasının ilk aynası ve göstergesidir. Eğer yaptığı iyiliklerden dolayı akrabalarını kazanmada başarılı olursa, diğer insanları kazanmada da başarılı olması mümkün olur.[284] Müminlerin annesi olan Hatice (ra), onun yaratılıştaki imanına, Allah Teâlâ'nın kâinattaki âdetleri ile ilgili bilgisine, insanlarla birlikte yaşadığı doğal hayatında hiçbir insanın benzerine sahip olmadığı ahlaki birikime Resülullah (sav)'in sahip olduğuna olan inancına ve alametlerini gördüğü geçmişteki ilahî inayetin ona ilham edilmesine acele etti.

Şahit olduğu işaretlerden biri şudur: Peygamberlik davranışlarından, insanları acze koyan peygamberliğin irhaslarından ve harikulade olan acayip şeylerden olmayan ama özellikle insanlar arasında mürüvvet, cömertlik ve soydan gelen güzel şeylere sahip olanların hayatında dolaşan insani fazilet yerlerinden olan bazı durumlarda Allah Teâlâ'nın onu kendi koruması altına almasıdır.[285] Müminlerin annesi Hz. Hatice (ra); kâmil yaratılışın, olgun, güzel, en şerefli ahlakın, razı olunan faziletli huyların, üstün olan en şerefli davranışların ve en mükemmel insani huyların tümünün zevcesinde bulunduğunu ve bütün bu insani hasletlerin ona başarı ve kurtuluşu garantileyip gerçekleştirecek özellikler olduğuna inanmaktaydı. Hz. Hatice'nin derin anlamlı sözleri, Muhammed (sav)'in kemali üzerine delil olarak getirilmektedir.[286]

Hz. Hatice (ra), Resülullah (sav)'in o sıfatlara sahip olmasından şu neticeyi çıkarmıştır: Muhammed (sav) hayatı boyunca zillete, rezalete ve helake asla maruz kalmayacaktır. Çünkü Allah Teâlâ onu güzel ahlak üzere yaratmıştır. Annemiz Hz. Hatice (ra) sıfatların kemalatını toplayan kural ve kaidelerini anmakla darb-ı mesel oluşturdu. Hayat, kâinatın sosyal kuralları arasında "Allah Teala'nın mahlukatından herhangi birini yaratılıştaki güzel ahlakla donatarak güzelleştirip sonra da ona zilleti ve rezaleti tattırmışsa" diye bir kural tanımamıştır. Kaldı ki, Muhammed (sav) güzel ahlakın zirvesine ulaşmıştır ve uzunlukta ulaşılmayan ve üstünlükte yarışılmayan bir fıtrat üzere Allah Tealâ onu yaratmıştır.[287] Hz. Hatice (ra) peygamberliğe delalet olan Resülullah (sav)'in güzel ahlakı ile yetinmedi. Aksine son zamanda bir peygamberin meydana çıkacağını gözetleyen amcasının oğlu, büyük âlim Varaka İbni Nevfel (ra)'ın yanına gitti. Çünkü o, ehli kitap âlimlerinden bir peygamberin zamanının yakın olduğunu ve gönderilişinin yaklaştığını öğretmişti. Varaka'nın sözleri Resülullah (sav)'in endişe ve korkusunu gi-

284 Age, 1/64
285 Muhammed Resûlullah, M., Arcun, 1/307
286 Age, 1/307-308
287 Age, 1/232

derme ve kalbini takviye etme konusunda güzel bir iz bıraktı. Zira Varaka, Peygamber (sav)'e, ona hitap eden zatın Allah Tealâ ile peygamberler arasında elçi olan büyük sır sahibi olduğunu söylemiştir. Peygamber (sav)'in gönderilmesini ümitle beklemesine delalet eden Varaka'nın şiirlerinden bir kısmı şu sözleridir:

"İnatçıyım ben hem de çok inatçı hatırlamamda,
Gam için uzun zaman geçirdi harekete.
Hatice'den gelen vasıf ardından yine vasıf için,
Uzadı ya Hatice, beklentim onun için.
Ümidim gelecektir o Mekke'nin ortasında,
Konuşmana binaen umudum onu görmek.
Bize haber verdiğin bir papazın sözünden,
Ondan sebep istemem, ondan meyil olmasını,
Liderimiz Muhammed olacak aramızda."

Varaka İbni Nevfel, Resûlullah (sav)'in peygamberliğini tasdik etti. Resûlullah (sav) de onun cennete gireceğine şahitlik yaptı. Hz. Aişe (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: *"Varaka'ya sövmeyin. Çünkü ben ona ait bir veya iki cenneti gördüm."* [288]

Hz. Aişe (ra)'dan rivayet edilen diğer bir hadis de şöyledir: "Hatice (ra), Resûlullah (sav)'den Varaka'nın durumunu sordu. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:*"Onu gördüğümde onun üzerinde beyaz elbise olduğunu gördüm. Öyle sanıyorum ki, eğer ateş ehlinden olsaydı, üzerinde beyaz elbiseler olmayacaktı."*

Heysemi şöyle demektedir: "Ebu Ya'la, güzel bir senetle Abdullah oğlu Cabir'den şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah (sav)'e Varaka İbni Nevfel soruldu. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: *'Ben onu cennet ortasında gördüm, üzerinde sündüs libası vardı."* [289]

Hz. Hatice (ra) Resûlullah (sav)'in hayatında önemli bir rol oynadı. Çünkü o, yaşadığı toplumda şahsiyet sahibiydi ve rahmet, hilim, hazm, kararlılık ve diğer güzel ahlaklar gibi ahlakların üzerinde var olan nefsi alanlarda yeterlilik üzerine yaratılmış bir insandı. Allah (cc), Resûlullah (sav)'i bu örnek eşle evlenmeye muvaffak kıldı. Çünkü o bütün âlemlere, özellikle de davetçilere örnektir. Hatice (ra)'nın böyle büyük rol oynaması konusunu, İslami davayı omuzlayan herkesin bu alanda izleyecekleri yolun Resû-

288 Hâkim, 2/609; Bezzar, 2750-2751; Mecmau'z-Zevaid, 9/416
289 Ebu Ya'la, 2047; Mecmau'z-Zevaid, 9/416

lullah (sav)'i örnek almaları olduğuna dair Allah Tealâ tarafından gönderilen bir bildiri mahiyetindedir. Gerçekleştirilmesi uğuruna koşuşturdukları o yüksek hedeflere ulaşmak için Resûlullah (sav)'i örnek almaları gerekmektedir.[290]

Şüphesiz annemiz Hatice (ra), davetçilerin hanımlarına güzel bir misal ve üstün bir örnektir. Allah'a davet eden kişi, davet yükünden uzak olan diğer kimseler gibi değildir. Her şeyde onlar gibi olması da zordur. Çünkü o, üzüntü, hüzün ve ilahî mesaj sahibidir. Ümmetinin zayi olması, fesadın yayılması ve fesat ehlinde artış olması durumunda üzülmektedir. Yeryüzünün doğusunda ve batısında Müslümanlara tezgâhlanan komplolar, yapılan zulümler, onların açlık ve sefalet içinde bırakılmaları gibi Müslümanların başına gelen musibetlerin yanı sıra davetçilere uygulanan sürülme, cezalandırma ve yıldırma gibi belalardan dolayı üzülmekte ve kederlenmektedir. Bundan da öteye o risalet sahibidir. Onu başkasına tebliğ etmesi farzdır. Bunu yerine getirmek; onun uyku, istirahat ve çoluk çocuklarının vakitlerini alan uzun bir zamanı ve Allah yolunda ve O'nun rızası için olduğu müddetçe mal, vakit ve hatta bütün dünyayı feda etmeyi gerektirmektedir. Her davetçinin; eşine ahlaktan, takvadan, güzellikten ve soy soptan ne kadar verilirse verilsin yine de davanın vacipliğini, önemini ve eşinin yerine getirdiği görevi, omuzladığı yük ve çektiği eziyet ve meşakkatleri idrak edip eşinin yanında durarak görevlerini kolaylaştıran ve ona yardımcı olan, ona engel ve (yolunda) diken olmayan bir eşe ihtiyacı vardır.[291]

Davanın başarısında saliha hanımın tesiri büyüktür. Bu, Hz. Hatice (ra)'nın davranışlarından ve ilk defa vahiy ile yüzleşen Peygamber (sav)'in yanındaki duruşundan ortaya çıkmaktadır. Bunda şüphe yok ki, bu ilahî mesajı taşımaya ehil olan saliha bir eş, kocasının hayattaki görevlerinde özelliklede insanlarla olan ilişkilerinde başarılı olmasında büyük rol oynamaktadır. Allah'a davet konusu insanların omuzladığı en büyük ve en ağır yüktür. Davetçi, yetenekli ve saliha bir eşe kavuşmuş olması, davetçinin diğerlerine karşı başarılı olmasının en önemli sebeplerinden biridir.[292] Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Dünya bir metadır. En güzel meta-ı da saliha kadındır."*[293]

290 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/69
291 Vekfatun Terbeviyye Min Es-Sire En-Nebeviyye , Hilali, 40
292 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/68
293 Ahmed 2/18; Müslim, 1467; Süneni Kübra; Nesai, 5325; İbni Mace, 1855

PEYGAMBER (SAV)'İN HZ. HATİCE (RA)'YA KARŞI VEFASI

Resûlullah (sav), vefada, güzellik ehli olanlara güzellik ile karşılık vermede en üstün örnekti. Hem yaşarken hem de vefatından sonra muhlis eşine karşı son derece vefalıydı. Resûlullah (sav), eşi daha hayatta iken onu cennetten bir evle müjdeledi. Hem Allah Tealâ'nın hem de Cebrail'in selamını ona iletti.

Ebu Hureyre (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Cebrail, Peygamber (sav)'in yanına gelerek şöyle dedi: *'Ey Allah'ın Resûlü! İşte Hatice içinde katık yiyecek ya da içecek bulunan bir tabakla sana geliyor. Yanına geldiğinde hem Rabbinden hem de benden ona selam söyle ve onu cennette altından (veya kıymetli cevherden) yapılmış bir ev ile müjdele. O evde ne gürültü, patırtı ne de afet, hastalık ve yorgunluk vardır."* [294]

Hz. Aişe (ra), Hatice'nin vefatından sonra Resûlullah (sav)'in ona karşı olan vefasını şöyle dile getirmektedir: "Hatice'den kıskandığım kadar, Resûlullah (sav)'i hiçbir hanımından o kadar kıskanmadım. Onu hiç görmedim, ama Resûlullah (sav) onu çok anıyordu. Çoğu kere koyun keser, onu parçalara ayırır, sonra da Hatice'nin dostlarına gönderirdi. Bazen ona, 'Sanki dünyada Hatice'den başka bir kadın yok mu?' diyordum. O, 'O şöyleydi, şöyleydi ve ondan çocuklarım oldu.' diye cevap veriyordu."[295]

Hz. Hatice'nin (ra) kız kardeşi Resûlullah (sav)'in yanına gelmek üzere izin istediğinde Resûlullah (sav) Hatice'yi hatırladığı için güler yüzle onu karşıladı ve hoşnutluğunu dışa vurdu. Hz. Aişe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Hatice'nin kız kardeşi Hale Binti Huveylid, Resûlullah (sav)'in yanına gelmek üzere izin istedi. Resûlullah (sav), Hatice'nin izin istediğini anladı (sandı). (Sesleri birbirine benzediği için) ve buna çok sevindi ve hoşnut oldu. Bunun üzerine Resûlullah (sav), *'Ey Allah'ım! Bu, Huveylid'in kızı Hale'dir!'* dedi. Ben o zaman çok kıskandım ve şöyle dedim: 'O andığın kişi Kureyş'in yaşlı kadınlarından biridir. Yaşlılıktan dişi düşmüş, epey zamandır da vefat etmiştir. Allah Tealâ onun yerine ondan daha iyisini verdi.'[296] Ayrıca Resûlullah (sav), Hatice zamanında, onlara gelen bir kadına son derece ikram etti ve şu hakikati beyan etti: ***"Ahdi muhafaza etmek imandandır."*** [297]

---

294 Buhari, 3820; Müslim, 2432
295 Buhari, 3818; Müslim, 2435, Lafzı Buhari'ye aittir.
296 Buhari, 3821; Müslim, 2437
297 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/71

KAFİFİRLERİN PEYGAMBERLERİ YALANLAMA ÂDETİ

"Keşke ben o zaman genç ve güçlü olsaydım! Keşke ben sağ olsaydım, senin kavmin seni çıkardıkları zaman." Resûlullah (sav): *"Gerçekten beni çıkaracaklar mı?"* diye sordu. Varaka: "Evet, senin geldiğin şeyle gelen herkese kavmi düşmanlık edilmiştir. Eğer o güne yetişirsem, çok güçlü bir şekilde sana yardım edeceğim." dedi.[298]

Bu hadis-i şerif, milletlerin kendilerini Allah'a davet edenlere karşı davranışlarından birini açıklamaktadır. Bu da peygamberleri yalanlamak ve onları memleketlerinden çıkartmaktır. Allah Teâlâ, Lut kavmi hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Kavminin cevabı sadece, 'Lut ailesini memleketinizden çıkarın, çünkü onlar (bizim yaptıklarımızdan) uzak kalmak isteyen insanlarmış!' demelerinden ibaret oldu."[299]

Ve Allah Teâlâ Hz.Şuayb'in kavmi hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: 'Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden kesinlikle çıkaracağız veya dinimize döneceksiniz." (Şuayb) 'İstemesek de mi?' dedi."[300]

Ve yine Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Kâfir olanlar peygamberlerine dediler ki: 'Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!' Rableri de onlara, 'Zalimleri mutlaka helak edeceğiz!' diye vahyetti."[301]

VAHYİN İNİŞİNİN GECİKMESİ

Eski ve yeni siyer âlimleri vahyin gecikmesi ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Hafız İbni Hacer şöyle demektedir: "Vahyin gevşemesi, vahyin bir süre gecikmesinden ibarettir. Hikmeti, Resûlullah (sav)'in nefsinde oluşan korku ve endişenin gitmesi ve vahyin tekrar gelmesine göz dikmesidir."

Resûlullah (sav) vahyin gecikmesi ile ilgili olarak şöyle buyuruyor: *"Ben yürüdüğüm bir sırada gökyüzünden bir ses duydum. Başımı kaldırdım, Hira mağarasında bana gelen meleğin gök ile yerin arasında bir kürsünün üzerinde oturduğunu gördüm. Ondan korktum, eve döndüm ve 'Beni örtün!' dedim. Hemen ardından Allah Tealâ şu ayeti kerimeyi indirdi: 'Ey*

298 Buhari, 3; Müslim, 160
299 Neml, 56
300 Araf, 88
301 İbrahim, 13

bürünüp sarınan! (Resûlüm!) Kalk ve insanları uyar. Sadece Rabbini büyük tanı. Elbiseni tertemiz tut. Kötü şeyleri terk et.' [302] *Bundan sonra artık vahiy ısındı ve peş peşe inmeye başladı."* [303]

Safiyyurrahman Mübarek el-Furi şöyle demektedir: "Vahyin gecikme süresiyle ilgili İbni Sa'd, İbni Abbas (ra)'dan gecikme süresinin birkaç gün olduğunu ifade eden bir rivayeti nakletmektedir. Galip olan görüş de budur. Belki etraflıca baktığımızda tek görüş bu görüştür. Halk arasında her ne kadar gecikme süresi üç veya iki buçuk sene olarak meşhur olmuş olsa da hiçbir şekilde bu doğru değildir. Burası detayı ile bu görüşü reddetme/etmeme yeri değildir. Resülullah (sav) vahyin gecikmesi günlerinde mahzun bir şekilde hayrete ve dehşete kapılıyordu."[304] İmam Buhari şunları zikretmektedir: "Resülullah (sav) öyle üzüldü ki defalarca dağların başına çıkıp kendini aşağıya bırakmak istedi. Resülullah (sav) ne zaman bir dağın zirvesine çıkıp kendini atmak istediyse Cebrail ona göründü ve şöyle dedi: 'Ya Muhammed! Sen gerçekten Allah'ın Resûlüsün.' Bunun üzerine onun kalp atışları durur ve nefsi hoşnut olur, sükünet bulurdu. Vahyin gecikme süresi uzadığında aynısına teşebbüs ederdi. Bir dağın zirvesine çıktığında Cebrail ona görünür ve daha önce ona söylediklerinin aynısını söylerdi."[305]

302 Müdessir, 1-5
303 Buhari, 4; Müslim, 161
304 Er-Rahiku'l-Mahtum, 79-80
305 Buhari, 6982; İbni Hibban, 33; Delail, Beyhaki, 2/138

2.
KONU

GİZLİ DAVET

RİSALETİ TEBLİĞ ETMESİNİ İSTEYEN RABBANİ EMİR

Resûlullah (sav) artık kendisinin Kerim ve Rahîm olan Allah'ın elçisi olduğunu kesin olarak anladı. Cebrail (as) ikinci kez ona geldi ve üzerine Allah Teâlâ'nın şu ayetlerini indirdi:

"Ey bürünüp sarınan! Kalk ve (însanları) uyar. Sadece Rabbini büyük tanı. Elbiseni tertemiz tut." [306]

Peşpeşe inen bu ayetler, mazinin onun rüyası ve sükûnetiyle son bulduğunu ve onun önünde uyanıklık, kol sıvamak ve korkutmayı bekleyen büyük çalışmalar var olduğuna dair Resûlullah (sav)'e bir ilandır. O hâlde ilahî mesajı omuzlasın, insanları yönlendirsin, vahiy ile ünsiyet duysun (vahye alışsın) ve güçlü bir şekilde meşakkatlerin üstesinden gelsin. Çünkü vahiy peygamberliğinin kaynağı, davasının gücü ve yardımıdır.[307] Bu ayetler, davanın tebliğini, yükümlülüklerini yerine getirmeyi emreden ilk ayetler olarak sayılmaktadır. Bu ayetler, Muhammedî davetin ve üzerine İslam'ın tamamı bina edilen İslami hakikatlerin özeti olan birkaç şeye işaret etmektedir. O şeyler şunlardır: Allah'ın vahdaniyeti, ahiret gününe iman, nefisleri arındırmak, toplumdan fesadı defetmek ve ona menfaati celbetmek.[308]

Bu ayetler Rabbinin mesajlarını tebliğ etmekle yükümlü olduğu görevin yükünü taşımak, dolayısıyla engellere aldırmadan, davasını ileriye götürmek için Resûlullah (sav)'in kastını, kararlılığını ve azmini harekete geçirdi. Nazikçe yapılan şu nida ***"Ey bürünüp sarınan"*** kararlılık beklendiğine ve uyku ve istirahat vakitlerine veda olduğuna dair bir duyurudur. Bu nidadan sonra tebliğ görevini gerçekleştirme yönünde hareket eden sağlam bir

306 Müdessir, 1-4
307 Fıkhu's-Sire, Gazali, 90
308 Devletü'r-Resûl Minet-Tekvin ilet-Temkin, Dr. Kamil Seleme, 181

kuvvet ve toparlanmış bir kararlılık içinde kalmayı kesin olarak emreden, ***"Kalk"*** anlamındaki kelime gelmiştir. Vahyin gecikmesinden sonra Peygamber (sav)'e yönlendirilen ilk hitapta müjde olmaksızın uyarının gelmesinde onun risaletinin sabırlı bir mücadeleye ve acı bir cihada dayandığına dair ilan bulunmaktadır. Sonra bu ayetler, Peygamber (sav)'in azim ve kararlılığının takviyesini, arkasını güçlendirmesini, ne kadar büyük olursa olsun yoluna çıkan engellere aldırmadan emrolunduğu şeyin amacına doğru ileriye devam etmeye yönelik teşvikini artırarak ona şöyle dendi: ***"Sadece Rabbini büyük tanı."*** Yani mahlukatın işlerinden hiçbir şeyi büyütme. Onlardan hiçbir şey sana büyük görünmesin. Onların fiillerinin hiçbirinden ve onların hiçbirinden korkma. Sen babaların belinde ve annelerin rahminde iken seni koruyan, fazlının sofralarından seni büyüten ve en büyük mesajların emanetini taşıman için seni fizikî ve ahlaki bakımdan hazırladıktan sonra seni insanlara *nebi* ve *resûl* olarak gönderene kadar ihsanı ve cömertliğiyle seni himaye altına alan Rabbin dışında hiç kimseyi yüceltme, ***"Sadece Rabbini büyük tanı."*** O hâlde her türlü yücelik, büyüklük ve azamet sadece Allah Teâlâ'nın hakkıdır. Hiç kimse veya mahlukatından hiçbir şey ona ortak olamaz.[309]

Allah Tealâ'nın bu ayetinde ***"Elbiseni temiz tut."*** derken sanki Resûlullah (sav)'e şöyle denmiştir: Allah Tealâ'nın seni en güzel ahlak üzere yaratması ve bu ahlakla seni, bu gününe hazırlamak amacıyla peygamberliğini sana bahşetmesi sebebiyle insanlığın kemalinde, fıtratınla temiz yaratılmana ilaveten sen, nefsinin temizliğine daha fazla dikkat etmeye, dolayısıyla insanlarla ve eşyayla olan ilişkilerinde güzel ahlakları arttırmaya daha çok muhtaçsın. Çünkü bugün sen, âlemlere gönderilen Allah'ın elçisisin. Risaletin kemali sabır, hilim, af, iyilik ve Allah'a yapılan daveti tebliğ etmede ciddiyette devamlılık bakımından sosyal ahlakların kemaline bağlıdır. Eziyetler hiçbir zaman seni alıkoyup vazgeçirmesin. Ve çirkin belalar seni hedefine doğru yürümekten alıkoymasın.[310]

Allah Teâlâ'nın ayetinde de, ***"Kötü şeyleri terk et."*** denilerek sanki Resûlullah (sav)'e şöyle denildi: Fıtri ve tabiat açısından terk ettiğin şeylerdeki kastın ve niyetin o şeyleri terk etmen teklif ve ibadet için olsun. Bunu, ümmetine örnek ve senin risaletinin hidayetiyle ümmetinin temizlenmesine adres olması için yapmalısın.[311]

309 Muhammed Resûlullah, M. Arcun, 1/589-591
310 Age, 592
311 Age, 593

GİZLİ DAVETİN BAŞLANGICI

Müddessir suresindeki ayetlerin inişinden sonra, Resûlullah (sav) gizli olarak insanları Allah'a ve İslam'a davet etmeye başladı. Kendi ailesinden, dostlarından ve ona en yakın olan insanlardan başlaması doğal bir şeydir.

Annemiz Hatice (ra)'nın Müslüman Oluşu

Resûlullah (sav)'e iman eden kadınların daha doğrusu ister kadın ister erkek olsun ona iman edenlerin ilki annemiz Hz. Hatice (ra)'dır. Kerem sahibi Resûlullah (sav)'in ağzından ilahî vahyi dinleyen ilk insan o'dur. Peygamber (sav)'in sesinden dinledikten sonra Kur'an'ı ilk okuyan o'dur. Bizzat Resûlullah (sav)'den namazı ilk öğrenen yine o'dur. O'nun evi, Hira mağarasından sonra kerem sahibi Muhammed Mustafa (sav)'in kalbi üzerine Cebrail (as)'ın ilk indirdiği vahyin ilk okunduğu yerdir.[312] Tevhidi ikrar ettirdikten sonra şer'i hükümlerden Allah Teâlâ'nın farz kıldığı ilk şey namaz kılmayı emretmek oldu. Hadisler arasında Resûlullah (sav)'in eşi olan Hatice (ra)'ya abdesti ve namazı öğrettiğine dair hadis bulunmaktadır.

Resûlullah (sav)'e namaz farz kılındığı zaman, Resûlullah (sav) Mekke'nin yukarısında bulunduğu sırada Cebrail (as) ona geldi. Ayağının topuğuyla vadinin bir tarafına vurdu ve bir pınar akmaya başladı. Namaz için abdestin nasıl alındığını Resûlullah (sav)'e göstermek üzere abdest aldı. Resûlullah (sav) de ona bakıyordu. Sonra Cebrail (as)'ın abdest aldığı şekilde Resûlullah (sav) de abdest aldı. Sonra Cebrail (as) aldığı abdestle Resûlullah (sav) ile birlikte namaz kılmaya başladı. Resûlullah (sav) ona uyarak namaz kıldı. Sonra Cebrail (as) dönüp gitti. Resûlullah (sav), Hatice (ra)'nın yanına geldi. Cebrail (as)'ın ona gösterdiği gibi namaz için abdestin nasıl alındığını Hatice (ra)'ya göstermek üzere abdest aldı. Resûlullah (sav)'in abdest aldığı şekilde Hatice (ra) da abdest aldı. Cebrail (as)'ın onunla namaz kıldığı şekilde o da Hatice ile namaz kıldı. Hz. Hatice (ra) da onun namazına uyarak namaz kıldı.[313]

Ali İbni Ebi Talib'in Müslüman Oluşu

Annemiz Hatice (ra)'nın iman etmesinden sonra Ali İbni Ebi Talib İslam'a girdi. Hz. Ali o tarihte küçük bir çocuktu. Bunun için çocuklardan ilk iman eden kişi o olmuş oldu. Ali (ra) o zamanki görüşler arasında en kuvvetli görüşe göre -ki bu görüş Taberi ve İbni İshak'ın görüşüdür- on yaşın-

312 El-Meretu fil-Ahd'in-Nebevi, Dr. İ. Kerker, 36
313 İbni Hişam, 1/260-261

daydı.[314] Hz. Ali (ra) İslam'dan önce Resûlullah (sav)'in himayesinde büyüdüğü için Allah Tealâ ona büyük bir ihsan ve iyilikte bulunmuştu. Onu, amcası Ebu Talib'den almış ve kendi ailesine katmıştı.[315] Hz. Ali (ra), Resûlullah (sav) ve Hz. Hatice'den sonra namaz kılanların üçüncüsü oldu.[316] Bazı ilim adamları şöyle demektedir: Namaz vakti geldiği zaman Resûlullah (sav) Mekke'deki dağların arasındaki vadilere çıkıyordu. Hz. Ali (ra) da babasından, amcalarından ve kavminden gizlenerek Resûlullah (sav) ile birlikte çıkıyordu. Her ikisi namazları o vadilerde kılıyorlardı. Akşama girdiklerinde geri dönerlerdi. İman ile temiz ve muttaki olan, vefası, dürüstlüğü ve şerefli asaletiyle dolup taşan o ev onları kucaklardı.[317]

Zeyd İbni Harise'nin Müslüman Oluşu

Zeyd azatlıklardan davaya ilk iman eden kişidir. Resûlullah (sav)'in sevgilisi, azatlığı ve evlat edindiği kişidir. Bu zât, Resûlullah (sav)'i babasına ve ehline tercih eden Zeyd İbni Harise el-Kelbî'dir. Babası ve akrabaları onu Resûlullah (sav)'den satın almak için Mekke'ye geldiklerinde Resûlullah (sav) kararı Zeyd'e bıraktı. Bunun üzerine Zeyd (ra), Resûlullah (sav)'e, "Ben, başkasını sana tercih edecek kişi değilim. Sen, babam ve amcam derecesindesin." dedi. Babası ve amcası: "Yazıklar olsun sana! Köleliği hürriyete, babana, amcana ve ailene tercih ediyorsun!" dediler. O da: "Evet, Ben bu adamdan öyle bir şey gördüm ki, başka birini ona tercih edecek biri kesinlikle değilim."[318] dedi.

PEYGAMBER (SAV)'İN KIZLARI

Peygamber (sav)'in kızları; ***Zeyneb***, ***Ümmü Gülsüm***, ***Rukiye*** ve ***Fatıma***'dır. Bunların hepsi de İslam'a girmekte birbiriyle yarıştılar. Çünkü onlar bi'setten önce de doğruluk ve güzel davranış üzere idiler. Putlara tapmak ve günahlara girmek gibi cahiliye ehlinin yaptıkları şeylerden uzak durmuşlar ve temiz kalmışlardı. Cahiliyye kirlerinden uzak durma konularında babalarından ve annelerinden etkilenip imana girme hususunda acele ettiler.[319] Böylece Peygamber (sav)'in ailesi Allah'a ilk iman eden ve İslam'da Allah'ın şeriatına boyun eğen ilk aile oldu. İslami davetin tarihinde ilk Nebevî evin büyük bir yeri vardır. Çünkü Allah (cc), o evi büyük meziyetlerle

314 Ebu Şehbe, 1/284
315 İbni Hişam, 1/246
316 Uyunü'l-Eser, İbni Seyyidin-Nas, 1/15
317 El-Meretu fi Ahdi'n-Nebevi, Dr. İ. Kerker, 42
318 Dirasetun Tahliliyetun li Şahsiyetir-Resûl, Dr. M. Kal'aci, 191
319 Ebu Şehbe, 1/184

donattı ve o evi iman, Kur'an tilaveti ve namaz kılma konularında öncelik ve ilklik şerefine has kıldı. O hâlde nübüvvetin ilk evi:

* Hira mağarasından sonra içinde vahyinin okunduğu ilk yerdir.

* İslam'a herkesten önce koşan ilk mümin cemaati kucaklayan ve barındıran ilk evdir.

* İçinde namaz kılınan ilk evdir.

* İçinde İslam'a ilk giren her üç müminin (Hatice, Ali ve Zeyd İbni Harise) toplandığı evdir.

* Yardımı taahhüt eden ve evin (büyük veya küçük) fertlerinden hiçbirinin davayı desteklemekten geri kalmadığı evdir.

Dolayısıyla bu ev, örnek ev olmaya layıktır. Bu evin sahipleri bütün Müslüman evlere, bütün Müslüman hanımlara ve bütün mümin erkeklere canlı örnek olmaya layıktır. O evdeki eş temizdir, müminedir, muhlisedir ve doğruluk ve emniyetin yardımcısıdır. Koruma ve himaye altına alınan amcaoğlu, kabul eden ve davayı destekleyen arkadaştır. Evlat edinilen kişi, mümin, doğru, destekçi ve yardımcıdır ve kızlar da, tasdik eden, kabul eden, iman eden ve emri yerine getirendirler. [320] Bu ev imanın en güzel ziynetleriyle donatılmıştır. Tasdik şulesi evin her tarafını aydınlatmıştır. İki eş arasında birbirini anlama, cevaplama ve dayanışma vardı. Bununla da Allah Teâlâ'nın muhkem kitabındaki şu ayetin manasının şekillendirilmesi tamamlanmaktadır:

"Sizi bir tek candan (Âdem'den) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini (Havva'yı) yaratan O'dur. Eşi ile (birleşince) eşi hafif bir yük yüklendi. (hamile kaldı) Onu bir müddet taşıdı. Hamileliği ağırlaşınca, Rableri Allah'a, 'Andolsun bize kusursuz bir çocuk verirsen muhakkak şükredenlerden olacağız.' diye dua ettiler." [321]

Ve yine bununla terbiye alanında Peygamber (sav)'den rivayet edilen şu hadis de şekillenmektedir: ***"Her doğan çocuk fıtrat üzere doğmaktadır. Sonra babası ve annesi onu Yahudi veya Hıristiyan ya da ateşperest yapar."*** [322]

Kızlarının herkesten önce tasdik ve imana koşmaları terbiye metodunun doğru olmasından kaynaklanmaktadır. Böylece Nebevî evin ilk oluşunun iman evinde büyük değeri oldu. Vacip olan şey, o evin bize örnek ve muaşeret konusunda yolunda yürüyeceğimiz bir numune olmasıdır. Rab olarak Allah'a, nebi ve resûl olarak da Muhammed'e iman eden herkes için

320 El-Meretu fil-Ahdi en-Nebeviyye, Dr. İ. Kerker, 43-45
321 A'raf, 189
322 Buhari, 1358; Müslim, 2658

yapılacak çalışmada doğruluk ve doğrulamak sıfatlarıyla yola devam etme hususunda idealist olmaya davet edilmektedir. Rabbani metotta, açık olan gerçek, ıslah ve bina etme konusunda ilk olarak gerçek manada Müslüman fert ve aileyi bina etmenin önemine işaret edilmektedir. Müslüman ferde, bunun yapılmasına ve buna yönelik çalışmaların diğer çalışmalardan önce olmasının gerektiğine İslam'ın verdiği önem ve inayet ortaya çıkmıştır. O hâlde Müslüman fert, herhangi bir sosyal yapılanmada köşe taşıdır. Bundan dolayıdır ki, ferdin doğuşundan itibaren onu karşılayan ve hayatı boyunca uzun bir süre onunla birlikte olan, daha doğrusu hayatı boyunca onu koruma çemberine alan ailedir. Aile, fert ile toplum arasında aracı olduğu gibi, onunla çocuğun şahsiyeti, şahsiyetinin özellikleri ve sıfatları belirlenen ilk yuva ve ilk kreştir. Dolayısıyla aracı, güçlü ve selim olduğu zaman, selamet ve kuvvet ile her iki tarafa da yani fert ve aileye yardımcı olacaktır.[323]

Bundan dolayıdır ki, İslam, aileye önem vermekte ve ona yönelmektedir. Ailenin ayakta olmasına ve sağlam şekilde gelişmesine kefil olacak esasları koymakta ve onu Rabbani yönelişle yönlendirmektedir. Bunları, İslami toplum ve insanların dünyasında Rabbani medeniyeti oluşturmak için gayretle çalışan İslami devletin yapısında güçlü bir halka olabilmesi için yapmaktadır.[324] Aileye verilen önem, daha ilk saatinde İslam davasının hareketinden anlaşılmaktadır. Zira İslam'a girenlerin ilkinin kadın (Hatice) olması, Allah Teâlâ'nın kaderinden olup İslam da kadının yerinin yüksek olduğunu haykırmak ve İslam'ın esasını kadının üzerinde demirleyip sabitleştirmek içindir. Ve yine islama ilik girenlerden birinin bir çocuk (Ali) olması ise, davanın yeni tomurcuklara ihtiyacı olduğuna ve yeni yetişen nesle önem verdiğine işaret etmek içindir. Ki toplum, devlet ve medeniyet binasının doğru aşamalarında yürüyebilsin.[325]

Şüphesiz, Hatice (ra) gibi bir kadına, Harise oğlu Zeyd gibi bir azatlığa, Ebu Talib oğlu Ali (ra) gibi bir çocuğa ve Peygamber (sav)'in diğer aile fertleri üzerine bina edilen bu davanın başlangıç noktasını düşünmek, İslam davasının küçük, büyük, erkek, kadın, efendi, azatlık bütün insanlara yönelik olduğunu açık ve net bir şekilde göstermektedir. O hâlde sosyal yapı, devleti ikame etme ve medeniyetin yayılmasında, erkekler, kadınlar, çocuklar ve azatlıklar gibi toplumsal parçalardan her bir parçanın ayrı ayrı görevi ve üstleneceği rolü bulunmaktadır.[326]

---

323 Devletü'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, Kâmil Seleme, 208
324 Age
325 El-Ahavatu'l-Mûslimat ve Bingû'l-Üsreti el-Mûslime, Mahmut Cevheri, 7
326 Devletü'rResûl minet-Temkin ilet-Temkin, 208

Ebubekir Sıddık (ra)'ın Müslüman Oluşu

Ebubekir (ra), gerek Kureyş ve gerekse sair kabileler arasında ileri gelen ve hür erkeklerden Peygamber (sav)'e ilk iman eden insandır. Bi'setten önce Resülullah (sav)'in en özel arkadaşıdır. Onun hakkında Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Ebubekir dışında İslam'a davet ettiğim herkeste sürçme, tereddüt ve düşünme vardı. Ancak onu davet ettiğimde hiç durmadan acele etti. Ve hiç tereddüt etmedi." [327]

Ebubekir (ra), Resûlullah (sav)'in arkadaşıydı. O Resûlullah (sav)'in hasenatlarından bir hasenedir. Onun İslam'ı kabul etmesi sıradan bir insanın İslam'ı kabul etmesi gibi değildi. Belki bir ümmetin İslam'ı kabul etmesi gibiydi. O, Kureyşliler arasında İbni İshak'ın anlattığına göre onların gözü mesabesindeydi.

– Kavmi arasında sevilen sayılan ve yumuşak huylu biriydi.

– Kureyşliler için Kureyş'in en uygunu ve Kureyş'i en güzel ve onların arasında iyi ve kötü şeyleri en iyi bileni idi.

– Güzel ahlak ve iyilik sahibi bir iş adamıydı.

– Onun ilmi, ticareti ve güzel sohbeti gibi birçok konuda kavminin ileri gelenleri onun yanına gelir ve onu dinlerlerdi.[328]

Hz. Ebubekir, Allah Teâlâ'nın Resûlullah (sav)'e sakladığı hazinelerden bir hazineydi. Kureyş'in en fazla sevdiği kişiydi. Allah Teâlâ'nın ona bahşettiği cömert ve müsamahakâr ahlakı, onun gölgesi oldu ve onu seven, sevilen, uyulan bir konuma getirdi. Cömert ve müsamahakâr bir ahlak tek başına insanların ülfet ve muhabbeti için yeterli bir unsurdur. Bundan dolayıdır ki, Resûlullah (sav) onun hakkında: *"Ümmetimin en merhametlisi Ebubekir'dir."* buyurmuştur.[329] Araplarda nesep ve tarih ilmi, ilimlerin en önemlileriydi. Ebubekir (ra)'da bu iki ilimden de büyük pay sahibiydi. Ebubekir (ra)'ın, kendi neseplerini, tarihlerini ve içinde bulundukları iyi ve kötü şeyleri daha iyi bildiğini Kureyşliler ona itiraf ediyordu. Bu yüzden kültürlü kesim, başkasının yanında bulamadıkları bol, geniş ve kapsamlı ilmi almak üzere Ebubekir'in (ra) meclisine sürekli gidip gelmeyi kendine âdet edinmişlerdi. Bundan dolayı zeki ve uyanık gençler sürekli onun sohbetine gidip gelirlerdi. Onlar, bu ilimleri ondan almayı seven kültürlü, mütefekkir olan seçkin insanlardı. Bu, onun büyüklüğünün bir göstergesidir. Diğer yan-

327 Delail, Beyhaki, 2/164
328 İbni Hişam, 1/371
329 Ahmed, 3/128-281; Tirmizi, 3790-3791; İbni Mace, 151

dan Mekke'de bulunan sermaye sahipleri ve iş adamı kesimi de aynı şekilde sohbetine sürekli gelirlerdi. Ebubekir Sıddık (ra), Mekke'nin ilk iş adamı ve tüccarı olmasa da meşhur tüccarlar arasındaydı. Maslahat sahipleri de aynı şekilde onu sürekli ararlardı. Güzel ahlakından ve yumuşak huylu olmasından dolayı avam tabakanın da onun meclisine sürekli gidip geldikleri görülmekteydi. Yumuşak huylu bir misafirperverdi. Gelen misafirlere sevinir ve onları güler yüzle ağırlardı. Mekke toplumunu oluşturan her kesim Sıddık'ın yanında payını buluyordu. Allah Teâlâ ondan razı olsun.[330] Mekke toplumunda onun edebî, ilmî ve sosyal birikimi büyüktü. Bundan dolayıdır ki İslam'a davet etmek için hareketlendiğinde en hayırlı insanların seçkinleri onun davasını kabul ettiler.

Hz. Ebubekir aracılığıyla iman edenler

- Osman İbni Affan (ra), otuz dört yaşında Müslüman oldu.
- Abdurrahman İbni Avf (ra), otuz yaşında Müslüman oldu.
- Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra), on yedi yaşında Müslüman oldu.
- Zübeyir İbni Avvam (ra), on iki yaşında Müslüman oldu.
- Talha İbni Ubeydullah (ra), on üç yaşında Müslüman oldu.[331]

Bu beş kahraman, Ebubekir Sıddık (ra)'ın ilk meyveleridir. Onları İslam'a davet etti, onlar da daveti kabul ettiler. Onları teker teker Resûlullah (sav)'in yanına getirdi. Resûlullah (sav)'in huzurunda Müslüman oldular. Üzerine inşa edilen dava gökdeleninin temel taşları oldular. Bunlar, Resûlullah (sav)'in tarafının güçlenmesinde ilk azık idiler. Allah Tealâ onlarla bu dini takviye etti ve aziz kıldı. Daha sora insanlar erkek, kadın bölük bölük ve peş peşe Allah'ın dinine girdiler. O öncü birliğin her biri İslam'a davet eden bir davetçi oldu. İslam'a ilk girenler birer birer, ikişer ikişer ve küçük gruplar hâlinde onlarla birlikte İslam'a yöneldiler. Sayıları az olmasına rağmen dava ve risalet kalesini koruyan asker oldular. İslam tarihinde hiç kimse onların önüne geçmedi ve onlardan sonra gelenlerden hiç kimse de onlara ulaşmayacaktır.[332]

Ebubekir (ra)'ın Allah Teala'ya davet etme hususundaki hareketi bu dine davet etmenin ve Allah ve Resûlünün davasını kabul etmenin tablolarından bir tabloyu ortaya çıkarmaktadır. O tablo çok çabuk sönen ve kaybolan geçici, duygusal ve ani hareket olmayıp insanların inandıkları dava ger-

330 Et-Terbiyetü'l-Kiyadiyye, Gadban, 1/115
331 Et-Terbiyyetü'l-Kiyadiyye, 1/161
332 Muhammed Resûlullah, Arcun, 1/533

çekleşene kadar 'durmak nedir bilmeyen' ve kalbi sükûnet ve huzur bulmayan bir müminin tablosudur. Ebubekir (ra)'ın canlılığı ve cesareti vefat edene kadar hiç gevşemedi ve asla zayıflamadı. Asla usanmadı ve aciz olmadı. Onun hayatında şunu görüyoruz. Davaya eleman kazanmada şan ve şeref sahiplerinin tesiri büyüktür. Bundan dolayıdır ki, İslam'da Ebubekir (ra)'ın etkisi herkesinkinden daha fazlaydı.[333] Ebubekir (ra)'ın Resûlullah (sav)'le olan (arkadaşlığı) başlangıçta sırf nefsî ve ahlaki yakınlık üzerine kurulu iken daha sonra tek olan Allah'a iman ve zorluklarda Resûlullah (sav)'e yardım etme ünsiyetine ve yakınlığına dönüştü. Ebubekir (ra)'ın konumundan, insanların ona yakın olmasından ve insanlar arasındaki mevkisi de Resûlullah (sav)'in güçlü nefsi ve Allah katındaki ve insanların yanındaki makam ve mevkisi ile birlikte, hak davayı kuvvetlendirdi.[334] İslam davası, benzeri olmayan Rabbani medeniyeti yerleştirecek, İslam devletini kurmak ve insanları bütün kulların Rabbi olan Allah'ın dinine davet etmek için gayretle çalışacak ve mümin cemaatini oluşturmaya kabiliyet ve yeteneği bulunan unsurların (elemanların) seçilmesi üzerine gizli ve bireysel (ferdi) olarak devam etti.

İkinci Grup

İlk grubun Müslüman olmasından sonra ikinci grubun devri geldi. Bu gruptan ilk Müslüman olanlar şunlardır: *Ebu Ubeyde İbni Cerrah, Ebu Seleme Abdullah İbni Abdulesed İbni Mahzum İbni Mürre, Resûlullah (sav)'in halasının oğlu Bürre, onun sütkardeşi Erkam İbni Ebi Erkam el-Mahzumi, Osman Mazun el-Cümeyhi, Ubeyde İbni Haris İbni Abdulmuttalib, Said İbni Zeyd İbni Amr İbni Nüfeyl, Kudame ve Abdullah Mauz'un oğulları, Ömer İbni Hattab'ın kız kardeşi ve Said İbni Zeyd'in eşi Fatıma Binti Hattab İbni Nüfeyl, Esma Binti Ebubekir, Aişe Binti Ebi Bekir ve Habbab İbni Eret.*[335]

Üçüncü Grup

Bu grupta Müslüman olanlar şunlardır:

Sa'd İbni Ebi Vakkas'ın kardeşi Ümeyr İbni Ebi Vakkas, Abdullah İbni Mesud, Mesud İbni Kari (Bu Mesud, İbni Rabia İbni Amr'dır), Selit İbni Amr, kardeşi Hatib İbni Amr, Ayyaş İbni Ebi Rebia, hanımı Esma Binti Seleme, Hunneys İbni Huzafe es-Sehmi, Hattab ailesinin müttefiki Amir İbni Rebia, Abdullah İbni Cahş, kardeşi Ebu Ahmed, Cafer İbni Ebi Talib, hanımı Esma

333 El-Vahyu ve Tebliğur-Risaleti, Dr. Yahya el-Yahya, 62
334 Hatemu'n-Nebiyyin, Ebu Zühre, 398
335 Devletü'rResûl min et-Tekvin ilet-Temkin, 212

Binti Ümeys, Hatib İbni Haris, hanımı Fatime Binti Mücellel, kardeşi Hattab İbni Haris, hanımı Fukeyhe Binti Yesar, kardeşleri Ma'mer İbni Haris, Said İbni Osman İbni Mazun, Muttalib İbni Ezher, hanımı Remle Binti Ebi Avf, Nahham İbni Abdullah İbni Üseyd, Amir İbni Fuheyre Ebubekir'in azatlığı, annesi Fuheyre, Tüfeyl İbni Haris İbni Sahbere'nin kölesiydi. Sıddık (ra) onu satın aldı ve azat etti. Halid İbni Said İbni Âs İbni Umeyye İbni Abdi Şems İbni Abdi Menaf İbni Kusay, hanımı Emine Binti Halef, Ebu Huzeyfe İbni Utbe İbni Rebia, Vakid İbni Abdullah İbni Abdi Menaf, Bukeyr İbni Abdi Yaleyl ve oğulları Halid, Amir, Akil, İyas ve Beni Mahzum İbni Yakze'nin müttefiki Ammar İbni Yasir.

İbni Hişam şöyle diyor: "Mezhac kabilesinden Ansiy ve Süheyb İbni Senan (Rumlardan ilk Müslüman olanıdır), Ebu Zer elĞifari, kardeşi Üneys ve annesi ilk Müslüman olanlardandır. Bilal İbni Rebbah ilk Müslüman olanların ilklerindendir. İslam'a giren o zatlar, Kureyş'in bütün obalarındandır." İbni Hişam onlardan kırk kişiden fazlasını saymıştır.[336]

İbni İshak bu hususta yine şunları söylüyor: "Sonra kadın erkek insanlar cemaat cemaat İslam'a girdiler. Artık İslam'ın adı Mekke'de yayıldı ve konuşulmaya başladı."[337] İlk Müslüman olanların isimlerini sunmamızdan da anlaşılacağı gibi İslam'a ilk koşanlar kavimlerinin en seçkin insanlarıydı. Durum İslam düşmanlarının insanlara çizmek istedikleri tablo gibi değildir. İlk iman edenler insanların bayağısı, döküntüsü ve hürriyetlerini geri almak veya buna benzer şeyleri kazanmak isteyen köleler değildi. Bazı siyer yazarları, İslam'a ilk girenlerden bahsederken doğrudan ve gerçekten çok uzaklaşmaktadırlar. Bazıları şu şekilde yazmaktadır: "Siret bize şöyle anlatıyor: O aşamada İslam'a girenlerin çoğu fakir, zayıf ve köle olan kimselerin karışımından oluşmaktaydı. Acaba bundaki hikmet nedir?" Bazıları: "Başlangıcından üç sene sonraya kadarki süre zarfında bu davaya inananların sayısı kadın erkek kırk kişiydi. Çoğunluğu fakir, mustazaf, köle ve azatlıklardan oluşuyordu. Onların başında Süheyb er-Rumi ve Bilal el-Habeşi gibi muhtelif acem karışımı insanlar vardı." demektedirler.[338] Yine onlar: "Zayıf erkek, kadın ve azatlıklardan bazı insanlar ona iman ettiler."[339] demektedirler. Derin araştırma, fakir, mustazaf, azatlık, köle ve muhtelif acemler olarak nitelendirilenlerin toplamının on üç kişi olduğunu ispatlamaktadır. Oysa bu sayı, İslam'a girenlerin toplamıyla karşılaştırdığımızda "ekseriyeti", "çoğunluğu" ve "geneli" gibi sözcüklerle anlatılamaz. Şüphesiz o gün Müs-

336 İbni Hişam, 1/245-262.
337 Age, 1/262
338 Fikhu's-Sire, el-Buti, 77-79
339 Hudaiku'l-Envar ve Metaliu'l-Esrar, İbni er-Rabi, 1/301

lüman olanları, hiçbir dünyevi çıkar, Müslüman olmaya sevk etmedi. Ancak Allah Tealâ tarafından kalpleri (gönülleri) açılan Hakk Teala'ya ve Peygamber (sav)'e yardım etmeye olan sarsılmaz inançları onları İslam'a sevk etti ki, bunda eşrafı, kölesi, zengini ve fakiri herkes ortaktır. Ebubekir, Bilal, Osman ve Süheyb (Allah hepsinden razı olsun) hepsi eşittir.[340]

Üstad Salih eş-Şami şöyle demektedir: "İlk Müslüman olanların arasında zayıf ve kölelerin varlığını inkâr etmek niyetinde değiliz. Ancak onların galibiyeti ve çoğunluğu oluşturduğunu kabul etmiyoruz. Zira bu durum sabit olan gerçeklere terstir. Eğer öyle olsaydı, obalar tarafından yürütülen diğer hareketler gibi bu dava, zayıf ve kölelerin, güçlü iktidar ve nüfuz sahipleri karşısında yürütülen sınıflara dayalı ideolojik bir dava olurdu. Oysa İslam'a geçtiğini ilan eden hiçbir Müslüman'ın kalbinden kesinlikle bu geçmemiştir. Onlar, Allah'a kul olma ve bu akidenin şemsiyesi altında kardeşçe toplanma gayesiyle bu dine girdiler. Özellikle bu aşamada tabi olanların çoğunluğunun kavimlerinin ileri gelenlerinden olmaları bu davaya güç katmıştır. Onlar bu akide yolunda daha önce hiç karşılaşmadıkları ve akıllarının uçlarından bile geçirmedikleri eziyet, hakaret ve işkence çeşitlerine tahammül ettiler."[341]

İslam, Allah'ın bu işe hazır hâle getirdiği güzel nefislere, aydın akıllara ve temiz kalplere dilediği şekilde yerleşti. İlklerin arasında *Hatice, Ebubekir, Ali, Osman, Zübeyir, Abdurahman, Talha, Ebu Ubeyde, Ebu Seleme, Erkam, Osman İbni Mazun, Said İbni Zeyd, Abdullah İbni Cahş, Cafer, Sa'd İbni Ebi Vakkas, Fatime Binti Hattab, Halid İbni Said, Ebu Huzeyfe* ve diğerleri vardı. Onlar kavmin liderleri ve ileri gelenleriydi.[342] Onlar imana ve Peygamber (sav)'in davasına koşan ilk Müslümanlardır.

PEYGAMBER (SAV)'İN DAVETTE DEVAMLILIĞI

Peygamber (sav) gizli davete devam ederek akrabalarından ve dostlarının özellikle İslam'a ikna edilmelerinden sonra tam gizlilik içerisinde, kendine çekti ve böylece gücü, kuvveti yerinde olan çok sayıda etba ve yardımcıyı kendi ekseninde topladı. Onlar gizlilik içinde davet dairesini genişlettiler. Peygamber (sav)'in yardımcıları ve en güzel destekçileri oldular. Resûlullah (sav)'in hayatındaki bu zor aşama, Resûlullah (sav) ve onunla birlikte davaya iman edenlerin hareketinde sıkıntı ve zorlukların başgösterdiği aşamaydı. Onlar bu aşamada ancak şerrinden emin oldukları ve güvendikleri kişilere İslâm davetini açıyorlardı. Bu, şu demektir: Davetin attığı adım-

340 Min Main Es-Sire, Salih eşŞami, 40
341 Age
342 Min Main Es-Sire, 40

lar yavaş ve ihtiyatlı olduğu gibi davanın isteklerini kaynağından alma devamlılığının ve pratize etmenin zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Çünkü bu dine giren kişi daha başlangıçta örneğin namazı kılmak ve mümkün mertebe de Kur'an okumakla yükümlüydü. Ancak kavimlerinin gözü önünde namaz kılmaya ve Kur'an okumaya gücü yetmezdi. Müslümanlar namaz kılmak istedikleri zaman vadilerde ve dağların eteklerinde gizleniyorlardı. [343]

Emniyet Hissi

Bu aşamanın açık alametlerinden biri, en yakın insanlardan bile sır saklamak ve gizliliktir. Gizliliği korumanın gerekliliği ile ilgili Nebevî emirler açık ve kesindi. Peygamber (sav) bazı Müslümanlardan üsreler (hücreler) oluşturdu. Bu üsreler, Rabbani planın gereğine göre, korku ve kaçma amaçlı değil, hazırlık ve eğitim amaçlı olarak saklanırlardı. Resûlullah (sav) ashabını üsre ve küçük hücrelere göre düzenlemeye başladı. Onlardan biri, yeni Müslüman olan birer ikişer kişiyi kuvvet ve bol mal sahibi birisinin yanında toplardı. Onunla beraber kalır ve malından yerlerdi. Ev sahibi onlardan ders halkaları (Asr-ı Saadet Ders halkaları) oluştururdu. Kur'an'dan bir miktar ezberleyen kişi, ezberlemeyene öğretirdi. Bu cemaatlerden kardeşlik üsreleri ve eğitim halkaları oluşuyordu. Resûlullah (sav)'in arkadaşlarını terbiye etme noktasında uyguladığı eğitim, Kur'an-ı Kerim eğitimiydi. Peygamber (sav) ashabını akide, ibadet, ahlak, emniyet hissi ve benzeri konularda geniş kapsamlı eğitirdi. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de emniyet hissiyle hareket etmekten bahseden ayetleri görmekteyiz. Çünkü bütün fertlerde, özellikle de İslam'ı savunan ve insanların dünyasında İslam'ı yerleştirmek için gayretle çalışan düzenli safta emniyet hissinin oluşması ümmetin kalkınması için en önemli faktörlerden biridir. Bundan dolayı emniyet terbiyesinin ilk çekirdeğini Mekke'de görmekteyiz. Davanın genişlemesi ve devlet seviyesine gelmesiyle birlikte o da genişledi. Mekke döneminde inen şu ayet bu manaya işaret etmektedir:

"Ey oğullarım! Gidin de Yusuf'u ve kardeşini iyice araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez." [344]

Bu ayetin delil olması şöyledir: Yakub (as) çocuklarından Yusuf ve kardeşini iyi araştırmalarını talep etti. Bunda, başkalarından bilgi toplama konusunda Allah Tealâ'nın peygamberlerinden birinin ikrarı bulunmaktadır.

343 El-Gurebau'l-Evvelun, Selman Udeh
344 Yusuf, 87

İstihbarat ilminde bilgileri toplamak ana unsurlardan sayılmaktadır. Allah Teâlâ'nın ***"Ümidinizi kesmeyin"*** sözü bilgi toplama ilkesini teyit etmektedir.[345]

Şüphe yok ki sahabeler İslam'a davet etmek istedikleri kişilerden bilgi topluyorlardı. Komuta merkezi bunu kontrol ediyordu. Bundan dolayı Peygamber (sav) gizlilik ilkesini gerçekleştirmeyi garanti etmek amacıyla liderlik makamı ile taban arasında düzenli bağlantıyı sağlayan ve kontrol eden yüksek dereceli bir emniyet sistemi kurdu. Kur'an'da Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu görmekteyiz:

"Annesi Musa'nın ablasına, 'Onun izini takip et.' dedi. O da onlar farkına varmadan uzaktan kardeşini gözetledi. Biz daha önceden (annesine geri verilinceye kadar) onun sütannelerini kabulüne (emmesine) müsaade etmedik. Bunun üzerine ablası, 'Size onun bakımını namınıza üstlenecek, hem de ona nasihat edecek bir aile göstereyim mi?' dedi."[346]

Her iki ayette şunları mülahaza etmekteyiz

• Musa'nın annesinin, oğlunu korumak için bilgileri toplama ve elde etme ilkesini çalıştırması: ***"Annesi Musa'nın ablasına, 'Onun izini takip et.' dedi."***[347] Ayetteki "kass" kelimesi, iz takip etme ve bilgileri toplama manasındadır.

• Bilgilerin sağlıklı, güvenilir ve emin olabilmesi için emin ve bilgileri toplamaya hırslı olan unsurları seçmek: ***"Annesi Musa'nın ablasına, 'Onun izini takip et.' dedi."*** Musa'nın annesi onun ablası dışında kimseyi seçmedi. Çünkü abla hırslılardan ve işin üzerine emin olanlardan kabul edilmektedir. O kendiliğinden bilgileri toplamaya ve haberleri elde etmeye koyulmaktadır. İstihbarat toplama operasyonuna gönderilen unsurun (elemanın) kendiliğinden işe koyulmasının ve gönderildiği işe hırslı olmasının ayrı önemi bulunmaktadır.

• ***"İzini takip et"***[348] derken biz "küssihi" (izini takip et) kelimesinden uyanıklık ve dikkatleri kendisinin üzerine çekmemeyi anlamaktayız. Bunun delili de, Musa'nın ablasının onlar farkına varmadan kardeşini uzaktan gözetlemesidir.

• Bilgileri toplama sırasında anlayışın dikkatli ve ferasetin (sezginin) kuvvetli olması gereklidir. ***"Onlar farkına varmadan uzaktan kardeşini gözetledi."***[349]

345 El-İstihbarü'l-Askeriye fil-İslam, Abdullah Ali, 105
346 Kasas, 11-12
347 Kasas, 11
348 Kasas, 11
349 Kasas, 11

• Musa'nın ablası modern istihbarat yöntemlerinden düşüncelerini bozma yöntemini kullandı. Çünkü onlara baktıktan sonra, onların Musa'ya süt emziremeyeceklerini anladı ve şöyle dedi: "***Size, onun bakımını namınıza üstlenecek, hem de ona nasihat edecek bir aile göstereyim mi?***"[350]

• Bilgileri toplama sırasında hedefi gerçekleştirme girişimi. Musa'nın ablası, Musa'nın yerini öğrenip annesine haber vermekle yetinmedi. Bilakis haberleri takip etti ve onun mekanına ulaştı. Onu annesine iade etme işine girişti ve başarılı da oldu.[351] O ayeti kerimeler, sahabelerin duygularında emniyet hissi ve davet yolunda yürüyüşlerinde tedbir almalarını artırmaktadır. Şüphesiz Nebevî siret, fertlerin terbiyesinden İslam devletinin kuruluşuna kadar emniyetin bütün boyutlarında çok zengindir. İslam'a savaş açanların ve ona muhalif olanların çalışmalarını gözetlemek için gayret sarf edecek, içte Müslümanların safını düşmanların sızmalarından korumaya çalışacak, İslam'ı ve Müslümanları Yahudi, Hıristiyan ve dinsizler gibi düşmanlardan koruyacak (şu modern çağda) gelişmiş emniyet cihazlarını icat etmeye İslami hareketlerin ve Müslüman devletlerin çok fazla ihtiyaç duyuduğu görülmektedir. Ta ki, komuta merkezi, mümin güvenlik cihazlarının (elemanlarının) ona sunacağı bilgilerden istifade etsin. Güvenlik elemanlarının, kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Nebevî sünnet olan temellerin üzerine kurulması ve güvenlik adamlarının ahlakının Müslüman güvenlik adamlarının sıfatlarını temsil edecek en yüksek seviyede olması gerekmektedir.

Müslümanların bu işe verdikleri önem, onları ani saldırı ve baskınlardan korur. "Sen, düşmanı ve kendi nefsini tanıdığın zaman yüz tane savaşın sonucundan korkmana davet (sevk) edecek hiçbir neden kalmaz. Sen kendi nefsini tanıyıp düşmanı tanımadığın zaman her savaşta hezimetle karşı karşıya kalacaksın."[352] Güvenlik birimlerinin ve uygun planların yürürlüğe konulması için merkeze raporları sunacak bilgi toplama bürolarının oluşturulması yeni bir iş değildir. Belki insanlık tarihinin ve Peygamber ve Raşit Halifeler döneminden günümüze kadar İslam tarihinin derinlerine inmektedir. Davayı güçlü kılmanın önemli sebeplerinden biri, bu işin hakkını vermektir. "Ona önem vermek, onu yükseltmek ve içinde yaşadığımız bu asrın durumuna uygun bir şekilde onu geliştirmek."[353] Peygamber (sav) bizzat kendisi birçok alanda arkadaşlarının terbiyesi ile ilgilenir ve onları üsrelere (hücrelere/küçük gruplara) ayırırdı. Örneğin Fatıme Binti Hattab ve kocası Said İbni Zeyd (Hz. Ömer İbni Hattab'ın amcasının oğludur.) Nuaym İb-

350 Kasas, 12
351 El-İstihbaratü'l-Askeriye filİslam, 111-112
352 El-İstihbaratü'l-Askeriye fil-İslam, 31
353 Fıkhu't-Temkin fil-Kur'an, Sallabi, 311

ni Abdullah en-Nehham İbni Adiy ile birlikte bir hücredeydiler. Öğretmenleri Habbab İbni Eret'ti. Onların Kur'an ile meşgul olmaları, Kur'an tilavetini güzelleştirmek ve harflerin mahreçlerini zaptetmekle münhasır olmadığı gibi yalnızca çok okumak ve süratle okumakla da ilgili de değildi. Belki onların tek derdi, Kur'an'ı dert etmek, onu anlamak emrini, nehyini öğrenmek ve onunla amel etmekti.[354]

Resûlullah (sav) ince, derin ve düzenli planlamaya çok önem verirdi. Atılan her adımın hesabını yapardı. O, alenen ve yüksek sesle davet etmekle emrolunacağı günün geleceğini tam olarak idrak ediyordu. Bu aşamanın da çok şiddetli ve zor olacağını iyi biliyordu. Düzenli mümin cemaatinin ihtiyacı, terbiye edici Peygamber (sav)'in, arkadaşlarıyla bir araya gelmesiydi. Bu toplantıların mutlaka bir karargâhı olması gerekirdi. Hatice (ra)'nın evi, çoğalan müminlere dar geliyordu. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ve sahabelerin seçimi ve tercihi Erkam İbni Erkam'ın evi oldu. Çünkü Peygamber (sav), durumun düzen ve gizlilikte son derece dikkatli olmaya ve terbiye edici komutanın kendine tabi olanlarla gözlerden uzak ve emniyetli bir yerde bir araya gelmesini gerektirdiğini idrak ediyordu. Zira komutan ile askerler arasında düzenli ve devreli olarak bir araya gelmelerin devamlı olması, teori ve pratik terbiyenin ve davada liderlik seviyesine gelen şahsiyetlerin oluşturulmasının en hayırlı aracıdır. Resûlullah (sav)'in, devleti kurmaları, davayı taşımaları ve ümmetlere önderlik yapanları için kendisine tabi olanları hazırladığının delili, onun derin ve gizli olan bu düzene olan isteğiydi. Eğer sadece davetçi olsaydı, iş kolay olurdu. Bütün bunlara hiç ihtiyaç duymazdı. Şayet, sırf daveti insanlara ulaştırmak olsaydı, en güzel ve en uygun yer Kâbe idi. Çünkü orası bütün Kureyş'in toplanma meclisiydi. Ancak durum hiç de öyle değildi. O hâlde hem düzenlemede hem arkadaşlarıyla bir araya geleceği yer konusunda ve hem de toplantı mahalline gelmek için yürüyecekleri yol ile ilgili konuda tam bir gizlilik gerekmekteydi.[355]

DARU'L-ERKAM (KOMUTA MERKEZİ)

Siyer kitapları şöyle anlatmaktadır: Resûlullah (sav)'in komuta merkezi için Daru'l-Erkam'ı kararlaştırması, Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra)'ın ortaya çıktığı ilk karşılaşmadan sonra gerçekleşti.

İbni İshak şöyle demektedir: Resûlullah (sav)'in ashabı namaz kılmak istedikleri vakit dağların eteklerine ve vadilere giderlerdi. Böylece namazlarını kavimlerinden gizlerlerdi. Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra) Resûlullah

354 Ed-Davetu'l-İslamiyye, Abdulgaffar Muhammed Aziz, 96
355 Devletu'r-Resûl min et-Tekvin ilet-Temkin, 218

(sav)'in ashabından bir grupla Mekke vadilerinden bir vadide namaz kıldıkları bir sırada müşriklerden bir grup, namaz kılarlarken onları gördü. Onların yaptıklarını çirkin bularak onları ayıpladılar. Bunun üzerine aralarında çatışma çıktı. Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra) o gün devenin baldır kemiğiyle müşriklerden birine vurdu ve onun başını yardı. Böylece bu, İslam'da dökülen ilk kan oldu.[356] Bu olaydan sonra Darü'l-Erkam, Müslümanların toplandığı davanın yeni merkezi oldu. Müslümanlar orada Resûlullah (sav)'den yeni inen vahyi alıyor ve onu dinliyorlardı. O da onlara Allah'ı hatırlatıyor ve Kur'an okuyordu. Sahabeler nefislerindeki ve hayatlarındaki her şeyi Resûlullah (sav)'in önüne bırakıyorlardı. O da Allah'ın gözetimi altında terbiye aldığı gibi kendi gözetimi altında onları terbiye ediyordu. Bu cemaat Resûlullah (sav)'in göz aydınlığı oldu.[357]

RESÛLULLAH (SAV)'DEN EĞİTİM ALAN İLK CEMAATİN EN ÖNEMLİ ÖZELLİKLERİ

Resûlullah (sav)'den eğitim gören ilk İslam cemaatinde önemli bazı özellikler ortaya çıktı. Bu özellikler, hayrete düşüren bir medeniyeti oluşturacak ve İslam Devletini ikame edecek Müslümanın şahsiyetini şekillendirmeye doğru sağlam adımlarla yürür hâle getirdi. O özelliklerin en barizlerinden bazıları şunlardır.

Vahyin Tam Kabulü ve Onun Önüne Geçmemek

Şüphesiz akide, helal-haram, adap ve diğer konulardaki ilim (doğru ve kâmil bir ilim) Kur'an olsun, sünnet olsun indirilen vahyin yolu dışında olamaz. O da Allah'ı, O'nun isimlerini, sıfatlarını, fiillerini, Allah Teala'ya vacip olan şeyleri ve Allah Tealâ'nın onlardan tenzih edilmesi gereken şeyleri, melekleri, kitapları, peygamberleri, ahireti, cenneti, cehennemi, icmali ve detaylı olan şeriatları, mükelleflerle ilgili hükümleri ve gazap, rıza, fakirlik, zenginlik, emniyet, korku, hayır, şer, sükûnet, fitne ve şer'i delile bağlılık gibi hâllerde yürümesi gereken doğru yolu bilmek ve tanımak ile mümkün olmaktadır. İşte bu, Allah Teâlâ'nın onlara nimet olarak sahih imanı verdiği kişilerin metodudur.[358] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Yarattıklarımızdan, daima hakka ileten ve adaleti hak ile yerine getiren bir millet bulunur." [359]

Sahabeler (*Allah onlardan razı olsun*) birkaç sebepten dolayı başkala-

356 İbni Hişam, 1/281-282
357 Et-Terbiyyetü'n-Kiyadiyye, 1/198
358 Sıfatu'l-Gureba, Selman Udeh, 83
359 A'raf, 181

rından daha fazla vahiy ve delilden menfaat gören ve ona teslim olan kimselerdir. O sebeplerden bazıları şunlardır:

a- Kalplerinin ayet ve hadislerin (nasların) getirdikleri şeylerin dışında her türlü arzu/heves ve meyilden boş ve temiz olması, Allah ve Resûlü tarafından gelen her şeyi kabul etmeye tam hazır olması ve darlık, tereddüt ve pişmanlık olmadan mutlak bir şekilde kabul etmesi ve ona uyması.

b- Hayata ve vahyin indiği zamana muasır olmaları. Peygamber (sav) ile arkadaşlık yapmaları ve onun sohbetinde bulunmaları. Bundan dolayıdır ki onlar nasların indiği durumların bağlantılarını diğer insanlardan daha fazla bildiler. Olayın veya nassın boyutunu ve bağlantılarını bilmek, onu anlamanın, fıkhını bilmenin ve meram ve maksadını kavramanın en büyük sebeplerinden biridir.

c- Naslar (Ayet ve Hadisler) çoğu zaman fert veya cemaat bazında onlarla ilgili sebeplerden dolayı geliyor, onlara direkt hitap ediyor ve onlarda büyük etki bırakıyordu. Çünkü o naslar gerçekleşen olayların tedavisiyle uğraşıyor ve hemen o anda geliyordu. Çünkü nefisler o zaman etkilenmenin sebepleriyle dolu ve emri karşılamaya ve kabul etmeye hazır oluyordu.

d- Zamanlarının Peygamber (sav)'e yakın olması, onları, nasları temyiz ve tashih etme konusunda onlardan sonra gelenlerin muhtaç oldukları eziyet ve meşakkatten muaf kıldı. Dolayısıyla garip durumlarda hadisteki senet silsilesine, senetteki ricali tanımalarına, hadis illetlerini ve hadisteki diğer şeyleri bilmelerine ihtiyaçları olmadı ve sahih ile sahih olmayan şeylerde onlar için bir karışıklık yoktu. Bundan dolayı onlardan sonra gelenlerin yanında ortaya çıkan nassın sübutundaki tereddüt onlarda ortaya çıkmadı. İbni Abbas (ra)'ın dediği gibi onlar birisinden "Kale Resûlullah" yani "Resûlullah (sav) şöyle demiştir" sözünü duydukları zaman hemen gözleri ona doğru dikiliverirdi.[360]

Vahiy ve İmanla Vicdanen Derinden Müteessir Olmak

Ashab-ı Kiram doğru olan ilimlerle muamelede bulunurlardı. Ama kalple, azalarla bağlantısı olmaksızın sadece aklın onunla muamele ettiği soyut ilmî gerçeklerle değil... Belki Allah Teala'nın, kendisinin sıfatları ve fiilleri ile ilgili ilimleri onlarda; O'nun sevgisini, O'na ibadet etmeyi, O'nunla karşılaşma şevkini, ikamet yeri olan cennette kerîm olan yüzüne (yani cemaline) bakma zevkini, O'nu yüceltmeyi ve O'ndan, şiddetinden, azabından ve intikamından korkmayı yerleştirdiği gibi; O'nun katındaki nimetleri ümit etmeyi, cennetini ve rızasını istemeyi ve O'na hüsnüzanda bulunmayı da onlara

360 Age, 92-94

kazandırdı. Dolayısıyla onlarda Allah'ı bilmenin ve O'na iman etmenin eseri olan sevgi, korku ve ümit kemale ulaştı. Cennet ve cehennem hakkında olan bilgileri sonsuz olan nimetleri istemeyi ve korkunç azabın şiddetinden korkmayı gerektirdi. Kalpleri, "ümit ettikleri ve kaçırılmasından korktukları" nimetler ile "çekindikleri ve korktukları" azabın arasında hep gidip geliyordu. Sanki göz göre göre dirilmeyi, kıyameti, teraziyi, sırat köprüsünü, cenneti ve cehennemi görürcesine fikir, korku ve ümit açısından kalpleri tamamıyla ahirete bağlandı. Kader hakkında olan bilgileri, Allah'a tevekkül edip sebeplere güvenmemeyi, onlara verilen şeylerle sevinip verilmeyen şeyler sebebi ile üzülmemeyi ve fazlaca peşine düşüp aramamayı öğretti. Zira kişiye takdir edilen kaçmaz ve takdir edilmeyen de ona varmaz. Bunlar, öğrettiği gibi kalplerine cesareti de dikmekteydi.

Ölüme olan inançları ve bilgileri, dünyadan uzak durmayı, ahirete yönelmeyi ve salih amele devam etmeyi öğretti. Çünkü ölüm ona yakın olduğu hâlde kişi ne zaman öleceğini bilmemektedir. O hâlde şu vicdani manalar ilim tahsilinin en büyük hedefidir. Bu manalar olmadığı zaman ilmin menfaati olmaz ve hatta hem dünyada hem ahirette zararlı olur.[361]

Bu vicdani manalardan sahabelere en büyük pay vardı. Çünkü imanları başkalarının imanından daha derin ve daha mükemmeldi.

Sahabeler, imanlarını heva ve gaflet tozuna bulaşmadan taze taze, direkt olarak Resülullah (sav)'den aldılar.[362]

Sahabeler, geceleri abit (çok ibadet eden), gündüzleri süvari (mücahit) idiler. Onların ilmi, hak olan imanları ve Allah'a olan huşuları; alışveriş, çiftçilik, evlilik, ailenin, çocukların ve kendilerinin muhtaç oldukları başka şeylerin başında durmak gibi dünyalık işlerle meşgul olmalarına engel olmuyordu.

Sahabeler, onlardan sonra gelen bazı abitlere bulaşan nefsini beğenme hastalığından tamamıyla uzaktılar. Sonradan gelen bazı abitlerin farkı, nefislerini beğenmeleri sonucunda başkalarının amellerini hor ve hakir görmeleri, din yolunda yaptıkları hizmetlerle dalga geçmeleri ve değerlerini düşürmeleri şeklinde ortaya çıktı. Böylece onlar hakikatte (zatlarının) mihrabında ibadet eden ve nefislerini yücelten kişilere dönüştüler. Bu durum, bütün rezil ahlakların kaynağıdır ve bütün salih amellerin iptal olmasının sebebidir. Bu yok edici belaya tutulanlar, sadece kendilerinin bu dinin vasisi ve sahibi olduklarını sanıyorlar ve başkalarının faziletlerini görmemek için akıllarını ve gözlerini kapatırlar. Ayıp ve kötülüklerden başka hiçbir şeyi görmemekte, faziletli olanların yanında ayıp ve kötülüklerden başka bir

361 Sıfatu'l-Gureba, 97
362 Age, 102

şeyi görmemekte ve hatta başkalarının faziletleri onların yanında ayıp ve kötülüklere dönüşmektedir.[363]

PEYGAMBER (SAV)'İN ŞAHSİYETİ VE KOMUTANLARI YETİŞTİRME SANATI

Erkam İbni Erkam'ın evi eğitim ve öğretim alanında insanlığın tanıdığı en büyük medresedir. O medresenin üstadı bütün insanlığın üstadı olan Resûlullah (sav), öğrencileri de beşeriyeti insanların köleliğinden kurtaran ve onları karanlıklardan çıkarıp aydınlığa götüren Rabbani davetçiler, yol gösterenler ve komutanlar olunca niye öyle olmasın ki? Bütün bunlar, Allah Tealâ'nın onları kendi gözetiminde ne geçmişte ne de gelecekte emsali olmayan bir terbiye ile terbiye ettikten sonra oldu.[364] Darü'l-Erkam medresesinde Allah Tealâ kendi resûlünü, sahabeden ilk cemaati oluşturmaya muvaffak kıldı.

Resûlullah (sav) onları Cahiliye'nin toz dumanından iman nuruna çıkarttı. Hepsi de büyük adamlar, dünyanın meşhurları ve insanlık tarihini yapan zatlar oldular. Zira insanlığın tanıdığı en büyük davayı omuzlayıp gerçek manada insanlara sundular. Şüphesiz Erkam medresesinden mezun olanlar dünyanın büyük adamlarından idiler. Davet, cihad, devlet ve daha sonra medeniyet onların omuzları üzerinde yükseldi. Zaman, Ebubekir Sıddık, Ömer Faruk, Osman İbni Affan, Ali İbni Ebi Talib ve Sa'd İbni Ebi Vakkas ve onun gibi insanları cömertlik yapıp ortaya çıkarmadı. En büyük mürebbi (terbiye edici) olan Resûlullah (sav); gizlilik aşamasında ve Darü'l-Erkam da, tevhid, cihad ve dava sancağını omuzlarında taşıyan, ardından bütün Arap yarımadasına boyun eğdiren ve yarım asırda büyük fetihleri gerçekleştiren yegâne adamları terbiye etti.

Resûlullah (sav), davetin ilk üç yılında davaya ilk unsurların seçiminde ve davaya teslim olmaya ve risaleti omuzlayıp taşımaya ehil olabilmeleri için onları terbiye etme ve özel olarak hazırlamada üstün bir güce sahipti. En büyük mesajları ve en büyük insani hedefleri, ancak yegâne adamlar, büyük komutanlar ve dev davetçiler taşıyabilir. Darü'l-Erkam medresesi dünyanın en büyük medrese ve üniversitelerinden biriydi. Büyük eğitici olan Peygamber (sav) orada ilk kuşaktan (ilk Müslümanlardan) seçkin insanlarla bir araya gelirdi. Sürekli bir araya gelmeler; askerlik anlayışı, dinleme, itaat etme, liderlik (komutanlık), komutanlığın adap ve usulleri üzerine medrese askerlerine yönelik pratik bir eğitim idi. Genelkurmay başkanı,

363 Age, 103-104
364 Devletü'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 219

askerlerini ve etbaını Allah'a güvenmek, azim ve ısrarıyla keskinleştiriyordu ve onları tezkiye, arındırma, eğitim ve öğretime tabi tutuyordu. Bu bir araya gelme azimleri keskinleştiriyor, gayret ve enerjiyi güçlendiriyor, her şeyi vermeye, fedakârlık yapmaya ve başkalarını kendilerine tercih etmeye sevk ediyordu.[365]

İlk Rabbani terbiye hareketinin başlangıç noktası, davete icabet edilip İslâm'a girmek isteyen kişinin Peygamber (sav) ile bir araya gelmesiydi. Sırf Peygamber (sav) ile bağlantı kurmasıyla hedeflenen kişide garip bir dönüş ve ani bir hidayet oluşuyordu. Bu kişi, karanlıktan aydınlığa çıkıyordu. İmanı kazanıyor, küfrü atıyor ve kabul ettiği yeni dinin ve akidenin yolunda bela ve musibetlere tahammül etmek için güçleniyordu. Resûlullah (sav)'in şahsiyeti İslam'ın ilk motoruydu. Onun şahsiyeti, kendine çekme ve başkalarına tesir etme gücüne sahipti. Allah Tealâ onu kendi gözetiminde yarattı ve terbiye etti. Ve onu yeryüzü tarihinde insanların en mükemmel örneği yaptı. Büyüklük, daima sevilen bir şeydir, insanların hayranlığıyla etrafı çevrilir, hayran kalanlar etrafında toplanır ve sevgi ve hayranlık sebebiyle ona tam yapışırlardı. Ancak Resûlullah (sav)'in o büyüklüğüne ek olarak, o, Allah'ın Resûlü, Allah'tan vahiy alan ve aldığı vahyi insanlara tebliğ edendi. Bu ise başka bir boyuttur.

O'na karşı müminin duygularını şekillendirmede o boyutun tesiri bulunmaktadır. Doğal olarak liderlerin insanlardan istediklerini Resûlullah (sav) sadece kendi nefsi için istemiyordu. Belki Allah katından onu kaplayan Rabbani koku içinde onu istiyordu. Resûlullah (sav) şerefli ilahî vahyin huzurunda o kokuyla beraberdi. Bundan dolayı Resûlullah (sav)'in şahsında büyük insan ve büyük peygamber birliktedir. En sonunda başlangıcı ve sonu birbirinden ayrılmayan bir tek şeye arkadaşlık yaparlar. O da insan olan peygambere veya peygamber olan insana karşı geniş kapsamlı ve derin bir sevgidir. Allah sevgisi peygamber sevgisiyle bağlantılıdır. Her ikisi Resûlullah (sav)'in nefsinde birbiriyle kaynaşmakta ve onun duygularında diğer bütün duyguların merkez noktası ve bütün şuuri ve süluki hareketlerin başlangıç noktası olmaktadır. Aynı şekilde sahabelerden ilk kuşağı (ilk Müslümanlar) harekete geçiren bu sevgi, İslami terbiyenin anahtarı, merkez noktası ve ondan yola çıktığı hareket noktasıdır.[366]

DARU'L-ERKAM MEDRESESİNDE DERS MÜFREDATI

Resûlullah (sav)'in Darü'l-Erkam'da eğitimini yaptığı dersin maddesi Kur'an-ı Kerim'di. O, ders alınacak tek kaynaktı. Habibi Mustafa (sav), ders

365 Age, 220
366 Menhecu't-Terbiyetil-İslamiyye, M. Kutub, 34-35

alınacak kaynağın tek olmasına ve Kur'an-ı Kerim'in tek başına program, metot ve Müslüman ferdin, Müslüman ailenin ve Müslüman cemaatin üzerinde terbiye gördüğü merkezî fikir olmasına çok önem veriyordu. Ruhul-Kudüs (Cebrail) yeni ayetlerle birlikte Resûlullah (sav)'e inerdi. Ashab-ı Kiram bunları direkt olarak Resûlullah (sav)'in ağzından işitirlerdi. Onların kalplerine dökülür, ruhlarına ulaşır ve kan gibi damarlarında dolaşırdı. Kalpleri ve ruhları Kur'an ile kaynaşıyor ve onunla müteessir oluyordu (etkileniyordu). Onlardan her biri kendi değerleriyle, duygularıyla, hedefleriyle, yürüyüşleriyle ve bakışlarıyla yeni bir insan oluyordu. Resûlullah (sav), Kur'an-ı Kerim'in tek başına ders maddesi, ashabının nefisleri üzerinde terbiye gördüğü program olması ve onların öğrenimine Kur'an'ın dışında başka bir şeyin karışmaması konusunda çok haristi.[367]

Darü'l-Erkam'da, Kur'an-ı Kerim 'in; Habib-i Mustafa (sav)'i yönlendirişi ile onun davet, hayat, devlet ve medeniyet için en yüksek düstur (anayasa) olduğunu öğrendiler. Kur'an-ı Kerim, Erkam medresesi öğrencilerinin en büyük eğiticisi olan Muhammed (sav)'in elinden aldıkları tek ders maddesiydi. Bu yüzden o tek başına ders alınacak bir kaynaktır. Büyük ümmetin emsalsiz nesli ondan terbiye aldı. O, ümmetin canlı kitabıdır. Nasihatçi rehberidir. Hayat derslerini orada göreceği medresesidir.

İlk kuşak, Kur'an-ı Kerim'i ciddiyetle, şuurla ve yönlendirişini anlatmaya ve tam bir dikkatle onunla amel etmeye büyük bir istekle sarıldılar. Onun ayetlerinden şimdiki ve gelecekteki hayatlarıyla ilgili her durumda onları yönlendirecek şeyleri arıyorlardı. İlk kuşak (Müslümanlar) Kur'an-ı Kerim'in yönlendirmesiyle yetiştiler. Bu Rabbani yönlendirmeler pratik portreyi oluşturdu. Kur'an-ı Kerim; Rabbani davetçi, lider, komutan ve ne önce ne de sonra insanlığın benzerini görmediği o neslin ondan mezun olduğu ilahî bir medresedir. Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'i, bir ümmeti yetiştirmek, devleti kurmak, toplumu düzenlemek, kalpleri, ahlakları ve akılları terbiye etmek ve akideyi, düşünceyi, ahlakı ve şuuru bina etmek için Resûlullah (sav)'in kalbine indirdi. Dolayısıyla akide, ruh, ahlak, sosyal, siyasal ve savaş gibi bütün alanlarda bütün ümmetlere üstünlük sağlayan ilk Müslüman cemaatini mezun etti.[368]

DARU'LERKAM'I TERCİH ETMENİN SEBEPLERİ

Darü'l-Erkam'ın tercih edilmesi birkaç sebepten dolayıdır. O sebeplerden bazıları şunlardır:

- Erkam (ra)'ın Müslüman olduğu bilinmiyordu. Bunun için Hz. Mu-

367 Devletü'r-Resül, 225
368 Age, 335

hammed (sav) ve ashabının onun evinde bir araya gelecekleri hiç kimsenin kalbinden geçmiyordu.

• Erkam İbni Erkam, Beni Mahzum kabilesindendi. Mahzumoğulları kabilesi Haşimoğulları karşısında savaş bayrağını taşıyan kabileydi. Ve Erkam'ın Müslüman olduğu da bilinmiyordu. Dolayısıyla toplantının onun evinde olacağı hiç kimsenin kalbinden ve aklından geçmezdi. Çünkü bunun manası, "Toplantı, düşman safının kalbinde gerçekleşiyor." demektir.

• Erkam İbni Erkam Müslüman olduğu sırada henüz çok gençti. Daha on altı yaş sınırlarındaydı. Kureyş, bir gün İslam'ın toplanma merkezini araştırmaya niyet etse bile Muhammed (sav)'in ashabından çocukluk yaşındaki gençlerin evlerini araştırmak akıllarına bile gelmezdi. Aksine bütün dikkati ve araştırmayı büyük sahabelerin evlerine veya Resûlullah (sav)'in evine yönelteceklerdi ve dolayısıyla o yerleri gözetliyor olabilirlerdi. Toplanma yerinin, Haşimoğulları evlerinin birinde, Ebubekir (ra)'ın evinde ya da benzer durumdaki bir başkasının evinde olacağı akıllarına gelirdi. Bu yüzden bu evin seçiminin, güvenlik açısından son derece hikmetli olduğunu görmekteyiz. Nitekim Kureyş'in bir gün bu merkeze baskın düzenlediğini ve toplantı yerini açığa çıkardığını kesinlikle duymadık.[369]

İLK KUŞAK MÜSLÜMANLARIN BAZI ÖZELLİKLERİ

Davetde ilk dönemde gizliliğe ve bireyselliğe itimat ediliyordu. Nebevî plan derin, düzenli ve sağlam siyasete dayalıydı. Resûlullah (sav)'in Daru'l-Erkam'ı seçmesi sırf Müslümanların orada toplanıp nasihat, vaaz ve irşatları dinlemeleri için değildi. Belki komuta merkezi, eğitim, öğretim, hazırlık, sakin, derin ve bireysel terbiye ile davaya ve liderliğe ehil kimseleri yetiştirmek ve dava ve liderlik yükünü taşımaya ehil kılmak için bazı unsurlara özel ilgi göstermek ve onların üzerinde özel bir şekilde durmak için bir merkez olması içindi. Eğitici olan Resûlullah (sav) onlardan her bir fert için dikkatli ve hikmetli bir düzenleme ile yerine getireceği işleri belirlemekteydi. Her biri, kendine ait rolü biliyor, her biri davanın tabiatını ve içinden geçtiği aşamayı kavrıyordu. Her biri ihtiyat, tedbir, gizlilik ve tam bir basiret tarafına bağlıydı.[370]

Mekke döneminde mümin cemaatin oluşumu, tam bir sükûnet, yavaş yavaş ve gizlilikle tamamlanmaktadır. Bu aşamanın özelliği Allah Teâlâ'nın şu ayetteki yönlendirmesidir:

"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlik-

369 El-menhecu'l-Hareki Gadban, 1/49
370 Devletü'r-Resûl Minet-Tekvin ilet-Temkin, 237

te candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme." [371]

Bu ayet-i kerime; davayı kabul edenlerin hata ve taksiratlarına, çok soru sormalarına, yönlendirmeleri kabul etmekteki tereddütlerine Peygamber (sav)'in sabretmesini, İslâm davetinin düşmanlarının fitnelerine karşı onları sabırlı kılmasında gayretle çalışmasını, onlara davet yolunun tabiatını ve yolunun zor olduğunu açıklamasını, onu onlardan uzaklaştırmaya çalışacak entrikacıların kandırmamasını, onlar hakkında onları küçültecek kişilerin sözlerini dinlememesini ve Allah Teâlâ'nın işlerin hakikatinden ve cevherinden kalbini gafil kıldığı böbürlenen kişilere itaat etmemesini emir buyurmaktadır.[372] Kehf suresinde geçen ayeti kerime ilk Müslüman cemaatin bazı sıfatlarını anlatmaktadır. O sıfatların en önemlilerinden bazıları şunlardır:

Sabır

Allah Teâlâ'nın, ***"Candan sabret"*** sözü... "Sabır" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamber (sav)'in hadislerinde sıkça zikredilmekte ve insanlar onunla birbirlerine tavsiye etmektedir. O kelimenin önemi hüsrandan kurtulan grubun dört sıfatından bir sıfat olmasına kadar varmaktadır. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır

"Asra yemin olsun ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır." [373]

Allah Tealâ bu ayetlerde dört sıfatı yerine getirenlerin dışında bütün insanların hüsranda olduğuna hükmetmektedir:

1 Allah'a iman etmek.

2 Salih amel işlemek.

3 Hakkı tavsiye etmek.

4 Sabrı tavsiye etmek.

Çünkü insanın kurtuluşu; ancak insanın kendi nefsini imanla ve salih amelle, başkalarını da nasihat ve irşatla ikmal etmekle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla Allah Tealâ'nın hakkı ile kul hakkını bir arada toplamaktadır. Sabrı tavsiye etmek zaruri bir şeydir. Çünkü iman, salih amel, hakkın bekçiliği ve adalet üzerinde durmak fert ve cemaatin yüz yüze geldiği (karşılaş-

371 Kehf, 28
372 Et-Tariku ila Cemaeti'l-Müslimin, Hüseyin İbni Muhsin, 170
373 Asr suresi

tığı) en zor şeylerden biridir. O hâlde nefis ile yapılan cihadda, başkalarıyla yapılan cihadda, eziyet ve meşakkatlere karşı, batılın böbürlenmesine karşı ve yolun uzun olması, aşamaların geç aşılması, yol işaretlerinin silinmesi ve varılacak noktanın uzak olmasına karşı sabırlı olmak gerekmektedir.[374]

Çok Dua ve Allah'a Israr Etmek

Bu, Allah Teâlâ'nın, ***"Sabah akşam dua edenler"*** buyurduğu ortaya çıkmaktadır. Dua büyük bir kapıdır. Bu kapı kula açıldığı zaman hayırlar onun üzerine peşpeşe gelir ve bereketler dökülür. O hâlde mesajı taşımak ve emaneti eda etmek için hazırlanan fertlerin Allah'a güzel bağlanmak ve çok dua etmek üzerine terbiye edilmeleri gerekmektedir. Çünkü bu, zaferin en büyük ve en güçlü faktörlerindendir. [375]

İhlâs

İhlas; Allah Tealâ'nın ***"O'nun rızasını dileyerek"*** ayetinde görülmektedir. Fertlerin Rabbani bir hazırlıkla hazırlandıkları vakit sözlerinin, amellerinin ve cihadının tamamının Allah'ın rızası için olması; menfaat, şan, şöhret ya da ileride olması veya sonunda olmasına bakmaksızın güzel sevabı kazanma üzerine Müslüman'ın terbiye olması gerekmektedir. Müslüman'ın akide ve Rabbani metodun askeri olabilmesi için onun lisan-ı hâli ile Allah Teâlâ'nın buyurduğu şu sözünü haykırması gerekir:

"De ki: 'Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emir olundu ve ben Müslümanların ilkiyim."[376]

Sebat

Sebat Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme."*** Anılan sebat, daha geniş ve kapsamlı manaya gelen sebatın bir dalı olup Rabbani davetçinin onunla donatılı olması ve onunla tanınması gerekmektedir. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir. Kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemiştir."[377]

Bu ayet-i kerimelerde üç sıfat bulunmaktadır. İman, erkeklik ve doğru-

374 Fi-Zilali'l-Kur'an, 6/3968
375 Fikhu't-Temkin fil-Kur'anı Kerim, 221
376 En'am, 162-163
377 Ahzab, 23

luk. Bu unsurlar hak metod üzerinde sebat etmek için önemlidir. Zira iman yüksek değerlere bağlanmaya ve onlara yapışmaya sevk ettiği gibi yüksek ilkenin sağlam kalabilmesi için nefis ile fedakârlık yapmaya da sevk etmektedir. Erkeklik, nefsi hedefe doğru harekete geçirmektedir. Küçük şeylere aldırmaksızın daima yüksek hedefe ve üstün ilkeye doğru itmektedir. Doğruluk ise, değiştirmenin, bulunduğu yerden intikal etmenin önüne geçmektedir. Bundan dolayı, bütün bunlar, her ne kadar kılıcın parıltısını, boynunun üstünde beklediği darağacı ipini, elde edeceği dünyalıkları ve evleneceği kadını görse bile insanın onunla çeşit çeşit renklere bürünmeyecek bir sebatı meydana getirmektedir. Şüphe yok ki, davayı taşımak, devleti kurmak ve medeniyeti oluşturmak için hazırlanan kerpiçlerin, yüksek hedefleri, güzel amaçları ve üstün değerleri gerçekleştirmeye yardımcı olacak sebata ihtiyacı vardır.[378] Bu sıfatlar, ilk mümin cemaatin sahip olduğu en önemli sıfatlardan bazılarıydı.

DAVETİN KUREYŞ KABİLELERİNE YAYILMASI VE EVRENSELLİĞİ

İslam'ın gizli tebliğ aşamasında hiçbir kabileye büyük bir ağırlığı olmadığından bütün Kureyş kabilelerinde yayılması gayet sınırlı bir şekildeydi. Bu durum o zaman ki kabilecilik hayatının tabiatına tersti. Kabile hayatının tabiatı, yeni davayı koruması ve yayılması için kabilecilik oluşum ve ırkçılığından mükemmel bir şekilde istifade etmeyi İslam'a kaybettirse de, "Dava, kendisine mensup olan kabilenin çıkarlarını gerçekleştiriyor ve diğer kabilelerin karşısında o kabilenin değerini yükseltiyor." bahanesiyle diğer kabileleri İslam'ın başında toplamayacaktır. Belki de hepsine yönelik bu ölçülü açılım, ırkçılığa bağlı çekingenlikler olmadan çok sayıda Kureyş aşiretlerinde İslam'ın yayılmasına yardımcı oldu.

Ebubekir Sıddık "*Teym*", Osman İbni Affan "*Beni Umeyye*" Zübeyir İbni Avvam "*Beni Esed*", Musab İbni Ümeyr "*Beni Abduddar*", Ali İbni Ebi Talib "*Beni Haşim*", Abdurahman İbni Avf "*Beni Zühre*", Said İbni Zeyd "*Beni Adiy*" ve Osman İbni Mazun "*Beni Cümeyh*" kabilelerindendirler. Bundan ziyade bu aşamada Müslümanlardan bazıları Kureyş'ten değillerdi.

Örneğin, Abdullah İbni Mesud "*Huzeyl*", Utbe İbni Gazvan "*Mazın*", Abdullah İbni Kays "*Eşari*", Ammar İbni Yasir "*Mezhicten Anes*", Zeyd İbni Harise "*Kelb*", Tüfeyl İbni Amr "*Devs*", Amr İbni Abese "*Selim*" ve Süheyb en-Nemeri "*Beni Nemir İbni Kasıt*" kabilesindendi. İslam'ın Mekke'ye has olmadığı açık ve net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Peygamber (sav) tam bir dikkat ve plan çerçevesinde yolunu çizdi. Allah'a tevekkül etmekle birlikte sebeplere sarıldı.

378 Davetullah Beyne't-Tekvin ve't-Temkin, Dr. Ali Cerişe, 91-92

Dolayısıyla derin terbiyeye, ince yapılanmaya, geniş kapsamlı eğitim-öğretime, güvenlik tedbirine, toplumda doğal bir şekilde dağılmaya ve gizlilik aşamasından sonra gelecek merhaleye geniş kapsamlı bir hazırlığa büyük önem verdi. Çünkü Peygamber (sav) şunu iyi biliyordu: Allah'a davet etme, gizli ve ferdin ferde hitap edeceği bir dava olmak için inmedi. Bilakis âlemlere hücceti (delili) yerleştirmek, Allah Teala'nın insanlardan kurtarmak istediği kişiyi şirk ve cahiliye karanlıklarından kurtarıp İslam ve tevhidin nuruna götürmek için inmiştir. Onun için Allah (cc), davanın attığı ilk adımları sırasında bu davanın gerçeğini ve alanını açıkladı. Çünkü Mekke döneminde inen Kur'an, davanın kapsayıcılığını ve cihanşümul olduğunu beyan etti. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bu Kur'an, ancak âlemler için bir öğüttür."*** [379] ve ***"Oysa o Kur'an, âlemler için ancak bir öğüttür."*** [380]

Bu dava insanlara, ama bütün insanlara hitap etmek ve Allah tarafından güzel akıbet yazılan kişileri kurtarmak için geldi. Bu, şu demektir: İslam davası geldi. Özelliklerinden bazıları şunlardır: ilan etmek, açığa vurmak, tebliğ etmek, açıklamak, korkutmak ve buna terettüp eden yalanlama, eziyet ve öldürmek gibi şeylere tahammül etmektir. Peygamber (sav)'in ilk etapta davasında gizliliğe başvurması, özel ortam ve özel şartlara has istisnai bir durumdu. O da davanın yeni başlaması, zayıf ve yabancı olmasıydı. Bunun böyle bilinmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Eğer gizlilik, savaş ve barış gibi İslam'ın birçok işlerinde çıkara dayalı siyaset ise, aynı şekilde dava konusunda da öyledir. O hâlde davayı gizli tutmak, yaşanılan ortamın farz kıldığı zaruret icabıdır. Yoksa asıl olan Allah'ın dinini, şeriatını ve hükmünü bütün insanlara haykırmaktır. Ama bunun dışında araç, plan ve detayları gizli tutmak, o maslahata dayalı ve insanın içtihadına bağlı olan bir iştir. Çünkü dini gizlemek ve susup hakkı söylememek buna terettüp etmez ve hiçbir duyuru ve hiçbir mesaj ona taalluk etmez. Bunun örneği, davaya inananların sayısını bilmek gibi... Bu maslahata dayalı bir durumdur. Peygamberlerin ve kitapların onun için indiği tebliğ ve korkutma meselesini ihlal etmektedir. Dava ve tebliğ etme görevlerini yerine getirmekle birlikte bunun sır kalması mümkündür. Eğer onda maslahat varsa... Bundan dolayı Peygamber (sav) davasını açığa vurduktan, insanları korkuttuktan ve peygamberliğini ilan ettikten sonra bile ona tabi olanların sayısını, nerede onlarla bir araya geldiğini ve cahiliye'nin hile ve planları karşısında uygulamaya koyduğu plan ve programı asla açık etmedi. Tebliğ ve beyan görevi ile ilgili olmayan şeyleri gizli tuttu.[381]

379 Sad, 87
380 Kalem, 52
381 El-Gurebau'l-Evvelun, 124-126

3.
KONU

MEKKE DEVRİNDE AKİDENİN YAPILANMASI

KÂİNAT KANUNLARI İLE İLİŞKİDE PEYGAMBER (SAV)'İN FIKHI

Şüphesiz devletleri kurmak, ümmetleri terbiye etmek ve kalkındırmak kanun, kaide ve kurallara tabidir. Bu kanunlar; fertler, halklar, ümmetler ve devletlere hükmetmektedir. Habib-i Mustafa (sav)'in siretini tefekkür etiğimizde, onun kanun ve sünnetlerle hikmet ve üstün bir güçle çalışma yaptığını göreceğiz. Rabbani kanunlar, her zamanda ve her mekânda insanın üzerine cari olan kâinattaki sabit hükümlerdir. Allah Teâlâ'nın kâinattaki kanunları gerçekten çoktur. Ama bu kitapta onlardan bizi ilgilendiren, sağlam bir bağlantıyla kalkınma hareketiyle ilişkisi olanıdır. "Rabbü'l-Âlemin olan Allah (cc), bu dinin daha doğrusu bu kâinatın durumunu harikulade kanunlara göre değil bilakis cari olan kanunlara göre icra etmiştir. Ta ki Müslüman nesillerden bir nesil gelip geride kalıp şöyle demesin: "İlk Müslümanlar harikulade âdetlerle zafer kazandılar. Ancak risalet sonlandıktan ve vahiy kesildikten sonra harikulade âdetler artık inmez."[382]

Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini tedebbür eden kimse, değişmeyen ve bozulmayan Allah'ın kanunlarını dile getirmekle dolu olduğunu ve o kanunları ibraz etmeye, dikkati onlara çekmeye, bakışları onlara yönlendirmeye, onlardan ibret çıkarmaya ve Allah Teâlâ'nın emri üzerine kaim olan Müslüman toplumunu oluşturmak için istenilen şekle göre çalışmaya gözle görülür bir şekilde verilen önemi bulacaktır. Kur'an-ı Kerim Müslümanların nazarını Allah Tealâ'nın gökyüzündeki kanunlarına çevirdiği zaman, aslında onları Allah Tealâ'nın kanunlarına göre cereyan eden usullere çevirmektedir. Müslümanlar bu hayatta ilk insanlar değillerdir. Kâinata, halklara, ümmetlere, devletlere ve fertlere hükmeden kanunlar cereyan etmekte ve geri kalmamaktadır. İşler ölçüsüz ve tahmine dayalı yürümemekte ve yeryüzünde hayat boşuna ve faydasız sürmemekte, ancak o kanunlara uyarak hare-

382 Vakiun el-Muasır, Muhammed Kutub, 414

ket etmektedir. Müslümanlar o kanunları güzel okuyup hedef ve maksatlarını idrak ettikleri zaman, olayların arkasındaki hikmet ve hedefler ortaya çıkacaktır. Olayların tabi olduğu nizam ve düzenin sebatı veya o nizamın arkasında gizli olan hikmetin varlığıyla kalpleri sükûnet bulacak, yolun mazisinde bulunan şeylerin ışığında yürüyüş hattını görecek ve ulaştıran sebeplere sarılmadan davayı yetiştirecek güce sahip olmak ve zaferi kazanmak için sırf Müslüman olmalarına itimat etmeyeceklerdir.[383]

Hayata hükmeden kanunlar aynıdır. Geçen zamanda vuku

bulan, her zaman vuku bulacaktır.[384] Allah Teâlâ'nın, hayat çarhını üzerinde icra ettiği ve çarhın hareketini üzerinde yürüttüğü yegâne şey kanunlardır. Beşer hayatında sebepsiz ve kendiliğinden meydana gelen hiçbir şey yoktur. Ancak bu hayatta her şey, değişmeyen, geride kalmayan, yaratılanlardan hiçbirine taraf meyletmeyen ve beşer havalarına icabet etmeyen Allah Tealâ'nın sünnetlerine göre hareket etmektedir.[385]

Müslümanların, Allah'ın kitabında ve Resûlullah (sav)'in sünnetinde onlar için ibraz edilen Rablerinin sünnetini idrak etmeleri daha evladır. Ki, ümit ettikleri izzete kavuşma ve davayı yerleştirip koruma gücüne sahip olma hedefine ulaşsınlar. Davayı sabitleştirmek ve koruma gücüne sahip olmaya rastgele ulaşılamaz. Sebepsiz yardım inmez ve göz kapatılıp aramakla elde edilmez. Bilakis onun kanunları vardır. Allah Tealâ o kanunları Kur'an-ı Kerim 'de tescil etmiştir. Ta ki, mümin kulları onları tanısınlar ve basiretli bir şekilde onları teamül haline getirsinler.[386]

Fertler, toplumlar ve ümmetlerdeki kâinat kanunları ve ilahî sünnetler ile teamülün şartlarından ilki şudur: Bu kanunları anlamanızdan ziyade doğru ve kapsamlı bir şekilde fıkhını, "fikhu's-sünen" yani Allah Teala'nın kainatın işkeyişi ilgili kanunları diye tabir ettiğimiz ilahî kanun çevresinde nasıl çalışacağımızı ve fıkhımızın ışığında ondan sosyal kanunlar ve medeni dengeleri nasıl çıkaracağımızı öğrenmeliyiz.[387] Üstad el-Benna sünnetlerle teamül metodu ile ilgili şöyle söylemektedir: "Kevnî kanunlarla çarpışmayın, çünkü onlar çokça galip gelirler. Lakin siz onları yenmeye çalışın. Onları kullanın. Onların akımını lehinize çevirin. Bazısına karşı diğer bazısından yardım isteyin. Zafer saatini dört gözle bekleyin. O sizden uzak değildir."[388] Bu sözde birkaç önemli şeyi mülahaza etmekteyiz:

383 Fi Zilali'l-Kur'an, 1/478
384 Age
385 Et-Temkin lil Ümmeti'l-İslamiyye Muhammed Kutub, 208
386 Cilu'n-Nasril-Menşud, Karadavi, 15
387 El-Meşruu'l-İslami li Nahdeti'l-Ümme Kiraetün fi Fikret el-Benna, 58
388 Risaletü'l-Mütemer el-Hamis, 127

a)- Çarpışmamak,

b)-Yenmeye çalışmak,

c)- Kullanmak,

d) -Çevirmek,

e)- Bazısına karşı diğer bazısından yardım istemek,

f)- Zafer saatini intizar etmek.[389]

El-Benna (rh)'ın ulaştığı seviye, Nebevî sireti, İslam tarihini, halklarını ve ulusların tecrübelerini derin bir bir şekilde araştırdığına, yaşadığı ortamı doğru tanıdığına ve hastalığı ve ilacını doğru ve eksiksiz teşhis ettiğine delalet etmektedir. Resûlullah (sav)'in, davet çalışmalarını tanzim etme, devleti kurma ve uygar, Rabbani numune olan bir insan gurubu oluşturma gibi konularda liderliğini yaptığı ilk İslam hareketi sünnetüllaha / ilahi kanunlara tabi idi (boyun eğmişti). Okunanlardan bazıları kısa bir şekilde zikredilmiştir. Medeniyetleri oluşturmada liderlik makamının önemi büyüktür. Batıla mukavemet etmede muazzam olan mümin cemaatinin önemi büyüktür. Mümin cemaatin, akide, ahlak, ibadet, değer ve düşüncelerini ondan alacağı metot ve programın önemi büyüktür. Şu mezkûr şeylerde apaçık olan Allah'ın sünnetlerinden biri, "tederrüc" yani tedrici olarak, basamak basamak hedefe ulaşma sünnetidir. O Allah'ın kâinattaki sünnetlerinden biridir.

Dolayısıyla, kalkınma ve Allah Teâlâ'nın dinini yeryüzünde yerleştirmek için çalışan bir ümmete tedricilik sünnetine riayet etmek vaciptir. Bu sünnetin başlangıç noktası şudur: Yol uzundur. Özellikle cahiliye'nin her şeye hâkim olduğu ve her türlü hazırlığını yaptığı bir dönemde, şer ve fesat bütün halklarda kökleşmiştir. Onu kökünden kazımak, tedricilik sünnetine muhtaçtır. İlk İslam davası, tedricen başladı. Zira ilk önce seçme ve tesis merhalesine, mukavemet ve karşı karşıya gelme merhalesine, daha sonrada zafer ve davayı yerleştirme merhalesine başladı. Bütün aşamalara bir anda başlaması mümkün değildi. Yoksa acizlik ve meşakkat söz konusu olurdu. Ve yine o aşamalarından birini diğerine takdim etmekte mümkün değildi. Yoksa halel ve karışıklık söz konusu olurdu.[390]

Tederrüc kanununa itibar etmek son derece önemlidir. Çünkü İslam davası tarlasında (alanında) çalışan bazı kimseler, davayı yerleştirmenin gerçekleşmesi bir gecede mümkün olacağını sanmaktadır. Ve sonuca bakmadan, ortamı ve mevcut durumun etrafını çevreleyen bağlantı ve şartları anlamadan ve mukaddime veya üslup ve araçlarla ilgili güzel bir hazırlık

389 El-Meşruu'l-İslami li Nahdeti el-Ümme

390 Et-Temkin lil-Ümmetil-İslamiyye, 227

yapmadan İslam ümmetinin yaşadığı mevcut durumu bir bakışta değiştirmek istemektedir.[391] Allah Teâlâ birçok yerde bakışlarımızı bu sünnet/kanuna doğru çevirmektedir. Allah Teâlâ gökyüzünü ve yeri altı günde yarattı. Oysa Allah Tealâ bir andan daha az bir zamanda herşeyi yaratma gücüne sahipti. Aynı şekilde insan, hayvan ve nebatatın yaratılış merhaleleri de öyledir. Bütün bunlar, hikmetlerle dolu olan sünnetullaha uygun bir şekilde kemal ve olgunluk seviyesine ulaşana kadar tedricen birçok aşamadan geçmektedir. Tedricilik sünneti gözle görülür ve açık bir şekilde İslami teşride (hüküm) sabittir. Bu da İslam'ın beşere sağladığı kolaylıklardan biridir. Zira İslam, vücub ve tahrim bakımından insanlara farz kıldığı şeylerde tedriç kanununa riayet etmiştir. Mesela namaz, oruç ve zekâtı farz kılmak istediği zaman, üzerine yerleştiği son şeklini alana kadar çeşitli aşamalardan sonra farz kıldı.[392]

İslam'ın, tedricilik kanununa riayet etmesi, İslam'ın doğuşu ve yayılışı sırasında bütün dünyada hâkim düzen olan kölelik düzenini ilga etmeye kalkışmayacak bir duruma getirdiği sanılmaktadır. O düzeni ilga etme girişimi, sosyal ve ekonomik hayatta depreme yol açacaktı. Hikmet gereği islamın metodu, kölelik düzeni besleyen kanalları daraltmak ve hatta mümkün mertebede önüne set çekmek ve kölelerin sarf edilecekleri (azat edilecekleri) yerleri mümkün olan son sınıra kadar genişletmek şeklinde oldu. Bu durum tedriç yoluyla kölelik düzenini kaldırma ile aynı anlama gelmektedir.[393]

"Biz, Kur'an-ı Kerim ve sünneti mutahharayı derinden okuyup araştırdığımız zaman, Peygamber (sav)'in vasıtasıyla Arap memleketinde, oradanda bütün dünyaya nasıl ve hangi tedricilik ve kaynaşma ile İslami değişimin tamamladığını bileceğiz. İşler, Rabbü'l-Âlemin olan Allah Teâlâ tarafından istenilen yerde istikrar bulana kadar tabii mecrasında yavaş yavaş yürüyordu.[394]

Tedricilikle ilgili insanlar siyasetinde şu Rabbani sünnete uyumaları gerekmektedir. Hayatta İslam'ın tatbik edilmesi ve kâmil bir İslami hayatın başlanması istendiğinde, davayı yeryüzünde yerleştirmek onun neticesi olacaktır. Biz gerçek manada bir İslami toplumu meydana getirmek istediğimiz zaman, bunun bir liderden, kraldan, komuta meclisinden ya da parlamentodan çıkacak bir kararla gerçekleşmesinin mümkün olacağını hiç sanmayalım. Ancak bu, tederrüc, yani fizikî, fikrî, psikolojik ve sosyal hazırlık yoluyla gerçekleşmek mümkün olacaktır. O metot, cahiliye hayatını İslami

391 Afatun Alâ ettarik,1/57
392 Et-Temkin lil-Ümmeti-İslamiyye 227
393 El-Hesaisu'l-Ammel-il-İslam Karadavi, 166
394 Et-Temkin lil Ümmetil-İslamiyye, Mevdudi'den naklen, 229

hayatla değiştirmek için Resûlullah (sav)'in izlediği metottur. Peygamber (sav) on üç yıl Mekke'de kaldı. O süre zarfında onun esas görevi, dava yükünü taşımaya ve davayı korumak ve etrafa yaymak için cihadın zorluklarına katlanmaya ve yükümlülüklerini yerine getirmeye gücü yetecek mümin nesli terbiye etmeye münhasırdı. Bu yüzden Mekke devri, terbiye ve tekvin merhalesiydi. Yasama (kanun koyma) merhalesi değildi.[395]

DEĞİŞİM KANUNU VE AKİDE YAPISIYLA OLAN İLİŞKİSİ

Kalkınma yolunda önemli sünnetlerden biri, Ayet-i Kerime'nin ortaya koyduğu şu sünnettir:

"Onun önünde ve arkasında Allah'ın emriyle onu koruyan takipçiler (melekler) vardır. Bir toplum kendilerinde ki özellikleri değiştirmeyinceye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur. Onların Allah'tan başka yardımcıları da yoktur." [396]

Şu Rabbani sünnetin, İslam ümmetinin yeryüzünde yerleşmesi ile olan irtibatı son derece açıktır. Çünkü yeryüzünde yerleşmek, İslam ümmetinin içinde bulunduğu bu şartlar altında mümkün olmadığı gibi kendine zillet ve gericilik hayatını seçen ve başına gelenleri değiştirmek ve yaşadığı ortamın esaretinden kurtulma girişiminde bulunmayan bir ümmet için gerçekleşmesi de mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla değişim gerekmektedir.[397]

İslam geldiği ilk günde, Arap yarımadasının mevcut durumu ve yeryüzünün siyasi, dini ve ictimai durumu gibi büyük hadiseler onun karşısında durdu. İnançlar, düşünceler, değerler, ölçüler, kanunlar, nizamlar, çıkarlar ve ırkçılıklar onun karşısında durdu. İlk geldiği günde İslam ile insanların arasındaki mesafe Arap yarımadasında ve bütün dünyada gayet korkunçtu. Onları taşıyıp götürmek istediği yer çok ama çok uzaktı. Tarihin bazı devirleri, ayrı ayrı çıkarlar ve değişik güçler onların mevcut durumunu destekliyordu. Bütün bunlar, akide, düşünce, değer, ölçü, âdet, gelenek, ahlak ve şuur gibi şeyleri değiştirmekle yetinmeyen, belki beşeriyetin liderliğini tağutların ve Cahiliye'nin elinden alıp Allah Teala'ya ve İslam'a iade etmek istediği gibi nizamları, düzenleri, yasaları ve kanunları değiştirmek isteyen bu yeni dinin karşısında set gibi durdular.[398]

Kuşku yok ki bir kere vuku bulan ikinci bir kere daha vuku bulur. Meydana gelen olaylar, harikulade mucizelere göre değil cari olan kanuna göre

395 El-Hesaisu'l-Amme (az tasarrufla), 168
396 Ra'd, 11
397 Et-Temkin lil Ümmetil-İslamiyye, 210
398 Haza 'd-Din, 51-52

meydana geldi. O yapı, birikimi tüketmek, toplanmak ve doğru olan yöne başını koymak isteyen herkes için azık olan fıtrat (yaratılış) birikimi üzerine kurulmuştur.[399]

Peygamber (sav)'in, Allah Tealâ'nın indirdiği metotla başını çektiği değişiklik, insanların nefislerini eğitmekle başladı. Onların içlerinden çok büyük adamlar yetiştirdi. Sonra yetiştirdiği kişilerle, toplum düzeninde en büyük değişikliği gerçekleştirmek için yola koyuldu. Zira insanları karanlıklardan aydınlığa, cehaletten ilme ve gericilikten ilericiliğe taşıması gerekiyordu. Ve onlarla hayatın tanıdığı en güzel medeniyeti oluşturdu.[400]

Peygamber (sav) kendi Kur'ani metoduyla arkadaşlarının nefsindeki inanç, fikir, düşünce, şuur ve ahlak yapısını değiştirmekle işe başladı ve bunu başardı da. Dolayısıyla insanların iç dünyası değişti. Etrafında bulunan şeyler değişti. Medine değişti, Mekke değişti. Sonra sabah-akşam yaratıcısını anan ve tesbih eden ulusal bir hareketin içinde Arap yarımadası, sonra Fars ve Rum İmparatorlukları değişti. Kur'an metodu, Mekke devrinde akide yönüne önem vermekteydi. Akideyi ayrı ayrı üsluplarla sunuyordu. Dolayısıyla imani manalar kalplerini doldurdu ve onlarda büyük bir dönüş meydana geldi. Allah Tealâ o büyük yükselişi izah ederek şöyle buyurmaktadır: ***"Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkmayacak durumdaki kimse gibi olur mu? İşte kâfirlere yaptıkları böyle süslü gösterilmiştir."*** [401] Gerçekten bu, kalemlerin vasfında aciz kaldığı harika bir tasvirdir! Kur'an üslubu her zaman böyledir. Akıl sahipleri ondan doya doya su içmekte, bütün üslupları ondan çıkartmakta ve ölümden hayata karanlıklardan aydınlığa tabir hakkını yerine getirmekten aciz kalmaktadır. Ölüm ile hayat, karanlık ile aydınlık hiçbir olur mu? Mesafe korkunç! Nakil büyük... Büyüklüğünü ve miktarını, insanları acze sokan Kur'an'ın o beyanı ışığında onların hâllerinde feraset sahibi olan kimselerin dışında hiç kimse idrak etmez.[402]

SAHABELERİN AKİDE YÖNÜNÜN DÜZELTİLMESİ

Bi'setten önce sahabelerin düşüncesinde kusur ve eksiklik vardı. Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatları konusunda haktan sapmışlardı. ***"En güzel isimler (elEsmaül Hüsna) Allah'ındır. O hâlde O'na güzel isimlerle dua edin. O'nun isimleri hakkında eğri yola gidenleri bırakın. Onlar yapmakta olduklarının***

399 Age, 65
400 Nüfus ve Durus fi İtari et-Tasviril-Kur'anı Tevfik Muhammed Saba, 367
401 En'am, 122
402 El-İnhirafatu'l-Akedi vel-İlmiye, Zehrani, 1/25-26

cezasına çarptırılacaklardır." [403] Allah'ın bazı sıfatlarını inkâr ederlerdi. İzin verilmeyen veya fasit bir manayı zihne sokan isimlerle isimlendirirlerdi. Çocuk ve ihtiyaç gibi eksiklikleri ona nispet ederlerdi. Meleklerin Allah'ın kızları olduklarına inanır cinleri de ona ortak yaparlardı. ***"Cinleri Allah'a ortak koştular. Oysa onları da Allah yaratmıştır. Bilgisizce O'na oğullar ve kızlar yakıştırdılar. Hâşâ! O onların ileri sürdüğü vasıflardan uzak ve yücedir."*** [404] ***"Onlar, kızların Allah'a ait olduğunu iddia ediyorlar. Hâşâ! Allah bundan münezzehtir. Beğendikleri de (erkek çocuklar) kendilerinin oluyor."*** [405]

Kur'an-ı Kerim, müminlerin kalbine doğru akideyi yerleştirmek ve rububiyet, ulûhiyet, isim ve sıfat tevhitlerini bildirmek, Allah Teâlâ'nın haberini melek, kitap, peygamberler, kader (hayır ve şerri) ve kıyamet gününe iman etmek, peygamberliği isbat etmek ve haber verdikleri şeylere inanmak gibi akideleri bütün insanlara açıklamak için geldi.[406] Mekke devrinde inen Kur'an, ibadet edilmesi vacip olanın kim olduğunu insanlara tanıttı. Peygamber (sav) onları o büyük ayetlere göre terbiye etti. Daha ilk günden beri Rablerini ve Rablerinin üzerlerindeki hakkı ile ilgili doğru düşünceyi insanlara verme hırsına sahipti. Peygamber (sav) bunları, şu hakikati idrak ettiği için yapıyordu: "Bu düşünce nefisleri temiz ve fıtratları doğru olan insanlarda tasdik ve yakini meydana getirecek." Peygamber (sav)'in, Kur'an-ı Kerim 'den alınan bu düşünce ve tasavvurun üzerinde özenle durması, birkaç nokta üzerine oturmakta idi.

• Allah Tealâ her türlü eksikliklerden münezzehtir. Sonsuz kemal sıfatlarıyla muttasıftır. O tektir. Ortağı yoktur.

• Allah Tealâ her şeyin yaratıcısıdır. Sahibidir. Her şeyin müdebbiridir: ***"Şüphesiz ki Rabbimiz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten, güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir."*** [407]

• Allah (cc), küçük veya büyük, aşikâr veya gizli bu kâinattaki bütün nimetlerin kaynağıdır: ***"Nimet olarak size ulaşan ne varsa, Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğu zaman da yalnız O'na yalvarırsınız."*** [408]

• O'nun ilmi her şeyi kuşatmaktadır. Yerde ve gökte gizli olan hiçbir şey ve insanların gizledikleri ve açıkladıkları hiçbir şey O'na gizli değildir.

403 A'raf 180
404 En'am 100
405 Nahl, 57
406 Ehemmiyyetü'l-Cihad fi Neşri'd-Daveti Ali el-Alyani, 47
407 Araf, 54
408 Nahl, 53

"Allah yedi kat göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır. Ferman bunlar arasında inip durmaktadır ki, böylece Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve her şeyi ilmiyle kuşattığını bilesiniz." [409]

• Allah (cc), melekler vasıtasıyla insanların amellerini ne küçük ne büyük hiçbir şeyi eksik bırakmayan bir kitapta kaydetmektedir. Münasip olan yerde ve zamanda buna işaret edeceğiz. ***"İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın."*** [410]

• Allah (cc), kullarını sevdikleri şeylere ters (muhalif) olan bazı imtihanlara çekmektedir ki, insanlar asaletlerini bilsinler. Onlardan kimi Allah Tealâ'nın kaza ve kaderine razı olmakta, hem gizli hem de aşikâr ona teslim olmakta, dolayısıyla da hilafet, imamet ve liderliğe layık olmaktadır. Kimi de kızmakta, aciz olmakta ve nefret etmekte dolayısıyla da onun cezası Allah Tealâ'nın gazabı ve ona hiçbir şeyi teslim edilmemek olmaktadır. ***"O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır."*** [411]

• Allah Tealâ kendisine iltica eden, korunmasına sığınan ve yaptığı ve terk ettiği her şeyde hükmünün yanında duran kimseleri muvaffak etmekte ve onlara yardım etmektedir. ***"Şüphesiz ki, benim koruyanım kitabı indiren Allah'tır. Ve O bütün salih kullarını görüp gözetir."*** [412]

• Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, O'na ibadet etmeleri, O'nun tek olduğuna inanmaları ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. ***"Hayır! Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol."*** [413]

• Allah Teâlâ bu kulluk ve tevhidin içeriğini Kur'an'da belirlemiştir.[414] İlk nesil, Allah Teâlâ'ya ait sıfatların ve güzel isimlerin anlayışı üzerine terbiye gördüler ve onların gereğine göre ona kulluk ettiler. Dolayısıyla onların nefsinde Allah Teâlâ daha da büyüdü. Allah Teâlâ'nın rızası maksatlarının ve çalışmalarının tek amacı hâline geldi. Allah Teâlâ'nın onları her zaman gözetlediğinin şuuruna vardılar ve kaymamak için nefislerini gemlediler. Peygamber (sav)'in ashabı (ra), Allah'ın izni olmadan kâinat tedbirinden icat, yok etmek diriltmek, öldürmek, hayrı talep etmek ve kötülüğü def etmek gibi hiçbir şeyde Allah ile birlikte tasarruf sahibi birinin varlığına itikat etmek olsun veya Allah'ın isim ve sıfatları gereği olan gaybı bilmek, azamet, kibriya, mutlak hâkimiyet, mutlak itaat ve buna benzer hiçbir şeyde

---

409 Talak, 12
410 Kaf, 18
411 Mülk, 2
412 A'raf, 196
413 Zümer 66
414 Menheku'r-Resûl fi Ğarsir-Ruhil-Cihadiyyet, 10-16

onunla, Tealâ niza eden veya ortak olan birinin olduğuna inanmak gibi şeyler olsun şirkin her çeşidinden temiz oldular.[415]

Kuşkusuz tevhid üzerine fertlere yönelik olgun ve doğru olan Nebevî terbiye, üzerinde İslam'ın bina edildiği esastır. Ve daha önce peygamberlerin (as) üzerinde yürüdükleri doğru metottur. Her peygamber kavmini sadece Allah Teala'ya ibadet etmeye davet etti. Allah Tealâ Nuh (as) ile ilgili şöyle buyurmaktadır: ***"Andolsun, biz Nuh'u kavmine elçi gönderdik. Onlara, "Ben (dedi), sizin için apaçık bir uyarıcıyım, Allah'tan başkasına tapmayın! Ben size (gelecek) elem verici bir günün azabından korkuyorum.' dedi."***[416]

Hud (as) hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Ad kavmine de kardeşleri Hud'u (gönderdik), dedi ki: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz yalan uyduranlardan başkası değilsiniz."***[417]

Salih (as) hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Semud kavmine kardeşleri Salih'i (gönderdik). Dedi ki: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin! Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. O sizi yerden (topraktan) yarattı. Ve sizi orada yaşattı. O hâlde ondan mağfiret isteyin. Sonrada O'na tevbe edin. Çünkü Rabbim (kullarına) çok yakındır, dualarını kabul edendir."***[418]

Şuayb (as) hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Medyen'e de kardeşleri Şuayb gönderdik. Dedi ki: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin! Sizin için O'ndan başka tanrı yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Zira ben sizi hayır (ve bolluk) içinde görüyorum. Ve ben gerçekten sizin için kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum."***[419] Ve İsa hakkında da şöyle buyurmaktadır: ***"Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin. İşte bu doğru yoldur."***[420]

Hülasa, bütün peygamberler (as) sadece Allah Teâlâ'ya ibadet etmek put ve tağutlardan sakınmak olan ulûhiyet tevhidine davet etmişlerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Andolsun ki biz, 'Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının.' diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur."***[421] Peygamber (sav), asabını (*Allah onlardan razı olsun*) tevhidin

415 Ehemmiyyetü'l-Cihad fi Neşried-Daveti, 53
416 Hud, 25-26
417 Hud, 50
418 Hud, 61
419 Hud, 84
420 Âl-i İmran, 51
421 Nahl, 36

her çeşidi üzerine terbiye etti. Kendisi bizzat tevhit ehli olan müminin canlı örneğiydi:

"De ki: 'Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O ortak koşanlardan değildi.' De ki: 'Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim.' De ki: 'Allah her şeyin Rabbi iken ben O'ndan başka Rab mi arayacağım? Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. Ve O uyuşmazlığa düştüğünüz gerçeği size haber verecektir."[422]

Peygamber (sav)'in ashabına yönelik terbiye (eğitim) çalışması bereketli meyvelerini verdi. Sahabeler uluhiyet tevhidine, rububiyet tevhidine ve isim ve sıfat tevhidine zıt olan her şeyden temizlendiler. Allah'ın dışında hiçbir şeyi hakem kabul etmediler. Allah'tan başkasına itaat etmediler. Allah'ın rızası olmadan hiçbirine tabi olmadılar. Allah'ı sevdikleri gibi hiçbirini sevmediler. Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmadılar. Allah'tan başka hiç kimseye tevekkül etmediler. Allah'tan başka hiç kimseye sığınmadılar. İstek ve mağfireti Allah'tan başka hiç kimseden dilemediler.

Allah'tan başka hiç kimse adına hayvan boğazlamadılar. Allah'tan başka hiç kimseye adak adamadılar. Sadece Allah'a istiğasede bulundular. Allah'tan başka kimsenin gücü yetmediği şeylerde hiç kimseden yardım talep etmediler. Allah'tan başka kimse için rükûya varmadılar, secde etmediler, hac yapmadılar, tavaf etmediler ve hiç kimseye ibadet etmediler. Allah Teâlâ'yı yaratılanlara da, yaratılmayanlara da benzetmediler. Belki O'nu son derece tenzih ettiler. Tahrif veya teşbih yapmadan O'nun sıfatlarına iman ettiler. Allah'tan başka gizli korkuyla hiçbir şeyden korkmadılar. Allah'tan başka mutlak itaati hiç kimseye sunmadılar. Rububiyetinin özelliklerinden olan diriltme, öldürme, rızık verme, kuşatıcı ilim, kudret, kayyumiyyet, mutlak beka, tahlil, tahrim ve buna benzer hiçbir özellikte yaratılanlardan hiçbirini Allah'a ortak koşmadılar. Allah Tealâ bizleri, söz, amel ve itikat bakımından tevhidi gerçekleştiren kullarından eylesin. Çünkü onun sahibi ve ona gücü yeten O'dur.[423]

Mekke devrinde nazil olan Kur'an tevhit akidesinin ve Muhammed (sav)'in risaletinin bütün ins ve cinlere hitab ettiğini isbat etmek üzere gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler."[424]

---

422 En'am, 161-164
423 Ehemmiyyetü'l-Cihad fi Neşrid-Daveti, 54-55
424 Sebe, 28

"Deki: 'Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. O'ndan başka tanrı yoktur. O diriltir ve öldürür.' Öyleyse Allah'a ve ümmi peygamber olan Resûlüme ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız." [425]

"Hani cinlerden bir grubu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Kur'an'ı dinlemeye hazır olunca (birbirlerine) 'Susun' demişler, Kur'an'ın okunması bitince uyarıcılar olarak kavimlerine dönmüşlerdi. 'Ey kavmimiz!' dediler, 'Doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir kitap dinledik. Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun. O'na iman edin ki, Allah da sizin günahlarınızı kısmen bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun." [426]

Bu ayetlerin dışında Hz. Muhammed (sav)'in risaletinin bütün insanlara ve cinlere şamil olduğunu isbat eden Kur'an'da çok sayıda ayet bulunmaktadır.[427] Mekke devrinde nazil olan Kur'an, her çeşidiyle tevhit, Peygamber (sav) ve risalet ile ilgili sahabelerin kalbine doğru akideyi yerleştirdiği gibi melekler ile ilgili olanlarında onların da Allah'ın yaratıklarından bir yaratık olduklarına, Allah'a secdeye vardıklarına, O'nun ibadetinde böbürlenmediklerine, ne gökte ne de yerde onlarda şirk mefhumu olmadığına ve Allah'ın emri olmadan hiç kimseye ne zarar ne de menfaat vermeyeceklerine dair akideyi de tashih etti (düzeltti).

"Gök gürültüsü, Allah'ı hamd ile tesbih eder. Melekler de O'nun heybetinden dolayı tesbih ederler. Onlar, Allah hakkında mücadele edip dururken o yıldırımlar gönderip onlarla dilediğini çarpar. Ve o azabı pek şiddetli olandır." [428] ***"Göklerde bulunanlar, yerdeki canlılar ve bütün melekler, büyüklük taslamadan, Allah'a secde ederler."*** [429]

"Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamd olsun. O, yaratmada dilediği arttırmayı yapar. Şüphesiz Allah her şeye gücü yetendir." [430] ***"(Müşriklere) de ki: 'Allah'tan başka tanrı saydığınız şeyleri çağırın! Onlar ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı yoktur. Allah'ın onlardan bir yardımcısı da yoktur."*** [431] ***"Kuşkusuz Rabbin katındakiler O'na kulluk etmekten kibirlenmezler, O'nu tesbih eder ve yalnız O'na secde ederler."*** [432]

---

425 A'raf, 158
426 Ahkaf, 29-31
427 Age, 56
428 Ra'd, 13
429 Nahl, 49
430 Fatır, 1
431 Sebe, 22
432 A'raf, 206

Mekke'de nazil olan Kur'an aynı şekilde imanın diğer erkânları da, o mucizevi üslubuyla müminlerin kalbine yerleştirdi. Bütün insanlara izah etti. Ve Resûlullah (sav)'e nazil olan Kur'an'ın nazil ediliş şeklini de beyan etti.

"Biz onu Kur'an olarak, insanlara dura dura okuyasın diye (ayet ayet, sure sure) ayırdık ve onu peyderpey indirdik." [433]

"Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkılmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu kitabın etkisinden tüyleri ürperir, derken hem bedenleri ve hem de gönülleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu kitap, Allah'ın, dilediğini kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Allah kimi de saptırırsa artık O'na yol gösteren olmaz." [434] ***"(Yahudiler), Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü 'Allah hiçbir beşere bir şey indirmedi.' dediler. De ki: 'Öyle ise Musa'nın insanlara bir nur ve hidayet olarak getirdiği kitabı kim indirdi? Siz onu kâğıtlara yazıp (istediğinizi) açıklıyor, çoğunu da gizliyorsunuz. Sizin de atalarınızın da bilemediği şeyler (Kur'an'da) size öğretilmiştir.' (Resûlüm), sen 'Allah' de, sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oynaya dursunlar!"*** [435]

Allah Teâlâ Kur'an'dan başka kitapları da daha önce gönderdiğini açıklamaktadır:

"Rabbin göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık; Davud'a da Zebur'u verdik." [436]

"(Resûlüm!) O kitap sana hak olarak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tedricen indirilmiştir; daha önce de insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat ve İncil'i gönderdik." [437]

Yine Allah Tealâ çok sayıda peygamberi de (as) gönderdiğini beyan etmektedir: ***"Daha önceki milletlere nice peygamberler göndermiştik."*** [438] Onlardan bazılarını Kur'an zikretmiştir, bazılarını da zikretmemiştir: ***"Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik, onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var. Hiçbir peygamber Allah'ın izni olmaksızın herhangi bir ayeti kendiliğinden getiremez. Allah'ın emri gelince de hak uygulanır ve o zaman batılı seçenler hüsrana uğrayacaklardır."*** [439]

433 İsra, 106
434 Zümer, 23
435 En'am, 91
436 İsra, 55
437 Âl-i İmran, 3
438 Zuhruf, 6
439 Gafir, 78

KUR'AN'DA CENNETİN VASFI VE SAHABE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Mekke devrinde inen Kur'an, kıyamet günü üzerinde son derece durdu. İçinde kıyamet gününün bazı ahvalleri, nimet verilen kimselerin durumları, azap görenlerin durumları ve insanların mahşerde toplanmalarının ve hesaba çekilmelerinin şekli zikredilmeyen Mekki sure neredeyse yoktur. Sanki insanlar gözleriyle görürcesine kıyamet gününü müşahede etmekteler.

"Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Kıyamet günü bütün yeryüzü O'nun tasarrufundadır. Gökler O'nun kudret eliyle dürülmüş olacaktır. O, müşriklerin ortak koşmalarından yüce ve münezzehtir. Sur'a üflenince, Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince bir de ne görsün, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar. Yeryüzü Rabbinin nuru ile aydınlanır; kitap konulur; peygamberler ve şahitler getirilir ve aralarında hakkaniyetle hüküm verilir. Onlara asla zulmedilmez. Herkes ne yaptıysa karşılığı tastamam verilir. Allah onların yaptıklarını en iyi bilendir. O küfredenler, bölük hâlinde cehenneme sürülür. Nihayet oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara, 'Size, içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bu güne kavuşacağınızı ihtar eden peygamberler gelmedi mi?' derler. 'Evet, geldi.' derler. Ama azap sözü kâfirlerin üzerine hak olmuştur. Onlara, 'İçinde ebedî kalacağınız cehennem kapılarından girin; kibirlenenlerin yeri ne kötü!' denilir. Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir, oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara, 'Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya!' derler. Onlar, 'Bize verdiği sözde sadık olan ve bizi, dilediğimiz yerinde oturacağımız bu cennet yurduna vâris kılan Allah'a hamd olsun. İyi amelde bulunanların mükâfatı ne güzelmiş!' derler. Melekleri görürsün ki, Rablerine hamd ile tesbih ederek arşın etrafını kuşatmışlardır. Artık aralarında adaletle hüküm olunmuş ve 'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun." denilmiştir." [440]

Ayetler, cenneti vasfederek geldi. Dolayısıyla sahabelerin nefislerinde çokça tesir bıraktı. Cennet hakkında gelen bazı vasıflar şunlardır: Cennetin benzeri yoktur, onun kapıları vardır. Onda dereceler vardır. Altında nehirler akmaktadır. Orada çeşmeler, pınarlar, saraylar, çadırlar vardır. Orada Sidretü'l-Münteha ve Tuğba ağacı gibi çeşit çeşit ağaçlar vardır. Kur'an-ı Kerim , cennet ehlinin nimetlerinden, yiyeceklerinden, içeceklerinden, şaraplarından, tabaklarından, libaslarından, ziynetlerinden, yataklarından,

440 Zümer, 68-75

hizmetçilerinden, konuşmalarından, hanımlarından, ehline verilecek en iyi ve en güzel şeylerden ve en son davalarından bahsetmektedir. Cennetin bu Kur'an'da zikredilen vasıfları, Müslümanların azalarına, hislerine, zihinlerine ve kalplerine hüküm edip kontrolü sağladı. Kur'an-ı Kerim 'de gelen cennetin bazı vasıflarını burada anlatmaya çalışacağız:

Cennetin Benzeri Yoktur

Cennet nimetleri, Allah'ın kereminden, cömertliğinden ve lütfundan kaynaklanan şeylerdir. Allah Tealâ o nimetleri takva ehline hazırlamıştır. Yüce Mevla, cennetin nimetlerinden az bir şeyi bize beyan etmiştir. Ancak akılların idrak etmediği, zihinlerin mahiyetine ulaşmadığı büyük bir kısmını bizden saklamıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez."* [441] Allah Tealâ bu mükâfat sebebinin, Allah'ın, onları gece kıyamı ve O'nun yolunda infak gibi büyük amellere muvaffak kılması olduğunu beyan etmektedir:

"Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızktan Allah yolunda harcarlar. Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez."[442]

Cennetin Dereceleri

Şüphesiz cennet ehli, amellerine göre ve Allah'ın onlara verdiği tevfike göre kendi aralarında farklıdırlar. Aynı şekilde ahiretteki dereceleri de farklıdır. Çünkü bazı dereceler diğer bazı derecelerin üstündedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Kim de iyi davranışlarda bulunmuş bir mümin olarak O'na varırsa, üstün dereceler işte sırf bunlar içindir."* [443] Allah'ın mümin velileri, iman ve takvalarına göre o derecelerde yer almaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Baksana biz insanların kimini kiminden nasıl üstün kılmışızdır! Elbette ki ahiret, derece ve üstünlük farkları bakımından daha büyüktür." [444] *"İman eden ve soylarından gelenlerden imanda kendilerine tabi olanlar (var ya)! İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir."* [445] *"Fa-*

441 Secde,17
442 Secde, 16-17
443 Taha, 75
444 İsra, 21
445 Tur, 21

kat Rablerinden sakınanlara, üst üste yapılmış, altlarından ırmaklar akan köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah verdiği sözden caymaz." [446]

Cennetin Irmakları

Kur'an-ı Kerim, birçok ayette cennet nehirlerini zikretmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Muttakilere vadolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Rablerinden de bağışlama vardır. Hiç bu, ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?"* [447]

Cennet Pınarları

Cennette, tatları ve içilecek şekilleri ayrı olan çok sayıda pınar bulunmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(Allah'ın azabından korkup rahmetine sığınan) takva sahipleri, mutlaka cennetlerde ve pınar başlarında olacaklar." [448] *"Şüphesiz (o gün) takva sahipleri gölgeliklerde ve pınar başlarında olacaklar."* [449]

Allah (cc), Rablerinden korkanlar için hazırladığı her iki cennetin vasfı hakkında şöyle buyurmaktadır: *"İkisinde de akıp giden iki kaynak vardır."* [450] *"İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır."* [451] Cennette iki pınar vardır. Allah'a yakın olanlar, sularını hiçbir şeye karıştırmadan sade içmekte, iyiler ise suları başka şeylerle karıştırılmış bir şekilde şarap içmektedirler.

Birinci pınar Kâfur Pınarı

Allah Teâlâ öyle buyurmaktadır:

"İyiler ise, kâfur katılmış bir kadehten (cennet şarabı) içerler. (Bu), Allah'ın has kullarının içtikleri ve akıttıkça akıttıkları bir pınardır." [452] Allah Tealâ bu ayetlerde, iyilere kâfur pınarından karıştırılmış bir şekilde şaraplarını içmekte, Allah'ın has kullarının ise, sade içmekte olduklarını haber vermektedir.

---

446 Zümer, 20
447 Muhammed, 15
448 Hicr, 45
449 Murselat, 41
450 Rahman, 50
451 Rahman, 66
452 İnsan, 56

İkinci Pınar Tesnim Pınarı

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İyiler kesinkes cennettedir. Onlar orada koltuklar üzerinde etrafa bakarlar. Onların yüzünde nimetlerin sevincini görürsün. Kendilerine mühürlü halis bir içki sunulur. Onun içiminin sonunda misk kokusu vardır. İşte yarışanlar ancak onda yarışsınlar. Karışımı Tesnim'dendir. O (Tesnim), Allah'a yakın olanların içecekleri bir kaynaktır." [453]

Cennet pınarlarından bir tanesi de Selsebil pınarıdır. *"Onlara orada bir kâseden içirilir ki (bu şarabın) karışımında zencefil vardır. (Bu şarap) orada bir pınardandır ki adına Selsebil denir."* [454]

Cennetteki Bazı Ağaçların Özellikleri

• *Sidretü'l-Münteha*

Yüce Mevla, bu ağacı aziz Kur'an'da zikretmiş ve Peygamberimiz (sav)'in Cebrail'i Allah Tealâ tarafından yaratılan suret üzerinde o ağacın yanında gördüğünü, Cennetü'l-Me'va'nın o ağacın yanında olduğunu ve bu Sidret ağacını Allah'tan başka kimsenin bilmediği şeylerin kapladığını haber vermiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Andolsun onu, Sidretü'l-Münteha'nın yanında önceden bir defa daha görmüştü. Cennetü'l-Me'va da onun yanındadır. Sidre'yi kaplayan kaplamıştı. Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı."* [455]

• *Tuba Ağacı*

Bu ağaç çok büyüktür. Cennet ehlinin elbiseleri ondan yapılmaktadır. Ebu Said el-Hudri (ra)'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: *"Tuğba ağacı cennettedir. Gölgesi yüz sene yürüme mesafesindedir. Cennet ehlinin elbiseleri çiçek kapakçıklarında çıkmaktadır."* [456]

Gölgesinde bir binicinin yüz sene yürüyeceği bu korkunç ve harika ağacın kadrini, yaratanı dışında kimse bilmez. Peygamber (sav) bu ağacın büyüklüğünü şu şekilde beyan etmiştir: *"Yarış için hazırlanan ata binen bir binici, mümkün olan süratle gitse bile onun gölgesini katetmek için yüz seneye muhtaçtır."* Sahihi Buhari'de Ebu Hureyre'den (ra) Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Cennette öyle bir ağaç var ki, bir binici onun gölgesinde yüz sene yürüyecektir."* Eğer isterseniz şu ayeti okuyun: ***"Uzamış gölge".*** [457] Bu, garip bir yaratığa ve yaratıcının kudretine delalet etmektedir.

---

453 Mutaffifin, 22-28
454 İnsan, 17-18
455 Necm, 13-14
456 Ahmed, 3/71 Ebu Ya'la; 1372 Mecmau'z-Zevaid, 1078
457 Vakıa, 30; Buhari, 3252; Müslim, 2826

Cennet Ehlinin İçecekleri

Allah Teâlâ cennette canlarının istedikleri yiyecek ve içeceklerin var olduğunu zikretmektedir: *"(Onlara) Beğendikleri meyveler vardır."*[458] *"Onlara altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır."*[459]

Allah Tealâ onlara, canlarının istediği kadar cennetin hayırlarından ve çeşitli yiyecek ve içeceklerinden mubah kılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"(Onlara denir ki) Geçmiş günlerde istediklerinize (iyi amellerinize) karşılık, afiyetle yiyin, için."*[460]

Cennet Ehlinin Şarabı

Allah Tealâ kendi ihsanından cennet ehline bahşettiği şaraplardan bir çeşidi de içkidir. Cennet içkisi, dünya içkilerinin muttasıf olduğu ayıp ve afetlerden temizdir. Dünya içkileri, aklı götürür, kafaları dağıtır, sarhoş eder, karın ağrısına sebebiyet verir, vücudu hasta eder, hastalıkları celbeder ve bazen de yapılışında veya renginde ya da başka şeylerinde ayıplı ve kusurlu olur. Ancak cennet içkisinde bunlardan hiçbiri yoktur. Temizdir, safidir, güzeldir, harikadır.[461] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Çevrelerinde, (hizmet için) ölümsüz gençler dolaşır. Main Çeşmesi'nden doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle. Bu şaraptan ne başları ağrıtılır ne de akılları giderilir."[462]

"Kendilerine mühürlü halis bir içki sunulur. Onun içiminin sonunda misk kokusu vardır. İşte yarışanlar ancak onda yarışsınlar."[463]

Rahik, halis içki demektir. Bu içki iki vasıfla vasıflandırılmıştır. Birincisi, o mahtumdur. Yani üzerine emir mührü konulmuştur (mühürlüdür). İkincisi, onlar, onu içtikleri zaman, içmeleri sonunda ondan misk kokusu gelmektedir.[464]

Cennet Ehlinin Yiyecekleri

Cennet her türlü ezadan temiz olan bir yerdir. Ehli de dünya ehlinin kir ve pisliklerinden temizlenmişlerdir. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

458 Vakıa, 20
459 Zuhruf, 71
460 Hakka, 24
461 El-Yevmü'l-Ahir fil-Cenneti ven-Nar, Ömer Aşkar, 23
462 Vakia, 17-19
463 Mutaffifin, 25-26
464 Tefsiru İbni Kesir, 6/514

"Ümmetimden cennete girecek ilk zümre (grup), Bedir gecesindeki (on dördünde) ay suretinde olacaklar. Onlardan sonrakiler gökyüzündeki en parlak yıldız gibi olacaklar. Daha sonrakiler derece derece olacaklar. Büyük abdeste çıkmazlar, küçük abdesti yapmazlar, sümkürmezler, balgam atmazlar. [465]

Cennet ehlinin farklılığa düştükleri şey hadiste de açık ve net olarak zikredildiği gibi her birinin nur gücüdür. Ancak ezalardan temiz olmaları bakımından hepsi ortaktır. Onlar büyük abdest yapmazlar. Küçük abdeste çıkmazlar. Tükürmezler ve balgam atmazlar. Yedikleri ve içtikleri şeyler, vücutlarından dökülen ter kokusu ise misk kokusuna dönüşüyor. Diğer bir kısmı da geğirmeye dönüşüyor. Ancak öyle bir geğirmek ki, ondan hoş ve güzel kokular saçılıyor. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Cennet ehli, cennette yiyorlar, içiyorlar, tükürmüyorlar, su dökmüyorlar, büyük abdeste çıkmıyorlar, balgam atmıyorlar." Dediler: "Ya o yedikleri ne oluyor?" O (sav) şöyle dedi: "Geğirmeye ve misk kokusu saçan tere dönüşüyor." [466]

Cennet Ehlinin Elbiseleri, Süs Eşyaları ve Buhurdanlıkları

Cennet ehli cennette en kıymetli elbiseleri giymekte, altın, gümüş ve inci gibi çeşitli ziynet eşyalarıyla süslenmektedirler. Giydikleri elbiselerden biri, ipektir. Ve süslendikleri eşyalardan biri de, altın, gümüş ve inciden yapılmış bileziklerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"(Onların mükâfatı), içine girecekleri Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir."* [467] *"Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır, gümüş bilezikler takınmışlardır. Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.* [468]

Giydikleri elbiseler rengârenktir. Giydikleri elbiselerin renklerinden biri, ince ipek ve kalın atlastan (sündüsistabrak) yeşil rengidir:

"Altından ırmaklar akan Adn cennetleri onlarındır. Orada altın bileziklerle süslenirler. Hafif ipekten ve ağır işlenmiş atlastan yeşil elbiseler giyerler ve tahtlar üzerinde kurulup dayanırlar. (Bu) ne güzel bir sevap ve ne güzel bir kalma yeri!" [469]

Peygamber (sav), cennet ehli için altın ve gümüşten yapılmış taraklar olduğunu ve misk kokusu onların temiz bedenlerinden yayıldığı hâlde, on-

465 Buhari, 3327; Müslim, 2834
466 Müslim, 2835; Ebu Davud, 4741
467 Fatir, 33
468 insan, 21
469 Kehf, 31

lar, tib ağacıyla buhur yaptıklarını haber vermiştir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Tabakları altın ve gümüştendir. Tarakları altındandır. Buhurdanlıklarının yakıtı tib ağacıdır. Terleri de misktir."* [470] Cennet ehlinin libası ve ziynetleri eskimez, çürümez ve yok olmaz. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Cennete giren kimse nimetler içindedir. Muhtaç olmaz, yokluk çekmez. Elbiseleri çürümez. Gençliği fani olmaz."* [471]

Cennet Ehlinin Toplanmaları ve Konuşmaları

Cennet ehli, birbirlerini ziyaret ederler. Güzel yerlerde bir araya gelip toplanırlar. Dünyada yaptıklarını ve Allah Tealâ'nın onları cennete koyma minnetini konuşurlar. Allah Tealâ cennet ehlinin bir araya gelmelerinin vasfını şöyle buyurmaktadır: ***"Biz, onların gönüllerindeki kini söküp attık. Onlar artık tahtlar üzerinde karşı karşıyadırlar."*** [472] Kur'an-ı Kerim toplantılarında birbirleriyle konuştukları konuşmaların çeşitlerini bize anlatmaktadır: ***"Birbirine yönelip karşılıklı sorarlar. Dediler ki: 'Biz doğrusu daha önce ailemiz (yakın akrabalarımız) içinde endişe edip korkardık. Şimdi Allah bize lütufta bulundu ve hücrelere kadar işleyen kavurucu azaptan korudu. Şüphesiz biz bundan önce O'na dua (kulluk) ederdik. Gerçekten o, iyiliği bol, esirgemesi çok olanın ta kendisidir."*** [473]

Sohbetlerinde geçen konuşmalardan bir bölümü de, iman ehlini şüpheye düşürmek isteyen ve onları küfre davet eden şer (kötülük) ehlini hatırlamaları ve anmalarıdır. *"Böyleyken, kimi kimine yönelmiş olarak birbirlerine soruyorlar: Bir sözcü der ki: 'Benim bir yakınım vardı. Derdi ki: 'Sen de gerçekten (dirilişi) doğrulayanlardan mısın? Bizler öldüğümüz, toprak ve kemikler olduğumuzda mı, gerçekten biz mi (yeniden diriltilip sonra da) sorguya çekilecekmişiz?' (Konuşan yanındakilere) der ki: 'Sizler (Onun şimdi ne durumda olduğunu) biliyor musunuz?' Derken bakıverdi. Onu çılgınca yanan ateşin tam ortasında gördü. Dedi ki: 'Andolsun Allah'a, neredeyse beni de (şu bulunduğun yere) düşürecektin. Eğer Rabbimin nimeti olmasaydı, muhakkak ben de (azap yerine getirilip) hazır bulundurulanlardan olacaktım. Nasıl, biz ölecek olanlar değil miymişiz? Yalnızca birinci ölümümüzden başka (öyle mi?) ve biz azaba uğratılacak olanlar değil miymişiz?' Şüphesiz bu asıl büyük kurtuluş ve mutluluğun ta kendisidir. Böylece çalışanlar da bunun bir benzeri için çalışmalılar."* [474]

470 Buhari, 3246; Müslim, 2834
471 Müslim, 2836; Ahmed, 2/269; Daremi, 2861; Ebu Nuaym fi Sıfatil-Cenne, 97
472 Hicr, 47
473 Tur, 25-28
474 Saffat, 50-61

Cennet Ehlinin Hanımları

Mümin kimsenin dünyadaki eşi, eğer o da mümineyse ahirette de onun eşi olacaktır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Onlar, Adn cennetlerine girerler. Babalarından, eşlerinden ve soylarından salih davranışlarda bulunanlar da (Adn cennetlerine girer). Melekler onlara her bir kitaptan girip (şöyle derler): 'Sabrettiğinize karşılık selam size, (dünya) yurdunun sonu ne güzel!" [475]

Onlar; eşleriyle birlikte bol nimetler içerisindedirler. Ve cennetin gölgeliklerinde mutlu ve sevinçli bir şekilde yaslanmaktadırlar: *"Kendileri ve eşleri, gölgeliklerde, tahtlar üzerinde yaslanmışlardır."* [476] *"Siz ve eşleriniz cennete girin; sevinç içinde ağırlanacaksınız."* [477]

Geniş, İri ve Siyah Gözlü Huriler

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İşte böyle, biz onları iri gözlü hurilerle evlendirmişizdir."*** [478] "Hur" sözcüğü "hevra"nın çoğuludur. Hevra, gözündeki beyazlığın fazla beyaz, siyahlığın da fazla siyah olan kadın demektir.

"İyn" sözcüğü aynanın çoğuludur. Ayna geniş ve iri gözlü kadın demektir. Allah Tealâ Kur'an'da hurileri, göğüsleri henüz tomurcuklanmış yaşıt kızlarla vasıflandırmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Gerçek şu ki muttakiler için bir kurtuluş ve mutluluk vardır. Nice bahçeler ve üzüm bağları, göğüsleri henüz tomurcuklanmış yaşıt kızlar."* [479]

"Kaıb" göğüsleri tomurcuklanmış güzel kadın demektir. "Etrab" yaşları birbirine yakın kadınlar demektir. Allah Teâlâ onları yeni bir inşa (yaratma) ile inşa edip yarattı ve onları hep bakire ve eşleri tarafından çok sevilen aynı yaşta kıldı. *"Gerçek şu ki, biz onları yeni bir inşa ile (yaratma) ile inşa edip yarattık. Onları hep bakireler olarak kıldık. Eşleri tarafından çokça sevilen ve aynı yaşta."* [480] Onların bakire olmaları, onlardan önce hiç kimse onlarla evlenmemesini gerektirmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Orada bakışlarını yalnızca eşlerine çevirmiş kadınlar vardır ki, bundan önce kendilerine ne bir insan ne bir cin dokunmuştur."* [481]

475 Ra'd, 23
476 Yasin, 56
477 Zuhruf, 70
478 Duhan, 54
479 Nebe, 31-33
480 Vakıa, 35-37
481 Rahman, 56

Kur'an-ı Kerim, cennet ehli eşlerinin güzelliğinden bahsetmektedir. *"Ve iri gözlü huriler, sanki saklı inciler gibi"*[482] "Meknun"dan maksat, güneşin ve el oynamasının renk parlaklığını bozmadığı, el parlaklığını bozmadığı, korunan ve saklanan şeydir. Kur'an, başka bir yerde onları yakut ve mercana benzetmektedir: *"Orada bakışlarını yalnızca eşlerine çevirmiş kadınlar vardır ki, bundan önce kendilerine ne bir insan ne bir cin dokunmuştur. Şu hâlde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz? Sanki onlar yakut ve mercan gibidirler."*[483]

Yakut ve mercan, özünde güzellik olan iki değerli taştır. Onların harika ve güzel görünüşleri vardır. Hurileri, "*bakışlarını yalnızca eşlerine çevirmiş kadınlar*" vasfıyla nitelemiştir. "*Kasiratu't-tarf*" bakışlarını yalnızca eşlerine çeviren, eşlerinin dışında başkalarına göz dikmeyen kadınlardır. Allah (cc), hurilerin güzelliğine dair şahitlik yapmıştır. Onların son derece güzel olmalarına Allah'ın şahitlik etmesi yeterlidir: *"İçlerinde huyu güzel, yüzü güzel kadınlar vardır. Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?"* [484] Cennet kadınları, dünya kadınları gibi değildir. Çünkü onlar hayız (aybaşı), nifas (viladet kanı), tükürük, balgam, büyük ve küçük tuvalet gibi şeylerden temizlenmişlerdir. [485] Resûlullah (sav) cennetteki erkek ve kadınlarının güzelliklerinden bahsederek şöyle söylemektedir: *"Cennete girecek ilk grubun şekli, Bedir gecesinde ayın şekli gibidir. Tükürmezler, balgam atmazlar, tuvalete çıkmazlar. Tabakları altından, tarakları altın ve gümüşten ve buhurdanlıklarının yakıtı öd ağacıdır. Terleri misktir. Her birine iki eş vardır. Güzelliklerinden dolayı ilikleri et (ve kemik) arkasından görülür."* [486]

Cennet Ehline Verilen En Güzel Şey

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Cennet ehli cennete girdikleri zaman, Allah Tebareke ve Teâlâ onlara şöyle diyecektir: 'Başka bir şey istiyor musunuz ki arttırayım?' Onlar şöyle derler: 'Yüzümüzü parlatmadın mı? Bizi cennete koymadın mı? Ve bizi ateşten kurtarmadın mı?"

Resûlullah (sav) şöyle dedi: *"Allah hicabı (perdeyi) kaldırır. Rablerinin cemaline bakmaktan onlar için daha sevimli hiçbir şey onlara verilmemiştir."*

---

482 Vakıa, 22-23
483 Rahman, 56-58
484 Rahman, 70-71
485 El-Vaside filKur'an, 433
486 Buhari 3254; Müslim, 2834

Diğer bir rivayette: *"Sonra şu ayeti okudu: 'Güzel davrananlara daha güzel karşılık, bir de fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir toz (kara leke) bulaşır ne de bir horluk (gelir). İşte onlar cennet ehlidirler. Ve onlar orada ebedî kalacaklardır."* [487]

Cennet ehline verilecek Allah'ın rızası ile ilgili, Ebu Said el-Hudri (ra)'tan Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Şüphesiz, Allah Teâlâ cennet ehline şöyle buyuruyor: 'Ey cennet ehli!' Onlar, 'Buyurun, daima emrindeyiz; bütün hayırlar elindedir.' Diyorlar. Allah, 'Razı oldunuz mu?' buyuruyor. Onlar, 'Ey Rabbimiz! Bize ne olmuş da razı olmayalım? Başka mahlûkatına vermediğini bize verdin.' Allah şöyle buyuruyor: 'Ondan daha iyisini vereyim mi?' Onlar, 'Yarabbi, ondan daha iyisi ne olabilir ki?' dediler. Allah şöyle buyuruyor: 'Üzerinize rızamı indireceğim, ondan sonra da sonsuza kadar size kızmam."* [488]

Dualarının Sonu Rabbü'l-Âlemin Olan Allah'a Hamd Olsun

Müminler, büyük korku ve endişeler içinde büyük duruşma mekânından geçiyorlar. Sonra, Sırat köprüsünden geçiyorlar. Orada korkunç manzara ve sahneleri görüyorlar. Sonra da Allah Teâlâ onlardan üzüntü ve endişeyi attıktan sonra onları Naim cennetine koyuyor. Orada, Allah Teâlâ'nın onlar için hazırladığı büyük hayır ve nimetleri görüyorlar ve Rablerini tesbih ve takdis etmek üzere dilleri havaya kalkıyor.

Böylece Allah Teâlâ onların üzüntüsünü giderdi, verdiği vaadi (sözü) doğru çıkarttı ve onları cennetine vâris kıldı. *"(Onların mükâfatı) içine girecekleri Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir. (Cennette şöyle) derler: 'Bizden tasayı gideren Allah'a hamd olsun. Doğrusu Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir."* [489]

Nimetleri bol olan cennetlerde dualarının sonu: *"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."*

"Onların oradaki duası, 'Allah'ım seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz.' sözleridir. Orada birbirleriyle karşılaştıkça söyledikleri ise 'Selam'dır. Onların dualarının sonu da şudur: 'Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur." [490]

Şüphesiz Peygamber (sav) sahabelerini Allah'ın rızasını kazanmak için

487 Yunus, 26;Ahmed, 4/332333; Müslim, 181; Tirmizi, 2555; İbni Mace, 187
488 Buhari, 6549; Müslim, 2829
489 Fatır, 33-34
490 Yunus, 10

gayretli çalışmalar yaparak terbiye etti. Ta ki Allah Teâlâ onları büyük olan cennetlerine koysun. Peygamber (sav) Kur'an metodu çerçevesinde cenneti onlara öyle vasfederdi ki, sanki sahabe o anda cenneti gözleri önünde serilmiş vaziyette görüyordu ve gelecekte vuku bulması düşünülen bir şey değil de sanki görülen âlemde onu gerçekten görürcesine müteessir oluyordu. Bu Kur'an anlatımının -ki beyan icazındandır- icazı öyle bir sınıra ulaşmış ki, ahiret henüz gelmediği hâlde sanki insanın yaşadığı hâlihazır olmakta ve insanın gerçekten yaşadığı hâlihazır durum, sanki uzun mesafelerin ve uzaklıkların, insanı ondan ayırıp kopardığı çok uzak bir mazi olmaktadır.[491]

Cennetler ile ilgili şu güzel ve harika tasavvur ve kesin itikad İslam Ümmetinin yeniden dirilişi için çok önemlidir. Ümmet fertlerinin nefsinde cennetlerin şekli canlandığı zaman Allah'ın rızasına doğru koşacaklar, değerli ve nefis olan her şeylerini o uğurda harcayacaklar, vehen (zayıflık) ve ölümden nefret etmekten kurtulacaklar. Allah'ın dinini aziz kılmak için gerekli olan azim, ısrar ve devamlılık unsurlarıyla donanmaları için onlara yardımcı olacak, Çok güçlü ve harika bir enerji nefislerinden fışkıracaktır. Ümmetin şerefli tarihinde kazandığı büyük zaferlerinde ve nokta konulan savaşlarında, komutan ve askerlerin Allah yolunda şehit olmak için savaşmayı sevmelerini, cennetlerine girme şevklerini ve cihad farizasıyla Allah'a ibadet etmelerini mülahaza ettim. Bunun birçok örnekleri vardır. Yusuf İbni Taşfin komutasındaki Murabıtla Ordusu İspanya'da Zellake Savaşı'nda Hıristiyanlara karşı zafer kazandılar. Selahaddin komutasındaki Müslüman askerler, Hattin Savaşı'nda Haçlı sürülerine karşı zafer kazandılar. Muhammed Kataz komutasındaki askerler, Ayni Calut Vakası'nı kazandılar. Ve Muhammed Fatih komutasındaki askerlerle İstanbul'u fethetti.

CEHENNEMİN ÖZELLİKLERİ VE SAHABENİN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ashab- Kiram, Allah'tan hem korkarlardı hem de ümit ederlerdi. Resûlullah (sav) terbiyesinin tesiri nefislerinde büyüktü. Resûlullah (sav)'in takip ettiği Kur'an metodu, sahabelerin nefsine etki edip onları Salih amel işlemeye yönlendiriyordu. Çünkü Kur'an-ı Kerim yeryüzünün sadece Allah'ın tasarrufunda olması, parça parça olup dökülmesi, göklerin dürülmesi, dağların ufalanıp savrulması, denizlerin kaynatılması ve birbirine katılması, göklerin sallanıp çalkalanması ve yarılması, güneşin katlanıp dürülmesi, ayın ve yıldızların dökülmesi gibi kıyamet gönünün korkunç manzaralarını zikretmektedir.

Kur'an-ı Kerim, kâfirlerin hâlini, zilletini, alçaklığını, hasretini, umut-

491 Dirasatü'l-Kur'aniyye.

suzluğunu, amellerinin boşa gitmesini, ibadet eden ile edilenlerin, tabi olanlar ile onlara önderlik yapan liderlerinin, zayıflar ile patronların, kâfir ile sürekli onunla beraber olan şeytanının, kâfir ile azalarının ve ruh ile cesedin birbirleriyle yaptıkları münakaşa ve mücadelelerini çok güzel tasvir etmektedir.

Kur'an-ı Kerim, şefaatten bahsetmekte ve şartlarını, makbul olanı ve makbul olmayanı açıklamaktadır. "Hesap ve cezadan maksat nedir?" "Hesap sahnesinde kâfirler sorguya çekilir mi?" ve "Niçin sorguya çekilirler?" gibi konuları beyan etmektedir.

Yine Kur'an-ı Kerim, insanlar arasında hak ve hukuk meselesinden kısastan ve kıyamet gönünde kısasın nasıl olacağından bahsetmektedir. Allah Teâlâ kıyamet gönünde amellerin tartılması için tartılar konulacağını Kur'an-ı Kerim'de açıklamaktadır. Peygamber (sav), Havuz'dan içecek olan kimseleri ve ondan kovulacak kimseleri haber vermektedir. Ateşe konulmaları için kâfirlerin toplatılmasından, müminlerin ve kâfirlerin sırat köprüsünden geçmelerinden ve sadece müminlerin geçip kurtulmalarından bahsetmektedir.[492] Ashab-Kiramın nefislerinde bu açıklamaların tesiri gayet büyük oldu. Kur'an-ı Kerim ateşte azap çeşitlerini güzel tasvir etmesi sonucunda ilk Müslüman grup onu gözleri önünde görmeye başladılar. Kur'an-ı Kerim'in ateşten bahsetmesinden bir kısmı şunları beyan etmesidir:

Ateş Ehlinin Yemeği, İçeceği ve Giyeceği

Kur'an-ı Kerim, cehennem ehlinin yemeğinin *"dari"* yani kuru diken ve zakkum olduğunu, şarabında "*hamim*" kaynar su, "*ğislin*" kan ve irin ve "*ğassak*" iltihap ve irin olduğunu açıklamaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Onlar için kuru dikenden başka yemek yoktur. O ise ne besler ne de açlığı giderir."*[493] Onların bu yemeği yemeleri azap çeşitlerinden bir çeşittir. Ondan lezzet almazlar ve vücutları ondan menfaat görmez. Zakkuma gelince onunla ilgili Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Şüphesiz zakkum ağacı günahkârların yemeğidir. O, karınlarında maden eriyiği gibi, suyun kaynaması gibi kaynar."*[494] Ve başka bir yerde şöyle buyurmaktadır: *"Şimdi ziyafet olarak, cennet ehli için anılan bu nimetler mi daha hayırlı yoksa zakkum ağacı mı? Biz onu (zakkumu) zalimler için bir fitne (imtihan) kıldık. Zira o, cehennemin dibinde bitip yetişen bir ağaçtır. Tomurcukları sanki şeytanların başlarıdır."*[495]

492 El-Vasita fil Kur'ani'l-Kerim, 402
493 Ğaşiye, 67
494 Duhan, 43-46
495 Saffat, 62-65

"Sonra siz ey sapıklar, yalancılar! Elbette bir ağaçtan, zakkum ağacından yiyeceksiniz. Karınlarınızı ondan dolduracaksınız. Üstüne de kaynar sudan içeceksiniz. Susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz."[496]

Bu ayetlerden şu anlaşılmaktadır: Bu ağaç çok pis bir ağaçtır. Kökü ateşin derinliklerine inmektedir. Dalları da ateşin çevresine uzamaktadır. Bu ağaç meyvesinin görünüşü çirkindir. Bu yüzden şeytanların başlarına benzetilmiştir ki şeytanların başlarının çirkinliği her ne kadar onları görmüyorlarsa da kalplerde yerleşmiştir. Bu ağacın ve tomurcuklarının pis ve kötü olmasına rağmen ateş ehli o denli açlığa yakalanıyorlar ki karınlarını tıka basa ondan dolduracak dereceye kadar ondan yemekten kaçış yolunu bulamıyorlar. Karınları dolduğu zaman yağın altında kalan artıkların kaynadığı gibi yedikleri şey de karınlarında kaynamaya başlamaktadır. Dolayısıyla onlarda açık iz bırakacak elem ve eziyetleri görmektedirler.

Durum bu dereceye ulaştığında "*hamime*"ye (son derece sıcak olan suya) koşmaktadırlar. Hastalıktan dolayı içip içip doymayan develerin su içmesi gibi onlar hamimden içmektedirler. O zaman hamim bağırsaklarını parçalamaktadır. *"Ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?"*[497] İşte bu, o günde onlara çekilen ziyafettir.[498] Ateş ehli, kuru diken ve zakkumdan oluşan bu yemeği yedikleri zaman çirkin, pis ve bozuk olmasından dolayı boğazlarında kalmaktadır. *"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azap vardır."*[499]

Ateş ehlinin yemeklerinden biride "ğislindir (iriniltihap). Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Bu sebeple, bugün burada onun candan bir dostu yoktur. Ancak günahkârların yediği kanlı irinden başka yiyeceği de yoktur."[500] *"İşte bu, kaynar su ve irindir. Onu tatsınlar."*[501]

Ğislin ve *ğassak* aynı manaya gelmektedir. O da, ateş ehlinin cildinden akan iltihap ve kanlı irindir. Bazılarına göre, zinakâr kadınların avretinden ve kâfirlerin kokuşmuş et ve cildinden akan pisliktir. Kurtubi şöyle demektedir: "O ateş ehlinin sıkıştırılmalarından meydana gelen şeydir."[502]

Ateş ehlinin içeceği ise, kaynar su, iltihap, kanlı irin, haşlanan su ve irinli sudur. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

---

496 Vakıa, 51-55
497 Muhammed, 15
498 El-Yevmu'l-Ahir fil-Cenneti ven-Nar, Ömer Aşkar
499 Müzemmil, 12-13
500 Hakkâki, "35-37
501 Sa'd, 57
502 Yazketu'l-iltibar mimma Verede fi Zikrilven-Nar, Sıddık Hasan, 86

"Biz zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!" [503]

"Ardından da (o inatçı zorbaya) cehennem vardır. Kendisine irinli su içirilecektir! Onu yudumlamaya çalışacak, fakat boğazından geçiremeyecek ve ona her yandan ölüm gelecek, oysa o ölecek değildir (ki azaptan kurtulsun) bundan ötede şiddetli bir azap da vardır." [504]

"İşte bu, kaynar su ve irindir. Onu tatsınlar." [505]

Bu ayetler, ateş ehlinin dört çeşit şarabını zikretmektedir:

Hamim: Bu son derece kaynamış sudur.

Ğassak: Daha önce ondan bahsedildi. Bu ateş ehlinin hem yemeği hem de şarapları arasında zikredilmektedir.

Sadid: Bu, kâfirlerin etinden ve cildinden akan pisliktir.

Mühl: Bu, yağın dibinde kalan artık gibi bir şeydir. Yüzün ona yaklaşmasıyla, cildi onun içine soyunup düşmektedir.[506]

Cehennem Ehlinin Giysisi

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"O gün, günahkârların zincire vurulmuş olduğunu görürsün. Onların gömlekleri katrandandır, yüzlerini de ateş bürümektedir." [507]

CEHENNEM EHLİNİN AZABINDAN TABLOLAR

• *Cehennem Ehlinin Azabının Farklılığı*

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Onlar sabah-akşam o ateşe sokulurlar. Kıyametin kopacağı günde, 'Firavun ailesini azabın en çetinine sokun!' (denilecek)." [508] Ve şöyle buyurmaktadır: *"İnkâr edip de (insanları) Allah yolundan alıkoyanlar var ya, işte onlara, yapmakta oldukları bozgunculuklar sebebiyle, azaplarını kat kat artıracağız."* [509]

503 Kehf, 29
504 İbrahim, 16- 17
505 Sa'd, 57
506 El-Yevmü'l-Ahir fil-Cenneti ven-Nar, 90
507 İbrahim, 49-50
508 Gafir, 46
509 Nahl, 88

Peygamber (sav), insanların en hafif azabından bahsederek şöyle buyurmaktadır: *"Kıyamet gününde ateş ehlinin en hafif azabı, ayaklarının altına köz bırakılıp ondan beyni kavrulan (kaynayan) adamın azabıdır."* [510]

• *Yüz Üstü Haşrolmaları ve Ateşin Yüzlerini Yakması*

Allah Tealâ ateş ehline yaptığı tahkirin bir çeşidi de kıyamet gününde kör, sağır ve dilsiz bir şekilde yüz üstü haşrolmalarıdır.

"Allah kime hidayet verirse, işte doğru yolu bulan odur. Kimi de hidayetten uzak tutarsa, Allah'tan başka dostlar bulamazsın. Kıyamet gününde onları kör, dilsiz ve sağır bir hâlde yüzükoyun haşrederiz. Onların varacağı ve kalacağı yer cehennemdir ki, ateşi yavaşladıkça onun alevini artırırız." [511]

Ve yüz üstü ateşe atılacaklar. *"(Rablerinin huzuruna) kötülükle gelen kimseler ise yüz üstü cehenneme atılırlar. (onlara) 'Ancak yaptıklarınızın karşılığını görmektesiniz.' (denir)"* [512]

Sonra da ateş onların yüzünü yakmakta ve sonsuza kadar yüzlerini kaplamaktadır. Onlar ile ateş arasına girecek bir engeli (perde) de bulamamaktadırlar. *"Ateş yüzlerini yakar, orada suratları çirkin ve gülünç bir hâlde bulunurlar."* [513]

Yüz Üstü Süründürülmeleri elem verici azabın bir çeşidi, kâfirlerin ateşte yüz üstü süründürülmeleridir. *"Şüphesiz suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler. O gün yüz üstü ateşe sürüklendiklerinde 'Cehennemin elemini tadın!' denir."* [514]

Ateşte sürüklenmeleri esnasında ellerinin kelepçeli, boyunlarında demir halkalar ve zincirlerin olması onların elemlerini daha da artırmaktadır: *"Onlar, kitabı ve peygamberlerimize gönderdiklerimizi yalanlayanlardır. Onlar yakında (gerçeği) anlayacaklar! Boyunlarında demir halkalar ve zincirler olduğu hâlde sıcak suya sürüklenecekler, sonra da ateşte yakılacaklardır."* [515]

• *Yüzlerin Karartılması*

Allah Tealâ ahiret diyarında ateş ehlinin yüzlerini çok karartacaktır. Sanki gece karanlığı yüzlerine girmiştir. *"Kötülük yapanlara gelince, kötülüğün cezası misli iledir. Onları zillet kaplayacaktır. Onları Allah'a karşı koruyacak hiç kimse yoktur. Onların yüzleri sanki karanlık geceden bir parçaya*

510 Buhari, 6561-6562 ve Müslim, 213
511 İsra, 97
512 Nemli, 90
513 Müminun, 104
514 Kamer, 47-48
515 Gafir, 70-72

bürünmüştür. İşte onlar da cehennem ehlidir. Onlar orada ebedî kalacaklardır." [516]

• *Ateşin Kâfirleri Sarması*

Hatalar ve günahlar, bileziğin bileği sardığı gibi kâfirleri çevrelediğinden ve cezada amel cinsinden olduğundan, ateş de her yandan kâfirleri saracaktır. *"Onlar için cehennem ateşinden döşekler, üstlerine de örtüler vardır. İşte zalimleri böyle cezalandırırız."* [517]

"Mihad" onların altlarında olan şeydir. "Ğavaş" ğaşiyenin çoğulu olup üstlerinde onları kaplayan şeydir. Bundan maksat, ateş hem üstlerinden hem de altlarından onları kaplayacaktır.

"O günde azap, onları hem üstlerinden hem de ayaklarının altından saracak ve Allah Teâlâ (onlara) 'Yaptıklarınızın (cezasını) tadın!' diyecektir." [518]

"Onların üstünde ateşten tabakalar, altlarında da (öyle) tabakalar var. İşte Allah Teâlâ kullarını bununla korkutuyor. Ey kullarım! Yalnızca benden korkun." [519]

Allah başka bir yerde sarma ve kuşatmayı açık bir şekilde zikretmektedir. Çünkü ateşin suru vardır. Bu duvar kâfirleri çepeçevre sarmaktadır. Kâfirler onu terk etme veya ondan çıkma gücüne sahip değillerdir.

"Ve de ki, hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar, imdatlarına erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!" [520]

• *Ateşin Kalplerin Üstüne Çıkması*

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Hayır! Andolsun ki, Hutame'ye atılacaktır. Hutame'nin ne olduğunu bilir misin? Allah'ın tutuşturulmuş (yandıkça) tırmanıp kalplerinin ta üstüne çıkan ateşidir."* [521]

• *Kelepçeler, Demir Halkalar ve Zincirler*

Allah Tealâ ateş ehline zincirler, kelepçeler ve balyozlar hazırlamıştır.

516 Yunus, 27
517 Araf, 41
518 Ankebut, 55
519 Zümer, 16
520 Kehf, 29
521 Hümeze, 47

"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azap vardır." [522] *"Doğrusu biz, kâfirler için zincirler, demir halkalar ve yakıcı bir ateş hazırladık."* [523]

O demir halkalar boyunlarına takılır. *"Zayıf sayılanlar da büyüklük taslayanlara, 'Hayır! Gece gündüz (işiniz) tuzak kurmaktı. Çünkü siz daima Allah'ı inkâr etmemizi, O'na ortaklar koşmamızı emrederdiniz.' derler. Artık azabı gördüklerinde için için yanarlar. Biz de o inkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar takarız. Onlar ancak yapmakta oldukları günahları yüzünden cezalandırılırlar."* [524] *"Boyunlarında demir halkalar ve zincirler vardır."* [525]

"Enkal" kelepçeler demektir. Yüce Allah onlarla kâfirleri cezalandıracaktır. *"Bizim nezdimizde onlar için (hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş vardır."* [526]

"Selasil" dünyada suçluların bağlandıkları gibi ahirette de suçluların onunla bağlanacakları azap çeşitlerinden bir çeşittir. Kur'an-ı Kerim'in verdiği şu tabloya bak! *"Onu yakalayın da ellerini (boynuna) bağlayın. Sonra alevli ateşe atın. Sonra da yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde oraya sokun!"* [527]

• Taptıkları Şeyler ile Şeytanların Cehennemde Beraber Olmaları

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Siz ve Allah'ın dışında taptıklarınız cehennemin yakıtısınız. Siz oraya gireceksiniz. Eğer onlar birer tanrı olsalardı oraya (cehenneme) girmezlerdi. Hâlbuki hepsi (tapanlar da, tapılanlar da) orada ebedî kalacaklardır." [528]

"Kim Rahman'ı zikretmekten gafil olursa yanında hiç ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz. Şüphesiz bu şeytanlar onları doğru yoldan alıkoyar da onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar. O şeytan dostu kimse, en sonunda bize gelince arkadaşına, 'Keşke benimle senin arasında doğu ile batı arası kadar mesafe olsaydı; ne kötü arkadaşmışsın!' der. Zulmettiğiniz için bugün (nedamet) size hiçbir fayda vermeyecektir. Çünkü siz, azapta ortaksınız." [529]

---

522 Müzemmil, 12-13
523 İnsan, 4
524 Sebe, 33
525 Ğafir, 71
526 Müzemmil, 12
527 Hakka, 30-32
528 Enbiya, 98-99
529 Zuhruf, 36-39

• *Hasretleri, Pişmanlıkları ve Duaları*

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(O zaman) Zulmeden herkes yeryüzündeki bütün servete sahip olsa (azaptan kurtulmak için) elbette feda eder. Ve azabı gördükleri zaman için için yanarlar. Aralarında adaletle hüküm olunur ve zulmedilmez." [530]

Kâfir amel defterine muttali olup onu ebediyen cehennemde kalmaya ehil kılan küfrünü ve şirkini gördüğü zaman kendi nefsinin yok olmasını isteyecektir. *"Kimin de kitabı arkasından verilirse, derhâl yok olmayı isteyecek; alevli ateşe girecek. Zira O, (dünyada) ailesi içinde (mal-mülk sebebiyle) şımarmıştı."* [531]

Ateşe atıldıklarında ve ateşin sıcaklığı içinde kavrulduklarında nefislerinin yok olması için duaları tekrarlanmaktadır.

"Elleri boyunlarına bağlı olarak onun (cehennemin) dar bir yerine atıldıkları zaman, oracıkta yok oluvermeyi isterler. (Onlara şöyle denir:) Bugün (yalnız) bir defa yok olmayı istemeyin, aksine birçok defa yok olmayı isteyin." [532]

Orada feryatları yükselmekte, bağırıp çağırmaları şiddetlenmekte ve onları ateşten çıkarmasını umarak Rablerine yalvarmaktadırlar.

"Onlar orada, 'Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım!' diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmedi mi? Şimdi tadın azabı! Zalimlerin yardımcısı yoktur." [533]

O günde kâfirler, sapıklığını, küfrünü ve akıllarının azlığını itiraf edeceklerdir. *"Ve şayet kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, (şimdi) şu alevli cehennemin mahkûmları arasında olmazdık!' diye ilave ederler."* [534] Ancak istekleri şiddetle reddedilmekte ve zalimlerin layık olduğu cevapla cevaplandırılmaktadırlar. *"Derler ki: 'Rabbimiz! Azgınlığımız bizi alt etti. Biz bir sapıklar topluluğu idik. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer bir daha (ettiklerimize) dönersek, artık belli ki biz zalim insanlarız.' Buyurur ki: 'Alçaldıkça alçalın orada! Bana karşı konuşmayın artık."* [535] Gafletlerinin cezası onlara hak oldu. Onlar öyle bir yere vardılar ki, artık duanın hiçbir faydası olmaz ve hiçbir istek kabul olunmaz.

530 Yunus, 54
531 İnşikak, 10-13
532 Furkan, 13-14
533 Fatır, 37
534 Mülk, 10
535 Müminun, 106-108

"O günahkârların, Rableri huzurunda başlarını öne eğecekleri, 'Rabbimiz! Gördük, duyduk. Şimdi bizi (dünyaya) geri gönder de iyi işler yapalım. Artık kesin olarak inandık.' diyecekleri zamanı bir görsen! Biz dilesek, elbette herkese hidayetini verirdik. Fakat 'Cehennemi cinlerden ve insanlardan bir kısmıyla dolduracağım.' diye benden kesin söz çıkmıştır. (O gün onlara şöyle diyeceğiz:) 'Bugüne kavuşmayı unutmanızın cezasını şimdi tadın bakalım! Doğrusu biz de sizi unuttuk. Yaptıklarınızdan ötürü ebedî azabı tadın."[536]

Ateş ehli, o çağrıdan sonra ateş bekçilerine yönelerek onlardan, Allah Teâlâ'nın, kendilerinin çektikleri azaptan biraz hafifletilmesi için şefaat etmelerini istemektedirler.

"Ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine, 'Rabbinize dua edin, bizden bir gün olsun azabı hafifletsin!' diyecekler. (Bekçiler), 'Size peygamberleriniz açık deliller getirmediler mi?' derler. Onlar da, 'Getirdiler' cevabını verirler. (Bekçiler ise,) 'O hâlde kendiniz yalvarın.' derler. Hâlbuki kâfirlerin yalvarması boşunadır."[537]

O durumda, Allah Teâlâ'nın onların ruhlarını alıp onları azaptan rahatlatmasını talep ederek Malik'e çağrıda bulunmaktadırlar:

"Ey Malik! Rabbin bizim işimizi bitirsin!' diye seslenirler. Malik de, 'Siz böyle kalacaksınız!' der. Andolsun biz size hakkı getirdik, fakat çoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz."[538]

O zalimler, küfrü imana tercih ettikleri vakit hem nefislerini hem de ailelerini ziyan ettiler. *"De ki: 'Gerçekten hüsrana uğrayanlar, kıyamet günü hem kendilerini hem de ailelerini ziyana sokanlardır. Bilesiniz ki, bu apaçık hüsrandır."*[539]

Mekke devrinde nazil olan Kur'an, Müslüman'ı Allah'ın azabından korkma esası üzerine eğitiyor, sahabelere, ahiretteki azabın hissî ve manevi olduğunu açıklıyordu. Kur'an hitabında ve Peygamber (sav)'in cehennemin hakikatini açıklamasında sahabeye Allah'ın emirlerini kabul ettiren, sakınılması gereken şeylerden sakınacak duruma getiren şeyler vardır. Ashab-ı Kiram cennet ve cehennemin fotoğrafını hafızalarında sürekli olarak canlı tutmaktaydılar. Kuşkusuz gelecek olan ölüm, şüphesiz kendi başına sorguya çekileceği ve kabrin ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurlarından bir çukur olacağı... Bütün bunlar için hazırlıklarını yaparlardı. Ashab-ı Kiram bütün bunları kalplerinde hazır bulunduruyorlar-

536 Secde, 12-14
537 Ğafır, 49-50
538 Zuhruf, 77-78
539 Zümer, 15

dı. Onların kalpleri hem gizli hem de aşikâr olarak Allah Tealâ korkusunun ve murakabesinin şuuruna varmaktaydı. Onun için bütün gayretlerini davet ve cihad gibi salih amellere ve Allah'ın şeriatıyla hükmedecek bir devletin kurulması ve beşeriyeti zayi olmaktan ve Allah'ın şeriatından sapmaktan kurtaracak bir medeniyeti oluşturmak için çalışmaya harcadılar. Halvetlerinde, gizli ve aşikâr dua ve yakarışlarında kendilerini, peygamberlerin, sıddıkların, şehitlerin ve salihlerin refiki yapma ikramında bulunması için Allah Teala'ya yalvarıyorlardı. Onlar ne güzel refiktiler. Ahiret, cennet ve cehennem hakikatini düşünmenin ve derin anlamanın, ümmetin kalkınması, izzetini, şerefini ve kerametini iade etmek için çalışanların üzerindeki etkisi büyüktür. O, ümmetin fertleri için akide tasavvuru binasında büyük bir esastır. O yolda Habib-i Mustafa (sav) yürümüştür. Bu yüzden bizim de aynı yolda yürümemiz gerekmektedir.

KAZA VE KADER MEFHUMU VE ASHAB-I KİRAM'IN TERBİYESİNDEKİ ETKİSİ

Kur'an-ı Kerim, Mekke devrinde kaza ve kader meselesine büyük önem verdi. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Biz her şeyi ölçüye göre yarattık."[540] *"Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisine ait olan, hiç çocuk edinmeyen, mülkünde ortağı bulunmayan, her şeyi yaratıp ona bir nizam veren ve mukadderatını tayin eden Allah, yüceler yücesidir."*[541]

Peygamber (sav), Ashab-ı Kiram'ın kalbine kaza ve kader mefhumunu yerleştiriyor ve Kur'an-ı Kerim çerçevesinde onun mertebelerini belirtiyordu. O mertebeler şunlardır:

Birinci Mertebe: Her şeyi kapsayan Allah'ın ilmi:

"Ne zaman sen bir işte bulunsan, ne zaman Kur'an'dan bir şey okusan ve siz ne zaman bir şey yaparsanız, o işe daldığınız zaman biz mutlaka üstünüzde şahidinizdir. Ne yerde ne gökte zerre ağırlığınca bir şey Rabbinizden uzak 've gizli' kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü yoktur ki apaçık kitapta (Levhi Mahfuz'da) bulunmasın."[542]

İkinci Mertebe: Her şey yazılmaktadır:

"Şüphesiz ölüleri ancak biz diriltiriz. Onların yaptıkları her işi, bıraktıkları her izi yazarız. Biz, her şeyi apaçık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da) yazmışızdır."[543]

540 Kamer, 49
541 Furkan, 2
542 Yunus, 61
543 Yasin, 12

Üçüncü Mertebe: Nüfuz eden Allah'ın meşiyeti ve tam olan kudreti:

"Bunlar yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Hâlbuki onlar, bunlardan daha güçlü idiler. Ne göklerde ne de yerde Allah'ı aciz bırakacak bir güç yoktur. O bilendir, güçlüdür." [544]

Dördüncü Mertebe: Allah her şeyi yarattı:

"İşte Rabbimiz Allah O'dur. O'ndan başka ilah yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O'na kulluk edin; O her şeye vekildir. (Güvenilip dayanılacak tek varlık O'dur.)" [545]

Kaza ve kader hakikatinin doğru anlaşılmasının ve Ashab-ı Kiram'ın kalbindeki sarsılmaz akidenin, onlara dünya ve ahiret bereketlerini sağlayan bereketli meyveleri vardır. O meyvelerden bazıları şunlardır:

• *Allah Tealâ'nın ibadetini eda etmek.*

Çünkü kader, Allah Teala'nın ümmeti ona iman etmesiyle itaate davet ettiği şeylerden biridir.

• *Kadere iman, şirkten kurtulmanın yoludur.*

Zira mümin; menfaat verenin, zarar verenin, aziz kılanın, zelil edenin, yükseltenin ve alçaltanın Allah olduğuna itikat etmektedir.

• *Şecaat ve cesaret.*

Kazaya ve kadere iman etmeleri, onları, ecellerin hepsinin Allah Tealâ'nın elinde olduğuna ve her bir nefsin bir kitabı olduğuna içtenlikle inanacakları bir hâle getirmektedir.

• *Sabır, ücreti Allah'tan beklemek ve zorluklara karşı göğüs germek.*

• *Kalbin ve nefsin sükûneti ve rahatı.*

Bütün bunlar kaza ve kadere iman etmenin semerelerinden olup aranan bir hedeftir. Yeryüzünde yaşayan herkes onları aramakta ve araştırmaktadır. Sahabeler de hiçbir insanın kalbine girmediği ve benzerinin bile çevresinde bulunmadığı, hiçbir hayalin dolaşmadığı bir kalp rahatlığı ve nefis sükûneti vardı. Bu konuda onlara en büyük pay vardır.

• *Nefsin izzetli ve kanaat sahibi olarak yaratılanların köleliğinden azat olması*

Kadere iman eden kimse şunu iyi bilmektedir: Rızkın tamamı Allah'ın elindedir. Allah ona yeterlidir ve onun rızkını verendir. Rızkını tamamlamadan ölmeyecektir. Kullar, her ne kadar ona rızık ulaştırmaya veya ondan menetmeye kalkışsalar da, Allah'ın yazdığı dışında güçleri yetmez.

---

544 Fatır, 44
545 En'am, 102

Bununla kanaate, izzeti nefse, talepte itidalli olmaya, dünyaya sarılmayı terk etmeye, yaratılanların köleliğinden azat olmaya, insanların elindekine göz dikmemeye ve kalbiyle Rabbü'l-Âlemin'e doğru hareketlenip koşacaktır. Kaza ve kadere iman etmenin meyveleri çoktur. Bu anlattıklarımız sadece işaret babındandır.

Resûlullah (sav)'in, ashabını terbiye etmesi, onlara imanın geçen o altı rüknünü öğretmekle sınırlı kalmadı. Belki insan, hayat, kâinat ve aralarındaki irtibatı ile ilgili yanlarında bulunan birçok akide, mefhum, tasavvur ve inanışı düzeltti. Ta ki, Müslüman Allah'tan gelen nurun üzerinde yürüsün, hayattaki varlığının hedefini idrak etsin, Allah'ın ondan istediğini hakkıyla gerçekleştirsin ve hayalî, yersiz düşünce ve hurafelerden azat olsun.[546]

SAHABENİN İNSANIN HAKİKATİNİ TANIMASI

Kur'an-ı Kerim insana, Rabbini ve kıyamet gününü tanıttıktan sonra ona nefsini de tanıttı ve: "nereden", "nereye" gibi yaratılış sorularına da cevap verdi. Bu sorular kendilerini akıllı bilen her insana farz kılınmakta ve cevabı aramada da ısrar etmektedir.[547]

Kur'an-ı Kerim, insanların neşetlerini (yaratılışlarını meydana gelişlerini), köklerini, bu hayatta onlardan ne istenildiğini ve akıbetlerinin ne olduğunu sahabelere beyan etmiştir. Sahabeler, Peygamber (sav) ve Kur'an metodunun vasıtasıyla su ve toprak (çamur) olan insan aslını ve hakir ve dayanıksız su veya meni olan sülalesini tanıdıkları gibi onun Rabbi katındaki konumunu ve değerini de tanıdılar. Zira Yüce Allah, melekleri ona secde ettirdi. Kerametini ve faziletini birçok yaratığın üzerine yükseltti. Ta ki, en alt ve en üst sınırların arasında dursun. Konumu ve şerefi itibarıyla kendini aziz görsün. Aslı ve yaratıldığı madde itibarıyla da tevazu edip onu o asıldan yaratanı ve onu o yüksek makama ulaştıranı yüceltsin. Dolayısıyla o şekilde kendini beğenme, böbürlenme ve gururdan kurtulduğu gibi onun izzeti ve şerefi de onu, Allah'tan başka şeylere zillet göstermekten alıkoymaktadır. Eğer Allah Teâlâ insanı hidayetsiz bırakırsa nefsin kötü anlaşılmasından çok çekecektir. Hatta insanlardan birçok kişi herhangi bir sebepten dolayı çok çekmektedir. Örneğin, gurur ve yükselmeye veya hakirlik ve alçalmaya sirayet eden nefse yönelik özel bakışlarına güvenme konusunda aşırılığa kaçmak gibi.[548]

İnsanın kendi nefsine yönelik bakışı, terbiyesinde ki en güçlü etkenler-

546 Ehemmiyyetü'l-Cihadi fi Neşrid-Davetil-İslamiyye, 59
547 Menhecu't-Terbiyetil-İslamiyye, M. Kutub 2/54
548 Esabilu't-Teşviki fil-Kur'an, Dr. Hüseyin Celo, 134

dendir. İnsan, yeryüzüne indiğinden beri kendini kötü anlamasıyla muaheze edilmiştir. Bazen aşırılık tarafına meyletmektedir. Dolayısıyla kendini dünyanın en büyük varlığını görmektedir. Ve hatta kalbi bencillik, kibir ve büyüklük taslama ile dolmuş bir hâlde dünyada en büyük varlık olduğunu yüksek sesle dile getirmektedir. Tıpkı Ad kavminin yüksek sesle dile getirdikleri gibi:

"Ad kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve 'Bizden daha kuvvetli kim var?' dediler. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bizim ayetlerimizi (mucizelerimizi) inkâr ediyorlardı."[549] Tıpkı Firavun yüksek sesle dile getirdiği gibi: *"Ben sizin en yüce Rabbinizim!' dedi."*[550]

İnsan kendi nefsini, başkalarının karşısında sorumlu olduğuna inanmaktan ve ilahlık taslamaya dönüşmekten tenzih etmektedir. Bazen de tefrit (aşırı) olan ters tarafa meyletmektedir. Dolayısıyla kendini dünyada en alçak ve en rezil varlık sanmakta ve başını ağaç veya taş, nehir ya da dağ ve ya da hayvan karşısında eğmektedir ki, selameti, güneş veya aya secde etmekten başka yerde görmemektedir.[551]

Kur'an-ı Kerim açıkça şunu beyan etmektedir: İnsan hakikati, iki asla (köke) dönmektedir:

Uzak asıl: Bu da ilk başta çamurdan yaratılışıdır. Allah Teâlâ onu tamamlayıp şekillendirdi ve ona kendi ruhundan üfledi.

Devam eden yakın asıl: Bu da kendisinin meniden (bir damla sudan) yaratılışıdır.[552]

Allah Teâlâ bu konuda kendi nefsinden bahsederek şöyle buyurmaktadır: *"O (Allah) ki, yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır. Sonra onun zürriyetini, dayanıksız bir suyun özünden üretmiştir. Sonra onu tamamlayıp şekillendirmiş, ona kendi ruhundan üflemiştir. Ve sizin için kulaklar, gözler, kalpler yaratmıştır. Ne kadar az şükrediyorsunuz?"*[553] Bu manada çok sayıda ayet bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın insanı mükerrem yarattığını dile getirmektedir. Bununda, ilk Müslümanların kalplerinde, akıllarında ve nefslerinde büyük izi vardır. Kur'an-ı Kerim, onlara insanın mükerrem kılmasından çok sayıda şekil beyan etmektedir.

549 Fussilet, 15
550 Naziat, 24
551 Usulu't-Terbiye Nahlavi, 81
552 Esalibu't-Teşviki vet-Ta'zir, 134
553 Secde, 79

İNSAN NEDEN MÜKERREMDİR?

1- Allah Teâlâ İnsanı Aziz Kılmıştır

"Rabbin meleklere demişti ki: *"Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım. Onu tamamlayıp, içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhâl ona secdeye kapanın!' Bütün melekler toptan secde ettiler. Yalnız iblis secde etmedi. O büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu. Allah, 'Ey iblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni meneden nedir? Böbürlendin mi, yoksa yücelerden misin?' dedi."* [554]

Allah Teâlâ onlara, insan vücuduna giren ruhun yerinin ve değerinin büyük olduğunu ve ruhun derecesinin yüksek ve üstün olduğunu beyan etmektedir. Kâinatın, onu karşıladığı o büyük karşılama ve içinde meleklerin secdeye gittiği o merasim ile onu mükerrem kıldı.

Yüce yaratıcı Tealâ o merasimde insanı mükerrem kılmasını şu sözleriyle ilan etmektedir: *"Andolsun sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra da meleklere, 'Âdem'e secde edin!' diye emrettik. İblisin dışındakiler secde ettiler. O secde edenlerden olmadı."* [555]

2- Güzel Şekil – Orta Beden

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Gökleri ve yeri yerli yerince yarattı. Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel yaptı. Dönüş ancak O'nadır." [556] *"Yemin ederim ki, biz insanı en güzel biçimde yarattık."* [557] *"Seni yaratıp seni düzgün ve dengeli kılan."* [558]

3- Akıl, Konuşma ve Temyiz (Ayırt Etme Gücü) Verilmiştir

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Rahman, Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona açıklamayı öğretti."* [559]

4- Gökteki ve Yerdeki Her Şey İnsanın emrine Verilmiştir

Allah Teâlâ, insanı yarattıktan sonra, sınırsız ve sayılmayan büyük nimetlerle ona ikramda bulundu. Zira Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"O,*

554 Sad, 71-75
555 A'raf, 11
556 Teğabün, 3
557 Tin, 4
558 İnfitar, 7
559 Rahman, 14

size istediğiniz her şeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim çok nankördür." [560]

Allah Tealâ insana ona ikramda bulunmak için içindeki yıldızlar, güneşler ve aylarla birlikte göklerin mülkünü ve saltanatını musahhar kılmıştır (hizmetine sunmuştur) ve göklerin garip düzeninde, gece ile gündüzün peş peşe gelmesi, mevsimlerdeki değişiklik, sıcaklık derecesi ve benzeri şeyler gibi, insana yararlı olan şeyleri yaratmıştır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"O; geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da Allah'ın emri ile hareket ederler. Şüphesiz ki bunlarda aklını kullananlar için pek çok deliller vardır."[561] *"O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini, kendi katından (bir lütfu olmak üzere) size boyun eğdirmiştir. Elbette bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır."* [562]

5- İnsan Mahlukatın Çoğundan Üstün Kılınmıştır

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Biz hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık. Kendilerine güzel güzel rızıklar verdik. Yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan üstünde kıldık."* [563]

6- Peygamber Göndermekle İnsana Şan ve Şeref Verilmiştir

Yüce Mevla'nın insana yapmış olduğu ikramın tecelli ettiği en büyük yerlerden biri de halkın hidayeti için peygamberler göndermesi, onları canlandıracak şeye davet etmesi ve onlara dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşu garantilemesidir. Dolayısıyla Allah (cc), ikram etmek suretiyle insana yaptığı en büyük nimetlerden biri, İslam, iman ve ihsan nimetlerini vermesi ve bizi o nimetlere hidayet etmesidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan (cennetten) inin!' Artık benden size hidayet geldiğinde, kim benim hidayetime uyarsa o sapmaz ve bedbaht olmaz". [564]

"De ki: 'Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve ***yerin sahibi*** *olan Allah'ın elçisiyim. O'ndan başka ilah yoktur. O diriltir ve* ***öldürür.'*** *Öyleyse Allah'a ve ümmi peygamber olan Resûlüne -ki o, Allah'****a ve onun*** *sözlerine inanır, iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız."* [565]

560 İbrahim, 34
561 Nahl, 13
562 Casiye, 13
563 İsra, 70
564 Ta'ha, 123
565 A'raf, 158

Ashab-ı Kiram'ın şuuruna vardığı insana verilen şan ve şerefin tecelli ettiği yerlerden biri de, insan şerefinin tecelli ettiği yerlerin, sadece Allah'a kulluk yapmasında ve putlara ve insanlara tapmaktan azat olması hususunda hasrolmasıdır: *"Andolsun ki biz, 'Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının.' diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezinde görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur."* [566]

7- Allah Teâlâ İnsanı Seçkin Topluluklar Arasında Anmıştır

Yüce Mevla'nın insana yaptığı ikramın tecelli ettiği güzelliğiyle şaşırtan yerlerden biri, onu kendi sevgisine ve rızasına layık kılmasıdır.

Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim 'de onu bu sevgiye layık kılacak şeylere irşat etmiştir. İlki, dünyada güzel bir hayat sürdürmeleri, ahirette de ebedî nimetlere ulaşmaları için insanları davet ettiği şeylerde Peygamber (sav)'e uymaktır. Allah Teâlâ bu uymanın meyvesine işaret etmektedir. O meyveyi o kadar tatlandıran nedir? O da, dünya ve ahiret hayırlarıyla faydalanmaları ve hoşnut olmalarıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Erkek veya kadın, mümin olarak kim iyi amel işlerse, onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız ve mükâfatlarını, elbette yapmakta olduklarının en güzeli ile veririz."* [567]

8- İnsan Korunmakta ve Gözetlenmektedir

İnsana yapılan ikramın tecelli ettiği (ortaya çıktığı) yerlerden biri de, Allah Teâlâ'nın onu gözetlemesi ve kötülüklerden korumasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Şunu iyi bilin ki üzerinizde bekçiler vardır."* [568] Ve onu korumak için ona melekleri musahhar kılmıştır: *"Hiç kimse yoktur ki üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici bulunmasın."* [569] İnsanlara yapılan ikramın şekilleri Kur'an'da çoktur.[570]

ŞEYTANIN, ÂDEM (AS) İLE OLAN HİKÂYESİNİ SAHABENİN DÜŞÜNMELERİ

Resûlullah (sav), Kur'an metodunu arz etmesi sırasında sahabelere şeytanın Âdem (as) ile olan hikâyesini anlatmaktaydı. Yine Kur'an ayetleri-

566 Nahl, 36
567 Nahl, 97
568 İnfitar, 10
569 Tarık, 4
570 Mevsuatu Nedretin-Naim fi Mekarimi Ahlaki er-Resüli'l-Kerim, 4/ 1136-1142

ni serdetmesi sırasında, babaları olan Âdem'i yoldan çıkarma girişiminde bulunan gaddar düşman ile insan arasındaki mücadelenin hakikatini açıklamaktaydı. Örneğin, Allah Tealâ'nın şu buyrukları gibi:

"Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık." [571]

"İblis, 'Bana (insanların) tekrar dirilecekleri güne kadar mühlet ver.' dedi. Allah, 'Haydi, sen mühlet verilendensin.' buyurdu. İblis dedi ki: 'Öyleyse beni azdırmana karşılık, andolsun ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım ve sen, onların çoklarını şükredenlerden bulamayacaksın!" [572]

Şeytan, ilk Müslümanların hafızasında gözle görülür bir şekilde şekilleniyordu. Önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından onlara geliyordu. Günah işlemeleri için kalplerine vesvese sokuyordu. Ve onlarda gizli olan şehvetleri uyandırmaya çalışıyordu. Onlar ise, düşmanlarına karşı daima uyanık olmaya gayret ediyorlardı. Şeytanın yüzünde yolları daraltmak ve kapatmak amacıyla hayırlara koşuyorlardı ki, gece karanlığında siyah taş üzerinde yürüyen siyah karıncanın yürüyüşünden daha gizli olan şeylerde bile onlara götürecek hiçbir yol bulmasın.[573] Sahabeler *(r.anhum)*, Allah Teâlâ'nın şu ayetlerinden sonra bunu öğrendiler: *"Kur'an okuduğun zaman o kovulmuş şeytandan Allah'a sığın! Gerçek şu ki, iman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur. Onun hâkimiyeti, ancak onu dost edinenlere ve onu Allah'a ortak koşanlaradır."* [574]

Âdem (as)'ın şeytanla olan kıssası Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde geçmektedir. Bazen Araf suresinde olduğu gibi bütün detayıyla gelmekte, bazen de Hicr, İsra, Taha ve Sa'd suresinde olduğu gibi biraz detayıyla gelmekte ve bazen de gelip geçen işaret şeklinde gelmektedir. Bu şekil, Kur'an'da son derece çoktur. İbrahim suresi diğer surelerden ayrı olarak, şeytanın kıyamet gününde, dünyada ona uyan Âdemoğullarına karşı tutumunu ve yirminci ayette olduğu gibi onların sorumluluklarından tamamen sıyrılmasını anlatmaktadır.[575]

571 A'raf, 27
572 A'raf, 14-17
573 Vakiune'l-Muasır, 46
574 Nahl, 98-100
575 Dirasetun Kur'aniyye, 112

"(Allah buyurdu ki:) 'Ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşip dilediğiniz yerden yiyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın! Sonra zalimlerden olursunuz.' Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve 'Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı.' dedi ve onlara: 'Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim.' diye yemin etti. Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar. Rableri onlara: 'Ben size o ağacı yasaklamadım mı? Ve şeytan size apaçık bir düşmandır demedim mi?' diye nida etti. (Âdem ile eşi) Dediler ki: 'Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.' Allah: 'Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için yeryüzünde bir süreye kadar yerleşme ve faydalanma vardır.' buyurdu. 'Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve orada (diriltilip) çıkarılacaksınız.' dedi. Ey Âdemoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık. Takva elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindendir. Belki düşünüp öğüt alırlar (diye onları indirdi). Ey Âdemoğulları! Şeytan anababanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları görmeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz, şeytanları inanmayanların dostları kıldık."[576]

Şüphesiz insanları ilgilendiren şeylerden biri, kendini eğlendirmek için değil, belki ibret almak için tarihini bilmesidir. Âdem (as)'ın şeytan ile olan kıssası (hikâyesi) Kur'an'ın bütün kıssaları arasında özel anlamı olan bir kıssadır. Çünkü o beşeriyete, başlangıçlarını, sonlarını, yeryüzündeki rollerini, yeryüzünde hareket etme planlarını, göçmeleri sırasında karşılaşacakları engelleri ve o engellerden korunma veya onları aşma yolunu belirtmektedir.[577]

Âdem'in kıssasından ve şeytan ile mücadelesinden bahseden ayetler düşünce, akide ve ahlak alanlarından ilk Müslümanlara önemli meselelerini öğretti. O meselelerden bazıları şunlardır:

Âdem (as) Beşeriyetin Babasıdır

Kuşkusuz Âdem (as) bütün beşeriyetin aslıdır. Allah Tealâ Âdem (as)'ı yaratıkların bir çeşidinden veya bir şekilden ya da başka bir şeyden tedriç yoluyla gelmeyen, kâmil ve tam olarak beşerî şekil üzerinde çamurdan ya-

576 A'raf, 19-27
577 Age, 114

ratılmıştır. Âdem'i çamurdan yarattı ve kendi ruhundan ona üfürdü. Dolayısıyla insani şekliyle ve görünüşüyle et ve kandan oluşan tam bir insan oldu.

İslam'ın Özü Allah Teâlâ'ya Mutlak İtaattir

Allah Tealâ, Âdem (as)'a secde etmeleri için meleklere emir buyurdu. Bunun üzerine melekler hem selam, ikram ve tazim için hem de onların üstün, seçkin ve şerefli topluluk arasında tesbih ve takdis, Rabbü'l-Âlemin olan Allah'a sürekli ibadet hâlinde olmalarına rağmen ve onların ibadetinden daha üstün bir ibadet çeşidi Âdem'den sadır olmadan önce, tereddüt etmeden, itiraz etmeden, Rabbü'l-Âlemin olan Allah'a itaat etmek için ona secde ettiler. Durum anlattığım gibi olduğu hâlde melekler Âdem'e secde etmeye niye o kadar acele ettiler? Çünkü Âdem'e secde etme emri Rabbü'l-Âlemin olan Allah'tan gelmişti. Allah'ın emrettiği şeyi tereddütsüz, itirazsız ve o emri yerine getirme konusunda verilen emrin hikmeti üzerine durmadan hemen o emri derhâl yerine getirmek üzere acele etmek vaciptir.

İşte bu İslam'ın özüdür ve bu, Müslüman'ın şanıdır. Tereddüt etmeden, itiraz etmeden ve bu itaati, emrin sebebini veya hikmetini ya da aklına ve hevasına muvafık olduğunu bilmek gibi herhangi bir şeye bağlamadan Müslüman Rabbinin itaatine ve emri yerine getirmeye acele edecektir.

İnsanın Hataya Düşme Eğilimi

Sahabe-i Kiram, Âdem (as)'ın hataya düşme kıssasından şunu öğrendiler: İnsan, masiyete (günaha), düşme kabiliyetine sahiptir. Bu kabiliyeti insanın tabiatından kaynaklanmaktadır. Allah Teâlâ insanı hataya düşmesine imkân sağlayan bir tabiat üzere yaratmıştır. Çünkü tabiatında ve Allah'ın, onu üzerinde yarattığı şeyde meyil, rağbet ve huylar vardır. Bunlar da insandaki zayıf yandır. Şeytan bu kanallardan vesvesesiyle ona ulaşmaktadır ve hataya düşmeyi ona tezyin etmektedir. İnsanda gizli olan huylardan bir kısmı, dünyada ölmeyip ebedî veya ebediyete yakın uzun bir ömür yaşamasını ve şu kısa ömürle sınırlı olmayan bir mülke sahip olmasını istemekte ve sevmektedir. İşte iblis bu huy kanalından Âdem (as)'a gelerek ona ve eşine şöyle dedi:

"Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı.' dedi." [578]

Bu iddiasını, onlara nasihat edenlerden olduğunu Allah'a yemin etmekle pekiştirdi. Söylediklerimiz; o huy, meyil ve rağbetlere teslim olmak

578 A'raf, 20

manasına gelmez. Belki Müslüman'ın, onları zaptedip kontrol altına alması, serkeşliğini frenlemesi ve hanif şeriatin ahkâmına uydurması gerekmektedir. Bu meyil, huy ve rağbetler nefsin sevdikleri şeylerdir. Çoğu zaman kontrolden çıkmakta ve haddini aşmaktadır. Şeriatın hükümlerine bağlılık dışında herhangi bir şey ile onu zapt ve kontrol etmek mümkün değildir. Bundan dolayı (heva) denen şey yerilmektedir. Hevadan nefsin sevdiği kötü şeyler kastedilmektedir.

Allah Teâlâ şöyle burmaktadır: *"Rabbinin makamından korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran için ise şüphesiz cennet yegâne barınaktır."*[579] Allah Tealâ hevayı mutlak zikretmekte, nefsini kötü arzulardan sakındıran kişiyi övmektedir. Çünkü (heva) mutlak bir şekilde zikredildiği vakit kötü olanı anlaşılmaktadır.[580]

Hz. Âdem'in Hatası Müslüman'a Rabbine Tevekkül Etme Zaruretini Öğretmektedir

Şüphesiz Âdem (as)'ın hatası, insanın hataya düşmesine tam hazırlıklı olduğunu ortaya çıkarmakta, nefislerde korku ve ürpermeyi uyandırmakta ve en sonda da Müslüman'ın Rabbine olan tevekkülünü ve itimadını arttırmaktadır ki, onun yerinde Rabbi, racim olan şeytanın şerrine kâfi gelsin. Bunun açıklaması şöyledir: Allah (cc), üstünlüğünü ve Rabbi katında derecesinin yüksek olduğunu izhar etmek için melekleri Âdem (as)'a secde ettirdi. Ona secde etmekten imtina ettiği için şeytanı cennetten kovdu. Âdem (as)'ı ve eşini cennete yerleştirdi. Açık ve net bir şekilde belli olan ağaca yaklaşmamasını emretti ve o ağacın dışında cennetin bütün nimetlerini ve meyvelerini ona helal kıldı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"(Ey Âdem!) Sen ve eşin cennette yerleşip dilediğiniz yerden yiyin ancak şu ağaca yaklaşmayın! Sonra zalimlerden olursunuz!"*[581]

Onları şeytana, onun kandırmasına ve hilesine karşı uyardı ki, onları cennetten çıkarmasın. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Bir zaman biz meleklere, 'Âdem'e secde edin!' demiştik. Onlar hemen secde ettiler, yalnız İblis hariç. O diretti. Bunun üzerine, 'Ey Âdem!' dedik. 'Bu, hem senin için hem de eşin için büyük bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın. Sonra yorulur, sıkıntı çekersiniz.'"*[582] Bütün bunlarla birlikte şeytan onları yerinden kaydırdı ve onları kandırdı. Her ikisi de o ağaçtan yediler. Böylece günaha girdiler. Dolayısıyla onları, içinde bulundukları yerlerden çıkardı.

579 Naziat, 40-41
580 El-Mustefadu min Kasasi'l-Kur'an lid-Daveti Ved-Duat, A. Kerim Zeydan, 1/28
581 A'raf, 19
582 Taha, 116-117

Şüphesiz Âdem (as)'ın bu hatası, şerefli sahabelerin kalbinde şu habis düşmandan korku ve ürkmeyi yarattı. Şeytandan ve azgınlaştırmasından bu denli korku, onları daima Allah'a sığınmaya, O'na tevekkül etmeye ve insanı azgınlaştırmak ve hataya sürüklemekten başka derdi olmayan lanetlenmiş şeytana karşı O'ndan yardım dilemeye itti.

Allah Tealâ'nın şu buyruğundan sahabelerin anladıkları şey budur:

"Şurası muhakkak ki, benim (ihlaslı) kullarım üzerinde senin hiçbir ağırlığın olmayacaktır. (Onları) koruyucu olarak Rabbin yeter." [583]

"Gerçek şu ki, iman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur." [584]

O hâlde derin bir iman ile Allah'a iman eden kimseleri azgınlaştırmaya onun (şeytanın) hiçbir tesiri ve gücü yoktur. Çünkü Allah Tealâ onların kalplerini kendine yöneltmiş, azalarını kendi taatinde harekete sokmuş ve itimat ve güvenlerini kendine yaptırmıştır. Dolayısıyla onların üzerinde şeytanın hiçbir hâkimiyeti yoktur. Onlar, şeytanın asılsız ve batıl temennilerine karşı savaşmakta ve onların kalbine attığı temennileri yıkmaktadırlar. Çünkü Allah'a olan imanları, onun hilesini açığa çıkaracak nuru onlara vermektedir. O zaman şeytan zayıf düşmekte ve Allah'a olan güçlü imanları ve O'na ettikleri tevekkül karşısında rezil ve perişan olmaktadır.[585]

Tevbe ve İstiğfarın Gerekliliği

Ashab-ı Kiram, bu kıssadan hataya veya günaha girme sırasında tevbe ve istiğfarın zaruretini öğrendiler. Zira Âdem ve eşi hataya düştüklerinde kerem sahibi Rablerinden alelacele mağfiret dilediler ve rahmet talep ettiler.

"Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar. Rableri onlara, 'Ağacı ben size yasaklamadım mı ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?' diye nida etti. (Âdem ile eşi) dediler ki: 'Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz." [586]

Bu, hızlı ve büyük bir itiraf ve pişmanlıktır. Bu, *"Biz kendimize zulmettik."* sözünden anlaşılmaktadır. Halis ve kabul ümidiyle beraber olan bir tevbedir. Ta ki, ziyanda ve helakta olanlardan olmasınlar. Bu da onların şu

583 İsra, 65
584 Nahl, 99
585 El-Müstefad Min Kasasi'l-Kur'an, 1/71
586 A'raf, 22-23

sözlerinden anlaşılmaktadır: *"Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz."*

Âdem (as) ve eşi, derecelerinin yüksek olmasına rağmen tevbe etmeye ve Allah'tan mağfiret dilemeye muhtaç olduklarına göre onların derecesine ulaşmayan diğerleri buna daha fazla muhtaçtır.[587]

Kıskançlık ve Kibirden Uzak Durma

Kuşkusuz iblisin girdiği şeye girmesi, haset (kıskançlık) ve kibir sebebiyleydi. Günahların başlangıcı kibirdir. İblis, Âdem'e secde etmesini emreden Rabbinin emrini yerine getirmekten böbürlendi. Bu yüzden kibre karşı insanlara uyarı ve mütekebbirlere (böbürlenenlere) tehdit gelmiştir. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete girmez."*[588]

Kibrin hakikati, hakkı reddetmek ve insanlara hakaret etmektir.

Betru'l-hak: Hakkı hafife almak, böbürlenmek ve inat amacıyla hakkı reddetmek, defetmek, ona boyun eğmemek ve ona uymamaktır.

Gamtu'n-nas: İnsanları hakir görmek ve onlarla alay etmektir. Hakkı reddetmenin ortaya çıktığı en büyük yerlerden biri, Allah'ın emirlerini kabul etmeyip reddetmek ve ona karşı isyan etmektir. Çünkü Allah'ın emrettiği şey hakkın ta kendisidir. Bu hakka karşı gelmek ve onu defetmek kibrin hakikatini temsil etmektedir. Ashab-ı Kiram haset, kibir ve nefsten ve nefsin tezkiyesinden dile getirmekten Allah'ın yarattıklarından herkesten daha uzak idiler. Çünkü onun tehlikesini *"Ben, ondan daha hayırlıyım."* Diyen şeytanın sözünden anlamışlardır. Zira onda kibrin manası bulunmaktadır. Allah Teâlâ onlara: *"Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki, Rabbin, affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında bulunduğunuz sırada (bile), sizi en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü o, kötülükten sakınanı daha iyi bilir."*[589]

Ashab-ı Kiram şunu öğrendiler: Soy sopla iftihar olmaz. Ancak yer ve gökler, Rabbin rızası için yapılan takva, taat ve hayırlarla iftihar etmektedirler. İblis ise aslı sebebiyle iftihar etti ve: *"Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.' dedi."*[590]

587 Age, 1/30
588 Ahmed, 1/399-451; Müslim, 91; Ebu Davud, 4091; İbni Mâce, 59
589 Necm, 32
590 A'raf, 12

İblis; Âdem'e, Eşine ve Zürriyetlerine Düşmandır

Ashab-ı Kiram, Mekke devrinde inen Kur'an'dan şunu öğrendiler: İblisin ta kendisi, onların ilk sıradaki düşmanlarıdır. Çünkü o, babaları Âdem'e secde etmekten kaçınması sebebiyle Allah Tealâ onu kendi rahmetinden kovdu ve ona lanet etti. Dolayısıyla o da Âdem'e, eşine ve zürriyetine düşman oldu. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Muhakkak cehennem, onların hepsine vadolunan yerdir."[591] *"Dedi ki: 'Şu benden üstün kıldığına da bir bak! Yemin ederim ki, eğer beni kıyamete kadar yaşatırsan, pek azı dışında onun neslini kendime bağlayacağım."*[592]

İblis, Âdemoğullarını dalalete sokma ve azdırma azmini ve kararlılığını ilan etti. Azmettiği ve kararlaştırdığını yerine getirmek için Allah Teâlâ'dan mühlet ve kıyamete kadar sağ bırakmasını istedi. Bu da, onun Âdem'e ve evlatlarına karşı beslediği şiddetli düşmanlığa delalet etmektedir. Allah Tealâ, iblisin sözlerini şöyle duyurmaktadır:

"(İblis) 'Rabbim! Öyle ise, (varlıklarını) tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver.' dedi. Allah, 'Sen bilinen bir vakte kadar kendilerine mühlet verilenlerdensin.' Buyurdu.' (İblis) dedi ki: 'Rabbim! Beni azdırmana karşılık ben de yeryüzünde onlara (günahları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım."[593]

Ashab-ı Kiram, Kur'an metodunu araştırmaları sırasında şu hakikate içtenlikle inandılar. Şeytanın beşerle olan ilişkisinin tabiatı sırf düşmanlıktır. Ne o düşmanlığın değiştirilmesi mümkün ne de o düşmanlığın kaldırılması için aralarında anlaşma (sulh) mümkündür.

Çünkü şeytanın insanı dalalete sokmak, Allah'a isyan etmeye sevk etmekten başka hiçbir derdi, hiçbir çalışması ve hiçbir hedefi yoktur. Tabii ki bu da, günahları süslemekle mümkün olmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Hiç olmazsa onlara bu şekilde azabımız geldiği zaman boyun eğselerdi! Fakat kalpleri iyice katılaştı ve şeytan da onlara yaptıklarını süsledi."*[594]

Allah (cc), çavuş kuşunun Sebe kraliçesi ile ilgili Süleyman (as)'a söylediğini anlatarak şöyle buyurmaktadır: *"Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan, kendilerine yaptıklarını süslü gösterdi de onları doğru yoldan alıkoydu. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar."*[595] *"Şeytan kendilerine yaptıklarını süslü gösterdi."*

591 Hicr, 43
592 İsra, 62
593 Hicr, 36-40
594 En'am, 43
595 Neml, 24

Şeytan, onların içinde bulundukları küfrü süsledi ve güzel gösterdi ve onları tevhit yolundan alıkoydu.[596] Bu açıdan ve aynı üslupla şeytan, bid'at ehlinin gözüne, dindeki bidatleri de süslü püslü göstermektedir.[597] Onun için Ashab-ı Kiram şeytanı, en büyük düşmanları saydılar ve Allah Tealâ'nın şu emrine uydular: *"Şeytan, sizin düşmanınızdır; siz de onu düşman sayın. O kendi taraflarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır."*[598] Dolayısıyla Ashab-ı Kiram ona düşmanlık ettiler. Ona itaat etmediler, ondan uzaklaştılar ve insanları ona karşı uyardılar.

Ashab-ı Kiram'ın En Güzel Sözlerle Birbirlerine Hitap Etmeleri

Ashab-ı Kiram'ın şeytanla savaşmak için kullandıkları araçlardan bir tanesi, Allah'ın şu emrine imtisal edip uymalarıdır. *"Kullarıma söyle, sözlerin en güzelini söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır."*[599] Allah Tealâ burada müminlerin kendi aralarındaki konuşmalarda ve sohbetlerde güzel konuşmalar yapmaları ve şirin sözler söylemelerine dair onlara bildirmesini kerem sahibi peygamberine emir buyurdu. Çünkü eğer onlar öyle yapmasalar, şeytan aralarını bozacak ve aralarına düşmanlık ve öfke girmesi için şer ve mücadeleyi tahrik edecektir: *"Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır."* Yani insana olan düşmanlığı şiddetlidir. Bu yüzden şeytan onlara kötülükten ve aralarına düşmanlık sokmaktan başka hiçbir şeyi istememektedir.

Ashab-ı Kiram, insanlarla yaptıkları alışverişlerinde Allah Tealâ'nın şu buyruğundan yola çıkarak üstün ahlak ve güzel üslup üzerinde yetiştiler: *"Sen kötülüğü en güzel bir tutumla sav. Biz onların yakıştırmakta oldukları şeyi çok iyi bilmekteyiz. Ve de ki: 'Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım! Onların yanında bulunmalarından da sana sığınırım, Rabbim!'"*[600]

"Sen, kötülüğü en güzel tutumla sav." şu manaya gelmektedir. En güzel hasletlerle, af ve güzel ahlakla sana kötülük yapanın kötülüğünü defet. Böylece bununla düşmanlığı dostluğa, öfke ve nefreti de sevgiye dönüşecektir.[601]

"Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım." Yani, batıla,

596 Tefsiru Kurtubi, 12/185
597 El-Mustefad min Kasasil-Kur'an, 1/51
598 Fatır, 6
599 İsra, 53
600 Müminun, 96-98
601 Tefsiru Kasimi, 12/100

şerre, bozgunculuğa ve haktan yüz geçirmeye teşvik eden ve vesveselerinden sana sığınırım. Çünkü şeytanlarla birlikte olan hiçbir şey menfaat vermez ve onlar, iyilik ve güzellikle boyun eğmezler ve başları çekilmez.[602]

"Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım." Yani benim herbir durumumda veya herbir işimde yanımda bulunmalarından sana sığınırım. Yarabbi! Bundan dolayıdır ki, şeriat, bütün işlerin başlangıcında Allah'ı anmayı emretmektedir. Bu da, şeytanı kovmak içindir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur. Buna (bu güzel davranışa) ancak sabredenler kavuşturulur, buna ancak (hayırdan) büyük nasibi olan kimse kavuşturulur. Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir.[603]

"Sen (kötülüğü) en güzel şekilde önle." Yani sana kötülük yapan kimseye iyilik yaparak onu kendinden uzaklaştır.

"O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dosttur." "Keennehu veliyyün hemim" dost veya yakın manasıdır.

Ayette geçen *Hemim* "bağlılığı ve sevgisi fazla olan" demektir. Bunun manası, sen, sana kötülük yapan kimseye iyilik yaptığın zaman, ona yapılan iyilik onu, sana karşı seçilmiş ve temiz dost olmaya, seni sevmeye ve sana meyletmeye sevk edecektir ki, sanki samimi dostundur; sana şefkat etmesinde ve sana iyilikte bulunmasında sana yakındır.

"Buna ancak: (hayırdan) büyük nasibi olan kimse kavuşturulur." Yani ancak sabredenler bu vasiyeti kötülüğe iyilikle karşılık vermek kabul etmekte ve onunla amel etmektedir. Çünkü bu, nefislere çok ağır gelmektedir. Dolayısıyla bu vasiyeti ancak büyük pay sahibi kabul etmektedir. Yani dünya ve ahirette saadetten bol payı sahibi demektedir.[604]

"Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir." Manası: Eğer şeytan, seni, sana kötülük yapana kötülükle karşılık vermene veya ondan intikam almana sevk etmek için kalbine vesvese sokarsa, bu şeytanın vesvesesine ve şerrine karşı Allah'a sığın. Çünkü o, senin yalvarmanı işiten ve hâlini bilendir. Şeytanla yapılan müdarat (ıslah ve ikna etmek için onunla yürüme) ve kötülüğüne karşı iyilikle karşılık vermek hiçbir fayda vermez. Çünkü onu razı edecek tek iyilik, Allah'a isyan etmede ona itaat etmendir.

---

602 El-Müstefadmin Kasasi'l-Kur'an, 1/85
603 Fussilet, 34-36
604 Tefsiru Kasimi, 12/100

Kesinlikle bunun dışında senden başka hiçbir şeyi kabul etmez. Ancak insanın düşmanı, senin ona yaptığın iyilik ve onun kötülüğüne benzer bir kötülükle karşılık vermemen ona fayda verir. Bundan dolaydır ki, şeriat insanlardan kötülük yapanın kötülüğüne iyilikle karşılık vermeyi teşvik etmektedir. Ama bu durum, şeytanın vesvesesine ve hilesine nisbeten değişiktir. Zira seni onun şerrinden kurtarmak için Allah'a sığınman dışında hiçbir şey fayda vermez.[605] Şüphesiz Kur'an metodu, insan ile şeytan arasındaki ilişkiyi, tedavi yollarını ve Âdemoğullarını azgınlaştırmak için şeytanın araçlarını açıklamaktadır. Kur'an, cehennemde iken azgınlaştırdığı insan ve dalalete soktuğu Âdemoğullarından uzaklaşan şeytandan bahsetmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(Kıyamet gününde) hepsi Allah'ın huzuruna çıkacak ve zayıflar, o büyüklük taslayanlara diyecekler ki: 'Biz sizin tabilerinizdik. Şimdi siz, Allah'ın azabından herhangi bir şeyi bizden savabilir misiniz?' Onlarda diyecekler ki: '(Ne yapalım) Allah bizi hidayete erdirseydi biz de sizi doğru yola iletirdik. Şimdi sızlansak da sabretsek de birdir. Çünkü bizim için sığınacak bir yer yoktur.' (Hesapları görülüp) iş bitirilince, şeytan diyecek ki: 'Şüphesiz Allah size gerçek olanı vadetti, bende size vadettim ama size yalancı çıktım. Zaten benim size karşı bir gücüm de yoktu. Ben, sadece sizi (inkâra) çağırdım, sizde benim davetime hemen koştunuz. O hâlde beni yermeyin, kendinizi yerin. Ne ben sizi kurtarabilirim ne de siz beni kurtarabilirsiniz! Kuşkusuz daha önce ben, beni (Allah'a) ortak koşmanızı reddettim.' Şüphesiz zalimler için elem verici bir azap vardır."[606]

Bu, iblisin hakikati ve sahabenin (ra) bu lâin düşman hakkındaki düşüncesi ile ilgili kısa özetdir.

Sahabenin Kâinata, Hayata ve Bazı Yaratıklara Bakışı

Resûlullah (sav) sahabelere Allah'ın kitabını öğretirdi. Kur'an-ı Kerim ayetleri çerçevesinde akide meseleleri ile ilgili doğru düşünce ve kâinata ve hayata selim bir bakış üzerinde onları terbiye ederdi. Buna binaen kâinatın başlangıcını ve varacağı yeri beyan etti. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Gerçekten siz, yeri iki günde yaratanı inkâr edip O'na ortaklar mı koşuyorsunuz? O, âlemlerin Rabbidir. O, yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi. Orada bereketler yarattı. Ve orada tam dört günde isteyenler için fark gözetmeden gıdalar takdir etti. Sonra duman hâlinde olan göğe yöneldi. Ona ve yeryüzüne, 'İsteyerek veya istemeyerek, gelin!' dedi. İkisi de, "İste-

605 El-Müstefad min Kasasi'l-Kur'an, 1/86
606 İbrahim, 21-22

yerek geldik!' dediler. Böylece onları, iki günde yedi gök olarak yarattı ve her göğe görevini vahyetti. Ve biz, yakın semayı kandillerle donattık, bozulmaktan da koruduk. İşte bu, aziz, alîm Allah'ın takdiridir." [607]

Bu Ayetler Kâinatın Üç Hakikatine İşaret Etmektedir:

1-Yerin yaradılışı ve duman hâlinde olan göğe yönelmeden önce orada gıda maddelerinin takdirinin dört günde olması.

2- Maddi kâinatın aslı dumandır.

3- Yer ve göğün yaratılış devrelerinin toplamı altı gündür.[608]

Kur'an-ı Kerim önemli bir hakikati (gerçeği) açıklamaktadır. O da, yıldızlardan, gezegenlerden ve Samanyolu'ndan oluşan gruplarda toplanmadan önce bu maddelerin üzerinde bulunduğu ilk hâlini (durumunu) tehdit etmenin (belirtmenin) mümkün olmayışıdır. Zannetmek ve tahmin yürütmek dışında onu bilmeye insanın gücü yetmez. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ben onları (iblis ve soyunu) ne göklerin ve yerin yaratılışına ne de bizzat kendilerinin yaratılışına şahit tuttum. Ben yoldan çıkaranları yardımcı edinecek değilim."* [609]

Kur'an-ı Kerim, tek asla işaret etmekte ve son derece açık bir şekilde kevnî (oluşum) hakikatlerini ileri sürmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"İnkâr edenler, göklerle yer bitişik bir hâlde iken bizim, onları birbirinden ayırdığımızı ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?"* [610] Ashab-ı Kiram, o ayetlerden *Fussilet* suresindeki ayetlerden şunu anlamışlardır: Allah Tealâ dört günde yeri yarattı. Orada bereketi bıraktı. Ve gıda maddelerini takdir etti. Bütün bunlar, gökyüzünün şekillendirilmesinde ve onu yedi gök yapmadan önce olmuştur. Sahabeler bu hakikate gökleri ve yeri yaratandan gelen vahiy yoluyla ulaştılar.[611]

İbni Abbas (ra) şöyle söylemektedir: "Allah yeri iki günde yarattı. Sonra gökyüzünü yarattı. Sonra diğer iki günde gökyüzüne yöneldi. Ardından onu tesviye etti. Daha sonra da yeryüzünü döşedi. Yeryüzünü döşemesi de şöyledir: Ondan suyu ve otlağı (merayı) çıkardı. Dağları, kumları, cemadatları, tepeleri ve gökyüzü ile yer arasındaki şeyleri de diğer iki günde yarattı. İşte bu, Allah Teâlâ'nın şu buyruğunun manasıdır: "*Dehaha*" yani onu döşedi. Ve şu buyruğunun manasıdır: "Yeri iki günde yarattı." Böylece yer ve içindeki şeylerle birlikte dört günde, gökler de iki günde yaratıldı.[612]

607 Fussilet, 9-12
608 Mebahisu fi İ'cazi'l-Kur'an, Mustafa Müslim, 177
609 Kehf, 51
610 Enbiya, 30
611 Age, 179
612 Buhari, Ta'liken, 8/714

Kur'an-ı Kerim, büyük ayetler içinde onlara şunu beyan etti: Şüphesiz gökleri yaratan ve yerde dağları sağlam bir şekilde yerleştiren Allah'tır. Kur'an, kâinattaki hakikatlerden, güneşten, aydan, yıldızlardan bahsetmektedir. Dağları detaylı bir şekilde anlatmakta, faydalarını açıklamakta, onlarla darb-ı mesel getirmekte, onlarla tefekkür etmeye davet etmekte ve daha sonra onların küçücük parçalar şeklinde dağıtılacağını haber vermektedir. Kur'an-ı Kerim, denizlerden ve içindeki gemiler ve rızklar gibi şeylerden bahsetmektedir. Yine Kur'an-ı Kerim, rüzgâr, bulut, yağmur, yıldırım ve şimşek gibi atmosferdeki nesneleri (kısacası hava durumunu) da anlatmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah O'dur ki, rüzgârları gönderir, bunlar da bulutu kaldırır. Derken, Allah onu gökte dilediği gibi yayar ve parça parça eder, nihayet arasından yağmurun çıktığını görürsün. Allah dilediği kullarına yağmuru nasip edince, onlar seviniverirler." [613]

"Biz, rüzgârları aşılayıcı olarak gönderdik ve gökten bir su indirdik de onunla su ihtiyaçlarınızı karşıladık. (Biz bunları yapmasaydık) siz onu (yeterli suyu) depolayamazdınız." [614]

Kur'an-ı Kerim, hayvanlarla ilgili bazı gerçekleri tesbit etmektedir. Bunlar ehemmiyet ve dikkat açısından kâinatın ve hayatın her yanında tesbit ettiği gerçeklerden az değildir. O (Kur'an), bakışların dikkatini bazen binmek, yük taşımak, giysi, yiyecek, içecek ve süs gibi hayvanların musahhar kılınmasından insanın elde ettiği faydalara çekmektedir. Hayvanlar insanların hizmetine sunulmuştur, serkeş değil itaatkâr ve boyun eğendir.

Bi'setten önce ilk Müslümanlar, kâinata, hayata güneş, ay ve yıldızlar gibi yaratıklara düşünsel ve akidevi alametlerinde açık olmayan çalkantılı bir bakışla bakıyorlardı. Allah'ın yarattığı bu sistemin ve bu sistemin Allah'ı tesbih ettiğinin ve yaratılışında Allah'ın bir hikmeti olduğunun şuurunda değillerdi. Bundan dolayı Kur'an onları bu kâinat ve içindeki yaratıklar hakkında tefekkür etmeye irşat etti ve onlara, büyük yaratıkları O'na (Subhanehu ve Teâlâ) tesbih etmeleri hakikatini açıkladı. Ancak insanlar, onların tesbihlerini anlamazlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgüyle tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O, halimdir, bağışlayıcıdır." [615] Kur'an-ı Kerim, hayvanın insana musahhar kılınması, uyumlu ve yumuşak başlı olması durumundan bahsetmekte ve onlara, hayvanda bu huyları yaratan gerçek nimet sahibinin şük-

613 Rum, 58
614 Hicr, 22
615 İsra, 44

rünü gerektiren bir durum olduğunu beyan etmektedir. Eğer hayvandaki bu huy olmasaydı insanın onlara hâkim olması ve kontrol altına alması için bir yol bulmaya gücü yetmezdi.[616]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Görmüyorlar mı ki, biz kudretimizin eseri olmak üzere onlar için birçok hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır. Bu hayvanları onların emrine verdik. Onların bazısını binek olarak kullanırlar, bazısını besin olarak yerler."*

Bu hayvanlardan onlar için nice faydalar ve içilecek sütler vardır. Hâlâ şükretmezler mi? Kur'an-ı Kerim, dikkatleri hayvanın rızık meselesine çekmektedir. İnsan, kazancını ve geçimini sağlaması için akıl etmekte, düşünmekte plan kurmakta ve tüm gayretiyle çalışmakta, herhangi bir yolla kazancı elde ettiği zaman, gelecek için onu saklamakta ve depolamaktadır. Hayvanda ise, düşünme ve plan kurma gücü yoktur. Zaten bu onun tabiat ve yaratılışında yoktur ama hâkim, habir ve her şeyi ilmiyle ihata eden Allah'ın kudreti, onların rızkını ve hayatta kalma yollarının sağlanmasını üstelenmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Nice canlı var ki, rızkını (yanında) taşımıyor. Onlara da size de rızık veren Allah'tır. O, her şeyi işitir ve bilir."*[617] Evet, yaratıklardaki uluhiyetin şanı böyledir. İlim, mekânları ihata etmek ve bütün şartlarda rızka kefil olmaktır. Hayvanlar, denizlerin ve okyanusların derinliklerinde, uçsuz bucaksız yakıcı sahralarda, buzla kaplı bölgelerde, sağır olan büyük kayaların dibinde ve fezada kısacası her yerde ve her mekânda rızıklandırılmaktadır. Bütün bunlar, öyle bir kitaptaki, Rabbim şaşmaz ve unutmaz! Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah'ın üzerindedir. Allah o canlının durduğu yeri ve sonunda bırakılacağı mekânı bilir. (Bunlar) açık bir kitapta (Levhi Mahfuz'da)'dır."*[618]

Kur'an-ı Kerim, bu yaratıkların şekil, hacim, hareket ve seyirde farklı olan hayvanlar ve haşereler tıpkı insanlar gibi ayrı ayrı birer ümmet ve grup olduklarına dikkati çekmektedir.[619] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve (gökyüzünde) iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi ancak sizin gibi topluluklardır. Biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp Rablerinin huzuruna getirilecekler."*[620] Kur'an-ı Kerim, ilk Müslümanların kâinat, kâinattaki varlıkların ve şu fani dünyanın gerçeği ile ilişkin, fikir ve düşüncelerini tanzim etmiştir.

616 Mebahisu fi İ'cazi'l-Kur'an, 214
617 Ankebut, 60
618 Hud, 6
619 Age, 216
620 En'am, 38

Peygamber (sav), Ashab-ı Kiram'ın kalbine, varacakları yer ve kurtuluş yolunu yerleştirmeye devam etti. Peygamber (sav) bunu yaparken içtenlikle şuna inanıyordu: Onlardan herhangi biri, akıbetini, başarı ve kurtuluş yolunu bildiği zaman, ona verilen bütün gücüyle ve her vesileyle o yolda yürümeye gayret etsin ki, yarın o başarı ve kurtuluşu kazansın.

Peygamber (sav) bu manada şu hususların üzerinde durdu ve çalışmalarını yoğunlaştırdı. Şüphesiz bu dünya hayatı, ne kadar uzarsa uzasın yok olmaya mahkûmdur ve metaı ne kadar büyük olursa olsun yine azdır ve hakirdir.

"Dünya hayatının durumu, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, insanların ve hayvanların yiyeceklerinden olan yeryüzü bitkileri o su sayesinde gürleşip birbirine girer. Nihayet yeryüzü ziynetini takınıp, (rengârenk) süslendiği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada, bir gece veya gündüz ona emrimiz (ayetimiz) gelir de onu sanki dün yerinde yokmuş gibi kökünden koparılarak biçilmiş bir hâle getiririz. İşte iyi düşünecek kavimler için ayetlerimizi böyle açıklıyoruz." [621]

Bu geçen ayet-i kerimede terkip, on cümleden oluşmaktadır. Ki, eğer onlardan bir parça düşerse (çıkarılırsa), benzetme tamamıyla bozulur. Çünkü maksat, süratle bitmesi, nimetlerin yok olması ve insanların onunla kandırılması hususlarında, gökyüzünden inip çeşitli otları yeşerten ve değerli elbiseleri (gelinlik vs.) giyen gelin gibi çekici, güzel ve rengârenk bitkisiyle yeryüzünü süsleyen ta ki sahiplerinin bütün umutlarını ona bağladıkları ve onu yok edecek felaket ve belalardan selim kaldığını sandıkları bir anda, aniden ona Allah'ın şiddetli azabı gelip sanki dün öyle bir şey yokmuş gibi onu yok eder.[622]

"Onlara şunu da misal göster: Dünya hayatı, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, bu su sayesinde yeryüzünün bitkisi (önce gelişip) birbirine karışmış, arkasından rüzgârın savurduğu çerçöp hâline gelmiştir. Allah, her şey üzerinde iktidar sahibidir." [623]

Ey Muhammed! İnsanlara şu misali ver: Zail olma, yok olma ve bitme konusunda "dünya hayatı"nın misali, "Gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, bu su sayesinde yeryüzünün bitkisi (önce gelişip) birbirine karışmış, arkasından rüzgârın savurduğu çer çöp hâline gelenin." misali gibidir. Yani, içindeki tanecikler yeşerdi, büyüdü, gelişti, güzel oldu, çiçekler ve güzellik üzerinde göründü. Ama bütün bunlardan sonrada "Çerçöp hâline geldi." kurudu. "Rüzgârın savurduğu" Yani, onu dağıtıyor ve sağa sola savuruyor.

---

621 Yunus, 24
622 El-İtkan, 2/70
623 Kehf, 45

"Allah, her şey üzerinde iktidar sahibidir." Yani o hem icat hem de yok etmeye kadirdir.[624]

"Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlat sahibi olma isteğinden ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibidir ki, bitirdiği ziraatçıların hoşuna gider. Sonra kurur da sen onun sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çer çöp olur. Ahirette ise çetin biz azap vardır. Yine orada Allah'ın mağfireti ve rızası vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlikten başka bir şey değildir."[625]

Allah Tealâ dünya hayatının durumunu zayıf ve hakir göstererek şöyle buyurmaktadır: *"Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyundur."* Yani nefsi ferahlandırmaktır "eğlence"dir, yani batıldır.

"Bir süstür." yani güzel manzaradır. *"Aranızda bir övünmedir."* yani soy sopla. Yağmurun *"Yeşerttiği şey ziraatçıların hoşuna gider."* yani o yağmur ile yeşeren ve biten o ziraatın nebatı, ziraatçıların hoşuna gider ve onları hayrete sokar.

O durum ziraatçıların hoşuna gittiği gibi, aynı şekilde dünya hayatı kâfirlerin hoşuna gitmektedir. Çünkü onlar, bütün insanlardan daha fazla dünyaya haristirler ve bütün insanlardan daha fazla dünyaya meyletmektedirler. *"Sonra kurur da sen onu sapsarı görürsün."* Yani, sonra yemyeşil ve güzel olmasının ardından kuruluktan dolayı onu sapsarı görürsün. *"Sonra da çer çöp olur."* Yani, bütün bunlardan sonra çer çöp kırıntıları olur. Zikrettiğimiz nebat ebedî kalmadığı gibi, aynı şekilde dünya da ebedî kalmayacaktır.

Bu misal, dünya hayatının mutlaka biteceğine, yok olacağına ve ahiretin geleceğine delalet ettiğinden, Allah Tealâ ona karşı bizi uyarıyor ve içindeki hayırlara da rağbet ettiriyor. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ahirette ise çetin bir azap vardır. Yine de orada Allah'ın mağfireti ve rızası vardır."* Yani, gelecek olan ahiret hayatında iki şeyden birisi vardır. Ya çetin bir azap veya Allah'ın mağfireti ve rızası.

"Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlikten başka bir şey değildir." Yani, dünya yok olacak olan bir geçimliktir. Ona ve onun geçimliklerine meyleden kimseleri kandırmakta ve aldatmaktadır. Dünya hakir ve geçimlikleri ahiret diyarına oranla az olmasına rağmen, dünyadan başka bir ev olmadığına, arkasında da gidilecek yer olmadığına inanan kimsenin hoşuna gitmektedir."[626]

---

624 Tefsiru'l-Kasimi, 11/49
625 Hadid, 20
626 Tefsiru İbni Kesir, 4/312-313

Şüphesiz bu ayeti kerimelerin işaret ettiği bu hakikat, bütün geçimliği, süsü ve nefsin ondan arzuladığı şeylerle birlikte dünyanın hakikatidir. Bütün bunlar, ahiret nimetlerine oranla, değersiz, az ve zail olan bir şeydir. İlk Müslümanlar dünyanın hakikatini bu şekilde anladılar. Peygamber (sav) onların rolünü, yeryüzündeki mesajlarını ve Allah katındaki yerlerini onlara hatırlatmakta ve göstermekteydi. Peygamber (sav) onlarla beraber göstermek ve hatırlatmak hâli üzerinde devam etti. Ta ki onlar için "Allah katında ne var?", "Rolleri nedir?" ve "Yeryüzünde ne gibi mesajlar var?" diye zihinlerinde yanıp tutuşsun.

Peygamber (sav)'in o güzelim terbiyesi sebebiyle ashabının kalplerinde azim ve hamaset doğdu. Dolayısıyla yavaşlık, gevşeklik ve yorgunluk olmadan, Allah'tan başka hiç kimseden korkmadan ve dünyada saadeti, ahirette de başarı ve kurutuluşu gerçekleştirmek için bu rolü ve bu mesajı eda etmenin dışında, herhangi bir ganimette veya şerefte gözleri ve hırsları olmadan bütün var güçleriyle gece gündüz çalışmak için yola koyuldular.[627]

Davet alanında çalışan birçok kimsenin kalbinde, bu hakikat dolup kalmıştır. Çünkü onlar, şu dünya hayatında dünya metaına dalıp batmışlar ve dünya ve geçimlikleri onların gönlünü çelmiş ve kalplerinin derinliğine nüfuz etmiştir. Onlar, dünyanın peşinden koşarak yorgun düşüp dillerini çıkarmışlardır. Dünya metaından bir şey elde ettikleri zaman, fazlasını aramaktadırlar. Dünyaya yapışıp kalmaları için onlar doymazlar ve kani olmazlar. Bu, davanın ve ümmetin kalkınması için büyük bir musibettir. Ama şeriatın şekil ve şemasını çizdiği sınırlar dairesinde dünya hayatıyla ilgilenmek ve onu ahirete merkep (binek) yapmak övülen bir davranıştır.

627 Menhecü'r-Resül fi GarsirRuhi'l-Cihadiyye, 1934

4.
KONU

MEKKE DÖNEMİNDE İBADET HAYATI
VE
AHLAKİ YAPI

ÇEŞİTLİ İBADETLER VASITASIYLA
İLK MÜSLÜMANLARIN RUH TEZKİYESİ

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Sana ruh hakkında soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabbinin emrindendir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir." [628] *"Sonra onu tamamlayıp şekillendirmiş, ona kendi ruhundan üflemiştir ve sizin için kulaklar, gözler, kalpler yaratmıştır. Ne kadar az şükrediyorsunuz."* [629]

Peygamber (sav) ashabını Kur'an çevresinde ruh tezkiyesi üzerine terbiye etti ve o hedefi gerçekleştirmede yardımcı olacak yollara irşat etti. O yolların en önemlilerinden bazıları şunlardır:

• Allah'ın kâinatı, mahlûkatı ve kitabı hakkında tedebbür etmek. Ta ki, yaratıcının büyüklük ve hikmetinin şuuruna varsınlar.

"Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir." [630]

• Allah'ın kapsayıcı ilminde ve kâinattaki ve hatta görülmez ve görülür âlemlerde ki her şeyi kâmil bir şekilde ihata etmesini düşünmek. Çünkü bu, ruh ve kalbi Allah'ın yüceliği ile doldurmakta ve nefsi, şüphe ve hastalıklardan temizlemektedir.

628 İsra, 85
629 Secde, 9
630 A'raf, 54

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. Onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır. Geceleyin sizi öldüren, (öldürür gibi uyutan) gündüz de ne işlediğinizi bilen; sonra belirlenmiş ecel tamamlansın diye gündüz sizi dirilten (uyandıran) O'dur. Sonra dönüşünüz yine O'nadır. Sonunda O, yaptıklarınızı size haber verecektir."[631]

• Allah Tealâ'ya ibadet... Bu, değer bakımından ruh terbiyesinin en büyük ve en yüce araçlardan biridir. Zira ibadet, Allah'a karşı zelil olmanın ve ona boyun eğmenin son haddidir. Buna, Allah'tan başka hiç kimse müstahak değildir. Bundan dolayı Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi kesin bir şekilde emretti"*[632] Ruhu yücelten ve nefsi temizleyen ibadetler iki çeşittir.

Birincisi: Taharet (abdest-gusül-temizlik), namaz, oruç, zekât, hac ve benzerleri gibi farz ibadetler.

İkincisi: İnsanın yaptığı veya terk ettiği her amele, belki insanın yakın olmak için onunla Allah'a yöneldiği her şuura şamil gelen (kapsayan) geniş manasıyla ibadetlerdir. Buna, Allah'a yaklaşmak için insanın, kendi nefsinden kovduğu bütün şuurlar girmektedir. Tabii ki, ibadet edenin niyeti, Allah Teâlâ'yı razı ettirmek olduğu müddetçe... Allah'a yaklaşmak niyetiyle yapılan her şey (şeriata uygun olduğu sürece) ibadettir. Sahibi de sevap kazanmaktadır ve onun ruhunu güzel bir terbiye ile terbiye etmektedir.[633]

Namaz kılmak, Kur'an okumak, Allah Teâlâ'yı anmak ve onu tesbih etmek ile yapılan ruh tezkiyesi, İslam'da mühim bir iştir. Çünkü beşerî nefis, kir ve paslarından temizlenmediği ve yaratıcısına bağlanmadığı zaman, üzerine atılan şer'i yükümlülükleri yerine getiremeyecektir. İbadet ve ibadete devam etmek, ruha yakıt, azık ve emir olunduğu şeyleri yerine getirmeye doğru sevk edici bir güç vermektedir. Peygamber (sav)'in üzerine inen üçüncü surede Allah Teâlâ'nın onu (sav) namaz kılmak, zikir yapmak ve Kur'an-ı okumak ile emretmesi, anlattıklarımıza delalet etmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ey örtünüp bürünen! Birazı hariç, geceleri kalk, namaz kıl. (Gecenin) yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt, ya da çoğalt ve Kur'an'ı tane tane oku. Doğrusu biz sana (taşıması) ağır bir söz vahiy edeceğiz. Şüphesiz gece kalkışı, (kalp ve uzuvlar arasında) tam bir uyuma ve sağlam bir kıraate daha elverişlidir. Zira gündüz vakti, sana uzun bir meşguliyet var. Rabbinin adını an bütün varlığınla O'na yönel."*[634]

631 En'am, 59-60
632 İsra, 23
633 Fikhu'd-Da've, Abdulhalim Mahmud, 1/471-472
634 Müzemmil, 18

Kuşkusuz, ağır işlere ve zor tekliflere hazırlık, gece kıyamı zikir ve tilavet ile olmaktadır. Resûlullah (sav) Rabbinin yönlendirmesiyle sahabeleri daha ilk Müslüman olduklarında ruhlarını ibadetle temizlemek ve tezkiye etmek üzerinde eğitmeye gayet hırslıydı.[635]

Peygamber (sav)'in ashabı namaz kılmak istedikleri vakit çevrede dağların arasındaki vadilere giderlerdi ve namazlarını gizlerlerdi.[636]

Peygamber (sav) İslam'ın başlangıcında ashabına zarar verilmesinden korktuğundan ve kâfirlerin, onların alenen namaz kılmalarına ve Kur'an okumalarına müsaade etmeyeceklerini anladığından sahabelerle birlikte Daru'l-Erkam'a girdi. Onlarla orada namaz kılıyor ve onlara Allah'ın kitabını öğretiyordu. Eğer ibadet, namaz ve tilavet ile ruh tezkiyesi çok önemli bir konu olmasaydı korku zamanında onlara namazı terk etmelerini emrederdi. Bunun için Kureyşliler, Resûlullah (sav)'in ashabıyla namaz kıldığı mekânı keşfettikten sonra bile Peygamber (sav) namaz kılmaya devam etti. Korkudan dolayı namazı ve tilaveti asla terk etmedi.[637]

Allah (cc), Mekke devrinde nazil olan ayetlerde namaz kılmaya teşvik etmekte ve namazlarında huşu edenlere, Allah'ın zikriyle gecelerini ihya etmek için vücutları yataklarından uzak kalan kimseleri ve Allah'a dua eden, O'nu tenzih eden ve O'nu anan kimseleri övmektir.

"Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir. Onlar ki, namazlarında huşu içindedirler. Onlar ki, boş ve yararsız şeylere yüz çevirirler. Onlar ki, zekâtı verirler." [638]

"Bizim ayetlerimize ancak o kimseler inanırlar ki, bunlarla kendilerine öğüt verildiğinde, büyüklük taslamadan secdeye kapanırlar ve Rablerini hamd ile tesbih ederler. Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için) vücutları yataktan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar. Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluk saklandığını hiç kimse bilemez." [639]

"Gündüzün iki ucunda gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenler için bir hatırlatmadır." [640]

"Gündüz, güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar (belli vakitlerde) namaz kıl, bir de sabah namazını kıl. Çünkü sabah namazı şahitli-

635 Ehemmiyyetü'l-Cihadi fi Neşrid-Dava, 69
636 Sübülü'l-Hüda ver-Reşat, Salihi 2/404
637 Ehemmiyyetü'l-Cihad fi Neşrid-Dava, 70
638 Müminun, 1/4
639 Secde, 15-17
640 Hud, 114

dir. Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafile olmak üzere namaz kıl. (Böylece) Rabbinin, seni övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin." [641]

"(Resûlüm!) Sen, onların söylediklerine sabret. Güneşin doğmasından önce de batmasından öncede Rabbini övgü ile tesbih et; gecenin bir kısım saatleri ile gündüzün etrafında (iki ucunda) da tesbih et ki, sen, Allah'tan hoşnut olasın (Allah da senden hoşnut olsun!). Sakın, kendilerini denemek için onlardan bir kesimini faydalandırdığımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabbinin nimeti hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir. Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz; (aksine) biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç takva iledir." [642]

"(Resûlüm) Onların dediklerine sabret. Güneşin doğuşundan önce de, batışından önce de, Rabbini hamd ile tesbih et. Gecenin bir bölümünde ve secdelerin ardından da O'nu tesbih et." [643]

Şu son ayetler, darlık ve şiddet zamanındaki hazırlığının, çok namaz, çok zikir, çok Kur'an tilaveti, Allah Teâlâ'ya çok iltica etmek ve çok dua etmek olduğuna delalet etmektedir. [644]

Müslüman'ın ruh tezkiyesinde büyük tesiri olan ibadetlerin başında namaz gelmektedir. Sanıyorum ilk Müslümanları kıldığı namazın en bariz eserlerinden bazıları şunlardır.

İLK MÜSLÜMANLARIN KILDIĞI NAMAZIN ÖZELLİKLERİ

1- Allah'ın Emrine İcabet ve Ubudiyetini Açığa Vurmak

Allah (cc), emrine icabet eden mümin kullarını övmektedir.

"Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızktan da harcarlar." [645]

Allah Teâlâ'ya doğru ubudiyetin manası, ancak O'na doğru bir teveccüh (yönelme) ve ihlâsla gerçekleşe bilmektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki, 'Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hep-

641 İsra, 78-79
642 Taha, 130-132
643 Kaf, 39-40
644 Age
645 Şura, 38

si âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim." [646]

İlk Müslümanlar, namazın her hareketi için özel bir ubudiyetin, nefse tesirin ve ruhi tezkiyenin var olduğunu görüyorlardı. Fatiha suresinin tedebbürle okunuşu, onları Allah'a ubudiyettin şuuruna vardırıyordu.

Kul: *"Hamd (övme-övülme) âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."* ayetini okuduğu zaman bütün kemal sıfatlarını Allah'a isbat etmekte, onu taate muvaffak kılması ve ona bol nimetler verilmesi karşılığında O'nu övmekte, sıfat ve güzel isimleri ile de O'na senada bulunmaktadır.[647]

Aynı şekilde; *"Ancak sana kulluk ederiz ve ancak senden yardım dileriz."* Ayetini okuduğu zaman, tevhidi ve yalnız Allah'tan yardım dilemeyi ikrar etmektedir. Yalnız mabut olan ve yalnız yardım dilenen Allah'tır. Allah'ın dışında başka bir şeyden yardım dilemek zillettir, rezalettir. Kulun, *"Bizi doğru yola ilet."* demesi, onun, hidayete ve hak yol üzerinde sabit kalmaya, hidayetin meyvelerine, daha fazla meyvelere ve gazaba uğramışların ve sapmışların yolundan uzak kalmaya muhtaç olduğuna dair ondan çıkan bir itiraftır.[648]

Rükû için eğildiği zaman, Rabbini yüceltmek ve onun tesbihini dile getirmek suretiyle dile getirmektedir. Dolayısıyla bu rükünde azaların ve kalbin tevazuları toplanmaktadır. Sonra secdeye gitmektedir. Kul o zaman, azalarının en şereflisini ve en azizini Allah için zelil ve mütevazı bir hâle getirmektedir. Buna, kalbin kırılışı ve tevazuu da tabi olmaktadır. Dolayısıyla vücut Rabbine secdeye kapandığı gibi kalp de O'na secdeye kapanmaktadır.[649]

Secde hâlinde, onun Rabbine en yakın olma zamanı olması, ona layıktır. Kul, secdede Rabbine ne kadar tevazu ve huşu artırırsa o kadar O'na yakın olmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Hayır! Ona uyma! Allah'a secde et ve (yalnızca) O'na yaklaş."* [650]

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Kulun, Rabbine en yakın olduğu zamanı, secdede olduğu zamanıdır. O hâlde çok dua edin."* [651]

Oturuşta doğrulduğu zaman, Rabbinin huzurunda diz üzeri çökmüş kendini onun huzuruna atmış bir vaziyette bir duruş sergileyerek işlediklerinden dolayı ondan özür dilemekte ve onun günahlarını affetmesi ve ona

646 En'am, 162-163
647 Menhecü'l-İslam fi Tezkiyeti'n-Nefs, Dr. Enes Ahmed Kerzon, 1/221
648 El-Muvazene Beyne Zevki's-Semai ve Zevkis-Salatı vel-Kur'an İbni Kayyim el-Cevziyye, 35-40
649 Age, 43-46; El-Huşu Fis-Salati, İbni Receb, 20-22
650 Alak, 19
651 Müslim Kitabu's-Salah no, 482

merhamet etmesi için Allah Tealâ rağbetini ifade etmektedir. Böylece namazın bütün hareketlerinde Allah için ubudiyet, onun tevhidi, kulun Rabbine yönelmesi ve tezkiyenin esası olan ona iman etmenin takviyesi tecelli etmektedir ki, nefis tezkiyesi de namazın meyvelerinden bir meyvedir. Kula hayat yollunu aydınlatan ve ona kalbin temizliğini ve nefis sükûneti veren de O'dur."[652]

2- Kulun Rabbine Münacatı

Peygamber (sav) bu münacatın sahnelerinden bir sahneyi beyan ederek şöyle buyurmaktadır:

"Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: 'Namazı, kendim ile kulum arasında iki kısma ayırdım. Kuluma istediği vardır (verilecektir).' Kul, 'Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.' dediği zaman Allah Teâlâ şöyle buyurur: 'Kulum beni övdü.' Kul, 'O, rahmandır ve rahîmdir.' dediği zaman Allah Teâlâ, 'Kulum bana senada bulundu.' Buyurur. Kul, 'Ceza gününün malikidir.' dediği zaman Allah Teâlâ, 'Kulum beni tazim etti (yüceltti).' Buyurur. Kul, 'Bizi doğru yola ilet, kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yoluna, gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil.' dediği zaman Allah Teâlâ, 'Bu kulum içindir. Kuluma istediği vardır (verilecektir). Buyurur." [653]

Ashab-ı Kiram Peygamber (sav)'den şunu öğrendiler: Eğer kul, O'ndan yardım dileyen kulun yönelişi gibi münacaatta bulunur, nefsini ona hazırlar ve Rabbinin huzurunda durmayı arzu eder, O'nun rahmetini ve keremini itizar eder ve her işinde ve her amelinde O'nun rızasını ararsa bu münacat, nefis tezkiyesinin ve iman takviyesinin en büyük sebeplerinden biri olur.

3- Nefsin Sükûneti ve Rahatı

Resûlullah (sav)'e zor ve büyük şey isabet ettiği zaman, namaz kılardı.[654] Resûlullah (sav)'in göz aydınlığı (sevinci) namazdaydı.[655] Peygamber (sav) ashabına sünnet ve nafile namazları öğretti. Ta ki, Rableriyle bağlantıları artsın ve güçlensin, onunla nefisleri emniyet bulsun ve namaz, onların dertlerinin ve problemlerinin çözümü için önemli bir silah olsun.

4- Günahlara Dalmaktan Alıkonması

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"(Resûlüm!) Sana vahyedilen kitabı*

652 Menhecü'l-İslami Fi Tezkiyetin-Nefs, 1/222
653 Ahmed, 2/241242; Müslim, 395; Ebu Davud, 821; Tirmizi, 2953; İbni Mace, 3784
654 Ebu Davud, 1319; İmam Ahmed, 5/388
655 İmam Ahmed, 3/128129 ve 285; Nesai, 7/61; Hâkim, 2/160

oku ve namaz kıl. Muhakkak ki, namaz, hayırsızlıktan ve kötülüklerden alıkoyar. Allah'ı anmak elbette ibadetlerin en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir." [656]

Ashab-ı Kiram namazlarını eda ettikleri vakit, onunla nefisleri rahatlardı. Hayırları işlemeye ve münkerlerden uzak durmaya sevk eden bir güç verirdi. Nefislerine Allah'ın murakabesini, çizdiği sınırlara riayet etmeyi heva ve heveslerin istek ve arzularına galip gelmeyi ve nefisle mücadeleyi kalplerine yerleştirirdi. Dolayısıyla namaz onlara sağlam tel örgüsü olup onları günahlara girmekten korurdu.[657]

Ashab-ı Kiram şuna da içtenlikle inanırlardı: Muhakkak ki namaz, günahları silmekte ve dereceleri yükseltmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Gündüzün iki ucunda ve gecenin ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenler için bir hatırlatmadır."* [658]

Bunun dışında da birbirini takviye eden terbiyeye ve psikolojik olan güzel şeylere yönelik çok sayıda eser bulunmaktadır. Namaz kılan kul onları ganimet kabul eder, kaçırmaz. Dolayıyla namaz, nefis tezkiyesi ve temizliği konusunda rolünü eda etmekte ve Peygamber (sav)'in şu manadaki sözü gerçekleşmektedir: *"Namaz aydınlıktır."* [659] Evet, namaz, sahibine hidayet yolunu aydınlatan bir nurdur. Onu günahlardan korur. Onu doğru yola iletir. Namaz, kalbinde bulunduğu iman halveti ve Rabbine yaptığı münacat lezzeti sebebiyle kalbinde oluşan bir nurdur. Namaz, nefse verdiği tezkiye, sükûnet ve rahatlık sebebiyle nefse, emniyet ve huzur yardımında bulunması sebebiyle bir nurdur. Namaz, daha dünyada namaz kılanın yüzünde açık bir nurdur. O nur sebebiyle yüzde parlaklık, güzellik ve aydınlık tecelli eder. Ancak namazı kılmayan öyle değildir.[660] Ve namaz kıyamet gününde ona bir nurdur.[661]

"Mümin erkeklerle mümin kadınları, önlerinden ve sağlarından, (amellerinin) nurları aydınlanıp giderken gördüğün günde (onlara), 'Bugün müjdeniz, zemininden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacağınız cennetlerdir.' Denilir. İşte büyük kurtuluş budur." [662]

Ashab-ı Kiram, zikir ve duaları çok yaparlardı. Kur'an-ı Kerim 'i çok

656 Ankebut, 45
657 Menhecü'l- İslam Fi Tezkiyetin Nefsi 1/227
658 Hud, 114
659 Müslim, 223; Tirmizi, 3517; Nesai, 5/56; İbni Mâce, 280; Ahmed 5/3423-43344
660 Menhecü'l-İslam Fi Tezkiyetin Nefs, 1/233
661 Nevevi Müslim'in şerhinde, 3/100 ve İbni Receb El-Hanbel-î Camiu'l-Ulum Vel-Hikem, 190
662 Hadid, 12

okur ve çok dinlerlerdi. Gece kıyamında faziletli saatleri ganimet kabul ederlerdi. Huşu, tedebbür ve kalp huzuruna sevk etmek için nefisleriyle mücadele ederlerdi. Bunlar, Allah katında en büyük iyiliklerdendir. Nefis tezkiyesinin, ruhun yücelmesi ve en yüksek makamlara yükseltmesi konularında büyük tesirleri vardır. Sahabelerin (ra), zikir, dua ve tilavet eserlerinden kazandıkları en büyük şey, Allah'a münacat ve Allah katında onların kıymet ve değerlerini yükselten ubudiyet makamlarını gerçekleştirmeleridir.

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Allah Teâlâ diyor ki: 'Ben, kulumun zannı yanındayım.* (Yani ona ne gibi bir muameleyi yapmamı zannediyorsa, onunla o muameleyi yapmaya kudret sahibiyim.) *Beni andığı zaman, onunla beraberim. Eğer beni kendi nefsinde anarsa, ben de onu kendi nefsimde anarım. Yok, eğer beni bir topluluk arasında anarsa, ben de o topluluktan daha hayırlı bir topluluk içinde onu anarım. Eğer o bir karış bana yaklaşırsa, ben ona zira (arşın) yaklaşırım. Eğer o bir arşın bana yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. Eğer yürüyerek bana gelirse, ben ona koşarak giderim."* [663]

Ashab-ı Kiram'ın yaptıkları en büyük zikir çeşitlerinden biri, Kur'an-ı Kerim tilavetidir. Allah'ın sevgisi kalplerinde büyümüştü. Onların Allah Teala'ya karşı olan korkuları artmıştı. Kur'an-ı Kerim nefislerini hastalıklardan tedavi etti. Onlarda Allah Teala'nın şu ayetleri tahakkuk etti:

"Biz, Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o, müminler için şifa ve rahmettir. Zalimlerin ise yalnızca ziyanını arttırır." [664]

"Eğer biz onu, yabancı dilden bir Kur'an kılsaydık, diyeceklerdi ki: 'Ayetleri tafsilatlı şekilde açıklamalı değil miydi? Arap'a yabancı dilden (kitap) olur mu?' De ki: 'O, insanlar için doğru yolu gösteren bir kılavuzdur ve şifadır. İnanmayanlara gelince, onların kulaklarında bir ağırlık vardır ve Kur'an onlara kapalıdır. (Sanki) onlara uzak bir yerden bağırılıyor (da Kur'an'da ne söylediğini anlamıyorlar)." [665]

"Bunlar, iman edenler ve gönülleri Allah'ın zikriyle sükûnete erenlerdir. Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur." [666]

Ashab-ı Kiram'ın duayla büyük bir hâli ve büyük bir şanı vardır. Peygamber (sav) onlara şunu öğretmişti: Dua; Allah'a ubudiyet ve O'na münacatın ortaya çıktığı en büyük yerlerden bir yerdir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Dua, ibadetin ta kendisidir."* [667]

---

663 Buhari, 7405; Müslim, 2675
664 İsra, 82
665 Fussilet, 44
666 Ra'd, 28
667 Ebu Davud, 1479; Tirmizi, 3372; İbni Mace, 3828; İbni Hibban, 887; Hâkim, 491

Allah Teâlâ kullarını dua ile emretmekte ve böbürlenerek sanki hiç ihtiyacı yokmuş gibi duayı terk eden kimseleri de tehdit etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır. *"Rabbiniz şöyle buyurdu: 'Bana dua edin; kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir."* [668] İbni Kesir (rh) şöyle demektedir. "Bundan maksat Allah Teâlâ'ya dua etmeyi ve tevhidi terk etmektir."[669]

Peygamber (sav) ashabına (ra) kalbin, zikir, dua ve Kur'an tilaveti gibi sürekli bir gıdaya muhtaç olduğunu açıklıyordu. Ta ki onları hastalıklardan ve afetlerden korusun. Onlara, sabah, akşam, eve girerken veya çıkarken, pazara giderken, yerken, içerken, giyerken ve bunların dışındaki bütün günlük işlerde müstehap olan dua ve zikirleri öğretti. Her hastalıktan daimi bir korunmada kalsınlar diye. Üzüntü, tasa, sinir bozukluğu ve başka şeyler gibi geçici hastalıklara yakalandığı vakit, o zikirler ve dualar, kalplerin, onunla sükûnet bulduğu, nefislerinde hayat bulduğu, şifa veren besleyici ilaç gibi olsun. Peygamber (sav)'in kendi ashabına öğrettiği meşhur dualar arasında şiddet, keder, üzüntü duası da bulunmaktadır. O duada şöyle buyurmaktadır: *"Halim ve büyük olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve kerim olan arşın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur."* [670]

Peygamber (sav), ashabına (ra) şiddet zamanında Allah'a nasıl iltica edeceklerini öğretti. Ta ki, emniyet ve sükûnet bulsunlar, ürkmesinler ve üzülüp sarsılmasınlar. Onlar, Allah Tealâ onlarla birlikte olduğuna onların yardımcısı olduğuna, işlerinin sahibi olduğuna, onların destekleyicisi olduğuna ve çaresiz ve muhtaç kimselerin dualarını kabul ettiğine içtenlikle inanırlardı.[671]

"(Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki sıkıntıyı gideren, sizi yeryüzünün hâkimleri kılan mı?) Allah'tan başka ilah mı var? Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!" [672]

Şüphesiz nefis tezkiyesi ve nurun yüceliği konusunda zikrin, duanın, Kur'an tilavetinin, gece kıyamının ve her çeşidiyle bütün sünnet ve nafilelerin tesiri büyüktür. Biz, bu konuda ne kadar yazarsak da, onu birkaç sayfa veya birkaç kitapta ihata etmek mümkün değildir. Ancak bu, bütünden bir parça ve çoğun azıdır.

668 Gafir, 60
669 Tefsiru İbni Kesir, 4/86
670 Buhari, 6345; Müslim, 2730
671 Menhecü'l-Terbiye fi Tezkiyeti'n-Nüfus, 1/131
672 Neml, 62

AKIL TEZKİYESİ

Resûlullah (sav)'in ashabına uyguladığı terbiye, gayet kapsamlıydı. Çünkü o, bir bütün olarak ruh, ceset ve akıldan oluşan insana hitap eden Kur'an-ı Kerim 'den alınmıştır. Nebevî terbiye, sahabenin düşünce, teemmül, tefekkür ve tedebbür gücünü gerçekleştirmek üzere onun terbiyesine önem verirdi. Çünkü bu, onu Allah'a davet yükünü omuzlamaya ehil kılmaktadır. Bu Kur'ani bir hedef olup Rabbimiz, kendi muhkem kitabında ona irşad etmektedir.

"De ki: 'Göklerde ve yerde neler var, bakın (ibret alın)!' Fakat inanmayan bir topluma deliller ve uyarılar fayda sağlamaz." [673]

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da, Allah ilk başta nasıl yaratmış bir bakın.' İşte Allah bundan sonra (aynı şekilde) ahiret hayatını da yaratacaktır. Gerçekten Allah her şeye kadirdir." [674]

"(Resûlüm!) Sana bu mübarek kitabı, ayetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik." [675]

"İnsan, yediğine bir baksın! Şöyle ki, yağmurlar yağdırdık. Sonra toprağı göz göz yardık da oradan, ekinler, üzüm bağları, sebzeler, zeytin ve hurma ağaçları, iri ve sık ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırlar bitirdik. (Bütün bunlar) sizi ve hayvanlarınızı yararlandırmak içindir." [676]

Akıl, insanın, önemli enerji akımlarından biri kabul edilmektedir. Yüce Allah onu, teklifin sebebi ve asılıp kaldığı yer yapmıştır. Delilik ve başka nedenlerden dolayı akıldan mahrum kimse mükellef (yükümlü) değildir. Ondan teklif kendiliğinden düşmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur."* [677]

Akıl, Allah tarafından insana verilen büyük nimettir. Onunla ilmi ve ilmin kapsadığı şeyleri kabul etmeye imkânı olmaktadır. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim akıl terbiyesi için bir metot koymuştur. Peygamber (sav), ashabını terbiye ederken o metod üzerinde yürümüştür. O metodun en önemli noktalarından bazıları şunlardır:

1- Zan, tahmin veya tabiyet ve taklit üzerinde bina edilerek kabul edilmiş şeylerden aklın soyutlanması. Kur'an-ı Kerim şu ayeti kerimede ondan

673 Yunus, 101
674 Ankebut, 20
675 Sa'd, 29
676 Abese, 24-32
677 İsra, 36

sakındırmıştır: *"Hâlbuki onların bu hususta hiç bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Zan ise hiç şüphesiz hakikat bakımından bir şey ifade etmez."*[678]

2- Aklı bir şeyin doğru olup olmadığını araştırmada kullanmak. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz."***[679]

3- Aklı, kâinat kanunlarında düşünmeye ve tedebbür etmeye devam etmek. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Biz; gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri ancak hak ile yarattık. O saat, (kıyamet) mutlaka gelecektir. Şimdilik onlara güzel muamele et."*[680]

4- Aklı ie, savaşta ve barışta, evde ve yolculukta ibadet, alışveriş, ahlak, adap ve tam bir hayatın üslubu gibi Allah'ın kullarına koyduğu şeriatın hikmetlerinde düşünmeye ve tefekkür etmeye davet etmek. Çünkü bu, aklı olgunlaştırır ve geliştirir. O hikmetlerle tanışması, kendi hayatında Rabbani şeriatı tatbik etmesi ve ondan çevrilmeyi istememesi için ona en güzel fırsatı vermektedir. Çünkü onda sükûnet, gönül rahatlığı ve bütün beşeriyetin saadeti vardır ve Allah Teâlâ koyduğu şeriatı ancak onun için koymuştur. *"Üzerine Allah'ın adı anılıp kesilenden yememenize sebep ne? Oysa Allah, çaresiz yemek zorunda kaldığınız dışında, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır. Doğrusu birçokları bilgisizce kendi kötü arzularına uyarak sapıtıyorlar. Muhakkak ki Rabbin haddi aşanları çok iyi bilir."*[681]

5- Aklı, insanlık tarihi boyunca Allah'ın insanlardaki sünnetine (kanununa) bir göz atmasına davet etmek. Ta ki, babaların, ecdatların ve geçmişlerin tarihine göz atan kimse öğüt alsın ve ümmetlerdeki, halklardaki ve devletlerdeki Allah'ın kanunlarını tefekkür etsin. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Görmediler mi ki, onlardan önce yeryüzünde size vermediğimiz bütün imkânları kendilerine verdiğimiz, gökten üzerlerine bol bol yağmurlar indirip evlerinin altında ırmaklar akıttığımız nice nesilleri helak ettik. Biz onları, günahları sebebiyle helak ettik ve onların ardından başka nesiller yarattık."[682]

"Andolsun ki sizden önce, peygamberleri kendilerine mucizeler getirdiği hâlde (yalanlayıp) zulmettiklerinden dolayı nice milletleri helak ettik.

678 Necm, 28
679 Hücurat, 6
680 Hicr, 85
681 En'am, 119
682 En'am, 6

Zaten onlar iman edecekler değillerdi. İşte biz suçlu kavimleri böyle cezalandırırız. Sonra da nasıl davranacağınızı görmemiz için onların ardından sizi yeryüzünde halifeler kıldık (onların yerine sizi getirdik)." [683]

"Onlar, yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin akıbetlerinin nice olduğuna bakmadılar mı? Ki onlar, kendilerinden daha güçlüydüler. Yeryüzünü kazıp alt üst etmişler, onu bunların imar ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. Peygamberleri de onlara nice açık deliller getirmişlerdir. Zaten Allah onlara zulüm edecek değildi. Fakat onlar kendi kendilerine zulüm etmekteydiler." [684]

Bu ayetler sahabeleri, akıllarını Rabbani gözlüğe göre kullanmalarını öğretiyor, aklın kutsallaştırılmasına ve ona hak ettiğinden fazlasını veren birçok felsefecinin içine saplanıp kaybolduğu bataklığa akılları saplanıp kaybolmasından koruyordu.[685] Bu Kur'an-ı terbiyenin büyük ve pratik eserleridir.

BEDEN EĞİTİMİ

Peygamber (sav) ashabını beden eğitimi bakımından da terbiye etmeyi şiddetle arzuluyordu. Amacı, sınırları aşmadan ve enerjilerinden birine meyledip diğerini ihmal edilmeden vücud azaları ne için yaratıldı ise o vazifeyi yerine getirmelerini sağlamak. Bu terbiyenin usullerini de Kur'an'dan almaktaydı.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim 'de kullarına helal kıldığı temiz şeyleri ve haram kıldığı pis şeyleri açıklamış ve kendilerine temiz şeyleri haram kılanları ayıplamıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"De ki: 'Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızkları kim haram kıldı?' De ki: 'Onlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde mümінlerindir.' İşte bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz."*** [686]

Şüphe yok ki insan, bedenî ihtiyaçlarını karşıladığı vakit, ondan sonra, Allah'a tapmak, yeryüzünde halife olmak ve onu imar etmek, insanlarla tanışmak ve dinde kardeşleriyle hayır ve takva üzerine yardımlaşmak gibi dünyada Allah tarafından yükümlü kılındığı vazifelerini yerine getirmesi mümkün olmaktadır. Onun için Kur'an-ı Kerim beşerî cismin ihtiyaçlarını şu şekilde düzenlemektedir:

683 Yunus, 13-14
684 Rum, 9
685 Fikhu't-Temkin filKur'ani'l-Kerim, 354
686 Araf, 31
687 Araf, 31
688 Araf, 31

• Yiyecek ve içeceğe olan ihtiyacını Allah Teâlâ'nın şu sözüyle düzenlemektedir: *"Ey Âdemoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yiyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."* [687]

• Giysilere olan ihtiyacını da düzenlemiş, avreti örten, sıcak ve soğuktan doğabilecek tehlikelerden koruyan elbiselerin giyilmesini vacip kılmıştır. Mescide giderken ziynet (süs) olabilecek elbiselerin giyimini mendup kılmıştır: *"Ey Âdemoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerini giyin; yiyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."* [688]

• Barınağa olan ihtiyacını Allah Teâlâ şu sözüyle düzenlemektedir: *"Allah, evlerinizi sizin için huzur ve sükün yeri yaptı ve sizin için davar derilerinden gerek göç gününüzde, gerekse konaklama gününüzde, kolayca taşıyacağınız evler, yünlerinden, yapağılarından ve kıllarından bir süreye kadar (faydalanacağınız) bir ev eşyası ve bir ticaret malı meydana getirdi."* [689]

• Evlenmeye ve aileye olan ihtiyacı, nikâhı helal kılmak, daha doğrusu bazı zamanlarda vacip kılmak; zinayı, gizli dost edinmeyi ve livatayı haram kılmakla düzenlemiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ve onlar ki, iffetlerini korurlar; ancak eşleri ve ellerinn sahip olduğu (cariyeleri) hariç. (Bunlarla ilişkilerden dolayı) kınanmış değillerdir. Şu hâlde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir."*** [690]

• Mülk edinmeye ve egemenliğe olan ihtiyacını düzenlememiş ve şer'i kurallara göre taşınır ve taşınmaz malları mülk edinmeyi ona helal kılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Allah'a ve Resülüne iman edin. Sizi, üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayın. Sizden iman edip de (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükâfat vardır."* [691]

• İslam, zulmü ve haddi aşmayı haram kılmakla egemenliği düzenlemektedir. *"Yalan sözlerle Allah'a iftira edenden veya onun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kimdir? Şüphe yok ki, zalimler kurtuluşa ermezler."* [692]

"Nuh kavmine gelince, peygamberleri yalancılıkla itham ettiklerinde onları suda boğduk ve kendilerini insanlar için bir ibret yaptık. Zalimler için acıklı bir azap hazırladık." [693]

"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." [694]

---

689 Nahl, 80
690 Müminun, 57
691 Hadid, 7
692 En'am, 21
693 Furkan, 37
694 Nahl, 80

• Çalışmaya ve başarıya olan ihtiyacını şu şekilde düzenlemektedir: Çalışmanın meşru olmasını ve herhangi bir insana zarar vermemesini lazım kılmış ve Müslümanlara çağrıda bulunarak bu dünyada dava ve din yükünü kaldırmalarına ve Allah katında onlara azık olarak saklamalarına yetecek miktarda çalışmalarını emretmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Onlar da, 'Sen bize (peygamber olarak) gelmeden öncede, geldikten sonrada bize işkence edildi.' dediler. (Musa), 'Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helak eder ve onların yerine sizi yeryüzüne hâkim kılar da nasıl hareket edeceğinize bakar.' dedi."* [695]

İslam, Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetlerinde ilmi imana bağlamakta ve amelin de salih olmasını şart koşmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"İman edip de güzel davranışta bulunanlar (bilmelidir ki), biz güzel işler yapanların ecrini zayi etmeyiz."* [696] Ve amelde ihsanı talep etmektedir. *"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."* [697]

• Allah Teâlâ, refahtan ve bolluktan dolayı şımarmaktan ve nimetlerle mağrur olmaktan bizleri uyarmaktadır.

"Biz, refahından şımarmış nice memleketi helak etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra oralarda pek az oturulabilmiştir. Onlara biz vâris olmuşuzdur." [698]

Bunlar, bedenler için Nebevî Metodun üzerinde kaim olduğu esaslardan bazılarıdır. Ta ki, cihadın yükünü, davanın dertlerini ve hayatın zorluğuna tahammül etmeye gücü yetsin. Resûlullah (sav), ashabını, ruh tezkiyesi, aklı aydınlatma, vücudu koruma ve güçlendirme metotları gibi şerefli metot üzerinde terbiye etti. Bütün bunlar, İslami, Rabbani ve ölçülü bir şahsiyetin hazırlığı içindi. Peygamber (sav)'in terbiye etme yöntemi, seçilen hedeflerin gerçekleştirilmesinde gayet başarılı oldu.

SAHABELERİN GÜZEL AHLAK ÜZERE TERBİYE EDİLMELERİ VE SU-İ AHLAKTAN TEMİZLENMELERİ

Şüphesiz üstün ahlak, akidenin önemli bir parçasıdır. Sahih akide, ahlak olmadan olmaz. Peygamber (sav) ashabını çeşitli üsluplarla güzel ahlak üzere eğitti. Peygamber (sav), nazil olan Kur'an'ı Kerim ayetlerini onlara

695 Araf, 129
696 Kehf, 30
697 Nahl, 90
698 Kasas, 58

okuyordu. Onlar, Kur'an'ı dinleyip ayetler hakkında düşündükleri zaman onun yönlendirmeleriyle amel ediyorlardı. Mekke döneminde nazil olan Kur'an ayetlerini derinlemesine düşünen kimse, güzel ahlaka ve ruhun, Allah Teâlâ'ya olan seyrine engel olan her şeyden temizlenmesine ve tasfiye edilmesine teşvik etmekle dolu olduğunu bulur. Mükemmel örnek, ümmetin nasihatçısı ve eğiticisi olan hidayet peygamberi (sav), yüce bir ahlak üzerede idi.[699]

"Ve sen elbette, yüce bir ahlak üzeresin." [700]

Ayetin manası açıktır. Yani sen, Allah Teâlâ'nın Kur'an'da sana has kıldığı ve sana layık gördüğü ahlak üzeresin.[701]

Hz. Aişe (ra)'ya Resûlullah (sav)'in ahlakı sorulduğunda, onun şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Şüphesiz onun ahlakı Kur'an'dı."*[702]

Allah Teâlâ, Peygamberimizin (sav) güzel ahlakını şu sözünde toplamıştır: *"(Resûlüm!) Sen af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir."*[703]

Mücahid, bu ayetin manasıyla ilgili şunları söylemektedir: *"Yani, hor ve hakir görmeden, insanların ahlaklarından ve davranışlarından, özürleri kabul etmek, affetmek, kolaylık göstermek ve nefislerindeki gizli halleri araştırmayı ve teftiş etmeyi bırakmak gibi davranışlarla affın yolunu tut.*[704]

İbni Abbas (ra), *"İyiliği emret"* emriyle ilgili olarak şöyle söylemektedir: "Bundan maksat, bütün maruflar ve bütün iyiliklerdir. Marufların en büyüğü ise tevhittir. Sonra kulluk hakkıdır. Sonra kulların hakkıdır." Sonra Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ve cahillerden yüz çevir."* Yani: Bir cahil sana karşı sefihlik yaptığı zaman, sen ona sefihlik ile karşılık verme. Tıpkı Allah Teâlâ'nın şu buyruğu gibi: *"Rahman'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selam' derler (geçerler)."* [705]

Evet, onun ahlakı böyleydi. *"Peygamber (sav) ahlak bakımından insanların en güzeliydi."* [706]

Peygamber (sav) ashabını güzel ahlak üzerinde eğitirdi ve onları güzel ahlaka teşvik ederdi. Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir:

699 Ehemmiyyetü'l-Cihad fi Neşri'd-Dava, 64-65
700 Kalem, 4
701 Tehzibu Medarici's-Salikin, 2/653
702 Müslim, 746; Ahmed, 6/54; Ebu Davud, 1342
703 A'raf, 199
704 Age, 2/655
705 Furkan, 63
706 Buhari, 6203; Müslim, 659

"Kıyamet gününde müminin terazisinde güzel ahlaktan daha ağır bir şey yoktur. Şüphesiz Allah Teâlâ ağzı bozuk alçak insanlara buğzeder." [707]

Resûlullah (sav)'e, 'İnsanları en çok cennete koyan şey nedir?' diye soruldu. O da: 'Takva ve güzel ahlak.' diye cevap verdi. 'En fazla insanı ateşe koyan şey nedir?' diye soruldu. O (sav), 'Ağız ve avrettir.' diye cevap verdi." [708]

Peygamber (sav), kendi ashabına güzel ahlakın büyük sevabı olduğunu beyan ederek şöyle buyurmaktadır:

"Benim için sizin en sevimliniz ve kıyamet gününde bana en çok yakın olanınız, ahlak bakımından en güzel olanınızdır. Ve sizden en çok buğzettiğim ve kıyamet gününde benden en çok uzak olanınız, çok geveze, çene çalan ve mefeyhikun (böbürlenenler)'dur."

"Onlar, 'Ya Resûlullah! Biz, sersarun (gevezeler) ve muteşeddikun'u (çene çalanları) anladık, ama mutefeyhikun nedir?' diye sordular. O (sav): 'Böbürlenenlerdir.' diye cevap verdi." [709]

Hadisteki "sersarun" kelimesi "sersar"ın çoğuludur. Sersar, dini hiçbir fayda olmadan çok konuşan kimsedir.

"Muteşeddikun" kelimesi "müteşeddik"ın çoğuludur. "Müteşeddik" daha çok fesahatli, daha büyük, üstün olduğunu göstermek ve başkasına üstünlüğünü izhar etmek amacıyla ağız dolusu bir şekilde konuşan kimsedir.

"Mutefeyhikun" kelimesi "mutefeyhik"in çoğuludur. "Mutefeyhik" konuşmaya açılan ve konuştuğu zaman ağzını çok açan kimsedir. Onun kökü "fahk"tır. Fahk'ın lügatteki manası "dolmak"tır.[710]

Resûlullah (sav), ashabını güzel ahlak üzerine terbiye ettiğinde Kur'an metodu üzerinde yürüdü. Ahlak ve ibadeti akaid ile birlikte aynı anda arz etmekteydi. Çünkü Allah Teâlâ'nın kitabında ahlak ile akide arasındaki ilişki gayet açıktır. Allah Teâlâ Resûlüne ve müminlere, müminlerin üzerinde olmaması gereken cahiliye ahlaklarını, ***"La İlahe İllallah"*** ile beyan etmektedir. Gerçek şu ki, onların itikadi düşüncelerinin bozukluğunu ayıplamak ve protesto etmekle birlikte cahiliye ahlaklarını ayıplamak ve protesto etmek daha ilk anda başladı ve sonuna kadar devam etti.

Ahlak, dinde ikinci planda olan bir şey değildir ve beşerî sülukün koridorlarından ve alanlarından belli bir koridor ve alana sıkışmış da değildir. Fakat o, dinin hazinelerinden bir hazinedir ve beşerî yönelişlerin tamamını

---

707 Ebu Davud, 4799; Tirmizi, 2002; İbni Hibban, 476
708 Ahmed, 2/392; Tirmizi, 2004; İbni Hibban, 476; Edebü'l-Müfret, 289 ve 294
709 Tirmizi, 2018
710 Tehzibu Medaricüs-Salikin, 2/657

kapsamaktadır. Beşerî yönelişlerin tecelli ettiği bütün yerler ahlaki ve açık bir boyaya sahip olduğu gibi, itikadın ve sahih imanın pratik tercümesidir de. Zira iman kalbin içinde sadece gizli olan bazı şuurlardan ibaret değildir. Fakat o, aynı zamanda öyle açık ve yönlendirici bir ameldir ki, o ameli yönlendirmeyi görmediğimiz veya aksini gördüğümüz zaman kendimize şu soruları sormamız gayet yerinde olacaktır: "O zaman iman nerede? Hayata yön vermediği vakit ne önemi vardır?"[711]

Bundan dolayıdır ki, Kur'an-ı Kerim ahlakı sağlam bir şekilde akideye bağlamaktadır. Bunun çok sayıda örnekleri vardır. O örneklerden biri Allah Teâlâ'nın şu buyruğudur:

"Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir." "Onlar ki namazlarında huşu içindedirler; onlar ki boş ve yararsız şeyler yüz çevirirler; onlar ki zekâtı verirler ve onlar ki iffetlerini korurlar. Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu (cariyeleri hariç) (bunlarla ilişkilerden dolayı) kınanmış değillerdir. Şu hâlde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir. Yine onlar (o müminler) ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler ve onlar ki namazlarına devam ederler. İşte asıl bunlar vâris olacaklardır. (Evet) Firdevs'e vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar."[712]

Bu surede ***"Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir."*** ayetiyle müminlere kurtuluşu te'kid ile takrir etmektedir. Sonra o müminlerin özellikleri uzun ve detaylı anlatılmaktadır. O özellikler ki, müminler için ahlaki yanın ibrazıyla ilgilenerek açık bir işaretle, bu ahlaki özelliklerin bir yandan imanın meyvelerinden olduğunu, diğer bir yandan imanın, gizli olan akideyi tercüme eden tutulur ve gözle görülür bir süluk olduğunu açıklamaktadır.

Onlar, daha ilk başlangıçta namazlarında huşu içindedirler. Şu, sadık müminin tecelli ettiği ilk yerdir. Onun namazı, namaz anı öyle bir an ki, mümin onun içinde durarak Rabbine ibadet etmekte kendi kalbinde O'nu anmakta ve ruhuyla O'na bağlanmaktadır. Namaz esnasında nabzı ve tansiyonu yükseltecek, Allah'la olan bağlantının doğruluğunu haber verecek bir şekilde huşu verecek bir namaz olması gerekmektedir.

Sonra bu sûre, ikinci önemli bir özellikten bahsetmektedir. O da şudur: Onlar, boş ve faydasız şeylerden yüz çevirirler. Boş ve faydasız şeyler, ciddiyetsiz bir nefsi çağrıştırmaktadır. Oysa sahih iman, nefsi tekliflerin (yükümlülüklerin) ağırlığının ve ciddiyetinin şuuruna vardıracak şekilde nefiste ciddiyeti oluşturmamaktadır. Ciddiyet, yüz asıklığı ve yüz buruşturulması değildir. Lağv (boş ve yararsız şeyler) ise Ancak insanın yaratıcısı karşı-

711 Dirasetün Kur'aniyyetün, Muhammed Kutub, 130
712 Müminun, 1-11

sında taşıdığı emanetin büyüklük şuurunun ciddiyetiyle doğru orantılı olmalıdır.

Sonra, o müminlerin mallarında Allah hakkı için kalplerinde hassasiyet olması gerekmektedir. O da zekâttır.

Cinsel ilişkilerde Allah'ın emirlerine bağlı kalmaları ve haddi aşmamaları gerekmektedir. Zinadan ve ona götüren yollardan uzak durmaları gerekmektedir.

Sosyal ilişkilerde de Allah'ın emirlerine bağlı kalmaları emaneti korumaları ve ahde riayet etmeleri gerekmektedir.

Biz, bununla Ashab-ı Kiram'ın ahlak konusundaki anlayışlarını anlamaktayız. Ahlak, sahih akidenin doğal meyvesidir. Aynı şekilde Allah'a yapılan canlı ve huşulu ibadet de öyledir. Kur'an-ı Kerim 'den, emin ve sadık dostlarından (sav) İslam ahlakını bu şekilde öğrendiler.

Kur'an-ı Kerim onlara mümin şahsiyetiyle ilgili detaylı bir tablo (portre) çizdi. İbadet, o tabloda ilk açık alamet oldu. Sahabeler (ra), Allah Teâlâ'nın müminlerin vasıfları arasında namazda huşuyu ilk vasıf olarak ve namazı muhafaza etmeyi de en son vasıf olarak saymasına ve ikisi arasında zekâtın zikredilmesine baktılar ve zekâtın da diğer ahlaki faziletler ile birlikte ibadet değerini anladılar.

Şüphesiz Kur'an-ı Kerim, bu ibrazı gerektiren itibar ve münasebet sebebiyle bazen ibadet yanını, bazen de ahlak yanını ibraz etmektedir. Örneğin, Zariyat suresinde takva ehli kimselerin vasfı hakkında ibadete önem verilmektedir: *"Rablerinin kendilerine verdiğini alarak cennetlerde ve pınar başlarında bulunacaklar. Kuşkusuz onlar, bundan önce dünyada güzel davrananlardı. Geceleri pek az uyurlardı. Seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi. Mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardı."* [713]

Ra'd suresinde akıl sahiplerinin vasfı hakkında ahlak cihetine önem verilmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse, (inkâr eden) kör kimse gibi olur mu? (Fakat bunu) ancak akıl sahipleri anlar. Onlar, Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır. Onlar Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözeten, Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir. Yine onlar, Rablerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızklardan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savunan kimselerdir. İşte onlar var ya, dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır."* [714]

713 Zariyat, 16-19
714 Ra'd. 19-22

Buradaki vasıfların çoğu, örneğin vefa, gözetilmesi istenilen şeyler, sabır ve infak gibi, ahlaklı akıl sahipleriyle münasebetleri olan sıfatlar ise de ancak sırf medeni ahlaki özellikler olmadıkları da mülahaza edilmektedir. Belki aynı zamanda o sıfatlar Rabbani sıfatlardır. İçinde ibadet manası olan ahlaki özelliklerdir. Çünkü onların Allah'ın ahdini yerine getirdikleri, Allah'ın gözetilmesini emrettiğini gözettikleri ve onlar bir şeyi yapıp veya terk etmeleri sadece "Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimseler" oldukları için olduğu anlatılmaktadır. Onlar, "Allah rızasını isteyerek sabredenler" oldukları için sabrederler. Onlar, bütün ahlaklarında ve süluklarında Allah'tan ve ahiret gününden korkarlar.[715]

Sahabeler, ibadetin, ahlakın bir çeşidi olduğu akidesi üzerinde eğitildiler. Zira ibadet, Allah'ın ahdini yerine getirmek, nimetlerine şükretmek, onun iyiliklerini itiraf etmek ve tazim ve saygı ehli olanlara saygı göstermek babındandır. Bütün bunlar, güzel ahlaklardandır.[716]

Ashab-ı Kiram'ın ahlakı Rabbaniydi. Sevk edeni ve teşvikçisi Allah'a iman, davetcisi ahirette umut ve amacı Allah'ın rızası ve sevabıdır. Onlar, doğru konuşur, emaneti eda eder, ahdi yerine getirir, belada, darlık ve zorluk anında sabreder, ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşar, küçüklere merhamet eder, büyüklere saygı gösterir ve kendi yaşayışlarında üstün ahlaka riayet ederlerdi. Bütün bunlar Allah'ın rızası ve Allah'ın katındakini talep etmek içindi ve yine bütün bunlar, onların sevk edeni, teşvikçisi ve nefislerinde gizli olan şeylerdi. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından esirger; (Yüzlerine) parlaklık, (gönüllerine) sevinç verir. Sabretmelerine karşılık onlara cenneti ve (cennetteki) ipekleri lütfeder."*[717]

Şüphesiz müminin ahlakı ibadettir. Çünkü onun fazilet ve çirkinlikteki ölçüsü ve alıp terk ettiği şeylerdeki kaynağı, sadece gönülde Allah'ın emri ve yasağı olmasına teslimiyettir. Çünkü çok sayıda fert ve cemaat var ki, onların gönülleri çirkin amellere razı olmaktadır.[718]

Akıldan tek başına emin olunmaz. Çünkü akıl, çevre, ortam ve şartlarla sınırlı olup heva-heves ve nizalardan etkilenmektedir.

Ahlaki hükümlerin ölçüsünde ahlakçı felsefecilerin derin ihtilaflarında bunun apaçık delili bulunmaktadır.

Örf ve âdetin sabitliği olmadığı gibi umumu da (genelliği de) yoktur.

---

715 El-İbadetu fil-İslam, Karadavi, 123
716 El-Vasatiye fil-Kur'ani'l-kerim, 591
717 İnsan, 11-12
718 El-İman vel-Hayat, 256

Zira örf ve âdet, nesilden nesile, hatta bir tek nesilde bile bir memleketten diğer bir memlekete ve hatta bir tek memlekette bir bölgeden diğer bir bölgeye göre değişmektedir. Bundan dolayıdır ki mümin, şaşmayan, unutmayan, etkilenmeyen ve zulüm yapmayan emin ve masum kaynağa sığınmaktadır.[719]

Şüphesiz, Nebevî terbiyedeki ahlak çok kapsamlı bir şeydir. İnsanın, bütün tasarruflarına ve bütün his, şuur ve düşüncelerine şamil olmaktadır. Namazın bir ahlakı vardır. O da huşudur. Konuşmanın bir ahlakı vardır; o da boş ve yararsız şeylerden yüz çevirmektedir. Cinselliğin bir ahlakı vardır; o da Allah'ın sınırlarına bağlılık ve sınırı aşmamaktır. Başkalarıyla alışverişin bir ahlakı vardır; o da daraltma ile israfın arasındaki orta yoldur. Sosyal hayatın bir ahlakı vardır; o da işlerin insanlar arasında şura ile olmasıdır. Gazabın bir ahlakı vardır; o da affetmek ve yüz çevirmektir. Düşmanların tecavüz ve saldırılarına karşı koymanın bir ahlakı vardır; o da zulüm, tecavüz ve saldırıları püskürtmektir. Böylece Müslüman'ın hayatında bir tek şey yok ki, onu şekillendirecek ve düzenleyecek bir ahlakı olmasın ve yine bir tek şey yok ki, onun için beraberinde ahlaki bir işaret bulunmasın. Bu birincisidir.

İkincisi ise ki bu daha önemlidir, Kur'ani anlamda bütün ahlaki özellikler Allah içindir. Herhangi bir insan ve Allah'tan başka herhangi bir kimse için değildir. Mesela, doğruluk Allah içindir. Ahdi yerine getirmek Allah içindir. Cinsel ilişkilerde haramlardan korunmak Allah içindir. Af Allah içindir. Zulme karşı gelmek ve onu reddetmek Allah içindir. Yapılan işleri sağlam yapmak Allah içindir. Kısacası hepsi Allah için ibadettir. Allah'tan korkmak, takva ve rızasını ummak ve onu kazanmak amacıyla sadece Allah'a sunulmaktadır. Bu ibadetler, kâr veya zarar için yapılan beşerî bir akit ve bir anlaşma değildir. Ancak Allah ile yapılan bir akit ve anlaşmadır.[720] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anababaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizin de onların da rızkını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız. Rüşt çağına erişinceye kadar, yetimin malına, sadece en iyi tutumla yaklaşın; ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınıza dahi adaletli olun,

719 El-Vasite fil-Kur'an, 592
720 Dirasetün Kur'aniyye, 139

Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye bunları emretti. Şüphesiz bu, benim de dosdoğru yolumdur. Buna uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte sakınmanız için Allah size bunları emretti." [721]

İşte bu, Ashab-ı Kiram'ın bağlı oldukları kapsamlı bir ahlaki beyannamedir. Allah'ın dosdoğru yoluna uymak amacıyla onların yolunda yürüyen kimse, hiçbir şekilde ayrılmayacağı akide ile sağlam ve esaslı bir bağla bağlanmaktadır.

Şüphesiz, ahlaki davranışlar her alana girmektedir. İlahî vahiy sayesinde o ahlaklar benzeri olmayan en yüksek zirveye çıkmaktadır. Tabii ki, eğer insan, onları din, ibadet ve Allah Teâlâ'nın sevabına ulaşmak veya muhalefet halinde onun elem verici azabına uğrayacağına iman etmesi halinde.[722]

Biz, En'am suresi ile birlilte geçen ayetleri düşündüğümüz zaman, o ayetlerin beş zaruri şeyi kapsadığını göreceğiz. O zaruri şeyleri şu şekilde tanımlamaktadır:

Bu, din ve dünya maslahatlarının ayakta kalması konusundaki gerekli şeylerdir. Eğer bunlar olmazsa, dünya maslahatları, istikamet üzerinde yürümeyecek, bilakis bozukluk, fitne ve karışıklık çıkacak; dünya hayatı elden gideceği gibi ahiret hayatının da elden gitmesi ve apaçık bir hüsranla dönülmesi söz konusu olabilecektir.[723]

Peygamber (sav)'in davet hedeflerinden birisi de insanların şeriatın kastettiği hedeflere döndürülmeleridir. O hedeflerin içerisinde, beş zaruri şeyler de vardır.

DİNİN KORUMA ALTINA ALDIĞI BEŞ ŞEY

1- Dini Korumak

Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"O'na hiçbir şey ortak koşmayın." "Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır."* Allah Teâlâ'ya şirk koşmakla din bağdaşmaz. Dolayısıyla Allah Teâlâ kullarını, sadece ona tapmalarını ve ne önünden ne de arkasından batılın ona girmediği dosdoğru yoluna uymalarını emretti ve onları şeytanın yollarına uymalarından sakındırdı. Çünkü o yolların hepsi azgınlık ve sapıklıktır. O yollarda yürümek, hak dinden yüz çevirmektir ve nefsin hevasına ve şeytanın vesvesesine uymaktır.[724]

721 En'am, 151-153
722 El- Vasatiye fil-Kur'ani'l-Kerim, 594
723 El-Muvafakat, Şatibi, 2/8
724 Mekasidu'ş-Şeria, Dr. Muhammed el-Yubi, 188

Peygamber (sav), onunla amel etmek, onun için cihad etmek, ona davet etmek, onunla hüküm etmek ve ona muhalif olan her şeyi reddetmek ile dini muhafaza etti.[725]

2- Nefsi Korumak

Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin." "Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın."*

Şeriat, Allah'ın izniyle nefsi, ona yapılacak zulüm ve tecavüzden korumaya kâfi olacak araçları koymuştur. O araçlardan bazıları şunlardır: Ona zulüm etmenin haram kılınması, kısas gibi şeylerle nefsin öldürülmesine yol açan sebeplerin ortadan kaldırılması, nefsin öldürülmesinde şahitlerin getirilmesi gerekliliği, nefsin kefalet ve garantisi ve kısası uygulamanın geciktirilmesi ki, eğer katilin dışında bir insanın öldürülmesinden korkulursa...

3- Nesli Korumak

Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın."* Kötülüklerin en büyüğü zinadır. O zina ki, Allah Teâlâ başka bir ayette onu hayâsızlıkla vasıflandırmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur."*[726]

Nesli korumak, hayatın temelli sütunlarından ve yeryüzünün imar edilmesinin sebeplerindendir. Ümmetin gücü, neslin korunmasında saklıdır. Onunla, ümmet korunur, değeri yükselir. Ümmet onunla dinini korur, kendini muhafaza eder, ırzını ve malını korur. Bundan dolayıdır ki şeriat, neslin himayesine büyük önem vermiştir. Onunla selamet yoluna engel olabilecek bir şeyi yasaklamıştır ve bu bapda önemli şer'i usul ve kaideleri koymuştur.[727]

4- Malı Korumak

Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"Rüşt çağına erişinceye kadar yetimin malına sadece en iyi tutumla yaklaşın." "Ölçü ve tartıyı adaletle yapın."*

Şeriat da malı korumanın araçlarından bazıları şunlardır: Ona tecavüz edilmesinin ve zayi (faydasız harcama) edilmesinin haram kılınması ve hırsızlık cezası, zorla talan edilen malın cezası, telef edilen malın tazminatı, malı savunmanın meşruiyeti, borçların güvence altına alınması ve üzerine şahit tutulması, malın tanıtılması ve buna bağlı şeyler gibi Medine döneminde konulan ve yasallaşan şeylerdir.[728]

---

725 Age, 194
726 İsra, 32
727 Age, 257
728 Age, 287

5- Aklı Korumak

Aklın korunmasına gelince, o da talep edilen şeylerdendir. Çünkü bu hükümlerle ancak aklıselim olan kimseler mükellef olabilmektedir. Akli dengesi yerinde olmayan kimseler, onları yerine getirmez. Ayette *"...Sakınasınız diye emretti."* buyurularak buna işaret edilmektedir. Allah daha iyi bilir.[729]

İslam, aklı bozacak ve ona halel getirecek özelliğe sahip her şeyi haram kılmıştır.[730]

Kur'an-ı Kerim, işte bu şekilde sahabeleri aynı anda akaid, ibadet, ahlak ve şeriatın ana hedefleri üzerinde eğitiyor, terbiye ediyor ve onlara öğretiyordu. Şüphesiz Rabbani ahlak, tevhidi ve Allah Teâlâ'nın ubudiyetini takrir etmek suretiyle Kur'an'dan çıkmaktadır.

Bununla şunlar sabit olmaktadır:

• Şüphesiz sadece Allah Teâlâ bütün şer'i kanunların kaynağıdır. Fıtratla kaynaşan ve aklıselime muvafık olan ahlaki değer ve ölçülerin koyucusu Allah'tır.

• Ahlak, onunla intizam edilen (bağlanılan) bir dindir. Belki Rabbani metodun usul ve kurallarından biridir. Sırf ferdî faziletler veya sosyal adaplar ya da medeni zevkler değildir.

• Ahlak, beşer hayatında köklü değerler olup sebat ve istikrarla payidar olması gerekmektedir. Dolayısıyla tağutların onunla oynamalarına veya çıkar ve hevaheveslerine göre onu şekillendirmelerine engel olacaktır.[731]

Kur'an-ı Kerim, başlı başına pek çok adabı ihtiva etmektedir. O adaplar ki, faziletler, kişisel ve sosyal adaplar babında en üstün yönlendirmeleri yapmaktadır.

Örneğin, İsra suresinde, övülen ahlaklara teşvik etmek ve yerilen ve ayıplanan ahlaklardan da nefret ettirmek için en kapsamlı ayetlerden olan şu ayeti kerimeler gelmiştir:

"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, anababanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine 'Öf!' bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle."[732]

"Onları esirgeyerek alçak gönüllülükle üzerlerine kanat ger ve 'Rab-

729 Age, 189
730 Mekasidü'ş-Şeria, 236
731 El-Minhacu'l-Kur'an fit-Teşri, Abdussettar Fethullah Said, 425-433
732 İsra, 23

bim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!' diyerek dua et." [733]

"Rabbiniz sizin kalplerinizdekini çok iyi bilir. Eğer siz iyi olursanız, şunu bilin ki Allah, kötülükten yüz çevirerek tevbeye yönelenleri son derece bağışlayıcıdır." [734]

"Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma." [735]

"Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür." [736]

"Eğer Rabbinden umduğun (beklemek durumunda olduğun) bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine gönül alıcı söz söyle." [737]

"Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun." [738]

"Rabbin rızkı dilediğine bol verir, dilediğine daraltır. Şüphesiz ki O, kullarından haberdardır, (onları) çok iyi görür." [739]

"Geçim endişesi ile çocuklarınızın canına kıymayın. Biz, onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek gerçekten büyük suçtur." [740]

"Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur." [741]

"Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın muhterem kıldığı cana kıymayın. Bir kimse zulmen öldürülürse onun velisine (hakkını alması için) yetki verdik. Ancak bu velide kısasta ileri gitmesin. Zaten (kendisine bu yetki verilmekle) o, alacağını almıştır." [742]

"Yetimin malına, rüşdüne erinceye kadar, ancak en güzel bir niyetle yaklaşın. Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir." [743]

"Ölçtüğünüz zaman tastamam ölçün ve doğru teraziyle tartın. Bu, hem daha iyidir hem de neticesi bakımından daha güzeldir." [744]

733 İsra, 24
734 İsra, 25
735 İsra, 26
736 İsra, 27
737 İsra, 28
738 İsra, 29
739 İsra, 30
740 İsra, 31
741 İsra, 32
742 İsra, 33
743 İsra, 34
744 İsra, 35

"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur." [745]

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma çünkü sen (ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilirsin ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin." [746]

"Bütün bu sayılanların, kötü olanları, Rabbinin nezdinde sevimsizdir." [747]

Şüphesiz Allah Teâlâ tevhidi yani sadece tek olan Allah'a ibadet etmeyi, övme ve ayıplama bakımından ayetlerin, şekil ve şemasını çizdiği şu ahlak metodunun başında yerleştirmiştir.

Çünkü hakikatte tevhidin köklü ve aslî ahlaki yanları vardır. Ona icabet etmek, adalet, insaf ve kendi nefsiyle dosdoğru olma ahlaklarına dönmektedir. Nitekim, ondan yüz çevirmek de hakikatte birinci derecedeki kötü ahlakın bataklık çukuruna dönmektir. Birinci derecede olan kötü ahlak, hakkı kabul etmekten kibirlenmek, kibir ve gururdan dolayı peygambere uymamak veya karşıdakini mağlup etmek veya kendini göstermek maksadıyla batılla münakaşa ve mücadeleye düşkün ve tutkun olmak, ya da taklit sapıklık ve yalan olmasıyla birlikte alışkanlıkların üzerinde donup kalmak gibi kötü hasletlerdir.

Bunlar ve benzerleri sahiplerini helak eden, onları haktan alıkoyduğu gibi her iki cihanın saadetine giden tek yol peygamberlerin yolu olduğuna kendileri de inanmalarına rağmen onları o saadetten de alıkoyan kötü ahlaklardır.

Ondan sonra ayetler, aile hakkında, ana-babaya, iyilikte ve güzel vefada son hadde ulaşan vasiyetlerdir. Akrabalara ve zayıf kimselere yardım etmek gibi etraflıca birçok ahlak çeşitlerini zikretmektedir. Mal ve infak konusunda gereksiz yere malı saçıp savurmayı nehyetmekte, tam cimrilik ile büsbütün elin açık olması arasında kalan itidali emretmektedir. Allah (cc), yaratıkların en kötüsüne izafe etmekle savurganlıktan nefret ettirmektedir. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdırlar. *"Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."* [748]

Ve hırs ve infak etmemeyi çirkin bir şekilde tasvir etmekle onlardan nefret ettirmektedir. *"Eli sıkı olma büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun."* [749]

Ayet-i kerimeler, son derece üstün olan güzel ahlakı emretmektedir. O

745 İsra, 36
746 İsra, 37
747 İsra, 38
748 İsra, 27
749 İsra, 29

da güzel sözü söylemeye hırslı olmaktır. İnsan, insanlara yetecek kadar malı bulamadığı zaman güzel söz sarf etsin.

"Eğer Rabbinden umduğun (beklemek durumunda olduğun) bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine gönül alıcı bir söz söyle."[750]

Bu, insanlar arasındaki güzel ilişkilerde son derce tesirli bir vasiyettir. İnsanlar çoğu zaman onu, verilen maddi şeye tercih etmektedir özellikle de minnet ve eziyet ile beraber olduğu zaman.

Sonra ayetler, zulüm, başkasına gücü yetme, kalp katılığı, rahmetten uzak olma ve güzel duyguların körelmesi ve donması sebebiyle kötüleşen ahlaktan bahsetmektedir. Bu da, öldürmek özellikle de küçük kız çocuğunun öldürülmesi olan cinayet görünümünde şekillenmektedir.

Evet, öldürmek ve kısas ceza hukukuna giren cinai bir suçtur. Ama o burada, korunmayı hedefleyen ve iradeyi değiştirmeye ve fiilen haram kılınması, suç olması ve sahibinin akidesini düzeltilmesi için uygun olan bir yöne yönlendirmesine çalışan ahlak zaviyesinden ele alınıp tedavi edilmektedir: *"Biz, onların da sizin de rızkınızı veririz."* Bu münkeri yapan ve hiç karşı çıkılmadan revaca sokan şu zalim olan sosyal değerlerin yıkılması ve değiştirilmesiyle bütün beşer huzur bulmaktadır. Ayetler zinadan sakındırmaktadır. O, aynı şekilde ahlaki bir suç olup temeli, zulüm, başkalarının ırzına uzanmak, hürmetlerini çiğnemek, iffet ve şereflerini heder etmek ve insanlığın yüksek değerlerinden her güzel değerini hakir görmektir.

Ayetler, bazı şeyleri emretmekte bazı şeyleri de nehyetmektedir. Ancak hepsi emanet veya hıyanet, ciddiyet veya abes tevazu veya kibir ahlaklarına dönmektedir. O hâlde rüşdüne erişinceye kadar yetimin malını korumak, verilen sözü yerine getirmek, ölçü ve tartıyı tastamam ölçmek ve tartmak emanet ahlaklarındandır. Hıyanet ise bunların zıtlarıdır. İnsanın, ona yarar sağlayacak şeylerle iştigal etmesi ve onunla hiç ilgisi ve bilgisi olmayan şeyleri araştırmaması ciddiyet ahlaklarındandır: *"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur."*[751]

Abes, abesin tamamı, insanın, nehyedildiği her şeyle iştigal etmesidir. İnsanın, ona çizilen sınırların şuurunda olması (haddini bilmesi) ve nefsinin kadrini bilmesi, dolayısıyla onu doğru yere bırakması yüksek tevazudandır.

Cehalet üzerine bina edilen üstünlük ve el uzatma, sersemlik, ahmaklık kibir ve gururdandır. *"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen*

---

750 İsra, 28
751 İsra, 36

(ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin."[752]

Bu tavsiyeler sana, insanın durumunu ıslah eden her şeyi topladığı için Allah Tealâ o tavsiyeleri şu hikmetli kavliyle sonlandırmaktadır: *"İşte bunlar, Rabbinin sana vahyettiği hikmetleridir. Allah ile birlikte başka ilah edinme..."* [753]

Allah Tealâ o tavsiyelerin adını hikmet koydu ve onları, başladığı gibi tevhide davet etmek ve şirkten sakındırmakla sonlandırdı. Çünkü Allah'a iman, her hayrın anahtarı, koruyucusu ve bekçisidir. Küfür ise, her kötülüğün anahtarı ve sebebidir.[754]

Kur'an-ı Kerim'in, Mümin safını terbiye etmesi bu şekildeydi. O terbiye, güzel ahlaklarla ahlaklanma ve kötü ahlakı atma üzerine inşa edilmişti.

SAHABENİN GÜZEL AHLAK ÜZERİNE EĞİTİLMESİ

Şüphesiz Kur'an kıssaları, vaazlar, hikmetler, akide kuralları, ahlaki yönlendirmeler, terbiye üslupları, ümmetler ve halklardan ibret almak gibi hususlar bakımından gayet zengindir.

Kur'an kıssaları, sadece tarihçilere fayda veren tarihi şeyler değildir. Ancak o, bundan daha yüksek, daha şerefli ve daha da faziletli bir şeydir. Kur'an kıssaları tevhit, ilim, güzel ahlak, akli deliller, anlatımlar, tanıtımlar, hatırlatmalar ve acayip sohbetler ile dolup taşmaktadır.

Ben, pek güzel sahnelerde arz olunan ahlak cihetinde tefekkür ederek Hz. Yusuf (as) kıssasından bir örnek getireceğim. Arifler ve hikmet ehli zatlar şöyle demektedirler: Ümmetin işi belli bazı şartlara ve ahlaklara haiz olan ıslahatçıların, hak üzerinde kaim olan iş adamlarının, mürşit ve yol gösterici olan faziletli kimselerin dışında hiç kimse ile düzene girmez. Eğer iş başında olan kimse peygamber olursa, âlimler ona kırk haslet zikretmişlerdir. Hepsi adap ve faziletlerden ibarettir. Onlarla ümmetini idare etmektedir. (yönetmektedir). Eğer faziletli bir reis olursa, âlimler o kırk hasletten bir kısmıyla yetinmişlerdir. Efendimiz Hz. Yusuf (as), resûllerin kemalini ve nebilerin cemalini (güzelliğini) kendinde toplamıştı. Onun siretinde, ümmetlerinin akıllı insanlarının önemli işlere yetenekli insanların seçimi için kendilerine yol edinecekleri şey bulunmaktadır. Çünkü o hem mülkü hem de nübüvveti kendisinde toplamıştı! Nübüvvetin kesilmesi için ona gücümüz yoktur. Biz ancak faziletli bir şehir liderinin makamına layık olan şey-

752 İsra, 37
753 İsra, 39
754 El-Minhacu'l-Kur'anı li't-Teşri, 433

leri anlatacağız. Biz onlardan sadece on iki tane hasleti zikredeceğiz ki, bunlar faziletli şehir yöneticisinin en önemli hasletleridir. O hasletleri anlatmamızdan maksat, Kur'an'da tefekkür edenlere bir hatırlatma ve faziletler için çalışan öğrencilere uyarma olsun.[755]

Faziletli Bir Şehrin Yöneticisi Hikmet Ehlinin İleri Sürdüğü Önemli Bazı Özellikler

• Nefsini zaptetmek ve nefsi kuvvetinin oluşması için şehvetlere karşı iffetli olması: "*...İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik), şüphesiz o ihlaslı kullarımızdandı.*[756]

• Nefsini zaptetmek için öfke esnasında hilim göstermesi: "*(Kardeşleri) Dediler ki: 'Eğer o çaldıysa, daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı.' Yusuf bunu içine sakladı, onlara açmadı. (Kendi kendine) dedi ki: 'Siz daha kötü durumdasınız! Allah sizin anlattığınızı çok iyi bilir.'*"[757]

• Yumuşaklığı da, sertliği de yerine bırakması: "*(Yusuf) Onların yüklerini hazırlayınca dedi ki: 'Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin, görmüyor musunuz, ben ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafirperverlerin en iyisiyim.*"[758] Ayetin baş kısmı yumuşak son kısmı ise serttir.

• Rabbine itimat etmekle kendine güvenmesi: "*Beni ülkenin hazinelerine tayin et! Çünkü ben (onları) çok iyi korurum ve bu işi bilirim.' dedi.*"[759]

• Kaybolanı ve üzerinden seneler geçeni ona hatırlatma imkânı vermesi için güçlü hafızaya sahip olması. Bu da, onun siyaseti zaptetmesi ve her insanın ona göre olan işini bilmesi için önemlidir: "*Yusuf'un kardeşleri gelip onun huzuruna girdiler.*[760] *Onları tanıdı; onlar onu tanımıyorlardı.*"[761]

• Tasavvur ve hayal gücünün güzel olması. Ta ki, açık ve net bir şekilde her şeyi ortaya koysun: "*Bir zamanlar Yusuf, babası Yakub'a demişti ki: 'Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm. Onları bana secde ederlerken gördüm.'*"[762]

• İlme hazırlıklı olması, onu sevmesi ve ona gücü yetmesi: "*Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fa-*

755 Tefsirü'l-Kasimi, 9/310
756 Yusuf, 24
757 Yusuf, 77
758 Yusuf, 59
759 Yusuf, 55
760 Yusuf
761 Yusuf, 58
762 Yusuf, 4

kat insanların çoğu şükretmezler."[763] Ve: *"Ey Rabbim! Mülkten bana (nasibimi) verdin ve bana (rüyada görülen) olayların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni Müslüman olarak öldür ve beni salihler arasına kat."*[764]

• Zayıf kimselere karşı şefkatli ve kadrinin yüceliği ve makamının yüksekliği ile birlikte mütevazı (alçak gönüllü) olması. Yusuf (as), onunla birlikte zindanda bulunan her iki gence tevazu ile hitap ederek şöyle demektedir:

"Ey zindan arkadaşlarım! Çeşitli tanrılar mı daha iyi, yoksa gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allah mı?"[765]

Hem dinî işlerinde hem de dünyevi işlerinde şu sözlerle onlarla sohbet etti: *"(Yusuf) dedi ki: 'Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu size mutlaka haber vereceğim."*[766] Ve: *"Şüphesiz ben Allah'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir."*[767] Onlar, şu sözleriyle ona (as) şahitlik yaptılar: *"Onunla birlikte zindana iki delikanlı daha girdi. Onlardan biri dedi ki: 'Ben (rüyada) şarap sıktığımı gördüm.' Diğeri de, 'Ben de başımın üstünde kuşların yemekte olduğu bir ekmek taşıdığımı gördüm. Bunun yorumunu bize haber ver. Çünkü biz seni güzel davrananlardan görüyoruz.' dedi."*[768]

• Gücü yettiği hâlde affetmesi: *"(Yusuf) Dedi ki: 'Bugün sizi kınamak yok, Allah sizi affetsin! O merhametlilerin en merhametlisidir."*[769]

• Aşiretine ikram etmesi: *"Şu benim gömleğimi götürün de onu baba yüzüne koyun; (gözleri) görecek duruma gelir ve bütün ailenizi bana getirin."*[770]

• Kralın rüyasını tabir etmek ve yönetenin, yönetilenin ve insanların gönlünü almaya kudret sahibi olmakla açıklama ve fesahat gücü. Bütün bunlar, ilim ve hikmet üzerine bina edilen fesahatten başka hiçbir şekilde olmazdı: *"...Onunla konuşunca, 'Bugün sen yanımızda makam sahibi ve güvenilir birisin.' dedi."*[771]

• Güzel tedbir: *"Yusuf dedi ki: 'Yedi sene sizin âdetiniz üzere ekin ekersiniz. Sonrada yiyeceklerinizden az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında (stok edip) bırakınız."*[772]

763 Yusuf, 38
764 Yusuf, 101
765 Yusuf 39
766 Yusuf, 37
767 Yusuf, 37
768 Yusuf, 36
769 Yusuf, 92
770 Yusuf, 93
771 Yusuf, 54
772 Yusuf, 47

Allah'a yemin olsun! Kur'an'ı bu kadar güzelleştiren şey ne? Ve ilmi bu kadar parlatan şey ne?

Şüphe yok ki, Kur'an kıssaları ile ahlak arasındaki ilişki gayet sağlamdır. Çünkü Kur'an kıssalarının hedeflerinden biri, üstün ahlakları hatırlatmaktır ki, bu ahlaklar bireye, aileye, cemaate, devlete, ümmete ve medeniyete fayda sağlamaktadır. Kur'an kıssalarının hedeflerinden diğer bir hedefte, ümmetlerine ve halkların helakına sebep olan kötü ahlaklardan nefret ettirmektir.

Sahabe-i Kiram (ra), Resûlullah (sav)'in onları terbiye etmesinden ve üzerinde yürüdüğü metottan istifade ettiler. Bu anlattıklarım, Kur'an ve Nebevî ahlaktan bir parçadır. Ben, bununla inceden inceye araştırmayı ve hakikatine ulaşmayı değil, sadece örnek olmayı istedim. Resûlullah (sav)'in sünnetinde daha fazla detay ve açıklama bulunmaktadır. Ahlak konusunda Rabbani, Kur'ani ve Nebevî Metod, benzeri olmayan acayip bir yoldur. Ne onun misli ne de ona yakın olan vardır. Çünkü o Rabbü'l-Âlemin tarafından gelmiştir. O metot, başka şeylerden ayrı bazı özelliklere sahiptir. O özelliklerin toplu hâlde bu sağlam şekil üzerinde olması, onların kuvvetini daha da artırmaktadır. Onlardan bazıları şunlardır:

• Kitap ve sünnette şekillenen Rabbani metot ahlakın yeterli kaynağıdır, Kitap ve sünnet övülen ve ayıplanan şeyleri saymışlardır.

• Sülukü (takip edilen yolu) zapteden ve ilme sevk eden şeyin varlığı. O da Allah Teala ve ahiret gününden korkmaktadır.

• Pratiğe koyma gücünün varlığı. Bu, ahlak terbiyesinin esaslarındandır. O da en mükemmel manasıyla Resûlullah (sav)'in şahsında cisimlenip şekillenmiştir.[773]

"Muhakkak sen büyük bir ahlak üzeresin."[774]

Rabbü'l-Âlemin kitabından yardım alan Nebevî yol ahlaka büyük önem vermekte, değişik üsluplarla o yolun faziletlerine tutunmaya teşvik etmekte ve ayrı ayrı yollarla rezil ahlakları işlemekten sakındırmaktadır. Kur'an'ın ahlaka bakışı, onun kâinat, hayat ve imana olan bakışından çıkmaktadır. Eğer akide (inanç) İslam sarayının "erkan"ını (komuta merkezini) teşkil ediyorsa, kanunlar onun ana bölümlerini, yollarını ve giriş çıkışlarını oluşturmaktadır. Ahlak ise, tamamlanmış saraya zarafet, parlaklık ve güzellik katmakta ve farklı Rabbani boya ile onu boyamaktadır. Eğer İslam akidesi İslam çınarının kökünü ve gövdesini teşkil ediyorsa, şeriat da onun dallarını temsil etmektedir. Ahlakta onun olgunlaşmış meyvesini, koyu gölgesini ve taze, güzel ve sevindiren manzarasını oluşturmaktadır.[775]

773 El-Vasatiyye filKur'ani'l-Kerim, 603
774 Kalem, 4
775 El-Minhacu'l-Kur'ani fit-Teşri, 425

Nebevî yol, sahabeleri terbiye etme hususunda etkileme, kabul etme ve bağlılık üsluplarını kullanmaktadır ki, ister Allah Teâlâ'yı murakabe etmek ve ahireti ummak gibi itikadi meseleler olsun, ister gönülleri terbiye etmeye, iradeleri cilalamaya ve nefsi tezkiye etmeye çalışan dinin gerekli kıldığı hususlar (şiarlar) gibi ibadete ait meseleler olsun insanları teorik daireden pratiğe çevirebilsin. İslam davetinin gelişmesiyle ve devlet seviyesine ulaşmasıyla birlikte, nefsin haricinden gelen lazım kılan itici şeyler oluşmaktadır. O zaruri olan itici şeyler şunlarda şekillenmektedir:

Kanunlar (Kanun Koyma)

Kanunlar, (öldürmek veya hırsızlık ile) başkasına zulmetmekten veya (zina ve iftira ile) başkalarının ırzını çiğnemekten ya da (içki ve çeşitli sarhoş edici şeylerle) nefse zulüm ve aklı heder etmekten himaye eden hadler ve kısas gibi kanunları ahlaki değerleri korumak için konulmuştur.

Toplum Otoritesi

Toplum otoritesi, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak müminler arasında karşılıklı nasihat ve birbirine karşı sorumluluklar gibi Allah'ın vacip kıldığı esaslar üzerinde kaimdir. Allah Teâlâ bu sorumluluğu zekât, namaz ve Allah'a ve Resûlüne itaat ile yan yana zikretmektedir: *"Mümin erkeklerle mümin kadınlarda birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkoyar, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler, Allah ve Resûlüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azizdir, hikmet sahibidir."*[776]

Allah (cc), bundan ziyade, sorumluluğu bu ümmetin daha hayırlı olmasının temel tanzimcisi ve onu kıyama getireni yapmıştır: *"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız. Eğer ehli kitap da inansaydı, elbet bu, kendileri için çok iyi olurdu. (Gerçi) içlerinde iman edenler var, (fakat) çoğu yoldan çıkmışlardır."*[777]

Devlet Otoritesi

Devlet otoritesini oluşturmak farzdır. Bu otorite sağlam ahlaki esaslar üzerinde ikame edilmiştir ve o otoritenin bu ahlaki kuralların korunması ve bu kuralların bütün devlet fertlerine ve müesseselerine yayılması üzerine ayakta durması ve onları, kendi varlığının en önemli işlerinden ve en önem-

776 Tevbe, 71
777 Âl-i İmran, 110

li gerekçelerinden yapması gerekmektedir.[778] Bununla, İslami ahlak için bütün kemal yanları toplanmaktadır ve Rabbani metodu kendine lazım kılması sebebiyle ahlak, toplum için gerçekçi ve örnek bir nizam oluşturmaktadır.

Bunlar, Mekke devrinde akide, ruh ve ahlak binasında bazı hatlardır. Bu terbiye meyvesini verdi. İlk Müslüman olanlardan ilk ellinin içinden yirminin üzerinde sahabe (ra), Peygamber (sav) devrinde ve vefatından sonra, davanın genişlemesinden ve yürümesinden sonra liderlik sorumluluklarına maharetle ve ustalıkla giriştiler. Onlar, ümmetin büyük liderleri ve komutanları oldular. Diğer yirmi kişi ise, çoğu şehit oldu veya Peygamber (sav) zamanında vefat etti.

İlk Müslümanlar arasında kayıtsız şartsız ümmetin en büyük şahsiyetleri vardı. Onlar arasında cennetle müjdelenen on kişiden dokuz tanesi vardı. Onlar, Peygamber (sav)'den sonra ümmetin en iyi insanlarıydı. Onlardan, Ammar İbni Yasir, Abdullah İbni Mesud, Ebu Zer, Cafer İbni Ebi Talib ve başkaları gibi (ra) büyük fedakârlıklarıyla büyük medeniyeti oluşturmada payları ve katkıları olan şahsiyetler vardı. İlk Müslümanlardan ümmetin en büyük hanımı Hz. Hatice (ra) ve Ümmül Fazl Binti Haris, Esma Zatu'n-Nikateyn, Esma Binti Umeys ve başkaları gibi başka üstün numuneler vardı. İlk Müslümanlara, insanlığın en büyük eğiticisi ve en büyük mürebbisi Hz. Muhammed (sav)'in bizzat eliyle akide, ruh, akıl ve ahlak terbiyelerinden büyük bir miktar verildi. Dolayısıyla onlar, kervanı yürümeye şevklendiren ümmetin rehberleri ve yol göstericileri oldular.[779]

Peygamber (sav) onları Cahiliye'nin kir ve paslarından tezkiye, terbiye etti ve onları temizlerdi. Velev ki bir kere hayatında Peygamber (sav)'i görüp ona iman eden bir kimse, eğer onun sohbeti sebebiyle kurtulup said oluyorsa, onun gün boyu arkadaşı olan, ondan ders alan, onun nuruna âşık ve tutkun olan, onun nurundan güzel koku alan, onun himayesinde (kontrolünde) terbiye ve eğitim alan kimsenin durumu nasıl olacak?![780]

778 El-Minhacu'l-Kur'ani fit-Teşri, 433
779 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, Gadban, 1/201
780 Age, 1/202-203

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AÇIK DAVET
VE
MÜŞRİKLERİN BUNA KARŞI AÇTIĞI SAVAŞTA KULLANDIĞI METODLAR

1.
KONU

AÇIK DAVET

Sahabenin (ra) terbiyesi için Peygamber (sav)'in yapmış olduğu büyük hazırlık ve ilk örgütlü Müslüman cemaatinin akide, ibadet ve yüksek seviyeli ahlak esaslarının üzerine bina edilmesinden sonra Allah Teâlâ'nın şu emrinin inişiyle davanın ilan zamanı geldi.

"Önce en yakın akrabanı uyar. Sana uyan müminlere (merhamet) kanadını indir. Şayet sana karşı gelirlerse de ki: 'Ben sizin yaptıklarınızdan muhakkak ki uzağım." [781]

Peygamber (sav) kendi kabilesini ve aşiretini topladı. Onları açık bir şekilde tek ilaha iman etmeye davet etti. Onları şiddetli bir azaba karşı uyardı. Eğer ona isyan ederse kendi nefislerini ateşten korumalarını emretti ve her insanın kendi nefsine karşı sorumlu olduğunu açıkladı.[782]

İbni Abbas (ra)'tan gelen rivayete göre, Peygamber (sav)'e, "*En yakın akrabanı uyar.*" ayet nazil olunca, Safa tepesine çıkarak şöyle seslendi:

"Ey Fıhroğulları! Ey Adiyoğuları!"

Bütün Kureyş kabilelerine seslendi. Bunun üzerine insanlar gelip etrafında toplandılar ve hatta gitmeye gücü yetmeyenler, orada neler olduğunu görmeleri için elçiler gönderdiler. Ebu Leheb ve bütün Kureyş orada toplandı.

Peygamber (sav) onlara şöyle seslendi:

"Ne dersiniz? Size bir süvari topluluğunun şu dağın arkasındaki vadide olduğunu ve size baskın yapmak istediğini haber versem, bana inanıp tasdik eder misiniz?"

Onlar da:

"Evet! Seni dinlediğimizde doğruluktan başka hiçbir şeye rastlamadık!" diye cevap verdiler.

Peygamber (sav):

781 Şuara, 214-216
782 Risaletü'l-Enbiya, Ahmed Ömer, 3/46

"O hâlde ben, şiddetli bir azap gelmeden önce, sizi uyarıyorum." dedi.

Ebu Leheb bu çağrı üzerine:

"Seni helak olası! Bütün gün bizi bunun için mi topladın?" dedi ve bunun üzerine şu ayetler nazil oldu:

"Ebu Leheb'in her iki eli kurusun (helak olsun) ve kurudu da malı ve kazancı ona fayda vermedi."[783]

Diğer bir rivayette, oba oba onları çağırdı ve her obaya: *"Kendinizi ateşten koruyunuz."* dedi. Sonra sözüne şöyle devam etti: *"Ey Fatıma! Kendini ateşten kurtar. Ben Allah'tan gelecek hiçbir şeyi geri çevirmeye muktedir değilim. Ancak benim sizinle öyle bir akrabalığım var ki, ben onunla size merhamet ve şefkat edeceğim."*[784]

Kureyşliler gerçekçi idiler. Muhammed (sav)'in -ki o sadık ve emin idi-hem önündekini hem de arkasındakini görür bir şekilde tepede durduğunu gördüklerinde, kendilerinin de önlerindekinden başka hiçbir şeyi görmediklerini anladıklarında, insafları ve zekâları onları onun (sav) tasdikine sevk ederek: "Evet" dediler. Şu ilk olağan aşama tamamlandığında ve dinleyicilerin şahitliği gerçekleştiğinde Peygamber (sav) şöyle dedi: *"Şiddetli bir azap gelmeden önce, sizi uyarıyorum."* Bu, nübüvvet makamının ve onun yalnız bildiği gaybın gerçekleri ve vehbî ilimlerin tanıtımı ve dinler ve peygamberler tarihinde benzerine rastlanmayan bir hikmet ve belagat içinde olan bir öğüt ve bir uyarı mahiyetindedir. Bu yoldan daha kısa bir yol ve bu üsluptan daha açık bir üslup olmamıştır. Oradakiler sustular.[785]

Ancak Ebu Leheb şöyle dedi: "Seni helak olası! Başka bir şey için değil de, bütün gün sadece bunun için mi bizi davet ettin?!"

Peygamber (sav) bununla ümmete yayın esaslarını koydu. Zira o (sav) yüksek bir yeri (dağı) seçti ki, onun üzerinde dursun, bütün insanlara hitap etsin ve sesi herkese ulaşsın. Asrımızda, radyo ve tv yayınlarının geniş bir kitleye ulaşması amacıyla yüksek tepelere kurulan yayın istasyonları bunu yapmaktadır.

Sonra Peygamber (sav) kendi davasını konuşmaya başlamak için sağlam temel olan doğruluğu seçti. Peygamber (sav) bununla yayın ve dava adamlarına şunu öğretmektedir. İnsanları bilgilendirmek veya davet etmek hedefi sebebiyle onlarla yapılan bağlantı, temelde gönderen ile karşılayan veya mesaj kaynağı ile o mesajı alan milletin arasında tam bir güvene itimat etmesi vacip olduğu gibi içeriğin (muhtevanın) da içinde hiç yalan olamayan doğru olması vaciptir.[786]

783 Tebbet, 1-2; Buhari, 4971; Müslim, 208
784 Buhari, 4771; Müslim, 204
785 Es-Sire En-Nebeviyye, Ebu'l-Hasan en-Nedvi, 138
786 El-Harbu'n-Nefsiyye Diddel-İslam, Dr. Abdulvahhab Kuhayl, 121

Peygamber (sav), açık davetine en yakın akrabasını uyarmakla başlaması gayet doğaldır. Çünkü Mekke, derinliklerine kabilecilik ruhunun indiği bir şehirdir. Dolayısıyla davete yakın akrabalarla başlamak, davaya yardım edecek, onu takviye edecek ve onu koruyacaktır. Ayrıca davet vazifesini Mekke'de yerine getirmesinin özel bir tesiri olsa gerek. Çünkü bu şehir korkunç bir dinî merkeze sahiptir. Dolayısıyla onu İslam bahçesine çekmenin diğer kabilelerin üzerinde büyük tesiri olsa gerek. Esasen İslam, Kur'an-ı Kerim 'de tecelli ettiği gibi Kureyş arasındaki daveti de mesajını yerel değil evrensel boyutta duyuracak ilk adımdı.[787]

Mekke'de inen ayetler, davetin ulusal olduğunu beyan etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Âlemlere uyarıcı olsun diye kulu Muhammed'e Furkan'ı indiren Allah yüceler yücesidir."[788] *"Biz seni bütün âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik."*[789] *"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.*[790]

Ondan sonra başka bir merhale geldi. Peygamber (sav) o merhalede değişik kabilelerde ve değişik memleketlerde karşılaştığı her insanı davet ediyordu. O esanada şu ayet Resûlullah'a indi:

"Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir! (Seninle) alay edenlere karşı biz sana yeteriz. Onlar Allah ile beraber başka bir ilah edinenlerdir. (Kimin doğru olduğunu) yakında bilecekler! Onların söyledikleri şeyler yüzünden senin canının sıkıldığını andolsun biliyoruz."[791]

Peygamber (sav); meclislerinde, toplantı merkezlerin de, localarında, panayırlarında, festival ve hac gibi mevsimlerde insanların peşini bırakmıyordu. Hür olsun, köle olsun, güçlü olsun, zayıf olsun ve zengin olsun, fakir olsun karşılaştığı herkesi davet ediyordu.[792]

Daveti açığa vurmanın sonucu, alıkoyma, yüz çevirme, istihza, işkence, eziyet, yalanlama ve planlanan hile ve tuzaklar oldu. Peygamber (sav) ve ona kol kanat geren ashabı (ra) ile putperestliğin liderlerliği ve önderleri arasındaki mücadele şiddetlendi. İnsanlar Mekke'de o mücadele ile ilgili haberleri her yerde birbirine naklediyorlardı. Aslında bu, dava için büyük bir kazançtı. O kazançta kabileler arasında dava ile ilgili kötü sözleri yayanlardan davanın en gaddar ve en acımasız düşmanlarının katkı payı bulun-

787 Dirasetün Fis-Sire İmadüddin Halil, 66
788 Furkan, 1
789 Enbiya, 107
790 Sebe, 28
791 Enbiya, 107
792 Risaletü'l-Enbiya, 3/4849

maktadır. Çünkü insanların hiçbiri küfür ve şirk liderlerinin iddialarını kabul etmiyorlardı.

O asırda tek yayın aracı, insanların, haberleri şifahen nakletmeleriydi. Uzak yakın herkes Peygamber (sav)'in peygamberliğini duydu. Bu büyük hadise, meclislerde, kabileler arasında, toplantı merkezlerinde ve her evde insanların konuştukları tek şey oldu.[793]

MÜŞRİKLERİN EN ÖNEMLİ İTİRAZLARI

Şirk liderlerinin itirazlarının en önemlileri Allah Teâlâ'nın vahdaniyeti, ahiret gününe iman, Peygamber (sav)'in peygamberliği ve Rabbü'l-Âlemin tarafından ona indirilen Kur'an-ı Kerim 'e yöneltilmekteydi. Bu itirazların başlıcaları şunlardır:

Allah'a Ortak Koşmak

Mekke müşrikleri, Allah Teâlâ'nın onları ve her şeyi yarattığını inkâr etmiyorlardı. *"Andolsun ki onlara, 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan, mutlaka 'Allah' derler. De ki: '(Öyleyse) Övgü de yalnız Allah'a mahsustur.' Ama onların çoğu bilmezler."* [794]

Fakat onlar putlara tapar ve putların onları Allah'a yaklaştıracağına inanırlardı.

"Dikkat et, halis din yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler, 'Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz.' Derler. Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez."[795]

Putlara kulluk, onlara komşu (mücavir) ümmetlerden onlara intikal etti. Bu yüzden en büyük inkâr ve en şiddetli garipsenme ve şaşkınlık ile tevhit davasının karşısına çıktılar.[796] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Aralarında kendilerine bir uyarıcının gelmesine şaştılar ve kâfirler, 'Bu pek yalancı bir sihirbazdır! İlahları tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir!' dediler. Onlardan ileri gelenler, 'Yürüyün, ilahlarınıza bağlılıkla direnin, sizden istenen şüphesiz budur. Son dinde de bunu işitmedik. Bu, ancak bir uydurmadır.' dediler."[797]

Onların, Allah Teâlâ ve onun yarattıkları ile olan ilişkisi hakkındaki ta-

793 El-Gurebaü'l-Evvelun, 168
794 Lokman, 25
795 Zümer, 3
796 Risaletü'l-Enbiya, 3/52
797 Sa'd, 47

savvurları hiç de doğru değildi. Zira onlar, Allah'ın cinlerden bir sahibesi (eşi) olduğuna, o sahibenin melekleri doğurduğuna ve meleklerin Allah'ın kızları olduğuna inanırlardı. Ayetler, Allah'ın insanları yarattığı gibi cinleri ve melekleri de yarattığını, hiç çocuk edinmediğini ve sahibesinin (eşinin) olmadığını beyan etmek suretiyle nazil oluyordu. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Cinleri Allah'a ortak koştular. Oysa onları da Allah yaratmıştır. Bilgisizce O'na oğullar kızlar yakıştırdılar. Hâşâ! O, onların ileri sürdüğü vasıflardan uzak ve yücedir. O, göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. O'nun eşi olmadığı hâlde nasıl çocuğu olabilir! Her şeyi O yaratmıştır ve her şeyi hakkıyla bilen O'dur."[798]

Ayetler, cinlerin de, kulluğun Allah'a mahsus olduğunu ikrar ettiklerini bildirmekte ve onlar ile Allah Teâlâ arasında nesep bağının olmadığını açıklamaktadır:

"Allah ile cinler arasında da bir soy birliği uydurdular. Andolsun, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler."[799]

Ayetler, müşriklerden hakka uymalarını, zan ve hayalle hüküm vermemelerini talep etmektedir:

"Ahirete inanmayanlar, meleklere dişilerin adlarını takıyorlar. Hâlbuki onların bu hususta hiç bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Zan ise hiç şüphesiz hakikat bakımından bir şey ifade etmez."[800]

Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın müşriklere erkek çocukları, kendine de kız çocukları -ki onların görüşünde kız çocukları erkek çocuklarından değersizdir- has kılmalarının akıl dışı bir şey olduğunu izah etmektedir. *"(Ey Müşrikler!) Rabbiniz erkek çocukları sizin için ayırdı da, kendisi meleklerden kız çocuklar mı edindi! Gerçekten siz, (vebali) çok büyük bir söz söylüyorsunuz."*[801]

Ayetler, müşriklere, delil üzerine kaim olmayan sözlerinin sorumluluğunu yüklemektedir: *"Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dişi saydılar. Acaba meleklerin yaratılışlarını mı görmüşler? Onların bu şahitlikleri yazılacak ve sorguya çekileceklerdir."*[802]

Ahireti İnkâr Etmeleri

Peygamber (sav)'in ahiret gününe iman etmeye daveti, müşrikler tara-

798 En'am, 101-102
799 Saffat, 158
800 Necm, 27-28
801 İsra, 40
802 Zuhruf, 19

fından istihza ve yalanlama ile karşılık verildi. *"Kâfir olanlar (kendi aralarında) şöyle dediler: 'Çürüyüp paramparça olduğunuz vakit yeniden dirileceğinizi söyleyerek haber veren kişiyi gösterelim mi? Acaba o, yalan yere Allah'a iftira mı etmiştir? Yoksa onda delilik mi var?' Hayır! Ahirete inanmayanlar azaptadırlar ve derin bir sapıklık içindedirler."*[803]

Onlar, ölümden sonra dirilmeyi inkâr ediyorlardı: *"Onlar, 'Hayat ancak bu dünyadaki hayatımızdan ibarettir. Biz, bir daha diriltilecek değiliz.' demişlerdi."*[804]

Onlar, bunun üzerine ağır yeminler ediyorlardı: *"Onlar, 'Allah ölen bir kimseyi diriltmez.' diye olanca güçleriyle Allah'a ant içtiler. Aksine, bu onun bizzat kendisinin ettiği gerçek bir vaadidir. Fakat insanların çoğu bilmezler. Hakkında ihtilaf ettikleri şeyi onlara açıklaması ve kâfir olanlarında kendilerinin yalancılar olduklarını bilmeleri için (Allah onları diriltecek)."*[805]

Onlar, dünya hayatından başka hayat olmadığını zannediyorlardı ve ahireti tasdik etmeleri için, atalarının diriltilmesini talep ediyorlardı.

"Dediler ki: 'Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır. Yaşarız ve ölürüz... Bizi ancak zaman helak eder.' Bu hususta onların hiçbir bilgisi de yoktur. Onlar sadece zanna göre hüküm veriyorlar. Onlara açıkça ayetlerimiz okunduğu zaman, 'Doğru sözlü iseniz atalarımızı getirin.' Demelerinden başka delilleri yoktur. De ki: 'Allah sizi diriltir, sonra öldürür. Sonra sizi şüphe götürmeyen kıyamet gününde bir araya toplar.' Fakat insanların çoğu bilmezler. Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Kıyametin kopacağı gün var ya, işte o gün batıla sapanlar hüsrana uğrayacaklardır."[806]

Ama onların önüne geçip yakalayamadıkları şey şudur: Onları ilk defa yaratan, onları kıyamet gününde yaratmaya da kadirdir.

Mücahit ve başkaları şöyle demektedirler: "Übey İbni Halef[807], Peygamber (sav)'in yanına geldi. Elinde çürümüş bir kemik vardı. Parmaklarıyla o kemiği ufalayıp havaya savururken şöyle diyordu: 'Ey Muhammed! Allah'ın bunu dirilteceğini mi söylüyorsun?' Peygamber (sav): *'Evet. Allah sana ölümü tattıracak sonra seni diriltecek ve sonra da seni haşredip ateşe yollayacaktır.'* diye cevap verdi."

İşte o zaman şu ayet nazil oldu:[808] *"İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş. Kendi yaratılı-*

---

803 Sebe, 78
804 En'am, 29
805 Nahl, 38-39
806 Casiye, 24-27
807 İbni Abbas'tan edinilen bir rivayete göre o kişi, Âs İbni Vail'dir.
808 İbni Kesir, 3/581

şını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve "Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?' diyor. De ki: 'Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü o her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.'"[809]

Kur'an-ı Kerim'in insanları ölümden sonra diriltmeye ikna etmesindeki üslubu aklın hitabına, yaratılışla kaynaşmaya ve kalplerle cevaplaşmaya itimat etmektedir. Allah Teâlâ kullarına şunu hatırlatmaktadır: İlahî hikmet, ceza ve hikmet için kulların diriltilmesini istemektedir. Çünkü Allah Teâlâ insanları, kendisine kulluk yapmaları için yarattı. Peygamberleri ve kitapları, kulların ne şekilde ibadet edecekleri, nasıl itaat edecekleri, emirlerine nasıl uyacakları ve sakındırdığı şeylerden ne şekilde sakınmaları gerektiği hususlarını açıklamak için gönderdi.

Kullardan bazıları, Allah'a teat üzerinde düzgün durmayı terk etmekte, haddi aşmakta ve zulüm yapmaktadır. Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın, iyi insanların iyilikleri sebebiyle onları iyilikle mükâfatlandırması ve kötülük yapan insanların kötülükleri sebebiyle cezalandırması adalet değil midir? Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Öyle ya, (Allah'a) teslimiyet gösterenleri, günahkârlar gibi tutar mıyız hiç? Size ne oluyor? Ne biçim hüküm veriyorsunuz? Yoksa size ait bir kitap var da (bu batıl inanışları) ondan mı okuyorsunuz?"[810]

Kendilerine zulüm eden dinsizler, bu kâinatın hiçbir hikmet olmaksızın boş ve faydasız yaratıldığını, ıslah edici müminlerin ile bozgunculuk yapan kâfirlerin varacakları yer ve muttaki ile facir arasında herhangi bir fark olmadığını zannetmektedirler. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri biz boş yere yaratmadık. Bu inkâr edenlerin zannıdır. Vay o inkâr edenlerin ateşteki hâline! Yoksa biz, iman edip de iyi şeyler yapanları, yeryüzünde bozgunculuk yapanlar gibi mi tutacağız? Veya (Allah'tan) korkanları yoldan çıkanlar gibi mi sayacağız?"[811]

Kur'an-ı Kerim insanlara, yerin nebatatla diriltilmesi hususunda misaller getirmektedir. Yeri, ölümünden sonra dirilten, ruhsuz bedenlere ve çürümüş kemiklere, ruhu iade etmeye de kadirdir:

"Allah'ın rahmetinin eserlerine bir bak! Arzı, ölümün ardından nasıl diriltiyor! Şüphesiz o, ölüleri de mutlaka diriltecektir. O her şeye kadirdir."[812]

Allah Teala kitabında, dünya hayatında bazı ölülerin diriltmesinden örnekler zikretmektedir. Kehf suresinde Ashab-ı Kehf'den bahsederek mağa-

809 Yasin, 77-79.
810 Kalem, 35-37
811 Sa'd, 27-28
812 Rum, 50

rada onların kulaklarına üç yüz dokuz yıl perde konulduğunu ve uzun zamandan sonra uykudan kalktıklarını insanlara haber vermektedir.

"Sonra da iki gruptan (Ashab-ı Kehf ile hasımlarından) hangisinin kaldıkları müddeti daha iyi hesap edeceğini görelim diye onları uyandırdık."[813]

"Böylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık. İçlerinden biri, 'Ne kadar kaldınız?' dedi. (Kimileri), 'Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık.' dediler. (Kimi de) şöyle dedi: 'Rabbiniz, kaldığınız müddeti daha iyi bilir. Şimdi siz, içinizden birini şu gümüş paranızla şehre gönderdiğinizde, baksın, (şehrin) hangi yiyeceği daha temiz ise size ondan erzak getirsin. Ayrıca, nazik davransın (gizli hareket etsin) ve sakın sizi kimseye sezdirmesin."[814]

"Onlar mağaralarında üç yüz yıl ve buna ilaveten dokuz yıl kalmışlardır."[815]

Ve bunların dışında daha birçok delil bulunmaktadır. Peygamber (sav), küfür ve şirk liderleriyle girdiği münazaralarda o delilleri kullandı.

Resûlullah (sav)'e İtirazları

Onlar, bizzat Peygamber (sav)'in şahsına itirazda bulundular. Çünkü onlar düşünüyorlardı ki Peygamber onlar gibi bir beşer olamaz. Melek veya meleklerle beraber olması gerekir.

"Zaten, kendilerine hidayet rehberi geldiğinde, insanların (buna) inanmalarını sırf, 'Allah, peygamber olarak bir beşeri mi gönderdi?' demeleri engellemiştir."[816] *"Muhammed'e (görebileceğimiz) bir melek indirilseydi ya!' dediler. Eğer biz öyle bir melek indirseydik elbette iş bitirilmiş olur, artık kendilerine göz bile açtırılmazdı. Eğer peygamberi bir melek kılsaydık muhakkak ki onu insan suretine sokar onları yine düşmekte oldukları kuşkuya düşürürdük."*[817]

Yani, eğer biz beşere meleklerden bir peygamber gönderseydik, onu bir insan şekli üzerine kılacaktık ki, insanlar onunla konuşabilsin ve ondan bir şeyler almakla yararlansınlar. Eğer öyle de olsaydı, onlara iş karışık gelirdi. Nasıl ki onlar, beşerin peygamberliğini kabul etmek konusunda işi kendilerine karışık bir hâle getirmişlerdi.[818]

Onlar, yemek yemeyen ve çarşılarda dolaşmayan bir peygamber isti-

---

813 Kehf, 12
814 Kehf, 19
815 Kehf, 25
816 İsra, 94
817 En'am, 89
818 Vasatiyye fil-Kur'ani'l-Kerim, 402

yorlardı: *"Onlar (bir de) şöyle dediler: 'Bu ne biçim peygamber, (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı! Yahut kendisine bir hazine verilmeyi veya içinden yiyip (meşakkatsizce) geçimini sağlayacağı bir bahçesi olmalıydı.' (Ayrıca) O zalimler (müminlere), 'Siz ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız!' dediler."*[819]

Sanki onlar, bütün peygamberlerin yediğini, yürüdüğünü ve çalıştığını işitmemişlerdir: *"(Resûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı. (Ey insanlar!) Sizin bir kısmınızı diğer bir kısmınıza imtihan (vesilesi) kıldık; (bakalım) sabredecek misiniz? Rabbin her şeyi hakkıyla görmektedir."*[820]

Onlar, peygamberin mal bakımından zengin, gözlerinde de büyük biri olmasını istiyorlardı: *"Ve dediler ki: 'Bu Kur'an iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı?"*[821]

"İki şehirden bir büyük adam"dan Mekke'de Velid İbni Muğire veya Taif'te Urve İbni Mesud es-Sakafi'yi kastediyorlardı.[822]

Onlar, Peygamber (sav)'i deliliğe nispet ettiler. *"Dediler ki: 'Ey kendisine Kur'an indirilen (Muhammed)! Sen mutlaka bir mecnunsun! Eğer doğru söyleyenlerdensen, bize melekleri getirmeliydin."*[823]

"Nerede onlarda öğüt almak? Oysa kendilerine gerçeği açıklayacak bir elçi gelmişti. Sonra ondan yüz çevirdiler ve 'Bu, öğretilmiş bir deli!' dediler."[824]

Allah (cc), onların iddiasını şu sözüyle reddetti: *"(Resûlüm!) Sen Rabbinin nimeti sayesinde mecnun değilsin."*[825]

Müşrikler, Allah Resulünü mecnun, kahin ve şair olmakla itham ettiler: *"(Resûlüm!) Sen öğüt ver. Rabbinin lütfuyla sen ne bir kâhinsin, ne de bir deli. Yoksa onlar, '(O,) Bir şairdir, onun, zamanın felaketlerine uğramasını bekliyoruz' mu diyorlar?"*[826]

Müşrikler, Allah Resulünü şiir nazmetmediğini, şiirle herhangi bir ilgisi olmadığını, onun çok akıllı olduğunu ve onun söyledikleri kâhinlerin kafiyelerinden ve sihirbazların sözlerinden tamamen uzak olduğunu bildiği hâlde yine de bu ithamlarda ve iftiralarda bulunuyorlardı.[827]

819 Furkan, 78
820 Furkan, 20
821 Zuhruf, 31
822 İbni Kesir, 4/126-127
823 Hicr, 67
824 Duhan, 13-14
825 Kalem, 2
826 Tur, 29-30
827 Risaletü'l- Enbiya, 3/57

Müşrikler, Allah Resulünü büyü ve yalancılıkla suçladılar. *"Aralarından bir uyarıcının gelmesine şaştılar ve kâfirler, 'Bu pek yalancı bir sihirbazdır!' dediler."*[828]

"Biz, onların seni dinlerken ne maksatla dinlediklerini, kendi aralarında fısıldaşırlarken de o zalimlerin, 'Siz, büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz!' dediklerini çok iyi biliriz. Baksana, senin için ne tür benzetmeler yaptılar! Bu yüzden, (öyle bir) saptılar ki, artık (doğru) yolu bulamayacaklar."[829]

Resûlullah (sav)'e inen ayetler, müşriklerin o iddialarını tekzip ediyor ve ona (sav), bütün geçmiş peygamberlerle alay edildiğini ve alay edenlerin akıbeti, çetin bir azap olduğunu açıklıyordu: *"Senden önceki peygamberlerle de alay edilmiş, bu yüzden onlarla alay edenleri alay ettikleri şey (azap) kuşatıvermiştir."*[830] Ve o ayetler, müşriklerin Allah Resulünün şahsını yalanlamadıklarını, ancak hakka inat edip uyduruk ve düzmece görüşleri sebebiyle Allah'ın ayetlerini reddediklerini bildirmektedir.[831]

"Onların söylediklerinin hakikaten seni üzmekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar."[832]

Kur'an-ı Kerim'e Karşı Tutumları

Aynı şekilde müşrikler, Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından indirildiğine inanmıyorlardı. Onu, şairlerin nazmettiği şiirden bir çeşit olduğunu kabul ediyorlardı. Oysa Kur'an ile Arap şiirlerinin arasında karşılaştırma yapan kimse, Kur'an'ın Arap şiirlerinden apayrı olduğunu anlayacaktır: *"Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allah'tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. Diri olanları uyarsın ve kâfirler cezayı hak etsinler diye."*[833]

Kur'an nasıl şiir olabilir ki? Onun içinde, insanları dalalete sokan ve hakikatin zıddını söyleyen şairlerin ayıplanması ile ilgili nazil olan ayetler bulunmaktadır.[834] *"Şairlere (gelince), onlara da sapıklar uyarlar. Onların her vadide başıboş dolaştıklarını ve gerçekte yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmedin mi?"*[835] O, Peygamber (sav)'e indirilen Allah'ın kelamıdır ve şa-

828 Sa'd, 4
829 İsra, 4748
830 En'am, 10
831 Risaletü'l-Enbiya, 3/58
832 En'am, 33
833 Yasin, 69-70
834 Age, 3/59
835 Şuara, 224-226

irlerin ve kâhinlerin sözüne benzememektedir: *"Hiç şüphesiz o (Kur'an) çok şerefli bir elçinin sözüdür ve o, bir şair sözü değildir. Ne de az iman ediyorsunuz! Bir kâhin sözü de değildir. Ne de az düşünüyorsunuz! (O), âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir."*[836] Şairler, Kur'an-ı Kerim'in şiir olmadığını herkesten önce idrak ettiler.[837]

Onların aşırı yalanlamalarından ve aşırı inatlarından dolayı Peygamber (sav'in Arap olmayan (acem) bir adamdan Kur'an'ı öğrenmekte olduğunu söylediler.[838] Bu adam, Kureyş obalarından birinin hizmetçisiydi. Safa tepesinin yanında alışveriş yapardı. Çoğu kere Peygamber (sav) onun yanında oturur, onunla biraz konuşurdu. Onun lisanı yabancıydı. Arapçadan ancak, gerekli olduğunda cevabı verecek miktarda az biliyordu. Bundan dolayı Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Şüphesiz biz onların, 'Kur'an'ı ona ancak bir insan öğretiyor.' Dediklerini biliyoruz. Kendisine nisbet ettikleri şahsın dili yabancıdır. Hâlbuki bu (Kur'an) apaçık bir Arapçadır."*[839]

Yani, fesahatiyle, belagatiyle, tam ve kapsamlı manalarıyla had safhada olan bu Kur'an'la gelen kimse, nasıl olur da Arapça bilmeyen yabancı bir insandan öğrenir?! Azıcık aklı olan bir kimse bunu söylemez.[840]

Müşrikler, Kur'an'ın nüzul şekline itiraz ederek hepsinin bir defada toplu hâlde inmesini talep ettiler. Hâlbuki onun bölük bölük inişi, ona iman enlerin kalplerinin sabitleştirmesi, daha kolay anlaşılması, ezberlenmesi ve emrinin yerine getirilmesi için en büyük faktördür: *"İnkâr edenler, 'Kur'an ona bir defada topluca indirilmeli değil miydi?' dediler. Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık (parça parça indirdik) ve onu tane tane (ayırarak) okuduk."*[841]

Müşrikler, hem Kur'an'a hem de ona Kur'an indirilen Peygamber (sav)'e yukarıdaki itirazları yaptıklarında Allah (cc), onlara meydan okuyarak onun mislini getirmelerini onlardan istedi. Ancak cin ve insanların toplanıp bir araya gelmeleri hâlinde bile onun mislini getirmekten aciz kalacaklarını da ilan etti.

"De ki: 'Andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere ins ve cin bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler."[842]

836 Hakka, 40-43
837 Risaletü'l- Enbiya, 3/59
838 Tehzibü's-Sire, 1/7490
839 Nahl, 103
840 İbni Kesir, 2/586
841 Furkan, 32
842 İsra, 88

Bırakın Kur'an-ı Kerim'in tümüne benzer bir kitap getirmeyi onun on suresine benzer sure getirmekten de acizdirler.

"Yoksa onu (Kur'an'ı) kendisi uydurdu mu diyorlar? De ki: 'Eğer doğru iseniz Allah'tan başka çağırabildiklerinizi (yardıma) çağırın da siz de onun gibi uydurulmuş on sure getirin. Eğer (onlar) size cevap veremiyorlarsa, bilin ki, o ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir ve ondan başka ilah yoktur. Artık siz Müslüman oluyor musunuz?"[843]

Hatta ve hatta bir tek surenin benzerini bile getirmekten acizdirler.

"Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından uydurulmuş bir şey değildir. Ancak kendinden öncekini doğrulayan ve kitabı açıklayandır. Onda şüphe yoktur. O âlemlerin Rabbindendir. Yoksa 'Onu (Muhammed) uydurdu' mu diyorlar? De ki: 'Eğer sizler doğru iseniz Allah'tan başka, gücünüzün yettiklerini çağırında (hep beraber) onun benzeri bir sure getirin."[844]

Dolayısıyla onların acz-i fesahatı onların seciyelerinden olması, şiir ve muallekatları belağatın zirvesinde olmasına rağmen, Kur'an'ın Allah kelamı olduğuna delildir.

(Kur'an henüz nazil olmadan, Cahiliye devrinde meşhur Arap şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden, Kâbe'nin duvarlarına astıkları meşhur kasideler. Bunlara "Muallekati Seb'a" derlerdi. -Mütercim-)

O Allah ki, ne zatında, ne sıfatında, ne fiillerinde ve ne de sözlerinde hiçbir şey O'na benzemez ve O'nun kelamı da mahlûkatın kelamına benzemez.[845]

MEKKE DEVRİNDE İSLAM DAVETİNİ İNKÂR SEBEPLERİ

Bazı araştırmacılar[846] Mekke devrinde İslam davetini inkâr sebeplerinden bahsetmektedir. O sebeplerden bazıları şunlardır:

1-Arap Yarımadasında Nübüvvetin Tesirinin Zayıf Oluşu

Onların arasında Peygamber (sav)'in gönderildiği Araplar, bütün semavi dinlerden uzak idiler. Hiçbir dini kendilerine din edinmemişlerdi ve hiçbir semavi kitabın okuması ve araştırmasıyla Yahudi ve Hıristiyanların yaptıkları gibi meşgul olmamışlardı. Bundan dolayı, Muhammed (sav)'in gönderilişi ile onlara delil getirildi. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İşte bu (Kur'an), bizim indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Buna uyun

843 Hud, 13-14
844 Yunus, 37-38
845 Risaletü'l-Enbiya, 3/66
846 Selman el-Udeh, Muhammed el-Abde ve Abdurrahman el-Mellahi gibi.

ve Allah'tan korkun ki size merhamet edilsin. 'Kitap, yalnız bizden önceki iki topluluğa (Hıristiyanlara ve Yahudilere) indirildi, biz ise onların okumasından gerçekten habersizdik.' demeyesiniz diye, yahut 'Bize de kitap indirilseydi, biz onlardan daha çok doğru yolda olurduk.' demeyesiniz diye (Kur'an'ı indirdik). İşte size de Rabbinizden açık bir delil, hidayet ve rahmet geldi. Kim, Allah'ın ayetlerini yalanlayıp onlardan yüz çevirenden daha zalimdir? Ayetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü azabın en kötüsüyle cezalandıracağız."[847]

Putperestlik inanışları, hayatlarının ve akıllarının tam derinliklerine inmesinin ve fikirlerinin kontrol altına alınmasının, onların hak karşısında sertleşmelerinde ve hak davaya boyun eğmekten imtina etmelerinde büyük tesiri bulunmaktaydı. Bundan da ziyade, beşerî nefsin tabiatı, hiçbir semavi dini kendine din edinmediği zaman, halis akideden uzaklaşmakta ve hissî ve maddi cisimlere meyletmektedir. Bunun içindir ki, putperestler, kardeşlerinin öldürülmesini ve onların başına geleni gördükleri hâlde putları uğruna canlarını, mallarını ve çocuklarını feda etmekte tereddüt etmeden öne atılıyorlardı.

Bu durum, onların putlara karşı sevgi ve saygılarını daha da arttırmaktadır. Onlar, putlarla yoldan çıkan milletlerin ve hemencecik başlarına gelen cezaların haberlerini duydukları hâlde, yine de birbirlerine, sabretmeyi ve putlara yardım etmek ve onlara tapmak uğrunda her çeşit çirkinlik ve nahoş şeylere tahammül etmeyi tavsiye ediyorlardı.[848]

2- Ataların Mirasına Taraftarlık

Nebilerin ve Resûllerin (as) davalarına karşı, onunla açılan savaştaki en büyük tağut, taklit ve uyulan âdetlerdir. Bunlar, Allah'ın dininden alıkoyma hususundaki en büyük faktörlerdir. İnsanın kendi alışkanlıklarından kurtulması çok zordur. Onun, canının çıkması o alışkanlıkların değiştirilmesinden ona daha kolay gelmektedir. Ancak onun kalbine, o yanlış inanışları kökünden kaldıracak bir şey girerse, o başka.

Kur'an-ı Kerim, geçmiş ümmetlerdeki batıl inanışlarda ataları taklit etme hastalığına işaret etmektedir.[849] İşte İbrahim (as) kavmine hitap ederek şöyle demektedir:

"Hani o, babasına ve kavmine: 'Neye tapıyorsunuz?' demişti. 'Putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya devam edeceğiz.' diye cevap verdiler. İbra-

847 En'am, 155-157
848 İğasutü'l-Lehfan min Meşaidi'ş-Şeytan, İbni Kayyim, 2/225
849 Et-Tarik İlel-Medineti, 43

him: 'Peki,' dedi, 'Yalvardığınızda onlar sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda ya da zarar verebiliyorlar mı?' Şöyle cevap verirler: 'Hayır ama biz babalarımızı böyle yapar bulduk.'"[850]

Bu metot, nesiller boyu müşriklerin ve Allah'ın dinine muhalif olanların âdetidir. Islahatçı ve temiz davetçiler, şehvetlere dalıp kalmalarını ve fuhşa batmalarını çirkin bulup karşı çıktıkları ve onlara sebebini sordukları zaman şöyle demektedirler:

"Onlar bir kötülük yaptıkları zaman: 'Babalarımızı bu yolda bulduk. Allah da bize bunu emretti.' derler. De ki: 'Allah kötülüğü emretmez. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?'"[851]

Bunu, ancak delilin olmayışından ve hüccetin kesilmesinden ötürü yapmaktadırlar. Çünkü onlar, onları irşat edecek bir akıla ve onları destekleyecek bir kitaba dayanmamaktadırlar. Bunun için Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın göklerdeki ve yerdeki (nice varlık ve imkânları) sizin emrinize verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi? Yine de, insanlar içinde, bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı yokken Allah hakkında tartışan kimseler vardır. Onlara: 'Allah'ın indirdiğine uyun.' dendiğinde, 'Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.' derler. Ya şeytan, onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiyse!"[852]

Kâfirleri bu sapık taklide sokan, onu, babalarına, atalarına karşı vefa borcunu ödemeye davet eden ve onu tarihiyle ve mirasıyla bağlayan insandaki gizli olan yaratılış yoluyla onlara gelen şeytanın istidracıdır. Ağır ağır ve yavaş yavaş onları bataklığa sürüklemesidir.

Şeytanın, şehvet, vatan, mal ve diğer şeylerin sevgisi gibi insanda tabiatlaşmış huylar cihetinden insana gelmesi, onun hile yapmasındaki en büyük araçlardan biridir. Nitekim Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz şeytan, Âdemoğlunu (saptırmak) için bütün yollarda oturur (pusu kurar). O, İslam yolunda oturur ve şöyle der: 'Müslüman oluyorsun ve dinini, babalarının dinini ve atalarının dinini terk ediyorsun?' Âdemoğlu ona isyan etti ve Müslüman oldu. Sonra hicret yolunda oturur ve ona şöyle der: 'Hicret ediyorsun ve yerini yurdunu terk ediyorsun? Fakat hicret edenin misali tıpkı ipteki altın misalidir.' Âdemoğlu ona isyan etti ve hicret etti. Sonra cihad yolunda oturur şöyle der: 'Sen cihad ediyorsun?! O, nefis ve mal cehdidir. Sen savaşıyorsun, ardından öldürüleceksin, ardından hanımınla evlenilecek! Malın teslim edilecek!' Âdemoğlu ona isyan etti ve Müs-

850 Şuara, 70-74
851 Araf, 28
852 Lokman, 20-21

lüman oldu." Bunun ardından Peygamber (sav) şöyle dedi: "Kim öyle yaparsa, Allah'ın onu cennete koyması hak olur. Kim öldürülürse Allah'ın (azze ve celle) onu cennete koyması hak olur. Kim boğulursa, Allah'ın onu cennete koyması hak olur. Veya kim bineğinden düşüp ve (boynu kırılır) ölürse Allah'ın onu cennete koyması hak olur."[853]

Peygamber (sav) gönderildiğinde, ona yöneltilen ithamlardan biri de şuydu: Peygamber (sav), babalarını ve atalarını üzerinde buldukları şeyin hilafına davet ediyordu. Bu sebeple avamı ve topluluğu ondan nefret ettirdiler ve tiksindirdiler ve İslâm daveti üzerine geçici bir çeşit ambargo uyguladılar.[854]

3- Kitap Ehlinin Putperestliği Destekleyen Tutumu

Putperest Arap çevresi, tevhit davetinin karşısına geçmeye ve onunla savaşmaya hazırdı ve kitap ehlinin daveti terk eden tutumlarında bu muhalefetleri için güçlü bir dayanak buldular.

Gördüğünüz gibi onlar Tevrat ve İncil ehlidir. Semavi kitapların vârisleridir. Muhammed (sav)'in davasını inkâr ediyorlar, reddediyorlar ve yalanlıyorlardı. "Onlar, dini bizden daha iyi biliyorlar." dediler. Bu da müşriklerin tutumu için sabitleştirm, takviye etme ve destekleme kaynağı oldu.[855]

Yeni davet ile karşı karşıya gelmelerinde ilahlar için sabretme faktörlerinden biri de, onlar, Hıristiyanlık olan diğer millette Peygamber (sav)'in getirdiği şeyi duymamışlardı. İbni Abbas, Süddiy Muhammed İbni Ka'b el-Karazi, Ketade ve Mücahit öyle demişlerdi.[856]

Bu, Peygamber (sav)'in aleyhinde kitap ehlinin müşriklere yaptıkları şahitliğin üzerinde bina edilmektedir. Yoksa Araplar, semavi kitaplar ve içlerindeki gerçekler ve haberlerle ilgili hiçbir bilgiye sahip değillerdi.[857]

4- Örf ve Âdetlerin Hâkimiyeti ve Kabilecilik Menfaatleri

Kabileler arası mücadele, liderlik, şeref ve yiğitlik makamları için yarış ve çekişme, örflerinde ve kabilecilik çıkarlarında kökleşmişti. Bundan dolayı Peygamber (sav)'in mensup olduğu kabileye mensup olan dava muhalifleri Peygamber (sav)'in, onlar arasında riyaset ve makam sahibi olmadığını ileri sürmüşler ve bunu İslam davetini reddetmek için mazeret olarak kullanmışlardır. Diğer aşiretlere mensup muhaliflerde benzer şekilde sahip ol-

853 Nesai, 6/2122; Ahmed, 3/ 483; İbni Hibban, 4593
854 El-Gurebaü'l-Evvelum, 83
855 Sad, 67
856 Tefsirü't-Taberi, 23/126; Ed-Dürrü'l-Mensur, 7/146
857 El-Gurebaü'l-Evvelun, 86

dukları makam ve mevkilerin ellerinden çıkmasından korkarak İslam'a karşı çıkmışlar ve ayrıca da başka bir kabileye mensub olan birisine tabi olmayı gururlarına yedirememişlerdir. Muğire İbni Şu'be'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Peygamber (sav)'i tanıdığım ilk gün, ben ve Ebu Cehil İbni Hişam Mekke'nin bazı sokaklarında olduğumuz bir sırada Peygamber (sav) ile karşılaştık. Peygamber (sav) Ebu Cehil'e:

—Ya *Ebu'l-Hakem! Allah'a ve Resûlüne gel. Ben seni Allah'a davet ediyorum.'* dedi. Ebu Cehil:

—Ya Muhammed! Sen bizim ilahlarımıza sövmekten vazgeçecek misin? Sen, tebliğ ettiğine dair bizim sana şahitlik mi yapmamızı istiyorsun? Allah'a yemin olsun! Eğer ben, senin söylediğinin hak olduğunu bilsem bile yine de sana uymam!' diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber (sav) geri dönüp gitti. Peygamber (sav) gittikten sonra Ebu Cehil bana dönerek şöyle dedi:

-'Allah'a yemin olsun! Onun söylediklerinin hak olduğunu biliyorum, ancak Kusayoğulları, 'Hicabet (Kâbe perdeciliği) bizde olsun.' dediler. Biz, 'Evet' dedik. Onlar, 'Nedve (Cahiliye de Kureyş'in Mekke'de kurduğu danışma meclisi) bizde olsun.' dediler. Biz, 'Evet' dedik. Onlar, 'Sancak bizde olsun.' dediler. Biz, 'Evet' dedik. Onlar, 'Sikayet (gelen hacılara şerbet dağıtma görevi) bizde olsun.' dediler. Biz, 'Evet' dedik. Onlar yedirdiler, biz yedirdik, ta ki dizler birbiriyle temas edince[858], 'Peygamber bizden!' dediler. 'Yok, Allah'a yemin olsun! Ben yapmam."[859]

5- Çıkarlarını ve Konumlarını Korumaya Yönelik Hırsları ve Araplar Üzerindeki Tesirleri

Müşrikler, korunan mevkilerinin ve köklü şereflerinin baki kalmasını istiyorlardı. Mekke'nin, Arap kabilelerinin yanındaki kutsiliğinin ebedî olmasını istiyorlardı. Çünkü onlar, İslam geldiğinde, Mekke'deki bu ayrıcalık ve üstünlüklerini ellerinden alacaklarını, diğer Arapların Mekke'yi işgal eder duruma getireceğini ve her taraftan çarşı-pazarlarına celbettikleri rızıktan menedileceklerini sanıyorlardı. Fakat onlar, onlara emniyet ve rızık nimetlerini verenin Allah olduğunu unutuyorlardı.[860]

"Biz seninle beraber doğru yola uyarsak, yurdumuzdan atılırız.' dediler. Biz onları, kendi katımızdan bir rızık olarak her şeyin ürünlerinin topla-

858 Yani, şerefte ve makamda eşit olduklarını kastetmektedir. (Mütercim)
859 Delailu'n-Nübüvvet Beyhaki, 2/ 207
860 Age, 96-106

nıp getirildiği, güvenli, dokunulmaz bir yere (Mekke'ye) yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler." [861]

Kureyşliler şöyle zannediyorlardı: Putları kutsileştiren Araplar, Kureyş'in yeni dine sarılacaklarını ve atalarının dinini bırakacaklarını bildikleri zaman, yaptıklarının cezası olarak Mekke'ye yığınak yapacaklar ve Mekke halkını oradan çıkaracaklar. Hatta hac mevsimlerinde rızkı onlara celbetmekten imtina edeceklerdir. Lakin heyhat! Şüphesiz Allah emrine galiptir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken, bizim (Mekke'yi) güven içinde kutsi bir yer yaptığımızı görmediler mi? Hâlâ batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?" [862]

"Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir. Onlar mutlaka zafere ulaşacaklar. Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir." [863]

---

861 Kasas, 57
862 Ankebut, 67
863 Saffat, 171-173

2.
KONU

İMTİHAN KANUNU

GİRİŞ

İmtihan, (belalara maruz kalmak) Allah'ın, mahlûkatı üzerindeki kanunudur. Bu, Kur'an'da açıkça belirtilmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden üstün kılan odur. Şüphesiz Rabbin, cezası çabuk olandır ve gerçekten o, bağışlayan ve merhamet edendir." [864]

"Biz, insanların hangisinin daha güzel amel yapacağını deneyelim diye yeryüzündeki her şeyi dünyanın kendisine bir ziynet yaptık." [865]

"Gerçek şu ki, biz insanı karışık nutfeden (erkek ve kadının dölünden) yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini işitir ve görür kılık." [866]

İmtihanın, temkin ile (izzet ve iktidar sahibi olmakla) sağlam bir irtibatı bulunmaktadır. Allah'ın değişmez kanunu cari olmuştur ki, hiçbir ümmet, çeşitli deneme aşamalarından geçmeden ve madeni (ham maddesi) olaylar potasında erimeden önce onu izzet ve iktidar sahibi yapmamaktadır ki çirkin güzelden ayırt edilsin.

Bu kanun, İslam ümmetinin üzerinde de uygulanmakta ve hiçbir şekilde geri durmamaktadır. Allah Teâlâ istedi ki, çeşitli bela ve musibetlerle müminleri denesin, ta ki imanlarını temizlesin ve halis kılsın ondan sonrada yeryüzünde onlara izzet ve iktidar versin. Onun içindir ki, bu mana, İmam Şafii (ra)'ın lisanı üzerinde tecelli etmiştir. Zira bir adam ona, "Kişi için hangisi daha hayırlıdır; temkin mi edilsin (yani önce izzet ve iktidar sahibi mi kılınsın) yahut imtihana mı çekilsin?" diye sorunca imam Şafii (rh):"İmtihana çekilmeden izzet ve iktidar sahibi olunmaz. Çünkü Allah Teâlâ Nuh'u, İbrahim'i, Musa'yı, İsa'yı ve Muhammed'i de imtihana çekti. Allah'ın salât ve selamı hepsinin üzerine olsun onlar sabrettiklerinde Allah

864 En'am, 165
865 Kehf, 7
866 İnsan, 2

Teâlâ onları izzet ve iktidar sahibi kıldı. Hiçbir kimse, elem ve eziyetten kurtulacağını kesinlikle zannetmesin." diye cevap verdi.[867]

Müminlere iktidar verilmeden önce ayıklanmak ve halis imana sahip olmak için onların imtihana çekilmeleri gerekli bir durumdur. İkinci olarak da onların binaları, sağlam ve derin bir temel üzerine kaim olsun diye bu imtihan, müminler için rahmet imtihanıdır, gazap imtihanı değildir. Seçim imtihanıdır, sırf deneme imtihanı değildir.[868]

Şüphesiz imtihan yolu, bütün ümmetler için geçerli olan Allah'ın değişmez kanunudur ve cennet yoludur. *"Cennet, şer ve sevilmeyen şeylerle çevrilidir."*[869]

İMTİHANIN HİKMET VE FAYDALARI

Şüphesiz imtihanın birçok hikmet ve faydaları vardır. En önemlilerinden bazıları şunlardır:

1- Nefislerin Arıdırılması ve Temizlenmesi

Allah (cc), imtihanı, insanların nefis tezkiyesine ve gerçek müminin tanınmasına ve yalancı münafıklardan ayırt edilmesine vesile kılmıştır.

Bunun sebebi de, kişi bolluk zamanında anlaşılmamaktadır. Bilakis darlık ve şiddet zamanında gerçek kimliği ortaya çıkmaktadır.

"İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece 'İman ettik' demeleriyle bırakılıverileceklerini mi sandılar."[870]

2- Müslüman Cemaatin Terbiyesi

Bu konuda Seyyid Kutub şöyle demektedir: "Sonra o yol, bu davayı omuzlayacak ve yükümlülüklerini yerine getirecek cemaatin inşası için tek yoldur. Onun dışında hiçbir yol yoktur. O yol, bu cemaati terbiye etme ve içinde gizli olan hayır, güç ve tahammül gibi şeyleri çıkarma yoludur. O yol, yükümlülükleri pratize etme çalışmasının, insan ve hayat hakikatini gerçek manada tanımanın yoludur. Bu şunun içindir: Bu dava üzerinde, dava sahipleri arasında temeli en sert ve en sağlam olanı sabit kalsın. İşte onlar, hâl böyleyken, davada sabretmekle onu taşımaya salahiyeti olanlardı ve onlar, davada emin kılınanlardı.[871]

867 El-Fevaid, İbni Kayyim, 283
868 Et-Temkin lil-Ümmetil-İslamiyye, Muhamed es-Seyyid Muhammed Yûsuf, 235
869 Müslim, 2822; Ahmed, 3/153 Tirmizi, 2559
870 Ankebut, 2
871 Fi Zilali'l-Kur'an, 181

3- Nefislerde Gizli Olanı Ortaya Çıkarmak

Bu manada Fizilal sahibi şöyle demektedir: "Şüphesiz ki Allah imtihana çekmeden önce kalplerin mahiyetini çok iyi bilir. Ancak imtihan pratikte Allah'ın ilmi tarafından belli olup da insanlar tarafından bilinmeyen gerçekleri ortaya çıkarır. Binaenaleyh Cenabı Allah insanları onların hakkında bildiği mücerret şeylere göre değil yaptıklarına göre hesaba çeker. Bu da Hak Teâlâ'nın bir yandan lütfunun, bir yandan adaletinin, bir yandan da insanları terbiye edişinin belirtisidir. Hiçbir kişi birisini aklından geçenlerle hesaba çekemez. Ancak fiilen yaptığı şeyler ve ortaya çıkan fiili sebebiyle muaheze eder. Halbuki onlar Allah'tan daha fazla onun kalbinin hakikatini bilmezler."[872]

4- Emaneti Omuzlamak İçin Gerçek Hazırlık

Bu manada Fizilal sahibi şöyle demektedir: "Şüphesiz ki Allah bu imtihanlarla müminlere azap çektirmek, bu fitnelerle işkence yapmak istemez. Fakat ilahî emaneti omuzlamak için bu şarttır. Meşakkat dolu çalışmalara katlanabilmek için böyle özel bir eğitim görüp hazırlanmak gerekir. Şehvete karşı tam bir üstünlük temin etmek, acılara karşı gerçek manada sabır göstermek ve diretmek, fitnenin uzamasına, imtihanın şiddetine rağmen her zaman Allah'ın yardımını ve inayetini bütün samimiyetle beklemek için böyle özel bir eğitimden geçmek şarttır. Şiddetler nefsi arıtır ve pisliklerini izale eder. İç kuvvetlerini harekete geçirir ardından o kuvvetler uyanır, toplanır ve nefse şiddetli ve ağır darbeler vurur. Binaenaleyh onun demiri sertleşir, güçlenir ve parlar. Aynı şekilde şiddetler cemaatlere da öyle yapar. Cemaatlerden ancak Allah'a tam olarak bağlanan, demiri sert olan, fıtratı güçlü olan, Allah katındaki her iki güzel şeye, zafer veya şehadete tam güvenen cemaat dimdik ayakta kalır. İşte en sonunda, hazırlık ve denemeden sonra sancak onlara teslim edilecek ve üzerinde emin kılınacaktır."[873]

5- Nefsin Hakikatini Tanımak

Bu manada Fizilal sahibi şöyle demektedir: "Bu bela ve imtihan, dava sahiplerinin, hayatı ve cihadı gerçek manada pratikte meydana getirmek için çalıştıkları hâlde, nefislerinin gerçeği, beşeriyet nefislerinin ve nefislerde gizli olan şeylerin hakikatini, cemaat ve toplulukların mahiyetini tanımaları içindir. Onlar, davalarının ilkeleri ile nefislerindeki ve insanların nefis-

---

872 Age, 6/387
873 Fi Zilali'l-Kur'an, 6/389

lerindeki şehvetlerle nasıl çarpıştığını görüyorlar ve bu nefisler ve şeytanın bu nefislere girdiği yolları, yolun kaygan olan yerlerini ve sapıklığın sızdığı yerleri tanıyorlar."

6- Dava Kıymetini Bilmek

Bu manada Fizilal sahibi şöyle ifade etmektedir: "Bu bela ve imtihanlar, davanın aziz olması ve yücelmesi içindir. Zira davanın aziz olması ve yücelmesi, onun yolunda onların başlarına gelen zorluk ve belalar ve onun yolunda feda edecekleri her aziz ve değerli şeyleri kadarıyla orantılıdır. Dolayısıyla ondan sonra şartlar ve durumlar ne olursa olsun onlar davet esnasında kusur yapmayacaklar ve noksanlık bırakmayacaklar."[874]

7- Dava Propagandasını Yapmak

Müminlerin belalara karşı sabretmeleri, aslında bu dine sessiz bir davettir. İnsanları Allah'ın dinine dâhil eden, belalara karşı sabırlı olmaktır. Eğer gevşerlerse veya zelil olup boyun eğerlerse hiç kimse davetlerine icabet etmeyecektir. Bir tek kişi Peygamber (sav)'e gelir Müslüman olurdu, sonra kavmine dönüp onları davet etmesi, onların yalanlama ve eziyetlerine karşı sabretmesi ile ilgili ona Peygamber (sav)'in emri geldiğinde, o yoluna devam eder, kavmine döner, onları davet eder ve eziyetlerine karşı sabreder, sonunda da kavmiyle birlikte Peygamber (sav)'e dönerdi.[875] Biz bunu ilerideki sayfalarda göreceğiz inşallah.

8- Bazı Güçlü Unsurları Davaya Çekmek

Müslümanların dimdik ayakta sabit kalmaları ve fedakârlıkları karşısında güçlü nefisler, bu akideye özlem duymakta ve ona meyletmektedir. Onların, iman konusunda katı ve şiddetli olması sebebiyle hem dava hem de davayı omuzlayanlar, o şahsiyetlerin yanında gayet büyük olmaktadır. Dolayısıyla tereddütsüz İslam'a girmek için acele etmektedirler. İşte İslam'ın iftihar ettiği ve gurur duyduğu en büyük şahsiyetler, bu yoldan bu dine girdiler.[876]

9- Allah Katında Derecenin Yükselmesi ve Günahların Affedilmesi

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Mümine bir diken ve yukarısı*

874 Age, 2/180
875 Fikhu's-Sire, 192-193
876 Age, 193-194

isabet ederse, Allah Teâlâ onunla derecesini yükseltir veya onunla bir hatasını affeder. [877]

Bazen Allah katında kulun bir derecesi olur, ameliyle o dereceye ulaşamaz. Allah Teâlâ o dereceyi yükseltene kadar onu belalarla imtihana çeker. Şüphesiz belalarla imtihan olmak, Müslümanın hatalarının silinmesinin de yoludur.[878]

Belalarla imtihan olmanın çok sayıda büyük faydaları vardır. Bazıları şunlardır:

Rububiyet izzet ve galebesini tanımak, kulluk zilletini ve mağlubiyetini anlamak, ihlâs, Allah'a dönmek, O'na yönelmek, yakarış, dua, musibetin kaynaklandığı kimseye karşı halim olmak, onu affetmek, o musibete karşı sabretmek, faydalarından dolayı onunla sevinmek ve ona karşı şükretmek, bela ehline karşı merhametli davranmak, belalarına karşı onlara yardımcı olan, afiyet nimetinin kadrini bilmek ve ona karşı şükretmek, değişik mertebelerine göre Allah Teâlâ'nın bu faydalara karşı hazırladığı ahiret sevabı ve diğer faydalar. Bu kanunda geniş bilgiye sahip olmak isteyen, "Fıkhu'l-İbtila" kitabına müracaat edilsin.[879]

Peygamber (sav) ve ashabı belaların pek çok şekline ve çeşidine maruz kaldılar. Bazı örnekleri şunlardır: Kureyş'in, Ebu Talib'i Peygamber (sav)'i desteklemekten vazgeçirme girişimi, davayı çirkin gösterme çabaları, Peygamber (sav) ve ashabına eziyet ve işkence çektirmek, davadan vazgeçmeleri için teşvik edici ve cazibeli teklifler sunmak, davayı terk etmeleri için pazarlıklar yapmak, safa dağını altın yapması için Peygamber (sav)'den talepte bulunmak, Peygamber (sav) ile mücadelede Yahudilerden yardım talep etmek. Panayır ve hac mevsimlerinde yayın yoluyla dava ve Peygamber (sav)'in şahsı aleyhine propaganda yapmak, Peygamber (sav), Haşimoğulları ve Muttaliboğullarının Mekke kâfirleri tarafından maruz kaldıkları ekonomik ambargo ve bunların dışında diğer imtihan çeşitleri.

Biz, ileriki sayfalarda Allah Teâlâ'nın izniyle müşriklerin İslam'a karşı yürüttükleri mücadele ve savaştaki üsluplarını, Peygamber (sav) ve ashabının, onlara karşı nasıl göğüs gerdiklerini, Peygamber (sav)'in, imtihan sünnetinin kaderini, esbaba sarılma sünnetiyle nasıl defettiğini ve Medine'de İslam devletini kurana kadar sebeplere sarılma sünnetiyle nasıl muamele ettiğini açıklayacağız.

---

877 Buhari, 6540; Müslim, 2572
878 Et-Temkin lil-Ümmetil-İslamiyye, 224; Fikhü'l-İltiba, Muhammed Ebu Suaylik, 811
879 Fikhu'l-İbtila, Muhammed Ebu Suaylik, 1528

3.
KONU

MÜŞRİKLERİN İSLAM'A KARŞI VERDİKLERİ SAVAŞTA KULLANDIKLARI ÜSLUPLAR

Müşrikler, Cahiliye'nin kabuğunu soyarak gerçek yüzünü gözler önüne seren, ilahlarını (putlarını) ayıplayan ve onların Allah, hayat, insan ve kâinat ile ilgili görüşlerini ve düşüncelerini sefihlik ve ahmaklık olarak gören İslam ile savaşmak üzere birleştiler. İslam davetini durdurmak, susturmak ve yayılma alanını daraltıp sınırlandırmak için çok sayıda girişimde bulundular.

KUREYŞ'İN, EBU TALİB'İ, PEYGAMBER (SAV)'İ DESTEKLEME VE HİMAYEDEN VAZGEÇİRME ÇABALARI

Kureyşliler, Ebu Talib'e gelerek şöyle dediler: "Senin şu kardeşinin oğlu var ya, bizim meclisimizde bize eziyet vermektedir. Onu bizden uzaklaştır." Bunun üzerine Ebu Talib, Peygamber (sav)'e: "Senin şu amcaoğulların şöyle iddia ettiler: Sen, meclislerinde onlara eziyet veriyormuşsun, onlara eziyet etmeye son ver." dedi. Peygamber (sav) başını kaldırıp gökyüzüne bakarak şöyle dedi*: "Siz bu güneşi görüyor musunuz?" Onlar: "Evet" dediler. Peygamber (sav): "Ben, sizin bundan bir şule (alev) getirmenizden daha fazla bunu sizden kesmeye (onu terk etmeye) muktedir değilim."*

Diğer bir rivayette: *"Allah'a yemin olsun! Sizden biri bu güneşten, bir ateş alevini getirmesinden daha fazla, onunla gönderildiğim şeyi terk etmeye muktedir değilim."* diye buyurdu. Bunun üzerine Ebu Talib, "Benim kardeşimin oğlu hiç yalan söylemedi, buyurun selametle dönün." dedi.[880]

Kureyşliler, Peygamber (sav)'in ailesi vasıtasıyla onu defalarca kıstırdılar ve sıkıştırma girişiminde bulundular. Ancak bütün çaba ve girişimleri boşa çıktı. Ebu Talib'in, kardeşinin oğlunu himaye etme, ona yardım etme azmi ve samimiyeti, onu terk etmemesi ve perişan etmemesi her tarafa ya-

---

880 Buhari, Fit-Tarihil-Kebir, 4, 1, 15; Beyhaki, Delailin-Nubuvveti, 2/187; Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, İbrahim el-Aliyy, 78

yıldı. Hüzün, kıskançlık ve hile bakımından bu durum Kureyşlilere çok ağır ve zor geldi. Bunun üzerine Kureyş ileri gelenleri Ümare İbni Velid İbni Muğire'yi yanlarına alıp birlikte Ebu Talib'in yanına gittiler ve ona şöyle dediler: "Ey Ebu Talib! İşte bu, Ümare İbni Velid, Kureyş'in en kuvvetli ve en yakışıklı gencidir. Onu al. Onun (öldürüldüğü zaman) diyeti ve yardımı sana olsun. Onu kendine evlatlık edin. O senin olsun. Ama hem senin hem de atalarının dinine muhalefet eden, kavminin cemaatini dağıtan ve görüşümüzü, fikrimizi ve düşüncemizi sefihlik ve ahmaklık addeden şu kardeşinin oğlunu bize teslim et de onu öldürelim. Hiçbir şey değişmez. Çünkü bu bir adamdır, onun yerine başka bir adam geçiyor." Ebu Talib: "Allah'a yemin olsun! Bu, çok pis bir pazarlıktır (değiş tokuştur). Oğlunuzu bana veriyorsunuz, onu sizin için besleyeceğim ve oğlumu da size vereceğim ki siz onu öldüresiniz ha?! Allah'a yemin olsun, bu asla olmayacaktır!" diye cevap verdi.[881]

Şüphesiz insan çok acayip şeyler duyuyor ve Ebu Talib'in Peygamber (sav) ile beraberliğindeki mürüvveti karşısında dehşet ve şaşkınlık içerisinde donup kalıyor. Zira Ebu Talib kendi geleceğini kardeşinin oğlu Muhammed (sav)'in geleceği ile bağladı. Bundan da ziyade kendisinin Haşimoğullarının lideri olmasından yararlandı. Resûlullah (sav)'i desteklemek amacıyla Müslümanları olsun, müşrikleri olsun, Haşimoğulları ve Muttaliboğullarını hayat ve ölüm üzerine bir tek anlaşmada kendi etrafında topladı.[882]

Ve tereddüdü, geri adım atmayı asla kabul etmeyen açık bir himaye ile kardeşinin oğlu Muhammed (sav)'i himaye etti. İşte şu Cahiliye'nin örf ve âdetleri, Arapların, taklit ve gelenekleri Peygamber (sav) tarafından İslam hizmeti için musahhar kılınıyordu.

Ebu Talib, Kureyş'in Haşimoğullarında ve Muttaliboğullarında yapabildiği tahribatı gördüğü zaman kalktı ve kendisinin de üzerinde olduğu Peygamber (sav)'i koruma ve kendini ona siper yapma gibi şeye onları davet etti. Bunun üzerine Allah'ın düşmanı mel'un Ebu Leheb'in sergilediği davranış dışında bütün Haşimoğulları ve Muttaliboğulları davet edildikleri şeye uydular, etrafında toplandılar ve onunla oturup kalktılar.

Ebu Talib kendi kavminde, kendisini sevindiren gayret, yorucu çalışma, şefkat ve acıma gibi güzel davranışları gördüğünde, onları övmeye, geçmişlerini anmaya ve Resûlullah (sav)'in aralarındaki fazlını ve üstün sıfatlarını saymaya başladı. Ta ki, görüşleri pekişsin ve kendisiyle birlikte ona meyletsinler. Ona şefkat ve merhamet etsinler:

---

881 İbni Hişam, 1/285, İbni Kesir, el-Bidaye ven-Nihaye, 3/48
882 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, 184

"Bir gün eğer övünç meselesi için Kureyş toplanırsa,
Abdulmenaf onların özüdür hem de samimisi.
Eğer Kureyş Abdulmenaf'ının eşrafı ayırt edilip arıtılırsa,
Haşimoğullarında bulunur eşrafı hem de eskisi.
Eğer bir gün Kureyş iftihar ederse şüphesiz Muhammed,
Kureyş'in sırrından seçilmiş o, kerimidir hem şereflisi.
Başaramadı Kureyş, aklı hayali uçtu gitti, ne zaman,
Toplandı başımızda Kureyş, zayıfı ve nefisi.
Biz, eskiden aramızda zulmü kabul etmezdik,
Doğrulturduk, ne zaman yanağını büklüm eder kibirlisi."

Ebu Cehil, Ebu Talib'in himayesini bozma girişiminde bulunduğu zaman, Hamza hemen karşısına çıkıp kendi yayı ile onun başını yardı ve ona şöyle dedi: "Ben Muhammed'in dini üzerinde olduğum hâlde sen kalkıp da ona sövüyorsun! Haydi, kabul etme, eğer gücün varsa..."

Cahiliye'nin, kendi ilahlarına söven, dinini ayıplayan, görüş, fikir ve düşüncelerini sefih gören bir kimseyi himaye etmeye kalkışması ki bu değerler namına canlarını ve ruhlarını önlerine koyuyorlar, onun için savaşlara giriyorlar ve Muhammed'e dokunulmuyor ve herhangi bir kötülük yapamıyorlar yegâne ve olağanüstü bir durumdur.

Ebu Talib, Arap ahmakların kavmiyle birlikte hareket etmelerinden korktuğu zaman, o meşhur kasideyi dile getirdi. O kasidede Mekke hürmetine ve ona olan yakınlığına sığınmakta ve kavminin ileri gelenlerine kendini sevdirmeye çalışmaktadır. Bununla birlikte kendi şiirinde Peygamber (sav)'i desteklemekten vazgeçmeyeceğini ve ölümden başka onu hiçbir şeye terk etmeyeceğini haber vermektedir. Ebu Talib şöyle diyor:

"Ne zaman ki kavmin içinde sevginin olmadığını gördüm,
Aralarındaki bütün halkaları ve araçları kestiler.
Alenen bize düşmanlık yapıp zulüm ettiler.
Ayrılıp kenara çekilen düşmanın emrine uydular.
Aleyhimizde toplulukla anlaşma imzaladılar.
Arkamızdan öfkeden parmaklarını ısırıyorlar.
Nefsimi sabırlı tuttum onlara bir cömert mızrakla,
Ve büyüklerin mirası keskin beyaz bir kılıçla.
Beyt'in yanında hazır beklettim cemaatimi, kardeşlerimi,
Örtü senden tuttum elimle iplik yumağını".[883]

883 İbni Hişam, 1/273

Ve Ebu Talib, Beytullah'a ve içindeki bütün mukaddesata sığındı ve kanlar nehirler gibi aksa da, bütün Kureyş obalarıyla savaşlar şiddetlense de Muhammed (sav)'e desteğini çekip onu bırakmayacağına dair Beytullah'a karşı yemin etti:

"Yalan söylediniz! Beytullah'a yemin olsun! Onu kahretmeyiz.
Ta ki, mızraklarla vuruşmadan ve savaşmadan,
Etrafında düşürülüp öldürülmeden onu terk etmeyiz.
Evlatlarımızdan, eşlerimizden ayrı düşmeden, unutulmadan,
Demir zırhlar içinde kalkıyor kavim, sizi karşılamak için,
Ziller altında su taşıyan deve kalkışı gibi."

Ebu Talib, kendisini terk eden ve onu tek başına bırakan Abdulmenaf liderliğinin teker teker isimlerini söyleyerek serzenişte bulundu. Utbe İbni Rabia için şöyle söylemektedir:

"Ey Utbe! Hakkımızda kulak verme bizden sırt çevirene,
Kıskançlara, yalancılara, büyük olaylar sahibi, buğzedene."

Ebu Süfyan İbni Harb için şöyle söylemektedir:

"Ebu Süfyan geçerken benden i'raz edip yüzünü çevirdi.
En büyük reislerden bir reis tıpkı, geçtiği gibi.
Necid'e doğru kaçıyor o serin suları için,
Sizin davranışlarınızda asla gafil değilim ben."

Nevfeloğullarının lideri Mutim İbni Adiy içinde şöyle demektedir:

"Ey Mutim! Hiçbir zaman terk etmedim seni şeref gününde,
Büyük olayların vukuu yanında kendimi büyütmedim.
Ey Mutim! Kavim sana bir planı tattırmış,
Ben, kendi başıma bırakılırsam kurtulmam mümkün değil.
Allah, bizim tarafımızdan Abdulşems ve Nevfel'e,
Şer cezasını versin yarın değil hemen şimdi." [884]

Peygamber (sav)'in, amcasını kazanması, savunması için onu kendi safına çekmesi büyük bir zaferdi.

Peygamber (sav) kabileciliğin örf ve âdetlerinden istifade etti. Aşiret himayesinden faydalandı. Zulüm yapılmasından korundu. Ona hareket etme ve düşünce özgürlüğü verildi. Bu Peygamber (sav)'in içinde yaşadığı gerçeği çok iyi anladığına delalet etmektedir. Bunda, çevreleriyle ve toplumlarıyla teamül etmek, din hizmeti için kanunlardan, geleneklerden, örf ve âdetlerden yararlanmak gibi konularda davetçilere çok önemli bir ders vardır.

884 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, 212

RESÜLULLAH (SAV)'İN DAVASINI ÇİRKİN GÖSTERME ÇABALARI

Mekke müşrikleri, Resûlullah (sav)'in davasını çirkin göstermeye kalkıştılar. Bundan dolayı Kureyş, davayı çirkin göstermek amacıyla aleyhinde yayın savaşını tertip etti. Bu savaşın başını çeken Velid İbni Muğire idi. Velid, onlar arasında en yaşlıları idi. Hac mevsimi çok yaklaşmıştı. Velid kavminden bir grupla bir araya geldi. Ve onlara şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Bildiğiniz gibi hac mevsimi geldi, çattı. Arap heyetleri size geleceklerdir. Şu arkadaşınızın durumunu işitmişler. Onun hakkında bir görüş üzerinde ittifak edin. İhtilafa düşmeyin ki, bazılarınız bazılarınızı yalanlamasın ve bazı sözleriniz diğer bazı sözlerinizi reddetmesin."

Onlar, "Sen, Abduşşems'in babasısın! Bir şey söyle. Bize bir görüş söyle, biz de onu söyleyelim." dediler. O, "Hayır, siz bir şey söyleyin, ben dinliyorum." dedi. Onlar, "O, kâhindir, diyeceğiz." dediler. "O kâhin değildir. Çünkü ben kâhinleri gördüm. Onun sözleri kâhinin duyulmayan gizli sözlü değil ve kafiyeli sözler değil." dedi. Onlar, "Mecnundur." diyelim deyince: "Mecnun değildir. Biz deliliğin nasıl olduğunu gördük ve tanıdık, onda mecnunun hırıldaması, şüphesi ve vesvesesi yoktur." dedi. Onlar, "O hâlde biz ona sahir (sihirbaz) diyelim." dediler. Velid: "O sihirbaz da değildir. Biz nice sihirbazları ve onların sihirlerini gördük. Muhammed'de sihirbazların üflemesi ve düğümleri gibi hâller yoktur." diye cevap verdi. "Onun, sözlerinin kökü hurma ağacıdır. (yani tükenme bilmeyen bir kaynağı vardır.) Dalları da biçilen meyvelerdir. Bu fikirlerinizden hangisini söylerseniz söyleyin sözlerinizin batıl olduğu bilinir. Yine de sizin ona söyleyeceğiniz sözlerin en gerçeğe yakın olanı, ona sihirbaz demenizdir. Şöyle deyin: 'O sihirbazdır, kişi ile babasının arasını açar, kişi ile hanımının, kardeşinin, sülalesinin arasını açar."[885]

Allah Teâlâ, Velid hakkında şu ayetleri indirdi:

"Tek olarak yaratıp, kendisine geniş servet ve gözü önünde duran oğullar verdiğim, kendisi için (nimetleri önüne) serdikçe serdiğim o kişiyi bana bırak! Üstelik o, (nimetlerimi) daha da arttırmamı umuyor. Asla (ummasın)! Çünkü o, bizim ayetlerimize karşı olabildiğince inatçıdır. Ben onu sarp bir koşuya sardıracağım. Zira o, düşündü ve karar verdi. Canı çıkasıca, ne biçim ölçtü biçti. Sonra, kaşlarını çattı. Suratını astı. En sonunda, kibrini yenemeyip sırt çevirdi de, 'Bu (Kur'an),' dedi, 'Olsa olsa (sihirbazlardan öğrenilip) nakledilen bir sihirdir. Bu, insan sözünden başka bir şey değil.' Ben onu Sekar'a (cehenneme) sokacağım.'"[886]

885 İbni İshak, 150-151; Tehzibü's-Sire, 1/6465; Beyhaki, Delailin-Nübüvve, 2/200; İbni Hişam, 1/288-289

886 Müdessir, 11-26

Bu kıssadan şu hakikat ortaya çıkmaktadır: Peygamber (sav)'e karşı yapılan psikolojik harp rastgele yönetilmiyordu. Ancak müşrik liderler çok sağlam, dikkatlice ve belirlenen kurallara göre hazırlanıyordu ki, o kurallar, asrımızda psikolojik savaş planlamasında uygulanan kuralların temelini oluşturmaktadır. Mesala uygun zaman seçimi gibi... Zira onlar, hac mevsiminde insanların toplanma zamanını seçtiler, ittifak ve çelişkinin olmaması ve diğer esaslar gibi... Ta ki hücumları (çalışmaları) düzenli olsun, sonunda hac heyetlerinin üzerine etki bıraksın ve umulan meyvelerini verebilsin.

Uygun zamanı seçmeleriyle birlikte uygun mekânı da seçtiler ki, Mekke'ye gelen bütün heyetlere ulaşabilsin.[887]

Bu haberden, Peygamber (sav)'in yüceliği ve Kur'an'ın dinleyicileri üzerinde bıraktığı tesirdeki kuvveti ortaya çıkmaktadır. Mesela Velid İbni Muğire Kureyş'in en yaşlısı ve en büyük liderlerinden biridir. Liderlerde genelde var olan kibir ve böbürlenmeye rağmen yine de o, Kur'an'dan etkilendi. Ona karşı yumuşadı. Kur'an'ın azametini itiraf etti ve onu en güzel vasıfla vasıflandırdı.[888]

O, Kur'an'ın çağrısına icabet edecek bir hâle girmişti. O düzenli propaganda savaşının, Peygamber (sav)'in davasını kuşatma altına almaya (ona ambargo koymaya) gücü yetmedi. Bilakis Peygamber (sav), çemberini delmeyi başardı ve ona gücü yetti. O düşmanlar, Mekke sakinlerini Peygamber (sav)'den nefret ettirmekle ve şöhretini lekelemekle yetinmediler. Belki, Mekke'ye gelen heyetlerin düşüncelerini zehirlemek, onlar ile Peygamber (sav)'in kelamını dinleme ve davetiyle etkilenme arasına girmek amacıyla onları karşılamaya çıkıyorlardı.

Peygamber (sav), davet etmede gayet başarılıydı ve hitap ettiği kişiyi etkilemede son derece belağatlı idi. Zira o, konuşmadan, heyeti, vakarı ve sekineti ile karşıdakini etkileyebiliyor, konuştuğunda da o edebî konuşmasıyla dinleyicilerini esir alıyordu. Onun, o edebî konuşması, selim olan aklında, sevgi ve temizlik fışkıran duygusunda ve Allah Teâlâ'nın vahiy ile ümmeti hidayet etmesindeki halis niyetinde şekillenmektedir ve onlardan kaynaklamaktadır.[889]

Maksadı ifade eden kelime (konuşma) ve güzel ahlakı ile tesir etmedeki gücünün ve Mekke liderlerinin onun etrafına koyma çabasında oldukları demir perde duvarını delmeye olan gücünün en bariz örneklerinden biri, Dimad el-Ezdi, Amr İbni Tüfeyl, ed-Devsi, Ebu Zer ve Amr İbni Abese gibilerinin karşısında sergilediği tutumdur:

887 El-Harbu'n-Nefsiyye Diddel-İslam, Dr. Abdulvahhab Kuhayl, 103
888 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/123
889 Age, 1/127-137

Dimad el-Ezdi (ra)'ın Müslüman Oluşu

"Dimad, Mekke'ye gelmişti. Müşriklerin, Peygamber (sav)'in hakkında ileri sürdükleri iddialardan öyle müteessir olmuştu ki Peygamber (sav)'in, Mekke liderlerinin onu itham ettikleri gibi deli olduğu inancı onun kalbine çoktan yer etmişti. Dimad, Şünue Ezdi kabilesinden bir kişi idi. Delilik hastalığına yakalananları tedavi etmeye çalışırdı. Dolayısıyla efsun yapar, okuyup üflerdi. Mekke halkından bazı sefihlerin, 'Muhammed bir mecnundur.' dediklerini işitince şöyle dedi: 'Nerede bu adam? Keşke ben bu adamı görseydim! Umulur ki Allah Teâlâ benim elimle ona şifa verir."

Dimad daha sonra Muhammed (sav) ile karşılaştı ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Ben cin çarpanları okurum. Allah Teâlâ benim elimle istediğine şifa verir. Senin ihtiyacın var mı? Sana da yapayım mı?' Bunun üzerine Peygamber (sav) şu şekilde karşılık verdi: 'Muhakkak ki hamd Allah Teala'ya mahsustur. O'na hamd eder ve ondan yardım dileriz. Allah Teâlâ kimi hidayet ederse artık o kimse için hiçbir saptırıcı yoktur. Kimi de saptırırsa, ona hiçbir hidayet edici yoktur. Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O'nun hiçbir ortağı da yoktur. "Dimad: 'Bu söylediğin sözleri bana tekrar eder misin?' dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) üç defa tekrar etti. Dimad: 'Ben daha önce kâhinlerin, sihirbazların ve şairlerin sözlerini işitmiştim. Fakat senin şu sözlerine benzer hiçbir söz duymadım. Allah'a yemin olsun ki bu sözler denizin ortasına (veya dalgasına ya da en derinliklerine) ulaşmaktadır. Haydi, elini ver de sana İslam üzere biat edeyim.' dedi ve biat etti. Peygamber (sav), 'Ve kavmin için de' dedi. Dimad: 'Kavmim için de.' diye cevap verdi. Medine'de İslam devleti kurulduğunda, Peygamber (sav) seriyyeleri (müfrezeleri) etrafa gönderirdi. Bir seriyye Dimad kavminin bulunduğu yerden geçti. Seriyye komutanı askerlere: 'Bunlara ait hiçbir şey aldınız mı?' diye sordu. Topluluktan biri: 'Onlara ait bir temizlik kabını aldım.' diye cevap verdi. Bunun üzerine seriyye komutanı: 'Onu geri verin. Çünkü onlar Dimad'ın.' dedi."[890]

Dersler, İbretler Ve Faydalar

• Kureyş'in propagandası, Peygamber (sav)'in şahsını çirkin göstermesi ve onu mecnun olmakla itham etmesi, Dimad'ı tedavi etmek üzere Peygamber (sav)'e gitmeye sevk etti. Mekke'de Peygamber (sav) aleyhinde yürütülen propaganda savaşı, onun ve kavminin Müslüman olmalarına sebep oldu.

---

890 Müslim, 868; Ahmed, 1/302; Nesai, 6/8990; İbni Mace, 1893

• Peygamber (sav)'in şahsında sabır ile hilim sıfatları ortaya çıkmaktadır. Dimad onu delilik hastalığından tedavi etme teklifini sundu ki bu gazabın dozajını arttıran bir tutumdur. Ancak Peygamber (sav) bu durumu hilim (yumuşaklık) ve sükûnetle karşıladı ki, bu durum Dimad'ın hoşnut kalmasına, hayran olmasına ve Peygamber (sav)'e karşı saygısına sebep oldu.

• Peygamber (sav)'in bazı hutbelerini onunla açtığı (başladığı), bu mukaddimenin önemi anlaşılmaktadır. Çünkü o mukaddime (giriş) Allah'ı tazim etmeye, yüceltmeye ve ibadeti ona çevirmeye şamil gelmektedir. Bunun içindir ki, Peygamber (sav) çoğu kere bu mukaddimeyi hutbelerinin ve vaazlarının başında söylemektedir.

• Dimad, Resûlullah (sav)'in fesahatinden ve güçlü beyanından çok etkilendi. Çünkü Resûlullah (sav)'in konuşması, iman, yakin ve hikmetle doldurulan bir kalpten çıkıyordu. Dolayısıyla onun konuşması kalbe ulaşıyor ve onu imana çekiyordu.

• Dimad'ın süratle Müslüman oluşunda, İslam'ın fıtrat dini olduğuna ve nefislerin dâhilî ve haricî etkenlerden soyutlandığında, o nefisler etkileyici bir sözü dinlemekte ve doğru bir davranıştan çoğu zaman etkilenmekte ve kabul etmekte olduğuna dair delil bulunmaktadır.

• Resûlullah (sav)'in davanın yayılmasına ne kadar istekli olduğu görülmektedir. Zira Dimad'da sadık imanı, İslam'a hamaseti ve İslam'a olan güçlü kanaati gördü. Bu durum onu, onun kavmi için bile ondan biat almaya sevk etti.

• Bu ikili sohbette Allah Teâlâ'ya davet etmenin önemi için açık bir beyan (bildiri) bulunmaktadır. Zira Peygamber (sav) Allah'a davet etmeyi kişisel bağlılığın karinesi yaptı. Bu sebeple Peygamber (sav) dine bağlılık üzere biat aldı. Onunla da yetinmedi, kavmini İslam'a davet etmek üzere ondan biat aldı.

• İyilik ve sevgiyi, öncelikli kılmak ve fazilet ehlini korumak gerekir: *"Onu geri verin. Çünkü onlar Dimad'ın kavmindendir."* [891]

• O hadiste (konuşmada); acele etmemek, temkinli olmak, sohbet üslubu ve direkt yönlendirme gibi Peygamber (sav)'in Dimad'a karşı kullandığı bazı terbiye araçları bulunmaktadır ve hilim, sabır ve çokça hayırlı şeyleri yapmayı cesaretlendirme gibi bazı sıfatlar, bir eğitici olarak Resûlullah (sav)'in şahsında ortaya çıkmaktadır.

891 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/132-133; el-Vahy ve Tebliğü'r-Risale, Dr. Yahya el-Yahya, 111-113

Amr İbni Abese (ra)'ın Müslüman Oluşu

Amr İbni Abese es-Sülemi şöyle dedi: "Ben, Cahiliye devrinde insanların hepsinin dalalette olduklarını ve onların sağlam bir şey olmadıklarına inanırdım. Zira onlar putlara taparlardı. Ben, Mekke'de bir adamın bazı şeylerden haber verdiğini duyunca bineğime bindim ve ona geldim. Resûlullah (sav)'in gizlendiğini ve kavmi aslan kesilip ona karşı cüretkâr davrandıklarını gördüm. Nazik davranarak centilmence onun yanına gittim ve ona: 'Sen kimsin?' dedim. O: *'Ben Peygamberim.'* diye cevap verdi. Ben, 'Peygamber nedir?' diye sordum. O: 'Allah beni gönderdi.' dedi. Ben: 'Seni ne ile göndermiş?' dedim. O: 'Beni sıla-i rahim, putları kırmak ve Allah'ın vahdaniyetine iman edilmesi ve hiçbir şeyin ona ortak koşulmaması ile gönderdim.' dedi. Ben: 'O hâlde bu inanç üzerine seninle kimler var?' dedim. O: *'Bir hür (özgür) ve bir köle.'* dedi. (Amr İbni Abese şöyle dedi: 'O gün ona iman eden ve onunla birlikte olan Ebubekir ve Bilal idi.') Bunun üzerine ben ona: 'Ben de sana tabi oluyorum.' dedim. Peygamber (sav): *'Bugün senin buna gücün yetmez. Benimle insanların durumunu görmüyor musun? Fakat evine geri dön. Meydana çıktığımı duyduğun zaman bana gel.'* dedi."

Amr İbni Abese şöyle devam etti: "Bunun üzerine evime geri döndüm. Peygamber (sav) Medine'ye teşrif etti. Ben de o zaman ailemle birlikte idim. Ben haberleri araştırıyor ve insanlara soruyordum. Ta ki, Yesrib (Medine) ahalisinden bir grup yanıma geldi. Ben onlara: 'Medine'ye gelen bu adam ne yapıyor?' diye sordum. Onlar: 'İnsanlar alelacele ona gidiyorlar. Onun kavmi onu öldürmek istedi, ama buna güçleri yetmedi.' diye cevap verdiler. Bunun üzerine Medine'ye geldim ve onun yanına gittim. Ona şöyle dedim: 'Ey Allah'ın Resûlü! Beni tanıdın mı?' Peygamber (sav): *'Evet, sen Mekke'de benimle karşılaşan kişisin.'* dedi. "

Ve Amr İbni Abese (ra) hadisin geri kalanını da anlattı.

Geri kalan kısımda, Peygamber (sav)'e namaz ve abdestle ilgili soru sorduğu da bulunmaktadır.[892]

Dersler, İbretler ve Faydalar

1- Amr İbni Abese (ra), Cahiliye devrinde Allah Teâlâ'dan başka bir şeye tapmaya karşı çıkan haniflerdendi.

2- Peygamber (sav)'in aleyhinde Kureyş'in açtığı propaganda savaşları, Amr İbni Abese'nin Peygamber (sav) ile ilgili haberleri araştırmasına sebep oldu.

892 Müslim, 832; Ahmed, 4/112; Ebu Davud, 1277; Nisai, 1/279-280; İbni Mace, 1251

3-Peygamber (sav)'e karşı Kureyş'in cüreti ve şiddeti. Zira Amr İbni Abese, Peygamber (sav)'in kavminden gizlendiğini ve kavminin ona karşı cüretkâr davrandıklarını gördü.

4- Fazilet ve mevki sahiplerinin yanına edeple gitmek. Amr İbni Abese şöyle dedi: "Nazik davranıp centilmence onun yanına gittim."

5- Muhammedî risalet iki ana esas üzerine kurulmuşyur. Allah hakkı ve kul hakkı. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: *"Allah Teâlâ beni, sıla-i rahim ve putları kırmak ile gönderdi."* Bunda sıla-i rahimin önemine işaret eden deliller bulunmaktadır. Zira bu büyük ahlak, tevhide davet etmek ile beraber zikredilmesiyle birlikte İslam davasının evveliyatlarındandır. Bu beyanatta, putların, Arapların yanında en mukaddes şey olmasına rağmen, onlara karşı şiddetli bir hücum görülmektedir. Bunda da cahiliye alametlerinin izale edilmesinin önemine ve bu alametlerin izale edilmeden tevhit davasının istikrar bulması ve yayılmasının mümkün olamayacağına işaret eden delil bulunmaktadır.

6- Peygamber (sav)'in, o vakit putlarla ilgili islamın hükmünü uygulama gücünün olmamasına rağmen ilk önce putlarla ilgili olarak konuşmakta acele etmesi islamın uygulama alanı olmayan hükümlerini gizlemenin, tehir etmenin caiz olmadığına dair delildir. İnsanlardan bazıları vardır ki dini işlerden kolayca ve emniyet içerisinde uygulayabilecekleri açıklıyorlar ama dinî işlerden, uygulanması zor olan, cihadı ve karşı karşıya gelmeyi, zıdlaşmayı gerekli kılan şeyleri açıklamaktan kaçınıyorlar. İşte böylelerinin daveti noksandır. Allah resulünün yolundan sapmadır, ona uymamaktır. O Allah Resulü ki kendisine yardım edenlerin çok az olmasına rağmen cahiliyyeyle ve onların azgın tağutlarıyla mücadele etti ve bölgesindeki bütün düşmanlarına daveti ulaştırdı.[893]

7- Peygamber (sav)'in ashabına karşı olan hırsı, onlara emniyetli bir atmosfer sağlaması, onları emniyet sahiline ulaştırması ve onları sıkıştırmalara maruz kalmaktan uzaklaştırması. Peygamber (sav) Amr İbni Abese'ye şöyle dedi: *"Bugün senin buna gücün yetmez."*

8- Peygamber (sav)'in, ashabının geçmiş durumlarını hatırlaması ve şerefli tutumlarını unutmaması. Peygamber (sav) şöyle dedi: *"Sen, Mekke'de benimle karşılaşan kişisin."*

9- Peygamber (sav) Müslüman olan herkese etbalarının (Müslüman olanların) isim listesini vermezdi. Çünkü bunda soru soranın maslahatı yoktu ve bunun tebliğ ve beyanla hiç alakası yoktur. Bu yüzden Amr İbni Abese ona tabi olanları sorunca Peygamber (sav), *"Bir hür ve bir köle"* diye cevap verdi. İbni Kesir'in dediği gibi bu bir tevriyedir.

---

893 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 1/109

(İki veya daha fazla manayı taşıyan, diğer bir deyişle biri yakın biri de uzak olmak üzere iki manayı taşıyan bir lafzı getirmeye tevriye denir. –Mütercim-)

Yani, Peygamber (sav) hür ve köleden ismi cins kastetti, ama Amr İbni Abese ondan ismi ayn anladı.[894]

10- Peygamber (sav)'in, *"Evine dön. Benim zuhur ettiğimi duyduğun zaman yanıma gel."* Sözündeki davetten büyük bir ders almaktayız. Şüphesiz şiddet, sıkıntı, bela ve işkencenin olduğu bir yere müritleri ve üyeleri yığmak asıl değildir. İşte Resûlullah (sav), Müslümanları, kavimlerine dönmeye yönlendiriyordu ve ayrıca Habeşistan'a iki defa hicret etmeye emir vermişti. Bu da Müslümanların acı ve sıkıntılarını hafifletmek, onları tehlike mahallinden uzaklaştırmak, Müslümanların gücünü gizlemektir. Komutanın (liderin) bu tür sorunlarla meşgul olmaması için ona fırsat tanımak, sırrıyeti (gizliliği) garantilemek gönderildikleri yere fayda vermek, gelecek için hazırlık yapmak, devamlılık garantisini mülahaza etmek ve tümden yok olmaktan korunmaktır.[895]

Peygamber (sav)'e karşı yürütülen propaganda savaşı nedeniyle Müslüman olanlardan biri, Tufeyl İbni Amr ed-Devsi'dir. Onun kıssası siyer kitaplarında detaylı bir şekilde geçmektedir. Ancak Ekrem Ziya Umeri şu şekilde görüş bildirmektedir: "Bu kıssadan, 'Tüfeyl İbni Amr ed-Devsi, Peygamber (sav)'i Devs'in en erişilmez kalesine sığınmaya davet etti. Ancak Peygamber (sav) bunu kabul etmedi."[896]

Ancak diğer sahih bir rivayet şuna işaret etmektedir: "Tüfeyl, kavmini İslam'a davet etti. Kavmi kendisinden yüz çevirip daveti reddedince Tüfeyl, Resûlullah (sav)'den onlara beddua etmesini istedi. Ancak Resûlullah (sav) onlara hidayet için dua etti.[897] Peygamber (sav) o zaman Medine-i Münevvere'de idi."[898]

İmran'ın Babası Husayn (ra)'ın Müslüman Oluşu

Kureyşliler, Husayn'a çok değer veriyorlardı. Ona gelerek şöyle dediler:

"Git, namımıza bu adamla konuş. Çünkü o, ilahlarımızı dile getiriyor, onlara sövüyor."

Kureyşliler, Husayn'la birlikte geldiler. Peygamber (sav)'in evinin kapı-

894 El-Vahyu ve Tebliğur-Risale, 106-109
895 El-Esas Fis-Sünne, Said Havva, 1/26
896 Müslim, 116; Ahmed, 3/371
897 Buhari, 1037; Müslim, 2524
898 İbni Kesir, 2/76; Es-Siretü'n-Nebeviyye es-Sahihe, Dr. Umeri, 1/146

sının yakınında oturdular. Peygamber (sav): *"Şeyhe yer açın!"* diye buyurdu.

İmran ve çok sayıda arkadaşı da orada idiler. Husayn söze şöyle başladı:

"Nedir bu senden bize ulaşan? Sen ilahlarımıza sövüyorsun. Sen onları ağzına alıyorsun (kötülüyorsun). Senin baban akıllıydı, atalarının dinine ve akidesine bağlıydı ve hayırlı bir insandı" Peygamber (sav) şöyle evap verdi:

"Ey Husayn! Benim babam da, senin baban da ateştedir. Ey Husayn! Sen kaç tane ilaha tapıyorsun?" Husayn:

"Yerde yedi, gökte de bir taneye." diye cevap verdi.

Peygamber (sav):

"Başına bir kötülük (bela) geldiğinde kime dua ediyorsun?" diye sordu. Husayn:

"Gökte olana." dedi. Peygamber (sav):

"Malın helak olduğunda kime dua ediyorsun?" diye sordu. Husayn:

"Gökte olana" dedi. Peygamber (sav):

"O hâlde gökte olan tek olarak sana icabet ediyor, kalkıp diğerlerini ona ortak kılıyorsun? Sen şükürde ondan razı oluyorsun veya sana galip gelmekten korkuyor musun?" diye sordu. Husayn:

"İkisinden hiçbiri." dedi ve ekledi:

"Anladım ki, şimdiye kadar onun gibi bir insanla konuşmadım." Peygamber (sav):

"Ey Husayn! Müslüman ol selamet bulasın." dedi. Husayn:

"Benim kavmim ve aşiretim vardır, onlara ne diyeceğim?" dedi.

Peygamber (sav) ona:

"Şöyle de: Ey Allah'ım! Senden hidayet talep ederim ki işlerimde doğru yolu bulayım." dedi.

Husayn o sözleri söyledi. Daha yerinden kalkmadan Müslüman oldu. Bunun üzerine İmran (onun oğlu) yerinden kalktı ve onun başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı.

Peygamber (sav) bu manzarayı görünce ağladı ve şöyle buyurdu:

"İmran'ın yaptıklarından dolayı ağladım. Husayn kâfir olarak girince İmran hiç yerinden kıpırdamadı ve onun tarafına hiç dönmedi. Ama Müslüman olunca İmran onun hakkını ifa etti. Bu manzaradan dolayı acıma duygusu içime girdi."

Husayn çıkmak istediğinde Peygamber (sav) ashabına:

"Kalkın evine kadar ona refakat edin." diye emir buyurdu. Kapıdan dışarı çıkınca Kureyş onu gördü ve birbirlerine:

"Adam din değiştirdi!" dediler. Ardından da dağıldılar.[899]

İmran'ın babası Husayn'ı bu şekilde sür'atle Müslüman olmaya teşvik eden, sevk eden şey, bir yandan fıtratın selim oluşu ve güzel hazırlığı, diğer yandan da Peygamber (sav)'in güçlü delili ve konuşmasının selabetidir.[900]

Burada Peygamber (sav)'in, Husayn'ın kalbine tevhit manalarını yerleştirmek ve itikat ettiği batıl inanışları parçalayıp dağıtmak için diyalog üslubunu kullandığını görmekteyiz.

Ebu Zer (ra)'ın Müslüman Oluşu

Ebu Zer (ra), Cahiliyenin yaşam tarzını ve din algısını hoş görmez, karşı çıkardı. Putlara ibadetten kaçınırdı. Allah'a ortak koşanları "Öyle değil" deyip inkâr ederdi. Müslüman olmadan üç sene önce belirli bir kıbleye yönelmeksizin Allah'a namaz kılardı. Peygamber (sav)'i duyar duymaz Mekke'ye geldi.

Onu sormayı istemedi. Gece olunca uzandı. Ali (ra) onu görünce onun yabancı olduğunu anladı ve onu kendi evine götürüp misafir etti. Hz. Ali (ra) gelişi ve işi ile ilgili ondan hiçbir şey sormadı.

Ebuzer sabahleyin evden ayrılıp Mescid-i Haram'a gitti. Akşama kadar orada bekledi. Ali (ra) yine onu gördü ve ikinci gece içinde onu eve götürüp misafir etti. Üçüncü gece de aynı şekilde oldu. Ali (ra) nihayet onun Mekke'ye geliş sebebini sordu. Ebu Zer, Hz. Ali'den emin olduğundan Resûlullah (sav) ile buluşup yüz yüze görüşmek istediğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Ali (ra) ona şöyle dedi: "Şüphesiz o haktır ve o Allah'ın Resûlüdür. Sabahladığında peşime düş. Eğer bir şey görür, sana kötülük gelmesinden korkarsam, sanki su döker gibi ayakta duracağım. Eğer yürümeye devam edersem, o zaman sen de peşimden gel."

Ebu Zer (ra) ona uyup peşinden yürüdü ve Resûlullah (sav) ile yüz yüze görüştü. Peygamber (sav)'in sözlerini dinledi ve Müslüman oldu. Bunun üzerine Peygamber (sav) ona şöyle buyurdu: "Kavmine geri dön, emrim sana ulaştığında onlara haber ver (şu an durumunu gizle)." Ebu Zer şöyle dedi: "Nefsim kudret elinde olana yemin olsun! Onların arasında yüksek sesle şehadet getireceğim." Ebuzer, Resulullah (sav)'in yanından çıktı ve Kâbe'ye kadar geldi. Orada yüksek sesle: "Ehedü en la ilahe illellah ve eşhedü enne

899 El-İsabet fi Temyizis-Sahabe, 1/337; Yusuf el-Kandehlevi, Hayatü's Sahabe, 1/7576; Tirmizi, No, 3483

900 Fıkhu'd-Davetil-İslamiyye, Seyyid Muhammed Nuh, 104

Muhammeden abdühü ve rasulüh" *(Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed (sav)'in onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim)* dedi. Bunu duyan Kureyş başında toplandı. Yere serene kadar onu dövdüler. O sırada Abbas İbni Abdulmuttalib geldi ve onları Ğifar kabilesinin intikamı ve Şam'a giderken memleketlerinden geçen ticaret kervanlarının onların saldırılarına maruz kalacağı hususunda uyardı. Böylece Abbas onu müşriklerin ellerinden kurtardı."[901]

Ebu Zer (ra), bundan önce de, Peygamber (sav) hakkında bilgi getirmesi, onu dinlemesi ve sonra da kendisine haber getirmesi için kardeşini göndermişti. Kardeşi yola koyulup Mekke'ye gelmiş ve onun konuşmasını dinlemişti. Sonrada Ebu Zer'e geri dönüp şöyle demişti: "Onun güzel ahlakları emrettiğini gördüm ve şiir olmayan kelamını işittim." Ebu Zer, "Benim istediğim şekilde beni rahatlatmadın. Yani beni hedefime ulaştırmadın, derdimi gidermedin." dedi. Bunun üzerine Ebu Zer bizzat Peygamber (sav)'e gitmeye karar verdi. Kardeşi ona dedi ki: "Mekke halkına karşı tedbirli ol. Çünkü onlar, onun işini çirkin sayarak ona buğzediyorlar ve ona asık suratla bakıyorlar."[902]

Dersler, İbretler ve Faydalar

1- Resûlullah (sav)'in zikrinin kabileler arasında yayılmasısonucu adı Ğifar kabilesine kadar ulaştı. Kureyş müşriklerinin, Peygamber (sav)'i ve getirdiği dini karalama ve ondan sakındırma metodunu izlemeleri sebebiyle davanın yayılmasında pek büyük katkıları oldu.

2- Ebu Zer (ra)'ın görüşünde özgür olma özelliğiyle herkesten farklı olması sebebiyle yaygaralar ve propagandalar onu etkilemedi. Bunun için Kureyş'in yaydığı her şeyi kabul etmedi! Bundan dolayıdır ki, yaygaranın etkisinden uzak, Peygamber (sav)'in haberinden emin olmak için kardeşini gönderdi.

3- Ebu Zer (ra)'ın Peygamber (sav)'e büyük önem vermesi. Zira kardeşi Üneys'in getirdiği genel bilgilerle yetinmeyerek hakikatin özüne bizzat kendisi vâkıf olmak istedi. Çünkü araştırmanın alanı, sadece hayrı emreden sıradan bir insanı araştırmak değildi. Fakat kendisinin peygamber olduğunu söyleyen bir adamın araştırmasıydı. Onun için hak yolunda sıkıntıları, yorgunlukları, şiddetli ve zor hayatı seçti, ehlinden ve vatanından uzak durmaya tahammül etti. Ebu Zer evini terk etti. Bir kap azıkla yetindi. Nübüvvetin durumunu öğrenmek üzere Mekke'ye göçtü. [903]

4- Bilgi toplamada sabırlı, temkinli ve ağır davranmak. Ebu Zer (ra),

901 Müslim, 3826 ve 3522

902 Buhari, 3861; Müslim, 2474; Sahihu's-Sire en-Nebeviye, İbrahim Ali, 83

903 El-Vahyu ve Tebliğur-Risale, Dr. Yahya el-Yahya, 91-93

Kureyş'in Peygamber (sav) ile konuşan herkesten nefret ettiğini bildiği için gayet temkinli, sabırlı ve ağır davrandı. Bu, temkin ve sabır durumun hassasiyetinden kaynaklanıyordu. Eğer, her önüne gelene Peygamber (sav)'i sorsaydı, Kureyş onu öğrenecekti. Dolayısıyla eziyet ve kovulmaya maruz kalacaktı, onun için kavminin çadırlarını terk ettiği ve uğrunda yorgunluk, zorluk ve eziyetlerine katlandığı hedefine ulaşamayacaktı.

5- Malum olan meseleyi konuşmadan önce ihtiyatlı ve uyanık olmak. Hz. Ali (ra), Ebu Zer (ra)'tan işini ve Mekke'ye geliş sebebini sorduğu zaman, üç gün onun evinde misafir kalmasına rağmen son derece ihtiyatlı davranarak ona Mekke'ye ne için geldiğini söylemedi. Ebu Zer (ra), Hz. Ali (ra)'a işini ve geliş sebebini söylemeden önce, ona söyleyecekleri şeyleri gizli tutmasını ve aynı zamanda kendisine yol göstermesini şart koştu. Tabii ki bu da ihtiyat hususunda zirveye ulaşmaktır ve nitekim aradığını buldu.

6- Hareketi, emniyet örtüsüyle gizlemek. Ali (ra) ile Ebu Zer (ra) arasında bir ittifak yapıldı. Hz. Ali (ra) birinin onları gözlediğini gördüğü zaman, sanki ayakkabısını düzeltiyor veya sanki su döküyor gibi belli bir harekette bulunacaktı veya bir işaret yapacaktı. Bu, karargâha (Daru'l-Erkam'a) doğru hareketlenmelerinin gizliliği için kaplayıcı bir emniyet örtüsüdür. Ebu Zer (ra) da Ali (ra)'ın arkasında belli bir mesafede yürüyordu. Bu davranış, ihtiyat sayılmaktadır ve aynı zamanda hareket etme sırasında meydana gelecek olağanüstü bir durumu hesaba katmak demektir.

7- Bu emniyet işaretleri, Ashab-ı Kiram'ın emniyet alanındaki üstünlüklerine, onlarda emniyet hissinin ne kadar yüksek olduğuna ve nefislerinin derinliklerine indiğine işaret etmektedir. Ta ki, özel ve genel olan bütün tasarruflarında farklı bir alamet hâline gelmişti. Dolayısıyla bütün hareketleri düzenli, planlı ve programlıydı. Sahabelerdeki emniyet hissinin benzerine çok muhtacız. Asrımızda medeniyetlerin yok olmasında ve devam etmesinde emniyetin rolü ve önemi büyüktür.[904]

Bugün her ülkede emniyetin özel okulları, ileri ve gelişmiş teknolojisi, yöntemleri, gelişmiş araçları, özerk teşkilatları ve büyük rakama sahip bütçeleri bulunmaktadır. Bugün genel olarak bütün bilgiler özel olarak da emniyet bilgileri çok pahalı bir fiyata satılmaktadır. O bilgileri elde etme uğruna gerek duyulduğunda canlar feda edilmektedir. Hâl böyleyken Müslümanların bu alana çok fazla önem vermeleri gerekmektedir ki, meselelerimiz düşmanlara mubah kılınmasın ve sırlarımız ellerinin ulaşabildiği yerde olmasın.[905]

904 Fis-Sire en-Nebeviyye Kıraatün li Cevanibil-Hazeri vel-Himayeti, Dr. İbrahim Ali, 58-59

905 Durusun fil-Kıtman Mahmut Şit Hattab, 9

8- Ebu Zer (ra)'ın hakkı araştırmadaki doğruluğu, aklının kemali, ağırbaşlılığı ve anlam gücü. Ona İslâm arz edildiğinde hemen Müslüman oldu.

9- Peygamber (sav) Ebu Zer'e, evine dönmesini ve Allah Teâlâ'nın, kendisini gösterene kadar durumunu gizlemesini emir buyurdu.

10- Ebu Zer (ra)'ın cesareti ve haktaki kuvveti. Zira o, Kureyş'e meydan okumak ve hakkı ilan etmek için onların meclislerinde ve toplantılarında Müslüman olduğunu ilan etti.[906]

Sanki o, Peygamber (sav)'in ona gizlemeyi emretmesinin, vücut için değil, ona şefkat ve acımak için olduğunu sandı. Bundan dolayıdır ki, o da buna gücü yettiğine dair Peygamber (sav)'e bilgi verdi. Onun için Peygamber (sav) onu o şekilde serbest bıraktı.

Bu olaydan alılıyorki kişi hakkı söylediğinde eziyet görecekse susması caiz olduğu gibi söylemesi de caizdir. Ancak meselenin hakikati şudur: O durumda hakkı söylemek hâl, hedef ve amaçlara göre değişmektedir. Bu şeylere göre sevabın varlığı ve yokluğu terettüp etmektedir.[907]

11- Ebu Zer (ra)'ın tutumu, dava için faydalı olduğu kadar Kureyş'in Peygamber (sav)'in aleyhine yürütülen psikolojik savaşa karşı direnmede katkı sağlayan ve Mekke kâfirlerinin kalbine isabet eden manevi bir darbedir de. Çünkü şecaatini, erkekliğini ve tahammül etme gücünü onlara gösterdi. Zira onun vücudundan kan aktığı hâlde tekrar dönüp şehadet kelimesini yüksek sesle dile getirdi.

12- Abbas b. Abdulmuttalib'in Müslümanları savunması ve Ebu Zer'i Kureyş'in eziyetinden kurtarma çabası, duygusunun ve gönlünün Müslümanlarla birlikte olduğunun delilidir. Mekke kâfirlerinin zulmünü reddetmedeki üslubu, onların kalp ve ruhlarını bilmede uzman olduğuna işaret etmektedir. Zira kervanlarının Ğifar yurdundan geçeceği zaman karşılaşacağı tehlikelere dikkatlerini çekerek onları zayıf yerlerinden vurmuş oldu.[908]

13- Ebu Zer Peygamber (sav)'in Mekke'de aldığı emniyet tedbirlerini çiğnemedi. Ebu Zer (ra) Peygamber (sav)'e bağlanması, onu çok sevmesi ve onunla karşılaşmaya hırslı olmasına rağmen Peygamber (sav)'in emrini yerine getirip Mekke'yi terk ederek kavmine döndü. Ailesinin iyiliğine, hidayetine ve onları İslam'a davet etmeye önem verdi. Davete herkesten önce kardeşinden, annesinden ve kavminden başladı.

14- Ebu Zer (ra)'ın kavmi üzerindeki etkisi, onlara doğru yolu gösterme kudretine sahip olması ve onları İslam'a inandırması. Buna rağmen onun yönetici olmaya selahiyeti yoktu. Müslim *Sahih*'inde Ebu Zer'in şöyle

906 El-Vahyu ve Tebliğur-Risale, 95
907 Fethu'l-Bari Şerhu Hadis, no, 3861
908 El-Vahyu ve Tebliğur-Risale, 94-95

dediğini rivayet etmektedir: "Ben, 'Allah'ın Resûlü, beni amil (vali) yapmayacak mısın?' dedim. Peygamber (sav) elini omzumun üzerine vurdu ve şöyle dedi: *'Ey Ebu Zer! Sen zayıfsın. O da emanettir, kıyamet gününde rezalet ve pişmanlıktır. Ancak onu hakkıyla alanlar ve onda üzerinde bulunan hakları eda edenler hariç."* [909]

O hâlde her şahıs için, Allah Teâlâ'nın ona musahhar kıldığı bir alanı vardır ve içinde görevini yerine getirecek bir meydanı vardır. Dolayısıyla kişi, davada ve insanları ikna etmede başarılı oldu diye her şeye selahiyeti ve kabiliyeti vardır anlamına gelmez.

15- Ebu Zer (ra)'ın imameti Ğifar kabilesinin efendisi (Eyma İbni Rahde'ye) havale etmesi Ebu Zer'in ondan önce Müslüman olması ve üstün mertebesine rağmen idarede yeteneğe işaret etmektedir. O da bütün işlerin bir elde toplanmaması, derecelerine göre insanlara değer verilmesi ve herkesin uygun olan yere konulmasıdır.[910]

16- Ebu Zer (ra)'ın davette hayrete düşüren başarısı. Zira Ğifar kabilesinin yarısı Müslüman oldu. Diğer ikinci yarısı da Hicret'ten sonra Müslüman oldu.[911]

Karalama çabaları, yaygara ve propaganda savaşı ve daha başlangıçta İslam davetine karşı kâfirlerin giriştikleri fikrî engellemeler boşa çıktı. Çünkü Peygamber (sav)'in sesi onların sesinden daha gür ve daha güçlü çıktı. Tebliğdeki araçları onların araçlarından daha etkili oldu. Yüksek ilkeleri üzerinde sabit kalışı, düşmanlarının beklentilerinden daha yüksek çıktı. Peygamber (sav), davetini gizlemek ve kendini düşmanlarının zehirli oklarından korumak için evinde oturmadı ve Mescid-i Haram'ın köşelerinden bir köşede kendisini inzivaya çekmedi. Tam aksine Peygamber kendi nefsini tehlikeye atıyor. Arapların Mekke'ye gelmeden önce yayla, suyu bol ve serin olan yerlerde kurmuş oldukları çadırlarına gidiyor, Mescid-i Haram'da yüksek sesle Kur'an'ı okuyordu. Ta ki, kalbinde hayattan birazcık özgürlük ve mertlikten iz, eser kalan insanlar işitsin ki, hidayet nuru akıllarının merkezine ve kalplerinin derinliklerine ulaşsın.[912]

Bu davetin kalplerinde karşılık bulduğu kişilerden bazıları şunlardır: Dimad el-Ezdi, Amr İbni Abese, Ebu Zer el-Ğifari, Tüfeyl İbni Amr ed-Devsi ve İmran'ın babası Husayn (ra) ... İşte bu, Kureyş'in Peygamber (sav) aleyhinde yürüttüğü karalama kampanyalarının sonuçsuz kaldığına işaret eden kesin delil ve aydınlık saçan burhandır. O hâlde biz bundan ibret alalım, o ders ve ibretlerden yararlanalım.

---

909 Müslim, 1825; Ahmed, 5/173 ve 276
910 El-Vahyu ve Tebligur-Risale,110
911 Es-Sire en-Nebeviye es-Sahihe, Umeri, 1/45
912 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 1/144

RESÛLULLAH (SAV)'İN MARUZ KALDIĞI EZİYET VE İŞKENCELER

Müşrikler, Peygamber (sav)'in davetini açığa vurmasından sonra onların arasından çıkıp Allah Teâlâ onu galip kılana kadar ona eziyet etmekten geri kalmadılar, gevşemediler. O dönemde ona inen çok sayıdaki ayet, bu eziyetlerin boyutuna işaret etmektedir. O dönemde inen ayetler ona sabretmeyi emrediyor, sabrın araçlarını gösteriyor, onu hüzünden sakındırıyor ve Allah Teâlâ'nın şu sözü gibi ona peygamber olan kardeşlerinin durumları hakkında örnekler getiriyordu:

"Onların (müşriklerin) söylediklerine katlan ve onlardan güzellikle ayrıl."[913]

"Artık Rabbinin hükmüne (boyun eğip) sabret. Onlardan hiçbir günahkâra yahut hiçbir nanköre boyun eğme."[914]

"(Resûlüm!) Onların yüzünden tasalanma, kurmakta oldukları tuzaklardan ötürü sıkıntı duyma."[915]

"(Resûlüm!) Sana söylenen, senden önceki peygamberlere söylenmiş olanlardan başka bir şey değildir. Elbette senin Rabbin mağfiret sahibi hem de bir azap sahibidir."[916]

Peygamber (sav)'e yapılan İşkencelerden Örnekler

Ebu Cehil dedi ki: "Muhammed sizin gözünüzün önünde yüzünü toprağa sürüyor (secde ediyor) mu? Onlar, "Evet, sürüyor." dediler. Bunun üzerine Ebu Cehil şöyle dedi: "Lat ve Uzza hakkı için, eğer onu böyle yaparken görürsem, onun boynuna basacağım. Ya da yüzünü toprağa iyice süründüreceğim!"

"Peygamber (sav) namaz kılarken Ebu Cehil geldi.

Onun boynuna basabileceğini zannetti. Ona doğru adımını atar atmaz, eliyle kendisini korumaya çalışır vaziyette aniden geri döndü. Etrafındakiler şaşırarak sordular: "Ne oldu sana?" Ebu Cehil şöyle cevap verdi: "Benim ile onun arasında ateşten bir hendek, saldırıya hazır korkunç ve kanatlı bir şey (canavar) vardı." Bunun üzerine Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"Eğer bana yaklaşsaydı, melekler onu hemen alıp paramparça edeceklerdi."[917]

---

913 Muzemmil, 10
914 İnsan, 24
915 Neml, 70
916 Fussilet, 43
917 Müslim, 2797

İbni Abbas (ra) anlatıyor:

Peygamber (sav) namaz kılıyordu. O sırada Ebu Cehil çıkageldi ve şöyle dedi: "Ben seni bundan menetmemiş miydim?" Peygamber (sav) onu yanından kovdu. Bunun üzerine Ebu Cehil: "Biliyorsun ki, Mekke'de benden daha fazla taraftarı olan bir kimse yoktur, dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayetleri indirdi:

"O, hemen gidip meclisini (kendi taraftarlarını) çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız" [918]

İbni Abbas şöyle dedi: *"Eğer o (Ebu Cehil) taraftarlarını çağırsaydı Allah'ın zebanileri (azap melekleri) onu yakalayacaklardı."* [919]

Abdullah İbni Mesud (ra) anlatıyor: "Peygamber (sav) Kâbe'nin yanında namaz kılarken Kureyş'ten bir grup orada oturuyorlardı. Onlardan biri şöyle dedi: 'Şu riyakâra bakmıyor musunuz? Hanginiz falanca ailenin kesilmiş develerine gidecek, devenin döl yatağını, kanını ve pislik dolu işkembesini alıp bekleyecek, Muhammed secde ettiği zaman da iki omzunun arasına koyacak?'

Bunun üzerine kavmin en bedbahtı yerinden fırladı, gitti, getirdi. Peygamber (sav) secdeye vardığı zaman onu iki omuzu arasına koydu. Peygamber (sav) ise başını kaldırmadan secdeye devam etti. Onlar alay ederek gülmekten birbirlerine yıkılılarak kendilerinden geçtiler. Nihayet bir kişi gidip durumu Hz. Fatıma'ya haber verdi. Hz. Fatıma (ra) alelacele geldi, Peygamber (sav)'in omuzlarının arasına bırakılan pisliği kaldırıp attı. Sonra onlara dönüp ağzına geleni söyledi. Üzerinden pislik atılana kadar Peygamber (sav) secdede kaldı.

Peygamber (sav) namazını bitirince onlara yüksek sesle şöyle beddua etti: ***'Ey Allah'ım! Kureyş'i sana havale ediyorum!'*** Sonra da Peygamber (sav) onların isimlerini teker teker zikrederek bedduaya şöyle devam etti: ***'Allah'ım! Amr İbni Hişam'ı (Ebu Cehil'i) sana havale ediyorum. Utbe İbni Rebia'yı, Şeybe İbni Rebia'yı, Velid İbni Utbe'yi, Umeyye İbni Halef'i, Utbe İbni Ebi Muayt'ı ve Ümare İbni Velid'i sana havale ediyorum."***

İbni Mesud şöyle devam etti: "Allah'a yemin ederim ki, Peygamber (sav)'in isimlerini sayarak beddua ettiği kişilerin Bedir günü, öldürülüp yere serildiklerini gördüm. Sonra da yerden sürüklenerek ağzı açık kuyuya (Bedir kuyusuna) atıldılar. Sonra Peygamber (sav) şöyle buyurdu: *'Kalib (kuyu) sahiplerinin peşinden lanet de gönderildi."* [920]

918 Alak, 17-18
919 Tirmizi, 3349
920 Buhari, 520; Müslim, 1794

Diğer sahih rivayetler Peygamber (sav)'in üzerine pisliği atanın Utbe İbni Ebi Muayf olduğunu, onu teşvik edenin de Ebu Cehil olduğunu açıklamaktadır. [921] Ve müşrikler, Peygamber (sav)'in onlara yaptığı bedduadan etkilendiler ve o durum onlara çok zor geldi. Çünkü onlar, Mekke'de yapılan duaların kabul olduğuna inanırlardı.[922]

Kureyş ileri gelenlerinin Peygamber (sav)'i dövmeleri

Kureyş ileri gelenleri bir odada toplanıp Peygamber (sav)'i konuştular ve söyle dediler: "Bu adamın durumu karşısında sabrettiğimiz kadar, hiçbir şeye sabrettiğimiz olmadı. Aklımızı, fikrimizi ve düşüncelerimizi sefih görmekte ve ilahlarımızı ayıplayıp sövmektedir. Yemin olsun! Biz ona karşı büyük bir şey üzerine sabretmişizdir!" Onlar Peygamber (sav)'in durumunu konuşurlarken, Peygamber (sav) oraya aniden geldi. Onu gören Kureyş, bir adamın sıçraması gibi yerlerinden sıçrayıp etrafını sardı ve ona, "Sen misin böyle böyle diyen (ilahlarımızın ve dinimizin ayıplarını dile getiren)?" dediler. Peygamber (sav) de: *"Evet, bütün bunları söyleyen benim."* diye cevap verdi.

Sonra onlardan biri, Peygamber (sav)'in omzundan tuttu ve elbisesini boynuna doladı. Sıkıp boğmaya çalıştı. Tam o sırada Ebubekir (ra) geldi, kendisini Peygamber (sav)'in üzerine attı ve onu boğulmaktan kurtardı. Hz. Ebubekir hem ağlıyor hem de onlara: "Bir adamı sırf 'Rabbim Allah'tır.' dediği için öldürüyor musunuz?" diyordu. [923]

Geçtiği Yollara Diken Dökülmesi

Peygamber (sav)'in amcası Ebu Leheb, insanlar arasında ona düşmanlık yapanların en şiddetlisi idi. Aynı şekilde karısı Ümmü Cemile de Peygamber (sav)'e düşmanlık yapanların en şiddetlisi idi. Peygamber (sav) ile insanların arasını bozmak ve aralarına fitne sokmak için söz götürüp getiriyordu.

Peygamber (sav)'in yoluna diken ve kapısına hayvan pisliği bırakıyordu. Onlar hakkında Allah Teâlâ'nın şu ayetlerinin inmesi hiç de garipsenecek bir durum değildir:

"Ebu Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da zaten, malı ve kazandıkları

921 Müslim, 1794
922 Es-Sire en-Nebeviye es-Sahiha, Umeri, 1/149
923 Buhari, 3687; 3856 ve 4815; Beyhaki, Fi Delilin Nübüvve, 2/274; Sahihu's-Sire en-Nebeviye, İbrahim el-Aliyy, 96

ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak. Odun taşıyıcı olarak ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu hâlde karısı da (ateşe girecek).” [924]

Ümmü Cemile, kendisi ve kocası hakkında Kur'an'da inen ayetleri işitince, Kâbe'nin yanında oturan Peygamber (sav)'e doğru geldi. Resulullah'ın yanında Ebubekir Sıddık da vardı. Elinde ceviz kıracak büyüklükte bir taş vardı. Onların yanına gelip durunca, "Ey Ebubekir! Arkadaşın nerede? Bana sövdüğünün, ayıpladığının ve hicvettiğinin haberi ulaştı. Allah'a yemin olsun! Eğer onu bulursam bu taşla döveceğim!" dedi ve geri döndü. Bunun üzerine Ebubekir (ra): "Ey Allah'ın Resûlü! O, seni görmedi mi?" dedi. Peygamber (sav): "Hayır, Allah (cc), bana doğru bakacak gözün görme gücünü aldı ve beni göremedi." buyurdu. Ümmü Cemile şu şiirleri söylüyordu:

"Müzemmemdir (kötülenen, ayıplanan), yüz çevirdik.

Dinine buğzettik, emrine isyan ettik."

Peygamber (sav) buna seviniyordu. Çünkü müşrikler müzemmeme sövüyorlardı. Peygamber (sav) şöyle buyuruyordu: *"Siz şaşmıyor musunuz ki, Allah nasıl Kureyş'in sövmesini ve lanetini benden çevirdi. Onlar müzemmeme sövüyorlar, müzemmemi lanetliyorlar. Oysa ben Muhammed'im."* [925]

Ebu Leheb öyle azgınlaşıp ileri gitti ki çarşılarda, sokaklarda, toplanma mekânlarında ve hac mevsimlerinde Peygamber (sav)'in peşinden gidip onu yalanlıyordu.[926]

Bunlar Peygamber (sav)'in müşriklerden çektiği bazı eziyetlerdir. Müşrikler, Peygamber (sav)'e çektirdikleri eziyetleri, Mekke devrinin sonlarında onu öldürme girişimleriyle sonlandırdılar.[927]

Resûlullah (sav), kendisine tabi olanlardan hiçbirine eziyet ulaşmadan önce kendisinin Kureyş'ten çektiği eziyetleri anlatarak şöyle diyordu: *"Hiç kimse korkutulmadığı halde ben, Allah (azze ve celle) için korkutuluyordum. Hiç kimseye eziyet edilmeden bana eziyet ediliyordu. Üzerimde otuz gece ve gün geçiyordu. Bilal'in koltuk altında sakladığı şey haricinde, ne benim ne de Bilal'in yiyeceği hiçbir yiyecek yoktu."* [928]

Peygamber (sav)'in yüce kadri ve en üstün şerefi olmasına rağmen, daveti açığa vurduğu daha ilk günden itibaren ağır yük, zahmetler ve zorluk-

924 Tebbet, 1-5
925 Buhari, 3533
926 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/293
927 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahihe, 1/153
928 Tirmizi, 2472; İbni Mace, 151

lar sebebiyle belalardan nasibini aldı. Peygamber (sav) Kureyş sefihlerinden pek çok eziyet gördü. Mekke'de onların meclislerinin yanından geçerken onunla dalga geçiyorlar ve alaylı bir şekilde ona şöyle diyorlardı: "İşte bu Ebu Kebse'nin (Peygamber'in sütbabası) oğludur. Gökten onunla konuşuluyor." Onlardan birisi Peygamber (sav)'in yanından geçerken alaylı bir şekilde ona, "Bugün gökten seninle konuşuldu mu?" diyordu.[929]

Durum giderek alay, istihza ve psikolojik eziyetler sınırını aşarak bedensel işkence ve eziyetlere dönüştü. Bundan da ziyade durum, Allah düşmanı Umeyye İbni Halef'in Peygamber (sav)'in (mübarek) yüzüne tükürmesine kadar vardı.[930]

Hatta Peygamber (sav)'in Medine'ye hicret etmesinden sonra bile eziyet, bela ve imtihanların hızı kesilmedi, yeni düşmanların ortaya çıkmasıyla yeni bir hatta girdi. Düşmanlık daha önce, aşağı yukarı Mekke'de Kureyş ile sınırlı iken, şimdi Medine'ye komşu münafıklardan, Yahudilerden, Farslılardan, Rumlardan ve onların müttefik ve iş birlikçilerinden yeni düşmanlar oluştu. Mekke'de sövmek, küfretmek, alay, ambargo ve dövme olan eziyet ve işkenceler, içinde hücum ve kaçış, kılıç ve mızrak darbeleri olan sıcak, silahlı ve askerî bir karşılaşmaya dönüştü. Dolayısıyla hem mallarda hem canlarda eşit şekilde bir bela oldu.[931]

Bu şekilde Peygamber (sav)'in hayat ve risalet süreci, işkence, bela ve imtihandan oluşan birbirine bağlı zincir halkalarından ibaret oldu. Ancak Peygamber (sav), Allah Teâlâ yolunda uğradığı eziyet ve belalar karşısında asla gevşemedi. Sabretti ve Allah'a gidince ücretini Allah'tan bekledi.[932]

Peygamber (sav) akla hayale gelmeyen fitne, eziyet ve işkencelerle karşılaştı. Bu ona yüklenen risalet miktarı kadardır. Onun içindir ki, Makam-ı Mahmud'u ve Rabbinin katında yüksek bir mertebeyi hak etti.

Geçmiş ümmetlere uğrayan azabın, kavmine isabet etmesinden korktuğu için ve davetçilere örnek olsun diye ona gelen bunca bela ve eziyete karşı sabretti.[933]

Eğer bu kadar acımasız zulümler Peygamber (sav)'e yapılmışsa, o zaman hiç kimse bela, eziyet ve imtihandan büyük değildir. Bu, Allah'ın davetçiler için koyduğu değişmez kanunudur. Ebu Said el-Hudri (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! En şiddetli belalara maruz kalacak olan insanlar kimlerdir?' diye sordum. Peygamber (sav) şöyle

929 Er-Ravdu'l-Ünf, 2/33
930 Age, 2/48
931 Zadü'l-Yakin, Ebu Şeneb, 137
932 Et-Temkin li Ümmetil-İslamiyye, 243
933 Mihnetü'l-Müslimine fil-Ahdil-Mekiyyi, Dr. Süleyman Süveykit, 197

buyurdu: *'Peygamberlerdir. Sonra rütbe ve mevkileri yüksek olanlardır. Sonra da rütbe ve mevkileri yüksek olanlardır. Kişi dinine göre belalara maruz kalır. Eğer dininde katı ve sert ise belası şiddetli olur. Yok, eğer dininde incelik (zayıflık) varsa yine dinine göre belalara maruz kalır. Bela, kulun üzerine gelmeye devam eder. Ta ki günahları kalmayıp onu yeryüzünde günahsız yürüyecek hâle getirene kadar."* [934]

SAHABELERİN ÇEKTİĞİ EZİYET VE İŞKENCELER

Ebubekir Sıddık'ın Karşılaştığı Eziyet ve İşkenceler

Sahabeler büyük dağların kaldıramayacağı büyük belalara katlandılar. Allah yolunda mallarını, canlarını seve seve verdiler. Zorluk, sıkıntı ve eziyet Allah Teala'nın dilediği kadar onların başına geldi. Müslümanların ileri gelenleri bu imtihanlardan kurtulamadı. Hz. Ebubekir'e eziyet edildi. Başının üstüne toprak serpildi. Mescid-i Haram'da ayakkabılarla dövüldü. Ta ki yüzü, gözü tanınmaz hâle geldi. Sonra elbiselerinin içine konularak evine getirildi. O, ölüm ile hayat arasına girmişti.[935]

Hz. Aişe anlatıyor: "Resûlullah (sav)'in ashabı toplandığı zaman, onların sayısı otuz sekize ulaşmıştı. Ebubekir (ra) artık ortaya çıkma zamanının geldiğini söyledi. Resûlullah (sav) ise şöyle buyurdu: 'Ey Ebubekir! Biz henüz az kişiyiz.' Hz. Ebubekir (ra) ortaya çıkma konusunda Peygamber (sav)'e ısrar ediyordu. Nihayet Resûlullah (sav) ortaya çıkmalarını emretti. Daha sonra Müslümanlar oradan ayrılarak Mescid-i Haram'a gittiler ve herkes kendi aşiretinde olmak üzere Mescid-i Haram'ın etrafında dağıldılar. Peygamber (sav) otururken Hz. Ebubekir (ra) kalktı ve hutbe okudu. Hutbesinde insanları Allah'a ve Resûlüne davet etti. Dolayısıyla Hz. Ebubekir (ra), Allah'a ve Resûlüne davet eden ilk hatip oldu.

Müşrikler derhal harekete geçerek Ebubekir ve diğer Müslümanların üzerine saldırdılar. Mescidin etrafında onları haddinden fazla dövdüler. Hz. Ebubekir şiddetle dövülmesi sonucunda ayaklar altına düştü. Ayaklarla tekmelendi. O esnada fasık Utbe İbni Rebia yaklaşarak dikildi, ayakkabısı ile onun yüzünün sağına soluna vurmaya başladı ve karnının üstüne çıktı. Hz. Ebubekir (ra)'ın yüzü gözü şişip tanınmaz hâle geldi ve burnu yüzünden ayırt edilemez oldu. Teymoğulları bu duruma daha fazla katlanmayıp koşarak geldiler ve müşrikleri Hz. Ebubekir'den uzaklaştırdılar. Onu bir elbiseye sararak taşıyıp evine götürdüler. Ölümünden şüphe etmiyorlardı.

934 İbni Mace, 4024; Tirmizi, 2398; Ahmed, 1/172; İbni Mace, 4023
935 Et-Temkin lil-Ümmetil-İslamiyye, 243

Daha sonra Teymoğulları dönüp mescide girdiler ve şöyle dediler: 'Vallahi eğer Ebubekir ölürse, biz de muhakkak Utbe İbni Rebia'yı öldüreceğiz.'

Tekrar Hz. Ebubekir (ra)'ın yanına döndüler. O hâlâ komada idi. Ebu Kuhafe (Ebubekir'in babası) ve Teymoğulları onunla konuştular ki, amaçları onu konuşturmaktı. Hz. Ebubekir (ra), ancak akşama doğru kendine gelip konuşmaya başladı ve ilk sözü, '***Resûlullah (sav) ne yaptı?'*** oldu.

Bunun üzerine Teymoğulları dilleri ile ona dokunup ayıpladılar ve onu yalnız bıraktılar. Annesi Ümmül Hayr'a: 'Ona iyi bak, bir şeyler yedir, içir.' Dediler ve daha sonra çıkıp gittiler. Onunla baş başa kaldığında annesi bir şeyler yiyip içmesi için ısrar etti. Ebubekir (ra) ise hep şöyle diyordu: 'Resûlullah (sav) ne yaptı?' Annesi, 'Vallahi arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yok.' dedi.

Bunun üzerine Hz. Ebubekir (ra) şöyle dedi: 'Hattab'ın kızı Ümmü Cemil'e git, Peygamber (sav)'in durumu nasılmış sor.' Annesi çıkıp Ümmü Cemil'e gitti: 'Ebubekir, Muhammed İbni Abdullah'ı soruyor.' dedi. Ümmü Cemil: 'Ben ne Ebubekir'i ne de Muhammed İbni Abdullah'ı tanırım.' diye cevap verdi. Sonra şöyle dedi: 'Eğer seninle beraber oğlunun yanına gitmemi istersen beraber gidelim.' O da: 'Evet, olur.' dedi. Birlikte Hz. Ebubekir'in yanına gittiler. Ümmü Cemil onu yere uzanmış vaziyette ağır bir hasta olarak buldu ve çığlıklar atarak şöyle haykırdı: 'Vallahi bunu sana yapanlar, elbette fısk ve küfür ehlidirler. Ben, Allah Teâlâ'nın senin intikamını onlardan almasını umuyorum.'

Hz. Ebubekir ona, 'Resûlullah (sav) ne yaptı?' diye sordu. Ümmü Cemil, 'Annen bizi dinliyor.' dedi. Hz. Ebubekir, 'Ondan sana zarar gelmez.' dedi. Ümmü Cemil, 'O (Resûlullah) iyidir, sağlamdır.' dedi. Hz. Ebubekir, 'Resûlullah nerededir?' diye sordu. Ümmü Cemil, 'Erkam'ın evindedir.' diye cevap verdi. Bunun üzerine Ebubekir: '***Allah'a yemin olsun! Ya Resûlullah (sav)'in yanına giderim ya da ağzıma bir lokma yemek, bir yudum su girmez.'*** Dedi. Bunun üzerine ortalık sakinleşip ayak sesleri kesilince ikisi birer koltuğunun altına girerek onu Resûlullah (sav)'e götürdüler.

Peygamber (sav) ona sarılıp öptü. Müslümanlar da ona sarıldılar. Peygamber (sav) onu böyle görünce kalbi şefkatle dolup taştı ve çok üzüldü. Bunun üzerine Ebubekir (ra) şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Babam da annem de sana kurban olsun! Benim durumumda korkulacak bir şey yok. O fasığın yüzüme yaptığı hariç. Bu benim annemdir. Çocuğu için iyi duygular besleyen ve çok iyilikte bulunan, uysal bir kadındır. Onun hidayeti için Al-

lah'a dua et. Umulur ki, Allah Teâlâ senin vesilenle onu cehennem azabından kurtarır.' Peygamber (sav) onun hidayeti için Allah Teâlâ'ya dua etti ve onu İslam'a davet etti. O da Müslüman oldu."[936]

Dersler, İbretler ve Faydalar

1- Hz. Ebubekir (ra)'ın İslam'ı ilan etme ve kâfirlerin karşısında açığa vurma isteği, güçlü imanına ve şecaatine işaret etmektedir. Bunun neticesi olarak büyük eziyetlere katlandı. Bu ağır darpler sonucu kavmi onun öleleceğini zannediyordu.

2- Hz. Ebubekir (ra)'ın Peygamber (sav)'e karşı beslediği sevginin derecesi ve boyutu çok dikkat çekicidir. O, zor durumda baygınlık hali geçer geçmez Peygamber (sav)'i sordu. Sormakta ısrar etti. Sonra da Peygamber (sav)'i görmeden hiçbir şey yemeyeceğine ve içmeyeceğine dair yemin etti. Onun, yürümeye ve hatta ayağa kalkmaya gücü yetmezken bu durum nasıl gerçekleşecekti? Fakat bu, Allah için olan sevgidir ve bütün zorlukları yenebilen azim ve kararlılıktır. Allah yolunda ve Resûlü için gelen her musibet rahattır, kolaydır.

3- O zaman olayları yönlendirme ve insanlara muamele etme konusunda, inanış farklılığı olsa bile kabilecilik korumacılığının rolü büyüktü. İşte Ebubekir (ra)'ın kabilesi, Ebubekir (ra)'ın ölümü hâlinde Utbe'yi öldüreceklerine dair yemin ettiler.[937]

4- Ümmü Cemil (ra)'ın emniyete önem vermesi de çok önemlidir. Bu emniyet hissi birkaç davranışta ortaya çıktı. O davranışların en önemlilerinden bazıları şunlardır:

a)- İnkâr Yoluyla Şahısları ve Bilgileri Gizlemek

Ümmül Hayr, Ümmü Cemil'den Peygamber (sav)'in bulunduğu mekânı sorduğu zaman, Ebubekir (ra)'ı ve Muhammed (sav)'i tanıdığını inkâr etti. Bu da sağlam bir davranış ve uyanıklıktır. Çünkü Ümmül Hayr, o zaman henüz Müslüman olmamıştı. Ümmü Cemil ise Müslüman olduğunu gizliyor, Ümmül Hayr'ın onun Müslüman olduğunu bilmesini istemiyordu. Aynı zamanda Ümmül Hayr'ın, Kureyş'in casusu olabileceğinden korktuğundan dolayı Resûlullah (sav)'in yerini ondan gizliyordu.[938]

b)- Bilgiyi Ulaştırmak İçin Durumu Kullanmak

Ümmü Cemil, Ebubekir (ra)'a bizzat kendisi bilgiyi ulaştırmak istedi ama aynı zamanda Ümmül Hayr'a bunu belli etmedi. Gizliliği derinleştirmek

---

936 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Kesir, 1/439-441; el-Bidaye ven-Nihaye, 3/30
937 Mihnetü'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekiyyi, 79
938 Fis-Sire en-Nebeviyye Kiraetün li CevanibilHazeri vel-Himaye, 50

için böyle davrandı. Durumu tamamıyla kendi lehine çevirmek suretiyle şöyle dedi: “Eğer seninle beraber oğlunun yanına gelmemi istersen bunu yapabilirim.”

Ümmü Cemil, zekâ ve güzel davranış sergileyen bir yolla Ümmül Hayr’a bu talebi arz etti. Çünkü onun şöyle demesi, “Eğer sen istersen” hâlbuki o annesidir ve şöyle demesi, “Oğlunun yanına” ve direkt Ebubekir’in yanına dememesi, bütün bunlar Ümmül Hayr da analık duygusunu harekete geçirmektedir. Dolayısıyla bu büyük isteğe boyun eğecektir. Bu şekilde de sonuçlandı. Zira Ümmül Hayr “evet” demek ile ona icabet etti. En sonunda Ümmü Cemil kendi şahsıyla bilgiyi ulaştırmada gayet başarılı oldu.

c)- Ebubekir’in Annesinin Duygusunu Kazanmada Mevcut Durumdan İstifade Etmesi

Görülüyor ki, Ümmü Cemil, Ümmü Hayr’ın gönlünü kazanmak için çabalamaktadır. Dolayısıyla Ebubekir (ra)’ın ağır hasta ve yatalak olarak içinde bulunduğu durumdan yararlanarak yüksek sesle çığlık atmaya başladı ve şu sözleriyle onu bu hâle sokanlara sövdü: “Bunu sana yapanlar, fısk ve küfür ehlidirler.” Şüphesiz Ümınü Cemil’in bu tutumu, oğluna bunu yapanlara karşı oluşan Ümmül Hayr’ın hüzün ve öfkesini çok az olsun dindirdi. Dolayısıyla bu durum, Ümmül Hayr’ın Ümmü Cemil’e karşı sevgi beslemesine yardımcı oldu.

Bununla Ümmü Cemil, Ümmül Hayr’ın duygusunu ve güvenini öyle kazandı ki, Ümmü Cemil’in Hz. Ebubekir (ra)’a bilgiyi ulaştırma görevini kolaylaştırdı.[939]

d)- Bilgiyi Dile Getirmeden Önce İhtiyatlı Davranmak ve Acele Etmemek

Ümmü Cemil (ra), dava liderinin yeri ile ilgili tehlikeli bilginin dışarıya sızmaması için gayet ihtiyatlı ve uyanık davrandı. Zira Ümmül Hayr’ı henüz emin olarak görmüyordu. Çünkü o anda müşrikti. Dolayısıyla onun tarafından pek emin olamadı. Onun için Ebubekir (ra) ondan Peygamber (sav)’in durumunu sorunca tereddüt etti: “Bu senin annendir, bizi işitiyor!” dedi. Ebubekir (ra): “Ondan sana herhangi bir zarar gelmez.” dediğinde. Ümmü Cemil hemen Peygamber (sav)’in iyi ve sağlam olduğunu haber verdi.[940] Daha fazla ihtiyat, daha fazla gizlilik için Peygamber’in yerini söylemedi. Ancak Ebubekir (ra), “O nerede?” diye sorduktan sonra “Erkam’ın evinde.” dedi.

e)- Görevi Yerine Getirmek İçin Uygun Zamanı Seçmek

Ebubekir (ra), Daru’l-Erkam’a götürülmek istendiğinde Ümmü Cemil

---

939 Fis-Sire en-Nebeviyye Kiraetün li CevanibilHazeri vel-Himaye, 50
940 Age, 51

hemen kabul etmedi. Ancak ayak sesleri kesilip ortalık sakinleşince annesi Ümmül Hayr ile birlikte koltuğuna girerek onu götürdüler. Çünkü harekete geçmek ve görevi yerine getirmek için uygun zaman o andı. Zira vakit dava düşmanları tarafından gözetlenme imkânı bırakmıyordu. Bu da, onların ortaya çıkma fırsatlarını en aza indirdi. Gerçekten pratikte görev yerine getirildi. Düşmanlar hiç farkına varmadan Hz. Ebubekir'e refakat ederek Erkam'ın evine sorunsuz girdiler. Bu da, seçilen zamanın çok uygun olduğunu göstermektedir.[941]

f)-Bağışın beladan sonra olması kanunu.

Ebubekir Sıddık'ın, annesini İslam şemsiyesi altına alma isteği ve annesinden iyilik gördüğü için Peygamber (sav)'den ona dua etmesi talebi sebebiyle, annesi Ümmül Hayr Müslüman oldu. Ebubekir (ra) başkalarının hidayetine istekliydi. O hâlde ona en yakın olanın hidayetine ne diyeceksin? [942]

Peygamber (sav)'den sonra en fazla eziyet ve fitneye uğrayan sahabelerden biri Ebubekir Sıddık idi. Onun Peygamber (sav)'e özel arkadaşlığına ve Peygamber (sav)'in kavminden gördüğü eziyet ve işkence yerlerinde Ebubekir (ra)'ın ona şiddetle yapışmasına rağmen çok eziyet görüyordu. Peygamber (sav)'e eziyet yapıldığı zaman, hemen öne çıkar, onu savunur ve kendi nefsini ona feda ederdi. Dolayısıyla kavminden ve onların ahmaklıklarından eziyet görürdü. Ebubekir (ra), aklı ve iyiliği ile tanınan, Kureyş adamlarından sayılmasına rağmen bunca eziyet ve işkencelere uğradı.[943]

HZ. BİLAL'İN UĞRADIĞI EZİYET VE İŞKENCELER

Müşriklerin Peygamber (sav)'e ve ashabına yaptıkları eziyetler katlanarak devam etti. Ta ki şiddetin en zirvesine ulaştı. Özellikle mustazaflara (ezilenlere) karşı daha da şiddetlendi. Müşrikler, onları akidelerinde ve Müslümanlıklarında fitneye düşmek, onları başkalarına ibret yapmak, mustazafların üzerine döktükleri azap sebebiyle de kin ve buğzlarına nefes aldırmak için onlara şiddetli işkenceler yaptılar.

Abdullah İbni Mesud'un şöyle söylediği rivayet edilmektedir: "Müslümanlıklarını ilk açıklayanlar yedi kişidir. Bunlar: Peygamber (sav), Ebubekir, Ammar, Ammar'ın annesi Sümeyye, Suheyb, Bilal ve Mikdad'dır. Peygamber (sav)'i, Allah Teâlâ Ebu Talib ile himaye ettirdi. Ebubekir (ra)'ı ise

941 Age, 50-52;
942 Mihnetu'l-Muslimin fil-Akdil-Mekkiyyi, 79
943 Age, 75

kavmi korudu. Diğerlerine gelince, onların koruyucuları yoktu. Müşrikler, onları yakalayıp demir zırhlar giydiriyor ve kızgın güneş altında bırakıyorlardı. Bu işkenceler karşısında, bazıları dayanamayıp müşriklerin istedikleri şeyi söylüyorlardı. Ancak Hz. Bilal (ra) müstesna. O, kendi canını kıymetsiz görüyor ve Allah Teâlâ yolunda işkencelere katlanıyordu.

Müşrikler bir gün onu tutup çocuklara teslim ettiler. Çocuklar da ona eziyet ederek Mekke'nin mahallelerinde dolaştırdılar. O yine de 'Ahad, Ahad' (Allah bir, Allah bir) diyordu.[944]

Hz. Bilal'i destekleyecek sırtı, himaye edecek aşiret ve ondan düşmanları uzaklaştıracak kılıçları yoktu. Mekke'nin Cahiliye toplumunda Bilal gibi bir insan sadece rakamlardan bir rakam idi. Dolayısıyla hizmet etmek, itaat etmek ve alınıp satılmaktan başka herhangi bir rolü yoktu. Ama onunda bir görüşü olsun veya o da bir fikir veya bir dava ya da bir mesele sahibi olması Mekke Cahiliye toplumunda çirkin bir suç olup onların temellerini sarsmak, ayaklarını kaydırmaktı. Ancak taklitçiliğe ve büyük atalarının örf ve âdetlerine karşı meydan okuyan gençlerin, ona doğru koştukları bu yeni dava, bir kenara atılıp unutulan kölenin kalbine girer girmez, onları bu kâinatta bir insan olarak ortaya çıkardı.[945] Bilal (ra) bu dine iman ettikten ve imanın büyük kervanında Peygamber (sav)'e ve kardeşlerine iltihak ettikten sonra, onun derinliklerinden imani manalar fışkırdı. İşte o insan, akidesi ve dini için işkenceye uğradı. Bunun üzerine Peygamber (sav)'in veziri Hz. Ebubekir (ra), işkence mahalline giderek Umeyye İbni Halef'le görüşüp şöyle dedi: 'Bu fakir hususunda Allah'tan korkmuyor musun? Ne zamana kadar bu böyle devam edecek?!' Umeyye: 'Onu bozan sensin. Gel de bu gördüklerinden onu kurtar!' dedi. Bunun üzerine Hz. Ebubekir (ra), 'Elbette yaparım. Benim yanımda senin dinin üzerinde ondan daha dinç ve daha kuvvetli siyah bir köle vardır. Ona karşılık onu vereyim.' dedi. Umeyye, 'Kabul ettim.' dedi. Ebubekir (ra), 'O, senin olsun.' dedi. Hz. Ebubekir bahsettiği köleyi ona verdi. Bilal'i de aldı ve azat etti."[946]

Diğer bir rivayette, "Onu yedi veki (külçe gram) veya kırk veki altınla satın aldı."[947]

Bilal'i bu kadar sabırlı kılan ve bu kadar sert ve şiddetli kılan şey nedir?! O, İslam'a sadık ve kalbi temiz bir insandı. Bu yüzden sert ve şiddetliydi ve bütün meydan okumalar ve bu kadar işkence çeşitleri karşısında hiçbir zaman mızrağı yumuşayıp bükülmedi. Onun bunca sabır ve sebatı,

944 Ahmed, 1/404; İbni Mace, 150; Beyhaki, fi Delailin-Nübüvve, 2/281-282
945 Et-Terbiyye el-Kiyadiye, 1/136
946 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Hişam, 1/394
947 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 1/140

onları öfkelendirdi ve hatta öfkelerini ve kinlerini artırdı. Özellikle zayıf Müslümanlardan İslam üzerinde sabit kalan tek insan olması, isteklerinde kâfirlere uymaması, işkence altında yüksek sesle meydan okuyup tevhit kelimesini tekrarlaması ve kendi canını kıymetsiz görmesi -ki zaten kavmi yanında kıymetsiz görünüyordu- ve bunca işkencelere katlanması müşrikleri daha da kızdırdı."[948]

Her beladan (imtihandan) sonra bir bağış (ödül) vardır. Hz. Bilal (ra), artık bütün azap ve işkencelerden kurtuldu. Kölelik esaretinden de kurtuldu. Geri kalan hayatını Resûlullah (sav) ile birlikte sürdürdü, ondan hiç ayrılmadı. Peygamber (sav) ondan razıydı ve onu cennetle müjdeledi. Peygamber (sav), Bilal (ra)'a: "Ben, bu gece cennette senin terliklerinin sesini duydum."[949] Demişti. Hz. Bilal (ra)'ın sahabe yanındaki mevkisine gelince, Hz. Ömer (ra) şöyle diyordu: "Ebubekir bizim efendimizdir. Bizim efendimizi (Bilal'i) de azat etmiştir."[950]

Ebubekir Sıddık (ra)'ın mustazaf Müslümanları kölelikten kurtarma hususundaki metodu, mustazaflara yapılan işkence ile mücadele de, önderlik komuta merkezinin kabul ettiği plan çerçevesinde oldu. Ebubekir (ra) kendi malını, bu dine katılan köle müminleri kölelikten azat etmeye ayırdı.

"Medine'ye hicretten önce Hz. Ebubekir (ra), Hz. Bilal ile beraber altı kişinin daha İslam ile şereflenmelerine vesile oldu. Bilal (ra) onların yedincisiydi. Bunlar şu kişilerdi: Amir İbni Fehuyre (Bedir ve Uhud Gazvesi'ne katıldı ve Maune kuyusu gününde şehit edildi.), Ümmü Ubeys, Zinnire. Bu köle kadın, Ebubekir (ra) tarafından alınıp azat edildiği zaman gözü kör olmuştu. Kureyşliler, "Lat ve Uzza onu çarptı ve gözlerini kör etti." dediler. Zinnire'nin "Kâbe'ye yemin olsun ki, yalan söylüyorlar. Lat ve Uzza ne zarar, ne de fayda verebilir." demesi üzerine Allah ona gözünü iade edip şifa verdi.[951]

Hz. Ebubekir (ra) Nehdiyye ve kızını da azat etti. Bunlar, Abduddaroğullarından bir kadının cariyeleri idi. Ebubekir (ra) bir gün onların yanından geçti. Sahibeleri o ikisini değirmene una göndermişti. Kadın, Hz. Ebubekir'i görünce cariyelerini azat ettirmek istediğini anladı ve yemin ederek: "Vallahi ben ikinizi kesinlikle azat etmeyeceğim!" dedi. Bunun üzerine Hz. Ebubekir (ra) da, "Ettiğin yeminin sorumluluğundan çık, ey Ümmü Mufalan." dedi. Kadın, "Pekâlâ, sen onların fikirlerini bozdun. Gel de sen onları azat et." dedi. Ebubekir (ra), "İkisine ne kadar istiyorsun?" diye sordu. Ka-

948 Mihnetu'l-Müslimine fil Ahdil-Mekkiy, 92
949 Buhari, 1149, Muslim, 2458
950 Et-Tabakatu'l-Kübra, İbni Said, 3/232. Bu rivayetin senedi güvenilirdir.
951 İbni Hişam, 1/393

dın, "Şu kadar, şu kadar." dedi. Hz. Ebubekir (ra), "Tamam, ikisini de aldım. Her ikisi de artık hürdür." dedi.[952]

Burada durup biraz düşündüğümüzde, İslam'ın, Sıddık ile her iki cariyeyi nasıl eşit tuttuğunu bize gösterecektir. Her ikisi ile Hz. Ebubekir (ra), efendi ile kölenin birbirlerine hitap ettiği gibi değil de arkadaşın arkadaşa hitap ettiği gibi hitap ettiler. Ebubekir (ra)'ın hem Cahiliye'de hem de İslam'da şerefi ve yüceliği olmasının yanında onları azat etmekle onların üzerinde iyiliği olmasına rağmen bunu onlardan kabul etti.

İslam her iki cariyeyi nasıl o kadar nurlandırdı ki güzel ahlakla ahlaklandılar. Onlar azat edildikten ve zulümden özgürlüğe kavuştuktan sonra eski sahibelerinin ununu orada bırakıp rüzgârın onu götürmesi veya hayvanların veya kuşların onu yemelerine terk etmeleri mümkündü. Fakat onlar bunu yapmadılar. Ancak işlerini bitirip ona teslim ettikten sonra bütün ilişkilerini ondan kestiler.[953]

Yine bir gün Hz. Ebubekir (ra) Muemmiloğullarından bir cariyenin yanından geçti. O Müslüman olmuştu. O günlerde henüz müşrik olan Hz. Ömer, İslam'ı bırakması için onu dövüyordu. Bıkıp usanana kadar döver sonra şöyle derdi: "Ben senden özür dilerim! Seni dövmeye devam ederdim ama dövmekten bıktığım için seni bırakıyorum." Kadın da: "Allah da sana böyle yapsın!" diyordu. Bu durumu gören Hz. Ebubekir (ra) derhâl onu satın alarak azat etti.[954]

Özgürlükleri hibe eden, köleleri kölelikten kurtaran İslam'ın vakur şeyhinin (Ebubekir) durumu böyleydi. Bu fedakâr insan, kavmi arasında muhtaçlara vermek, akrabaya yardım etmek, acizlerin yükünü taşımak, misafirleri ağırlamak ve belaya düşene yardım etmek gibi ahlaklarla tanınmıştı. Cahiliye'de hiçbir günaha bulaşmamıştı. Çabuk alışan, ülfet edilen, zayıf ve kölelere karşı kalbinden şefkat ve rahmet akan bir yapıya sahipti. Hz. Ebubekir (ra), köleleri azat etmeyi teşvik eden ve onun için büyük sevabı vadeden İslam kanunları henüz inmeden, malının büyük bir bölümünü Allah rızası için köleleri satın alıp azat etmeye harcadı.[955]

Mekke toplumu, Ebubekir'in (ra) bunca malı mustazaflar için vermesini çok görüyorlardı. Ama Sıddık'ın gözünde onlar, yeni dinde onun kardeşleriydi ve yeryüzünün bütün müşrikleri ve tağutları (diktatörleri) onun yanında o mustazafların birine bile eşit değillerdi. İşte bunlarla ve bunlara

952 Age, 1/393
953 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şeybe, 1/346
954 İbni Hişam, 1/393
955 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/345

benzeyen unsurlarla tevhit devleti kuruldu, öncü ve güzelliği ile insanları hayrete düşüren İslam medeniyeti oluşturuldu.[956]

Ebubekir (ra) bu ameliyle övülmeyi, dünyayı, şan ve şerefi kastetmedi. Ancak kerem ve celalet sahibi Allah Teâlâ'nın rızasını kastetti. Bir gün babası ona şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! Ben senin zayıf köleleri azat ettiğini görüyorum. Mademki bu işi yapıyorsun, o zaman kendilerini sana siper edecek ve seni koruyacak güçlü erkekleri azat et!" Hz. Ebubekir (ra) şöyle dedi: "Ey babacığım! Yapmak istediğimi Allah (azze ve celle)'nin rızası için yapmak istiyorum." O hâlde Allah Teâlâ'nın Sıddık hakkında kıyamete kadar okunacak ayetleri indirmesi hiç de garipsenecek bir durum değildir. Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Artık kim verir ve sakınırsa, en güzeli de tasdik ederse, Biz de onu en kolaya hazırlarız (Onu başarılı kılarız). Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayar, en güzeli de yalanlarsa, Biz de onu en zora hazırlarız. Düştüğü zaman da malı kendisine hiç fayda vermez. Doğru yolu göstermek bize aittir. Şüphesiz dünya da ahiret de bize aittir. (Ey insanlar!) Alev alev ateşle sizi uyardım. O ateşe, ancak yalanlayıp yüz çeviren kötüler girer. Temizlenmek üzere malını hayra veren iyiler ondan (ateşten) uzak tutulur. Yüce Rabbinin rızasını istemekten başka onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur. Ve o (buna kavuşarak) hoşnut olacaktır."[957]

İlk İslam cemaatinin fertleri arasındaki bu dayanışma, hayır, bağış ve hibenin en yüksek zirvelerinden bir zirve idi. O köleler, İslam ile onun sebebiyle tartışacakları, onu savunacakları ve onun yolunda cihad edecekleri akide ve fikir sahibi oldular. Ebubekir (ra)'ın, onları satın alıp sonra da azat etme işine atılması, bu dinin yüceliğine ve bu dinin Ebubekir (ra)'ın nefsi ve ruhi derinliklerine ne kadar indiğine işaret etmektedir.

Bugün Müslümanlar, bu yüce destanı ve yüksek duyguları ihya etmeye muhtaçtırlar ki akide ve din düşmanları tarafından soykırıma uğramakta olan bu ümmetin evlatları arasında kaynaşma, birlikte yaşama ve yardımlaşma olsun!

AMMAR B. YASİR İLE
BABA VE ANNESİNİN UĞRADIKLARI BELA VE İŞKENCELER

Ammar'ın babası Yasir, Yemen kabilelerinden Anesoğullarındandı. Yasir ve kardeşleri Haris ve Malik, kaybolan kardeşlerini bulmak üzere Mekke'ye geldiler. Haris ve Malik Yemen'e geri döndüler. Yasir ise, Yemen'e

956 Et-Terbiyetu'l-Kiyadiyye, 1/342
957 Leyl, 5-21; İbni Hişam, 1/319; Tefsiru'l-Alusi, 30/152

dönmeyerek Mekke'de yerleşti. Mahzum kabilesinden Ebu Huzeyfe İbni Muğire'nin himayesine girmek üzere onunla anlaşma yaptı.[958] Ebu Huzeyfe onu, Sümeyye Binti Hayyat adındaki cariyesiyle evlendirdi. Sümeyye, Yasir'den Ammar adında bir erkek çocuğu dünyaya getirdi. Bunun üzerine çok geçmeden ölen Ebu Huzeyfe onu azat etti. Nihayet İslam geldi. Yasir, Sümeyye, Ammar ve Ammar'ın kardeşi Abdullah İbni Yasir Müslüman oldular. Efendileri olan Mahzumoğulları onlara çok kızdılar ve onların üzerine azap ve işkence çeşitlerini döktüler. Mahzumoğulları öğle vaktinin kızgın sıcağında onları Harem dışına çıkarıyor, Mekke'nin kızgın kumu üzerinde onlara işkence ediyor[959] ve karınlarından sırtlarının üstüne, sırtlarının üstünden de karınlarının üzerine onları çeviriyorlardı.[960] Onlar işkence görürlerken Peygamber (sav) onlara uğrayarak, "Ey Yasir ailesi! Sabrediniz! Şüphesiz buluşacağımız yer cennettir."[961] dedi.

Ebu Cehil, Sümeyye (ra)'ın yanına gelerek ona şöyle dedi: "Sen ancak Muhammed'e âşık olduğun için iman ettin." Sümeyye (ra) sert ve katı bir söz söyledi. Bunun üzerine Ebu Cehil mızrak ucuyla iffet yerine vurarak onu şehit etti. Böylece Sümeyye İslam'ın ilk şehidi oldu. Allah ondan razı olsun.[962] Hz. Sümeyye (ra) bu cesur tutum ve davranışıyla Allah yolunda sunabileceği en değerli ve en pahalı şeyi, olan canını verdi. Her Müslüman kadın, Allah yerin ve içindeki her şeyin tek vârisi olana kadar, hiç gözünü kırpmadan ona diksin, kalbi de ona uymaya çalışsın.[963]

Hz. Osman (ra)'ın hadisinde şu ifadeler yer almaktadır: "Bir gün Peygamber (sav)'in elini tutmuş olduğum hâlde Batha vadisinde yürüyorduk. Nihayet Ammar ailesini işkenceye uğramış bir durumda bulduk. Ammar'ın babası şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu her zaman böyle mi devam edecek?" Resûlullah (sav) ona: "Sabret" buyurdu ve şöyle dua etti: "Yarabbi! Yasir ailesini mağfiret et ve ettin de"[964] Sonra Yasir çok kalmadan işkence altında vefat etti.

Peygamber (sav), fedailik sembolü olan Yasir ailesine yardım edecek güçte değildi. Onlar köle değillerdi ki, onları satın alıp sonra da azat etsin. Onun yanında, onları eziyet ve işkenceden kurtaracak kuvvet de yoktu. Nihayet Peygamber (sav)'in yapabildiği tek şey; cennet ve mağfiretle müjde-

958 Ensabu'l-Eşraf, Belazuri, 1/100-157
959 İbni Hişam, 2/68
960 Behcetu'l-Mehafil, Amiri, 1/92
961 Hakim, 3/383; Hilye, 1/140; el-Metalibu'l-Aliye, 4034; Sahihu's-Sire En-Nebeviyye, İbrahim el-Aliye, 9798
962 Mihnetu'l-Müslimine fil-Ahdil-Mekkiyyi, 99
963 Et-Terbiyetu'l-Kiyadiye, 1/217-218
964 Ahmed, 1/62, Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 98

lemeyi süsleyip onlara göndermesi ve onları sabra teşvik etmesiydi ki, bu mübarek aile sonradan gelecek olan nesillere örnek olsun ve tarih boyunca devamlı olan merasim bölüğü bu hakikate şahit olsun: "Ey Yasir ailesi! Sabredin! Muhakkak buluşacağımız yer cennettir."[965]

Hz. Ammar (ra)'a gelince, O ailesinden sonra uzun bir zaman çeşitli işkencelere dayanarak yaşamaya devam etti. Ammar (ra), Mekke'de onları himaye edecek aşiretleri, koruyanları ve güçleri olmayan mustazaf grubundan sayılmaktaydı. Kureyşliler, onları dinlerinden döndürmek için Mekke'de gün ortasında güneşin kızgın sıcağında işkence yapıyorlardı. Hz. Ammar (ra)'a öyle işkence yapıyorlardı ki ne söylediğini bilmiyordu.[966]

Müşrikler işkence yapmak için onu tuttukları zaman, Peygamber (sav)'in aleyhinde konuşmadan ve ilahlarını hayırla yâd etmeden onu serbest bırakmadılar. Serbest bıraktıktan sonra ağlayarak Peygamber (sav)'in yanına geldi. Peygamber, (sav) "Ne var?" diye sordu. Ammar (ra), "Şer vardır. Vallahi sana dil uzatmadan, ilahlarını da hayırla yâd etmeden müşrikler beni serbest bırakmadılar." dedi. Peygamber (sav), "Kalbin nasıldır?" diye sordu. O, "Kalbim iman ile mutmaindir." Dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) şöyle buyurdu: "Eğer onlar yine işkence ederlerse sen de tekrar et."[967] Hz. Ammar'ın imanında sadık olduğuna Allah Teâlâ'nın şahitlik yapmasına dair vahiy indi. Allah Teâlâ şöyle buyuruyordu:

"Kalbi iman ile dopdolu olduğu halde küfre zorlanan kimse dışında imanından sonra Allah'ı inkar eden ve küfre göğüs açan kimselere Allah katında bir azap gelir. Onlar için büyük bir azap vardır."[968]

Hz. Ammar (ra), Peygamber (sav) ile birlikte bütün gazvelere katıldı.[969] Hz. Bilal (ra) ile Hz. Ammar (ra)'ın olaylarında, azimetle ruhsat arasında gidip gelen büyük bir fıkhi mesele vardır. Davetçilerin onu tamamıyla anlayıp idrak etmeleri, ifrat ve tefrit olmadan onu doğru çerçevesine ve ince ölçülerine bırakmalarına ihtiyaçları vardır.

SA'D İBNİ EBİ VAKKAS'IN UĞRADIĞI EZİYET VE İŞKENCELER

Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra) kâfir olan annesi tarafından fitneye maruz kaldı. Sa'd İbni Ebi Vakkas'ın, onun dinine geri dönmesi için annesi yemeyi ve içmeyi bıraktı. Taberani şöyle rivayet etmektedir: "Sa'd (ra) şöyle demiştir: 'Şu ayet benim hakkımda inmiştir:

965 Et-Terbiyetu'l-Kiyadiyye, 1/217-218
966 Mihnetu'l-Muslimin fil-Ahdil-Mekki, 100
967 Hâkim, 2/357; Nasbur-Raye, Zeylai, 4/158; Fikhu's-Sire, Gazali, 103
968 Nahl, 106
969 Age

"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan bir şeye (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber vereceğim." [970]

Sa'd devamla şöyle demiştir: 'Anneme karşı iyilikle davranan bir adamdım. Müslüman olduğum zaman, annem şöyle dedi: 'Ey Sa'd! Senin yeni icat ettiğin bu din nedir? Yemin ederim ki, ya dinini terk edeceksin ya da ölene kadar hiçbir şey yemeyeceğim, dolayısıyla insanlar: 'Ey kendi öz annesinin katili!' diyerek seni ayıplayacaklardır.' Ben: 'Ey Anneciğim! Böyle yapma. Çünkü ne olursa olsun hiçbir şey için dinimi terk etmem.' dedim. Annem bir gün bir gece durdu ve hiçbir şey yemedi. Sabahlayınca takati kalmamıştı. Başka bir gün bir gece durdu ve hiçbir şey yemedi. Takatsiz bir hâlde sabahladı. Başka bir gün ve bir gece daha durdu ve hiçbir şey yemedi. Daha da takatsiz ve güçsüz bir hâlde sabahladı. Annemin bu durumunu görünce ona şöyle dedim: 'Anneciğim! Şunu bil ki, Allah'a yemin olsun! Eğer senin yüz tane ruhun olsa, gözümün önünde teker teker çıksalar yine de bu dinimi hiçbir şey için terk etmem. İstersen ye, istersen yeme!' Bunun üzerine annem yemeye başladı."[971]

İmam Müslim şöyle rivayet etmektedir: "Sa'd'ın annesi, Sa'd dininden dönene kadar onunla konuşmayacağına ve hiçbir şey yiyip içmeyeceğine yemin etti ve: 'Hani, sen Allah'ın anana-babana karşı iyi davranmanı tavsiye ettiğini söylüyordun. Ben senin annenim ve sana bunu emrediyorum.' dedi.

Sa'd'ın annesi tam üç gün üç gece durdu. Meşakkatten ve takatsizlikten bayılıp komaya girdi. Bunun üzerine Ümare adında diğer bir çocuğu kalkıp ona bir şeyler içirdi. Sa'd'ın annesi ona beddua ediyordu. Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim 'de şu ayeti indirdi:

"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa..."

O ayette, "Dünyada onlara iyilikle davranmak suretiyle arkadaşlık et." vardır. Ravi diyor ki: "Onlar ona bir yiyecek yedirmek istedikleri zaman, onun ağzını bir ağaçla açarlardı. Sonra da boğazına dökerlerdi."[972]

Sa'd'ın (ra) belası büyüktü. Tutumu ise, yegâne bir tutum olup kalbi-

970 Ankebut, 8
971 Tefsiru İbni Kesir, 3/446
972 Müslim, 1748; Tirmizi, 3189

nin derinliklerine imanın ne kadar indiğine ve sonuç ne olursa olsun imanı üzerinde hiçbir pazarlık kabul etmeyeceğine işaret etmektedir.[973]

Mekki ayetleri araştırdığımız zaman şu hakikate ulaşmaktayız: İster sevgide ister yardımlaşmada Müslüman olan kimse ile kâfir akrabaları arasında velanın kesilmesine rağmen yine de Kur'an onlara karşı sıla-i rahmi kesmemeyi ve onlara iyilik yapmayı emir buyurmaktadır. Bununla birlikte onların arasında herhangi bir vela söz konusu değildir. Çünkü vela, sadece Allah'a, O'nun Resûlüne, O'nun dinine ve müminleredir.[974]

MUS'AB İBNİ UMEYR'İN UĞRADIĞI BELA VE İŞKENCELER

Mus'ab İbni Umeyr (ra) gençlik, güzellik ve zenginlik bakımından Mekke'nin en gözde delikanlısıydı. Annesi ve babası onu çok seviyorlardı. Annesi, çok mal ve servet sahibiydi. En güzel ve en kibar elbiseleri ona giydirirdi. Mekke'de en güzel kokuları o sürüyordu. En güzel ve en zarif hadremi ayakkabıları o giyerdi. Annesi ona öyle düşkündü ki, yattığı zaman bile helva kabı onun başucunda idi. Uyandığında ondan yerdi.[975] Mus'ab, Peygamber (sav)'in Erkam İbni Erkam'ın evinde insanları İslam'a davet ettiğini öğrenir öğrenmez hemen oraya giderek Müslüman oldu ve onu tasdik etti. Kavminden ve ailesinden korktuğu için Müslüman olduğunu gizledi. Zaman zaman gizlice gelip Peygamber (sav) ile görüşürdü.

Bir gün namaz kılarken onu Osman İbni Talha gördü. Annesine ve kabilesine haber verdi. Bunun üzerine onu yakalayıp hapsettiler. Nihayet fırsatını bulup kaçtı ve Habeşistan'a yapılan ilk hicrette oraya giderek kurtuldu.[976]

Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra) şöyle dedi: "Ben onu İslam'da sıkıntı içinde, zayıf ve perişan bir hâlde gördüm. Onun cildi, tıpkı yılanın cildi gibi kavlayıp düşüyordu. . Onun içinde bulunduğu takatsizlik ve zayıflık sebebiyle biz onu develerimizin hörgüçleri üzerine bindiriyorduk."[977]

Peygamber (sav) ondan bahsedince şöyle diyordu: "Mekke'de Mus'ab İbni Umeyr'den daha derli toplu, daha zarif elbiseli ve ondan daha fazla nimet içinde yüzen bir kimse görmedim."[978]

Onun başına gelen bunca belaya, eziyete, vücudundaki ve kuvvetindeki zayıflığa ve kendisine yakın olan insanlardan cefa görmesine rağmen, ha-

973 Mihnetu'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekki, 106
974 El-Velau vel-Berau, Muhammed el-Kahtani, 174-175
975 Er-Ravdu'l-Ünf, 2/195
976 Mihnetu'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekkiyyi, 107
977 İbni İshak, 193
978 Hâkim, 3/200, et-Tabakatu'l-Kübra, 3/116

yır, fazilet ve Allah Teâlâ yolunda cihad etmekten geri durmadı. Ta ki, Uhud gününde Allah Teâlâ ona şehadeti nasip edene kadar.[979]

Hz. Mus'ab (ra) bolluk içindeki gençlere, müreffeh hayat içinde yaşayan zengin evlatlarından bol nimetler içinde olanlara, mal, şan, şeref içindekilere ve saray çocuklarına ve kendilerini beğenenlere, güzeli ve en hoşu aramada mübalağa edenlere ve hayat nasıl değişirse değişsin peşinde koşanlara örnek sayılmaktadır.

Hz. Mus'ab (ra) Müslüman olduktan sonra hep güçlü, başı dik durdu. Zayıflık göstermedi, gevşemedi, ayakları zayıf ve takatsiz olmadı, nefsi ve şehvetleri mağlup etmedi. aldatıcı nimetler cehennemine düşmedi.[980]

Hz. Mus'ab (ra) bu dine girdiği ve o biatı yaptığı gün, geçmişini, içindeki her çeşit rahatlık, lezzet ve sevinçle birlikte bırakarak onlara "Allah'a ısmarladık" dedi. İmanının parlaması ve yakini derinleşmek için bela kapısından geçmesi gerekiyordu.

Hz. Mus'ab (ra)'ın çevresinde tağutların ve korkuların kol gezmesine, başına gelen zorluk, darlık, fakirlik, işkence ve kaybettiği bunca nimetlere ve rahatlığa rağmen kalbi mutmaindi ve hâlinden razıydı.[981]

Hz. Mus'ab (ra) fakirlik belasına, ailesinin yanındaki şan, şeref ve mevkisini kaybetme belasına, aile, akraba ve aşiret fitnesine, açlık ve işkence belasına, gurbet ve vatandan uzak olma belasına maruz kaldı. Bütün bu belalardan dini ve imanıyla zaferle, derin bir itminan ve en güçlü bir sebatla çıktı.[982] Allah Teâlâ'nın izniyle onunla ilgili olarak Medine dönemini anlatırken üzerinde duracağımız çok konu olacaktır.

HABBAB İBNİ ERET'İN UĞRADIĞI BELA VE İŞKENCELER

Hz. Habbab (ra) Mekke'de demircilik yapıyordu. Daha erkenden Allah Teâlâ ona hidayet verdi. Erkam İbni Erkam'ın evine girilmeden önce Müslüman oldu.[983] Dinlerinden dönmeleri için Mekke'de işkence gören mustazaflardandı. Müşrikler onu kızgın taşların üzerinde yere yapıştırıp işkence ediyorlardı. Bu yüzden de onun sırtındaki suyun tamamı gitti.[984] Peygamber (sav) Habbab'ı çok seviyordu. Müslüman olduktan sonra sık sık ona uğruyordu. Onun sahibesi Ümmü Enma el-Huzai idi. Bu kadın Habbab'ın Müslüman olduğunu ve Peygamber (sav)'in ona sık sık uğradığını öğrenince, ateş-

979 Mihnetü'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekkiyyi, 108
980 Mus'ab İbni Umeyr Ed-Daiye el-Mücahid, Muhammed Bureyğiş, 105
981 Age, 105-107
982 Mus'ab İbni Umeyr ed-Daiye el-Mücahid, 126
983 Siyeru Alamu en-Nübela, 2/479
984 Mihnetu'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekki, 95

te kızıştırdığı demiri aldı ve onun başının üstüne koydu. Bunun üzerine Habbab (ra) durumu Peygamber (sav)'e şikâyet etti. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: "Allah'ım! Sen Habbab'a yardım et!" Peygamber (sav)'in bu duasından sonra sahibesi olan kadın şiddetli bir baş ağrısından şikâyet etti -ki köpeklerin havlamasıyla o da havlıyordu.- Ona şöyle denildi: "Git başını dağla" Bunun üzerine Habbab'ın sahibesi ona gelerek kendisini dağlamasını istedi. Hz. Habbab (ra) ateşte kızıştırdığı demiri alarak onun başını dağladı.

Muhakkak ki bunda ibret almak isteyenlere büyük bir ibret vardır. Allah'ın gam ve sıkıntıyı gidermesi ve yardımı, sabreden mümin kullarına ne kadar yakındır! Baksana kendisi bizzat Habbab'a gelip başını dağlamasını ondan talep ediyor.[985]

Müşriklerin zayıf Müslümanlara yönelik eziyetleri artınca ve Müslümanlar onlardan şiddet görünce, Hz. Habbab (ra) Peygamber (sav)'in yanına geldi. Peygamber (sav) Kâbe'nin gölgesinde kendisine ait bir hırkayı yastık edinmiş yatıyordu. Hz. Habbab (ra), Peygamber (sav)'e şöyle dedi: "Bize yardım talep etmiyor musun? Bizim için Allah'a dua etmiyor musun?" Bunun üzerine Peygamber (sav) yattığı yerden doğrulup oturdu. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Şöyle buyurdu:

"Sizden öncekilerden biri için bir çukur kazılıyordu ve o çukura bırakılıyordu. Sonra başının ortasına testere konup vücudu ikiye ayrılıyordu da, bu hâl bile onu dininden döndürmüyordu. Demir taraklarla taranıyordu da, etleri, sinirleri kemiklerinden ayrılıyordu da, bu hâl bile onu dininden döndürmüyordu. Vallahi bu iş tamamlanacaktır. Hatta San'a'dan yola çıkan bir süvari Hadramevt'e kadar Allah'tan ve koyunlarına zarar verecek kurttan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır. Fakat siz acele ediyorsunuz." [986]

Şeyh Süleyman el-Avde'nin (Allah onu korusun) bu hadis üzerinde çok ince bir yorumu vardır: "Ya Sübhanallah! Ne oldu da Peygamber (sav)'in yüzü kıpkırmızı oldu, yattığı yerden doğrulup oturdu, ashabına bu denli kuvvetli ve etkileyici bir hitapta bulundu ve sonrada acelecilik için onları azarladı. Ondan dua talep ettiler diye mi? Hayır, hâşâ! O, ümmetine karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir. Şüphesiz talep üslubu, 'Bizim için dua etmiyor musun? Bizim için yardım talep etmiyor musun?' Bunun ötesinde başka bir şeye işaret etmektedir. Bu sözler, azabın hasta ettiği, belanın takatini azalttığı ve musibetlerin sarstığı kalplerden çıkmaktadır. Dolayısıyla acilen bu sıkıntılardan kurtulmayı talep ediyor, yardımı gecikmiş buluyor ve dua etmesini talep ediyor. Peygamber (sav) şunu iyi biliyordu: İşler, vakit ve sebeplerine bağlıdır ve zaferden önce bela ve imtihan vardır."

985 Age, 96
986 Buhari, 3612; Ahmed, 5/109 ; Ebu Davud, Nisai, 8/204

Peygamberler belalarla imtihan edilirler. Sonra akıbet onların oldu. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Nihayet peygamberler ümitlerini yitirip de kendilerinin yalana çıkarıldıklarını sandıkları sırada onlara yardımımız gelir ve dilediğimiz kimse kurtuluşa erdirilir. (Fakat) Suçlular topluluğundan azabımız asla geri çevrilmez." [987]

Peygamber (sav), ashabın yaşadıkları durumdan ve onların hâllerinden dinlerinde fitne edilmeleri, kâfirlerin onlara galip gelmeleri için ve onlardan işkence altında ölen olsun diye karşılaştıkları azaptan bıkmalarını ve usanmalarını yokluyordu.

İnsanın sırf nassı okumakla, sahabelerin Peygamber (sav)'den dua ve yardım istemeyi talep ettiği zamanki, içinde bulundukları durumun hakikatini kavraması kolay olmayabilir ve yine onların nefislerinde meydana gelen his ve şuurları da idrak etmesi kolay değildir. Ancak onların hâline yakın bir hâl yaşıyorsa ve Allah yolunda onların çektiklerinden birazını çekiyorsa o başka...

Peygamber (sav) Ashabını Şu Hasletlerle Eğitiyordu

- Allah yolunda eziyetlere katlanmada geçmiş nebileri, Resûlleri ve onlara tabi olanları örnek almaları. Peygamber (sav) o konuyla ilgili onlara örnek getiriyordu.
- Allah Teâlâ'nın cennette sabreden müminlere hazırladığı nimetlere bağlanmaları ve kâfirlerin elinde bulunan dünya hayatının güzellikleriyle kandırılmamaları.
- Allah Teâlâ'nın dünya hayatında İslam'a yardım edeceği ve küfür ve isyan ehlini zelil kılacağı geleceğe göz dikmemeleri. Orada çok büyük bir şey daha vardır. Peygamber (sav) bunlarla birlikte, Müslümanlardan zulmü ve eziyeti kaldırmak, müşrikleri Müslümanları fitneye düşürmekten menetmek ve bu din yolunda cihad edecek, istediği zaman ve istediği yerde Rabbine ibadet edecek her Müslüman'a fırsat sağlayan ve Allah'a davet etme yoluna çıkacak her türlü engeli ortadan kaldıracak bir devletin kurulması için uygun planları yapardı ve çok sayıda maddi sebepten de yararlanırdı.[988]

Hz. Habbab (ra), küfre geri dönmeleri için zorluk, kötü muamele ve haklar üzerinde pazarlık gibi müşriklerden gördükleri eziyetlerden bahsederek şöyle dedi: "Ben demirci bir adamdım. Âs İbni Vail'in yanında alacağım vardı. Alacağımı almak üzere ona gittim. Âs İbni Vail, 'Muhammed'i in-

987 Yusuf, 110
988 El-Gurebau'l-Evvelun, 145-146

kâr etmedikçe sana borcumu ödemem.' dedi. Ben: Sen ölüp diriltilene kadar da inkâr etmem.' dedim. Âs: 'Ben öldükten sonra diriltilecek miyim? Eğer öyleyse, ben malıma ve evlatlarıma geri dönüp kavuştuğumda o zaman sana ödeyeceğim.' dedi. Bunun üzerine şu ayeti kerimeler nazil oldu:

"(Resûlüm!) Ayetlerimizi inkâr eden ve 'Muhakkak surette bana mal ve evlat verilecek!' diyen adamı gördün mü? O, gaybı mı bildi, yoksa Allah'ın katından bir söz mü aldı? Kesinlikle hayır. Biz onun söylediğini yazacağız ve azabını uzattıkça uzatacağız. Onun dediğine biz vâris oluruz (malı ve evladı bize kalır). Kendisi de bize yapayalnız gelir."[989]

Hz. Ömer (ra) hilafeti döneminde Hz. Habbab (ra)'a Allah rızası için müşriklerden ne gibi eziyetler gördüğünü sordu. Hz. Habbab (ra) sırtını açıp gösterdi. Sırtı sanki sedef hastalığına yakalanmış gibi bembeyaz olmuştu. Hz. Ömer (ra) şöyle dedi: "Bugün gördüğümü hiç görmedim." Bunun üzerine Hz. Habbab (ra) şöyle dedi: "Ey Mü'minlerin emiri! Bir gün benim için ateş yaktılar. Sonra beni ateşin üzerine sırt üstü yatırdılar. Sonra bir kişi ayağını göğsümün üzerine koydu ve bastırdı. Ateşi ancak sırtımın yağları söndürdü."[990]

ABDULLAH İBNİ MESUD'UN UĞRADIĞI BELA VE İŞKENCELER

Resûlullah (sav)'in insanlarla olan muamelesindeki metodu gayet hikmetliydi. Büyüklere ve kabile reislerine gayet yumuşak davranıyordu. Aynı şekilde küçük çocuklarla da... İşte İbni Mesud (ra), Resûlullah (sav) ile güzel ve zarif karşılaşmasını dile getirerek şöyle diyor: "Ben yetişkin bir gençtim. Ukbe İbni Ebi Muayt'ın çobanlığını yapar, koyunlarını otlatırdım. Bir gün Resûlullah ile Ebubekir yanımdan geçtiler. Resûlullah (sav), *'Ey genç! Süt var mıdır?'* dedi. Ben, 'Evet, vardır.' dedim. 'Fakat ben emanetçiyim. (Koyunlar benim değil)' dedim. Peygamber (sav), *'Üzerine erkek hayvanın sıçramadığı bir koyun yok mudur?'* buyurdu. Bunun üzerine bir koyun ona getirdim. Peygamber (sav) onun memesini meshetti ve süt inmeye başladı. Peygamber (sav) onu bir kaba sağdı. Hem kendisi içti hem de Ebubekir'e içirdi. Sonra memeye, *'Sütünü çek!'* dedi. O da çekildi. İbni Mesud, 'Daha sonra Peygamber (sav)'e geldim ve ona, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu sözden bana da öğret.' dedim. Peygamber (sav) başımı meshetti ve: *'Allah sana rahmet eylesin! Sen zaten öğretilmiş bir genceciksin.'*[991] buyurdu."

Aynen bu şekilde onun İslam anahtarı iki büyük sözle oldu. Birincisi

989 Meryem, 77-80
990 Er-Ravdu'l-Ünf, 2/98
991 Ahmed, 379 ve 462; Ebu Ya'l-a, 4985; Teyalisi, 353; Hilye, 1/125; el-Bidaye ven-Nihaye, 3/32; Siyeru A'lami'n-Nübela, 1/465

kendisi hakkında söylediği söz, "Ben mutemenim". İkincisi, Sadıkı Masduk'un (sav) onun hakkında söylediği söz, "Sen zaten öğretilmiş bir genceciksin." İbni Mesud'un hayatında bu iki sözün büyük rolü oldu. Daha sonra da sahabelerin belirgin âlimlerinden oldu.

Abdullah İbni Mesud (ra) putlar kalesinde şirk denizini yararak iman kervanına katıldı. Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın onları övdüğü ilk Müslümanlardan biri oldu.[992]

İbni Mesud'un Kur'an-ı Kerim 'i Açıktan Okuması

İbni Mesud (ra)'ın müttefiki olmamasına, onu himaye edecek aşiretinin olmamasına ve zayıf vücutlu ve ince bacaklı olmasına rağmen bütün bunlar onun şecaatinin ve nefsi gücünün ortaya çıkmasına engel olamadı. İbni Mesud (ra)'ın bu konuda güzel ve göz kamaştırıcı duruşları vardır. O duruşlarından biri, Mekke'de, davet esnasında ve Kureyş'in İslâm davetine şiddetli baskı uyguladığı zamanda hayret ve dehşet uyandıran o meşhur sahnedir. İbni Mesud (ra), Kureyş topluluğunun bulunduğu yere gidip başlarında durdu ve açıkça Kur'an okudu. Böylece Kur'an'la onların kilitli kulaklarını ve kapalı kalplerini vurdu.[993] Resûlullah (sav)'den sonra Kur'an'ı ilk defa açıkça okuyan Abdullah İbni Mesud (ra) oldu.

Bir gün Ashab-ı Kiram toplanarak: "Vallahi Kureyşliler bu Kur'an'ı açıkça dinlemediler. İçinizde Kur'an'ı açıkça okuyup onlara duyuracak bir babayiğit yok mu?" dediler. Abdullah İbni Mesud: "Bu işi ben yaparım." dedi. Onlarda: "Kureyş'in sana kötülük yapmasından korkarız. Biz kavmimiz içerisinde kendisini Kureyş'e karşı koruyacak güçlü taraftarı olan bir adam arıyoruz." dediler. Abdullah İbni Mesud (ra): "Bırakın beni gideyim. Allah Teâlâ beni korur." diye cevap verdi. Ertesi sabah kuşluk vakti Abdullah İbni Mesud (ra) Kâbe'de bulunan Makam'ın yanına geldi. Kureyşliler kendilerine ait localarında oturuyorlardı. İbni Mesud (ra) Makam-ı İbarhim'in yanında sesini yükselterek Rahman suresini okumaya başladı: ***"Bismillahirrahmanirrahim. Errahmanu allamel Kur'an"*** İbni Mesud (ra) sonra yüzünü Müşrik localarına çevirerek yüksek sesle okumaya devam etti.

Kureyşliler, İbni Mesud'un okuduklarını düşündüler ve ona dönerek: "Ümmü Abd'in oğlu ne dedi?" diye aralarında konuştular. Bazıları: "Muhammed'in getirdiklerinden bir kısım şeyler okuyor." dediler. Sonra ona doğru yürüyerek suratına tokat atmaya başladılar.

İbni Mesud ise Allah'ın dilediği kadar okumaya devam etti. Daha sonra arkadaşlarının yanına döndü. Kureyşliler onun yüzünü gözünü kanlar

992 Abdullah İbni Mesud, Abdussettar eş-Şeyh, 6/24
993 Abdullah İbni Mesud, 45

içinde bırakmışlardı. Arkadaşları ona: "İşte senin için korktuğumuz şey buydu." dediler. O da: "Allah'ın düşmanları bugünkü kadar bana basit ve önemsiz gelmemiştir. Eğer isterseniz yarın gidip aynısını yine yaparım." diye cevap verdi. Onlar: "Hayır, sana bu kadar yeter. Sen onlara hoşlanmadıkları şeyi duyurdun." dediler.[994] Böylece Peygamber (sav)'den sonra Mekke'de Kur'an'ı ilk defa açıkça okuyan Abdullah İbni Mesud oldu.

Abdullah İbni Mesud (ra)'ın yerine getirdiği bu görev, böyle davranışlara katlanamayan Kureyşliler için pratik bir meydan okuma olarak değerlendirilmektedir ve onun başına gelen eziyetlere rağmen bu tecrübeden sonra onlara karşı Abdullah (ra)'ın cüreti mülahaza edilmektedir. Bunda şaşılacak bir durum yoktur.[995]

HALİD B. SAİD B. ÂS'IN UĞRADIĞI EZİYET VE İŞKENCELER

Halid (ra)'ın Müslümanlığı çok eskidir. Peygamber (sav) ilk çıktığı zaman bir rüya gördü. O rüya onun Müslüman olmasına vesile oldu. Çünkü rüyada kendisinin bir ateş çukurunun kenarında durmuş olduğunu gördü. Orada onu ateşe iten kimseler vardı. Resûlullah (sav) de ona sarılıp ateşe düşmesine engel oluyordu. Hz. Halid (ra) uykudan fırladı ve bu rüyanın hak olduğuna inandı. Ardından gelip gördüğü rüyayı Ebubekir Sıddık (ra)'a anlattı. Hz. Ebubekir (ra) ona: "Sana hayır irade edilmiştir. İşte Resûlullah (sav) burada, hemen git ve tabi ol." dedi. O da hemen Resûlullah (sav)'e gitti ve Müslüman oldu.

Hz. Halid (ra) kavminden korkarak Müslümanlığını gizledi. Fakat babası, Halid'in onun uzun süre gözünden kaybolduğunu gördüğünde Müslüman olduğunu anladı ve onu arayıp bulmaları için henüz Müslüman olmayan kardeşlerini gönderdi. Hz. Halid onun yanına getirildi. Babası onu azarladı. Elinde bulunan değneği başında kırana kadar dövdü. Sonra Mekke'de onu hapsetti. Kardeşlerinin onunla konuşmalarını yasakladı. Halid'in yaptığı işe karşı kardeşlerini uyardı. Sonra onun boğazını daha da sıktı, aç bıraktı. Üç gün su vermedi. Halid (ra) da bütün bu eziyetlere karşı sabretti ve ücretini Allah'tan bekledi. Sonra babası, "Vallahi gıdayı senden menedeceğim" dedi. Hz. Halid, "Eğer sen, benden gıdayı menedersen, yaşadığım sürece Allah Teâlâ bana rızık verecektir." dedi. Sonra Hz. Halid (ra) bir fırsatını bulup Peygamber (sav)'in yanına geldi. Peygamber (sav) ona ikram ederdi ve hep onunla beraberdi. Sonra ikinci defa hicret eden Müslümanlarla birlikte Habeşistan'a hicret etti.[996]

994 İbni Hişam, 1/314-315; Usdu'l-Gabe, 3/385-386
995 Mihnetu'l-Müslimin fil-Ahdil-Mekki, 88
996 Siyer'u A'lami'n-Nübela, 1/260

OSMAN B. MAZ'UN'UN UĞRADIĞI BELA VE İŞKENCELER

Osman İbni Maz'un (ra) Müslüman olunca kavmi olan Cümeyhoğulları ona saldırdı ve eziyet etti. Ona karşı en şiddetli olan ve en çok eziyet veren ise Umeyye İbni Halef idi. Bu yüzden Hz. Osman (ra) Habeşistan'a hicret ettikten sonra onu bu beytlerle kınadı ve azarladı.[997]

"Günahkâr olduğumdan mı çıkardın beni Mekke'den,
Yerleştirdin sen beni tamamlanmış beyaz köşkte.
Oka tüy yelek takıyorsun, muvafakat etmiyor sana,
Okları yontup sivriltiyorsun, tüy yelekleri hep sana.
Aziz ve şerefli kavme karşı kalkıp savaş açtın,
Onlara sığındığın kavimleri, sen onları helak ettin.
Başına musibet geldiğinde bir gün, sen ne olacaksın,
Reziller senden yardımı kestiklerinde ne yapacaksın?!"

Osman İbni Maz'un (ra) Habeşistan'da bir süre kaldı. Fakat çok geçmeden ilk seferde geri dönenler arasında o da geri döndü. Ancak Velid İbni Muğire himayesinde Mekke'ye girebildi. Velid'in himayesinde hiç kimse ona dokunmadan emin ve serbest bir şekilde Mekke'de dolaşabiliyordu.

Kendisi koruma altında olup eziyet görmezken, Peygamber (sav)'in ashabı olan din kardeşlerinin müşrikler tarafından çeşitli eza ve cefalara uğratıldıklarını görünce bunu kendi nefsine hoş görmeyerek kendi kendine: "Vallahi benim şirk ehlinden bir adamın himayesi altında sabah akşam emniyet içinde bulunmam ve din kardeşlerimin ise belalara uğramaları, benim nefsimde büyük bir eksikliktir."[998] dedi. Daha sonra Velid İbni Muğire'ye giderek, "Ey Eba Abdi Şems! Sen ahdine ve korumana vefa gösterdin. Fakat ben himayeni sana iade ediyorum." dedi. Velid: "Niçin yeğenim? Belki kavminden biri benim haberim olmadan sana eziyet etmiş olabilir." dedi. Osman İbni Maz'un (ra), "Hayır! Senin himayen altında hiç kimseden eziyet görmedim. Fakat ben Aziz ve Celil olan Allah'ın himayesi altında olmaya razıyım. Ondan başkasının korumasını istemiyorum." diye cevap verdi.

Bu cevap üzerine Velid: "Öyleyse Mescid-i Haram'a git. Orada, seni korumam altına aldığımı açıkça ilan ettiğim gibi, sen de açıkça benim himayemi bana iade ettiğini ilan et." dedi. Daha sonra birlikte Mescid-i Haram'a gittiler. Osman İbni Maz'un (ra) herkesin karşısında onun himayesini kendisine iade etti. Hz. Osman (ra) oradan ayrıldı. Kureyş'in meclislerinden bir

997 Es-Sire En-Nebeviyye , Zehebi, 112
998 İbni Hişam, 2/120

meclise gelerek onlarla oturdu. Aralarında onlara şiir okuyan Lebid İbni Rebia'da vardı. Lebid, "Dikkat edin, Allah'tan başka her şey batıldır." dedi. Osman (ra): "Doğru söyledin." dedi. Lebid devamla: "Her nimetin muhakkak bir sonu vardır." dedi. Osman (ra): "Yalan söyledin, cennet nimetleri kaybolmaz." dedi. Bunun üzerine Lebid: "Ey Kureyş topluluğu! Vallahi sizin meclisinizde sizinle oturan kimseye eziyet edilmezdi. Bu sizde ne zaman ortaya çıktı?" dedi. Kureyş'ten bir adam: "Bu sefihtir. Onunla birlikte başka sefihler de var. Onlar dinimizden ayrıldılar. Sen ona aldırma. Onun sözünden ötürü de kalbine bir şey gelmesin." dedi. Hz. Osman (ra) ona cevap verdi ve tartışma büyüdü. Tartıştığı adam Osman (ra)'a yaklaşarak gözüne vurdu ve gözü mosmor oldu. Velid İbni Muğire onlara yakındı. Osman (ra)'a yapılanı gördü ve: "Ey kardeşimin oğlu! Vallahi gözüne böyle bir belanın gelmesine ihtiyaç yoktu. Sen sağlam bir himaye altında idin." dedi. Ancak Osman (ra): "Vallahi diğer sağlam gözüm Allah yolunda ötekinin uğradığı belaya muhtaçtır ve ey Eba Abdi Şems! Ben, senden daha aziz ve daha güçlü olanın himayesindeyim." diye cevap verdi.

Sonra Velid bir kere daha himayesini kabul etmesini istedi. Osman İbni Maz'un (ra) bunu kabul etmedi.[999]

Bu, onun iman gücüne ve Allah katındaki ecir ve sevaba olan rağbetine delalet etmektedir. Bundan dolayıdır ki, vefat ettiği zaman Ümmül Âlâ el-Ensari ki Ensar, Muhacir'i yerleştirmek için kura çektiklerinde Osman İbni Maz'un onun payına düşmüştü. Rüyada Osman (ra)'a ait bir çeşmenin aktığını gördü ve Peygamber (sav)'e gelerek ona haber verdi. Peygamber (sav), "İşte o (çeşme), onun amelidir."[1000] buyurdu.

Bunların dışında da Ashab-ı Kiram işkenceye uğradı. İşte bu şekilde Kureyş gençlerinden oluşan grubu görüyoruz. Peygamber (sav)'in davetine gönül verdiler, iman ettiler ve dava liderinin etrafında toplandılar. Babalarının, sahiplerinin ve akrabalarının onların karşısında takındıkları şiddetli tavra rağmen davaya sahip çıktılar. İslam'a girmeden önce sahip oldukları bütün imtiyazları feda ettiler. Allah Teâlâ'nın katındaki ecir ve sevaba rağbet ettikleri için fitnelere maruz kaldılar ve birçok eziyete katlandılar. İman kalbe yerleşince zaten böyle yapar. Ve isabet eden her türlü meşakkat ve mahrumiyeti kolay görür. Eğer bu, Allah Teâlâ'nın rızasını ve cennetini kazanmaya yol açıyorsa...

Durum böyle. Ancak eziyet ve işkenceler Müslüman erkeklerle sınırlı değildi. Belki Müslüman olmaları sebebiyle sıkıntı ve belalardan büyük bir

999 İbni İshak, 178-180
1000 Buhari, 7004

pay kadınlara da düştü. Örneğin, Sumeyye Binti Hayyat, Fatıma Binti Hattab, Müzemmiloğullarının cariyesi Lebibe, Zinnire er-Rumiyye, Nehdiyye, Nehdiyye'nin kızı Ümmü İsa, Bilal'in annesi Hamame ve başkaları...[1001]

MEKKE DÖNEMİNDE SAVAŞA İZİN VERİLMEMESİNİN HİKMETİ VE RESULULLAH'IN İÇ YAPILANMAYA ÖNEM VERMESİ

Müslümanlar kendi canlarını korumak, nefsi müdafaa istiyorlardı. Takip edilen barışçıl tutum, bazı Müslümanları, özellikle de gençleri kızdırdığı görülüyordu. Neticede Abdurrahman İbni Avf ve arkadaşları Mekke'de Peygamber (sav)'e gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz müşrik olduğumuzda aziz idik. Müslüman olduğumuz zaman zelil olduk!" dediler. Bunun üzerine Peygamber (sav): *"Muhakkak ki ben affetmekle emrolundum. Kavimle savaşmayın."*[1002] buyurdu.

Bazı araştırmacılar Mekke'de savaşın farz olmamasındaki Rabbani hikmete değinmişlerdir. Onlardan birisi de Seyyid Kutub'dur. Allah Teâlâ rahmet eylesin Seyyid Kutub şöyle söylemektedir: "Hemen şunu ifade edelim ki, biz burada meseleyi çözüp kesin hükmümüzü basacak değiliz. Binaenaleyh biz böyle bir şeye teşebbüs edecek olursak Allah'ın bildirmediği bir hikmeti aklımızca göstermeye çalışmış oluruz. Netice itibarıyla Allah'ın emirlerine bir takım sebep ve illetler karıştırmış oluruz. Çünkü bizim bulduğumuz sebepler, esas hakkı, hikmeti ifade etmekten fersahlarca uzaktır. Nitekim bizim koyduğumuz teşhis isabetli olabilir de, olmayabilir de. Müminin mükellefiyetler önündeki durumu budur. İşte mü'minin, Allah'ın şeriatındaki sebebi tamamen kesinleşmeyen ve apaçık izah edilmeyen herhangi bir hüküm karşısındaki tutumu mutlak teslimiyettir. Çünkü Allah Teâlâ alîmdir, habirdir. Biz burada hikmet ve sebep olarak görebildiklerimizi zikrediyoruz. Ancak bunlar içtihat babındandır ve mücerret ihtimallerdir. Bunun ötesinde bizim göremediğimiz esas hikmeti Allah Teâlâ'ya havale ediyoruz. Hiçbir zaman Allah Teâlâ'nın emirlerine sebep ve illetler eklemek niyetinde değiliz. Çünkü burada konulan hikmeti bilen sadece Allah Teâlâ'dır. Allah Teâlâ bu hikmeti bizim için sınırlandırmadığı gibi açık bir nas da koymamıştır."[1003] Kısaca bu sebep, hikmet ve illetlerden bazıları şunlardır:

1-Mekke devrinde cihada izin verilmemişti. Çünkü bu devre, belirli bir toplumda, belli şartlar altında, belirli bir cemiyet hayatı için eğitme ve hazırlama devresiydi. Böyle bir toplumu hazırlama ve eğitmenin hedefi, Arap-

1001 Mihnetu'l-Müslimine fil Ahdil-Mekki, 116-117

1002 Nisai, 6/3; Es-Sünenu'l-Kübra, Beyhaki, 9/11; Hâkim, 2/6667 ve 307; Es-Sire En-Nebeviyye Es-Sahiha, 1/158

1003 Fi Zilal, 2/714

ları, dayanamayacağı şahsi gururuna karşı yapılacak hareketlere sabredebilmesi için eğitmek ve hazırlamak olacaktı. Fert ancak bu şekilde şahsi kaprislerinden kurtulup, kibir ve bencilliklerinden soyunabilirdi. İşte o zaman kendi bencilliğini ve övündüğü varlığını, hayatının mihveri, yaşayışının gayesi olmaktan çıkarırdı. Bu şekilde bir eğitim ferdin asabına hâkim olup insanın tabiatında mevcut olduğu gibi ilk müessire karşı patlamayıp heyecana sürükleyici hareketler önünde teskin etmiş oluyordu. Evet, bu sırf ferdin hareketlerinde ve ruhunda hadiseler karşısında soğukkanlılık kabiliyetini kazandırmak içindi. Peygamber (sav) fertleri öyle bir cemiyet için hazırlıyordu ki, ferdin âdet ve alışkanlığı nasıl olursa olsun, cemiyet onun bütün cephelerini kuşatıyor, fert her hâlükârda kendi istediği gibi değil cemiyetin direktifleriyle hareket ediyordu. Bütün bunlar, Arapların şahsiyetini ana temeller üzerine oturtmak içindi. Evet, bünyesinde barbarlık ve döneklik bulunmayan, kaide ve nizamlara tereddütsüz teslimiyet gösteren, ileri ve medeni bir "*İslam Cemiyeti*" kurmak için...

2- Mekke devrinde cihada izin verilmemişti. Çünkü Kureyş gibi şeref ve gurura düşkün bir toplulukta barış yoluyla yapılacak davet daha kolay ve daha tesirli olurdu. Aynı zamanda ilk merhalede savaşla hak dine davet etmek onları daha fazla inada sevk edebilirdi. Cahiliye devrinde ırk ve kabile taassubuyla yıllarca Arabistan yarımadasını kızıl kanlara boyayan harpler gibi kanlı ihtilallerin çıkmasına sebebiyet verebilirdi. Tıpkı Dahis, Gabra ve Basus savaşları gibi. Netice itibarıyla İslam üzerinde cereyan eden bu hadiseler onların zihinlerinde ve hatıralarında büyük bir leke olarak kalacaktı. Bundan sonra hiçbir zaman hidayete yanaşmak istemezlerdi. Böyle bir hareket sonunda İslam, evrensel olmaktan çıkar, kanlı bir ihtilal havasına bürünürdü. İslam'ın esas prensipleri unutulurdu.

3- Mekke'de cihada izin verilmemişti. Çünkü İslam, her evin içini bir muharebe meydanına ve bir savaş alanına çevirmek istemiyordu. Meydanda iman edenleri dinlerinden döndürmek için işkenceye girişen bir sistemin tasalludu yoktu henüz. Mekke'de bu işi herkesin velisi yapıyordu. Veli, himayesinde bulunan kimseleri döver, dininden döndürmek için işkence yapardı. Hiçbir kimse müdahale edemezdi. İşte böyle bir cemiyette cihada izin vermek her evin muharebe meydanına dönmesi demekti ve sonra imansızlar kalkıp da, "İşte İslam budur!" diyeceklerdi. İslam savaştan menettiği hâlde böyle söylüyorlardı, ya cihadı farz kılsaydı daha neler diyeceklerdi kim bilir? Kureyşliler hac mevsiminde ticaret ve Beytullah'ı ziyaret için gelen Arap kabilelerine propaganda yapıyorlardı: "Muhammed baba ile oğlun arasını açıyor. Kavmiyle aşiretini birbirine düşürmek istiyor." Mekke'nin havası bu kadar kasvetli iken bir de İslam, köleye efendisini öldürme-

yi emretseydi ne olurdu cemiyetin durumu? Hele bir de İslam, çocuğun babasını bu yolda öldürmesini meşru saysaydı! Artık her mahallede ve her evde meydana gelen faciayı siz tasavvur edin.

4- Mekke devrinde cihada izin verilmemişti. Çünkü Allah, önceleri Müslümanları dinlerinden çevirmek için işkence eden, türlü eza ve cefalara maruz bırakan müşriklerden birçoğunun İslam'ın halis askerlerinden ve hatta kumandanlarından olacaklarını pekâlâ biliyordu. Hattab oğlu Ömer bunlardan birisi değil miydi?

5- Mekke devrinde cihada izin verilmemişti. Çünkü Araplar, kabileler arasında zulme uğrayan kimseleri korumayı daima severlerdi. Hele zulme uğrayan, kabilede önde gelen biri olursa bütün güçlerini bu yolda feda ederlerdi. Böyle bir cemiyet içinde, bu görüşümüzü destekleyen birçok olay sayabiliriz. İşte bunlardan birisi:

İbni Duğane, cahiliye düşüncesini taşıyan adamlarındandı. Hz. Ebubekir (ra) kavmi tarafından Mekke'den kovulmak istendiği zaman Habeşistan'a hicret etmek istedi. Ancak İbni Duğne onu himayesine alarak göç etmesine engel oldu.[1004] Hz. Ebubekir'in Ebubekir gibi kavminin ileri gelenlerinden birisinin Mekke'yi bırakıp da Habeşistan'a hicret etmesine gönlü razı olmamış, bunu Araplar için yüz karası utanılacak bir durum olarak nitelemiş ve Hz. Ebubekir'i kendi himayesine almıştır.

6- Mekke'de cihada izin verilmemiştir. Çünkü o zaman Müslümanların sayısı çok azdı. Bu yüzden cihanşümul davet sadece Mekke sınırları içinde faaliyet gösterebiliyordu. İlahî davet Arap yarımadasının diğer bölgelerine ulaşmamış yahut da dağınık bir şekilde ulaşmıştı. Civar kabileler Mekke'de çıkacak bir iç savaşın nasıl cereyan edeceğini kestirmeden tarafsız bir tutum içinde bulunuyorlardı. Şayet bir iç savaş patlak verecek olursa bunun sonu nereye varacaktı. Çünkü bu şartlar altında çıkan bir savaş, Müslümanlar ne kadar kahramanlık gösterirlerse göstersinler, ne kadar düşman öldürürlerse öldürsünler bir avuç Müslüman topluluğunun ortadan silinmesi için kâfiydi. Netice itibarıyla, küfür hâkimiyetini devam ettirecek, Müslüman cemaat, yerle yeksan olacak, İslam yeryüzünde düzenini kuramayacak, pratik hayatı olamayacaktı. Hâlbuki İslam hayatın bütün cephelerini kuşatan bir hayat nizamı olarak gelmişti. Evet, hayatın ameli ve pratik bir nizamı olmak için...

7- Bu dönemde Mekke'de bütün bu değer ve kıymetleri çiğneyerek cihad için kolları sıvamaya veya yapılan işkencelere son vermeye kalkışmak için bir hareket içinde bulunmaya hiç de lüzum yoktu. Çünkü bu davetin,

1004 El-İsabe, 2/344

üzerinde oturduğu ana prensipler artık gerçekleşmiş sayılırdı. İşte bu da, davanın varlığı idi. Davanın varlığı da davetçi olan Peygamber (sav)'in şahsında idi. Peygamber (sav)'in şahsı da, Haşimoğullarının kılıçlarının himayesinde idi. Çünkü Peygamber (sav)'e uzanan her el ölümle tehdit ediliyordu. Aynı zamanda kimse de bu davetin ilan ve tebliğ edilmesine karşı engel olma cesaretini kendisinde bulamıyordu. Resulullah (sav) mesajını Kureyş'in toplantılarında, Safa tepesinde ve umumi toplantılarda ilan ediyor ve tebliğin önüne kimse dikilmiyordu. Ağzını kapatma cüreti yoktu kimsede. Onu tepelemek, öldürmek ve hapsetmek cesareti yoktu artık.

Bütün bu değerler kanaatimize göre Allah Teâlâ'nın Mekke'de Müslümanların cihaddan el çekmeleri hususundaki emrinin gerisinde gizlenen hikmetlerdir. Hak Teâlâ onların namaz kılıp zekât vererek terbiye ve hazırlıklarının tamamlanmasını, bu cemiyette metot icabı bütün imkânlardan istifade etmelerini ve münasip bir vakte kadar kumanda makamında gelecek emirleri beklemelerini irade ediyordu. Kendi nefislerini meseleden tamamen ayrı telakki etmelerinin gerektiğini, davadan kendi şahısları için bir pay çıkarmamalarının icap ettiğini belirtiyordu. Ancak bu şekilde Allah rızası için ve Allah yolunda muhlis olarak hareket edebilirlerdi.[1005]

Sahabeler (ra), maslahat ve mefsedet fıkhını ve mevcut durumda bu fıkıhla yaşayış tarzını Kur'an-ı Kerim'den öğrendiler. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah'tan başkasına tapanlara (ve putlarına) sövmeyin. Sonra onlarda bilmeyerek Allah'a söverler. Böylece biz her ümmete işlerini cazip gösterdik. Sonunda dönüşleri Rablerinedir. Artık O, ne yaptıklarını kendilerine bildirecektir."[1006]

Aynı şekilde sahabeler şunu da öğrendiler: Eğer maslahat (kâr) daha büyük bir mefsedete (zarara) yol açarsa o maslahat terk edilir.[1007] Bunda da ahlak temizliği, iman yüceliği ve hakikatleri bilmeyen ve kalpleri Allah'ı tanımaktan ve onu takdis etmekten boş olan sefihlerle birlikte yürümekten ve onlarla yarış yapmaktan uzak durmak ve onların derecesine düşmemek vardır.

Âlimler şöyle söylemektedir: Her hâlükârda bu hüküm ümmette bakidir. Kâfirler kuvvet ve izzet içinde olup İslam'ın ve Müslümanların hâkimiyetine boyun eğmediğinde ve İslam'a veya Peygamber'e ya da Aziz ve Celil olan Allah'a sövülmesinden korkulduğunda, bir Müslüman'ın, onların haç-

1005 El-Vera ve'l-Bera, Muhammed Kahtani, Fi Zilal'den bazı noktalar özetledi. 169171; FiZilali'l-Kur'an, 2/714175; Malimu fit-Tarik, Kutub, 6971
1006 Enam, 108
1007 Et-Tefsiru'l-Münir, Zuhayli, 7/325

larına, dinlerine ve kiliselerine sövmesi ve buna yol açan bir şeye tevessül etmesi caiz değildir. Çünkü bu, günaha teşvik edici ve kışkırtıcı bir davranıştır. Bu, mütarekeden bir çeşittir ve günaha yol açan şeylerin önünü kapatmak (seddu'zzerair) ile hükmetmenin vücubuna delildir.[1008]

Mekke devresi on üç sene sürdü. Hepsi de eğitim, hazırlık ve ***"La ilahe illallah"*** mefhumunu kalplere yerleştirmekle geçti. Bu devreye bakan bir kimse acele etmemek ve zamanla yarışmak hususunda bu akidenin öneminin büyük değeri olduğunu idrak edecektir. Akide, devamlılık, önem ve korunma ile bakımı yapılan bir dikilmeye ihtiyacı vardır. Öyle bir akide ki içinde aceleciliğe ve başıboşluğa pay yoktur. Allah'a davet eden davetçilere en fazla yakışan ve layık olan Resûlullah (sav)'in bu akide üzerinde kendi ashabına verdiği eğitim önünde diz çökerek uzun uzadıya durmalarıdır. Netice itibarıyla ondan ibret ve örnek alsınlar. Çünkü cahiliyet karşısında eski olsun, yeni olsun, gelecek olsun ancak Rabbani akidenin nuru kalplerine karışmış ve tevhid ağacının kökü ve damarları nefislerinin derinliklerine inmiş yiğit erkekler durabilir.[1009]

Peygamber (sav) kendi ashabına nefislerini zaptetmelerini ve sabır sıfatıyla kendilerini süslemelerini emir buyurdu. Peygamber (sav) kendi gözetimi altında eğitiyordu. Onları Allah ile olan bağlarını güçlendirmeye ve Allah'a ibadetle yaklaşmaya yönlendiriyordu. Şu ayet Mekke aşamasında indi:

"Ey örtünüp bürünen (Resûlüm)! Birazı hariç, geceleri kalk namaz kıl. (Gecenin) Yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt, ya da çoğalt ve Kur'an'ı tane tane oku."[1010]

Müzemmil suresi; sahabelerin ve davetçilerin gece namazına, zikrin devamına, bütün işlerde Allah'a tevekkül etmeye ve sabra, sabırla birlikte de müşriklerden güzel ayrılmaya ve bütün salih amellerden sonra istiğfarda bulunmaya ihtiyaçları olduğuna irşat etmektedir.

Müzemmil suresinden ilk ayetler, gecenin bir bölümünü namaza ayırmasını Peygamber (sav)'e emretmektedir. Allah Teâlâ resûlünü, gecenin yarısını veya yarısından fazlasını yahut yarısından azını namazla geçirme hususunda serbest bıraktı.

Peygamber (sav) ve ashabı yaklaşık bir yıl gece namazına kalktılar ve ayakları şişti. Allah Teâlâ kendi rızasını aramada fazlaca çalışıp cehdettiklerini ve emrini yerine getirmek için kolları sıvadıklarını bildikten sonra ha-

1008 Age, 7/326
1009 El-Vela vel-Bera, 171
1010 Müzemmil, 1-4

fifletici ayetler indi. Netice itibarıyla Rableri onlara rahmet etti ve gece namazını onlara hafifletti:

"(Resûlüm!) Senin, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, (bazen) üçte birini yatmadan (ibadetle) geçirdiğini ve beraberinde bulunan bir topluluğun da (böyle yaptığını) Rabbin elbette biliyor. Gece ve gündüzü (içinde olup bitenleri iyiden iyiye) ölçüp biçen ancak Allah'tır. O, sizin, bunu saymayacağınızı bildiği için sizi bağışladı. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah bilmektedir ki, içinizde hastalar bulunacak, bir kısmınız Allah'ın lütfundan (rızık) aramak üzere yeryüzünde yol tepecekler, bir kısmınız da Allah yolunda çarpışacaklardır. O hâlde Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verin. Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz; hem de daha üstün ve mükâfatça daha büyük olmak üzere. Allah'tan mağfiret dileyin, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir."[1011]

Peygamber (sav) ve sahabelerin imtihanları yataklarla uykuya mukavemet ve nefsin alışkanlıkları ile idi. Bundan amaç, nefis ile mücadele etmeleri ve onların nefsin heva ve heveslerine boyun eğmekten kurtulmaları idi. Bu da, önderlik ipini taşımak ve dünyalarında yönlendirilmek için bir hazırlık niteliğinde idi.

Allah Teâlâ kendi risaletini taşımaları için onları seçti. Onları davasının üzerinde emin kıldı. İnsanlar üzerinde şahitlik yapanları onlardan seçti. Dolayısıyla onlara yüksek derecede ruhi hazırlık gerekmektedir.

Bu tarihî aşamada insanları tevhid akidesine davet etmek ve onları şirkten kurtarmak hususlarında onlarca mümin önünde yapılması gereken büyük işler ve vazifeler vardır. O vazifeleri yerine getirmeye gücü olan: *"Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutlar yataktan uzak kalır."*[1012] ayetinde geçen sıfatlara sahip olan insanlardır.

Allah Teâlâ gece kıyamını, gecede namaz kılmayı ve Kur'an'ı tane tane ağır ağır okumayı şöyle vasıflandırmıştır:

"Şüphesiz gece kalkışı, kalp ve uzuvlar arasında tam bir uyuma ve sağlam bir kıraate daha elverişlidir."[1013]

O hâl, gecenin sükûneti ve insanların sokaktan evlerine çekilmeleri ile birlikte nefse daha fazla etki yapmaktadır. Zira gecede nefis bütün meşga-

1011 Müzemmil, 20
1012 Secde, 16
1013 Muzemil, 6

lelerden boş olmakta ve dünya ile ilgili şeylerden ve gündüz meşgalesinden uzak olarak zikir ve münacata yönelmektedir. Bununla da ilahî vahyi telakki etmek için gerekli olan hazırlık gerçekleşmektedir:

"Doğrusu biz sana (taşıması) ağır bir söz vahyedeceğiz."[1014]

O ağır söz Kur'an-ı Kerim 'dir. İlk Müslümanların ince ve derin hazırlıklarının eseri, cihad yükünü taşımada ve Medine'de İslam devletini kurmadaki güçlerinde, İslam'a karşı derin ihlâslarında, İslam'ı insanlar arasında yerleştirmek ve bütün âlemlere yaymak için yaptıkları fedakârlıklarda ortaya çıkmıştır.[1015]

Peygamber (sav) dâhilî cepheye çok önem verirdi. Ashabını sarsılmaz ve yumuşamaz güçlü bir akide ile hazırlamaya çok istekliydi. Bu durum, davayı savunmak ve davet yolunda eza ve işkencelere katlanmak için güçlü ve yüksek manevi ruhun oluşmasına vesile oldu.

İlk Müslümanlar sevgi ve başkasını kendi nefsine tercih etme üzerine var olan üstün ve yüksek kardeşlik manaları ile birlikte yaşadılar. Peygamber (sav)'in hadisleri sahabelerin nefsinde büyük bir etki yapıyordu.

Peygamber (sav) Müslümanları; kardeşlik, birbirlerine bağlılık, yardımlaşma ve birbirlerinin gam ve kederlerini giderme husunda teşvik ediyordu. Tabii ki Allah rızası için, başka bir şey için değil. Müslüman bunu yaparken sadece bir olan Allah'ın rızasını talep etmek için yapıyor, bir hizmet veya benzeri bir şey karşılığında yapmıyordu.

Bu ilkeler, İslam kardeşliğinin devamının ve İslam toplumunun birbiriyle kenetlenmesinin ve kaynaşmasının hikmetidir.[1016] Resûlullah (sav) bu hakikati, Rabbinden aldığı kudsi hadiste beyan etmektedir: *"Benim Celalim için birbirlerini sevenler, onlara nurdan minderler vardır. Peygamberler ve şehitler onlarla gıpta ediyorlar."*[1017]

Bu şekilde doğru kardeşlik amel ölçülerinden biri oldu. Allah için sevgi en hayırlı amellerden sayıldı. Muhabbet için Allah katında en üstün derece vardı. Peygamber (sav) Müslümanların arasında sevgi bağının zayıf ve hafif olmasından onları sakındırdı ve onlara o bağın korunması için bir esas koydu. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinizi kıskanmayın. Birbirinize sırt çevirmeyin. Allah'ın birbirlerine kardeş olan kulları olun. Bir Müslüman'ın kardeşini üç günden fazla terk etmesi (onunla konuşmaması) helal değildir."*[1018]

1014 Muzemil, 5
1015 Es-Sire En-Nebeviyye, 1/160
1016 El-Harbu'n-Nefsiyye Ziddel-İslam, A. Vahab Kuheyl, 128
1017 Tirmizi, 2390; Ahmed, 10/239
1018 Buhari, 6076; Müslim, 2559

Peygamber (sav) toplumun dâhilî bağlantısında toplum cephesini birleştirmede, aleyhinde yürütülen psikolojik savaşın karşısında güçlü olabilmesi için bu cephenin fertleri arasındaki eşitlikten ve onlara verilen özgürlükten destek aldı. Çünkü onlar sadece özgürlükle bu topluma girdiler. Topluma katıldıktan sonra da toplum içinde fikir özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne ve istişare edilme vasfına sahip oldular.

Peygamber (sav) bütün insanlar arasına, hâkim-mahkûm, zengin-fakir gibi bütün sınıflar arasına eşitlik ilkesini getirdi ve yerleştirdi. Peygamber (sav)'e tabi olanların nefislerinde bu büyük ilkenin tesiri büyüktü. Bu ilke onları, birbirlerini seven birbiriyle kenetlenen, ruhlarını feda eden ve onları bütün gücü ve azmi ile Peygamber (sav)'i savunan bir topluluk hâline getirdi.

Peygamber (sav); doğum, kök, soy, sülale, veraset ve renk sebebiyle insanlar arasındaki farklılığı kabul etmedi. Çünkü sülalelerin, cinslerin ve renklerin farklı olması, hukuk ve ibadetlerde farklılığa yol açmamaktadır. Bütün insanlar eşittirler. Hiçbir insanın diğer insana karşı üstünlüğü yoktur. Mekke ileri gelenleri Peygamber (sav)'den köle ve zayıfların meclisinin dışında onlara ayrı bir meclis ayrılmasını istediler. Zira köle ve zayıflarla birlikte bir tek meclis çatısı altında bir araya gelmek istemiyorlardı. Ancak Peygamber (sav) hidayette ve vahyi telakki etmede bütün insanların eşit olduklarını açıkladı. Mekke kâfirleri ve liderleri o zaman da kölelerle ve Muhammed (sav)'e tabi olanlardan zayıf ve hakir gördükleri insanlarla bir arada oturmayı kabul etmediler. Bunun üzerine Kur'an-ı Kerim'in şu ayetleri nazil oldu:

"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme."[1019]

"Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na yalvaranları kovma! Onların hesabından sana bir sorumluluk, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovup da zalimlerden olasın! 'Aramızdan Allah'ın kendilerine lütuf ve ihsanda bulunduğu kimselerde bunlar mı?' demeleri için onların bir kısmını diğerleri ile işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri daha iyi bilmez mi?"[1020]

Bundan da ziyade Peygamber (sav) bazı ileri gelenlerin sohbetiyle meşgul olması sebebiyle, âmâ olan İbni Ümmü Mektum'dan yüz çevirdiği zaman Allah Teâlâ onu şiddetle kınadı.

1019 Kehf, 28
1020 En'am, 52-53

"(Peygamber), âmânın kendisine geldi diye yüzünü ekşitti ve yüz çevirdi. (Resûlüm! Onun hâlini) Sana kim bildirdi! Belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da o öğüt ona fayda verecek. Kendini (sana) muhtaç görmeyene gelince, sen ona yöneliyorsun. Oysa onun temizlenip arınmasından sen sorumlu değilsin. Fakat koşarak ve (Allah'tan) korkarak sana gelenle ilgilenmiyorsun. Hayır, şüphesiz bunlar (ayetler) bir öğüttür, dileyen ondan (Kur'an'dan) öğüt alır."[1021]

Peygamber (sav)'in İslam toplumunu bağlamasında, onu birleştirmesinde, dâhilî cephe için onu güçlendirmesinde ve dâhilî cephenin binasını birbiriyle kenetlenmiş bir şekilde güçlü kılmasındaki en büyük üsluplarından birisi, Müslümanlar arasında maddi ve manevi yardımlaşma ve dayanışmaya davet etmesiydi. Bundan amaç, güçlünün zayıfa yardım etmesi ve zenginin fakire şefkatle eğilmesiydi.

Peygamber (sav), psikolojik savaşın ilk İslam safına girmemesi için bütün delikleri kapattı. İlk İslam cemaati, davayı bastırmak ve yok etmek için Mekke liderlerinin uyguladıkları bütün planların ve sarf ettikleri bütün çabaların ona çarpıp parçalandığı büyük bir kaya oldu.[1022]

SAHABENİN MANEVİYATININ YÜKSEK OLMASINDA KUR'AN-I KERİM'İN ETKİSİ

Bir yandan Müslümanların arkalarını güçlendirmede ve onları takviye etmede diğer yandan kâfirleri azapla tehdit etmede Kur'an-ı Kerim'in tesiri büyüktür. Bu tehditler kâfirlerin üzerinde bomba etkisi yaptı.

Kur'an-ı Kerim'in sahabeleri savunması iki noktada şekillenmektedir:

a- Peygamber (sav)'in, sahabeleri gözetmeye, onlarla güzel oturmaya ve onları güzel karşılamaya teşvik etmesi ve yine davet işleriyle meşgul olması sebebiyle bazı durumlarda bazı sahabeleri terk edip onlara önem vermemesinden dolayı kınaması.

b Sahabelerin sabretmeleri ve karşılaştıkları eziyetleri hafif görmeleri için geçmiş ümmetlerden, geçmiş ümmetlerin peygamberlerinden ve kavimlerinden nasıl eziyet ve işkence gördüklerinden kıssalar ve örnekler getirmekle sahabelerin eziyet ve sıkıntılarını hafifletmesi... Yine sahabenin bazı davranışlarını övmesi, sonra da cennette sevap ve bedii nimetleri onlara vadetmesi ve aynı şekilde onlara elem ve eziyeti tattıran düşmanlarını tehdit ve protesto etmesi ile de onların eziyet ve sıkıntılarını hafifletmesi.

Birinci noktaya gelince: Peygamber (sav) Mescid-i Haram'da Habbab,

1021 Abese, 1-12
1022 El-Harbu'n-Nefsiyye Ziddel-İslam, 125-140

Ammar, Safvan İbni Umeyye'nin kölesi Yasir İbni Fukeyhe, Süheyl ve onlar gibi mustazaflarla oturduğu zaman müşrikler onlarla alay ederek bazısı bazısına şöyle diyordu: "İşte gördüğünüz gibi onlar onun (Muhammed'in) arkadaşları." Sonra da birbirlerine şöyle diyorlardı: "Aramızda Allah'ın kendilerine hak ve hidayet ile lütuf ve ihsanda bulunduğu kimseler bunlar mı? Eğer Muhammed'in getirdiği şey hayır olsaydı onlar bizim önümüze geçmezlerdi ve Allah bizi bırakıp onları o hayra has kılmazdı."[1023]

Şüphesiz Allah'ın kullarından razı olması, onların derecelerine ve dünyada insanlar arasındaki makam ve mevkilerine bağlı değildir. Peygamber (sav)'in kâfirlerin sahabeler ile ilgili sözleriyle ve sahabenin değerini düşürme girişimleri ile müteessir olmaması için Allah Teâlâ sahabelerin makam ve mevkilerini şöyle beyan etti:

"Rablerinin rızasını umarak sabah akşam O'na yalvaranları kovma! Onların hesabından sana bir sorumluluk, senin hesabından da onlara herhangi bir sorumluluk yoktur ki onları kovup da zalimlerden olasın! 'Aramızdan Allah'ın kendilerine lütuf ve ihsanda bulunduğu kimseler de bunlar mı?' demeleri için onların bir kısmını diğerleriyle işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri daha iyi bilmez mi? Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki: 'Selam size! Rabbiniz merhamet etmeyi kendisine yazdı. Gerçek şu ki, sizden kim, bilmeyerek bir kötülük yapar, sonra ardından tevbe edip de kendini ıslah ederse, bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.'"[1024]

Bu şekilde resûlüne kâfirlerin bilmedikleri, bilmezlikten geldikleri ve karalamak ve kötülemek istedikleri o sahabelerin durumlarını, değerlerini, makam ve mevkilerini ayıklamaktan ziyade Allah Teâlâ'nın Resûlünü onları kovmaktan nehyettiği gibi, onları güzel selamlamayı ve tevbelerinden sonra Allah Teâlâ'nın günahlarını affetmeyi vadettiğini onlara müjdelemesini emretmektedir.

Bütün bunlardan sonra o sahabelerin manevi ruhları nasıl olacak acaba?! Kâfirler tarafından yapılan eziyetleri nasıl karşılayacaklar acaba?! Sebebiyle bu büyük mertebelere ulaştıkları bu eziyetlere elbette sevineceklerdir.[1025]

Sonra biz, kıyamete kadar okunacak bazı ayetlerde Allah Teâlâ'nın Resûlünü kınadığını görmekteyiz. O kınama, Peygamber (sav)'in sadece bir kere ondan yüz çevirdiği ve Mekke'nin bazı eşrafını davet etmekle meşgul olduğu için sorusuna cevap vermediği sahabeden fakir ve âmâ bir adam için oldu.[1026] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

1023 Age, 270-271
1024 En'am, 52-54
1025 El-Harbu'n-Nefsiyye Diddel-İslam, 270-271
1026 Age, 171

"(Peygamber) Âmânın kendisine gelmesinden ötürü yüzünü ekşitti ve geri döndü. (Resülüm! Onun hâlini) Sana kim bildirdi? Belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da o öğüt ona fayda verecek. Kendini (sana) muhtaç görmeyene gelince, sen ona yöneliyorsun. Oysa onun temizlenip arınmasından sen sorumlu değilsin. Fakat koşarak ve (Allah'tan) korkarak sana gelenle de ilgilenmiyorsun."[1027]

Şüphesiz hasep, nesep veya şan, şöhret ya da mal, makam sebebiyle hak davada imtiyazlara yer yoktur. Hak davada ancak insana olan bakışı kökleştirmek, eşitlik ve denklik gibi kök birliğinin istediği şeyleri beyan etmek için gelmiştir. Bundan dolayı Allah Teâlâ'nın Resûlüne yönelttiği kınama üslubunun şiddetine illet ve sebep getirmek mümkün olmaktadır. O da İbni Ümmi Mektum (ra)'la karşılaşması esnasında Ubey İbni Halef'e izhar ettiği büyük önemdir. İbni Ümmi Mektum (ra), hak terazisinde milyonlarca Ubey İbni Halef (Allah lanet etsin) emsaline ağır gelmektedir.[1028]

Bu kıssada çok sayıda ibret ve ders bulunmaktadır. İlk Müslümanlar ve onlardan sonra gelen Müslümanlar o ders ve ibretlerden epey istifade etmişlerdir. Bu derslerin en önemlilerinden biri müminlere yönelmektedir. Çünkü davetçilere vacip olan şey, tebliğ etmeleridir, başkalarının hidayeti değildir. İşte İbni Mektum kıssasında Muhammed (sav)'in peygamber olduğunun delili bulunmaktadır. Şayet Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) Allah Teâlâ'nın elçisi olmasaydı, bu olayı gizleyecekti ve insanlara haber vermeyecekti. Çünkü o hadisede Peygamber (sav)'in kınanması ve azarlanması bulunmaktadır. Eğer vahiyden bir şey gizleseydi bu ayetleri ve Hz. Zeyd ile Zeyneb Binti Cahş (ra) hikâyesinde anlatılan ayetleri de gizleyecekti.[1029] O hâlde davetçilerin hayır ve iman ehlini takdim etmeleri (öne almaları, onlara öncelik tanımaları) gerekmektedir.[1030]

Kur'an-ı Kerim'in sahabeleri savunması ile ilgili ikinci noktaya gelince, daha önceden de zikredildiği üzere Kur'an-ı Kerim'in sahabeleri savunması onların eziyet ve elemini hafifletmekle olmuştur. Hafifletmenin en önemli araçlarından biri, sahabelerin karşılaştıkları eziyetler, çeşidinde eşi benzeri olmayan bir eziyet olmadığını ve ondan önce de benzeri ve daha şiddetlisinin de vuku bulduğunu ortaya çıkarmaktadır. Hz. Nuh, İbrahim, Musa ve İsa (as)'dan bu yana Kur'an-ı Kerim 'de peygamberlerin hayatından bahseden kıssalar, Müslümanları sabit kılmak, onlarda fedakarlık ruhunu oluşturmak ve bu din için onlarda sabrı yerleştirmek içindi ve aynı zamanda Müs-

1027 Abese, 10
1028 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha,
1029 Tefsiru İbni Atiye, 15/316; Kasimi, 17/54
1030 El-Mustafad min Kasasil-Kur'an, 2/89

lümanlara geçmiş asırlardaki güzel örnekleri de beyan etmektir. Kur'an-ı Kerim'in kıssaları çok sayıda ibret, hikmet ve örnekleri içine almaktadır.

Yine Kur'an'ın sahabeden eziyeti hafifletmede ve onları savunmadaki üsluplarından biri de, Allah Teâlâ'nın yere ve yeryüzündeki her şeye vâris olacağı güne kadar insanların okuyacağı Kur'an-ı Kerim 'deki kendilerinin ve amellerinin övülmesi üslubudur. Tıpkı bu durum Ebubekir Sıddık (ra)'ta ortaya çıktığı gibi. Zira o, eziyet ve işkenceden kurtarmak için yedi köleyi azat etti. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim, Hz. Bilal İbni Rebah (ra)'a işkence yapan Umeyye İbni Halef'i ihtar etmekte ve onu kınamaktadır.

Kur'an, kendi ahlaki düsturuyla mükâfat ve ceza kaidelerini takdim etti. Müslümanları cesaretlendirdi. Muhalifleri de uyardı ve sakındırdı. Bu üslup derin bir içerik taşımaktadır. Dolayısıyla sahabelere yolu aydınlatmaktadır.

"(Ey insanlar) Alev alev yanan bir ateşle sizi uyardım. O ateşe, ancak yalanlayıp yüz çevirenler girer. Temizlenmek üzere malını hayra veren iyiler ondan (ateşten) uzak tutulur. Yüce Rabbinin rızasını istemekten başka onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur ve o (buna kavuşarak) hoşnut olacaktır."[1031]

Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim, kâfirlerin alaylarına rağmen ve onları İslam'dan döndürme girişim ve çabalarına rağmen Necran Hıristiyan heyetinin İslam üzerindeki sebatını ebedîleştirmiştir. Bunun için bir kısım tarihçilerin zikrettikleri gibi bazı ayetler onlar hakkında nazil olmuştur.[1032] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ondan (Kur'an'dan) kendilerine kitap verdiklerimiz, ona da iman ederler. Onlara (Kur'an) okunduğu zaman, 'Ona iman ettik. Çünkü o Rabbimizden gelmiş hakikattir. Esasen daha önce biz Müslüman idik.' derler. İşte onlara sabretmelerinden ötürü mükâfatları iki defa verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savarlar. Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve 'Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selam olsun. Biz kendini bilmezleri (arkadaş edinmek) istemeyiz.' derler."[1033]

Bunun ardından ayetler, sabretmelerine ve katlandıkları eziyetlere mükâfat olmak ve kâfirlerden duydukları sözlere ve uğradıkları eziyetlere aldırmadan davet yolunda devam etmeye teşvik etmek ve onları cesaretlendirmek için sahabeleri cennette sevap ve daimî nimetlerle müjdelemektedir. Peygamber (sav)'in hadislerinde de Kur'an-ı Kerim'in beyanlarındaki gibi nihayette onlar galip geleceklerdir ve zafer onların olacaktır.

1031 Leyl, 14-21
1032 İbni Kesir, Es-Sire En-Nebeviyye , 2/4
1033 Kasas, 52-55

Kur'an-ı Kerim müminlerin mükâfatlarını açıkladığı gibi, aynı zamanda asıl düşmanları olan Mekke kâfirlerinin geleceklerini ve varacakları yeri de açıklamaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem de şahitlerin şahitlik edeceği günde yardım ederiz. O gün zalimlere, özür dilemeleri hiçbir fayda sağlamaz. Artık lanet de onlarındır. Kötü yurt da onlarındır."[1034]

"Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarf edenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler. Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder ve lütfundan fazlasını da verir, şüphesiz O, çok bağışlayan, şükrün karşılığını bol bol verendir."[1035]

Allah (cc), eziyet ve işkencelere rağmen ibadete bağlanmanın faziletini ve buna sabretmenin mükâfatını beyan etmektedir:

"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkârcı gibi) midir? (Resûlüm!) De ki, 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür. (Resûlüm!) Söyle. Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının! Bu dünyada iyilik yapana iyilik vardır. Allah'ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir."[1036]

Bu şekilde Kur'an-ı Kerim sahabelerin elem ve eziyetlerini hafifletti. Onları savundu. Psikolojik savaşa karşı onları sağlam kıldı. Bu nedenle ve Kur'an metodu ve hikmetli Nebevî üsluplar sayesinde o acımasız hücumlar, işkenceler ve araçları sahabelerin kalbi üzerine etkili olmadı.

Müşriklerin Peygamber (sav) ve ashabı ile yaptıkları savaşta, sahih akide ve ilk Müslümanların selim metotları karşısında onların bütün üslupları parçalanıp dağıldı.

MÜŞRİKLERİN GÖRÜŞMELERLE SONUÇ ALMA ÇABALARI

Kureyşliler bir gün toplandılar. Aralarında konuştular: "İçinizden sihri, kehaneti ve şiiri bilen bir kişiyi bulunuz. O kişi, bizim birliğimizi bozan, işimizi karıştıran ve dinimizi kınayan Muhammed'e gitsin, onunla konuşsun. Bakalım onun tekliflerine ne cevap verecek!" Dediler ki: "Utbe İbni Rabia'dan başka bu işi çok iyi yapabilecek bir kimseyi tanımıyoruz." Bunun üzerine Utbe'yi bulup "Ya Eba Velid! Bu işi sen yaparsın!" dediler.

1034 Gafir, 51-52
1035 Fatır, 29-30
1036 Zümer, 9-10

Utbe işi üzerine alıp Resûlullah (sav)'e geldi ve söze başladı:

"Ey Muhammed! Sen mi yoksa baban Abdullah mı daha hayırlı?"

Resûlullah cevap vermedi. Bunun üzerine Utbe tekrar sordu:

"Ey Muhammed! Sen mi yoksa Abdulmuttalib mi daha hayırlı?"

Resûlullah yine cevap vermedi. Utbe şöyle devam etti:

"Eğer onların senden daha hayırlı olduklarını söylersen, bilmiş ol ki onlar, senin ayıpladığın putlara tapıyorlardı. Eğer sen, kendinin onlardan daha hayırlı olduğunu söylüyorsan, konuş da dinleyelim. Yemin olsun ki, biz kuzu postuna bürünmüş ve kavmi için senden daha uğursuz birini görmedik. Çünkü aramızdaki birliğimizi bozdun, işlerimizi darmadağın ettin, dinimizi ayıpladın ve bizi Araplar arasında rezil rüsva ettin. Öyle ki, 'Kureyş'in içinde bir kâhin var, Kureyş'in içinde bir kâhin var.' sözleri her yerde söylenir oldu. Allah'a yemin olsun! Senin yüzünden hamile kadının bağırıp çağırışına benzer bir sesten başka bir şey beklemiyoruz! Kılıçlarla birbirimize gireceğiz ve yok olup gideceğiz."

Utbe İbni Rebia bu sözleri söyledikten sonra, sözü şu noktaya getirdi:

"Ey adam! Senin bir ihtiyacın varsa, aramızda mal toplayıp Kureyş'in en zengini olana kadar verelim. Eğer kadın istiyorsan, Kureyş'in en güzel kadınlarından on tanesi ile seni evlendirelim."

Utbe'nin bu sözleri üzerine Resûlullah (sav):

"Konuşman bitti mi?" dedi. O da, "Bitti" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) şu ayeti kerimeleri okudu:

"Ha, Mim. O, rahman ve rahîm olan Allah tarafından indirilmiştir. Öyle bir kitaptır ki, onun ayetleri bilen bir kavim için Arapça Kur'an olarak açıklanmıştır. Şayet onlar yüz çevirecek olurlarsa de ki: 'Sizi Ad ve Semud'un başına gelen saika (yıldırım) gibi bir saika ile korkutuyorum."[1037]

Bunu dinleyen Utbe, "Yeter! Bundan başka söyleyeceğin başka bir şey yok mu?" dedi. Resûlullah (sav): ***"Yoktur"*** buyurdu. Bunun üzerine Utbe, oradan ayrılarak Kureyşlilerin yanına gitti. Ona, "Ne yaptın?" diye sordular. O da, "Sizin konuştuklarınızın hepsini ona söyledim. Hiçbir eksik söz bırakmadım." dedi. Dediler ki: "Sana cevap verdi mi?" O da: "Evet, cevap verdi." dedi.[1038]

İbni İshak'ın rivayetinde olay şöyle anlatılmıştır: Utbe, Peygamber (sav)'in yanından dönüp gelince dediler ki: "Ne yaptın, ey Eba Velid?" Şu cevabı verdi:

1037 Fussilet, 1-3 ve 13. Ayetler.
1038 İbni Hişam, 1/313-314; Süneni Kübra, Beyhaki, 2/203-204; el-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir, 3/68-69

"Öyle bir söz söyledi ki, vallahi daha önce öyle bir şey işitmemiştim. Yemin olsun ki, o ne bir şiir, ne bir sihir, ne de bir kehanettir. Siz beni dinleyiniz. Bu adamı kendi hâline bırakınız. Vallahi ondan duyduklarım büyük bir olayın habercisi olacaktır. Eğer Kureyş dışında Araplar onun hakkından gelecek olurlarsa, sizin yapacağınızı onlar yapmış olurlar. Eğer o, Araplara galip gelecek olursa, onun hükümranlığı sizin hükümranlığınız, onun şerefi sizin şerefinizdir. O sebeple siz insanların en bahtiyarı olursunuz."

Onlar dediler ki:

"Vallahi ey Eba Velid! O seni diliyle sihirlemiştir." Utbe de, "Bu benim kanaatim, siz dilediğinizi yapın."[1039] dedi.

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Peygamber (sav), kendisi mi babasından ve dedesinden daha hayırlıdır, yoksa babası ve dedesi mi ondan daha hayırlıdır diye kenar savaşına girmedi. Eğer öyle yapsaydı, Utbe hiçbir şeyi dinlemeden iş bitmiş olurdu.

• Peygamber (sav), bu cazibeli teklifler ve bu imtihana karşı kişisel buğzu etrafında da kenar savaşına girmedi. Ancak bütün bunları daha uzak bir hedef için terk etti ve Utbe'nin, yanındaki bütün teklifleri arz etmesi için onu serbest bıraktı. Peygamber (sav)'in edebi öyle bir yere ulaşmıştı ki karşısındakine: "Ey Eba Velid, konuşman bitti mi?" diye hitapta bulundu. O da, "Evet, bitti." dedi.[1040]

• Resûlullah (sav)'in cevabı kesindi. Onun, okumak için bu ayetleri seçmesi hikmetine işaret etmektedir. O ayeti kerimeler ana meseleleri kapsamaktadır. O ana meselelerin bazıları şunlardır:

– Kur'an'ın şek ve şüphesiz olarak Allah tarafından indirildiği.

– Kâfirlerin tutumlarının ve yüz çevirenlerinin beyanı.

– Resûlullah (sav)'in vazife ve görevlerinin ve kendisinin insan olduğunun beyanı.

– Yaratıcı birdir. O da Allah'tır ve Allah'ın göklerin ve yerin yaratıcısı olduğunun beyanı.

– Geçmiş ümmetlerin yalanlamasının, onların başlarına gelenlerin ve Ad ve Semud'un saikası (yıldırım) gibi Kureyş'i bir saika ile uyarmalarının beyanı.[1041]

• Mal, makam ve kadınların davetçiler üzerindeki tehlikeleri. Nice davetçiler mal teklifi karşısında ve malın parıltısı altında davet yolundan dö-

1039 Es-Sire En-Nebeviyye, İbni Hişam, 1/294
1040 Et-Tehalufu'l-Siyasi filİslam, Münir Gadban, 33
1041 Mainu's-Sire, es-Sami, 75

külmüşlerdir. Davetçilerin davalarından vazgeçmeleri için onlara büyük miktarda para ve mal teklif edilmiştir. Mal teklifi ve teşviki karşısında buna önem vermeyerek davalarında sebat edenler, Peygamber (sav)'i kendilerine örnek alan Peygamber (sav)'e ittiba eden mutlu kimselerdir. Makam, şan, şöhretin tehlikesi apaçık ortadadır. Çünkü şeytan bu alanı daha süslü ve daha hoş gösterir ve daha büyük, daha hileli ve daha facir yollarla ayartır. Gerçek Rabbani davetçi davranışlarında, sözlerinde ve fiillerinde Peygamber (sav)'i örnek alan ve uğrunda yaşadığı ve öldüğü hedefi unutmayan kimsedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim 'de şöyle buyrulmaktadır:

"De ki: 'Namazım, niyazım (kurbanım, haccım) hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah'ındır. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben de böylece emrolundum ve ben (Allah'a) teslim olanların ilkiyim.'"[1042]

Kadınların tehlikesini ise, Peygamber (sav) şöyle bildirmektedir: *"Ümmetimden, erkekler üzerine kadınlardan daha zararlı hiçbir imtihan vesilesi bırakmadım."*[1043]

İster eşinden dolayı bir Müslüman'ın rahatına ve şehvetine düşkünlüğü sebebiyle davete himmetini yavaşlatmak suretiyle olsun, isterse bazı facirelerin (fahişelerin) onu kendi tuzaklarına düşürme veya azgınlık, günah ve eğlence ortamına adım adım hazırlamaları suretiyle olsun, bu yolların hepsi de aynı kapıya çıkar. İşte bunların hepsinde de kadın fitnedir, imtihan aracıdır. Bu sebepten dolayı Kureyşliler Peygamber (sav)'e en güzel kadınlardan on tanesini eş olarak seçmesini teklif ettiler.

Şüphesiz ki, Allah'ın nizamına uymayan bir kadının tehlikesi, kınından çıkarılmış boyun üzerine koyulan bir kılıcın tehlikesinden daha büyüktür.[1044] Davetçilerin bütün kâinatın efendisine uymaları ve Hz. Yusuf'un sözünü hatırlamaları gerekmektedir: *"Dedi ki: 'Rabbim! Zindana atılmak, onların beni davet ettikleri şeyi yapmaktan daha sevimlidir. Sen beni onların hilesinden uzaklaştırmazsan, onlara meyleder ve cahillerden olurum. Rabbi, onun duasını kabul etti ve ondan onların hilesini uzaklaştırdı. Çünkü O, her şeyi hakkıyla işiten ve hakkıyla bilendir."*[1045]

• Utbe, Peygamber (sav)'in tutum ve davranışından etkilendi. Utbe'nin etkilenişi öyle açıktı ki, kendisinin arkadaşlarına durumu anlatmadan önce, arkadaşları onun değiştiğine dair yemin ettiler. İslâm düşmanı Utbe önceleri davanın bitirilmesine niyet etmişti. Ama şimdi arkadaşlarını bunun tersi-

1042 En'am, 162-163
1043 Buhari, 5096; Müslim, 2740
1044 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, Gadban, 169
1045 Yusuf, 33-34

ne davet ediyor ve Kureyş'ten Muhammed ile davası arasından çekilmelerini istiyordu.[1046]

• Ashab-ı Kiram, Peygamber (sav) ile Utbe arasında cereyan eden konuşmaları ve Habib-i Mustafa'nın Utbe'nin cazibeli tekliflerini nasıl geri çevirdiğini pür dikkatle dinlediler. Dolayısıyla bu, onların kalplerine ve ruhlarına karışan büyük bir ders oldu. Ashab-ı Kiram sevgililerinden (sav) ilke üzerinde sebat etmeyi, akideye sarılmayı ve aldatıcı, teşvik edici ve cazibeli teklifleri ayakları altına almayı öğrendiler.

• Ashab-ı Kiram, Kerem sahibi Peygamber'den hilim ve göğüs genişliğini öğrendiler. Zira Peygamber (sav), sıkılmadan Utbe İbni Rabia'nın saçmalıklarını ve kendisine dil uzatmasını ve kendisinin hakkında sarf ettiği şu sözleri, "Kureyş içinde bir kâhin var.", "Kureyş içinde bir sihirbaz var.", "Yemin olsun ki, biz kuzu postuna bürünmüş ve kavmi için senden daha uğursuz birini görmedik." ve "Eğer bu söylediklerini sana rey sahibi bir cin getiriyorsa ve cin senin başına bela olmuşsa..." vb. sözleri rahat bir şekilde dinledi. Ama bütün bunlardan, küçük düşüren şeylerden yüz çevirdi ve onlara karşı göz yumdu. Ta ki, bu tür şeyler onu (sav) davasından ve Abdişemsoğullarının liderine davayı tebliğ etmekten alıkoymasın. Peygamber (sav)'den çıkacak her kelime, uyulan uygun ilke, ondan sadır olan her davranış, uyulan din ve suskunluğa örnek alınacak ahlak oluyordu. Bu yüzden Utbe'nin hezeyanlarına ve saçmalıklarına karşı gözünü yumdu ve tepki göstermedi.[1047]

Bazı siyer kitapları şöyle zikretmektedir:

Bu olaydan sonra artık Mekke ileri gelenleri Peygamber (sav) ile görüşmelere başladılar ve dünyayı isteyen ve dünyalıklara göz dikenlerden olan beşer kalplerinin karşısında dayanamayıp yumuşayacağı çok çekici ve cazip teklifler arz ettiler. Ancak Peygamber (sav) Kureyş liderlerine karşı; aldatma, içindekinin tersini dışa vurma, siyaset dehasına girme ve şefkat ve lütuf talep etme, bağ oluşturma gibi yakışıksız şeyleri yapmaksızın batılın karşısında kesin bir duruş sergiledi.[1048] Çünkü akide meselesi nifaktan ve bazı haklardan vazgeçmekten uzak olarak açıklık üzerine kaimdir. Onun içindir ki, Resûlullah (sav) onların söylediklerini şu şekilde reddetti: "Sizin dedikleriniz bende yoktur. Ben sizin malınızı elinizden almak için, aranızda şeref sahibi olmak için ya da hükümdar olmak için gelmedim. Allah Teâlâ beni size Peygamber olarak gönderdi. Bana bir kitap indirdi. Benim size bir müjdeci ve korkutucu olmamı emretti. Ben de Rabbimin elçiliğini size teb-

1046 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae li Cevanibilhazri vel-Himaye, 87
1047 Et-Terbiye el-Kiyadiye, 1/304
1048 El-Vufud fil-Ahdil-Mekki, Ali Estal, 37

liğ ettim ve size nasihat ettim. Eğer benim getirdiğimi kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahiretteki nasibinizdir. Eğer kabul etmezseniz ben, Rabbim aramızda hükmedinceye kadar onun emri üzerine sabrederim."[1049]

Bu sarsılmaz imani tutumla onların hileleri göğüslerine geri döndü ve İslam akidesinin en tehlikeli meselelerinden biri de böylece yerleşti. O da, ister cevherinde olsun, ister onu ulaştıran araçta olsun, İslam akidesinin ondan yabancı olan her türlü şaibeden temiz olmasıdır.[1050]

"Sizin dininiz size, benim dinim banadır."

Müşrikler, Müslümanların sertliğini, dinlerine şiddetli bağlılıklarını ve nefislerini her türlü batılın üstünde tutmalarını gördüklerinde, umutsuzluk hatları nefislerine girmeye başladı. Yani Müslümanların dinlerinden dönmelerinin mümkün olmadığı düşüncesi kalplerine girdi. Bu yüzden onların sersemliklerine, akıllarının azlığına ve ahmakça düşünmelerine delalet eden komedilerinden diğer bir komedi yolunu tuttular. Kureyşliler, Esved İbni Abdulmuttalib, Velid İbni Muğire, Umeyye İbni Halef ve Âs İbni Vail'i Peygamber (sav)'e gönderdiler. Peygamber (sav)'in yanına geldiklerinde şöyle dediler: "Ey Muhammed! Hadi gel, biz, senin taptığına tapalım, sen de bizim taptığımıza tap! Eğer senin taptığın bizim taptığımızdan daha hayırlı ise, sen ondan payını alırsın. Böylece bizim ile sen birbirimize ortak oluruz." Bunun üzerine Allah Teâlâ onların hakkında şu ayetleri indirdi:

"Ey Muhammed! De ki: 'Ben sizin taptıklarınıza tapmam. Benim taptığıma da sizler tapmazsınız. Ben de sizin taptıklarınıza tapacak değilim. Benim taptığıma sizler tapacak değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır.'"[1051]

Bu sure gibi küfür ve küfür ehlinden tam olarak uzaklaşmayı ilan eden ve bu sureye benzeyen başka ayetler de vardır. Tıpkı Allah Teâlâ'nın şu sözleri gibi:

"(Resûlüm!) Onlar seni yalanlarsa de ki: 'Benim işim bana, sizin işiniz de size aittir. Siz benim yaptığımdan uzaksınız, ben de sizin yaptığınızdan uzağım.'"[1052]

"De ki: 'Allah'ın dışında taptığınız şeylere tapmak bana yasak edildi.' De ki: 'Ben sizin arzularınıza uymam, aksi hâlde sapıtırım da hidayete erenlerden olmam.' De ki: 'Şüphesiz ben Rabbimden gelen apaçık bir delile dayanıyorum. Siz ise onu yalanladınız. Çabucak gelmesini istediğiniz (azap)

1049 İbni Hişam, 1/197; Et-Terbiyetu'l-Kiyadiye, 1/305
1050 Tarihu Sadril-İslam A. Rahman es-Suca, 39
1051 Kâfirun Süresi, 1-6; (İbni Hişam, 1/362)
1052 Yunus, 41

benim yanımda değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O hakkı anlatır ve O, doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır."[1053]

Bu sure (Kâfirun suresi) şu hakikati beyan etmektedir: Hak yol birdir. İçinde eğrilik yoktur ve o yol için genişlik de yoktur. O yol, âlemlerin Rabbi ve tek olan Allah'a halis ibadet etmektir.

Her iki ibadet arasındaki ayırıcı çizgiyi belirtip nizamların birbirlerinden farklı, düşüncelerin birbirinden ayrı, yolların birbirinden uzak olduğunu belirtmek için bu sure Resûlullah (sav)'e inmiştir. Evet, bu sure, red üzerine red, kesinlik üzerine kesinlik, tekit üzerine tekit, her türlü ret, kesinlik ve tekit ifadesiyle inmiştir. Hak ile batıl arasında buluşma olmaz, aydınlık ile karanlık bir arada bulunamaz. Doğrusu herhangi bir şekilde yolun ortalarında buluşma imkânı bulunmayan tam bir ayrılığın özündeki farklılıkları açıklayabilmek için bu derece kesin bir ayrılığa gerek vardı. Çünkü ihtilaf inançların özünde, düşüncelerin esasında, nizamın hakikatinde ve yolun mahiyetinde idi. İşin aldatmaya, hilekârlığa ve münafıklığa ihtiyacı yoktu. Evet, iş kişisel maslahattan, geçici istekten ve Cahiliye'nin, münafıkların, sapmışlara ve gazaba uğramışlara uyan batılılaşmışların ve her yerde Allah'a düşman olan dinsizlerin iddia ettikleri gibi, "din Allah'a, vatan da hepsine"den de ibaret değildir.

Kureyş müşriklerinin liderlerine kesin bir rettir. Pazarlık yok. Benzerlik yok. Yolun ortasında buluşma yok. Kişisel rızalar yok. Çünkü her zaman ve her yerde cahiliyet cahiliyettir, İslam İslam'dır. Aradaki fark, külçe altın veya işlenmemiş gümüş ile toprak arasındaki fark gibi büyüktür. Takip edilecek tek yol hem ibadet hem de hüküm açısından bütünüyle cahiliyetten çıkıp ve bütünüyle İslam'a girmektir. Diğer bir deyişle, tam olarak uzaklaşmak, kesin olarak ayrılmak ve her zaman hak ile batılı birbirinden kestirmektir. *"Sizin dininiz size, benim dinim banadır."*[1054]

Gelen heyet işinde başarılı olamayınca başka bir heyet geldi. Bu heyet *Abdullah İbni Ubey, Velid İbni Muğire, Mukrez İbni Hafs, Abdullah İbn Ebi Kays ve Âs İbni Amr*'dan oluşuyordu.[1055] Bu heyet, Kur'an'ın bazı ayetlerinden vazgeçmek suretiyle başka bir teklifi sunmak üzere Peygamber (sav)'e geldiler. Peygamber (sav)'den kendilerini kızdıran ilahlarının ayıplanmasını Kur'an'dan çıkarmasını istediler. Allah onların talebini kesip atan kesin bir cevap indirdi:

"Onlara ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman (öldükten sonra) bize kavuşmayı beklemeyenler, 'Ya bundan başka bir Kur'an getir veya bunu de-

1053 En'am, 56-57
1054 Fi Zilali'l-Kur'an, 6/3991, büyük tasarruf ile.
1055 El-Babu'n-Nuzul, Vahidi, 200; Nuru'l-Yakin, 61

ğiştir!' dediler. De ki: 'Ben onu kendiliğimden değiştiremem, benim için olacak şey değildir. Ben, bana vahyolunandan başkasına uymam. Çünkü Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım."[1056]

Bu heyetler ve görüşmeler İslam'dan tam olarak vazgeçirme konusunda hiçbir şey elde edemeyen Kureyş liderlerinin hayal kırıklıklarını ve başarısızlıklarının boyutunu ortaya koymaktadır. İslam'ın tamamından vazgeçiremeyen Kureyş liderleri öyle bir duruma geldiler ki, ne koparırsan kârdır mantığıyla hareket ederek Kur'an'ın bir kısmından vazgeçme talebine sığındılar.

Dikkat edilirse, ilk seferde talep ettikleri şey ikinci seferde talep ettikleri şeyden daha büyüktü.

Bu da, onların en büyükten en küçüğe inme konusunda tedricî hareket ettiklerine işaret etmektedir. Davet rehberinin yanında tekliflerini dinleyecek kulak bulabilmek umuduyla bunu yaptıkları gibi görüşmelere giden kişileri de değiştiriyorlardı. İlk seferde Peygamber (sav) ile görüşmeye gidenler Velid İbni Muğire dışında ikinci seferde yoktular. Bundan amaç, aynı simaların tekrarlanmamasıdır ve aynı zamanda yeteneklerin, görüşen ve pazarlık yapan akılların çeşitlendirilmesidir. Onların görüşüne biraz etki etsin diye bu yönteme başvurdular.

Bunda davetçilere kıyamete kadar büyük bir ders bulunmaktadır: Vazgeçilen şey ne kadar az olsa da, İslam'ın hiçbir parçasından vazgeçmemek.

İslam Rabbani bir davadır. Dolayısıyla sebepler, zorlayanlar ve gerekçeler ne olursa olsun Rabbani davada kesinlikle pazarlık yoktur. "Bugün davetçilerin bu tür tekliflerden, tahrik ve teşvik edici şeylerden sakınmaları gerekmektedir. Bu teklifler direkt olarak sunulmayabilir. Bazen direkt olmayan bir şekilde olabilir... Davetçileri özellikle üst düzey davetçileri ve liderleri davalarından vazgeçirmek için uluslararası çirkin ve karanlık kişi ve kurumlar bu işi organize etmekte ve planını çizmektedir. İslam âlemini yıkmak için birçok merkezden ve birçok alanda çalışan bu mihraklar arasında bilgi alışverişi konusunda tam bir yardımlaşma bulunmaktadır."[1057]

İslami uyanışı gözetleme ve hakkındaki bilgileri ve raporları hazırlayıp gerekli yerlere sunmak için Orta Doğu'da faaliyetlerde bulunan üst düzey şahsiyetlerden biri olan Richard'ın hazırlayıp sunduğu raporda İslami hareketleri tasviye etmeyi mümkün kılacak yeni bir planın düşüncesi bulunmaktadır. Bu raporun paragrafları arasında İslâmi hareket liderlerinin teşviki ve tahrikiyle ilgili özel bir paragraf bulunmaktadır. O, teşvik ve tahrik edici şeylerin gerçekleştirilmesi için aşağıdaki maddeleri önermektedir:

1056 Yunus, 15

1057 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae li Cevanibi'l-Hazri vel-Himaye, 89

• Teşvik edilip kandırılması mümkün olan dava liderlerini yüksek görevlere tayin etmek. Boş içerikli İslami projelerle ve onları tüketecek başka çalışmalarla meşgul olmalarını sağlamak. Bütün bunların, onlara maddi ve manevi olarak ihsanda bulunmakla ve aile ve akrabalarına büyük kolaylıklar sağlamakla birlikte olması gerekir. Böylece yerel olarak tüketilmeleri ve tabanlarından (halktan) koparılmaları tamamlanacaktır.

• Ticari ve ekonomik eğilime sahip olanları, Arap düşmanlarının yararına Arap bölgesinde faaliyete geçirilen kirli ve çirkin hedefleri olan projelere katılmaya çekmeye çalışmak.

• Zengin Arap ülkelerinde davetçilerin İslami çalışmadan uzaklaşmalarını sağlayacak şekilde çalışma fırsat ve imkânlarını bulmaya çalışmak.[1058]

Geçen o üç nokta da düşünen bir kimse, hepsinin de dolaylı (endirek) maddi teşvikler ve tahrikler olduğunu görecektir.

Bugün İslam âleminde olup bitenleri anlamaya çalıştığımızda bu noktaların sessizce ve sükûnet içerisinde uygulanmakta olduğunu göreceğiz. Zira yüksek makamlar bazı davetçileri meşgul etmektedir. Bazı zengin Arap ülkeleri davetçilerden büyük bir cemaati harcamakta ve ticarette de bazılarını meşgul etmektedir.[1059]

KARŞI TARAFI ZAAFA UĞRATMA GİRİŞİMİ VE YÖNTEMİ

Peygamber (sav), kendi davasının dosdoğru olduğuna dair birçok delil getirdi. Vakitlerin seçimini çok güzel yapar, fırsatları ve münasebetleri çok güzel değerlendirirdi. Çeşidi ne olursa olsun şüphelere karşı koyar, reddederdi.

Kâfirlerle yaptığı mücadelede birçok üslup ve yöntem kullandı. Peygamber (sav), akli delilleri getirmede, mantıki kıyasları kullanmada kullandığı o üslupları Allah Teâlâ'nın kitabından alarak uygulama alanına çıkardı. Peygamber (sav)'in Mekke kâfirleri ile yaptığı mücadelede kullandığı unsurlardan bazıları şunlardır:

• *Karşılaştırma Üslubu*

Karşılaştırma üslubu iki şeyi sunmakla meydana gelmektedir. Bir tanesi, olması talep edilen hayır, diğeri ondan korkutulması talep edilen şer. Bu karşılaştırma her iki şeyde ve her iki şeyin sonuçlarını düşünmede aklı harekete geçirerek karşılaştırmadan sonra da hayrı şerre tercih etmeye ve hayra tabi olmaya ulaşmaktır.

1058 Age, 89
1059 Age, 91

"Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz bir kimse, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkamayacak durumdaki kimse gibi olur mu? İşte kâfirlere yaptıkları böyle süslü gösterilmiştir."[1060]

İbni Kesir, tefsirinde şöyle söylemektedir: "Bu, Allah Teâlâ'nın ölü olan yani dalalette şaşkın ve helak olan sonra da onu dirilttiği yani kalbini imanla ihya ettiği, onu imana hidayet ettiği ve Peygamberine ittiba etmeye muvaffak kıldığı mümin için getirdiği bir örnektir."[1061]

• *İkrar Ettirme Üslubu*

Bu üslup, akli muhakemeden sonra kişiyi davanın içeriği olan sonucu kabul etmeye götüren bir üsluptur.

"Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırlar? Yoksa gökleri ve yerleri onlar mı yarattı? Hayır! Onlar bir türlü anlayıp inanmazlar. Yahut Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Ya da her şeye hâkim olan kendileri midir? Yoksa onların, üzerlerine çıkıp gizli sırları dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse dinleyenler açık bir delil getirsinler. Yoksa kızlar onun, erkekler de sizin mi? Yoksa sen kendilerinden bir ücret istiyorsun da bu yüzden onlar ağır bir borç altında eziliyorlar mı? Yoksa gayba ait bilgiler yanlarında da onlar mı yazıyorlar? Yahut bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Asıl tuzağa düşecek olanlar, inkâr edenlerdir. Veya onların Allah'tan başka bir tanrıları mı var? Allah, onların ortak koştuğu şeylerden uzaktır. Gökten düşen bir kütle görseler, 'Üst üste yığılmış bulutlardır.' derler. Artık çarpılacakları günlerine kavuşuncaya kadar onları kendi hâllerine bırak."[1062]

İbni Kesir, tefsirinde şöyle söylemektedir: "Bu makam ulûhiyet ve tevhidin isbatı hakkındadır. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırlar?*" Yani mucit olmadan mı onlar icat edildiler? Yoksa onlar mı kendilerini icat ettiler? Yani ne bu ne de bu. Belki onları yaratan ve anılacak bir şey olmadıklarından sonra onları yoktan var eden Allah'tır."[1063]

Bu ayet, akli delil bakımından son derece kuvvetlidir. Çünkü "Onların yaratıcısız yaratılmaları, her şeyden evvel fıtrata aykırıdır. Az veya çok tartışmayı bile gerekli kılmaz. Veya yaratıcıları kendileridir ki bunu hiçbir mahluk ileri süremez. Bu ikisi de mümkün olmadığına göre ortada yalnız ve

1060 En'am, 112
1061 İbni Kesir, 2/172
1062 Tur, 35-45
1063 İbni Kesir, 4/244

yalnız Kur'an'ın sözünü ettiği gerçek kalıyor. Buna göre onların hepsi yaratıcılıkta ortağı bulunmayan, hiçbir şeyin O'na denk olması mümkün olmayan tek bir Allah tarafından yaratılmış olmalarıdır."[1064] Fıtrat tabiri, akılda bedaheten sabitleştirilmiş şeyin içeriğidir.

Sadi'nin tefsirinde zikrettiği delillerde Allah'ın rububiyetini ve ulûhiyetini ikrar etmeyi gerekli kılan ifadelerini düşün. Zira şöyle demektedir: "Bu, onların aleyhinde öyle bir delildir ki, hakka teslim olmaktan veya aklın ve dinin gerekli kıldığı şeyin dışına çıkmaktan başka imkânları yoktur. Bunun açıklaması şöyledir: Onlar Allah'ın tevhidini inkâr etmekte, Peygamberini de yalanlamaktadırlar. Bu inanç 'Allah Teâlâ'nın onları yarattığı' inanışının inkârını gerektirmektedir. Oysa hem şeriatta hem de akılda şu hakikat sabit olmuştur: O inkârları şu üç şeyden birinin dışına çıkmamaktadır: Onlar hiçbir şeyin tesiri olmadan yaratılmışlar. Yani onları hiçbir yaratıcı yaratmamıştır. Belki icat ve mucit olmadan kendi kendileri var olmuşlar. Bu inanış muhalin ta kendisidir. Veya onlar kendi kendilerinin yaratıcısıdırlar. Bu da birincisi gibi muhaldir. Çünkü birinin kendisini yaratması düşünülemez. Bu iki şıkkın saçmalığı ve muhal olması ortaya çıktığı zaman, üçüncü kısım belirlenmektedir. O da, onları yaratan şüphesiz Allah'tır. Üçüncü kısımda belirlendiği zaman bilindi ki, Allah Teâlâ tek mabuttur. Onun dışında hiçbir şey ibadete layık değildir ve ibadete selahiyeti yoktur."[1065]

• ***Geçiştirme ve İptal Üslubu***

Bu üslup, gurur ve kibir sahibi inatçıların delil ile susturulmalarında çok güçlü bir üsluptur. Bu üslup, mücadeleyi kesmek ve onları susturarak bertaraf eden kesin bir delile ulaşmak için bazı sözlerini geçiştirmek ve batılın bazı delillerine itiraz etmemek şeklinde kullanılmaktadır. Getirilen kesin delil ile getirdikleri son delilleri boşa çıkmakta ve çürütülmektedir. Dolayısıyla getirdikleri ilk delil de tıpkı son delilleri gibi boşa çıkıp çürütülmektedir.

Hz. Musa (as)'ın Firavun ile olan kıssasında bu üslubun uzun uzadıya örnekleri bulunmaktadır. Hz. Musa (as), Firavun'un ileri sürdüğü bütün şüphelerden ve yaptığı tüm itirazlardan yüz çevirdi ve Allah'ın rububiyetine ve ulûhiyetine açık ve net bir şekilde işaret eden akli delilleri getirmekle Firavun'un ilahlık iddiasının iptaline yöneldi.[1066]

Hz. Musa (as)'ın Firavun ile bu üslupla mücadele etmesi Şuara suresinin ayetlerinde görülmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

1064 Fi Zilali'l-Kur'an, 6/3399
1065 Tefsiru Sa'di, 7/195-196
1066 Mükevvimatü'd-Daiye en-Nacihe, Dr. Ali Badehdeh, 5969, Geçen bütün üsluplarda ondan alıntı yapılmıştır.

"Firavun şöyle dedi: 'Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?' Musa cevap verdi: 'Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler iseniz (itiraf ederseniz ki) O, göklerin, yerin ve ikisi arasında olan her şeyin Rabbidir.' Firavun etrafında bulunanlara, 'İşitiyor musunuz?' dedi. Musa, 'O, sizin de Rabbinizdir, daha önce ki atalarınızın da Rabbidir.' dedi. Firavun, 'Size gönderilen bu elçiniz mutlaka delidir.' dedi. Musa şöyle söyledi: 'Şayet aklınızı kullanırsanız (anlarsınız ki) O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir.' Firavun, 'Benden başkasını ilah edinirsen, seni zindanlıklardan ederim!' dedi."[1067]

Aynen böyle. Peygamber (sav)'in müşriklerle olan mücadelesinde Kur'an-ı Kerim'in üslubu ana esas idi. Müşrikler, Peygamber (sav)'in işinde şaşkın duruma düştüklerinde ve onun Allah tarafından gönderilen Peygamber olduğunu tasdik etmeye henüz hazırlıklı olmadıklarından onaylamamaları (ayette buyurulduğu gibi) onu yalanladıkları için değil belki de inat ve küfürden dolayı idi:

"Onların söylediklerinin hakikaten seni üzmekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar."[1068]

Eğri fikirleri onların Peygamber (sav)'in doğruluğundan emin olmak için değildi. Belki amaçları sorularla Peygamber (sav)'i sıkmak, onun hatalarını yakalamak ve onu acze sokmaktı. Peygamber (sav)'den talep ettikleri şeyler şunlardır:

– Onlar için yerden bir kaynak fışkırtmasını,

– Veya onun, hurmalık ve üzüm bağından bir bahçesi olmasını, öyle ki içinden gürül gürül ırmaklar akıtmasını,

– Yahut onların üzerine gökten parçalar yağdırmasını. Yani, Kıyamet gününde olacağı gibi göğü parça parça üzerlerine yağdırmasını,

– Allah'ı ve melekleri gözlerinin önüne getirmesini,

– Yahut altından bir evi olmasını,

– Ya da göğe çıkmasını... Yani bir merdiven kurup onunla göğe çıkmasını,

– Onlara okuyacak bir kitabı gökten indirmesini.

Mücahit şöyle demektedir: Yani, her birine bir sayfa, onda, "Bu falancaya Allah tarafından gönderilen bir kitaptır." diye yazılmalı ki, o sayfa sürekli onların yanı başında bırakılsın.

Müşrikler, Resûlullah (sav)'den Rabbine dua edip de dağları yürütme-

---

1067 Şuara, 23-29
1068 Enam, 33

sini ve onlardan uzaklaştırmasını, yerlerini genişletmesini ve geçmişte ölen babalarını diriltmesini talep ettiler.[1069]

Şüphesiz harikulade ve mucizeleri talep etmeleri, kavminin iman etmesine istekli olmasına ve o uğurda kendini feda etmesine rağmen, Resûlullah (sav) yine de onların bu taleplerini reddetti. Çünkü Peygamber (sav) Kur'an ayetlerinden, onların isteklerini kabul ettikten sonra eğer iman etmeselerdi şiddetli bir azapla cezalandırılacaklarını biliyordu.

Bu yüzden Peygamber (sav)'in cevabı şöyle oldu: "Ben size bunun için gönderilmedim. Ancak size Allah (cc)'dan getirdiğim şeylerle gönderildim. Ne ile gönderildiysem onu size tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz, o sizin dünya ve ahiretteki nasibinizdir. Eğer kabul etmezseniz, Ben; Rabbim aramızda hükmedinceye kadar onun emri üzerine sabrederim."[1070]

Bu sözler üzerine Resûlullah (sav) oradan evine döndü. Ümit ettiği imanı, kavminde bulamayınca, bu fırsatın kaçmasına ve onların kendinden uzaklaşmasına çok üzüldü.[1071]

Allah Teâlâ, Peygamber (sav)'i sıkmak ve acze sokmak için sordukları soruları, sıraladıkları talepleri ve taleplerin reddini şu sözünde zikretmektedir:

"Onlar, 'Sen' dediler, 'Bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız.' 'Veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı, öyle ki, içlerinden gürül gürül ırmaklar akıtmalısın.' 'Yahut iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten parçalar yağdırmalısın veya Allah'ı ve melekleri gözümüzün önüne getirmelisin' 'Yahut altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın; bize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığına da asla inanmayız.' De ki: 'Rabbimi tenzih ederim. Ben, sadece beşerî bir elçiyim.' Zaten kendilerine hidayet rehberi geldiğinde, insanların (buna) inanmalarına sırf, 'Allah, peygamber olarak bir beşeri mi gönderdi?' demeleri engellemiştir. Şunu söyle: 'Eğer yeryüzünde yerleşmiş gezip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten, peygamber olarak bir melek gönderirdik.' De ki: 'Benimle sizin aranızda gerçek şahit olarak Allah kâfidir. Zira o, kullarını hakikaten bilip görmektedir.'"[1072]

Ve Allah Teâlâ'nın şu sözleri nazil oldu:

"Eğer okunulan bir kitapla dağlar yürütülseydi veya onunla yer parçalansaydı yahut onunla ölüler konuşturulsaydı (o kitap yine bir Kur'an ola-

1069 El-Muavvikune lid-Dava el-İslamiyye, Dr. Semire Muhammed, 171-172; et-Terbiyetü'l-Kiyadiyye, 1/311
1070 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Hişam, 1/459
1071 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/317
1072 İsra, 90-96

caktı). Fakat bütün işler Allah'a aittir. İman edenler hâlâ bilmediler mi ki, Allah dileseydi bütün insanları hidayete erdirirdi? Allah'ın vaadi gelinceye kadar inkâr edenlere, yaptıklarından dolayı ya ansızın büyük bir bela gelmeye devam edecek veya o bela evlerinin yakınına inecek. Allah vaadinden asla dönmez."[1073]

Talep ettikleri şeylerin yapılmamasının sebebi şudur: Müşrikler isteklerinde ciddi olmadıkları gibi doğruyu bulmak için de istekli değildi. Belki Peygamber (sav)'i sıkmak, onu zora sokmak, onunla alay etmek içindi.

Hak Teâlâ, talep ettikleri şeyleri gözleriyle görseler de yine iman etmeyeceklerini, azgınlıklarıyla başıboş dolaşmaya devam edeceklerini, dalalet ve sapıklıkları içerisinde bocalayıp duracaklarını da biliyordu.

"Kendilerine bir mucize gelirse ona mutlaka inanacaklarına dair kuvvetli bir şekilde Allah'a ant içtiler. De ki: 'Mucizeler ancak Allah katındandır. Ama mucize geldiğinde de inanmayacaklarının farkında mısınız?' Yine ona iman ettikleri ilk durumdaki gibi onların gönüllerini ve gözlerini ters çeviririz ve onları şaşkın olarak azgınlıkları içerisinde bırakırız. Eğer biz onlara melekleri indirseydik, ölüler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi toplayıp karşılarına getirseydik, Allah dilemedikçe yine de inanacak değillerdi. Fakat çoğu bunu bilmez."[1074]

Bundan dolayıdır ki, ilahî hikmet ve Rabbani rahmet, müşriklerin taleplerine icabet edilmemesini istedi. Çünkü Allah Teâlâ'nın kanunu şöyledir: Bir kavim bir takım ayetleri ve mucizeleri talep ettiği zaman, onlara icabet edilir (istedikleri kabul edilir) de sonra iman etmezlerse, Allah Teâlâ, Ad, Semud ve Firavun'un kavmine yaptığı gibi köklerini kazıyacak ve sonlarını getirecek bir şiddetli azapla cezalandırır.

Müşriklerin kendi taleplerinde sıkıştırıcı, tacizci, alay edici, engelleyici ve gayri ciddi olduklarına işaret eden en büyük delil, yanlarında Kur'an'ın olmasıdır. Zira Kur'an-ı Kerim'in kendisi ayetlerin ayeti, delillerin delili, mucizelerin mucizesidir. Onun içindir ki, önerdikleri o ayetleri (alametleri) ve başka şeyleri talep ettiklerinde, Allah Teâlâ onların istediklerini reddetti:[1075]

"Ona Rabbinden mucizeler indirmeli değil miydi?' derler. De ki: 'Mucizeler ancak Allah'ın katındandır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım.' Kendilerine okunmakta olan kitabı sana indirmemiz onlara yetmemiş mi? Elbette iman eden bir kavim için onda rahmet ve ibret vardır. De ki: 'Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Ba-

1073 Ra'd, 31
1074 Enam, 109-111
1075 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/320-321

tıla inanıp Allah'ı inkâr edenler (var ya) işte ziyana uğrayacak olanlardır."[1076]

İbni Abbas (ra)'ın anlattığı rivayetin ifade ettiği şey şöyledir: "Kureyşliler Peygamber (sav)'e: 'Rabbine dua et de Safa tepesini bizim için altın yapsın, o zaman sana iman ederiz.' dediler. Peygamber (sav) buyurdu ki: *'Gerçekten bunu yapar mısınız?' Onlar, 'Evet, yaparız.' dediler.*

Peygamber (sav) dua etti. Hemen Cibril (as) geldi ve şöyle dedi: 'Rabbin sana selam ediyor ve diyor ki, 'Sen istersen Safa tepesini onlar için altın yaparım. Ama ondan sonra içlerinden kim inkâr ederse, kâinatta hiç kimseye yapmadığım azabı o kişiye yaparım. Eğer istersen onlar için rahmet ve tevbe kapısını açık bırakayım."

Sonra da Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

"Bizi, ayetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan tek şey, öncekilerin bu ayetleri yalanlamış olmasıdır. Nitekim Semud kavmine, açık bir mucize olmak üzere bir dişi deve vermiştik. Onlar ise, (o deveyi) öldürdüler ve bu yüzden zalim oldular. Oysa biz ayetleri yalnız korkutmak için göndeririz."[1077]

Kureyş liderinin isteklerinin perde arkasındaki hedefi, diğer Arap kabilelerinin Peygamber (sav)'den uzak durmaları için hakka karşı komplo hazırlamak, dava ve davetçi aleyhinde yaygara ve propaganda savaşını başlatmak ve kızıştırmaktı. Çünkü müşrikler talep ettikleri şeylerin davanın tabiatında olmadığını bildikleri hâlde yine de Peygamber (sav)'den istediler ve isteklerinde ısrar ettiler. Bundan da ziyade, istekleri yerine getirilse bile yine de bu davete inanmayacaklarını açık ve net bir şekilde dile getirdiler. Bütün bunlar, Peygamber (sav)'in acziyetini göstermek ve insanları ona tabi olmaktan alıkoymaya vesile yapmak için müşriklerce yapılan bir girişimdir.[1078]

Mekke Devrinde Yahudilerin Rolü Ve Müşriklerin Onlardan Yardım İstemeleri

Kur'an-ı Kerim, Mekke aşamasında sayıları elliye ulaşan çok sayıda surede İsrailoğullarından uzunca bahsetmektedir.

Medine aşamasında ise, Allah'ın nurunu söndürme, İslam davasını ve Peygamber (sav)'in hayatını ortadan kaldırma girişimlerinde Yahudilerin rolü büyüktü. Böylesine kapsamlı ve böylesine detaylı olarak Yahudiler ka-

1076 Ankebut, 50-52
1077 İsra, 59; Hâkim, 1/53 ve 4/240; Bezzar, 22-24; Beyhaki, 7/50; Sahihu's-Sire En-Nebeviyye, 90
1078 El-Vufud fil-Ahdil-Mekki, 40-51

dar hiçbir milletden/kavimden bahsedilmemiş ve hiçbir millet/kavim Yahudiler kadar konuşulmamıştır.

Kur'an'ın Yahudiler hakkında bu kadar çok konuşması, İslam davasının geçirdiği aşamalar ile uygun olan derin ve ince metoduyla ilgilidir. Ayet-i kerimeler, şu hakikate işaret etmek suretiyle geldi: Müşriklerin Peygamber (sav)'in getirdiği haktan gafil olmalarının, Peygamber (sav)'e ve davasına aldırmamalarının ve ona değer vermemelerinin Ad, Semud, Firavun, İsrailoğulları, Tübba kavmi ve Res sahipleri gibi onlardan önce gelenlerden beşerî örnekleri vardır.[1079]

O aşiretler, Müzemmil suresindeki bu sure iniş sırasına göre üçüncü suredir. Allah Teâlâ bu hususla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Nasıl Firavun'a bir elçi göndermişsek, doğrusu size de, hakkınızda şahitlik edecek bir Peygamber gönderdik. Ama Firavun o peygambere karşı gelmiş, biz de onu ağır ve çetin bir şekilde muaheze etmiştik. Peki, inkâr ederseniz, çocukları aksakallı yaşlılara çevirecek o günden kendinizi nasıl koruyabileceksiniz? Gökyüzü bile onunla (o günün dehşetiyle) yarılacaktır. Allah'ın vaadi mutlaka yerine gelir. İşte bu (anlatılanlar), şüphesiz bir öğüttür. Artık kim dilerse Rabbine (varan) bir yol tutar."[1080]

Aynı şekilde A'la suresinde -bu sure iniş sırasına göre sekizinci suredir- Allah Teâlâ'nın bazı yüce sıfatlarını ve kullarına dünyevi ve uhrevi nimetleri tam olarak verdiğini, ardından da dünyada kurtuluş yolunu ve ahiretin daha hayırlı ve daha devamlı olduğunu anlattıktan sonra şu şekilde devam etmektedir:

"Şüphesiz bu anlatılanlar önceki kitaplarda, İbrahim ve Musa'nın kitaplarında da vardır."[1081]

Fecr suresinde de aynı durum mevcuttur:

"Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Ad kavmine: Yüksek binaları olan, ülkelerde benzeri yaratılmamış İrem şehrine, o vadide kayaları yontan Semud kavmine, kazıklar sahibi Firavun'a! Ki onların hepsi ülkelerinde azgınlık ettiler. Onlarda kötülüğü çoğalttılar. Bu yüzden Rabbin onların üstüne azap kamçısını yağdırdı. Çünkü Rabbin (her an) gözetlemededir."[1082]

İsrailoğulları konusu, fitne ve ezilmeye maruz kalan beşerî örnekler olarak Necm suresinde gelmiştir. Onlardan bazıları hak yoldan saparak imtihanı kaybetti. Bazıları da sabit kaldı ve başarıyla sınavı geçti. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

1079 Mealimu Kur'aniyye Fis-Sirai Mael- Yehud, Mustafa Müslim, 30-31
1080 Müzemmil, 15-19
1081 A'la, 18-19
1082 Fecr, 6-14

"Onun için sen bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatında başka bir şey istemeyen kimselere yüz verme. İşte onların erişebilecekleri bilgi budur. Şüphesiz ki senin Rabbin, evet O, yolundan sapanı daha iyi bilir. O, hidayette olanı da çok iyi bilir. Göklerde ve yerde bulunanlar hep Allah'ındır. Bu, Allah'ın, kötülük edenleri yaptıklarıyla cezalandırması, güzel davrananları da daha güzeliyle mükâfatlandırması içindir.

Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında bulunduğunuz sırada bile sizi en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanı daha iyi bilir. Gördün mü, arkasını döneni? Azıcık verip sonra vermemekte direneni? Acaba gaybın bilgisi kendi yanındadır da o görüyor mu? Yoksa Musa'nın ve ahdine vefa gösteren İbrahim'in sahifelerinde yazılı olanlar kendisine haber verilmedi mi? Gerçekten hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenemez. Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur ve çalışması da ileride görülecektir. Sonra ona karşılığı tastamam verilecektir ve şüphesiz en son varış Rabbinedir."[1083]

"O ilkeler, İsrailoğullarına gönderilen Hz. Musa (as)'ın sahifelerinde de mevcuttur. Eğer Muhammed (sav)'in emrinden kuşku duyuyorlarsa ona müracaat etsinler. Aynı şekilde İbrahim (as)'ın sahifelerinde de mevcuttur. Hâlbuki onlar (Kureyş), ona bağlı olduklarını ve Kâbe bekçiliği, bakıcılığı ve hacıların hizmetini yerine getirdikleri hâlleri gibi mirasçı oldukları İbrahim (as)'ın şeraitini tazim ettiklerini iddia ediyorlar.[1084]

Sa'd, Yasin, Meryem ve Taha surelerinde peygamberlerin kavimleri ile olan ilişkileri, başlarına gelen belalar ve fitneler, nasıl eziyet edilip sabrettikleri kıssalarda sunulmakta ve hizipleşip hak davaya karşı dikilenlerin hakkındaki Allah Teâlâ'nın kanununun beyanı bulunmaktadır:

"Onlar, çeşitli gruplardan oluşmuş bir ordudur; işte şurada bozguna uğratılacaklardır. Onlardan önce Nuh kavmi, Ad kavmi, kazıklar sahibi firavun, Semud, Lut kavmi ve Eyke halkı da peygamberleri yalanladılar. İşte bunlar da (peygamberlere karşı) birleşen topluluklardır. Onların her biri gönderilen peygamberleri yalanladılar da bu yüzden (kendilerine) azabım hak oldu. Bunları da ancak, bir an gecikmesi olmayan korkunç bir ses beklemektedirler. 'Rabbimiz! Bizim payımızı hesap gününden önce ver.' dediler. (Resûlüm!) onların söylediklerine sabret, kulumuz Davud'u, o kuvvet sahibi zatı hatırla. O, hep Allah'a yönelirdi."[1085]

1083 Necm, 29-42
1084 Mealimu Kur'aniyye Fis-Sirai Mael-Yehud, 316
1085 Sa'd, 11-17

Bu, Peygamber (sav)'in ashabı için terbiyeye yönelik bir işarettir. Bu işaret, hak davaya karşı birleşen kavimlerin yaşantısından alınmıştır. O kavimler peygamberlerini yalanladılar. Dolayısıyla azap kelimesi onlara hak oldu ve hak ehli onlara galip geldi. Hiçbir peygamber (as) makam ve mevkisi ne olursa olsun, içinde yaşadıkları toplumlardaki şeref ve konumları ne olursa olsun, kendi kavminin eziyet ve işkencelerinden selim kalmamıştır.

Eğer Nuh, Hud, Musa, Salih, Lut ve Şuayb (as)'ın sıradan insanlar olduklarını söylersen, dağların onunla tesbih etmesi, kuşların, Mizmar'ını ve tilavetini dinlemek için toplanması gibi mucizeleri açık ve ayan beyan olan ve kuvvet, iktidar ve mülk sahibi Hz. Davud (as)'a ne diyeceksin? İsrailoğulları onun hakkında ne diyor? Kendi kitaplarında onun siretiyle ilgili ne yazdılar? İsrailoğulları hiçbir eksiklik bırakmadan illa ki ona yapıştırdılar.

Oysa o, (Davud (as) peygamberdi), abid idi ve hep Allah'a yönelirdi. Betül Meryem ve oğlu -ona ve oğluna selam olsun- hakkında da böyle söylediler. Kur'an-ı Kerim, Meryem'in hamlini, doğurmasını ve ikisine (anaya ve oğluna) hâsıl olan harikuladelikleri anlatmaktadır. Zira onu ve oğlunu bütün âlemlere ayet kılmaktadır:

"Melek, 'Öyledir' dedi. (zira) Rabbin buyurdu ki: 'Bu bana kolaydır. Çünkü biz, onu insanlara bir delil ve kendimizden bir rahmet kılacağız. Bu hüküm ve karara bağlanmış (ezelde olup biten) bir iştir.'"[1086]

İsrailoğullarının peygamberleriyle olan durumları böyle olunca ki, onlar kitap ehli idi. "İçinde hidayet ve nur olan" Tevrat'ta aralarında idi. O zaman Kureyş'in hak dava hakkında onların sapıklığına ve ahmaklığına işaret eden sözleri sarf etmelerinde garipsenecek bir durum yoktur.

Bu, nefisleri hazırlamaktadır ve müşriklerden ve kitap ehlinden müfteri ve yalanlayıcı düşmanlarla karşılaşmak için nefisleri hak üzerinde sabitleştirmektedir.

Yahudilerin belki ona bağlanmakla övündükleri en büyük peygamberleri karşısında çok ayıp, çok çirkin, garip tavır, tutum ve davranışları vardır. Hâlbuki onlar, kendilerinin o peygambere inen kitabın ehli, şeriatlarının ve hidayetlerin taşıyıcıları olduklarını iddia ediyorlardı. İşte o büyük peygamber, İsrailoğullarının peygamberlerinin en büyüğü olan Hz. Musa (as)'dır.

Taha suresi, Hz. Musa (as)'ın kavminin kendisine karşı olan durumlarını, onların ahmaklıklarından çektiği eziyetleri, Allah Teâlâ'nın emirlerine karşı azgınlık ve inatlarını ve isyankârlıklarını bize anlatmaktadır.

Hz. Musa (as), Rabbine münacata gideceği zaman kavminin durumunu

1086 Meryem, 21

düzeltmesi ve bozguncuların yoluna girmemesi için kardeşi Harun'u aralarına bıraktı.

Hz. Musa (as) münacat için aralarında ayrılır ayrılmaz, ona karşı bir komplo hazırladılar ve Samiri'nin onlara böğürebilen buzağı heykelini icat etmek için bir takım ziynet eşyasını, mücevheratını topladılar. İnsanlar o buzağıya tapmak üzere tavaf etmeye başladılar. Sonunda da o büyük sözlerini söylediler:

"Bu, sizin de Musa'nın da tanrısıdır. Fakat onu unuttu."[1087]

"Musa (as) hakikati öğrendiği zaman, Samiri'yi çağırdı ve ona, 'Bu ahmakça tasarrufa sevk eden şey nedir?' diye sordu. O da, 'Ben, onların görmediklerini gördüm. Zira o elçinin izinden bir avuç (toprak) alıp onu (erimiş mücevheratın içine) attım, bunu böyle nefsim (bana) güzel gösterdi.' dedi."[1088]

Ahmaklıklarının sebebiyle batılın, sapıklığın ve bozgunculuğun sınırına ulaşan bir topluluğun şerrinden emin olunur mu? Ve onlardan hayır veya hakka yardım etmeleri beklenir mi?

O grup ve akidelerden apayrı olarak İslami şahsiyetin oluşturulmasında, Mekke aşamasında İsrailoğulları ile ilgili kıssalarının anlamlı ve kapsamlı etkileri vardı.[1089]

İsrailoğullarının, ümmi olan Peygamber (sav) davasını onlara getireceği vakit ona iman etmeleri için kendilerinden alınan söz ve ahdin zikri sırasında İslami davanın evrenselliği konusunun gelmesi Kur'an'ın ince sırlarından ve münasebet yollarının güzelliğindendir. Bu durum, A'raf suresinde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. İsrailoğullarının sapıklıkları ilgili bu denli detayların getirilmesi, müminlerin nefislerini hazırlamak içindir ki, eğer İsrailoğulları onları tanımazlıktan gelir de bilinmeyecek şekilde hâllerini değiştirirse, müminler onların bu tutum ve davranışlarından etkilenmesinler.

Yahudiler inkârcı ve iftiracı bir topluluktur. Peygamberlerine karşı ahlak ve davranışları da öyle idi. Dolayısıyla eğer Yahudiler İslam davasından yüz çevirirlerse ve özelliklerini kendi kitaplarında buldukları hâlde Hz. Muhammed (sav)'i yalanlarsa, bu tutum ve davranış bozguncu bir topluluktan garipsenemez.[1090]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Bize, bu dünyada da iyilik yaz, ahirette de. Şüphesiz biz sana döndük.' Allah buyurdu ki: 'Kimi dilersem onu azaba uğratırım. Rahmetim ise her şe-

1087 Taha, 88
1088 Taha, 96
1089 Mealimu Kur'aniyye Fis-Sirai Mael-Yehud, 3940
1090 Age, 54

yi kuşatır. Onu, sakınanlara, zekâtı verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygamber'e uyanlar (var ya) işte o Peygamber iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıkları ve üzerlerindeki zincirleri indirir. O Peygamber'e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura (Kur'an'a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır.' De ki: 'Ey İnsanlar! Gerçekten ben sizin için Allah'ın elçisiyim. Hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. O'ndan başka ilah yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmi peygamber olan Resûlüne iman edin; o peygamber de Allah'ın ve O'nun sözlerine iman etmektedir. O'na uyun ki doğru yolu bulasınız.'"[1091]

Evet, bu, Mekke toprağından, vadilerinden ve dağlarından dünyanın diğer bütün bölgelerine intikaldir. Zira biz, ayetlerin siyakı (sevk biçimi) Mekke'den çıkıp bütün dünyaya yayılan evrensel davanın alametlerini çizdiğini mülahaza etmekteyiz. A'raf suresindeki ayetler, Muhammed (sav)'in ümmeti için terbiye dersleriyle doludur. Bu dersler, İsrailoğullarının tarihî hayatının ve başlarına gelen büyük olayların serdedilmesinden anlaşılmaktadır. Bu müdahaleler Peygamber (sav)'in ümmetine ve dünyanın liderliğini üstlenmesindeki rolüne ve görevine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda da İsrailoğullarının içine düştüğü şeyden uzak kalmaları için ümmete bir uyarı ve sakındırmadır.

Ondan sonra ayetlerin siyakı, esbattan oluşan ümmetlerin bahsini, pınarların fışkırtılması, kudret helvası ve bıldırcın kuşu etinin üzerlerine indirilmesi ile yiyecek ve içeceklerindeki darlıklarının kaldırılması ve bulutların onları gölgelemesiyle onlara bol gölgeler sağlanması ele alınmaktadır. Ancak bunca nimetlerin şükrünü eda ettiler mi? Şer'i tekliflerin karşısındaki tutumları ne oldu? Onların şükür tutumları daima inat, hilebazlık, isyankârlık ve karşı çıkmak oldu.

Şüphesiz insanın insan olması, göklerin ve yerin yaratıcısı tarafından indirilen Rabbani vahye uymasıyla gerçekleşmektedir. Allah'a kulluk yapmak ise, insanın kemalini gerçekleştirmektedir. Zira Allah Teâlâ'ya kulluk yapmakla insanın, onun için yaratıldığı gaye gerçekleşmektedir. Bu görevde herhangi bir ihmalkârlık ve vahiy nurundan herhangi bir uzaklaşma insanı, beşerî kemalden uzaklaştırmakta, onu hayvanlara katmaktadır. Bazen hayvanlardan daha da alçaltmaktadır. Çünkü insan kendi aklını daha fazla değersiz şeylere ve daha fazla çökmeye musahhar kılmaktadır. Oysa hay-

1091 Araf, 156-158

vanlar değersiz ve boş şeyleri yapmakla hilebazlık yapmazlar. Ancak onlar belli tabiat üzerine yaratılmışlardır, o tabiat onları belli ve sınırlı tasarruflara itmektedir.

Mekke devrinde inen Araf suresi, İsrailoğulları kıssalarından ibret alma sırasında, terbiye işaretlerini ve hatlarını arz etmekte, Rabbani bazı yönlendirmeleri beyan etmekte ve bazı ilahî kanunları açıklamaktadır.[1092]

Kureyşliler, hak dava karşısında aciz kaldılar. Bu aczi dile getiren Nadr İbni Haris'tir: "Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin olsun ki, sizin başınıza öyle bir iş gelmiştir ki, o iş karşısında size bir güç henüz verilmemiştir. O hâlde işinize bakın. Allah'a yemin olsun! Başınıza büyük bir iş gelmiştir!" İşte Kureyşliler hak dava karşısında kendilerini aciz gördüklerinden ve Nadr İbni Haris o konuşmayı yaptıktan sonraİslâm davetinin hakikatini öğrenmek için Nadr İbni Haris ile Ukbe İbni Ebi Muayt'ı Medine'deki Yahudi âlimlere göndermeyi kararlaştırdılar. Tabii ki İslâm davetinin hakikatini öğrenip de ona uymak amacıyla göndermediler. Fakat Yahudilerin, Resûlullah (sav)'in aczini ortaya çıkaracak bazı şeylerle kendilerine yardımcı olacaklarını düşündükleri için ve Yahudilerin bütün peygamberlere ve nerede olurlarsa olsunlar bütün hak sahiplerine karşı kin kustuklarını bildikleri için Medine'ye adamlarını gönderdiler.

Hz. Muhammed Mustafa (sav) Efendimizin bi'seti, Yahudiler için güçlü bir şamar oldu. Çünkü onlar Arap yarımadasında geçen uzun senelerden beri mirasçı oldukları bir hayal ile yaşıyorlardı. O da şuydu: O zamanda ve o mekânda kurtarıcı bir peygamber gönderilecekti. Dolayısıyla gelecek peygamberin kendilerinden olmasını ve içinde bulundukları ayrılıktan ve dağınıklıktan kendilerini kurtarmasını bekliyorlardı.[1093]

Küfür ve şirk ehli ile Yahudiler arasındaki yakınlaşma, İslam davetini ortadan kaldırmak için ortak hedeflerde uyuşuyorlardı. Bu yüzden Peygamber (sav)'i taciz etme girişiminde bulunmak amacıyla Mekke heyetini bazı sorularla donattılar.

İbni Abbas (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Kureyşliler, Yahudi âlimlerle buluşmak üzere Nadr İbni Haris ve Ukbe İbni Muayt'ı Medine'ye gönderdiler ve şöyle dediler: 'Muhammed (sav)'i onlardan sorun. Onun özelliklerini onlara anlatın. Onun söylediklerini onlara bildirin. Çünkü onlar ilk kitap ehlidirler. Yanlarında bizde olmayan peygamberlerin ilmi vardır." Bu tavsiyeler üzerine her ikisi çıkıp yola koyuldular.

Medine'ye vardıklarında Yahudi âlimlere Peygamber (sav)'i sordular, durumunu ve bazı sözlerini onlara anlattılar. Sonra da şöyle dediler: 'Siz,

1092 Mealimu Kur'aniyye, 55-60
1093 El-Yehud Fis-Sünne el-Mutahhara, Dr. Abdullah eş-Şakavi, 1/188

Tevrat ehlisiniz. Şu arkadaşımız hakkında bize haber vermeniz için size geldik.' dediler. Bunun üzerine Yahudi âlimler onlara şöyle dediler: 'Üç şey hakkında ona soru sorun. O üç şeyi sormanızı size emrediyoruz. Eğer o üç şey hakkında size haber verirse, o zaman o, gönderilen bir peygamberdir. Eğer yapamazsa o zaman da uyduran biridir. Dolayısıyla onun hakkında bir fikir kararlaştırın. İlk zamanlarda gelip geçen delikanlı gençler hakkında soru sorun, onların durumu nasıldı? Çünkü o delikanlı gençlerin acayip ve müthiş hadiseleri vardır. Yeryüzünün doğusuna ve batısına kadar ulaşan, dolaşan adam hakkında ona soru sorun, onun haberi nasıldı? Ve ona 'ruh' hakkında soru sorun, ruh nedir? Eğer bunları size haber verirse, muhakkak bilin ki o peygamberdir ve ona uyun. Yok, eğer size haber vermezse bilin ki o, yalancı ve uydurucu bir adamdır. O zaman onun durumu ile ilgili yapabildiğinizi yapın.'

Nadr ve Ukbe aldıkları talimatlarla Mekke'ye geri döndüler ve şöyle dediler: 'Ey Kureyş topluluğu! Sizin ile Muhammed'in arasındakini çözecek ve aranızdaki meseleye son noktayı koyacak bilgilerle size geldik. Yahudi âlimler, birkaç şey hakkında ona soru sormamızı emrettiler.' deyip o soruları onlara anlattıklarından sonra Peygamber (sav)'e geldiler. Hiç ara vermeden şöyle dediler: 'Ey Muhammed! Hadi bize söyle...' diyerek rahiplerin onlara emrettikleri soruları sordular.

Peygamber (sav): 'Sorduğunuz soruların cevaplarını yarın size haber vereceğim.' dedi ve istisna etmedi. (Yani, inşaallah demedi). Bunun üzerine Kureyş müşrikleri geri döndüler.

Peygamber (sav) tam on beş gün durdu, fakat o süre zarfında Allah Teâlâ ona hiçbir vahiy indirmedi. Hz. Cibril (as) da ona gelmedi. Bunun üzerine, Mekke halkı fitne ve yalan haberlere daldılar ve Mekke'de bozguncu haberler yayarak şöyle dediler: 'Muhammed bize yarın diye söz verdi. Ama bu on beşinci gündür, biz on beşinci güne girdik, hâlâ ona sorduğumuz sorular hakkında bize hiçbir haber vermiyor.'

Vahyin durması Resûlullah (sav)'i pek üzdü ve Mekke halkının konuştukları ona çok zor geldi.

Sonra Hz. Cebrail (as) Allah tarafından Ashab-ı Kehf suresiyle (O surede Peygamber (sav) için üzüldüğünde Allah Teâlâ'nın ona itabı ve delikanlı gençler ile dolaşan adam hakkında ona yöneltilen soruların haberi vardır.) İsra suresinden şu ayetler indi:

'Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabbimin emrindendir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir.''[1094]

1094 İsra, 85; İbni Hişam; 1/322

Yahudiler '***Size ancak az bir bilgi verilmiştir.***' sözlerini işittiklerinde şöyle dediler: 'Bu nasıl olur, bize Tevrat verilmiştir. Kime Tevrat verilmişse muhakkak ona çok hayır verilmiştir?' Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

'De ki: 'Rabbimin sözleri için deniz mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave getirsek dahi, Rabbimin sözleri bitmeden önce mutlaka deniz tükenecektir.''[1095]

Kehf suresi, sorularının cevabını ve Allah'ın inayetinden bir kehf (mağara)'nın haberini de vermektedir. Bu olay her ne kadar tarihi bir gerçek olarak anlatılsa da Muhammed (sav)'in ashabından o mustazafları barındıracağına dair işareti de ihtiva etmektedir. Tıpkı o dağdaki mağaranın, dinleriyle birlikte fitneden kaçan mümin delikanlı gençleri barındırdığı gibi...

Yine Kehf suresi, bazı nefislerin, Yesrib'de (Medine'de) şek ve şüphelerinde Kureyş'i destekleyenlerin yakınında Allah'ın dinine yardım eden o mümin cemaatin yüzüne güleceklerine dair işareti de ihtiva etmektedir.

Kureyş'i şüphelerinden dolayı destekleyenler, peygamberlik işinden emin olma hususunda taciz metodunu telkin etmeleriyle onlarla birlikte hak nurunu söndürmeye giriştiler. Oysa o metot doğru ve temiz bir metot değildir.

Ne zaman taciz soruları risaletin ve risalet sahibinin doğru olup olmadığından emin olma için test etme aracı olmuştur ki?!

İşte Allah'ın peygamberi, Hz. Musa (as), İsrailoğullarının en büyük peygamberlerinden olduğu hâlde gözleri önünde cereyan eden o üç olayın tevilini bilmiyordu ve Hz. Hızır ondan bahsetmediği sürece hiçbir şey hakkında ona soru sormayacağını taahhüt etmesine rağmen Hz. Hızır'ın tasarruflarını inkâr ederek karşı çıktı. Bütün bunlara rağmen bu olaylar ve bu olayların çevresinde cereyan eden durumlar Hz. Musa (as)'ın nübüvvetine hiçbir olumsuz tesir icra etmedi ve İsrailoğulları onun nübüvvetinden şek ve şüpheye düşmediler.

Öyleyse niye onlar bunun gibi soruları risaletin doğruluğundan emin olma üslubu yapıyorlar?![1096]

Allah Teâlâ bu münasebetle mümin bir topluluk için sıkıntılardan kurtulmanın yakın olduğunu işaret buyurmuştur. Nitekim o mümin topluluk, delikanlı gençler (Ashab-ı Kehf) kendilerine barınma yeri buldukları gibi onlar da kendilerine bir barınma yeri bulacaklar.

Şehir halkının delikanlı gençlerden birini güler yüzle karşılamaları gibi onlara ikram etmek ve zikrini sonsuzlaştırmak için onları karşılamaya gitti-

1095 Kehf, 109
1096 Mebahisu fit-Tefsiri'l-Mevdudi, Mustafa Müslim, 189

ler. Ayenen bunun gibi Medine halkı da o mümin topluluğu güler yüzle karşılayacaklar.[1097]

Şüphesiz Kur'an-ı Kerim, insanların en hayırlı ümmetini oluşturmak için inmiştir. O ümmetin zatı mukevvimatı (yani onu ayakta tutan ve onu doğrultan şeyler onun özündedir.) ve bilgi kaynakları bulunmaktadır.

Mekke devrinde ilk inen surelerden biri, Fatiha suresidir. Bu sure de, Adiy İbni Hatım'ın (ra) hadisinde de geldiği gibi müminin doğru yola hidayeti, gazap edilenlerin Yahudilerin ve dalalette olan Hıristiyanların yollarından uzaklaşmaları için Allah'a dua etme, O'na yalvarma ve O'na yakarışta bulunma vardır.[1098]

Bu yolun tayini ve doğru yolun beyanı, sapık yolların beyanını gerektirmektedir ki, sahibini kaygan zeminlere ve helak edici yerlere götüren, dağılan ve yayılan yollardan uzaklaştırsın. Yahudi inanışlarını, sapıklıklarını ve peygamberleri karşısındaki tutum ve davranışlarını ele almak, farklı İslami şahsiyeti oluşturma sebeplerinin istediği ve lazım kıldığı bir durumdur.

Bizim, İslâm karşıtlarıyla olan savaşımız durmak nedir bilmeyen devamlı bir savaştır. Çünkü bizimle onlar arasındaki savaş, Rabbani metot ve doğru yol ile Allah'ın sözlerini değiştiren ve yeryüzünde bozgunculuk yapmak için çalışan Cahiliye metotları arasında cereyan eden savaştır.[1099]

Mekke müşrikleri, iman edenlere merhamet göstermeyecekler, içlerine girmeyecekler, onlarla oturmayacaklar, konuşmayacaklar, evlerine girmeyecekler. Bu maddeleri bir sayfaya yazdıktan sonra üzerlerinde anlaşıp sözleştiler. Sonra da daha sağlam olsun diye o sayfayı Kâbe'ye astılar.[1100]

Böylece Müslümanlar Haşimoğulları mahallesinde üç yıl mahsur kaldılar. Üzerlerine çeşitli sıkıntı ve belalar yağdı. Açlıktan ölmeleri için, alışveriş yapmalarına izin vermiyor, onlara götürülmek istenen yiyeceklere engel oluyorlardı.

PEYGAMBERLİĞİN YEDİNCİ YILINDA UYGULANAN EKONOMİK VE SOSYAL AMBARGO

Resûlullah (sav)'in ve Müslümanların eziyetlere karşı sabretmeleri, Allah'a davet etmekte ısrar etmeleri ve İslam'ın kabileler arasında yayılması ve yaygınlaşması karşısında Kureyş müşriklerinin eziyetleri daha da arttı.

1097 Teemmülatün FiSuretilKehf, Şeyh Ebu'l-Hasen en-Nedvi, 46; Mealimu Kur'aniyye Fis-Sirai Mael-Yehud, 61
1098 Tirmizi, 2954; Ahmed, 4/378-379
1099 Mareketü'l-Vücut Beynel-Kur'anı Vet-Tel-mud, 7879; Mustafa Müslim'in Mealimu Kur'aniyye adlı eserinden nakledilmiştir, 29
1100 Es-Sire En-Nebeviyye, İbni Hişam, 1/350; Zadu'l-Mead, 2/46; el-Kamilfit-Tarih, 2/87

Peygamber (sav)'e, ashabına ve onlara meyleden ve taraf olan akrabalarına, Kureyş'in zulmen ve acımasızca uyguladığı maddi ve manevi ambargo (boykot) yüzünden eziyet zirveye ulaştı.[1101]

Zühri şöyle diyor: "Sonra müşrikler Müslümanların üzerinde şiddetlerini artırdıkça arttırdılar ki hiçbir zaman o kadar şiddetli olmamışlardı. Müslümanlara zorluk ve sıkıntı ulaştı. Üzerlerindeki bela şiddetlendi. Kureyşliler Resûlullah (sav)'i alelacele öldürmesi hususunda birleştiler.

Ebu Talib, Kureyş'in yaptıklarını görünce Abdulmuttaliboğullarını topladı. Peygamber (sav)'i mahallelerine götürmelerini ve onu öldürmek isteyenlerden korumalarını emretti. Haşimoğullarının Müminleri de kâfirleri de hepsi toptan Peygamber (sav)'i korumak üzere birleştiler. Bazıları hamiyet için bazıları da iman ve yakin için bunu yaptı. Kureyşliler, kavminin Peygamber (sav)'i koruma altına aldıklarını görünce, onlarla oturmamaya, alışveriş yapmamaya ve evlerine girmemeye dair aralarında anlaştılar. Peygamber (sav)'i onlara teslim etmedikçe, Haşimoğullarından kesinlikle barışı kabul etmeyecekleri ve onlara merhamet göstermeyecekleri konusunda aralarında anlaşıp bir sayfaya yazdılar."[1102]

Diğer bir rivayette: "...Öldürmek için Muhammed (sav)'i kendilerine teslim etmedikçe onlardan hiçbir kimseyle evlenmeyecekler, evlendirmeyecekler, onlara bir şey satmayacaklar, onlardan bir şey almayacaklar, onlara ulaşacak rızık sebeplerinden hiçbir sebebi bırakmayacaklar, barışı kabul etmeyecekler, onlara satılmak istenen bir malı Müslümanlara ulaşmadan acele edip o malı satın alacaklardı. Bütün bunları yapmaktaki amaçları, Peygamber (sav)'i öldürmeye fırsat bulabilmekti."[1103]

Ebu Talib de geceleri Peygamber (sav)'in yatağını değiştirerek onun bir suikasta uğramaması için tedbir alıyordu. Herkes yatağına girdiği zaman insanlar görsün diye Peygamber (sav)'in kendi yatağına girmesini emrediyordu. Herkes yattıktan sonra oğullarından veya kardeşlerinden ya da amcaoğullarından birini getirir ve Peygamber (sav)'in yatağında uyutur, Peygamber (sav)'e de onlardan birinin yatağında uyumasını emrederdi.[1104]

Uzun süre uygulanan ekonomik ambargo sahabelere, Haşimoğulları ve Muttaliboğullarına öyle ağır ve şiddetli ekonomik darlık getirdi ki ağaç yapraklarını yemeye mecbur kaldılar.

1101 Zahiretü'l-İcra, Dr. Sefer el-Havali, 1/50

1102 Bu kıssanın ve içindeki olayların detayını öğrenmek için, Delailu'n-Nübüvve, Beyhaki, 2/80-85; Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Kesir, 2/4372; Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Hişam, 1/350

1103 Zahiretü'l-İrca, 1/51

1104 Fikhu's-Sire en-Nebeviyye, Gadban, 180

Bu hayat zorluğu ve şiddeti öyle bir hadde ulaştı ki, onlardan biri küçük abdestini bozmak için dışarıya çıkmıştı. Abdestini bozarken, abdestinin düştüğü yerden bir ses çıktı. Dikkatle bakınca o ses çıkaran şeyin bir parça kurumuş deve derisi olduğunu gördü. Hemen o deri parçasını alıp getirdi, sonra onu ateşte yaktı, sonra öğüttü ve sonra da ağzına atıp yutarak üstüne su içti. Bu şekilde bir nebze de olsa açlığını bastırmaya bir yol buldu. Böyle yapmakla üç gün daha açlığa dayanabiliyordu.[1105]

Ekonomik ambargo zulmünün etkikeri o denli derinleşmişt ki, mahallenin girişinde açlıktan inleyip bağıran küçük çocukların feryatları ta müşriklerin evlerinden duyuluyordu.

Üçüncü yılın başında Allah Teâlâ anlaşmayı bozmak ve sayfayı yırtmak için Kureyş ileri gelenlerinden bazı insanları hazırladı. Sayfayı yırtmak için hareketin başını çeken **Hişam İbni Amr el-Haşimi** idi. Hişam, Züheyr İbni Ebi Umeyye el-Mahzumi'yi kastederek yanına gitti. Züheyr'in annesi Abdulmuttalib'in kızı Atike idi. Hişam şöyle dedi:

"Ey Züheyr! Sen razı oluyor musun ki sen yiyorsun, içiyorsun, elbise giyiyorsun ve kadınlarla evleniyorsun. Senin dayıların da bildiğin gibi alışveriş yapamıyorlar, kimseyle evlenemiyorlar, hiç kimse de onlarla evlenmiyor. Fakat ben Allah'a yemin ediyorum! Eğer onlar Ebu'l-Hakem İbni Hişam'ın (Ebu Cehil'in) dayıları olsalardı, sonra da böyle bir uygulamaya onun seni davet ettiği gibi sen onu davet etseydin kesinlikle o sana icabet etmezdi."

Züheyr, "Ey Hişam! Allah seni bağışlasın! Ben ne yapabilirim ki? Ben tek bir kişiyim. Vallahi eğer benimle birlikte bir adam daha olsaydı, kalkıp o anlaşmayı bozar sayfayı da yırtardım." dedi.

Hişam, "Bir adam buldum." dedi. Züheyr, "Kimmiş o?" diye sordu. Hişam, "Ben!" dedi. Bunun üzerine Züheyr, "Bize üçüncü şahsı da bul." dedi. Hişam, Müt'im İbni Adiy'e gitti ve şöyle dedi:

"Ey Müt'im! Abdulmenafoğullarından göz göre göre iki obanın helakını izlemene ve onlar hakkında Kureyş'e muvafık olmaya razı mısın? Eğer siz onlara bu imkânı verirseniz, onların buna, sizden daha aceleci olduklarını göreceksin." Müt'im: "Allah seni bağışlasın! Ben ne yapabilirim? Ben, tek bir kişiyim." dedi. Hişam, "Sana ikinci bir adam buldum." deyince Müt'im, "Kim?" diye sordu. Hişam da, "Ben" diye cevap verdi. Müt'im, "Bize üçüncüsünü bul." dedi. Hişam, "Buldum." dedi. Mütim'in "Bize dördüncüsünü bul." demesi üzerine Ebu'l-Behteri'ye gitti ve Mütim İbni Adiy'e söylediğinin benzerini ona da söyledi.

1105 El-Gurebaü'l-Evvelun, 148, Hilyetü'l-Evliya'dan naklen.

Ebu'l-Behteri: "Allah seni bağışlasın! Bu konuda yardımcı olacak birini bulabilir miyiz?" dedi. Hişam, "Evet, Züheyr İbni Umeyye, Mütim İbni Adiy ve ben." dedi. Ebu'l-Behteri, "Bize beşincisini bul." dedi. Bunun üzerine Hişam, Zem'a İbni Esvet İbni Muttalib İbni Esed'e gitti, onunla konuştu ve Haşim ve Muttaliboğulları ile olan akrabalığını ve onların onun üzerindeki haklarını hatırlattı. Zem'a: "Beni davet ettiğin işten yana başka biri var mı?" diye sordu. Hişam: "Evet." dedi, sonra da onların isimlerini teker teker saydı. Bunun üzerine Mekke'nin yukarısında Hacun dağında gece bir araya geleceklerine dair sözleştiler. Gece orada toplandılar. O gece ambargoyu kaldırmaya ve sayfayı yırtıp anlaşmayı bozmaya karar verdiler.

Züheyr, "Ben başlayacağım, ilk konuşan ben olacağım." dedi. Sabah erkenden herkes meclisine gitti ve yerini aldı. Züheyr İbni Ebi Umeyye de erkenden çıktı. Üzerinde bir aba vardı. Beytullah'ı yedi kere tavaf etti. Sonra da insanlara yöneldi ve şöyle dedi: "Biz yemek yiyelim, elbise giyelim, Haşimoğulları da helak olsun, onlara bir şey satılmasın ve onlardan bir şey alınmasın?! Allah'a yemin olsun! Sıla-i rahimi kesen şu zalim sayfa yırtılmadan oturmayacağım!"

Mescidin bir köşesinde oturan Ebu Cehil: "Yalan söyledin, Allah'a yemin olsun ki o sayfa yırtılmayacaktır" dedi.

Müt'im İbni Adiy: "İkiniz doğru söylediniz. Ama söylediklerinizin dışında başka şey söyleyen yalan söylemiş olur. O sayfadan ve sayfa da yazılanlardan teberri edip Allah'a sığınırız." dedi. Hişam İbni Amr da ona benzer sözler söyledi. Bunun üzerine Ebu Cehil şöyle dedi:

"Bu iş gece kararlaştırılıp ayarlanmış ve mekân haricinde bir mekânda istişare edilmiştir."

Ebu Talib de mescidin bir köşesinde oturmuş olayları izliyor ve hiç konuşmuyordu. Müt'im İbni Adiy sayfayı yırtmak için kalkınca baktı ve ağaç kurdunun, "Bismike Allahümme"nin dışında hepsini yediğini gördü.[1106]

İbni Hişam bu olayı şöyle anlatıyor: "Bazı ilim ehli şöyle zikretmiştir: 'Resûlullah (sav) Ebu Talib'e şöyle buyurdu: 'Ey Amca! Şüphesiz Rabbim olan Allah Kureyş sayfasına ağaç kurdu musallat etti. Allah'a ait isimlere hiç karışmadı. Fakat zulüm, alakayı kesme ve iftira olan yazıları yiyip bitirdi.' Ebu Talib: 'Gerçekten senin Rabbin sana bu haberi verdi mi?' dedi. Peygamber (sav): 'Evet' diye cevap buyurdu. Ebu Talib: 'Vallahi hiç kimse senin yanına gelmeyecek.' dedi ve oradan çıktı, Kureyş'in yanına geldi ve onlara şöyle dedi: 'Ey Kureyş topluluğu! Benim kardeşimin oğlu bana haber verdi ki, Kâbe'de muhafaza ettiğiniz anlaşmaya Allah Tealâ ağaç kurdunu musal-

1106 Es-Sire En-Nebeviyye İbni Kesir, 2/43,50,67,69

lat etti. O da Allah'ın adı dışında her şeyi yiyip bitirdi. Şimdi gidin o anlaşmayı getirin bakalım! Eğer yeğenimin haber verdiği gibi çıkarsa, o zaman bizimle alakayı kesmekten ve anlaşmanın içeriğinden vazgeçin. Eğer haber verdiği şey gerçek değilse, o zaman onu size teslim ederim. Ona ne yaparsanız yapın.' Kureyşliler, 'Biz razıyız.' dediler ve anlaştılar. Sonra anlaşmayı getirdiler. Gördüler ki, Peygamber (sav)'in söylediği doğru çıktı. Bu durum onların şerrini daha da arttırdı. İşte o zaman Kureyş'ten o grup anlaşmayı bozmada yaptıklarını yaptılar."[1107]

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Bu ittifakın nedenlerine bakan kimse, Kureyş'in o maddeleri çok sağlama aldığını ve girilebilecek hiçbir boşluk bırakmadığını görecektir. Bu da, ittifak maddelerinin çok düşünülmesinden, çok alışverişten ve geniş kapsamlı istişareden sonra konulduğunu, konulmasına birçok aklın iştirak ettiğini, ona çok sayıda uzmanın karıştığını ve aşırı bir zekâ tarafından tezgâhlandığını teyit etmektedir.

• İki taraf arasında evliliğin olmayışında önemli bir sosyal yan bulunmaktadır. Çünkü çoğu zaman evlilik, her iki eş akrabaları arasında alışılmaya, kaynaşmaya, kardeşliğe, merhamete, sıla-i rahime ve ziyaretleşmeye yol açmaktadır. Bunlardan birinin olması, ambargonun boş ve faydasız olmasını sağlayacaktı. Böyle bir durumun ortaya çıkmaması için de iki taraf arasında evliliğin olmaması maddesi açık ve net bir şekilde anlaşmada yer aldı.

• Onlarla alışverişi yasaklayan maddede son derece önemli bir ekonomik cihad ortaya çıkmaktadır. Çünkü alışveriş ekonomik hayatın damarıdır ve insanlar arasında menfaatin değiş tokuşu onun üzerine kuruludur. İnsanlar arasında alışveriş ilişkisi yok olduğu zaman, ekonomik yapı tamamen çökecek, ekonomik hayat tehdit altında olacak ve tehlike ile karşı karşıya kalacaktır. Dolayısıyla insan hayatı için zaruri olan şeyleri kaybedecektir ki bu da, insanı o zaruri olan şeylere sahip olan kimselerin emirlerine boyun eğmek ve onların emirlerini harfiyyen yerine getirmek ile karşı karşıya bırakacaktır. Bunun da cemaatin ve fertlerin üzerinde ne derece büyük etkisi olduğu bilinmektedir. Onun içindir ki, Kureyş bu madde ile Müslümanları aç bırakmak istedi. Bu da bilfiil gerçekleşti. Çünkü rivayetlerde şöyle gelmiştir: "Onlar (Müslümanlar ve onları destekleyenler) öyle zor bir duruma düştüler ki ağaç yapraklarını ve (kurumuş) deri parçalarını yiyorlardı."[1108]

• Ekonomik ambargoyu daha da arttırmak için Mekke dışından gelen tüccarlarla yapılacak alışverişte Müslümanların yolunu kapatan bir madde-

---

1107 Es-Sire En-Nebeviyye , 1/377
1108 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Hişam, 1/377; er-Rahikü'l-Mahtum, 129

yi de anlaşmaya koymayı ihmal etmediler. Kureyşliler Müslümanlara karşı fiyatları aşırı derece yükseltiyorlardı ki sahabeler satın alabilecekleri bir şey bulamayıp açlıktan bağırıp, çağıran, ağlayıp çığlık atan çocuklarına geri döndüklerinde onları teselli edecek bir şey ellerinde bulunmasın. Dolayısıyla çocukların ağlaması uzaktan duyuluyordu.[1109]

Bütün bu daraltma şu madde sebebiyle idi: "Rızka ulaştıran yollardan onlara ulaşacak hiçbir şeyi bırakmayacaklar." Aynı şekilde bu madde, "Onlara satmıyor ama hediye ediyor." gerekçesiyle mahalle ehline bir şeyi hediye etmek isteyenleri de kaçırtmaktadır. Herhangi bir isim altında yiyecek maddelerinin onlara ulaştırılması için hiçbir yol kalmasın diye Kureyş bu maddeyi koydu.[1110]

• "Onlardan hiçbir barışı kabul etmeyeceksiniz." maddesi, Peygamber (sav)'i teslim etmekten başka bütün seçeneklerin yollarını kapatmaktadır. Dolayısıyla onlarda orta yolda buluşma ve yarı çözüm yoktur. "Onlara karşı merhamet duymayacaklar." maddesine gelince, bu madde duyguları öyle bağlamaktadır ki, bu sayfa ehli arasında müminlere yönelik hiçbir şefkatin ve merhametin varlığı söz konusu olmasın. Çünkü şefkat ve merhamet, Kureyş'in çalışmalarının boşa çıkmasına, ambargonun delinmesine ve çözülmesine yol açabilirdi. Bu da Kureyş'in hiç sevmediği bir durumdu. Bu yüzden Kureyş, bunu bir madde hâline getirip sayfaya yerleştirmekle şefkat mefhumunu ortadan kaldırmak ve şefkat gösterilmesini engellemek için çalıştı.

• "Onlarla oturulmama, onların içlerine girmeme ve onlarla konuşulmama" maddelerinde, ambargo ve boykota tehlike getirecek önemli bir delik ve çığırın kapatılması bulunmaktadır. Çünkü Müslümanlarla oturmak, onların içlerine girmek, münakaşa, fikir ve görüş alışverişine yol açacaktır. Binaenaleyh Müslümanlar, sayfada imzası bulunan bazı kimseleri yaptıkları hareketin hatalı olduğuna ikna edeceklerdir. Çünkü Müslümanlar, başkalarını ikna edecek sayıda hak ve delile sahiptiler. İşte böyle bir durum yaşanmaması için onlarla oturulmama, onların içlerine girmeme ve onlarla konuşulmama maddeleri açık ve net bir şekilde sayfada yer aldı.

• "Evlerine girmeyecekler." sözü, diğer maddelerden farklı olmayan bir maddedir. Çünkü onların Müslümanların evlerine girmeleri nefiste insani yanları harekete geçirecekti. Zira insan, bir evin hayatı için gerekli olan en ufak şeyden bile yoksun olduğunu, o evin; açlık, çıplaklık, hastalık ve sefahat içinde olduğunu ki, Kureyş'in dinleri dışında bir din seçmekten başka bir suçları olmadığı hâlde gördüğü zaman kuşkusuz onun dinî duyguları ha-

1109 İbni Hişam, 1/377; Es-Sire En-Nebeviyye , Nedvi, 120
1110 Es-Sire En-Nebeviyye Kirae li Cevabini'l-Hazri vel-Himaye, 96

rekete geçecek ve o zulmü ve eziyeti kaldırmaya gayret edecektir. Kureyş'in liderleri böyle bir durumla karşı karşıya gelmemek için "evlerine girmeme" maddesini açık bir şekilde anlaşmaya koydu.

• Anlaşmanın Kâbe'nin içine asılması, anlaşmaya kutsiyet vermekte ve maddelere bağlı kılınması vacip olan o maddeleri kutsiyet tabiatı alan bir hâle getirmektedir. Bütün Araplar Kâbe'yi tasdik etmekte, saygı ve kutsiyet bakımından onu yüksek bir yere koymaktadırlar. İşte bunun için Kureyş o sayfayı Kâbe'nin içine asmıştır.[1111]

• Haşimoğulları ve Muttaliboğullarının müşrikleri de Resûlullah (sav) ile birleşerek onu himaye ettiler. Bu, Cahiliye'nin örf ve âdetlerinin eseridir. Bundan ve bunun dışında diğer şeylerden şunu alabiliriz: Müslüman'ın davaya hizmet edecek konularda küfür'den yararlanması caizdir. Ancak bunun, fetva ehlinin sahih fetvalarına dayanması gerekmektedir.[1112]

Şüphesiz asrımızda insan hakları Müslüman için bir garantidir. Birçok memlekette dinî hürriyetlerden istifade edilir. Dünya ülkelerinde çok sayıda kanun Müslümanlara birçok fırsat vermekte ve birçok imkân sağlamaktadır. Müslümanların derin ve ince ölçüler ve değerlendirmeler çevresinde o kanunlardan yararlanması gerekmektedir.[1113]

Şunu bilmek önemlidir: Peygamber (sav)'in akrabalarının onu himaye etmeleri, onunla gönderildiği risaletin himayesi değildi. Belki onun şahsını yabancılardan korumak içindi. Eğer kâfirlerin zulmünü ve hilelerini reddetme imkânı olursa, ne güzel bir çalışma ve Müslümanların uyanıklık edip istifade ettikleri ne güzel bir yoldur.[1114]

• Ebu Talib bu zalim ittifaka karşı dayanmaya çalıştı. Bir yandan da siyasi savaş ile o zalim ittifakı dağıtmak için uğraştı. Bunun için meşhur o Lamiye kasidesini yazdı. O kasidenin başlangıcında şu ifadeler yer almaktadır:

"Ne zaman ki kavmimi gördüm, sevgi yok içlerinde,
Kesip atmışlar her türlü akrabalık bağlarını,
Bizim aleyhimize bir kavimle anlaşmışlar,
Arkamızdan öfke ile parmaklarını ısırmışlar."[1115]

Bu kasidenin Mekke'yi sarsan korkunç bir etkisi oldu ve Haşimoğullarının kalplerinde küllenmiş olan kavmiyetçilik ve akrabalık duygularını harekete geçirmeye gücü yetti. Bundan sonra (Hacun tepesinin ucunda) gizlice kongrelerini yaptılar ve sonra anlaşmanın bozulmasına davet ettiler.[1116]

1111 Es-Sire En-Nebeviyye Kirae li Cevanibil-Hazri vel-Himaye, 96-97
1112 El-Esas Fis-Sünne ve Fıkhiha Es-Sire En-Nebeviyye , Said Havva, 1/264
1113 Age
1114 el-Buti, 88
1115 İbni Hişam, 1/245
1116 Et-Tehalufu's-Siyasi, Gadban, 35-37

Ebu Talib, Kureyş'in varlığını temelden sarsan güçlü kasideleriyle Kureyşlilerle yaptığı savaştan zaferle çıktı. Anlaşmayı bozmak için daha önce isimlerini andığımız ve Haşim ve Muttaliboğullarıyla akrabalık veya sıla-i rahim bağı bulunan o beş şahıs harekete geçti. Müslümanlardan, müttefiklerinden ve onları destekleyenlerden oluşan bu ittifakın gücü bu zulüm ve haksızlığı kaldırmaya yetti. Bu haksızlığı ortadan kaldırmanın planını yaptılar ve başarılı oldular. Bu tutum ve davranışta, insanların çoğunun cahiliyet hükmü altındaki çoğu insanın nefislerinin derinliklerinde bu zulme karşı çıkma arzusuna sahip olduğuna işaret bulunmaktadır ve o zulmün kaldırılması için uygun fırsatı kollamaktaydılar.

Müslüman evlatlarının, toplumun bu dallarına/kollarına çok önem vermeleri, onların derinliklerine inmeleri, Kur'an-ı Kerim'in ve şerefli Nebevî sünnetin hakikatini onlara açıklamaları ve İslam ile Yahudilik, Hıristiyan ile laiklik arasındaki düşmanlığın tabiatını onlara açıklamaları gerekmektedir. Çünkü İslami hizmet konusunda onlardan çok yararlanılabilir.

• Ebu Leheb gerçeği, araştırılmayı ve önem verilmeyi hak etmektedir. Çünkü İslam tarihinde sık sık tekrarlanmaktadır. Davetçiler, en yakın müttefiklerinde, kalkanın sırtını ters çeviren ve en acımasız ve gaddar düşmanlarından onlara kat kat daha fazla eziyet vermelerinde ve onlarla savaşmada aşırıya kaçan kimseleri bulmaktadır.[1117]

• Resûlullah (sav)'in Müslüman bireylere yönelik talimatları, düşmanlarla yüz yüze gelmemeleri, sınırlarına hâkim olmaları, dolayısıyla da savaşın fitilini çekip yakmamaları veya savaşın yakıtı olmamaları doğrultusundaydı.

Bu aşamada en büyük terbiye, bunca eziyetlere karşı çıkmada Hz. Hamza, Hz. Ömer, Hz. Ebubekir, Hz. Osman ve başkaları gibi yeryüzü kahramanlarının sabrıdır. Onlar dinlediler, itaat ettiler. Eziyet, kin ve zulümün her çeşidi ile karşılaştılar ve direndiler. Evet, sabrettiler. Ama bir tek olay karşısında veya bir tek günün eziyeti karşısında değil, bilakis sinirlerini bozan ve damarlarını yakan kıtlıkla geçen üç sene boyunca sabrettiler. Buna rağmen onlara bir tek okun atışına veya bir tek başın kırılmasına izin verilmiyordu.[1118]

• Olaylar, liderlerinin emirlerine bağlılıklarında ve rastgele ve isabetsiz tasarruflarından uzak durmalarında müminlerin yüceliğini ispat etmektedir. Zira Ebu Cehil'e suikast düzenlemekten ve plansız-programsız sonucunun ne olacağını Allah'tan başka kimsenin bilmediği ve dengesiz bir savaşın fitilini çekip yakmaktan daha kolay bir şey yoktu.

1117 Age, 185
1118 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/371

• İslam davası Habeşistan'da, Necran'da, Ezdi Şünue'de, Devs'de ve Ğifar'da büyük zaferler kazandı. İslam davası, gelecekte İslam ve Müslümanlara istinat duvarı, inatçı, isyankâr ve sert olan Mekke sınırlarını aşacak; davanın yardımı ve bir anda harekete geçmesi mümkün olan güç merkezleri olacak şekilde tamamlanıyordu.

• O üç sene (ambargo seneleri) oluşum ve terbiyede öncü ve rehber nesle büyük bir azık oldu. Zira bir kısmı açlık acısına katlanma, korku ve belalara karşı sabır, sinirlerine hâkim olmak, nefis ve kalplere baskı yapmak ve patlamamak için duyguları germeme konusunda payidar oldu.

• Müşriklerden bazıları Nebevî terbiyeyi benimsiyor, Peygamber (sav)'in şahsiyetinin yüceliği ile etkileniyor, yeni dinin sunduğu ilkelere uyuyor ve kaynaşıyorlardı. Ancak elit tabakanın hâkimiyeti ve liderlerin galebesi bu kaynaşmayı, sevgiyi ve terbiyeyi göstermenin önüne geçiyordu. Yapılan anlaşmanın sonu bunu en açık bir şekilde açıklamaktadır.[1119]

• Parlak ve mühürlü delillerin ve harikulade mucizelerin ortaya çıkması; heva sahiplerine, maslahat ve çıkara kulluk yapanlara etki etmez. Çünkü onlar akıllarını kapatıyor, kalplerini ve gönüllerini kilitliyor, sonunu düşünmesine izin vermiyorlardı. Hakkı işitmemek için kulaklarını tıkıyor ve delillerin ortaya çkmasından sonra hakka ulaşmamak, hakkı iyice düşünmemek ve hakkı görmemek için gözlerini kapatıyorlar. Zira Peygamber (sav), ağaç kurdunun anlaşmaya musallat olup hepsini yiyip atması ve "*Bismike Allahümme*" yani sadece Allah isminin yazılı olduğu yeri sağlam kılması gibi anlaşmanın başına gelenleri amcası Ebu Talib'e haber verdiği gibi Ebu Talib de onlara haber verdi. Onlar gözleriyle de gördüler, ama onlardan bir tek kişi bile iman etmedi. İşte bu, hakkı örten ve haktan kulakları sağır eden hevadır.[1120]

• Bu ekonomik ve sosyal boykot hadisesi, İslâm davetine hizmet etti ve Arap kabileleri arasında davanın propagandasına sebep oldu. Hac mevsimi sırasında bütün Arap kabileleri arasında haber yayıldı. Bütün Arap yarımadasının dikkatini, sahibinin ve arkadaşlarının, uğrunda açlık, susuzluk ve bunca zamanki uzlete katlandıkları davaya çekti ve nefislerinde, "Şüphesiz bu dava haktır. Eğer bu dava hak olmasaydı risalet sahibi ve arkadaşları bunca eziyet ve işkenceleri çekmezlerdi." gerçeğini düşündürdü.

• Bu ambargo, Mekke kâfirlerinin Haşim ve Muttaliboğullarına karşı uyguladıkları şiddet ve sertlik nedeniyle onlara karşı Arapların nefretini uyandırdığı gibi Peygamber (sav) ve ashabına karşı da meyil ve şefkatleri-

1119 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/384-385
1120 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 167

ni uyandırdı. Ambargo konulur konulmaz, insanlar İslam'a yöneldiler, davetin sesi yayıldı ve davanın sedası bütün Arap memleketlerinde yankılandı. Böylece ekonomik ambargo silahı, şirk liderlerinin kastettiklerinin tam tersine İslam davasının yayılma faktörlerinden güçlü bir faktör oldu.[1121]

• Haşim ve Muttaliboğullarının Resûlullah (sav) ile birlikte olmalarının ve onunla birlikte ekonomik ve sosyal ambargoya katlanmalarının İslam fıkhındaki etkisi büyüktür. Zira Humus'tan (beşte bir) Zevil kurbanın (Peygamber (sav)'in akrabaları) payı Haşim ve Muttaliboğullarına verilmektedir.

İbni Kesir, Allah Teâlâ'nın şu sözünü tefsir ederken bu hükmü açıklamaktadır:

"Eğer Allah'a ve hak ile batılın ayrıldığı gün, iki ordunun birbiriyle karşılaştığı gün, (Bedir Savaşı'nda) kulumuza indirdiğimize inanmışsanız, bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resûlüne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolcuya aittir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir."[1122]

İbni Kesir şöyle diyor: "Peygamber (sav)'in akrabalarının payı, Haşim ve Muttaliboğullarına harcanacak. Çünkü Muttaliboğulları hem Cahiliye'de hem de İslam'ın başlangıcında Haşimoğullarını desteklediler ve Peygamber (sav) için kızmak ve onu korumak için onlarla mahalleye girdiler. Müslümanlar Allah'a ve Resûlüne itaat etmek için yaptılar. Kâfirler de aşiret hamiyeti, gururu ve Resûlullah (sav)'in amcası Ebu Talib'e itaat etmek için yaptılar.

Abdu Şems ve Nevfeloğullarına gelince, onlar Haşimoğullarıyla anlaşmadılar. Hatta anlaşmadıkları gibi daha da ileri giderek onlarla savaştılar. Onları bir kenara attılar ve Resûlullah (sav)'e karşı savaş açmada diğer Kureyş obalarını desteklediler. Bundan dolayıdır ki, Ebu Talib o meşhur "Lamiye" kasidesinde yakınlıklar nedeniyle onları herkesten daha fazla yermektedir... Bu hadisin bazı rivayetlerinde şu ifadeler yer almaktadır: ***"Onlar, ne Cahiliye döneminde ne de İslam'da hiç bizden ayrılmadılar."***[1123] Âlimlerin ezici çoğunluğunun görüşü budur: "Onlar Haşim ile Muttaliboğullarıdır."[1124]

• Allah Tealâ kendi dininin zaferine, resûlünü aziz kılmaya, Mekke'nin fethine, sonra da veda haccına izin verdiği zaman, Peygamber (sav), Kinaneoğullarının vadisine inmeyi tercih ediyordu ki, daha önce içinde bulun-

1121 El-Harbu'n-Nefsiyye Diddel-İslam, Dr. Abdulvahhab Kuhayl, 101
1122 Enfal, 41
1123 Ebu Davud, 2980; Ahmed, 4/82
1124 Tefsiru İbni Kesir, 2/312

dukları darlık, eziyet, ezilme ve işkenceyi hatırlasın. Dolayısıyla büyük fetih ve Mekke'ye - ki ondan çıkarılmışlardı - girmeleri gibi Allah Teâlâ'nın onlara verdiği nimetlere kaşı şükretsin ve hakkın zaferi, hakkın yükselmesi ve Allah Teâlâ'nın sabreden hak ehlini sabit kılıp onlara iktidar ve imkân vermesi meselelerini teyit ve te'kit etsin.[1125]

Usame İbni Zeyd (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Yarın hacda nereye ineceksin.' Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Akıl bize inilecek bir yer bıraktı mı?' Sonra şöyle buyurdu: 'Yarın Kinaneoğullarının Hayf'ına (muhasseb denilen yere) ineceğiz."***

Orası Kureyş'in küfür üzerine birbirlerine yemin edip anlaştıkları yerdir. Çünkü Kinaneoğulları, Haşimoğulları aleyhinde Kureyş ile anlaşma yaptı ki, onlarla alışveriş yapmayacaklar ve onu barındırmayacaklar."[1126]

• Allah'ın hükümlerini uygulamak için çalışan her halkın, her zaman batıl ehli tarafından konulacak ambargo ve boykot ihtimallerini hesaplarına katmaları gerekmektedir. Çünkü küfür bir tek millettir. İslam ümmetinin liderleri, bunun gibi şart ve ortamlar için kendi nefislerini hatırlamaları lazımdır ve yine bu durum gerçekleştiği zaman uygun çözümleri üretmeleri ve ümmetin her çeşit ambargoya karşı durabilme imkânına sahip olabilmeleri için uygun karşılıklarla ambargoya karşı durabilmesi gerekir.[1127]

1125 Gurebaü'l-Evvelun, 149

1126 Buhari, 3058; Müslim'in ilk bölümü, 1351; Ahmed, 5/202; Ebu Davud, 2010; İbni Mace, 2942

1127 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae liCevanibil-Hazri vel-Himaye, 98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HABEŞİSTAN'A HİCRET
TAİF BELASI
VE
İSRA MUCİZESİ HEDİYESİ

1.
KONU

PEYGAMBER (SAV)'İN SEBEPLERE SARILMASI VE ÜMMETİYLE TAHAMMÜLÜ

Peygamber (sav)'in, icra ettiği Rabbani sünnetlerden (kanunlardan) bir tanesi de sebeplere sarılma sünnetidir. Esbap, sebep kelimesinin çoğuludur. Onunla başka bir şeye ulaşan her şeye sebep denir.

Allah Teâlâ kâinatı kendi kudretiyle yarattı. Onun istikrarını ve devamını sağlayacak ve garantileyecek kanun ve sünnetleri içine yerleştirdi. Allah Teâlâ irade etti ve sonuçları sebeplerle bağlantılı bir hâle getirdi. Kendi arşını meleklerle taşınan bir duruma getirdi. Yeri dağlarla sabitleştirdi, ziraatı suyla yeşertti ve bunların dışında daha birçok şey...

Eğer Allah dileseydi kendi mutlak iradesiyle bütün bu eşyaları ve başka şeyleri hiçbir sebebe ihtiyaçları olmadan yaratabilirdi. Ama Allah Teâlâ'nın dilemesi ve hikmeti bu şekilde cerayan etti. Allah Teâlâ kendi hikmeti arkasında mahlûkatını bu sünnete riayet etme zaruretine yönlendirmektedir ki, Allah Teâlâ'nın istediği şekle göre yaşama seyri doğru olsun.

Sebeplere sarılma sünneti Allah Teâlâ'nın yarattığı kâinatta açık bir şekilde görüldüğü gibi, aynı şekilde o sünnet Allah Teâlâ'nın kitabında da bildirilmektedir. Eşit bir şekilde dünya işleri olsun, ahiret işleri olsun bütün işlerde Allah Teâlâ mümin kullarını bu kanuna uymaya yöneltmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"De ki: '(Yapacağınızı) Yapın! Amelinizi Allah da Resûlü de müminler de göreceklerdir. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de o size yapmakta olduklarınızı haber verecektir.'"[1128]

"Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Bu hâlde yerin omuzlarında (üzerinde) dolaşın ve Allah'ın rızkından yiyin dönüş ancak O'nadır."[1129]

Allah Teâlâ Meryem annemizden (as) o, en zayıf hâlindeyken bile esbaba sarılmasının talep etti.

1128 Tevbe, 105
1129 Mülk, 15

"Hurma dalını kendine doğru silkele ki, üzerine taze, olgun hurmalardan dökülsün."[1130]

Böylece Allah Teâlâ her işte ve her hâlükârda sebeplere sarılma zorunluluğunu tekrarlamaktadır. Peygamber (sav) bütün insanlardan daha fazla bu Rabbani sünnetin şuurunda idi. Peygamber (sav) İslam devletinin binasını tesis ettikten sonra da var gücüyle sebeplere sarılıyor ve bu sebeplerden hiç bir şeyin boşa harcanmasına müsaade etmiyordu. Geçmişte bu konuya değinmiştik. Allah'ın izniyle geri kısımlarda da bu konuya değineceğiz.

Peygamber (sav) dünya işlerinde olsun ahiret işlerinde olsun, eşit bir şekilde ashabını daima bu Rabbani sünnete uymaya yönlendiriyordu.[1131]

İslam ümmetinin duygularında, onun ilk parlak başlangıcında şu gerçek bulunuyor: Şüphesiz ümmetin, Allah Teâlâ'nın mutlak kudretine, kaza ve kaderine olan imanı, sebeplere sarılmaya engel değildir. İslam'ın ilk yıllarındaki ümmet şunu idrak ediyordu: Allah Teâlâ'nın, kâinatta ve insan hayatında değişmesi mümkün olmayan kanunları vardır. Allah Teâlâ'nın, her şeyi yapabilecek güce sahip harikulade kanunları olmasına ve hiçbir şeyin onu acze sokmayacak olmasına rağmen yine de Allah (cc), geçerli olan sünneti dünya hayatında sabit olmasına ve harikulade olan sünnetin diğer sünnetin istisnası olduğuna hükmetmiştir.

Tabii ki, her iki sünnet de Allah Teâlâ'nın meşiyetiyle (dilemesiyle) bağlantılıdır. Onun için onların duygularında şu gerçek yatıyordu: Kendi gerçek hayatlarında belli bir sonuca varmak istedikleri zaman geçerli olan sünnetlere uymaları, sünnetlerle iç içe olmaları gerekir. Yani geçerli olan sünnetler çevresinde, neticelere ulaştıran sebeplere sarılmak gerekmektedir.[1132]

Müslümanların, bugün dünya liderliği kervanından geri kalmaları, gökten onlara inen bir zulüm değildir. Belki bu, mesajlarını unutan, onun değerini düşüren, ilim alanında olsun, amel alanında olsun hayal ve hevadan korkunç bir yığını risalet madenine ve aslına karıştıran, Rabbani sünnetleri ihmal eden, temkinin ve iktidar sahibi olmanın hayal ve temennilerle mümkün olabileceğini zannedenlere uygulanan ilahî adalettir.

"Bu dünyada iken kendi ellerinizle yapmış olduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullarına zulmetmez."[1133]

Birisi çıkıp şöyle sorabilir: Bu azap, isyan edip günah işleyen müminlere iniyorsa, temelden Allah'ı inkâr eden kâfirlerin durumu ne olacak?

1130 Meryem, 25
1131 Et-Temkin lil-Ümmeti'l-İslamiyye, 248-250
1132 Mefahimu Yenbeği en Tusahhah, Muhammed Kutub, 262
1133 Âli İmran, 182

Hem de maddi alanlarda yeryüzünde onlara büyük imkânlar ve iktidar verilmiştir.

O kâfirler, Allah'a daha yakın oldukları için veya Allah'ı daha fazla razı ettikleri için ulaşmış oldukları yere ulaşmadılar.

Sihir veya mucize ile ya da farklı bir yaratık oldukları için bulundukları yere gelmediler. İnançları hak olduğu ve fikirleri selim olduğu için sanayi fabrikalarını kurmadılar, denizleri katetmediler ya da atmosferi yarıp uzaya gitmediler. Onlar ulaşabildikleri yere ulaştılar ve gidebildikleri yere kadar gittiler. Çünkü mümin olsun kâfir olsun, iyi olsun facir olsun bu ilerlemeye giden yol, Allah Teâlâ'nın bütün mahlukatına her zaman açık olan bir yoludur. Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Kim (yalnız) dünya hayatını ve ziynetini istemekte ise, işlerinin karşılığını orada onlara tam olarak veririz ve orada onlar hiçbir zarara uğratılmazlar."[1134]

Allah (cc), şu dünya hayatında iktidarı, imkânı ve güç sahibi olmayı değişmez Rabbani sünnetler ve değişmeyen kanunlara bağlamıştır. Her kim ki, çalışır, gayret gösterir ve hayatın kanunlarına boyun eğerse, çalışması, verimi, gayreti ve koşuşturması kadarı ile bir yere ulaşacaktır. O, Allah Teâlâ'nın bu hayatta irade ettiği kanunudur. O, O'nun meşiyeti, kanunu ve iradesidir.

Doğrudur ki; bütün bu ilerlemeler kâfirlere cennet kapılarını açmaz, onlardan azap kapısını defetmez ve onlara fayda sağlamaz. Fakat Müslümanların taksiratı, ihmalkârlığı ve gevşekliği günahtır ve ondan dolayı da hesaba çekileceklerdir.[1135]

ALLAH'A TEVEKKÜL ETMEK VE SEBEPLERE SARILMAK

Allah'a tevekkül, sebeplere sarılmaya engel değildir. Mümin olan kimse, Allah'a iman etme ve emir buyurduğu şeylerde O'na itaat etmek için sebeplere sarılır. Ancak sadece sebeplerin neticelerinin ortaya çıkardığına inanmaz ki sebeplere tevekkül etsin.

Sonuçları icat edip meydana getiren de, sebepleri yaratıp meydana getirdiği gibi Allah'ın takdiratıdır. Müminin şuurunda sebep ile sonuç arasında herhangi bir bağ yoktur.

Sebebe sarılmak itaat sebebiyle ibadettir. Sonucun gerçekleşmesi sebepten ayrı olarak Allah'ın takdiridir. Allah'tan başka hiç kimsenin ona gücü yetmez. İşte bununla, müminin şuuru, sebeplere kulluk yapmaktan ve

1134 Hud, 15
1135 Likaü'l-Müminin, 2/124 ve sonrası

onlara bağlanmaktan kurtulur. Aynı zamanda itaati kadarıyla sebepleri yerine getirmekle Allah'a itaatin sevabına kavuşur.[1136]

Peygamber (sav) birçok hadiste Allah Teâlâ'ya tevekkül etmekle birlikte sebeplere sarılmayı bildirdiği gibi aralarında zıtlık olmadığını da hatırlatmıştır.

Enes İbni Malik (ra)'tan şöyle rivayet edilmektedir: "Bir adam devesiyle birlikte mescit kapısında durdu ve içeri girmek istedi. Adam, 'Ey Allah'ın Resûlü! Devemi serbest bırakıp Allah'a tevekkül edeyim mi?' dedi. Sanki adam, sebeplere sarılmanın Allah'a tevekkül etmeye engel olduğunu sanıyordu. Bunun üzerine Peygamber (sav) onu, sebeplere sarılmanın istenilen bir şey olduğu ve sebeplere sarılmadaki niyet doğru olduğu müddetçe hiçbir durumda Allah'a tevekkül etmeye ters olmadığını söyleyerek şöyle buyurdu: 'Onu bağla, sonra tevekkül et.'"[1137]

Bu hadis, sebeplere inanmamak, ona güvenmemek ve Allah Teâlâ'ya tevekkül etmeyi unutmamak şartıyla, tevekkül ile sebeplere sarılma arasında herhangi bir muhalefet ve zıtlık olmadığını beyan eden hadislerden biridir. Hz. Ömer (ra) Resûlullah (sav)'den şöyle rivayet etmektedir: "Şayet siz Allah'a hakkıyla tevekkül ederseniz, sabahları açlıktan karınları çekilmiş olduğu hâlde çıkarak, akşamları karınları (tok) olarak dönen kuşlara rızık verdiği gibi Allah size de rızkınızı verecektir."[1138]

Bu hadisi şerifte tevekküle destek olmakla birlikte sebeplere sarılmanın önemine de işaret bulunmaktadır. Zira Allah Teâlâ, rızıklarını garantilemekle beraber sabah akşam gidip gelmeyi de kuşlara öğütlemektedir. Bu meselede islami görüşü aşağıda zikredilen noktalarda özetlemek mümkündür.

1 İslam, sebeplere sarılma ilkesini bildirmektedir. Çünkü sebeplere sarılmanın tatili, dinin ve dünya işlerinin tatili demektir.

2 Allah'a tevekkül etmeyi terk ederek sadece sebeplere sarılmaya güvenmek şirktir.

3 İslam, bütün sebeplerin emrinin Allah'ın elinde olduğuna inanmakla beraber sebeplere sarılmayı tevhide bağlamaktadır.

4 O hâlde Müslüman'dan istenilen Allah Teâlâ'ya tevekkül ederek sebeplere sarılmasıdır.[1139]

İslam ümmetinin şunu kavraması gerekir: İmkân ve iktidara ulaşmak için sebebe sarılmak, ondan kaçınılmayacak bir durumdur. Bu da, asla geri

1136 Fi Zilali'l-Kur'an, 3/1476
1137 Hâkim, 3/623, Mecmau'z-Zevaid, 10/291 (ancak ayrı bir lafz ile); Tirmizi, 2517
1138 Ahmed, 1/3052; Tirmizi, 2344; İbni Mace, 4164; Ebu Ya'la, 247; Hâkim, 4/318
1139 Et-Temkin lil-Ümmeti'l-İslamiyye, 254

kalmayan sünnetine göre Allah Teâlâ'nın takriri sebebiyledir. Allah Teâlâ'nın rahmetindendir ki güçlerinin yettiği sebeplerin fazlasını Müslümanlardan talep etmemiştir ve yine düşmanın kuvvetine ve hazırlığına denk olacak hazırlığı yapmalarını da onlardan istememiştir. Fakat Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atları hazırlayın, onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz haksızlığa uğratılmazsınız."[1140]

Sanki Allah Teâlâ onlara şöyle diyor: "Gücünüzün yettiğinin âlâsını yapın, imkânlarınızın âlâsını toplayın, imkânlarınız düşmanların imkânlarından az olsa bile..." Gücün ölçüsünde olan, talep edilen en son sınırdır. Ondan fazla olana da Allah Teâlâ sınırsız kudretiyle kefil olmaktadır. Çünkü gücün ölçüsündeki en son sınırı hazırlamak ihlasın delilidir. O da, Allah Teâlâ'nın yardımının gelmesi için aranan bir şarttır.[1141]

Çağrı bugün İslam ümmetine yöneliktir. Artık ümmetin zayıflık, köpük ve çerçöplük aşamasını aşıp bina ve kuvvet aşamasına geçmesi, hayal ve temennilere veda etmesi ve İslam devletini kurma ve âlemlerin Rabbine bağlı insan medeniyetini kurma noktalarında onlara yardım edecek bütün sebeplere sarılmak için kalkınıp toparlanması gerekmektedir.

Ümmetin, kâinatta yayılmış olan ve Kur'an-ı Kerim 'de açık olan Allah'ın kanunlarına uyması gerekir. Peygamber (sav) bi'setten vefatına kadar Allah Teâlâ'nın kanunlarına sarıldı ve hiçbir ihmalkârlık yapmadı. Nefislerin değiştirilmesinde; Allah'ın kanunu, batıl ile kalkışma ve mücadele kanunu, cemaatin, sonrada devleti kuruluşunda tedricî kanunu ve bela, imtihan ve sınama kanunuyla tahammül etti ve kanunlarla iç içe oldu.

Peygamber (sav), iktidar ve güçlü olmaya ulaştıran sebeplere sarılma konusunda bütün gücünü ve enerjisini harcadı. Dolayısıyla Habeşistan hicretleri, Taif'e gidişi, davayı kabilelere sunması, sonra da Medine'ye hicreti gerçekleşti. Orada İslam devletini kurdu ve onu korudu.

Peygamber (sav)'in ashabı ondan sonra onun yolunda yürüdüler. Şuur ve bilinçle kanunlarla tahammül ettiler. Bugüne kadar insanlık tarihinin benzerini görmediği ve tanımadığı medeniyeti kurdular.

Peygamber (sav)'in ümmetin terbiyesinde ve devleti kurmadaki hareketi, şu dalgalı denizler, değişik metotlar ve zifirî karanlıkta onunla hidayet olunan bir nur ve uygulanan bir sünnettir. Bu da Allah'ın kolaylaştırdığı kimselere kolaydır.

1140 Enfal, 60
1141 El-İslam fi Hendek, Mustafa Mahmut, 64

2.
KONU

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirseniz ahiretin mükâfatı elbette daha büyüktür."[1142]

Kurtubi (rh), Katade (ra)'ın şu sözünü nakletmektedir: "Onlardan maksat, Muhammed (sav)'in ashabıdır. Müşrikler Mekke'de onlara zulmettiler. Onları Mekke'den çıkardılar. Bazıları Habeşistan'a hicret ettiler. Sonra Allah Teâlâ onları hicret diyarına yerleştirdi ve müminlerden onlara Ensar kıldı."[1143]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(Resûlüm!) De ki: 'Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir."[1144]

İbni Abbas (ra) şöyle diyor: "Allah (cc), Cafer İbni Ebi Talib ve onunla birlikte Habeşistan'a hicret edenleri kastetmektedir."[1145]

Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman eden kullarım! Şüphesiz benim arzım geniştir. O hâlde (nerede güven içinde olacaksanız orada) yalnız bana kulluk edin."[1146]

İbni Kesir (rh) şöyle diyor: "Bu Allah tarafından mümin kullarına dinlerini ikame edemedikleri yurttan Allah'ın geniş arzına hicrettir ki dinin akidesine göre yaşamak mümkün olsun. Bu müminlerin hicret etmelerine dair bir emirdir. Onun için zayıfların Mekke'de ikamet etmeleri zorlaştığında muhacir olarak Mekke'den çıkıp Habeşistan'a hicret ettiler ki orada dinlerini koruyup emniyet içinde olsunlar. Orada misafirleri kabul edip ağırlayan-

1142 Nahl, 41
1143 El-Cami li Ahkamil-Kur'an, 10/107
1144 Zümer, 10
1145 Age, 15/240
1146 Ankebut, 56

ların en hayırlısını buldular. Habeşistan kralı Necaşi'yi buldular. Allah Teâlâ ona rahmet eylesin."[1147]

HABEŞİSTAN TOPRAKLARINA İLK HİCRET

Habeşistan'a Hicret Etmenin Sebepleri

Peygamber (sav)'in ashabı üzerine eziyetler arttı ve belalar şiddetlendi. Kâfirler onların dinlerine fitne sokmak için onları hapsediyor ve darp, açlık, susuzluk, Mekke'nin sıcaklığı ve ateş ile onlara işkence yapıyorlardı. Bazıları belanın şiddetinden fitneye düşüyordu ama kalpleri imanla doluydu. Bazıları da dinlerinden taviz vermedi ve Allah da onları korudu. Peygamber (sav), Allah katındaki makamı ve amcası Ebu Talib'in yanındaki mevkisi sebebiyle kendisinin afiyette olduğunu, eziyetlerin arttığını, fitnelere uğradıklarını ve bu belayı onlardan uzaklaştırmaya gücünün yetmediğini görünce, ashabına şöyle dedi: *"Habeşistan topraklarına gitseydiniz! Orada bir kral var. Onun yanında kimse zulme uğramaz. O toprak doğruluk toprağıdır. Siz de onun ülkesine gidin. Böylece Allah size bir genişlik ve içinde bulunduğunuz hâlden bir çıkış yolu ihsan eder."* Bunun üzerine Müslümanlar fitne korkusu sebebiyle ve dinleriyle Allah'a kaçmak için Habeşistan topraklarına hicret ettiler. Bu hicret, İslam'da yapılan ilk hicrettir.[1148]

Araştırmacılar, Müslümanların Habeşistan'a hicret etmeleri ile ilgili birçok sebep saymaktadırlar. O sebeplerden biri yukarıda anılan sebeptir. Diğer sebeplerin bazıları ise şunlardır:

1- İmanın Zuhuru:

Çünkü İslam'a girenlerin sayısı çoğaldı. İman meydana çıktı. İnsanlar onunla konuşmaya başladılar.

Zühri, Habeşistan hicretiyle ilgili Urve'den rivayet ettiği hadiste şöyle söylemektedirler: "Müslümanlar çoğaldıklarında, iman ortaya çıktığında ve her yerde İslam'dan konuşulduğunda, Kureyş müşrikleri ayaklanarak kabilelerinden iman edenlere işkence ettiler ve onları hapsettiler. Müslümanları dinlerinden vazgeçirmek istediler.

Bu durum Resûlullah (sav)'e ulaşınca iman edenlere şöyle buyurdu: ***'Yeryüzüne dağılın.'*** Sahabeler, 'Nereye gidelim, ey Allah'ın Resûlü!' deyince Peygamber (sav) Habeşistan topraklarını işaret ederek, ***'Oraya'*** diye buyurdu."[1149]

1147 Tefsiru İbni Kesir, 5/335
1148 İbni Hişam, 1/344; el-Hicretu fil-Kur'ani'l-Kerim, 290
1149 El-Megazi en-Nebeviyye, Zühri, (Tahkik, Süheyl Zekkar), 96

2- Dinleriyle Firar Etmek:

Fitne korkusuyla dinleriyle firar etmeleri, Habeşistan'a hicret etmenin önemli bir sebebidir. İbni İshak şöyle diyor: "O zaman Müslümanlar, fitne korkusundan ve dinleriyle Allah'a firar etmek için Habeşistan topraklarına hicret ettiler."[1150]

3- Davayı Mekke Haricinde Yaymak:

Seyyid Kutub şöyle diyor: "İşte bunun içindir ki, Peygamber (sav) hem bu akideyi korumak, hem de yeni gelişme imkânları sağlamak gayesiyle Mekke dışında yeni bir karargâh aradı. Bu suretle Mekkelilerin şerrinden uzaklaşacak ve İslam'a inananları baskıdan, işkenceden koruyarak yeni akideyi hürriyete kavuşturmuş olacaktı. Bu inanca bağlananların ancak yeni bir karargâh sayesinde inançlarını gerçekleştirme fırsatını bulmaları ve onu Mekke'deki fitneden, fesattan kurtarıp zafere ulaştırmaları gerekirdi. İşte, bence hicretin ön plandaki en önemli sebebi de bu idi."

"Yeni devlete karargâh aranırken bu uğurda Medine'ye yapılan hicretten önce çeşitli yerlere hicret hareketleri olmuştu. Bunlardan biri de ilk müminlerden pek çoğunun katıldığı Habeşistan'a yapılan hicrettir. Habeşistan'a hicret edenlerin sırf kendi canlarını kurtarmak için oraya gittikleri iddiası yersiz ve sağlam delillere dayanmamaktadır. Eğer öyle olsaydı, Habeşistan'a, kendini korumaktan aciz, toplumsal mevkisi olmayan kimselerin gitmiş olması gerekirdi. Hâlbuki durum tam aksinedir. En büyük işkenceler zayıf kimselere ve kölelere yapıldığı hâlde onlar hicret etmediler. Hicret edenler bilakis kuvvetli ve itibarlı kimselerdi. Bunlar, kabileleri arasında kabilelerini her türlü fitneden, eza ve cefadan koruyabilecek durumdaydılar. Muhacirlerin çoğunu Kureyşliler temsil ediyordu."[1151]

Gadban, Seyyid Kutub'un ileri sürdüğü görüşte ona katılmaktadır: "Peygamber (sav)'in hayatında, Seyyid Kutub'un bu büyük dikkatini destekleyen ve sağlamlaştıran birçok delil vardır. Resûlullah (sav) Medine'ye hicret gerçekleşmeden, Bedir, Uhud, Hendek savaşları ve Hudeybiye anlaşması yapılmadan önce, Habeşistan muhacirlerini geri çağırmak için adam göndermiştir.

Medine tam beş yıl, Kureyş'in yıkıcı hücum ve işgallerine maruz kalmıştır. Bu hücumların sonuncusu ise, Müslümanların kurtulmak için katıldığı Hendek Gazvesi'dir. Resûlullah (sav) Medine'nin Müslümanlar için gü-

1150 İbni Hişam, 1/398
1151 Fi Zilali'l-Kur'an, 1/29

venilir bir üs olduğuna ve müşrikler tarafından işgal edilme tehlikesinin kesinlikle kalktığına emin olduktan sonra Habeşistan muhacirlerini geriye çağırmak için adam göndermiştir. Çünkü Medine'nin düşman eline geçme ihtimali ortadan kalktığından, artık Resûlullah (sav)'in herhangi bir işgale karşı sığınma ihtiyacı hissedeceği ikinci bir üsse gerek kalmamıştır."[1152]

İzzet Derveze, Habeşistan'da davet için yeni alanların açılmasının, Habeşistan'a hicret etme sebeplerinden biri olduğu görüşüne katılmaktadır: "Hıristiyan Habeşistan'ı seçme sebeplerinden biri, orada davet için bir alanın bulunması umudu ve Cafer'in görevlendirilme hedefi bu umutla bağlantılı olduğu düşünceleri akla gelmektedir."[1153]

Dr. Süleyman İbni Hamd da bu görüşü benimsemiştir: "Habeşistan'da yeni dine davetin, hicret sebeplerinden bir sebep ve hedeflerinden bir hedef olduğu görüşünü destekleyen delillerden biri, Necaşi'nin ve Habeşistan halkında başkalarının Müslüman oluşudur ve başka bir şeydir. Muhacirlerin Habeşistan'a gitmeleri Peygamber (sav)'in istişare ve yönlendirmesiyle olduğu gibi, Hayber fethine kadar Habeşistan'da kalmaları da Peygamber (sav)'in emriyleydi." Buhari'nin Sahih'inde şu rivayet yer almaktadır: "Eşariler, Habeşistan'da Hz. Cafer ile buluştukları zaman, Hz. Cafer onlara, 'Peygamber (sav) bizi buraya gönderdi. Burada ikamet etmemizi emretti. Siz de bizimle burada ikamet edin.' demiştir."[1154]

Bu, şu demektir: "Onlar belli bir görev için oraya gitmişlerdi Allah'ın dinine davet etmekten daha şerefli bir görev de yoktur zaten. Bu görev, geri dönmeleri için muhacirler istenildiğinde de sona erdi."[1155]

4- Müslümanlara Emin Bir Yer Bulmak:

Peygamber (sav)'in emniyet planı, seçkin mümin cemaatini korumayı hedefliyordu. Onun içindir ki Peygamber (sav), Müslümanlar güçleninceye kadar ve fırtına dininceye kadar Habeşistan'ın, Müslümanlar için emin bir yer olduğunu gördü. Muhacirler Habeşistan topraklarında emniyeti ve sükûneti buldular. Bu konuyu Ümmü Seleme (ra) şöyle anlatmaktadır: "Habeşistan topraklarına geldiğimiz zaman, Necaşi'den çok iyi bir ev sahipliği ve çok iyi bir komşuluk muamelesi gördük. Hem dinimize karşı emin olduk, hem de eziyet görmeden Allah'a ibadet ettik."[1156]

1152 El-Menhecü'l-Harekili es-Sire, 1/67-68
1153 Siretü'r-Resûl, 1/ 265, Şami'den nakledilmiştir, 111
1154 Buhari, 4230
1155 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, Dr. Süleyman el-Udeh, 34
1156 Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Hişam, (Tahkik, Himam Ebu Saleyk), 1/413

Peygamber (sav) Niçin Habeşistan'ı Seçti?

Bu soruya cevap verme noktasında araştırmacıya yardımcı olacak birkaç sebep bulunmaktadır. O sebeplerden bazıları şunlardır:

1- Necaşi'nin Adaleti

Peygamber (sav), kendi ashabına söylediği sözlerle Necaşi'nin adaletine işaret etmektedir: ***"Habeşistan topraklarına gitseydiniz! Orada bir kral var. Onun yanında kimse zulme uğramaz."***[1157]

2- Necaşi'nin Salihliği

Peygamber (sav)'in Habeşistan kralını şu sözleriyle övdüğü varit olmuştur: ***"Bugün Habeşistanlı salih bir adam vefat etti. Gelin de onun üzerine namaz kılalım."***[1158]

Kurtuluşu, onun Müslümanlara hidayet etmesinde ve Hz. Cafer (ra)'ı dinlediği zaman, etkilenmesinde görülmektedir. Onun İsa (as) hakkındaki akidesi sahihti.

3- Habeşistan'ın Kureyş'in Pazarı Olması

Ticaret, Kureyş'in direği idi. Habeşistan da ticaret merkezi sayılıyordu. Büyük bir ihtimalle bazı Müslümanlar ticaret için gittiklerinde orayı tanımışlardı veya onlardan önce oraya gidenler onlara anlatmışlardı. Taberi, Habeşistan hicretinin sebeplerini zikrederken şöyle demektedir: "Habeşistan toprağı Kureyş için bir pazar ve bir ticarethane idi. Orada ticaret yapıyorlardı. Bol rızık, emniyet ve güzel bir ticaret buluyorlardı."[1159]

İbni Abdulberr de şöyle söylemektedir: "Peygamber (sav) Haşim ve Muttaliboğullarının mahallesine girdiği zaman, Mekke'deki müminlerin Habeşistan toprağına gitmelerini emir buyurdu. Habeşistan Kureyş için pazar ve ticaret merkezi idi."[1160]

İbni Hibban, Habeşistan'ı hicret makamı olarak seçme sebeplerini sayarken şöyle demektedir: "Habeşistan sıcak bir bölge idi. Dolayısıyla Kureyş, kış seferini oraya yapardı."[1161]

5- Habeşistan'ın Emin Bir Ülke Olması

Arap kabileleri o dönemde Kureyş'e karşı sevgi, yakınlık ve itaat besliyor, galip durumlarda onların emrine kulak veriyor ve itaat ediyorlardı.

1157 Age, 1/397
1158 Buhari, 1320; Müslim, 66/952
1159 Meğazi Resûlullah, Urve İbni Zübeyr, 104
1160 Ed-Dürer fi İhtişari'l-Meğazi ves-Siyer, 27
1161 Es-Sire En-Nebeviyye ve Ahbaril-Hulefa, 72

Çünkü Kureyş'in bütün Arap kabileleri üzerinde nüfuzu vardı. Kabileler, haclarında, ticaretlerinde, şölen ve panayır gibi mevsimlerinde Kureyş'e muhtaçtı. Bunun ötesinde de İslâm davetine karşı savaşmada ve Peygamber (sav)'e uymama konusunda da Kureyş'e katılıyorlardı. İbni İshak, Peygamber (sav)'in davetini kabul etmeyip karşı çıkan Araplardan bazı örneklere işaret etmektedir.[1162]

Yarımadada durum böyle olunca, o vakit yarımadanın dışında Habeşistan'dan daha güvenli bir ülke yoktu. Bilinen bir şeydir ki, bir yandan Habeşistan Kureyş'in satvetinden uzaktı, diğer yandan da diğer kabileler gibi Kureyş'e bağlı değildi.[1163]

Hicret için Habeşistan'ın mekân olarak seçilmesinin sebeplerinden bahseden İbni İshak'ın hadisinde şu ifadeler yer almaktadır: ***"Habeşistan doğruluk toprağıdır ve orada bir kral vardır. Onun yanında hiç kimse zulme uğramaz."***[1164]

"Evet, o ülke toprağı doğruluk toprağıdır ve orada adaletli bir kral vardır; şu iki özellikle emin bir ülkenin en önemli alametlerindendir."[1165]

6- Resûlullah (sav)'in Habeşistan'a Olan Sevgisi ve Orayı Tanıması

Zühri'nin naklettiği hadiste şu ifadeler bulunmaktadır: "Habeşistan, Resûlullah (sav) için yeryüzünün en sevimli ülkesiydi. O yüzden oraya hicret etmek istiyordu."[1166]

O sevginin bazı sebepleri vardır. O sebeplerden bazıları şunlardır:

– Adaletli olan Necaşi'nin hükmü.

– Habeşlilerin Hıristiyanlık'a bağlılığı ki, Hıristiyanlık putperestlikten İslam'a daha yakındır. Bu yüzden müminler, Mekke devrinde bi'setin sekizinci senesinde, Kur'an'da da zikredildiği gibi Hıristiyan Rumların, müşrik, ateşperest Farslara karşı zafer kazanmalarına sevindiler.[1167]

– Peygamber (sav)'in, bakıcısı olan Ümmü Eymen (ra) vasıtasıyla Habeşistan ile ilgili haberleri öğrenmesi ve Habeşistan'ı tanıması. Ümmü Eymen'in Habeşistanlı olduğu Müslim'in *Sahih*'inde ve diğer kaynaklarda sabittir.[1168]

Bu, İbni Şihab'dan da nakledilmiştir. İbni Mace'nin Sünen'inde şu rivayet bulunmaktadır: "Ümmü Eymen (ra), Peygamber (sav)'e bir çeşit yemek hazırlıyordu. Peygamber (sav) ona, ***'Bu nedir?'*** diye sordu. O da, 'Ülkemiz-

---

1162 Es-Siyer vel-Meğazi, (Tahkik, Süheyl Zekkar), 23
1163 Hicretü'r-Resül ve Ashabihi fil-Kur'anı fis-Sünne, 97
1164 İbni Hişam, 1/397
1165 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, 46
1166 Meğazi, Zühri, 96
1167 Sahihü's-Sire en-Nebeviyye, 2/ 152
1168 Buhari, 2630; Müslim, 1771

de yaptığımız bir çeşit yemektir. Ondan bir yemek yapmak istedim.' diye cevap verdi."[1169]

Ümmü Eymen (ra)'ın, dilindeki Habeş peltekliğini (dilde tutukluk nedeniyle Arapçayı iyi konuşamama) değiştirmeye gücü yetmedi. Peygamber (sav), söyleyemediği şeylerde ona ruhsat verdi.

Ümmü Eymen (ra)'ın, kendi toprağının, toplumunun ve hükümdarlarının tabiatını Peygamber (sav)'e anlatması uzak görülmemektedir.[1170]

Peygamber (sav) de kendi zamanında var olan devletlerin tabiatı ve durumundan haberdar idi.

Muhacirlerin Çıkış Vakti, Gizlice Çıkışları ve Habeşistan'a Varışları

Resûlullah (sav)'in ashabı bi'setin beşinci yılının Recep ayında Mekke'yi terk ettiler. Bu grup on erkek ve dört kadından (diğer bir görüşe göre beş kadından) oluşuyordu. Kureyş, onları yakalayıp Mekke'ye geri getirme girişiminde bulundu. Kızıldeniz'e kadar peşlerine düştüler ama Müslümanlar denize (gemilere) binip Habeşistan'a yönelmişlerdi. Böylece Kureyşliler elleri boş olarak Mekke'ye döndüler.[1171]

Bu konudaki rivayetleri düşündüğümüz ve incelediğimiz zaman ilk muhacirlerin gizli çıkışları görülecektir. Mesela Vakidi'nin rivayetinde şöyle denilmektedir. "Gizlice Mekke'den çıktılar."[1172] Taberi de buna benzer şekilde zikretmektedir.[1173]

Habeşistan'a yapılan hicretin gizilliği hususunda zikredenlerden bazıları şunlardır:

- İbni Seyyidi'n-Nass,[1174]
- İbni Kayyım,[1175]
- Zerkani.[1176]

Müslümanlar Habeşistan topraklarına ulaştıklarında Necaşi onları güzel karşıladı ve güzel konakladı. Müslümanlar kendi öz yurtlarında ve akrabaları arasında bulamadıkları sükûnet ve emniyeti orada buldular. Ümmü Seleme'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Biz Habeşistan toprağına gel-

1169 İbni Mace, 3336
1170 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, 48, Habeşistan konusunun büyük bir bölümü bu kitaptan ve sonraki kitaptan alınmıştır.
1171 El-Hicre fil Kur'anı Kerim, Ahzemi Sameun, 290-291
1172 İbni Sa'd, 1/204
1173 Tarihu Taberi, 2/329
1174 Uyunul Eser, 1/116
1175 Zadu'l-Mead, 3/23
1176 Şerhü'l-Mevahib, 1/271

diğimiz zaman Necaşi'den çok iyi bir ev sahipliği ve en iyi komşuluk muamelesi gördük, hem de eziyet görmeden ve hiç kimseden kötü söz işitmeden Allah'a ibadet ediyorduk."

•Habeşistan'a İlk Hicret Edenlerin İsimleri

Erkekler:

– Osman İbni Affan,

– Abdullah İbni Avf İbni Abdulharis İbni Zühre,

– Zübeyr İbni Avam İbni Huveylid İbni Esed,

– Ebu Huzeyfe İbni Utbe İbni Rebia İbni Abdi Şems,

– Mus'ab İbni Umeyr İbni Haşim İbni Abdi Menaf İbni Abdid-Dar,

– Ebu Seleme İbni Abdulesed İbni Hilal İbni Abdullah İbni Amr İbni Mahzum,

– Osman İbni Mazun İbni Hubeyd İbni Veheb İbni Huzafe İbni Cümeyh.

– Amir İbni Rebia, Anz İbni Vail Kabilesindendi ve Hattab ailesinin müttefiki idi.

– Süheyl İbni Beyda. O, Süheyl İbni Veheb İbni Rebia İbni Hilal İbni Üheyb İbni Debbe İbni Haris'tir.

– Ebu Sebre İbni Ebi Rühm İbni Malik İbni Hısl İbni Amir. Bunlar Habeşistan toprağına ilk hicret eden Müslümanlardı.

Kadınlar:

– Peygamber (sav)'in kızı Rukiye.

– Sehle Binti Süheyl İbni Amr; Amir İbni Lueyoğullarından biridir.

Bu kadın kocası Ebu Huzeyfe ile birlikte hicret etti. Habeşistan topraklarında Muhammed İbni Ebi Huzeyfe'yi dünyaya getirdi.

– Ümmü Seleme Binti Ebi Umeyye İbni Muğire İbni Abdullah İbni Âm İbni Mahzum; Ebu Seleme'nin eşi.

– Leyla Binti Ebi Hemse İbni Huzafe İbni Ganim (İbni Amir) İbni Abdullah İbni Avf İbni Ubeyd İbni Uveyc İbni Adiy İbni Ka'b; Amir İbni Rebia'nın eşi.

– Ümmü Gülsüm Binti Süheyl İbni Amr İbni Abdi Şems; Ebu Sebre İbni Ebi Rühm'ün eşi.[1177]

Muhacirlerden ilk hicret eden Hz. Osman İbni Affan ve eşi Hz. Resûlullah (sav)'in kızı Hz. Rukiye (ra)'dır. Yakub İbni Süfyan şöyle demektedir: "Lut'tan sonra aileseyle hicret eden ilk kişi Osman'dır."[1178]

1177 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/96-97; İbni Hişam, 1/344-352; El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 292-294

1178 İbni Ebi Asım Fis-Sünne, 1311; El-Bidaye ven-Nihaye, 3/67; "el-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim" adlı eserden nakledilmiştir. 294 ve Fethu'l-Bari, 3872 nolu hadisin şerhi.

Biraz önce anılan isimleri düşünen kimse, Bilal, Ammar (ra) gibi herkesten daha fazla Kureyş'in eziyetine ve işkencesine maruz kalan köle ve azatlıklardan bir tek kişiyi bile bulamaz. Bilakis çoğunun, Kureyş içinde nesep ve mevki sahibi olduklarını ve birçok kabileyi temsil ettiklerini görüyoruz. Evet, doğrudur ki, bela ve eziyet başkalarına isabet ettiği gibi nesep ve mevki sahibi kimseleri de kapsadı. Ancak kabileciliğe değer veren ve nesebe riayet eden bir toplumda kölelere yapılan eziyet ve işkence diğerlerinkinden daha şiddetliydi. Neticede, eğer hicretin sebebi sadece eziyetlerden kaçıp kurtulmak olsaydı, işkence gören o köleler herkesten daha fazla hicret etmeye muhtaçtı ve layıktı. İbni İshak ve diğerleri müşriklerin zayıf Müslümanlara yaptıkları zulmü zikretmişler, ama Habeşistan'a hicret etmelerini zikretmemişler. Bu da bu görüşü teyit etmektedir.[1179]

Bu araştırmacı önemli bir hakikate ulaşmaktadır: O da şudur: Eziyetlerin dışında hicrete sevk eden başka sebepler vardır. Peygamber (sav) hicret için ashabından birçok kabileyi temsil eden bir kesimi seçti. Bir yandan onların himayesi noktasında bunun etkisi olacak ki, eğer Kureyş Habeşistanlıları ikna edip onları geri getirirse... Diğer yandan onların hicreti bütün Kureyş kabilelerini veya çoğunu sarsacaktır.

Mekke, evlatlarına dar geldi ve başka bir memlekette emniyeti bulmaya mecbur kaldılar. Üçüncü bir yanı da şuydu: O muhacirler Allah'ın dinini uzak memleketlere yaymaları için dinleriyle birlikte göç ettiler.

Belki hicret ettikleri yer Allah'a davet etmeye daha isabetli ve daha bereketli bir yer olabilir. Dolayısıyla bazı akıllar ve kalpler kapandığı zaman başka akıllar ve kalpler açılacaktır.[1180]

İLK HİCRETLERİNDEN SONRA MÜSLÜMANLARIN MEKKE'YE DÖNME SEBEPLERİ

Garanik Kıssası Sebebiyle Muhacirlerin Geri Dönüş Şüphesi

Bazı tarihçiler ve bazı müfessirler, hicretten sonra Müslümanların Habeşistan'dan Mekke'ye geri dönüşünü çokça revaçta olan bir efsaneye (hurafeye) dayandırmaktadır. Bu hurafe, şarkiyatçıların kitaplarında geniş bir yer işgal emektedir. Bununla da o hurafeyi değerli kılmayı ve İslam davet tarihinde meydana gelen gerçek bir olaymış gibi göstermeyi kastetmektedirler.

1179 Ensabu'l-Eşraf, Bel-azuri, 1/156198; İbni Hişam, 1/392396
1180 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, 37

O hurafeyi zikredenler, onun karşısında ayrı ayrı yollarda yürümekteler: Bazıları o hurafeyi zikrediyor ve susuyor, ne inkâr ediyor, ne ispat ediyor. Bazıları onu ispat etme çabalarında bulunuyor ve bazıları da o hurafenin batıl olduğuna dair deliller getiriyor.[1181]

O hurafe şu şekilde özetlenebilir: Resûlullah (sav) bir gün Kâbe'nin yanında oturdu ve Necm suresini okudu, ***"Gördünüz mü Lat ve Uzza'yı? Ve üçüncüleri olan ötekini, Menat'ı."***[1182] Ayetine kadar geldi. Peygamber (sav) bu ayetlerden sonra şunu okudu: ***"Bunlar yüksek garaniktir ve şefaatleri de umulur.***" Bunun üzerine müşrikler şöyle dediler: "Muhammed, bu günden önce ilahlarımızı hayırla yâd etmedi. Biz de, Allah'ın beslediğini (rızık verdiğini), yaşattığını, öldürdüğünü ve yarattığını biliyoruz. Fakat bizim bu ilahlarımız da onun nezdinde bize şefaat ederler." Peygamber (sav), secde ayetine vardığında secdeye kapandı, onunla birlikte Müslümanlar ve Kureyş'ten bir yaşlı dışında bütün müşrikler de secde ettiler. O yaşlı yerden bir avuç çakıl alıp alnına kaldırdı ve onun üzerinde secde etti.[1183]

Müşrikler, Peygamber (sav)'in okuduğundan hoşnut oldular, onunla halis dostluk kurdular ve Müslümanlara eziyet vermekten kaçındılar. Bu haber etrafa yayıldı ve Habeşistan'da da duyuldu. Muhacirler, artık Mekke'de güzel bir şekilde ikamet edeceklerine ve emin bir şekilde ibadetlerini yapacaklarına mutmain oldular ve Mekke'ye geri döndüler. İşte bu o hikâyenin (hurafenin) özetidir. Bu hikâyeyi zikredenler; hikâyeye karşı tutumlarının değişik olmasıyla birlikte şöyle diyorlar: "Kureyş, mademki ilahlarımızın payını veriyorsun, biz de seninle beraberiz." dedikleri zaman, bu söz Peygamber (sav)'e çok ağır geldi ve akşama kadar evinde oturdu. Sonra Cebrail geldi. Peygamber (sav) ona "Necm" suresini arz ile tilavet etti.

Cebrail (as)'ın, "Bunlar yüksek garaniktir ve şefaatleri de umulur." sözünü kastederek, "Ben sana bu iki sözü getirdim mi?" demesi üzerine Peygamber (sav) çok üzüldü ve Rabbinden çok korktu. Allah Tealâ şu ayetini indirdi:

"(Ey Muhammed!) Biz, senden önce hiçbir resûl ve nebi göndermedik ki, o, bir temenni de bulunduğunda, şeytan onun dilediğine ille de (beşerî arzular) katmaya kalkışmasın. Ne var ki Allah, şeytanın katacağı şeyi iptal eder. Sonra Allah, kendi ayetlerini (lafz ve mana bakımından) sağlam olarak yerleştirir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."[1184]

Bu ayetler indikten sonra Peygamber (sav) onların ilahlarını ayıplama-

1181 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 295
1182 Necm, 1920
1183 Muhtasaru Sire er-Resûl, Muhammed İbni Abdulvahhab, 84
1184 Hac, 52

ya ve ahmaklıklarını dile getirmeye geri döndü. Onlarda aynı şekilde Peygamber (sav)'e karşı tekrar düşmanlık yapmaya, Müslümanlara da eziyet ve cefa etmeye geri döndüler.

Bu Hikâyenin Asılsız Olduğuna Dair Deliller

İslam âlimlerinden eski ve yeni çok sayıda âlim hem aklen hem de naklen bu hikâyeyi reddetmişlerdir. Çünkü bu hikâye Resûlullah (sav)'in risaletini tebliğ hususundaki masumiyetine aykırıdır ve hatta Peygamber (sav)'in peygamberliğini zedelemektedir. Bu hikâye ilmi araştırma karşısında çürüyüp düşmektedir. Bu hikâyenin uydurma ve asılsız olduğuna delalet eden bazı naklî deliller şunlardır:

• Kur'an-ı Kerim, Peygamber (sav)'in Allah Teâlâ'ya atfen bazı sözleri söylemeye gücü yetmediğini açık ve net bir şekilde açıklamaktadır:

"Eğer (Peygamber) bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı elbette onu kıskıvrak yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık (onu yaşatmazdık)."[1185]

• Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'i, ondan olmayan bir şeyin ona konulmaktan veya ondan bir şey eksiltilmekten ya da değiştirilmekten koruyacağını haber vermiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Muhakkak biz Kur'an'ı indirdik ve muhakkak biz onu koruyacağız."***[1186]

• Allah Tealâ şöyle buyurmaktadır:

"Gerçek şu ki, iman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur."[1187]

Peygamberlerden (özellikle de onların sonuncusundan) iman bakımından daha doğru ve Allah'a tevekkül etme bakımından daha fazla tevekkül eden bir insan var mıdır? Şeytanların lideri bile, kendisinin Allah Teâlâ'nın halis kulları üzerinde hâkimiyeti olmadığını itiraf etmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İblis: 'Senin mutlak kudretine andolsun ki, onlardan ihlasa erdirilmiş kulların bir yana, hepsini mutlaka azdıracağım dedi."***[1188]

Enbiyalardan seçilmeye daha layık kim olabilir! Kimin ihlâsı onların ihlâsından daha fazla olabilir! Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) seçilmişlerin başında ve Allah'a ihlâs bakımından onların zirvesinde yer almaktadır.[1189]

1185 Hakka, 44-46
1186 Hicr, 9
1187 Nahl, 99
1188 Sad, 82-83
1189 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 298

Kadı İyad şöyle söylemektedir: "Müfessirlerden ve başkalarından bu hikâyeyi zikredenlerden Bezzar'ın rivayeti dışında hiçbiri onu isnat etmemiş ve sahibine refetmemiştir. Fakat Bezzar şöyle açıklamaktadır: 'Kendisinin zikrettiği yolun dışında zikredilmesi caiz bir yol ile rivayet edilmesi bilinmemektedir.' Ama onun bu söylediklerinde bozukluk vardır."[1190]

İbni Hacer şöyle görüş bildirmektedir: "Resûlullah (sav)'in tilaveti esnasında garaniklerle ilgili sözlerinin şeytan tarafından atıldığı sebebiyle müşriklerin secdeye kapandıkları söylenmektedir. Bu söylenenler ne nakil yönünden, ne de akıl yönünden doğru değildir."[1191]

İbni Kesir şöyle bir görüş bildirmektedir: "Müfessirlerin çoğu burada garanik hikâyesini ve Habeşistan'a hicret edenlerin çoğunun, Kureyş müşriklerinin Müslüman olduklarını zannettikleri için geri döndüklerini anlatmaktadırlar. Fakat bu hikâye tamamı mürsel olan birkaç yol ile gelmiştir. Sahih bir vecihle isnat edildiğini görmedim. Allah her şeyi herkesten daha iyi bilir."[1192]

– Bu hikâyenin (hurafenin) akıl yönüyle asılsız olması; Bunun hem akli delili bulunmaktadır, hem de ümmet, Peygamber (sav)'in bunun gibi şeylerden masum olduğuna dair icma etmiştir. Çünkü şayet bunun Peygamber (sav)'den sadır olması caiz olsaydı, ona yalan da caiz olacaktı. Peygamber (sav)'e yalanın caiz olması muhaldir. Çünkü bu tip hikâyelerin Peygamber (sav)'den sadır olması muhaldir. Eğer, o sözleri bilerek veya bilmeyerek söylemiş olsaydı, orada ismet (masumiyet) söz konusu olmazdı. Tabii ki, bu da kabul edilemez. Kaldı ki, bu hikâye, Peygamber (sav)'in onun için geldiği tevhit akidesine aykırıdır.

– Bu hikâyenin lügat bakımından asılsız ve uydurma olduğuna gelince; Arapların nazım ve nesrinde ilahlarını (garanik) kelimesiyle vasıflandırıp anlattıkları asla görülmemiş ve böyle bir vasfın Arap dilinde varit olduğu hiç kimse tarafından nakledilmemiştir. "Gurnuk" kelimesinin lügatteki manası, "siyah veya beyaz bir su kuşu"dur ve gurnuk kelimesinin manalarından biri "beyaz ve genç"tir.[1193]

Lügatteki manalarından hiçbiri, ilahların ve putların manasına uygun

1190 Şifa, 2/117
1191 Fethu'l-Bari, h. no, 4862
1192 Tefsiru İbni Kesir, Bağavi, 6/600 ve sonrası, (El-Hicre filKur'an'dan naklettik., 298)
(Not: Bazı tarihçilerin bu olayı inkâr etmeksizin nakletmeleri hayret vericidir. Büyük muhaddis Beyhaki, Kadı İyad, Allame Ayni, İmam Nevevi ve daha birçoğu bunun tamamen uydurma olduğunu söylemiş ve ispat da etmişlerdir. İbni İshak, bu mesele hakkında sorulan soruya şu cevabı vermekte hiç tereddüt etmemiştir: "Bu hikâye zındıkların uydurmasıdır." İmam Fahruddin er-Razi de bunun asılsız olduğunu ispat etmiştir. -Mütercim-)
1193 Kamusu'l-Muhit, 3/282.

değildir ki, fesahat ve beyan (edebiyat) uzmanlarına arz edilen fasih kelamda ilahlara ve putlara Gurnuk veya garanik denilsin! Kısacası garanik kelimesi ile ilahlar ve putlar arasında lügatte hiçbir bağ yoktur. O hâlde müşrikler bununla nasıl sevinirler de ilahlarının hayırla yâd edildiğini kabul ederler?![1194]

Şu garanik hikâyesi nakil yönünden de sabit değildir. Çünkü o hikâye Kur'an-ı Kerim 'e ve akli delilin ispat ettiği şeye terstir ve aynı zamanda lügat de o hikâyeyi inkâr etmişti. Bu da bizi garanik hadisinin yalan olduğuna götürmektedir. Bu hadis, akide ve dinin bozmasına ve enbiyaların efendisi ve Resûllerin imamını yalanlamaya çalışan zındıkların uydurduğu bir hadistir.[1195]

Müslümanların Dönüşü İçin Gerçek Sebepler

Müslümanlar hicretin başlangıcından itibaren üç ay kaldılar. O sırada Mekke'de Müslümanların hayatında büyük bir değişiklik meydana geldi. Daha önce mevcut olmayan şartlar, ortamlar ve durumlar ortaya çıktı. Bu durum, Müslümanlarda, Mekke'de davayı yayma umudunu uyandırdı. Zira o sıralarda Resûlullah (sav)'in amcası Hamza İbni Abdulmuttalib yeğenine hamiyetten dolayı Müslüman oldu. Sonrada Allah Tealâ onun kalbini İslam'a açtı ve İslam üzerinde sabitleşti. Hz. Hamza (ra) Kureyş gençlerinin en azizi, tabiat ve yaratılış bakımından da en güçlüsü idi. O İslam'a girdiğinde, Kureyş Peygamber (sav)'in aziz olduğunu, tam korunduğunu ve onu savunup koruyacağını artık anladı. Dolayısıyla ona verdikleri eziyetlerin bazısından çekindiler.[1196]

Hz. Hamza (ra)'ın Müslüman olmasından sonra Hattab oğlu Hz. Ömer (ra) da Müslüman oldu. Hz. Ömer (ra) ulaşılamayan cesarete ve zulme karşı koyma karakterine sahipti. Hz. Ömer (ra) Müslüman olunca, Resûlullah (sav)'in ashabı onunla ve Hz. Hamza ile korundular. Ta ki izzet bakımından Kureyş'e ağır bastılar ve onları yendiler.[1197]

Bu iki büyük insanın Müslüman olmaları, Habeşistan hicretinden sonra idi. Onların Müslüman olmaları, Müslümanların izzeti oldu, müşrikleri kahır ve perişan etti. İnançlarını açığa vurmaları için Resûlullah (sav)'in ashabını cesaretlendirdi.

İbni Mesud şöyle söylemiştir:

"Ömer'in müslüman olması bir fetih idi. Hicreti zafer idi. Hilafeti rah-

1194 El-Hicre filKur'ani'l-Kerim, 298-299
1195 Es-Sire En-Nebeviyye fi De'vilKur'anı ves-Sünne, Ebu Şehbe, 1/372
1196 Muhtasaru Siretü'r-Resûl, Muhammed İbni Abdulvahhab, 90
1197 İbni Hişam, 1/284

met idi. Allah'a yemin olsun! Ömer Müslüman olana kadar biz, Kâbe yanında namaz kılamıyorduk ama Ömer Müslüman olunca Kureyş ile savaştı. O, Kâbe yanında namaz kılınca biz de onunla birlikte namaz kıldık."[1198]

İbni Ömer (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Ömer Müslüman olunca şöyle dedi: 'Hangi Kureyşli sözleri en fazla götürüp getiriyor?' Ona, 'Cemil İbni Mamer el-Cümeyhi' diye cevap verildi. Sabah erkenden onun yanına gitti. Ben de babamın ne yapacağını görmek için peşinden gittim. Ömer ona, 'Ey Cemil, biliyor musun, ben Müslüman oldum. Ben Muhammed'in dinine girdim!' Vallahi Cemil hiç konuşmadan kalktı ve abasını yerden çekerek gitti. Ömer de onun peşinden gitti. Ben de babamın peşinden gittim. Cemil, mescit kapısına kadar geldi ve yüksek sesle şöyle bağırdı: 'Ey Kureyş topluluğu! -Kureyşliler, Kâbe çevresindeki localarındaydılar- uyanın! Ömer İbni Hattab din değiştirdi.' Ömer de onun arkasından şöyle diyordu: 'Yalan söylüyor! Ben Müslüman oldum ve Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ettim.' Bundan dolayı müşrikler onun üzerine atıldılar. Güneş başlarının üstüne gelene kadar tekme tokat birbirlerine girdiler. Hz. Ömer (ra) artık yorgun düşüp yere oturdu. Müşrikler onun başına toplanıp onu dövmeye devam ettiler. O esnada Hz. Ömer şöyle diyordu: 'İstediğinizi yapın! Allah'a yemin olsun! Eğer biz üç yüz kişi olsaydık, ya biz Mekke'yi size bırakırdık ya da siz bize bırakırdınız."[1199]

Böylece Müslümanlar Habeşistan'a hicret etmeden önceki durumdan farklı bir duruma girdiler. Zira Hz. Hamza ve Hz. Ömer (ra) ile müşriklerin eziyet ve işkencelerinden korundular. Kâbe yanında namaz kılmaya güçleri yetmediği bir dönemden sonra artık orada namaz kılmaya güçleri yetti. Erkam İbni Erkam'ın evinden aceleyle çıkıp Mescid-i Haram'a girdiler. Kureyşliler daha önce vahşice onlara yaptıkları eziyet ve işkencelerden çekindiler. Müslümanların durumu tamamıyla değişti. Hicretten önce yaşadıkları şart ve ortam daha iyiye doğru gitti. Bunlardan sonra durumun herhangi birine gizli kaldığını ve durumdan haberdar olmadığını tahmin edebiliyor musun? Cidde'den geçen denizcilerin vasıtasıyla olsa bile, Mekke'de Müslümanların hayatında cereyan eden bu değişimin Habeşistan topraklarına ulaşmadığını zannediyor musun?!

Muhakkak bu değişikliklerin onlara ulaşmış olması gerekir. O gurbetçilerin bu duruma çok sevinmelerinde kuşku yoktur. Bütün bunlardan sonra vatan hasretinin- ki bu, Allah Teâlâ'nın bütün mahlûkatı üzerinde yaratmış olduğu bir fıtrattır- onlara geri döndüğünü ve nefislerinin aziz vatana, Üm-

---

1198 İbni Hişam, 1/365
1199 Sübulü'l-Hüda ver-Reşat, Salihi, 2/498-499

mül-Kura olan Mekke'ye, akraba ve aşiretin bulunduğu toprağa geri dönmeyi istediğini hiç kimse garipsemesin.

Dolayısıyla yeni oluşan cesaretlendirici şart ve ortamın gölgesinde ve nefsin ısrarı ve Allah'ın Harem'ine ve O'nun atik evine olan hasretinin etkisi altında Mekke'ye döndüler.[1200]

Muhacirler, Hamza ve Ömer (ra)'ın Müslüman olduklarını bildikleri ve bu iki büyük sahabenin Müslüman olmalarıyla İslam'ın güçlü olacağını ve Müslümanların güçleneceklerine inanmaları sebebiyle Mekke'ye döndüler.

Fakat Kureyş aldıkları yeni tedbirlerle Hz. Hamza ve Hz. Ömer (ra)'ın İslam'ına karşı çıktılar. Alınan tedbirlerde bir yandan hile ve dâhilik, diğer yandan da şiddet ve zorbalık görülmektedir. Dolayısıyla Peygamber (sav) ve ashabına karşı kullandıkları terör silahlarına keskin bir silahı eklediler. O silah ekonomik ambargo silahıdır ki daha önce bundan bahsettik bu sert tutum sebebiyle Müslümanlar ikinci kez Habeşistan'a hicret ettiler. Bundan önce hicret etmeyenlerden büyük bir rakam onlara katıldı.[1201]

MÜSLÜMANLARIN HABEŞİSTAN'A İKİNCİ SEFER HİCRETİ

İbni Sa'd şöyle söylemektedir: "Şöyle dediler: Resûlullah (sav)'in ashabı ilk hicretten Mekke'ye döndüklerinde, üzerlerinde kavimlerinin şiddeti arttı. Aşiretleri onları yakalayıp mağlup etmeye çalıştı. Kavimlerinden şiddetli bir eziyet ve işkence gördüler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) ikinci defa Habeşistan'a hicret etmeleri için izin verdi. İkinci çıkışları daha da zor ve meşakkatliydi. Kureyş'ten çok şiddetli eziyetler gördüler. Onlara büyük işkenceler çektirdiler. Eziyetlerin şiddetli, Necaşi'nin himayesini ve iyi misafirperverliğini onlara hatırlattı.

Osman İbni Affan (ra) şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! İlk hicretimiz geçti, bu defa son hicretimizdir, sen bizimle değil misin?' Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Siz, Allah Teâlâ'ya ve bana hicret edenlerdensiniz. Şu iki hicret de sizin olsun.'*** Hz. Osman (ra): 'O hâlde bu bize yeterlidir Ey Allah'ın Resûlü!"[1202] dedi.

İlk hicret edenlerden daha çok sayıda Müslüman onlarla birlikte hicret etti. Sayıları İbni İshak ve diğerlerinin dediği gibi eğer Ammar İbni Yasir onların içinde ise seksen üç, eğer içlerinde değilse seksen iki erkek ve on se-

1200 Teemmülatün Fi Siretü'r-Resül, Muhammed Seyyid el-Vekil, 59; ve-l-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 302
1201 El-Kavlü'l-Mübin fiSireti SeyyidilMürselin, Dr. Muhammed en-Naccar, 111; velHicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 302
1202 Tabakatu İbni Sad, 1/207 (Beyrut baskısı); vel-Hicre filKur'ani'l-Kerim, 303

kiz kadın idi. Kadınlardan on bir tanesi Kureyşli, yedi tanesi ise Kureyşli olmayanlardı. Tabii ki onlarla birlikte çıkan çocuklar ve orada dünyaya gelen çocuklar bu sayıya dâhil değildir. Süheyli şöyle diyor: "Erkek sayısının seksen iki olması, Vakidi, İbni Ukbe ve başkaları gibi siyer ehli yanında en doğru, en sahih görüştür."[1203]

Kureyş'in Muhacirleri Geri Getirme Çabaları

Kureyş, Resûlullah (sav)'in ashabının artık emin olduklarını, Habeşistan toprağında rahatlık içinde olduklarını ve orada ev, istikrar ve Necaşi'den himaye elde ettiklerini ve hiç kimse onlara eziyet vermeden Allah'a ibadet ettiklerini görünce, aralarında anlaşarak onları Mekke'ye geri getirmek için Müslümanlar ile Habeşistan kralı arasına fitne sokmak için Necaşi'ye bir heyet gönderdiler.

Ancak bu heyet, farkına varmadan İslam'a ve Müslümanlara hizmet etti. Zira onların Necaşi yanındaki hile ve planı, muhacirlerden Cafer İbni Ebi Talib ile Habeşistan Kralı arasında bir diyaloğun olmasına yol açtı. Bu diyalog, Necaşi'nin İslam'a girmesi ve onun yanındaki Müslüman muhacirlerin emin kılınması ile sonuçlandı.[1204]

Ümmü Seleme Binti Ebi Umeyye İbni Muğire (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Biz Habeşistan toprağına geldiğimiz zaman Necaşi'den çok iyi bir ev sahipliği ve çok güzel komşuluk muamelesi gördük. Hem dinimize karşı emin olduk, hem de eziyet görmeden Allah'a ibadet ettik. Bizi kimse tahrik etmiyordu. Kimseden kötü bir söz işitmiyorduk. Bizim kavuştuğumuz bu rahatlık haberi Kureyş'e ulaşınca aralarında anlaşarak bizi geri getirmek için iki kişiyi Necaşi'ye göndermeye karar verdiler. Bu kişiler, Mekke'den kıymetli hediyelerle Necaşi'ye gideceklerdi. Gösterecekleri en güzel hediye, deriden yapılmış eşyalardı. Dolayısıyla Necaşi için deriden yapılmış eşyaları topladılar. Necaşi'nin çevresinde bulunan bütün patriklere (Hıristiyan din adamlarına) da birer hediye aldılar. Bütün bu hediyeleri Abdullah İbni Ebi Rebia İbni Muğire el-Mahzumi ve Amr İbni Âs İbni Vail es-Sehmi götüreceklerdi.

Onlara şöyle dediler: 'Necaşi'nin huzuruna çıkıp onunla konuşmadan önce bütün patriklerin hediyelerini verin. Sonra da Necaşi'ye hediyelerini verin ve onlarla konuşmadan önce kendisini ikna ederek muhacirlerin teslimini isteyin."

1203 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 303
1204 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 304

Ümmü Seleme (ra) sözlerine şöyle devam etti: "Bu iki kişi aldıkları talimat ve hediyelerle Habeşistan'a geldiler. Biz orada rahatlık içinde yaşıyorduk. Bunlar gelir gelmez, Necaşi ile konuşmadan önce patriklere hediyelerini verdiler. Sonra her patriğe, 'Bizden bazı toy gençler ve ahmaklar, kralın memleketine sığınmışlar. Onlar kendi kavimlerinin dinlerini terk ettiler, sizin dininize de girmediler. Ne bizim, ne de sizin bilmediğiniz yeni bir din uydurup getirdiler. Bizi krala, onları bize teslim etmesi için kabilelerinin ileri gelenleri gönderdi. Onlar gerçeği görme noktasında bunlardan üstündürler ve bunların kınadıkları şeyleri daha iyi bilirler.' dediler. Patrikler de onlara, 'Evet' dediler.

Sonra çok kıymetli hediyelerle Necaşi'nin huzuruna çıktılar. Necaşi hediyeleri kabul etti. Kabul merasiminden sonra Necaşi'ye şöyle dediler: 'Bizden bazı toy gençler ve ahmaklar size sığınmışlar. Onlar kendi kavimlerinin dinlerini terk ettiler; sizin dininize de girmediler; ne bizim ne de senin bilmediğin yeni bir din uydurup getirdiler. Bizi sana, onları bize teslim etmen için kabilelerinin ileri gelenleri gönderdi. Onlar iyiyi görme noktasında bunlardan üstündürler. Bunların kınadıkları şeyleri de onlardan daha iyi bilirler. Onlar kalkıp büyüklerini kınadılar."

Ümmü Seleme (ra) şöyle devam etti: "Abdullah İbni Rebia ve Amr İbni Âs, Necaşi'nin Müslümanlarla konuşmasından endişe ediyorlardı. Bu arada Necaşi'nin çevresindeki patrikler, 'Evet, doğru söylüyorlar, ey haşmetli kral! Onlar görüş bakımından bunlardan daha üstündürler ve ayıpladıkları şeyleri de daha iyi bilirler. Sen bunlara onlara teslim et, onları ülkelerine geri götürsünler.' dediler.

Bunun üzerine Necaşi öfkelendi ve şöyle dedi: 'Hayır, vallahi öyle ise teslim etmem. Himayeme giren, ülkeme gelen ve beni başkalarına tercih eden bir kavme hile yapmam, bana hile yapılmasından da korkmam. Ben şimdi onları çağırıp bu adamların söylediklerini kendilerine soracağım. Eğer onların söyledikleri gibi olursalar, onları teslim ederim ve kavimlerine geri döndürürüm. Yoksa onları korurum. Himayem altında oldukları sürece onların korunmasını güzel yaparım."[1205]

Cafer İle Necaşi Arasındaki Diyalog

"Necaşi böyle konuştuktan sora adam gönderip Müslümanları huzuruna davet etti. Necaşi'nin elçisi geldiğinde, onlar kendi aralarında şöyle konuştular: 'Kralın huzuruna çıkınca ne diyelim?' İstişare ettikten sonra şuna karar verdiler: 'Vallahi Peygamber (sav)'in bize öğrettiğini ve emrettiğini aynen söyleyeceğiz.' Dediler. Kralın huzura geldiklerinde gördüler ki, Hıris-

1205 Ahmed b. Hanbel, 22498

tiyan âlemi toplanmış ve çevresinde İncillerini açmışlar. Necaşi Müslümanlara sorarak şöyle dedi: 'Kavminizle onda ayrılığa düştüğünüz din nedir? Ne dinime ne de bu ümmetlerden birinin dinine girdiniz?' Müslümanlar adına Cafer İbni Ebi Talib söz alıp şöyle dedi:

'Ey kral! Biz cahil bir millettik. Putlara tapar, ölü eti yerdik. Fuhuş yapar, akrabalık bağını keserdik. Cevarı (himayeyi) kötü kullanırdık. Bizde, kuvvetli olan, zayıf olanı ezerdi. İşte biz bu durumdayken, Allah Tealâ içimizden bize bir peygamber gönderdi. Biz onun nesebini, doğruluğunu, emin olmasını ve iffetini biliyoruz. O, bizi tevhit inancına, bir tek olan Allah'a ibadete, bizim ve atalarımızın taptıkları taşları ve putları terk etmeye davet etti. Bize; doğru konuşmamızı, emanete riayet etmemizi, akraba ile iyi geçinmeyi, komşu halklarına riayet etmeyi, haramlardan ve kan dökmekten uzak durmayı emretti ve yine bize aşırı gitmeyi, fuhşa yaklaşmayı, yalancı şahitlik yapmayı, yetim malı yemeyi, namuslara iftira etmeyi yasakladı. Tek olan Allah'a tapmayı, ona hiçbir şeyi ortak koşmamayı, namaz kılmayı, oruç tutmayı ve zekât vermeyi emretti.'

Cafer (ra) krala bütün emir ve yasaklarını saydı. 'Biz de onu tasdik ettik. Ona iman ettik. Getirdiği şeyde ona tabi olduk. Tek olan Allah'a iman ettik. Hiçbir şeyi ona ortak koşmadık. Onun haram kıldığını haram, helal kıldığını da helal olarak kabul ettik. İşte bütün bunlar sebebiyle kavmimiz bize düşman kesildi. Bize eza ve cefa ettiler. Bizi dinimizden çevirmek ve eski putperestliğe döndürmek ve pis Cahiliye âdetlerini canlandırmak için bize işkence yaptılar. Onlar bize zulmü arttırıp dünyayı başımıza dar edince, dinî görevlerimizi yapmaktan bizi alıkoyunca, biz de hicret edip sana sığındık. Seni başkalarına tercih ettik. Senin yanında zulme uğramayacağımızı umduk, ey kral!'

Bu sözleri dinleyen Necaşi, Hz. Cafer (ra)'tan şunu sordu: 'Yanınızda peygamberinizin Allah'tan size getirdiği ayetlerden bir şey var mı?' Hz. Cafer, 'Evet, var.' dedi. Necaşi, 'Öyleyse onu bana oku.' dedi.

Hz. Cafer de ona 'Kaf, Ha, Ayn, Sad' diye başladı ve Meryem suresinin baş tarafını okudu. Bunları dinleyen Necaşi duygulandı. Vallahi gözleri yaşardı. Akan gözyaşları sakalını ıslattı. Çevresindeki âlimler de okunan ayetlerin tesirinde kalıp gözyaşlarını tutamadılar ve önlerinde bulunan İnciller ıslandı.

Sonra Necaşi şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun bu ve Musa (as)'ın getirdikleri aynı pencereden çıkmaktadır." Sonra elçilere dönerek, 'Haydi gidin. Vallahi hiçbir zaman ben onları size teslim etmem ve işkence görmeleri için de kavimlerine geri dönmeyecekler.' dedi."[1206]

1206 Ahmed b. Hanbel, 1/202-203

Necaşi ile Muhacirler Arasında Yalan Dolan ile Düzenbazlık Yapmak İçin Yeni Bir Girişim

Ümmü Seleme şöyle devam etmektedir: "Kureyş'in elçileri olan Amr İbni Âs ve Abdullah İbni Ebi Rebia, Necaşi'nin huzurundan eli boş olarak çıkınca, Amr İbni Âs şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun ki, yarın onların hayat ağacını kökten kaldıracak yeni şeylerle kralın huzuruna çıkacağım!' Müslümanlar hakkında kalbinde biraz merhamet duygusu olan Abdullah İbni Ebi Rebia: 'Yapma! Onlar her ne kadar bize muhalefet ediyorlarsa da, aramızda akrabalık bağları vardır.' dedi. Amr İbni Âs, 'Allah'a yemin olsun! Krala, onların Meryem oğlu İsa'nın bir kul olduğunu iddia ettiklerini söyleyeceğim.' dedi.

Sabah olunca tekrar kralın huzuruna çıkarak şöyle dedi: 'Ey kral! Onlar Meryem oğlu İsa hakkında büyük bir iftirada bulunuyorlar. Onları çağır da sor bakalım bu konuda ne diyorlar?' Kral da adam göndererek onları tekrar huzuruna davet etti.

Bunun gibi başımıza hiçbir şey gelmemişti. Müslümanlar yine kendi aralarında istişare ettiler, 'Eğer Hz. İsa hakkında soru sorarsa ne diyelim?' dediler. Sonunda şöyle demeye karar verdiler: 'Vallahi! Onun hakkında Allah Teâlâ ne demiş ise ve Peygamberimiz (sav) ne getirmiş ise olduğu gibi aynen söyleyeceğiz.' dediler.

Hükümdarın huzuruna çıkınca onlara sordu: "Meryem oğlu İsa hakkında ne diyorsunuz?" Hz. Cafer şöyle dedi: "Peygamberimizin onun hakkında bize getirdiğini deriz. O, Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve iffetli Meryem'e ilka ettiği kelimesidir."

Bunları duyan Necaşi elini yere vurdu. Sonrada yerden küçük bir çöp aldı ve 'Vallahi Meryem oğlu İsa senin söylediğini bu çöp kadar geçmez.' dedi.

Necaşi'nin böyle dediğini duyan patrikler ona tepki gösterdiler ve homurdandılar. Ancak Necaşi onların homurdanmalarına hiç aldırmadı. "Siz istediğiniz kadar homurdanın." dedi. Sonra Müslümanlara dönerek, "Haydi şimdi gidiniz. Benim ülkemde emniyettesiniz. Kim size dil uzatırsa, o borçlu kalır. Sonra yine dil uzatırsa, yine borçlu kalır. Sizden bir tekinizi bile incitme karşılığında bana altından bir dağ bile verseler yine de gönlüm razı olmaz." dedi.

Daha sonra adamlarına dönerek, "Onların getirdikleri hediyeleri veriniz. Onların hediyelerine ihtiyacım yoktur. Allah'a yemin olsun! Allah mülkümü bana iade ederken benden rüşvet almadı ki, ben de ondan rüşvet ala-

yım. İnsanlar rüşvetten dolayı bana itaat etmediler ki ben de rüşvetle onlara itaat edeyim."

Ümmü Seleme (ra) şöyle devam etti: "Kureyş elçileri hediyeleri reddedilmiş olarak kara ve çirkin bir yüzle Necaşi'nin huzurundan ayrılıp gittiler. Biz, onun yanında en hayırlı yerde ve en hayırlı korumayla bir müddet daha huzur içinde ikamet ettik."[1207]

Necaşi'nin Müslüman Oluşu

Necaşi, her ne kadar imanını kavminden gizlediyse de, Müslüman olmuş ve Resûlullah (sav)'in peygamberliğini tasdik etmişti. Bunu gizlemesi şunun içindi: Kavminin batıl üzerindeki sebatı, sapıklığa olan hırsı, akıl ve nakil ile çarpışsa bile eğri ve sapık akidelerin üzerinde donup kalması.[1208]

Ebu Hureyre (ra)'tan şöyle rivayet edilmektedir: "Necaşi vefat ettiği gün, Peygamber (sav) onun ölüm haberini duyurdu. Müslümanlarla musalla taşına çıktı. Namaz için onlarla saf bağladı ve dört kere tekbir getirdi."[1209]

Hz. Cabir'in şöyle dediği rivayet edilir: "Necaşi vefat ettiği zaman Peygamber (sav) şöyle buyurdu: ***'Bugün salih bir adam vefat etti. Kalkın ve kardeşiniz Asheme'nin üzerine namaz kılın.'"***[1210]

Necaşi'nin vefatı Mekke fethinden önce olduğu çoğu âlime göre dokuzuncu, diğer bir görüşe göre de sekizinci yılda idi.[1211]

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Kötülerin ve sapıkların uyguladıkları bütün azap çeşitleri, eza, cefa ve işkenceden sonra, müminlerin inançları üzerinde sabit kalmaları, imanlarında sadık olmalarının, inanışlarında muhlis olduklarının, ruhlarının ve nefislerinin yüce olmasının delilidir. Zira üzerinde oldukları gönül rahatlığını, nefis ve akıl sükûnetini ve umdukları Allah Teâlâ'nın rızasını vücutlarına isabet eden işkenceden, mahrumiyetten ve ezilmekten daha büyük görüyorlardı. Çünkü doğru olan müminlerde ve muhlis olan davetçilerde hâkimiyet daima ruhlarındır, cesaretlerin değildir. Onlar, ruhlarının arzu ve isteklerine uymada acele ediyorlar. Vücutlarının istediği ve aradığı rahatlığı, doğmayı ve lezzeti pek önemsemiyorlar. İşte böylece davalar zafere ulaşır, halklar karanlıklardan ve cehaletlerden kurtulur.[1212]

1207Ahmed b. Hanbel, 1/202-203 ve 5/290-292; İbni Hişam, 1/357362; Ebu Nuaym, Fi Delailin-Nübüvve, 194; Beyhaki, Delail, 2/301-304
1208 Buhari, 1245; Müslim, 6263
1209 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 309
1210 Buhari, 3877
1211 Üsdü'l-Gabe, 1/99, el-İsabe, 1/109
1212 Es-Sire En-Nebeviyye , Mustafa Sibai, 57

• Bu büyük hicretten akla gelen ilk şey; Kerem sahibi olan Peygamber (sav)'in ashabına karşı beslediği şefkat duygusu, merhameti ve emniyette ve rahatta olacaklarını araştırıp bulmasına olan şiddetli isteğidir. Bundan dolayıdır ki onlara, yanında hiç kimsenin zulme uğramadığı adil kralın yanına gitmelerini emir buyurdu. Durum, aynen Peygamber (sav)'in dediği gibi çıktı. Onlar dinlerinde emin oldular ve kralın yanında en hayırlı menzile kavuştular.[1213]

Peygamber (sav) mümin cemaatini ve davasını yok olmaktan korumak için bütün dikkatleri Habeşistan'a çekti ve kendi cemaatine ve davasına emin bir yer seçti. İşte bu her asırda Müslüman liderler ve davetçiler için bir Nebevî terbiyedir.

İslam liderlerinin de davet ve davetçilerin himayesini düşünerek, hikmet ve derin düşünce ile ana merkezin tehlikeye uğrama veya basılıp işgal edilme ihtimali olduğunda davanın yedek karargâhı ve davanın hareket noktası olabilecek bir merkez olarak güvenilir yerleri bulup hazırlamaları gerekir.

Dava erlerinin bizzat kendileri gerçek bir servettir. Canlarında ve güvenlerinde taksirat yapılmadan onların korunmaları için gereken bütün gayretler sarf edilir. Çünkü bir tek Müslüman, Allah'ın dininden ve tevhidinden çıkan yeryüzündeki bütün insanlara denktir.[1214]

• Habeşistan hicretinin çok sayıda hedefleri vardı. Onun için Peygamber (sav), hedefleri gerçekleştirmek için İslam meselesini ve Kureyş'in İslam'a karşı olan tutumunu açıklamaya asrımızdaki yeni devletlerin problemlerini açıklayacak siyasi hareketlerle kamuoyunu kendi tarafına çekmek için faaliyetlerde bulundukları gibi Müslümanlar meselesinin adil olduğuna dair kamuoyunu ikna etmeye[1215] ve davaya yeni yerler açmaya da çok istekliydi. Bundan dolayıdır ki, ilk başlangıçta büyük sahabeler hicret ettiler. Sonra da sahabelerin çoğu onlara katıldı.[1216]

• Resûlullah (sav)'in kızının, damadının ve amcaoğlunun muhacirlerin ön saflarında olması açık bir şekilde tehlikeli davayı, liderlerin en yakınlarının ve akrabalarının omuzlamaları gerektiğine işaret eden derin bir anlam taşımaktadır. Davanın başkomutanına yakın olanların tehlikelerden emin yerde bulunması ve tehlikeli yerlere uzak olan sıradan insanların gönderilmesi, Peygamber (sav)'in metodundan uzak bir metottur.

• Eğer, vatandan çıkmak (hicret etmek) dinin yaşanması için olursa çı-

1213 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 312
1214 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, Gadban, 1/333
1215 Edvaün Alel- Hicre, Tevfik Muhammed Seba, 427
1216 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 1/333

kış bir İslam memleketine olmasa bile ondan hicret etmek terk edilen yer Mekke gibi faziletli bir yer olsa bile meşrudur. Çünkü Habeşistan halkı Hıristiyan'dı. Hz. İsa'ya tapıyor ve onun Allah'ın kulu olduğunu söylemiyordu. (Bu, Ümmü Seleme (ra)'ın hadisinde açıkça görülmektedir.)

Bu sebeple de onlara "muhacir" denildi. Onlar, İslam dinine girme hususunda Allah tarafından "öne geçmekle övülen" her iki hicret sahibidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Öne geçen ilk muhacirler ve Ensar..."***[1217]

Tefsir kaynaklarında onların biatte hazır olanlardan olduğu ifade edilmektedir.[1218] Allah Teâlâ bu hicret sebebiyle onları övmüştür: Onlar Allah'ın haram (hürmetli) evinden küfür diyarına hicret ettiler. Çünkü bu davranışları dinlerinin gereğini yerine getirmek için bir tedbir idi ve onlar ile Rablerine ibadet arasından müşriklerin çekilme umudu idi. Böylece sükûnet ve emniyet içerisinde Rablerini ansınlar.

Bir ülkede inkâr galip olursa, hak için mümine her türlü eza ve cefa uygulanırsa, mümin batılın hakka galip olduğunu görürse ve herhangi bir ülkede kendisi ile dini baş başa kalabiliyorsa ve o ülkede Rabbinin ibadetini yapabiliyorsa, o zaman bu şekilde hicret etmek mümin için haktır. İşte bu, kıyamete kadar kesilmeyen hicrettir.

"Doğu da Allah'ındır batı da... Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır. Şüphesiz Allah'ın (rahmeti ve nimeti) geniştir. O her şeyi bilendir."[1219]

• İhtiyaç duyulduğu zaman Müslümanların Müslüman olmayanların himayesi altına girmeleri caizdir. Koruyan ister Necaşi gibi kitap ehli olsun, çünkü o zaman Hıristiyan'dı, ama sonra Müslüman olsun isterse müşrik olsun. Tıpkı Müslümanlar Habeşistan'dan dönüp Mekke'ye girdikleri sırada onları himaye eden Resûlullah (sav)'in amcası Ebu Talib ve Peygamber (sav)'in Taif dönüşünde himayesinde Mekke'ye girdiği Mütim İbni Adiy gibi...[1220]

Bu himayenin caiz olması ise hâliyle bazı şartlara bağlıdır. Örneğin, bu himaye, eğer İslam davasına zarar vermiyorsa veya dinin bazı hükümlerini değiştirmeyi istemiyorsa ya da bazı haramların işlenmesine karşı susmayı gerektirmiyorsa, işte o zaman caizdir.

Yoksa Müslümanların böyle bir himayeyi kabul etmeleri caiz değildir. Bunun delili ise, Ebu Talib'in Peygamber (sav)'den canını korumasını, gücünün yetmediği şeyi kendisine yüklememesini ve kötülükle onların ilahları hakkında konuşmamasını talep ettiği zamanki Peygamber (sav)'in tutu-

1217 Tevbe, 100
1218 Tefsiru Taberi, 11/6; Tefsiru İbni Kesir, 2/331
1219 Bakara, 115; er-Revdu'l-Ünf, Süheyli, 2/92; El-Hicri fil-Kur'ani'l-Kerim, 312
1220 El-Hicre filKur'ani'l-Kerim, 312

mudur. Çünkü o zaman Peygamber (sav) amcasının korumasından çıkmaya karar verdi ve açıklanması ve ilanı vacip olan şeylerde susmayı kabul etmedi.[1221]

• Resûlullah (sav)'in hicret için Habeşistan'ı seçmesi, Peygamber (sav)'in çevresindeki devletleri ve memleketleri tanıması açısından önemli stratejik bir noktaya işaret etmektedir. Zira Peygamber (sav) o devletlerin iyisini kötüsünden, adaletlisini zaliminden ayırt edebiliyor ve tanıyordu. Bu durum, ashabının hicreti için güvenilir bir yerin seçilmesine yardımcı oldu. Dava liderinin çevresinde cereyan eden olayları çok iyi bilmesi, hükümetlerin ve ümmetlerin durumlarından haberdar olması gerekmektedir. İşte dava liderlerinin üzerinde olmaları gereken yol budur.[1222]

• İlk küçük Müslüman topluluğun güven hissi, ilk hicretlerinde ve Mekke'den çıkış şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kureyş'in bilip çıkışlarına engel olması dolayısıyla planlarını boşa çıkarmaması için Kureyş içerisinden sıyrılıp gizliden çıkışlarının tamamlandığı gibi dar bir çerçevede de gerçekleşti. Çünkü sayıları on altı kişiyi geçmiyordu. Dolayısıyla bu sayı, Müslümanların birer veya ikişer sıyrılmaları durumunda Kureyş'in dikkatini çekmiyordu. Aynı zamanda bu sayı süratle yürümelerinde de yardımcı oluyordu. Durum bunu gerektiriyordu. Çünkü muhacirler kervanı, Kureyş'in her an peşlerine düşüp kendilerini kovalamayı bekliyordu. Bu hicret üzerine konulan gizlilik, aynı anda Kureyş'in durumdan haberdar olmalarına engel oldu. Böylece Kureyş onları yakalama fırsatını kaçırdı.

Kureyş, Müslümanların Mekke'den çıktıklarını ancak sonradan öğrendi. Onları yakalamak için peşlerine düştüler. Kureyşliler denize ulaştıklarında hiçbirini bulamadı. Dolayısıyla başarısız oldular ve elleri boş bir şekilde Mekke'ye geri döndüler.

Bu da davanın bütün hareketlerinde müminin bağlı kalması gerekli olan şeylerden birinin ihtiyat ve tedbir olduğunu teyit etmektedir. Dolayısıyla ona veya davaya zarar verecek şekilde hareketlerin açık ve düşman bilgisi dâhilinde olmaması gerekmektedir.[1223]

• Kureyş, Müslümanların Habeşistan'a gitmelerine razı olmadı. Gelecekte çıkarlarını tehdit edecek olan bir tehlikenin farkına vardılar. Çünkü oraya giden Müslümanlar orada büyüyebilir ve tehlikeli bir hâl alabilirdi. Bu yüzden müşrikler ciddiyetle çalıştılar ve muhacirleri geri getirmek için sebeplere sarılmaya başladılar ki akıllı ve sağlam bir planla, Necaşi ve çevresindeki patriklere hediyeler vererek bu yeni stratejik yerin onların elinden çıkmasını arzu ettiler.

1221 Fikhu's-Sire, el-Buti, 126; el-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 317
1222 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae li Cevanibi el-Hazri Velhimaye, 111
1223 Age

Hediyeler nasıl dağıtılacak, konuşmaların şekli ve elçilerin özellikleri ne olacak diye bütün planlar Mekke içinde yapıldı. Amr, Necaşi'nin dostlarındandı ve dâhilikle biliniyordu.

Bizim, düşmanımızı hiçbir zaman küçük görmemeye, onun planlarına karşı uyumamaya, gerçek hacmine göre hareket etmeye ve bütün hareketlerini kontrol etmeye büyük ihtiyacımız vardır. Ancak bu şekilde düşmanın hilekâr planlarına karşı hazırlıklı olabiliriz.[1224]

• Müşriklerin bütün ayrıntılarıyla uyguladıkları plan başarısızlıkla sonuçlandı. Çünkü Necaşi, çevresindeki çıkarcıların Müslümanları dinlemeden müşriklere teslim etmesi tavsiyelerine rağmen, büyük kişiliği ile onları dinlemeden teslim etmeyi reddetti. Böylece İslam davetçilerine kendi varlıklarını isbat ettirecek bir fırsat doğmuş oldu. Belki de ele geçen bu fırsat, Müslümanlar için yegâne fırsat olacaktı ki adil meselelerini ve doğru olan dinleri anlatabilsin.

• Necaşi'nin elçisi, onları kralın huzuruna davet edince, Müslümanlar nasıl hareket edeceklerine ilişkin aralarında şura oluşturdular. Şura yoluyla tamamlanan her şey, başarılı olmaya daha yakındır. Çünkü istişare birçok aklın toplanmasıdır. Terbiye, yüceliğin alametleri, sahabelerin ihtilaf etmemelerinde, bilakis bir tek görüş üzerinde devam etmelerinde ortaya çıkmaktadır. O da Allah Resûlü'nün getirdiği şekilde aynen İslam'ın anlatılmasıydı. Müslümanlar, mahvolmalarına sebep olsa bile, izzet içerisinde İslam'ı anlatmaya azmettiler.[1225]

• Nebevî liderliğin şuuru olayların çok üstündedir. Onun içindir ki bu hicrette Ebu Talib'in oğlu Cafer (ra) Müslümanların başlarına emîr olarak getirildi. Kralın huzurunda muhacirlerin adına konuşmak ve Arap dâhilerinden ve hatiplerinden en güçlü olanlardan biri olan Amr İbni Âs'ın karşısında söz düellosu yapmak üzere Müslüman muhacirler tarafından Hz. Cafer (ra) seçildi. Hz. Cafer (ra)'ın kişiliği, bu büyük boşluğun kapatılması için onu öne çıkaran birkaç özellik ile diğer insanlardan farklıdır:

Hz. Cafer (ra) Müslümanlar içerisinde Resûlullah (sav)'e en yakın olanı idi. Çünkü o, Peygamber (sav) ile aynı evde yaşamıştı. Bu yüzden muhacirler arasından dava önderini ve ümmetin efendisini en iyi bilendi.

Necaşi'nin huzurundaki bu görev, büyük belagate ve fesahate ihtiyaç gösterir. Kureyş kabilesi içerisinde Haşimoğulları nesep ve şeref itibarıyla zirvede yer aldığı gibi, Hz. Cafer (ra) da Haşimoğulları arasında en üst zirvede yer alırdı.

1224 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/317
1225 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 2/92

Allah Teâlâ Kinane'de Haşim'i seçerken peygamberini de Haşimoğullarından seçti. Peygamber (sav) lisan bakımından insanların en fesahatlisi, nesep bakımından da vasatıydı.

Hz. Cafer (ra), Necaşi'ye amcasının oğlu ile ilgili bilgileri verirken o, Peygamber (sav)'e en yakın akraba oluşu sebebi ile kralın onun söyleyeceklerine ilgisi ve güveni arttı.[1226]

Hz. Cafer (ra)'ın ahlakı peygamberlik kandilinden alınmıştır. Yaratılış güzelliği de Haşim oğlu sulbünden gelmiş olmasındandır. Resûlullah (sav), Hz. Cafer (ra)'a hitaben şöyle demiştir: "*Sen bana yaratılış yönünden de, ahlak yönünden de benzersin.*"[1227]

Necaşi'nin huzurunda ki Müslümanların elçisi, her zaman ve her asırda Müslüman elçilere örnek oluşturmaktadır. Hz. Cafer (ra) İslam, İslam'a intisap, fesahat, ilim, güzel ahlak, sabır, cesaret, hikmet, kuvvet ve çekici görüntü gibi Müslüman elçilerin bütün alamet ve özelliklerine muttasıftı.[1228]

• Amr İbni Âs, o dönemde Allah ve Resûlüne düşmanlığı temsil ediyordu. Kendisi zekâ, deha ve hile bakımından büyük bir seviyede idi.

Amr, Hz. Cafer (ra)'ın kralın huzuruna girmesinden önce enerjisini topladı. Elindeki bütün delilleri toplayarak Necaşi'nin huzurunda şu noktaların çevresinde yere serdi.

– Amr İbni Âs, Mekke'de birlik ve beraberlik içinde putlara taparak yaşarken Muhammed (sav)'in İslam devletini ortaya çıkararak Mekke'nin havasını ve birliğini bozduğundan bahsetti.

O, Necaşi'nin huzurunda Mekke'nin elçisi ve temsilcisiydi. Onun sözleri kuşkusuz doğrulanırdı. Onun, Necaşi'nin yanında sağlam bir yeri vardı ve ona güvenilirdi.

– Amr İbni Âs, Resûlullah (sav)'e tabi olanların tehlikesini dile getirdi. Onun en tehlikeli gördüğü şey; Müslümanların Mekke'nin havasını bozdukları gibi, Necaşi'nin bastığı yeri de sarsacakları endişesiydi.

Eğer Kureyş'in Necaşi'ye karşı dostluk ve muhabbetleri olmasaydı, bunca zahmetlere katlanıp uzak diyarlardan gelerek bu tehlikeyi haber vermez ve ona nasihatte bulunmazlardı.

– Yine Amr İbni Âs: "Sen bizim için doğruluk deposusun. Sen bizim dostumuzsun. Aşiretimize iyilik yapıyorsun. Tüccarlarımız senin ülkende güvenlik içinde ticaret yapıyorlar." diyordu. Hiç olmazsa iyiliğe iyilikle karşılık verilmeli ve bu korkunç fitneye karşı kral uyarılmalıydı.

1226 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/335
1227 Buhari, 2699; Tirmizi, 3765
1228 Süferaü'n-Nebiyyi Mahmud Şit Hattab, 2/252-317

Onların en tehlikeli durumları, onların Meryem oğlu İsa'nın ilah olduğuna şehadet etmemeleriydi. Onlar kendi kavimlerinin dini üzerinde olmadıkları gibi, kralın dini üzerinde de değillerdi. Onlar, bid'at ehli ve fitne davetçileriydiler.

– Ve yine Amr İbni Âs şöyle devam etti: "Onların kralı küçümsediklerinin ve alay ettiklerinin delili şudur: "Bütün insanlar krala secde ediyorlar ama onlar bunu yapmıyorlar. O hâlde onlar senin yanında nasıl barınıyorlar?" Bu, davetçilerin onun saltanatını küçümseyip alay etmelerine ona secde etmemeleri sebebiyle ona karşı saygısızlık yaptıklarından, içinde bir korku uyandırmaya dönüktür.

Bütün bunlara karşı Hz. Cafer (ra)'ın görevi, Kureyş elçisinin muhacirlere yakıştırdığı batıl ve asılsız ithamları yalanlamak ve çürütmekti.[1229]

• Hz. Cafer (ra)'ın Necaşi (ra)'ın sorularına verdiği cevaplar, zekâ, siyasi, enformasyon ve akidevi maharetin zirvesinde yer almaktadır. Zira Cafer (ra) en güzel üslubu seçti ve şu yolu takip etti:

– Önce Cahiliye ayıplarını saydı ve dinleyiciyi nefret ettirecek bir şekilde arz etti. Bununla da amacı, kralın gözünde Kureyş'in çirkin suratını göstermekti. Sonra da bu kötü sıfatların ancak peygamberlikle sökülüp atılacağı fikri üzerinde durdu.

– Kokuşmuş ve rezaletlerle dolu bir toplum içinde Resûlullah (sav)'in üstün şahsiyetini ortaya koydu. Onun bütün eksikliklerden uzak, doğruluğu, güvenilir oluşu, nesebi, şerefi belli ve peygamberliğe ehil bir kimse olduğunu ifade etti.

– Hz. Cafer (ra) İslam'ın güzelliklerini ve peygamberlerin davalarındaki ahlaklarla uyuşan İslam ahlakını ibraz etti. Onlardan bazıları şunlardır: Putlara tapmamak, doğru sözlü olmak, emaneti eda etmek, akrabayı gözetmek, iyi komşuluk, haramlardan ve kan dökmekten sakınmak, namaz kılmak ve zekât vermek.

Necaşi'nin kendisi ve patrikleri Hıristiyanlığa dalmış olmaları sebebiyle biliyorlar ki Hz. Musa Hz. İsa'dan beri bilinen bu güzel vasıflar peygamberlerin (as) peygamberliklerindendir.

– Kureyş'in Müslümanlara reva gördüğü eza ve kötülükleri dile getirdi. Bu eziyetlere maruz kalmalarına sebep olarak da, putlara tapmayı reddettiklerini ve Hz. Muhammed (sav)'in getirdiklerine inandıklarını, onun ahlakıyla ahlaklandıklarını söyledi. Bu sebeple Kureyş'i eleştirdi ve rezil etti.

– Bir hükümdara yapılacak olan en güzel övgüyü Necaşi'ye yaptı ve onun yanında kimsenin zulme uğramayacağını, milleti içinde onun adaleti en güzel şekilde icra ettiğini dile getirdi.

1229 Et-Terbiyetül-Kiyadiyye, 1/319-340

– Onları işkence etmek isteyen zalimleri zulmünden kaçıp bir sığınak olarak kendisini seçtiklerini açıkladı. Hz. Cafer (ra)'ın izlediği bu metot ve atılan apaçık adımlarla Amr İbni Âs'ın belagatini ve fesahatini geri püskürttü. Amr'ın döktüğü belagat ve fesahat etkili olmadı ve hiçbir şeye yaramadı. Necaşi'nin aklı ve kalbi Hz. Cafer'in tesiri altında kaldı. Aynı şekilde hazır bulunan patriklerin ve keşişlerin de akılları ve kalpleri onun tesirinde kaldı.

– Necaşi, Resûlullah (sav)'e indirilen ayetlerden örnek isteyince aklına hemen Meryem suresinin baş tarafları geldi ve onu okudu. Bu ayetler son derece etkili oldu. Necaşi ve âlimleri ağladılar. Gözyaşlarıyla önlerindeki İncilleri ıslattılar.

Hz. Cafer (ra)'ın Meryem suresini seçmesi, muhacirlerin temsilcisinin hikmetini ve zekâsını açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır. Çünkü Meryem suresi Hz. Meryem ve Hz. İsa'dan bahsetmektedir.[1230]

Hz. Cafer (ra)'ın konuyu, uygun zamanı, açık yüreği ve duygu dolu anı seçmedeki ustalığı, kralı kendi safına çekmesine yol açtı.

Hz. Cafer (ra)'ın İsa (as) meselesindeki cevabı, hikmete ve nadir zekâya delalet etmektedir. Hz. Cafer'in cevabı şöyleydi: Kendilerinin Meryem oğlu İsa'mı ilah olarak kabul etmiyorlar, yalancıların ve uydurukçuların daldıkları gibi, Meryem (as)'ı iffetiyle ilgili detaylara dalmıyorlar.

Bize göre Meryem oğlu İsa (as), Allah'ın ruhu ve temiz, bakire Meryem'e ilka ettiği kelimesidir. Necaşi'nin yanında Cafer'in anlattıklarından daha fazla bir şey ve hatta bu çöp miktarı kadar bile fazla bir şey yoktu.

Yani Necaşi'nin itikadı aynen Cafer (ra)'ın anlattığı gibiydi.[1231] Müslümanlar Necaşi'ye secde etmezler. Onlar Allah'tan başka bir şeye meyletmekten sakınırlar. Allah'tan başka bir şeye secde etmekte uygun değildir. Ancak onlar kralla alay etmiyorlar, onu küçümsemiyorlar bilakis onu yüceltiyorlar.

Peygamberlerine (sav) selam verdikleri gibi, seni selamlıyorlar ve cennet ehlinin cennette birbirlerini selamladıkları gibi seni selamlıyorlar.[1232]

Durum, Necaşi'nin Müslümanların doğru söylemelerini ilan etmesiyle sonuçlandı. Müslümanların sadık olduklarına içtenlikle inandı. Gerçek ve sadık bir mümin olarak Resûlullah (sav)'in ashabını himaye etmekle Allah'a yaklaşacağını düşünmeye başladı.

Necaşi (ra) Amr İbni Âs'a, artık bundan böyle Kureyş'in ne ticaret ma-

1230 Fis-Sire en-Nebeviyye Kırae li Cevanibi'l-Hazri vel-Himaye, 106
1231 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/337
1232 Age, 1/342

lı, ne hediyeleri ne de şan ve şerefi onun için hiçbir değer taşımadığını hele ki "Kureyş, kendisiyle bütün ilişkileri kesse de..." sözlerinin altını çizerek söyledi.[1233]

• Kureyş bu cephede, siyasi, manevi ve enformasyon alanlarında Müslümanların başarılı mukavemeti, attıkları adımlar ve sağlam üslupları karşısında hezimete uğradı.

• Hz. Cafer ve arkadaşlarının (ra) tutum ve davranışları, Resûlullah (sav)'in şu sözünün pratik örneği oldu: ***"Kim Allah'ın rızasını Allah'ın öfkesiyle ararsa, Allah ona yeterdir. Kim insanların rızasını Allah'ın öfkesiyle ararsa, Allah Teâlâ onu insanlara terk eder."*** [1234]

O sahabeler Allah Teâlâ'nın rızasını talep ettiler. Görünüşte bu meselede üzerlerinde hâkimiyeti bulunan o Hıristiyanların öfkesi söz konusuydu.

Ancak güzel bir netice ile neticelendi. Çünkü Allah (azze ve celle), Habeşistan kralını onlara boyun eğdirdi ve kral Peygamber (sav)'in davasına muvafık olan hakkı dile getirdi.

Oysa onun davranışı, saltanatlarının, üzerine kaim olduğu sapık inanışlarına açık bir şekilde muhalifti ve Mutaassıp Hıristiyanların ona karşı ayaklanmaları ihtimali de yüksekti. Ama yine kral hakkı konuşmaktan çekinmedi.[1235]

• O tarihte bazı Hıristiyanlar sahih iman sahibiydi. Ancak onlar imanlarını gizliyorlardı. Çünkü yeryüzünde galibiyet ve hâkimiyet sapık din sahiplerinindi.

Sahih inanca sahip biri de Habeşistan kralıydı. Kral, nazik davranıp kavminin şerrinden emin olmak ve nefsini ve saltanatını muhafaza etmek için imanını gizliyordu.

Ama bu sınava girdiği zaman ne pahasına olursa olsun ve sonuç ne olursa olsun Rabbini razı etmek ve kalbini rahatlatmak üzere imanını açığa vurdu. Dolayısıyla bu cesur davranışıyla tarihin kaydettiği büyük şahsiyetlerden biri oldu.[1236]

• Habeşistan hicretinin derslerinden biri şudur: Racih bir maslahat için bazı İslami hükümlerin bilinmemesinin zararı yoktur. İbni Teymiyye (ra) cehaleti mazeret olarak gören bir zattır şöyle demektedir: "Peygamber (sav) Medine'ye hicret ettiğinde, mukim olanların namazında artış yapıldığı zaman, Medine'den uzak olanlar –Mekke'de ve Habeşistan'da olan kimse-

1233 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 1/342
1234 Tirmizi, 2414; İbni Hibban, 267; İbnü'l-Mübarek fiz-Zühd, 66
1235 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 2/105
1236 Age, 2/106

ler gibi iki rekât namaz kılıyorlardı ve Peygamber (sav), namazlarını iade etmelerine dair onlara emrederdi."[1237]

Zehebi şöyle söylemektedir: "İlimlerden ve hüccetin kıyamından önce hiç kimse günahkâr olmaz. Sahabe Efendilerimiz (ra) Habeşistan'da oldukları sırada, vacip ve haramlar, Resûlullah (sav)'e iniyordu. Bu hükümler Medine dışında olan sahabelere ancak birkaç ay sonra onlara ulaşabiliyordu. O hâlde kendilerine nas (ayet veya hadis) ulaşana kadar cehalet sebebiyle vacip ve haram gibi konularda mazeretlidirler."[1238]

• Habeşistan hicretinin derslerinden biri de, ihtiyaca göre cihadın faziletidir. Medine'ye hicret etmek cihad ise, Allah Teâlâ hicret edenleri ayırt etmişse ve onları anmaya ve fazilete tahsis etmişse, Habeşistan'a hicret edenlerde bu fazilete nail olmuşlardır.

Ancak onların Peygamber (sav)'e katılmaları Hayber fethine kadar gecikti ki bu da Habeşistan'da kalmalarına ihtiyaç duyulmaktan kaynaklandı. Peygamber (sav) bu hakikati her iki gemi ehline (her iki hicrette gemilere binip Habeşistan'a geçenlere) tekit etmiştir.[1239]

Ebu Musa el-Eşari'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Umeys'in kızı Esma o da bizimle gelenlerdendi. Peygamber (sav)'in eşi Hz. Hafsa'nın ziyaretine gitti. O, Necaşi'ye hicret edenlerin arasında idi.

O sırada Hz. Ömer'de Hz. Hafsa'nın yanına gitti. (Esma da onun yanında idi.) Hz. Ömer Esma'yı orada gördüğünde Hz. Hafsa'ya, 'Bu kimdir?' diye sordu. Hz. Hafsa, 'O Esma Binti Umeys'tir.' diye cevap verdi.

Hz. Ömer (ra), 'Bu mu Habeşistan'a giden? Bu mu gemiye binen?' diye sordu. Hz. Hafsa, 'Evet' dedi. Hz. Ömer (ra) şöyle dedi: 'Biz hicret ile sizi geçtik. Dolayısıyla biz, Peygamber (sav)'e sizden daha layık kişileriz ve daha şanslıyız.'

Hz. Esma (ra) bu sözlerine kızarak şöyle dedi: "Hayır. Allah'a yemin olsun! Siz Peygamber (sav) ile birlikteydiniz. O, aç olanınızı yediriyordu ve cahilliğinize öğüt veriyordu. Biz ise, uzakta olanların ve nefret edilenlerin diyarı Habeşistan'da idik. Bu da Allah için ve Resûlullah (sav) içindi. Allah'a yemin olsun! Senin bu söylediklerini Resûlullah (sav)'e söyleyinceye kadar ne yerim ne de içerim. Biz eziyetlere uğruyorduk ve korkutuluyorduk. Söylediklerini Peygamber (sav)'e anlatacağım ve soracağım vallahi! Yalan söylemeyeceğim, haktan meyletmeyeceğim ve fazlasını söylemeyeceğim."

Peygamber (sav) geldiğinde Hz. Esma (ra): 'Ey Allah'ın Resûlü! Ömer şöyle şöyle dedi.' diye olayı anlattı. Peygamber (sav) ona: ***'Peki sen ona ne***

1237 El-Fetava, 22/43
1238 El-Kebair, 21
1239 El-Hicre el-Ula fil-İslam, 205

dedin?' diye buyurdu. Hz. Esma (ra), 'Ben de ona şöyle şöyle dedim.' dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"O, bana sizden daha layık değildir ve şanslı değildir. Ona ve onun arkadaşlarına bir tek hicret, siz gemi ehline iki hicret vardır."

. Esma (ra) şöyle dedi: 'Gördüm ki Ebu Musa el-Eşari ve gemi sahipleri bana gelip bana bu hadisi soruyorlardı. Peygamber (sav)'in onun hakkında söyledikleri şeye çok sevindiler. Bu hayatta hiçbir şeye sevinmedikleri kadar buna sevindiler."[1240]

• Amr İbni Âs'ın İslam'a girişi daha Habeşistan topraklarında başlamıştı. Bu da kuşkusuz Habeşistan toprağında kalmaları sebebiyle muhacirlerin gerçekleştirdikleri davet kazanımlarının bir delilidir. Ancak rivayet edilenlerin çoğu, Amr İbni Âs'ın İslam'ı Necaşi'nin eliyle başladığı yönündedir. İbni Hacer'in dediği gibi meşhur olan görüş budur.[1241]

Zerkani'nin dediği gibi bu, benzeri olmayan bir latifedir. Çünkü bir sahabe bir tabiinin aracılığıyla Müslüman olmuştur.[1242]

Orada bazı rivayetler var ki, Amr İbni Âs'ın İslam'ı Hz. Cafer'in (ra) vasıtasıyla olduğu ifade etmektedir.

• Resûlullah (sav)'in Ümmü Habibe (ra) ile evlenmesi, Habeşistan hicretiyle sağlam bir irtibatı vardır. Aynı zamanda Peygamber (sav)'in dinlerinde sebat eden muhacir hanımlardan biriyle evlenişi büyük anlam taşımaktadır. Evlenme akdi, Ümmü Habibe (ra) Habeşistan'da iken gerçekleşti.

Ebu Davud, sahih bir senet ile Ümmü Habibe'nin şöyle dediğini rivayet etmektedir: "O, Ubeydullah İbni Cahş ile evlendi. Ubeydullah Habeşistan topraklarında vefat edince Necaşi onu Peygamber (sav) ile evlendirdi. Peygamber (sav)'in yerine dört bin (altın) mehir verdi ve Şürehbil İbni Hasene ile birlikte onu Peygamber (sav)'e gönderdi.[1243]

Bu araştırmacı, bu önemli olayın anlamlarından, Peygamber (sav)'in, muhacirlerin durumunu araştırıp takip ettiği, musibetlerinde onlara ortak olduğu, sabredenlerin gönüllerini hoşnut edip gönüllerini aldığı ve dinlerinde sebat edenlerin sebatını takdir ettiği sonucuna varacaktır.

Hicret eden hanımların durumunu araştırdığımızda Peygamber (sav)'in, durumuyla ilgilendiği ve musibetinde ona ortak olup yardım ettiği için sadece Ümmü Habibe'ye rastlamıyoruz. Belki Peygamber (sav), ondan önce Hz. Sude (ra)'ya aynı ilgi ve alakayı gösterdi.[1244]

1240 Buhari, 4230; Müslim, 2502-2503
1241 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, 167
1242 Şerhu'l-Mevahib, 1/271
1243 Ebu Davud, 2107
1244 El-Hicretü'l-Ula fil-İslam, 188

Hz. Sude (ra) kocasıyla birlikte Habeşistan'dan Mekke'ye döndüğünde kocası Serkan İbni Amr (ra) vefat etti. Hz. Sude (ra) helal olunca yani iddeti bitince Peygamber (sav) haber göndererek onu istedi. O, şöyle dedi: "Benim işim senin elinde ey Allah'ın Resûlü!" Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona, ***"Kavminden bir adama emret de seni evlendirsin."*** dedi.

O da Hatib İbni Amr İbni Abdi Şems İbni Abdi Vudd'e emretti. Amr da onu evlendirdi. Böylece Hz. Sude, Hatice (ra)'dan sonra Peygamber (sav)'in kendisiyle evlendiği ilk hanım oldu.[1245]

Her iki olay genelde Peygamber (sav)'in çok sayıda evlilik yapmasındaki hikmetlerin alametlerden iki alamettir. Her iki hadisenin ayrı ayrı anlamı vardır. Hikmetleri ise özelde mücahide hanımlara önem vermektedir.

Bundan ziyade şöyle söylemek de mümkündür: Peygamber (sav), Ümmü Habibe (ra) ile evlenmesinin arkasında genelde Umeyyeoğullarının özelde de liderleri Ebu Süfyan'ın (Ümmü Habibe'nin babası) İslam'a, İslam Peygamberlerine ve Müslümanlara karşı besledikleri düşmanlıklarını hafifletmeyi de hedefliyordu.[1246]

İslam'a ısındırmak siret de varit olmuştur. Resûlullah (sav) İslami değerlerle çelişmeyen bütün araçları kullanmak suretiyle kavminin Müslüman olmasında gayet hırslıydı.[1247]

• Bazı araştırmacılar, bazı sebeplerden dolayı Peygamber (sav)'in Habeşistan'a hicret etmek istemediklerine dair bir görüş ileri sürmektedir. O sebeplerden bazıları şunlardır:

Peygamber (sav)'in rüyasında hicret diyarının iki harre (taşları siyah iki taşlık bölge) arasında hurmalıkları çok olan bir yer olduğuna dair ileride geleceği gibi rivayetlere sahiptir ve o diyarın "Hecer" (şimdi ki adı Ahsa) köyü olduğunu zannediyordu.

Davanın başlangıç noktası ve vahyin inişi için Arap yarımadasının, bizzat Mekke'nin, Medine'nin seçilmesi, tesadüf değildi. Belki de çok sayıda özellikten dolayı idi.[1248]

Habeşistan çevresi ve toplumu, Hıristiyanlığın yanı başında bu sığınmacı dinin büyümesine ve nema bulmasına izin vermezdi. Aynı şekilde Romalılar da izin vermezdi ki bütün dünya Hıristiyanlığına hâkimdi. Habeşistanlılara asla izin vermezdi.[1249]

1245 Et-Tabakat, 8/3
1246 Es-Sire En-Nebeviyye fi Da'vil-Mesadiril-Asliyye, Dr. Mehdi Rizkullah, 706-707
1247 Şerhu'l-Mevahib, 1/271
1248 El-Gurebaü'l-Evvelun, 169-170
1249 Edvaün Alel- Hicre, 156-161; Vel-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 320

• Bütün Arapların yanında Kureyş'in değerinin düşmesinde Habeşistan hicretinin büyük bir tesiri vardır. Habeşistan hicreti aynı zamanda davanın ve davayı omuzlayanların karşısındaki tutum ve davranışlarına protesto niteliğinde idi.

Çünkü Arap çevresi yabancıyı barındırma, komşuya ikram ile iftihar ediyor, onda yarışıyor ve bunun hilafındaki ayıp ve ardan birbirlerini sakındırıyor ve korkutuyordu. İşte Habeşistanlılar Kureyş'in önüne geçiyor ve Kureyş'in kovduğu ve onlara kötü muamele de bulunduğu insanların eşrafını, zayıfları ve yabancıları barındırıyor.[1250]

1250 El-Gurebaü'l-Evvelun 170-171

3.
KONU

HÜZÜN YILI VE TAİF BELASI

HÜZÜN YILI

Ebu Talib'in Vefatı

Ebu Talib, Haşimoğullarının kendilerine ambargonun uygulandığı mahalleden ayrılmalarından sonra bi'setin onuncu yılı sonlarında vefat etti.[1251]

"Ebu Talib, Peygamber (sav)'i koruyordu, onun için kızıyordu."[1252]

"Ve ona yardım ediyordu."[1253]

Kureyş ona saygı gösteriyordu. Bu yüzden ölüm ona yaklaşınca şirk liderleri geldiler ve: "Sen Abdulmuttalib'in dininden nasıl meyledersin?!" diyerek onu dinine bağlı kalmasına ve İslam'a girmemesine teşvik ettiler.

"Peygamber (sav) Ebu Talib'e İslam'ı arz ederek şöyle buyurdu: ***'La ilahe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur.)' de ki, ben de kıyamet günü senin lehinde şehadette bulunayım.'***

Bunun üzerine Ebu Talib şöyle dedi: 'Eğer Kureyş onu söylemekle beni arlandırıp kabahatimi yüzüme vurmasaydı ve 'telaş, korku ve umutsuzluk onu buna sevk etti.' diye söylemeseydi, o sözü söylemekle senin gözünü serinletip aydınlattırırdım.'

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi: ***'(Resûlüm!) sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Bilakis, Allah dilediğine hidayet verir ve hidayete girecek olanları en iyi O bilir."*** [1254]

Cahiliye düşünceleri Ebu Talib'in aklına tam yerleşmişti. O fikirleri değiştirmeye imkânı olmadı. Çünkü o çok yaşlıydı. Kendi fikirlerini ve atalarından ısındığı ve alıştığı inanışları değiştirmek oldukça zordu.

1251 Fethu'l-Bari, 3883 nolu hadisin şerhi
1252 Buhari, 3883; Müslim, 209
1253 Müslim, 209,357
1254 Kasas, 56; Müslim, 25; Tirmizi, 3188; Ahmed, 2/434

Ona ölüm yaklaştığında bütün arkadaşları oradaydı. Dolayısıyla onun İslam haberinin yayılmasından ve bunun kavmine tesir etmesinden korktukları için onu etkilemeye çalıştılar.[1255]

Mü'minlerin Annesi Hz. Hatice (ra)'nın Vefatı

Müminlerin annesi Hz. Hatice (ra)'ya gelince, o, Medine hicretinden üç sene önce, Ebu Talib'in vefat ettiği sene vefat etti.[1256]

Ebu Talib'in vefatından hemen sonra Hz. Hatice (ra)'nın vefatıyla ve buhranlar zamanında davetin seyrinin sütunlarından iki sütun olan bu her iki dostun kaybedilmesiyle Peygamber (sav)'in keder ve üzüntüleri katlandı. Zira Ebu Talib, kavminin kötülüklerini Peygamber (sav)'den defeden kişiydi.

Bu iki dostun vefatından sonra Kureyş kâfirleri cesaret gösterip Peygamber (sav)'e hücum ettiler ve Ebu Talib'in hayatında yapmadıkları ve rağbet dahi edemedikleri eziyetleri onun vefatından sonra Peygamber (sav)'e yaptılar.

Resûlullah (sav)'in hayatında zor bir dönem başladı. O dönmede birçok problem, zorluk, bela ve fitnelerle karşı karşıya geldi. Peygamber (sav), Allah'tan başka yardımcısı olmadığı bir hâlde meydanda tek başına kaldı.

Bununla birlikte, Rabbinin risaletini bütün insanlara tebliğ etmeye devam etti. Tebliğ görevini yerini getirirken de hadis ve siyer kitaplarının sahih senetleriyle ifade ettiği hilaf, eza ve cefayla karşılaştı ve dağların bile güçlükle kaldırabileceği eziyetlere tahammül etti.

Resûlullah (sav) yeşerip büyüdüğü memleketinde ve kendisi hakkında büyük küçük her şeyi bilen kavmi arasında onun başında bunca fitne ve bela toplanınca, başka bir memlekete ve başka bir kavme intikal etmeye azmetti.

Allah'tan getirdiği yeni dini kabul etmeleri umuduyla davasını onlara anlatmak ve onlardan yardım talep etmek istedi. Dolayısıyla Mekke'ye en yakın olan memleketlerden biri olan Taif şehrine gitti.[1257]

RESÛLULLAH (SAV)'İN TAİF YOLCULUĞU

Peygamber (sav) de Allah'a davet etme hususunda ondan önce gelen peygamberlere uyuyordu. İşte Hz. Nuh (as), ***"Bin yıldan elli yıl eksik bir süre."***[1258]

1255 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, Ömeri, 1/184
1256 A.g.e, 1/185
1257 Mihnetü'l-Müslimin fi Ahdil-Mekki, 343-645
1258 Ankebut, 14

Davetçi olarak kendi kavmi arasında kaldı. Bu uzun yıllar, gayretle yürütülen devamlı bir çalışmadan ve tekrarlanan bir davetten ibaretti.

"Kendilerine yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar, diye Nuh'u kendi kavmine gönderdik.

Nuh şöyle dedi: 'Ey kavmim! Şüpheniz olmasın ki, ben sizi, Allah'a kulluk edin; O'na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki, Allah bir kısım günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vadeye kadar tehir etsin (muaheze etmeden yaşatsın).' diyerek apaçık uyaran bir kimseyim. Bilinmeli ki Allah'ın tayin ettiği vade gelince, artık o ertelenmez.

Keşke bilseydiniz!' (Sonra Nuh dedi ki:) 'Rabbim! Doğrusu ben, kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim. Fakat benim davetim, ancak kaçmalarını arttırdı. Gerçekten de, (imana gelmeleri ve böylece) günahlarını bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem, parmaklarıyla kulaklarını kapattılar, (beni görmemek için) elbiselerine büründüler, ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra onları açıktan açığa davet ettim. Sonra onlara davetimi ilan ettim, gizli olarak da söyledim." [1259]

Uzun zaman geçmesine rağmen Hz. Nuh (as) insanları davet etmekten bıkıp usanmadı. Davayı tebliğ etmekten azmi, basireti ve davet etme vakitlerinin ve üsluplarının çeşitlenmesinde kuvveti azalmadı.

Alusi, tefsirinde şöyle söylemektedir: "***Doğrusu ben kavmimi davet ettim.'*** Yani imana ve ibadete çağırdım. ***'Gece-gündüz'*** bıkıp usanmadan, gevşemeden ve daima. Sonra Alusi, onların yüz çevirmelerini ve küfürde şiddetli ısrarlarını anlattı: *"Ben, onlarla hem açık hem de gizli konuşmalar yaptım."* Ayetinin tefsirinde şöyle diyor: "Yani, değişik üsluplarla, ayrı ayrı vecihlerle, bir kereden sonra başka bir kere ve bir seferden sonra başka bir sefer onları davet ettim. Bu, vakitlerin tamiminden sonra davet etme vecihlerinin de tamimidir.

Onun: *"Ben kendilerine haykırarak davette bulundum."* Sözü açık davetten önce gizliliğin olduğuna işaret etmektedir. Bu da, derdi ve niyeti icabet etmek olan kimsenin hâline daha layıktır. Çünkü bu, icabete daha yakındır. Zira bunda davet edilen kimseye karşı lütuf ve şefkat bulunmaktadır."[1260]

Peygamber (sav) de davet etme üsluplarını çeşitlendiriyor ve yeni üslupları geliştirip ortaya koyuyordu. Zira Peygamber (sav) gizli ve aşikâr, toplumu ve bireyi seferde ve hazarda islama davet etti. Geçmiş ümmetlerin kıssalarını açıkladı. Darb-ı mesellerini anlattı.

1259 Nuh, 1-9
1260 Alusi, 10/89

Onları teşvik etti, müjdeledi, korkuttu ve her zaman, her hâlükârda faal ve etkileyici olan her üslupla davet etti.[1261]

İşte Resûlullah (sav) Taif yolculuğuna çıkıyor, sonra kabileleri dolaşıyor, sonra da hicret ediyor ve insanları Allah'a davet etmeyi sürdürüyordu.

Resûlullah (sav), dava için yeni bir üs/merkez bulmaya çalışıyordu. Bu sebeple Sakif kabilesinden yardım istedi. Ancak Sakif onun davetini kabul etmedi. Çocuklarını ve sefihlerini ona saldırttı. Sefihler ve çocuklar da onu taşladılar. Peygamber (sav) Taif dönüşünde Hıristiyan olan Addas ile karşılaştı ve ona islamı tebliğ etti, o da Müslüman oldu.

Tarihçi Vakidi, Taif yolculuğunun Ebu Talib ve Hz. Hatice (ra)'nın vefatından sonra Şevval ayında, bi'setin onuncu yılında olduğunu açıklamış ve Taif'te kaldığı sürenin on gün olduğunu zikretmiştir.[1262]

Resûlullah (sav) Niçin Taif'i Seçti?

Taif, Kureyş ileri gelenleri için çok önemli stratejik bir konuma sahipti. Dolayısıyla Kureyş'in gözü onda idi. Kureyş, geçmişte Taif'i kendilerini katma girişiminde bulunarak Vecc vadisine saldırdılar ve orayı ele geçirdiler. Bu vadiyi ele geçirmelerinin sebebi, orada ağaçlık ve ziraat alanlarının bol olmasıydı. Sakif kabilesi Kureyş'ten korkarak onlarla bir anlaşma yaptı ve kendileriyle birlikte Devsoğullarını da bu anlaşmaya davet etti.[1263]

Çok sayıda Mekke zenginlerinin Taif'te mülk ve arazileri vardı. Yaz mevsimini orada geçirirlerdi. Haşimoğulları ve Abdi Şems kabileleri Taif ile sürekli bir bağlantı içerisindeydiler. Aynı şekilde Mahzum kabilesi ile Sakif kabilesi arasında müşterek mali çıkarlar vardı.[1264]

Peygamber (sav)'in Taif'e yönelişi, daha önce planlanmış ve enine boyuna araştırılmış bir tercihtir. Eğer Peygamber (sav) orada ayak basacak bir yer ve ona yardım edecek bir topluluk bulursa, şüphesiz bu durum Kureyş'i korkutacak, emniyetini ve ekonomik çıkarlarını direkt tehdit edecektir ve hatta onları kuşatmaya ve dış dünya ile bağlantısını kesmeye kadar ilerleyecekti.

Resûlullah (sav) gerçekleştirdiği bu daveti, siyasi ve stratejik hareketi, Müslüman bir devletin veya kendi nefsini mücadele pistine atacak yeni bir gücün icadı için esbaba sarılmaya hırslı olduğuna delalet etmektedir. Çünkü devlet ve varlığı hissedilir bir kuvvetin icadı, Allah'ın davasını insanlara tebliğ etme hususunda önemli araçlardandır.

1261 Mukevvimatü'd-Daveti Ved-Daiiye, 123
1262 İbni Sad, 1/221; Ama Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha'dan nakledilmiştir,1/185
1263 Fethu'l-Bari Kitabu'l-Kefale, 2294 nolu hadisin şerhi
1264 Üsulü'l-Fikri's-Siyasi, 173

Peygamber (sav) Taif'e ulaştığında direkt olarak otorite merkezine ve Taif'te siyasi kararların alındığı yere gitti.[1265]

Taif'te Otorite Merkezi Neredeydi?

Malikoğulları ve ahlâf (müttefikler) ilk önce onların burada yerleşmeleri sebebiyle Taif'e hükmediyorlardı ve Taif'in liderlik kadrosu onlarların elindeydi.

Dolayısıyla genel siyasi liderliğe, dış ilişkilere ve ekonomik nüfuza ek olarak Mescit'i gözetme hususunda şekillenen dini liderlik de onlardaydı. Fakat bununla birlikte onlar, Arap diyarının en verimli bölgelerinden biri ve en fazla dikkatleri üzerine çeken Taif mıntıkasını koruyacak konumda değillerdi.

Onlar Havazin, Kureyş ve Beni Amir kabilelerinden korkuyorlardı. Bu üç kabile de çok güçlü ve saldırıp talan etmeye ve yağmalamaya kudretleri olan kabilelerdi. Onun için Taif liderleri sulh siyasetine ve anlaşmalar ve denklemler yoluyla siyasi istikrarı korumaya itimat ederlerdi.

Bu yol, bizzat Kureyş'in izlediği yoldur. Malikoğulları, şerrinden emin olabilmeleri için Hevazin kabilesiyle ilişkilerini sağlamlaştırırken, ahlâf da Kureyş tarafından gelebilecek kötülüklerden emin olabilmek için onlarla irtibat halindeydiler.[1266]

Durum böyleydi ama Peygamber (sav) Taif'e yönelirken bu ilişki ve anlaşmalardan gafil değildi. Bilakis Taif'te bir tek merkezî otoritenin bulunmadığını, Arap obalarından iki obanın, dâhilî ittifak gereği orayı paylaştıklarını ve onlardan hangisinin güçlü ve haricî bir kabilenin ekseninde döndüğünü çok iyi biliyordu.

Onlardan birisini kendi tarafına meylettirmeyi başardığı zaman, kuşkusuz siyasi güçler dengesi açısından bunun büyük bir etkisi olacaktı. Genel anlamda durum böyledir.

Özel anlamda ise, ahlâfı kendi tarafına meylettirmeyi başarabildiği zaman -ki bunlar Kureyş ile ittifak yapan taraftır- şüphesiz onun (sav) planı başarılı bir sonuca ulaşarak tamamlanmış olacaktı.

Bu da olmayacak bir şey değildi. Peygamber (sav) bu tarafın Kureyş'e olan sevgisinin ve dostluğunun, Kureyş'ten korkma esasına dayandığını, her hangi bir mezhebi kanaate ve dinî sevgiye ve dostluğa dayanmadığını biliyordu.

Siyasi durumu bu şekilde özetleyebileceğimiz Taif'e Peygamber (sav)

1265 Age, 174
1266 Usulü'l-Fikri's-Siyasi fil-Kur'an, 174

girdiği zaman direkt olarak ahlafın liderliğini yapan ve Kureyş ile irtibatlı olan Amr İbni Umeyroğullarına gitti. Hevazin kabilesi ile anlaşmalı olan Malikoğullarına gitmedi.[1267]

İbni Hişam, Siret'inde şöyle diyor: "Resülullah (sav) Taif'e varınca Sakif'ten bir grubun yanına vardı. Bunlar Sakif'in Efendi ve eşrafından olan, Abdu Yaleyl İbni Amr İbni Umeyr, Mesud İbni Ar İbni Umeyr ve Habib İbni Amr İbni Umeyr İbni Ukde İbni Ğire İbni Avf İbni Sakif adlarında üç kardeştiler. Bunlardan biri Kureyş kabilesinin Cümeyhoğullarından bir kadınla evliydi.[1268]

Resûlullah (sav) yanlarına oturarak, onlara İslam'a yardım etmeleri ve kavminden kendisine karşı çıkanlara beraberce karşı koymaları hususunda konuştu. Fakat Amroğulları çok ihtiyatlı ve çok korkak idiler. Dolayısıyla Resûlullah (sav)'in davetini reddetmek bir yana, Peygamber (sav)'e karşı ahmaklıkta ve edepsizlikte son derece aşırıya gittiler.

Resûlullah (sav), Sakif'in hayrından umutsuz bir hâlde yanlarından kalkarak onlara: *"Mademki, yaptığınızı yaptınız, bari yaptığım teklifi gizli tutun.'"* dedi.

Peygamber (sav), bu haber kavmine ulaştığı takdirde onları kendisine karşı kışkırtacağı endişesini taşıdığı için bu haberin onlara ulaşmasını istemiyordu.

Resûlullah (sav), o bağlantılarının gizlilik atmosferinde tamamlanıp geçmesini ve Kureyş'in hareketlerini bilmemesini istiyordu."[1269] Çünkü Peygamber (sav) ihtiyat ve tedbir cihetlerine çok önem veriyordu. Zira:

• Kureyş'in, Peygamber (sav)'in Mekke'den çıkmaya niyet ettiğini anlamamaları için yaya olarak Mekke'den çıkmıştı. Zira, eğer bir bineğe binmiş olarak çıksaydı, bu durum Peygamber (sav)'in Mekke'den çıkmaya niyet edip hangi yöne yolculuk yaptığı kuşkusunu uyandıracaktı. Bu da, hiç kimseden itiraz sesi çıkmadan Mekke'den çıkmasına engel olunması sonucunu doğurabilirdi.

• Peygamber (sav)'in, yolculukta kendisine refakat etmek için Zeyd İbni Harise'yi seçmesinde birçok güvenlik bulunmaktadır. Çünkü Zeyd, evlat edinilmesi sebebiyle Resûlullah (sav)'in oğlu sayılıyordu.

Dolayısıyla biri onu Peygamber (sav)'in yanında gördüğü zaman, aralarındaki güçlü bağ nedeniyle hiçbir kuşku uyandırmazdı. Bir de Peygamber (sav) Zeyd'i yakından tanımıştı. Dolayısıyla ondaki ihlâsı, güvenilirliği ve doğruluğu biliyordu.

1267 Age, 175
1268 İbni Hişam, 2/78
1269 Usulü'l-Fikris-Siyasi fil-Kur'ani'l-Mekki

O hâlde Hz. Zeyd (ra) güvenilir biridir ve onun tarafından herhangi bir kötülüğün gelmesinden korkulmazdı. Hiçbir sırrı ifşa etmez ve yolculukta onunla birlikte olma hususunda ona itimat edilirdi.

Resûlullah (sav)'e kendi canını siper edip onu taşlardan korumasında bu durum açıkça ortaya çıkmaktadır. Zeyd (ra) Resûlullah (sav)'i taşlardan korurken birkaç yerden başı yarıldı.

• Taif liderlerinin reddi, alay ve dalga karışımlı çirkin bir ret olmasına rağmen Peygamber (sav) tahammül etti, öfkelenmedi ve kızmadı. Onlardan sadece bu durumu gizli tutmalarını istedi. Bu ise, son derece ihtiyatlı bir tasarruftur. Çünkü Kureyş bu bağlantıyı öğrendiği vakit, onunla sadece alay etmez, bilakis ona (sav) yaptığı işkenceyi daha da artırır ve ayrıca da gözetleme teşebbüsünde bulunurdu. [1270]

Yakarış ve Dua

Amroğulları alçakça davrandılar. Resûlullah (sav)'in haberini gizlemek bir yana, üstelik sefihleri ve köleleri teşvik edip ona saldırttılar.

Bunun üzerine sefihler ve köleler Peygamber (sav)'e bağırıp çağırmaya, küfürler yağdırmaya ve mübarek ayaklarını taşlamaya başladılar. Onun mübarek ayakları kanlar içinde kaldı. Temiz kanı, ayakkabısını aşıp Taif topraklarını suladı.

Bu durum, Peygamber (sav)'i ve onunla birlikte olan Zeyd İbni Harise'yi Utbe İbni Rebia'nın ve Şeybe İbni Rebia'nın bahçesine sığınmak zorunda bıraktı.

Bu esnada ikisi de bahçede idiler. Bunun üzerine onların peşlerine düşen Sakif sefihleri geri döndüler. Peygamber (sav) bir asmanın gölgesine yöneldi. Bir nebze de olsa çektikleri eziyet ve yorgunluktan rahatlamaları için Peygamber (sav) ve beraberinde olan Zeyd İbni Harise gölgede oturdular.

Bu iki kardeş, Peygamber (sav)'e baktılar. Sefihlerin ona neler yaptıklarını gördüler. Fakat bu duruma karşı hiç kıpırdamadılar.

Peygamber (sav) bu keder, hüzün, psikolojik ve bedensel elemler içerisinde, iman, yakin, Allah için onun başına gelenlere rıza ve Allah'ın rızasını talep etmeyi fışkıran bu dua ile Allah'a yöneldi:

"Ey Allah'ım! Ben sana, kuvvetimin azlığından, insanlar üzerine etkisiz oluşumdan ve insanların yanında hor görünmemden şikâyet ediyorum.

Ey Merhametlilerin en merhametlisi! Sen ezilenlerin Rabbisin sen benim Rabbimsin, beni kime havale ediyorsun; Uzaklarda beni asık suratla

1270 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae Li Cevanibil-Hazri vel-Himaye, 109-110

karşılayanlara mı, yoksa durumumu kendisinin eline verdiğin bir düşmana mı? Eğer üzerimde senin gazabın yoksa umursayacak değilim, fakat senin afiyet ve selametin beni kapsayacak kadar geniştir.

Üzerime gazabının inmesinden ve şiddetli kızgınlığının benim üzerime gelmesinden, kendisiyle karanlıkların dağıldığı, dünya ve ahiret işlerinin salah bulduğu yüzünün nuruna sığınırım.

Razı olana kadar sana yakaracağım. Senden başka kimsenin gücü, kuvveti ve kudreti yoktur!" [1271]

Biz, bu duada Peygamber (sav)'in tevhit derinliğini ve Allah Teâlâ için tecerrüdünün (soyutlanmasının) nerelere ulaştığını görmekteyiz.

Peygamber (sav) bu kapsamlı hüznün ve sürekli kederin farkında değildi ki kendi nefsinden eziyeti defetsin veya sükûnet ve nimetler hayatından bir şeyi kendine celbetsin. Bilakis bütün bu eziyetleri Allah Teâlâ için tatlı görüyordu.

Fakat o (sav), farkına varmadan davet işlerinden bir işte kusur yapmış olduğundan, dolayısıyla az da olsa Rabbinin gazabına maruz kalmaktan korkuyordu. O hâlde Allah Teâlâ'nın rızası Peygamber (sav)'in en yüksek hedefiydi ve onun için bütün hedeflerin musahhar kılındığı en büyük hedefti.

Allah Teâlâ'dan gelen bela eğer rızasının olması ve şiddetli gazabının zail olması için ise, o zaman belaya ehlen ve sehlen (hoş sefa geldin, denir). İşte o vakit o bela nimettir, rahatlıktır ve bolluktur.

Resûlullah (sav) kendi duasını daima söylediği o büyük sözle tamamladı. Şiddetin ve istemedikleri şeylerin vuku bulması hâlinde o sözü söylemeyi ashabına öğretti: ***"Senden başka kimsenin gücü, kuvveti ve kudreti yoktur!" Yani, mümini şiddet hâlinden bolluk hâline ve korku hâlinden emniyet hâline Allah Teâlâ'dan başka bir şey intikal etmesi söz konusu değildir ve şiddetlerin karşısında ve nefsi istemediği şeylere tahammül etmede Allah'ın kuvveti ve kudretinden başka hiçbir kuvvet ve kudret yoktur.*** [1272]

Dua en büyük ibadetlerden biridir. İnsanın korunması ve güveninin gerçekleşmesi alanında aktif bir silahtır. Beşer aklı, zekâ ve dehada hangi seviyeye ulaşırsa ulaşsın yine de kaymaya ve düşmeye maruz kalabilir. Ba-

1271 İbni Hişam Fis-Sire en-Nebeviyye, 2/6162; Kurtubi Fi Tefsirihi, 16/195; Taberani fil-Kebir, 25/346;
Bu hadisin zayıf olduğun söylenmektedir. Ancak İbrahim el-Aliy sahih olduğunu ifade ederek hadisi takviye eden bir şahidin olduğunu beyan etmektedir. Bu yüzden onu sahih kabul ederek "Sahihu's-Sire en-Nebevîyye" adlı eserinde (s. 136) zikretmiştir. Ezher Üniversitesi hadis ve hadis ilimleri hocası Dr. Abdurrahman Abulhamid el-Berr bu hadisin rivayet tariki itibariyle kuvvetli ve makbul olduğunu söyleyerek "El-Hicre en-Nebevîyye el-Mübareke" adlı eserinde (s. 38) hadisin bütün tariklerini tahriç etmiştir.

1272 Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 3/20

zen Müslüman, tedbir görmekten ve düşmekten aciz kaldığı durumlardan geçebilir. Dolayısıyla Allah'a dua ile yakarışta bulunmaktan başka bir çıkış yolu bulunmamaktadır.

Resûlullah (sav) Taif halkından eziyet, kovulma ve alay gördüğü ve ne yapacağını nasıl edeceğini şaşırdığı zaman, dua ile Allah'a sığındı. Resûlüllah (sav) duasını bitirir bitirmez Cebrail (as) dağlardan sorumlu melek ile birlikte Rabbü'l-Âlemin'den görevli olarak geldiler.[1273]

Nebevî Rahmet ve Şefkat

En zor durumlarda galip gelen tek şey, Resûlullah (sav)'in büyük şefkati ve merhametidir. Belaların, eziyetlerin ve zorlukların zirveye ulaştığı ve sertleşmesi için nefse, daralması ve bıkıp usanması için kalbe baskı yapıp sıkıştıran zor durumların olmasına rağmen Peygamber (sav) büyük nefsi ve büyük rahmeti galip gelmektedir.[1274]

Resûlullah (sav)'in hanımı Hz. Aişe (ra)'nın Peygamber (sav)'e şöyle sorduğu rivayet edilmektedir:

"Ey Allah'ın Resûlü! Uhud'dan daha sıkıntılı bir gün başından geçti mi?"

Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"Kavminden başıma gelen geldi. Bundan daha beteri Taif gününde Sakif kabilesinden geldi. Ben kendime himaye etmesi için Abdu Yaleyl İbni Abdi Kulal'e teklifte bulunmuştum. O benim teklifimi kabul etmedi. Üzülerek, şaşkın bir vaziyette ve keder içinde geri döndüm. Aklım başıma gelip toparlandığımda kendimi Karnu's-Sealib mevkisinde buldum.[1275]

Başımı yukarı kaldırdım. O sırada bir bulut beni gölgelendirmişti. Ben de ona baktığımda Cibril'in orada olduğunu gördüm. Bana şöyle nida etti: 'Şüphesiz ki Allah (cc), kavminin senin hakkında sözlerini işitti. Seni reddedişlerini gördü. Sana dağlar meleğini gönderdi ki, onlar hakkında ne diliyorsan emredersin.'

Bunun üzerine dağlar meleği bana nida etti ve selam verdi. Sonra da: 'Ey Muhammed! İşte emrindeyim. Eğer sen istersen şu iki dağı onların başına geçireceğim.' dedi."

Peygamber (sav), "Hayır, onların neslinden sadece Allah'a iman eden ve ona şirk koşmayan kimseleri Allah Teâlâ'nın çıkaracağını umarım.' dedi."[1276]

1273 Fis-Sire en-Nebeviyye Kirae li CevanibilHazri vel-Himaye, 112-113
1274 Mukavemettü'd-Daiye en-Nacıh, 76
1275 Diğer bir ismi Karnu'l-Nenazil'dir. Ama şu anda ona es-Seylü'l-Kebir denir. Burası Necd tarafından gelen hacıların mikatıdır.
1276 Buhari, 3213; Müslim, 1795

Uhud Gazvesi'nde Resûlullah (sav)'in başına gelenler maddi ve bedensel açıdan daha ağırdı. Fakat psikolojik ve manevi açıdan Taif günü başına gelenler daha şiddetli ve daha ağırdı.

Çünkü Taif hadisesinde psikolojisine ve ruhuna yönelik takat getiremeyeceği güçlük ve fikrine yönelik ağır sıkıntıyı çekmesi vardı. Bu psikolojik güçlük ve fikrî sıkıntı Taif'ten Karnu's-Sealib'e kadar onu (sav) düşünceye dalar bir hâle getirdi.[1277]

Değiştirme Metotlarından Bazıları

Dağlardan sorumlu meleğin önerisi, her iki dağı onların başına geçirmesiydi. Bu da kökten yok etme üslubuna girmektedir. Bu üslup Hz. Nuh, Hz. Lut, Ad ve Semud kavimleri hakkında uygulandı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onların her birini günahları karşılığı cezaya çarptırdık. Kimisinin üzerine taş yağdırdık. Kimisini korkunç bir ses yakalayıverdi. Kimisini yere geçirdik. Kimisini suda boğduk. Allah onlara zulmetmedi. Fakat onlar kendi nefislerine zulmediyorlardı."*** [1278]

Orada bir öneri daha vardır. O da, Peygamber (sav)'in kendi hicretini sürdürmesi ve kâfir olan Mekke ve Taif'ten uzak durmasıdır. Çünkü birincisi onu çıkardı. İkincisi de ona yardım etmediği gibi çok kötü davrandı. Bu düşünceyi Zeyd İbni Harise Resûlullah (sav)'e arz etti.

İbni Kayyim şöyle söylemektedir: Şüphesiz Resûlullah (sav) Taif'te kendisine yardımcı olacak birini bulamadıktan sonra üzüntü içinde beraberinde olan Zeyd İbni Harise ile birlikte Mekke'ye geri dönmek istedi. Peygamber (sav) o meşhur Taif duasıyla dua ediyordu. Bunun üzerine Allah Teâlâ dağlardan sorumlu meleği gönderdi.

Melek, her iki dağı (Mekke ile Taif arasında iki dağ) Mekke halkının başına yıkmak için Resûlullah (sav)'in emir vermesini istedi. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: "*Hayır, onlara gecikmeli ve ağır davranacağım. Onların neslinden sadece Allah'a kulluk eden ve ona şirk koşmayan kimseleri Cenab-ı Hakk'ın çıkaracağı umulur.*"

Resûlullah (sav) Nahle'de günlerce kaldı. Mekke'ye dönmek üzere yola çıkmıştı. Zeyd İbni Harise ona (Kureyş'i kastederek), "Seni çıkarmış oldukları hâlde, nasıl onların yanına geri döneceksin?" ve (Taif'i kastederek), "Sen Mekke'den çıkıp yardım talep ettin ama sana yardım edilmedi?" diye sordu. Resûlullah (sav) de: ***"Ey Zeyd! Allah senin gördüğün bu sıkıntıdan bir kurtuluş ve çıkış yolu kılar. Şüphesiz Allah dinine yardım edici ve Peygamberlerini üstün kılıcıdır."*** dedi.[1279]

1277 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 3/2627
1278 Ankebut, 40
1279 Zadu'l-Mead, 2/46

Peygamber (sav) onları kökten yok etme metodunu kabul etmedi ve ayrı olma veya sürekli hicret fikrinden imtina etti. İman nuruyla geleceğe baktı ve kâfir Mekke'ye girmeye karar verdi. Mübarek cihadını kesintisiz sürdürmek ve tevhid davası için var olan gücüne güç katmak, güçlendirmek ve geliştirmek amacıyla geçen her iki metottan hiçbirini seçmedi.

Bilakis o metotların yerine azmettiği yeni bir metoda yöneldi. O da kâfir Mekke'den çekilmek değil, oraya girme fikriydi. Bu fikir üzerinde durdu. Aynı toprak üzerinde var olma zarureti, müesseselerini sıkma, ilişkilerini geliştirme üzerine kaim olan bir metottur.

Bundan maksat, onlardan doğacak mümin toplumun gıda almasıdır. Yani Peygamber (sav) kâfirlerin sulbünden (neslinden) Allah yolunda savaşan Müslüman nesilleri üretip çıkaran bir kaynak edinmek istiyordu.

Peygamber (sav)'in nazarı, açık bir şekilde geleceğe yönelmek suretiyle doğrultulmuştu. Tabii ki bunun manası hazırdan çekilmek değildi.[1280]

Peygamber (sav) ikinci defa Mekke'ye girmek istedi. Ama ilk bakıştaki durum Mekke'ye girmenin kolay bir iş olmadığı ve güvenlik açısından da oldukça mahzurlu olduğuna delalet ediyordu. Çünkü Kureyş tarafından ona hıyanet etme ve ona suikast düzenleme ihtimali büyüktü.

Peygamber (sav) onlara karşı çıkmayı ilan etmiş ve diğer kabilelerden yardım talep etmek ve onlar ile müttefiklerinin arasını bozmak için gitmişti. Bunun için Kureyş'in daha fazla sabretmesi mümkün değildi.

Sonra, onun şahsına yönelik herhangi bir tehlike söz konusu olmazsa bile, Taif'in onu kovduğu hâlde normal bir şekilde Mekke'ye girmesi, Mekke ehlini bu durumu Müslümanların bir hezimeti olarak değerlendirmeye sevk edecek, Müslümanlara karşı onları cesaretlendirecek ve ahmaklıkları daha da artacaktı.

Bu yüzden Peygamber (sav)'in nazarı bu sefer dışardan kuşatma yerine Mekke'yi içten patlatmaya yöneldi. Yani, Peygamber (sav) bizzat Kureyşlilerin içine dalmak, aralarından müttefikler bulmak ve Kureyş'in tam kalbinde bir varlık oluşturmak istedi.[1281]

İbni Kayyim, Zadü'l-Mead adlı kitabında şöyle söylemektedir: "Taif halkı Peygamber (sav)'in davetini ve yardım teklifini kabul etmedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) Taif'ten dönerek Hira'ya geldi. Mekke'ye girmek istediğinde, Ahnes İbni Şerik'e haber göndererek onun himayesi altında Mekke'ye girmek istedi. Ancak o Resûlullah (sav)'in himaye teklifini reddetti.

Sonra Süheyl İbni Amr'a haber gönderdi, o da, 'Amroğulları, Ka'boğul-

1280 Üsulü'l-Fikris-Siyasi fil-Kur'ani'l-Mekki, 176
1281 Age 177-178

larını himaye altına almaz.' dedi. Bunun üzerine Huzaa kabilesinden bir adamı Nevfel İbni Abdimenafoğullarının lideri Müt'im İbni Adiy'e haber gönderdi ve onun himayesi altına girmeyi teklif etti.

O, 'Evet' cevabını verdi. Çocuklarını ve kavmini toplayarak, hepsinin silahlarını kuşanıp Kâbe'nin rükünleri önünde toplanmalarını istedi. Orada Muhammed'i koruması altına aldığını onlara söyledi. Resûlullah (sav) Zeyd İbni Harise ile beraber, Mekke'ye girerek Mescid-i Haram'a ulaştı.

Mü'tim İbni Adiy, bineğin üzerinde ayağı kalkarak: 'Ey Kureyş topluluğu! Muhammed'i himayem altına aldım. Kimse ona karşı bir harekette bulunmasın.' dedi. Resûlullah (sav) Rükn'e vararak Hacerü'l-Esved'e dokundu ve orada iki rekât namaz kıldı. Sonra oradan ayrılarak Müt'im İbni Adiy ve çocuklarının silahlı koruması altında evine girdi."[1282]

Ahnes İbni Şerik ve Süheyl İbni Amr'ın verdikleri cevaplar düşündürücüdür ve isabetli değildir. Zira eğer onlar, himaye vermeyecek insanlardan olsalardı, Peygamber (sav) onlara teklif etmezdi. Çünkü kavminin örf ve âdetlerini biliyordu.

Kaldı ki, Amr, Süheyl'in dedesi ve Ka'b kardeştir. Babaları Luey'dir. Dolayısıyla konum ve mevkisi itibariyle dereceleri aynıdır. O hâlde biri diğerini himaye altına alabiliyor. O zaman ne için "Amroğulları Ka'boğullarını himaye altına alamaz." diyerek teklifini reddetmiş?! Zerkani bu şekilde ifade etmiştir.[1283]

Resûlullah (sav)'in uyguladığı metot sebebiyle durum çok değişti. Mekke'ye mağlup ve gizli olarak gireceğine Kureyş liderlerinden bir liderin onu silahla koruduğu bir hâlde ve herkesin gözleri önünde Mekke'ye girdi; bu birincisi.

İkincisi ise, Resûlullah (sav)'in Huzaa kabilesinden bir adamı seçip elçi olarak gönderdiğini mülahaza ediyoruz. Bu her iki seçimde de müthiş bir siyasi tecrübe, tarihi bir bilinç ve derin bir diplomasidir.

Çünkü Nevfel bin Mut'im İbni Adiy'in liderliğini yaptığı Nevfeloğulları kabilesinin en büyük babasıdır. Cahiliye'de, Resûlullah (sav)'in dedesi Abdulmuttalib'in düşmanıydı.

Zira o, Abdulmuttalib'e ait bazı avlu ve arsalara sıçrayıp kondu ve gasbetti. Abdulmuttalib onun için sarsıldı ve kavmini ona karşı çıkmaya davet etti. Fakat onların hiçbiri yerinden kımıldamadı. Bunun üzerine Medine'deki Hazrec kabilesinin bir kolu olan dayıları Neccaroğullarına bir kaside yazarak onlardan yardım talep etti. Dayılarında büyük bir topluluk Mekke'ye

1282 Zadü'l-Mead, 2/47
1283 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 2/324

geldi. Develerini Kâbe avlusunda oturttular. Oklarını, yaylarını omuzlarına, kalkanlarını da boyunlarına taktılar. Nevfel onları görünce: "Bunlar bir kötülük için gelmişler?" dedi. Mekke'ye gelen dayıları o konuda Nevfel ile görüştüler. Nevfel onlardan korkarak Abdulmuttalib'e ait avlu ve arsaları ona iade etti.

Hazrecoğullarının Abdulmuttalib'e yardım ettiğini gören Huzaalılar şöyle dediler: -ki onlar da bu durumdan dolayı güçlendiler ve aziz oldular- "Vallahi! Bu vadide bu insanlardan (Abdulmuttalib'den) daha güzel yüzlü, daha ahlaklı ve daha halim birini görmemişiz. Hazrecli dayıları ona yardım ettiler. Onlar onu doğurduğu kadar biz de onu doğurduk. Şüphesiz dedesi olan Abdu Menaf Huzaa'nın lideridir. Eğer biz ona karşı fedakârlıkta bulunursak, o bize yardım edecek, bizimle ittifak edecektir. Biz ondan ve onun kavminden menfaat göreceğiz. O da bizden menfaat görecektir."

Bunun üzerine Huzaa'nın eşrafı Abdulmuttalib'e gelerek ona şöyle dediler: "Ey Ebu Haris! Beni Neccar'dan bir kavim seni doğurduğu kadar bizde seni doğurduk. Bunun dışında da biz ev arkadaşıyız. Günler bizden bazılarının kalbinde bulunan Kureyş'e karşı kin ve nefreti öldürüp götürdü. Buyur gel, seninle anlaşma yapalım."

Bu davranış Abdulmuttalib'in hoşuna gitti ve yapılan teklifi kabul etti. Nevfel ve Abdişemsoğullarından hiç kimse hazır bulunmadı.[1284]

Bu delil, Huzaa ile Kureyş'in arasındaki çok eski bir tarihî ve köklü mücadeleye işaret etmektedir. Kusay İbni Kilab, Kureyş'i ayrı ayrı yerlerden toplayıp Beyt'in ve Arapların liderliğini ellerinde bulunduran Huzaa kabilesiyle savaştı.

Huzaa'yı Beytullah'tan çıkardı ve Mekke'yi dörde bölerek Kureyş kollarına taksim etti. İşte o günden bugüne Huzaa, Kureyş'ten buğuz ve nefret ediyordu.

Kureyş ile Abdulmuttalib'in arası sarsılınca, Kureyş'ten intikam almak ve onları zayıf düşürmek için Huzaa, Abdulmuttalib ile anlaşma yaptı. O hâlde Huzaa heyetinin söylediği gibi "Geçen günler bizden bazılarının kalbinde bulunan Kureyş'e karşı kin ve nefreti söküp attı." sözü doğru değildir. Doğrusu ise, kalplerdeki kin ve nefretin canlılığını koruması ve mücadelenin hâlâ devam etmesidir. Nevfeloğullarının ve Abdişemsoğullarının bu anlaşmaya dâhil olmamaları ve orada hazır bulunmamaları buna delalet eden delillerden biridir. Çünkü bu anlaşma tamamıyla onlara karşı yapılmış bir anlaşmadır.

Peygamberimiz (sav) Huzaa'dan bir adamı Nevfeloğulları kabilesi lide-

1284 Ensabu'l-Eşraf, Belazuri, Tahkik eden, Muhammed Hamidullah, 1/71

rine gönderdiği zaman, şüphesiz bu davranış biraz önce anlattığımız o tarihi olaylara açık bir işarettir.

Aynı zamanda Nevfeloğulları ve Abdişemsoğulları karşısında Abdulmuttalib ile Huzaa arasında eskiden yaptığı anlaşmayı hatırlatmaktadır. Bundan şu anlaşılmaktadır: Peygamber (sav) Mekke'de bir kenara çekilip insanlardan ayrı durmazdı. Dedesi Abdulmuttalib'in yaptığının aynısını yapacaktı. Dolayısıyla ya Huzaa ile anlaşma yapacak veya Hazrec'den yardım talep edecekti.

Aslında Peygamber (sav) Nevfeloğullarının lideri Müt'im İbni Adiy'i tehdit ettiği ve içindeki korkuları uyandırdığı kadar onun himayesine girmek için onu kendi tarafına çekip meylettirmedi.

Müt'im İbni Adiy'in Resûlullah (sav)'i himayesi maslahatına riayet ve konumu muhafaza etmek için olduğu kadar sırf mertilk ve şeref değildi. Kureyş'in suskunluğu Muhammed (sav)'in Nevfeloğullarının himayesine girdiğini ve onu silahlarla koruduklarını gördükleri hâlde Nevfeloğulları silahlarının korkusundan değildi. Belki Huzaa silahlarının ve Hazrec oklarının ve yaylarının korkusundan idi.[1285]

Müt'im İbni Adiy'in yaptığı iyiliği unutmadığımız gibi şunu da unutmayız:

Müt'im geçmişte zikrettiğimiz kişilerle beraber zalim anlaşmayı bozmak için kolları sıvayıp kalkanlardandır ve Ebu Talib'in ona yaptığı serzenişten sonra tutum ve davranışı güzelleşen kimselerdendir. Çünkü Ebu Talib ona şöyle serzenişte bulundu:

"Ey Müt'im! Ben savaş gününde seni yalnız bırakmadım.

Büyük hadiseler anında kendimi yüceltip seni korkutmadım.

Bizim yerimizde Allah, Abdi Şems ve Nevfel'i cezalandır,

Gecikmeden hemen şimdi en kötü ceza ile."[1286]

Resûlullah (sav) Müt'im İbni Adiy'in yaptığı iyiliği unutmadı, muhafaza etti ve onun kendi nefsini, çocuklarını ve kavmini Peygamber (sav) için maruz bıraktığı tehlikenin boyutunu tanıdı.

Dolayısıyla Bedir'de Kureyş'ten yetmiş kişiyi esir aldığında, ***"Eğer Müt'im İbni Adiy yaşıyor olsaydı, sonra da o kokuşmuşlar hakkında benimle konuşsaydı, onları onun için bırakacaktım."*** demiştir. [1287]

Akide konusunda düşmanlık olmasına rağmen, yine de Resûlullah (sav) İslam akidesine düşmanlık yaparak onunla savaşanlar ile ona yardım

1285 Üsulü'l-Fikris-Siyasi fil-Kur'ani'l-Mekki, 180
1286 Et-Tehalüfü's-Siyasi fil-İslam, 36
1287 Buhari, 4024; Ebu Davud, 2689; Ahmed, 4/80

eden ve onunla barışık olan kimseler arasına fark koymaktadır. Onlar kâfir olsalar dahi, iyiliklerini unutmak nübüvvet alametlerinden değildir.[1288]

Resûlullah (sav)'in şairi Hassan İbni Sabit, Müt'im İbni Adiy'i tutumundan dolayı onu överek şöyle demektedir:

"Eğer şeref bir günün insanlardan birini,
Ebedî bıraksaydı,
Bugün Mütim'in şerefi onu kurtaracaktı.
Resûlullah'ı sen himaye ettin onlardan.
Helal da ihram da 'Lebbeyk' diyen var olduğu sürece,
Eğer bütün Maad'dan, Kahtan'dan ve Cürhüm'ün,
Geri kalanlarından onun hakkında soru sorulur ise,
Hepsi diyecekler: 'O hep getirir yerine ahdini zimmetini,
Bir gün zor işi üstüne almak istediği zaman,
Aydınlatan güneş, aralarında onun gibi daha aziz,
Ve daha şerefli kimsenin üzerinde doğamaz.
Çekinir imtina ettiği zaman ahlakça yumuşak,
Komşundan daha uykulu gece karardığı zaman."[1289]

Peygamber (sav)'in, Müt'im'in İbni Adiy'i bu şekilde öven Hz. Hasan'ı takrir edip karşı çıkmayışı ve bizzat kendisinin de (sav), eğer Müt'im sağ olsaydı ve onunla konuşsaydı, esirlerinden vazgeçmeye hazır olduğunu açıklayacak dereceye kadar varacak şekilde onu övmesi, kâfir olsalar dahi iyilik sahibi insanların iyiliklerini itiraf etmenin ve iyilik yapmaları sebebiyle onları övmenin İslam şeriatından olduğuna delalet eden apaçık bir delildir.[1290]

Resûlullah (sav) bu şekilde toplum içerisindeki örf ve âdetleri İslam'ın maslahatına vazifelendiriyordu. Kaim olan toplumsal yapıya tarihi bir gerçek olması itibarıyla bakıyordu. Kâfir olan bir insana kopmuş bir hesap rakamı itibariyle değil halkaları iç içe saikleri çeşit çeşit olan toplumsal şebekenin bir ferdi olarak bakıyordu.

İnsan, seçtiği değerlere muvafık olarak kararların alınmasında ve bozulmasında ağırlığı olan etkili bir sosyal kuvvete kendi kendine ve sosyal iradesiyle dönüşme fırsatına ve imkânına sahiptir. Müt'im İbni Adiy bir fert değil, belki bir müessese idi.

O müessese onun doğuşuyla doğmadı. Varlığı, içinde tevhit ve şirk li-

1288 Et-Tehalufu's-Siyasi fil-İslam, 44
1289 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/136
1290 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 3/32

derlerinin birbiriyle çarpıştığı çok eski bir tarihe dayanmaktadır. Eğer o müessese şimdi kâfirlerin hâli hazırdaki müessesesine dönüşmüş ise, ondan yararlanmanın ve onu iman ve tevhide dönmesine ve onun emrine musahhar kılmanın muhal olduğu anlamına gelmektedir.[1291]

HIRİSTİYAN ADDAS'IN HİKÂYESİ VE CİNLERİN MÜSLÜMAN OLMASI

Peygamber (sav)'in Taif yolculuğu yüksek seviyeli dava zaferlerini gerçekleştirdi. Çünkü Müslüman olan Hıristiyan genç Addas davadan etkilendi.[1292]

Aynı şekilde Müslüman olan sonra da korkutucu olarak kavimlerine dönen yedi cine davet ulaştı.

• Addas'ın Hikâyesi

Resûlullah (sav) Taif halkı tarafından ezaya uğradı. Onu taşladılar. Bu durum, Peygamber (sav)'i Utbe İbni Rebia'nın ve Şeybe İbni Rebia'nın bahçesine sığınmak zorunda bıraktı. Bu iki kardeş oradaydı.

Resûlullah (sav)'in perişan hâlini gören Utbe ve Şeybe kardeşlerin içlerinde bir merhamet duygusu kımıldadı. Gördüğü bu kötü muameleye üzüldüler. Addas isimli Hıristiyan kölelerini çağırdılar ve ona şöyle dediler: "Bu üzümden bir salkım al, bu tabağa bırak. Sonra da o adama götür ve ona yemesini söyle." Bunun üzerine Addas üzüm salkımını aldı ve tabağa bıraktı. Sonra da Peygamber (sav)'e takdim etti ve "Buyur ye." dedi.

Peygamber (sav) elini tabağa uzattı ve ***"Bismillahirrahmanirrahim"*** dedikten sonra yemeye başladı. Addas şok olmuş bir hâlde Peygamber (sav)'in mübarek yüzüne bakarak, "Vallahi! Bu sözü bu yörelerin halkı söylemez." dedi.

Peygamber (sav), ***"Ey Addas! Sen nerelisin? Dinin nedir?"*** diye sordu. O da: "Ben Hıristiyan'ım ve Ninovalıyım (Musulluyum)." dedi. Peygamber (sav): ***"Yani Salih kardeşim Yunus İbni Metta'nın memleketinden."*** dedi. Addas şaşırarak:"Sen Yunus İbni Metta'yı nerden tanıyorsun?" dedi. Peygamber (sav): ***"O benim kardeşimdir. O peygamberdi, ben de peygamberim."*** dedi. Bunun üzerine Addas Resûlullah (sav)'in ayaklarına kapanıp onun elini, yüzünü ve ayaklarını öptü.

Bu durumu gören iki kardeşten biri diğerine: "O, senin köleni bozdu." dedi. Addas dönüp yanlarına gelince ona şöyle dediler: "Yazıklar olsun, ey Addas! Ne oluyor sana ki, o adamın elini, yüzünü, ayağını öpüyorsun!" Ad-

1291 Üsulü'l-Fikris-Siyasi, 181
1292 Er-Resülü'l-Mübelliğ, Halidi, 39-40

das şu cevabı verdi: "Ey efendim! Yeryüzünde ondan daha hayırlı kimse yoktur. Bana ancak bir peygamberin söyleyebileceği şeyler söyledi." Efendileri ise şöyle dediler: "Yazık sana Addas! Dikkat et, o adam seni dininden çevirmesin. Çünkü senin dinin, onun dininden daha hayırlıdır."[1293]

Peygamber (sav)'in yemekten önce besmele çekmesi, İslam'ın açık sünnetlerinden bir sünnetin uygulamasıdır. Hıristiyan adamın İslam'a cezbedilişi besmele çekmenin bereketindendi.

Resûlullah (sav) yemekten önce besmele getirdiği an, Hıristiyan kölenin vücudu sarsıldı. Bütün duyguları kaynamaya başladı ve buna şaşırdığına dair Peygamber (sav)'e haber verdi. Çünkü o yöre halkının Allah Teâlâ'nın ismini andıklarını bilmiyordu.

Şüphesiz yemekten önce besmele çekmek diğer zahir sünnetler gibi Müslümanların, çevrelerindeki putperestlerden üstün olmalarının sebeplerinden biridir.

Bu üstünlük kâfirlerin dikkatlerini çekmekte ve onları bunun sebebini sormaya itmektedir. Sonra da onları İslam dinini anlamaya ve ona çekilmeye sevk etmektedir.[1294]

Addas'ın Resûlullah (sav)'in peygamberliğine olan inancı gayet kuvvetliydi. Onun, efendileri Rebiaoğulları Utbe ve Şeybe'ye karşı sergilediği tutum buna delalet etmektedir. Zira bu iki kardeş Bedir'e çıkmak istediklerinde onun çıkmasını da istediler.

Fakat o: "Bahçenizde gördüğüm o adamın savaşını kastediyorsunuz? Allah'a yemin olsun! Onun önünde dağlar duramaz." dedi. Onlar: "Yazıklar olsun sana ey Addas! O, diliyle seni büyülemiştir." dediler.[1295]

Addas'ın, "Vallahi yeryüzünde ondan daha hayırlı bir kimse yoktur." Sözü, Resûlullah (sav) için büyük bir teselli kaynağı olmuştur. Çünkü eğer onun kavmi ona eziyet vermişse, işte Irak'tan, Ninova'dan biri gelmiş onun (sav) ellerine ve ayaklarına kapanıyor ve öpüyor. Şüphesiz bu, Rabbani kaderden başka bir şey değildir ki, ona en yakın insanların dahi ona engel olmaya çalıştıkları bir zamanda, Allah'a ve Resûlüne iman edecek birini Ninova'dan sevk edip getirmiştir.[1296]

• Cinlerin Müslüman Oluşu

Peygamber (sav) Sakif kabilesinin hayrından umutsuz olarak Mekke'ye girmek üzere Taif'ten dönünce Nehle'de geceledi. Gece yarısı kalkıp namaz

1293 İbni Hişam, 2/6262; Tefsiru Kurtubi, 16/195-196 ve Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 136-137
1294 Et-Tarihu'l-İslami, 3/22
1295 Sübulü'l-Hüda ver-Reşad, 2/578
1296 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/437

kılarken, Allah Teâlâ'nın onları zikrettiği cinlerden bir grup oradan geçti. Yedi kişiydiler ve Nusaybin cinlerinden idiler. Resûlullah (sav)'in tilavetini dinlediler.

Resûlullah (sav) namazını bitirdiğinde onlar iman ettiler, dinledikleri-ni kabul ettiler ve uyarıcı olarak kavimlerine geri döndüler.

Allah Teâlâ onların kıssasını Peygamber (sav)'e bildirerek şöyle buyurdu: ***"Hani cinlerden bir grubu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Kur'an'ı dinlemeye hazır olduklarında (birbirlerine), 'Susun!' demişler, Kur'an'ın okunması bitince uyarıcılar olarak kavimlerine dönmüşlerdi. 'Ey kavmimiz! Doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir kitap dinledik' dediler."*** [1297]

Peygamber (sav) Nahle vadisinde Kur'an okurken o cinler oraya indiler. Kur'an'ı dinlerken birbirlerine ***"Susun!"*** dediler.

Taif'te müşriklerin kabul etmedikleri davet başka âleme, cin âlemine intikal ediyor. Çünkü cinler Peygamber (sav)'in davetini kabul ettiler ve Ebu Zer el-Ğifari kendi kavmine, Tüfeyl İbni Amr kendi kavmine ve Dimad el-Ezdi kendi kavmine daveti götürdüğü gibi onlarda kendi kavimlerine götürdüler.

Böylece cinler âleminden Allah Teâlâ'nın davasını tebliğ eden davetçiler oluştu. ***"Ey Kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun. Ona iman edin ki Allah da sizin günahlarınızın bir kısmını bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun."*** [1298]

Muhammed (sav)'in mübarek ismine sadece insanlardan müminlerin gönülleri değil, cinlerin gönülleri de onun için sevinip coşmaya başladı. Cinlerden tevhid bayrağını taşıyan ve Allah'a davet edici olarak nefislerini alıştıran ve kalplerini ona yatıran havariler oluştu.

Onların hakkında Allah Teâlâ yerin altındaki ve yerin üstündeki her şeyin tek vârisi olana kadar okunacak Kur'an nazil oldu. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Resûlullah!) De ki: 'Cinlerden bir topluluğun (benim okuduğum Kur'an'ı) dinleyip de şöyle söyledikleri bana vahyolunmuştur: 'Gerçekten biz, doğru yola ileten harikulade bir Kur'an dinledik de ona iman ettik.***

(Artık) kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız. Hakikat şu ki, Rabbimizin şanı çok yücedir. O, ne eş ne de çocuk edinmiştir. Doğrusu bizim beyinsiz olanlarımız (iblis veya azgın cinler), Allah hakkında pek aşırı yalanlar uyduruyormuş.

Hâlbuki biz, gerek insanlar gerekse cinler Allah hakkında asla yalan

1297 Ahkaf, 29-30
1298 Ahkaf, 31

söylemezler, sanmıştık. Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığınırlardı da onların taşkınlıklarını arttırırlardı.

Onlar da sizin sığındığınız gibi, Allah'ın hiç kimseyi bir daha diriltmeyeceğini zannetmişlerdi. Doğrusu biz (cinler), göğü yokladık. Fakat onu sert bekçilerle, alev huzmeleriyle doldurulmuş olarak bulduk.

Hâlbuki (daha önce) biz onun bazı kısımlarında (haber) dinlemek için oturacak yerler (bulup) oturuyorduk. Fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor.

Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murat edildi. Yoksa Rableri onlara bir hayrı mı diledi? Gerçekten biz, kimimiz salih kişiler, kimimiz ise bunlardan aşağıda olmak üzere türlü türlü yollar tutmuştuk.

(Artık) şu gerçeği şüphesiz anladık ki, biz yeryüzünde bulunsak da Allah'ı aciz bırakamayacağız, başka yere kaçmakla da elinden kurtulamayacağız. Doğrusu biz, o hidayeti (Kur'an'ı) işitince ona iman ettik. Kim Rabbine iman ederse, artık ne bir (ecrinin) eksikliğe uğratılmasından ne de haksızlık edilmesinden korkar." [1299]

Resûlullah (sav) Nahle vadisinde mahsur kalıp Mekke'ye girmekten aciz olduğu hâlde, davet alanında bu Rabbani fetih gerçekleşti. Acaba Mekke ve Sakif müstekbirlerinin cinlerden mü'min olanları esir almaya ve onlara çeşitli işkenceleri yapmaya güçleri yetmiyor muydu?![1300]

Resûlullah (sav) Müt'im İbni Adiy'in himayesinde Mekke'ye girdiği vakit, ashabına Cin suresini okuyordu. Dolayısıyla hem huşu bakımından hem de dava âleminde büyük fethinin güzelliğinden ve davet sancağının yükseltilmesinden etkilenmek suretiyle gönülleri coşuyordu. Onlar savaşta tek başlarına değillerdi. Orada tevhidin şirkle olan savaşına dalan cinlerden Müslüman kardeşleri de vardı.

Cinlerden ilk heyetin Resûlullah (sav) ile karşılaşmasından birkaç ay sonra Habib-i Mustafa'yı (sav) görmeyi ve Rabbü'l-Âlemin'in kelamını dinlemeyi çok arzulayan ikinci heyet geldi.[1301]

Alkemi'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İbni Mesud'dan (ra) sorarak şöyle dedim: 'Sizlerden biri Resûlullah (sav) ile birlikte cin gecesine hazır bulundu mu?' İbni Mesud şöyle dedi: 'Hayır, fakat biz bir gece Resûlullah (sav) ile beraberdik ve onu kaybettik. Vadilerde, dağların eteklerinde onu (sav) aradık, bulamayınca birbirimize: 'Uçup gitmiş veya ona suikast düzenlenmiştir.' dedik.

1299 Cin, 1-13
1300 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/443
1301 Age, 1/445

Kavmin geçirdiği en kötü geceyi geçirdik. Sabahladığımızda, Hira dağı tarafından geldiğini gördük. Bunun üzerine biz şöyle dedik: 'Ey Allah'ın Resûlü! Seni kaybettik. Seni aradık ama bulamadık. Kavmin geçirdiği en kötü geceyi geçirdik.'

Peygamber (sav) şöyle buyurdu: ***'Cinlerin davetçisi bana geldi. Ben de onunla beraber gittim ve onlara Kur'an'ı okudum.'*** İbni Mesud şöyle devam etti: 'Resûlullah (sav) bizi alıp götürdü ve onların izlerini ve yaktıkları ateşin izini gösterdi.'

Cinler Resûlullah (sav)'den azık istediler. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Üzerine Allah'ın ismi anılan her kemik sizin içindir. Daha etli olarak elinize geçecektir. Her hayvan pisliği de hayvanlarınız için yemdir.'*** Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Her ikisiyle istinca yapmayın. Çünkü onlar kardeşlerinizin yiyeceğidir.''*** [1302]

Cin âlemindeki bu büyük fetih ve apaçık zafer, insanlar âleminde büyük fetihlerin ve zaferlerin irhası ve habercisidir. Çünkü Ensar heyetiyle buluşma bundan birkaç ay sonra gerçekleşti.[1303] Ramazan El-Buti, Taif dönüşünde cinlerin Peygamber (sav)'i dinlemelerini yorumlayarak şöyle söylemektedir: "Bütün bunlardan sonra bizim için bilinmesi mühim olan şey şudur: Cinlerin varlığına ve onların canlı olduğuna her Müslüman'ın inanması farzdır. Allah Teâlâ bizleri kendisine ibadet etmekle mükellef kıldığı gibi onları da mükellef kılmıştır.

Eğer duyu organlarımız onları idrak edemiyorsa bunun bir sebebi vardır. O da şudur: Allah Teâlâ onların varlığını gözlerde yaratıp yaydığı görme gücü kapsamına almamıştır. Bilindiği gibi, gözlerimiz var olan şeylerden ancak belli miktarda belli şartlarla belli bazı çeşitleri görebilmektedir.

Şüphesiz bu yaratıkların varlığı, kitap ve sünnetten bize ulaşan mutevatir ve kesin haberlere dayanmaktadır. Bu yaratıkların varlığı dinden bilinmesi gereken bir şeydir ve onların varlığını yalanlamak, Allah Teâlâ'dan ve Resûlullah (sav)'den tevatür yoluyla bize ulaşan doğru haberi yalanlamaktır.

Bazıları, ancak ilimle çelişmeyen şeylere inanacaklarını iddia ediyor. Dolayısıyla gözle görmediği ve duyu organlarıyla hissetmediği için cinlerin varlığına inanmamasıyla övünerek yoluna devam etmektedir. İşte akıllı bir insanın böyle açık bir yanılgıya ve cehalete düşmesi layık değildir.

Âlim gözüyle kendine bakan bu cahilin bu inancı, bir tek sebepten olabilir. O da görülmesi mümkün olmayışıdır. Ancak sırf bundan dolayı varlığı

1302 Müslim rivayet etmiştir, 450; Ebu Davud, 85; Tirmizi, 18
1303 Age

kesin olan birçok şeyin inkârını gerektirmesi bedihidir ve bu ahmaklıktır. Oysa meşhur ilmî kaide şöyle söylemektedir: Bir şeyi bilmiyor olmam o şeyin var olmayışını gerektirmez. Yani bir şeyi araştırıp görmemen haddi zatında o şeyin yokluğunu veya varlığını gerektirmez."[1304]

Sakaleyn (ins ve cin) âleminde Peygamber (sav)'e tahsis edilen bu Rabbani ikramdan sonra yüksek gökler âlemine, Melekler âlemine, celil olan Allah'ın huzuruna, bütün yaratıklar arasında onu (sav) kendine götürüp sonra da yaratıklara iade etmesine, ardından insanların benzerini görmediği ve Allah Teâlâ'nın yere ve yer üstündeki bütün eşyaya vâris olana kadar da kimsenin göremeyeceği sonsuzlaşan o mübarek yolculukta gördüklerini insanlara anlatmasına kadar gerçekleşen Peygamber (sav)'in yolculuğundan bahsetmenin zamanı geldi.[1305]

1304 Fıkhu's-Sire en-Nebeviyye, 105-106
1305 Et-Terbiye El-Kiyadiyye, 1/446

4.
KONU

İSRA VE MİRAC
"İKRAMIN ZİRVESİ"

Ebu Talib'in Resûlullah (sav)'in yanında olması, Kureyş'in eziyet etmesini engelleyen koruyucu bir duvardı. Çünkü Kureyş Ebu Talib'i kaybetmek istemiyordu. Ebu Talib vefat edince bu koruyucu duvarda yıkıldı ve Resûlullah (sav)'in mübarek bedenine yönelik birçok eziyet yapıldı.

Resûlullah (sav)'in vefakâr eşi Hz. Hatice müşriklerin Peygamber (sav)'in nefsinde açtıkları yaraların şifa verici ilacıydı. Hz. Hatice (ra) vefat edince Peygamber (sav) o ilacı da kaybetti.

Resûlullah (sav)'e Kureyş'in eziyeti şiddetlenince ve etrafındaki çember daralınca Taif yolcululuğuna çıktı. Allah'ın dinini tebliğ edebilmesi için Taif liderlerinden hakka yardım etmelerini ve onu korumalarını istedi.

Fakat onların cevabı şiddetli ve çirkin bir şekilde onu reddetmek oldu. Taif ileri gelenleri bununla da yetinmeyerek Peygamber (sav)'in ne sebeple Taif'e geldiğini haber vermek üzere Kureyş'e elçi gönderdiler.

Bunun üzerine Kureyş ona karşı yüzünü asıp çirkinleştirdi ve kötülüğünü gizledi. Peygamber (sav) ancak kâfir bir adamın himayesinde Mekke'ye girebildi. Kureyş ona karşı yüzünü astı. Peygamber (sav)'e gözünü dikerek onu gözetim altına aldılar. Bütün bu durumlar, Peygamber (sav)'in hüzün ve kederini artırdı. Peygamber (sav)'e nazaran o yıla "Amü'l-Hüzün/Hüzün Yılı" adı verildi.[1306]

Bütün bu olanlardan sonra Allah Teâlâ'nın kendi resûlüne ikram ettiği İsra ve Mirac mucizesi meydana geldi. Bu mucizenin hedefi birkaç şeyde şekillenmektedir. En önemlilerinden biri şudur:

Şüphesiz Allah kendi kudretinin tecelli ettiği büyük yerlere muttali olma fırsatını resûlüne vermek istedi ki, kalbi güvenle dolsun, O'na dayansın ve yeryüzünde kaim olan kâfirlerin tahakkümüne hücum hususunda gücü artsın.

1306 Dirase Tahliliye li-Şahsiyetti'r-Resül, 128

Bu durum aynen Hz. Musa (as)'a vuku bulmuştu. Çünkü Allah Teâlâ onu hayrete düşürerek kudretini göstermek istedi.

"Şu sağ elindeki nedir, ey Musa?' 'O, benim asamdır.' dedi. 'Ona dayanırım, onunla koyunlarıma yaprak silkelerim; benim ona başkaca ihtiyaçlarım da vardır.'

Allah, 'Yere at onu, Ey Musa!' dedi. Onu hemen yere attı. Bir de ne görsün, hızla sürünen bir yılan! Allah şöyle buyurdu: 'Al onu! Korkma! Biz onu şimdi ilk hâline sokacağız. Bir de elini koltuk altlarına sok ki, bir başka mucize olmak üzere o, kusursuz ve lekesiz beyazlıkta çıksın."'[1307]

Allah Teâlâ onun kalbini bu en büyük ayetleri göstermekle doldurduktan sonra ona, ***"Ta ki, sana (böylece) en büyük ayetlerimizden bazılarını gösterelim."*** dedi.[1308]

Bu İsra ve Mirac yolculuğunda, hicrete ve tarih boyunca küfür, dalalet ve fısk ile en büyük karşılaşmaya hazırlık olsun diye Peygamberlerine (sav) bu en büyük ayetleri gösterdi.

Peygamber (sav)'in Mirac'da gördüğü mucizeler çoktur. Ancak bazıları şunlardır:

Beytü'l-Makdis'e (Kudüs'e) Gidişi ve Gökyüzüne Çıkışı

Peygamberleri (as), melekleri, gökleri, cenneti, cehennemi ve nimetlerden ve azaptan numuneler görmesi...

Kur'an-ı Kerim İsra suresinde İsra'dan, Necm suresinde de Mirac'dan bahsetmektedir. İsra hikmetini ise, İsra suresinde; ***"Ta ki ona, (böylece) en büyük ayetlerimizden bazılarını gösterelim."*** (İsra, 1) ayetinde ve Necm suresinde: ***"Andolsun o, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü."*** ayetinde zikretmektedir.

İsra ve Mirac hadisesinde; çeşitli ilimler, hikmetler, incelikler, dersler ve ibretler bulunmaktadır.[1309]

Üstad Ebu'l-Hasan en-Nedvi şöyle diyor: "İsra, Resûlullah (sav)'in onda en büyük ayetleri gördüğü, göklerdeki ve yerdeki gayb âleminin ayan-beyan ona tecelli ettiği, sırf basit ve bireysel bir olaydan ibaret değildir.

Belki buna ilave olarak bu gaybi, Nebevî yolculuk, çok sayıda ince manaları uzun menzilli ve hikmetli alametleri kapsamaktadır.

Çünkü bu her iki sure (İsra ve Necm), Hz. Muhammed'in her iki kıblenin peygamberi, doğuların ve batıların imamı, kendisinden önce gelen Pey-

---

1307 Taha, 17-22
1308 Taha, 23
1309 El-Esas Fis-Sünne, Said Havva, 1/291-292

gamberlerin vârisi ve kendisinden sonra gelecek nesillerin imamı olduğunu ilan etmektedir.

Resûlullah (sav) İsra'sında Mekke ile Kudüs ile Kâbe ile Mescid-i Aksa karşılaştı. Arkasında saf tutan peygamberlere imamlık yaparak namaz kıldırdı. Bu durum, onun (sav) risaletinin umumi/evrensel olmasının, imametininin sonsuz olmasının, talimatlarının insancıl olmasının ve talimatlarının her zaman ve her mekâna salahiyeti olduğunun ilanıdır.

İsra suresi, Peygamber (sav) şahsiyetinin tayini imametinin ve liderliğinin vasfını, Resûlullah (sav)'in içlerinden gönderilip kendisine iman eden ümmetin mevkisini ve bu mesajının ve bütün halklar ve ümmetler arasından dünyada temsil edeceği rolünün beyanını ifade etmektedir."[1310]

Bazı Hadislerde Varit Olduğu Gibi İsra ve Mirac Hadisesi

Enes İbni Malik'ten Resûlullah (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Bana Burak** (katırdan küçük ve merkepten büyük, gözlerinin gördüğü en son yere adımlarını atan uzun ve beyaz bir hayvandır) **getirildi. Ben ona bindim ve Kudüs'e vardım. Onu bütün peygamberlerin bineklerini bağladıkları mescit kapısının halkasına bağladım. Sonra mescide girdim ve iki rekât namaz kıldım. Mescitten çıktığımda Cibril (as) bir bardak içki bir bardak da süt getirdi. Ben sütü seçtim. Bunun üzerine Cibril bana, 'Sen fıtratı seçtin.' Dedi..."*** [1311]

Malik İbni Sasaa'nın hadisinde, Peygamber (sav) İsra gecesi hakkında ona şöyle söylemiştir:

"Ben Harim'de (Rükün ile Makam arsında) (Ravi diyor ki: 'Hicr de demiş olabilir.) uzanmış olduğum bir sırada, bana Cibril geldi. Göğsümü yardı ve kalbimi çıkardı. Sonra içi imanla dolu olan altından bir kap getirildi. Kalbim yıkandıktan sonra içine iman ve hikmet dolduruldu. Daha sonra eski hâline getirildi. Sonra katırdan küçük ve merkepten büyük beyaz bir binek (Burak) getirildi. Ben onun üzerine bindirildim. Cibril'in refakatinde dünya semasına yükseldim. Cibril gök kapısının açılmasını istedi.

(Bekçi melek tarafından):

'Kim o?' denildi.

O da:

'Cibril'im.' dedi.

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

1310 El-Esas Fis-Sünne, 1/292
1311 Müslim, 162

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba gelen zata... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur!' dedi ve gök kapısını açtı. Ben birinci semaya varınca orada Âdem ile karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu senin baban Âdem'dir, ona selam ver.' dedi.

Ben de ona selam verdim. Âdem selamımı aldı ve: 'Merhaba salih oğluma ve salih peygambere.' dedi. Sonra Cibril benimle beraber yukarı semaya geldi. Onun kapısını da çaldı.

'Kim o?" denildi.

'Cibril'im.' dedi.

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba gelen zata... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur.' Denildi ve hemen gök kapısı açıldı.

Ben ikinci semaya varınca, orada Yahya ve İsa peygamberler ile karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu gördüklerin Yahya ile İsa'dır. Bunlara selam ver.' dedi. Ben de onlara selam verdim. Onlar da selamımı aldılar ve:

'Merhaba hayırlı kardeşe, salih peygambere.' dediler. Sonra Cibril benimle üçüncü semaya yükseldi. Onun da kapısını çaldı.

'Kim o?' denildi.

'Ben Cibril'im.'

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba gelen zata... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur.' Denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben üçüncü semaya varınca Yusuf Peygamber ile karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu gördüğün Yusuf'tur, ona selam ver.' dedi.

Ben de ona selam verdim. O da selamımı aldı ve 'Merhaba salih kardeşe ve salih peygambere.' dedi. Sonra Cibril benimle yükseldi ve dördüncü göğe vardı. Onun da kapısını çaldı.

'Kim o?' denildi.

'Ben Cibril'im.'

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba gelen zata... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur.' Denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben dördüncü semaya varınca İdris Peygamber ile karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu gördüğün İdris'tir, ona selam ver.' dedi.

Ben de ona selam verdim. O da selamımı aldı ve 'Merhaba salih kardeşe ve salih peygambere.' dedi. Sonra Cibril benimle yükseldi ve beşinci semaya vardı. Onun da kapısını çaldı.

'Kim o?' denildi.

'Ben Cibril'im.'

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba gelen zata... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur.' Denildi ve gök kapısı açıldı. Ben beşinci semaya varınca Harun Peygamber ile karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu Harun'dur, ona selam ver.' dedi.

Ben de ona selam verdim. O da selamımı aldı ve:

'Merhaba salih kardeşe, salih peygambere.' dedi. Sonra Cibril benimle yükseldi ve altıncıyı semaya vardık. Gök kapısını çaldı.

'Kim o?' denildi.

'Cibril'im.' dedi.

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?'

'Evet, gönderilmiştir.'

'Bu gelen kişiye merhaba... Bu gelen kişi ne güzel yolcudur.' dedi.

Ben altıncı semaya varınca Musa Peygamber ile karşılaştık.

Cibril bana:

'Bu Musa'dır, ona selam ver.' dedi.

Ben de selam verdim. O da selamımı aldı ve sonra:

'Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba.' dedi.

Ben Musa'yı geçince o ağlamaya başladı.

'Niçin ağlıyorsun?' denildi.

O da:

'Benden sonra bir genç peygamber gönderildi ki, onun ümmetinden cennete girenler benim ümmetimden cennete girenlerden daha fazladır. Ona ağlarım.' dedi.

Sonra Cibril, benimle yedinci göğe yükseldi. Gök kapısını çaldı.

'Kim o?' denildi.

'Cibril'im.' dedi.

'Yanındaki kimdir?'

'Muhammed'dir.'

'Ona vahiy gönderilmiş mi?

'Evet, gönderilmiştir.'

'Merhaba bu gelen zata... Bu gelen misafirdir.' dedi.

Ben yedinci kata varınca, (orada) İbrahim bulunuyordu, onunla karşılaştım.

Cibril bana:

'Bu gördüğün zat baban İbrahim'dir, ona selam ver.' dedi. Ben de ona selam verdim. O da selamımı cevapladı ve:

'Merhaba salih oğluma, salih peygambere.' dedi.

Bütün bunlardan sonra Sidre-i Münteha bana yaklaştırıldı. Bir de gördüm ki, yemişleri Bahreyn'in Hacer kasabasının testileri büyüklüğündedir. Yaprakları da fillerin kulakları gibidir.

Cibril bana:

'İşte bu Sidre-i Münteha'dır.' dedi.

Orada dört nehir vardı. İkisi gizli, ikisi de açık idi.

Ben:

'Ey Cibril! Bu dört nehir nedir?' diye sordum.

Cibril:

'Batın olanlar, cennette iki nehirdir. Zahir olanlar ise, Nil ve Fırat nehirleridir.' dedi. Sonra Beyt-i Ma'mur bana yaklaştırıldı. Sonra bana şarap, süt ve bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt tabağını aldım.

Cibril bana:

'O senin ve ümmetinin üzerinde olduğu fıtrattır (İslam ve istikamettir.)' dedi.

Sonra benim ve ümmetimin üzerine günde elli vakit namaz farz kılındı. Ben de döndüm. Yolda Musa'ya uğradım.

O bana:

'Ne ile emrolundun?' diye sordu.

Ben de:

'Günde elli vakit namazla emrolundum.' dedim.

'Günde elli vakit namaza ümmetinin gücü yetmez. Vallahi ben senden önce denedim ve İsrailoğullarını sıkı bir denemeye tabi tuttum. Sen Rabbine dön ve ümmetin için hafifletilmesini iste.' dedi.

Ben de dönüp geldim. Yine bana önceki tavsiyede bulundu. Ben de dönüp aynı niyazda bulundum. On vakit namaz daha indirildi.

Ben yine Musa'ya döndüm. O da bana yine evvelki gibi tavsiyede bulundu. Ben de dönüp Rabbime niyaz ettim. On vakit namaz daha indirildi.

Ben yine Hz. Musa'ya dönüp geldim; o da bana evvelki gibi tavsiyede bulundu. Ben de dönüp Rabbime arz eyledim ve her gün on vakit namazla emrolundum.

Ben yine Hz. Musa (as)'a geldim ve o da yine daha önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben'de dönüp Rabbime niyazda bulundum. Bu defa beş vakit namazla emrolundum. Yine Hz. Musa'ya geldim.

Bana:

'Ne ile emrolundun?' diye sordu.

Ben de:

'Her gün beş vakit namaz ile emrolundum.' dedim.

O da:

'Ümmetinin her gün beş vakit namaza gücü yetmez. Ben senden önce insanları çok denedim. İsrailoğullarını sıkı bir şekilde sınadım. Şimdi sen tekrar Rabbine dön ve ümmetin için biraz daha hafifletilmesini dile.' dedi.

Ben de:

'Rabbime çok niyaz ettim. Artık dönüp arz ve niyaz etmeye utanırım. Buna razı ve teslim olacağım.' dedim. Oradan ayrılınca bir nida geldi:

'Ben beş vakit namazı farz olarak hükmettim ve fazlasını kullarımdan hafiflettim.'"[1312]

Kazi İyaz "*Şifa*" adlı kitabında açıkladığı gibi, İsra ve Mirac hadisesi Peygamber (sav)'in hicretinden bir yıl önce vuku buldu. [1313]

1312 Buhari, 3207; Müslim, 164

1313 Eş-Şifa bi Tarifi Hukukil-Mustafa, 1/108

Resûlullah (sav) bu mübarek yolculuğundan dönerken, kavmine durumu haber verdi. Peygamber (sav), Müt'im İbni Adiy, Amr İbni Hişam ve Velid İbni Muğire'nin de hazır bulundukları bir mecliste onlara şöyle dedi:

"Ben, bu gece yatsı namazını mescidde (Kâbe'de) kıldım. Sabah namazını da aynı şekilde burada kıldım. Her iki namaz arasında Beytü'l-Makdis'e gittim. İbrahim, Musa ve İsa onlardan olmak üzere bir grup peygamber (as) benim için sağlamlaştırılıp orada hazır bulunduruldu. Onlarla namaz kıldım.'

'Onların vasıflarını bize anlat.' denildi. Bunun üzerine Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'İsa'dan başlarsak, o, orta boyun üstünde, uzun boyun altında (ikisi arasında), göğsü geniş, alnı açık, kıvırcık saçlı, gür saçlı, kırmızı veya beyaza çalan sarı renkli, Urve İbni Mesud es-Sakafi gibidir.

Musa'ya gelince; iri, esmer, uzun, sanki Şenue kabilesinden bir adamdır. Dişleri sık, dudakları çekilmiş, sert ve haşin yüzlü bir adamdır. İbrahim ise, Allah'a yemin olsun hem yaratılış hem de ahlak bakımından insanlar arasında en fazla bana benzemektedir.'[1314]

Müşriklerin ileri gelenleri:

'Ey Muhammed! Beytü'l-Makdis'i bize anlat.' dediler.

Peygamber (sav), 'Ben gece girdim ve gecede ondan çıktım.' cevabını verince, Hz. Cibril Beytü'l-Makdis'in resmini kanatlarına alarak onun gözleri önüne getirdi. Resûlullah (sav) de ona bakarak:

'Onun bir kapısı şöyledir, falanca yerdedir, diğer kapısı da şöyledir, falanca yerdedir...' diye anlatmaya başladı.

Sonra Şam tarafından gelen kervanlarının durumunu sordular.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Ben yolculuğum esnasında 'Revha' vadisinde filanca kabilenin kervanına rastladım. Develeri kaçıp kaybolmuştu. Onu arıyorlardı. Develerinin yanına vardım fakat onlardan hiç kimse orada yoktu. Baktım ki, orada bir bardak dolu su vardı; ben o bardaktan su içtim. Bütün bunları onlardan birilerine sorun.'

Müşrikler:

'Allah'a yemin olsun! Bu bir alamettir!' dediler.

'Sonra filanca kabilenin kervanına vardım. Develer benden kaçmaya başladılar. Fakat aralarında kırmızı bir deve diz üstü çöktü. Üzerinde beyaz hatlı siyah çuvallar vardı. Devenin biri kırıldı mı, kırılmadı mı onu da bilmiyorum; bunu da onlara sorun.'

1314 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 3/37

Onlar, 'Allah'a yemin olsun, bu da bir alamettir.' dediler.

'Sonra 'Ten'im'de filanca kabilenin kervanına rastladım. Onların önünde gri bir deve vardı. Ten'im tepesinden çıkmak üzerelerdi.'

Velid İbni Muğire:

"Bu sihirbazdır.' dedi.

Sonra bir kısım insanlar araştırmak için Ten'im'e doğru yola çıktılar. Resûlullah (sav)'in bütün anlattıklarının doğru çıktığını gördüler. Ona iman etmeleri gerekirken onu sihirbazlıkla itham ettiler ve 'Velid İbni Muğire söylediklerinde haklıdır.' dediler."[1315]

Bu hadise, daha önce iman eden ve davayı tasdik eden bazı insanlar için bir fitne oldu. Dolaylısıyla mürted olup dinden çıktılar. Kureyş'in ileri gelenleri Ebubekir Sıddık'a gittiler ve: "Arkadaşından haberin var mı? Bu gece Beytü'l-Makdis'e götürülüp Mekke'ye geri getirildiğini söylüyor. Sen buna inanıyor musun?" dediler.

Ebubekir:

"Gerçekten öyle söylemiş midir?" diye sordu.

Onlar:

"Evet." diye cevap verdiler.

O da:

"Vallahi eğer bunları o söylemişse, doğru söylemiştir!" dedi.

Onlar:

"Yani bu gece Beytü'l-Makdis'e gidip sabah olmadan geri geldiğini söylüyor, sen onu hâlâ tasdik ediyor musun?" dediler.

O da:

"Evet, ben onu bundan daha uzak olan şeylerde de tasdik ediyorum. Sabah veya akşam semadan yeryüzüne haber (vahiy) geldiğini bildiriyor ve ben de tasdik ediyorum." dedi. Bundan dolayıdır ki, ona "Sıdık" unvanı verildi.[1316]

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Her mihnetten (beladan ve imtihandan) sonra mutlaka bir hediye vardır. Resûlullah (sav) büyük mihnetlere maruz kaldı. İşte Kureyş. Mekke'de, Sakif kabilesinde ve bütün Arap kabilelerinde davetin önündeki bütün yoları kapattılar. Her taraftan davanın ve dava adamlarının aleyhine konulan ambargoyu sağlamlaştırdılar.

1315 El-Metalibu'l-Aliye, 4/201-204; Mucmau'z-Zevaid, 1/75-76; İbni Hişam, 2/11
1316 Hâkim, 3/62

Resûlullah (sav) en büyük hamisi olan amcası Ebu Talib'in vefatından sonra tehlikeye girdi. Bunlara rağmen yoluna devam etti. Rabbinin emrine sabretti. Hiçbir kınamacının kınaması, hiçbir savaş açanın savaşı ve hiçbir alay edenin hilesi onu Allah'a davet etmekten durduramadı, alıkoymadı.

Artık, büyük mihnetin zamanı geldi. İsra ve Mirac hadisesi Rabbü'l-Âlemin'in kaderi üzerine vuku buldu. İşte Allah Teâlâ bütün yaratıklar arasında sadece onu (sav) göklere çıkarıyor, sabrına ve cihadına karşılık ona ikramda bulunuyor, hiçbir aracı ve bir perde (engel) olmadan onunla buluşuyor, bütün mahlûkat arasında sadece onu gayb âlemlerine muttali kılıyor ve onu peygamber kardeşleriyle bir meydanda bir araya getiriyor. Böylece o (sav) peygamberlerin sonuncusu olduğu hâlde onlara imam ve rehber oluyor.[1317]

• Şüphesiz Resûlullah (sav) hicret merhalesi olan yeni bir merhaleye ve devletin kurulması için hareket noktasına doğru süratle gidiyordu.

Allah Teâlâ binadaki ilk tuğlaların parlak, değerli , güçlü, birbiriyle kenetlenmiş ve birbirine bağlı olmalarını istiyor.

Dolayısıyla bu imtihan ve denemeyi ortaya koydu ki, Müslümanların safını zayıf, mütereddit ve kalplerinde hastalık olan kimselerden temizlesin ve tasdik bakımından peygamberlerinin doğruluğuna dokunup yokladıktan sonra aynen doğruluğunu yoklayıp gören ve Rabbinin karşısındaki şerefinin boyutuna şahit olan halis ve güçlü müminleri sabit kılsın.

Resûlullah (sav)'e iman ederek, ona ve kendi dinlerine feda olsun diye hayatlarını sunarak Habib-i Mustafa'nın çevresinde olan Müslümanları kuşatan pay nasıl bir paydır ve onları kaplayıp örten saadet nasıl bir saadettir?! Taif meşakkatinden, himaye altında Mekke'ye girmekten ve çocukların ve sefihlerin eziyetinden sonra gerçekleşen bu olay karşısında kalplerine iman ne kadar yerleşip kök salacaktır?![1318]

• Şüphesiz Resûlullah (sav)'in şecaat ve cesareti, akılların inkâr ettiği ve ilk etapta zihinlerinin idrak etmediği bir şeyle müşriklerle karşı kaşıya gelmesinde şekillenmektedir.

Müşriklerle karşı karşıya gelme, inkârlarını ve alaylarını telakki etme korkusu, o şeyi açıklamaktan onu menetmedi.[1319]

Onlar her ne kadar hakkın aleyhinde toplansalar ve bütün var güçlerini seferber etseler dahi Resûlullah (sav) batıl ehli karşısında hakkı haykırma ve açığa vurma hususunda ümmetinin en parlak örneğini getirmektedir.

1317 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 1/447
1318 Age, 1/451
1319 Nebevi Siret, Ebu Faris, 220

Resûlullah'ın Beytü'l-Makdis'e yapmış olduğu gece yolculuğunu müşriklere anlatması ve Allah'ın kâfirlere tasdik etmeyi lazım kılacak alametleri ona izhar etmesi müşriklere karşı delili ikame etmede peygamberin hikmetindendir. O alametler şunlardır:

a)- Peygamber (sav)'in Beytü'l-Makdis'in vasıflarını anlatması. Hâlbuki onlardan bazıları Şam tarafına yolculuğa çıkmıştı ve Mescid-i Aksa'yı görmüşlerdi. Peygamber'in müşriklere oranın özelliklerini anlatması için Allah, Mescid-i Aksa'yı keşif yoluyla onun karşısına getirdi. Resûlullah onlara anlatınca, müşrikler anlatılan özelliklerin doğruluğunu ve tanıdıkları gerçeğe muvafık olduğunu ikrar ettiler.

b)– Revha'daki kervanlarından, kayıp olan deveden ve ağzı kapalı bir kaptan ağzını açarak su içerek haber vermesi.

c)– Develerin kaçtığı ikinci kervandan haber vermesi ve develerinden bir devenin ince ve isabetli bir şekilde özelliklerini anlatması.

d)– Ebva'daki üçüncü kervanlarından haber vermesi, önlerindeki devenin özelliklerini söylemesi ve kervanın filanca vakitte Ten'im tepesinden çıkacağını haber vermesi.

Müşrikler bu anlatılanlardan emin olabilmek için hemen araştırmaya başladılar. Sonuçta Hz. Peygamber'in haber verdiği bir şekilde anlattıklarının doğru çıktığını gördüler. Bu apaçık deliller onları susturan delillerdi. Bu deliller karşısında Peygamber'i yalancılıkla itham etmeye güç yetiremezlerdi.

Bu büyük yolculuk, yüksek seviyeli Rabbani bir terbiyedir. Peygamber (sav), yeryüzünün tamamını, içindeki yaratıklarla birlikte o geniş kâinatta küçük bir nokta olarak görmeye başladı. Mekke müşriklerinin bu uçsuz bucaksız kainataki ikamet yerleri ne kadardır ki!? Gerçekten onlar, bu kâinatta ancak küçücük bir parçayı temsil edebiliyorlar. O hâlde kâfirler, bütün mahlukatlar arasında Allah'ın seçtiği, mübarek ulvi yolculuğa has kıldığı, meleklerle ve peygamberlerle (as) buluşturup bir araya getirdiği, yedi göğü, Sidretü'l-Münteha'yı ve Beyt-i Ma'mur'u gösterdiği ve görüştüğü zatın karşısında ne yapabilecektir?[1320]

• Bu büyük olayda Ebubekir Sıddık (ra)'ın güçlü imanı ortaya çıkmaktadır. Kâfirler durumu kendisine haber verdiklerinde emin bir dille şöyle dedi: "Vallahi! Eğer bunları o söylemiş ise doğru söylemiştir!" Sonra Ebubekir sözlerini şöyle sürdürdü: "Vallahi, bundan daha uzak şeylerde de onu tasdik ediyorum. O, bana sabah veya akşam gökten yeryüzüne haber (vahiy) geldiğini bildiriyor ve ben onu tasdik ediyorum." İşte bununla "Sıddık"

1320 Et-Tarihu'l- İslami, Humeydi, 3/41-42

unvanını hak etti. Bu da fıkhın ve yakinin en son haddidir. Çünkü o, bu haber ile gökten inen vahyin arasında bir karşılaştırma yaparak onlara şu hakikati beyan etti: "Bu gibi hadiseler eğer sıradan bir insan için garipsenecek bir durum ise de ancak Peygamber'e oranla son derece normal olan hadiselerdi.[1321]

• İsra ve Mirac olayına hazırlık olmak üzere Resûlullah'ın göğsünün yarılıp kalbinin temizlenmesinde, sonra iman ve hikmetle doldurulmasındaki hikmet ve mübarek vücudunun göğsünün yarılması ve ondan kalbin çıkarılması sebebiyle etkilenmediği de ortaya çıkmaktadır.

Bu durum, onu (sav) normal korkulardan emin kılmaktadır. Bu gibi harikulade (âdet dışı) olayların te'viline kalkışmadan ve hakikatinden bir çıkarma girişiminde bulunmadan teslim olmak gerekmektedir. Çünkü Allah Teâlâ kudret sahibidir. Kudretine herhangi bir şeyin muhal olması düşünülemez.

• Resûlullah'ın süt ile şarap arasında muhayyer bırakılması ve sütü tercih edip içmesi, Cebrail (as)'ın da ona, "Fıtratı seçtin." deyip onu müjdelemesi, İslam dininin insan fıtratına uygun olduğunu ve onunla kaynaştığını te'kit etmektedir.

İnsan fıtratını yaratan, bu dini de yaratmıştır. Bu din insanların ihtiyaçlarını karşılar, meşru arzularını gerçekleştirir ve azgınlıklarına gem vurur. ***"Allah'ın insanlar üzerinde yaratmış olduğu 'fıtratullah'a dön! Allah'ın yaratmasında bir değişme yoktur. İşte sağlam din budur fakat insanların çoğu bilemezler."*** [1322]

• Peygamber'in Beytü'l-Makdis'e olan İsra'sı (yürüyüşü), uyanıkken ruh ve bedenle vuku bulmuştur. Selef ve halefin ezici çoğunluğu bu görüşü benimsemektedir. "İsra ruhla olmuştur ve rüya ile gerçekleşmiştir." diyenlere itimat edilmez. Çünkü eğer İsra rüya ile olsaydı, onda ayet ve mucize olmazdı ve kâfirler de onu uzak görmezlerdi ve yalanlamazdı. Çünkü bunun gibi olayların rüyada olması hiç kimse tarafından inkâr edilemez.[1323]

Sonra Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kulunu gece götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir."*** "Abd" kelimesinden maksat, Efendimiz Muhammed (sav)'dir. "Bi abdihi" sözcüğü hem ruhu hem de cesedi kapsamaktadır.[1324]

• Hz. Peygamber'in peygamberlere namaz kıldırması; diğer peygamberlerin Peygamberimizin önderliğini, liderliğini ve rehberliğini kabul etme-

---

1321 Age, 3/43
1322 Rum, 30
1323 El-Müstefad min Kasasi'l- Kur'an lid-Daveti ved-Duat, 2/91
1324 Tefsiru İbni Kesir, 3/23, Tefsiru'l-Kasimi, 10/189

lerine ve geçmiş peygamberlerin yaptıkları gibi, onlara tabi olanlar da Resûlullah (sav)'in önderliğini, rehberliğini ve ne önünden ne de arkasından batılın girmediği risaletini kabul etmelerine delalet etmektedir.

Dinler arası yakınlaşma (diyalog) kongrelerini tertip edenlerin şu hakikati idrak etmeleri ve ona davet etmeleri gerekmektedir; o hakikat şudur: Sapık olan dinlerden çıkıp ayrılmak ve Resûlullah (sav)'e ve onun risaletine iman etme zorunludur. Yine onların, cahiliye nizamlarından bir nizama ve cahiliye durumlarından bir duruma hizmet eden bu çirkef ve karanlık ilişkilerin hakikatini de idrak etmeleri gerekir.

"Allah'ın Mesih olduğuna, *"Mesih'in Allah'ın oğlu olduğuna ve Allah'ın üç ilahtan biri olduğuna"* inanan sapık akide veya *"Üzeyir'in Allah'ın oğlu"* olduğuna inanan ve Allah'ın kelamını tahrif eden kimseler ile *"Şüphesiz Allah birdir, ortağı, babası, çocuğu ve eşi yoktur."* diye inananlar arasında herhangi bir yakınlaşma ve diyalogdan bahsetmek abesle iştigaldir ve boş bir sözdür.[1325]

• Mescid-i Aksa ile Mescid-i Haram'ın arasında bağ kurmanın arkasında nice hikmetler, anlamlar ve faydalar bulunmaktadır. Onlardan bazıları şunlardır:

Müslümanlara nisbeten Mescid-i Aksa'nın ehemmiyeti:

Mescid-i Aksa, peygamberlerinin İsra makamı ve yüksek semalara gitmek için Mirac'ı olmuştur. Mekke dönemi boyunca onların kıblesi olmuştur. Bu da, Mescid-i Aksa'yı ve Filistin'i sevmelerine dair Müslümanlar için bir yönlendirme ve irşaddır. Çünkü orası mübarektir ve mukaddestir.

Her iki mescid arasındaki bağ, Müslümanları Mescid-i Aksa karşısındaki sorumluluklarının ve Mescid-i Aksa'yı şirkin kirlerinden ve teslis (üçleme) akidesinden kurtarma sorumluluklarının bilincine varmakta ve bu sorumluluğu onlara bildirmektedir. Nasıl ki Mescid-i Haram'ı şirkin kirlerinden ve putlara kulluk yapmaktan kurtarmak onların sorumluluğu idi ise bu da öyledir.

Yine Mescid-i Aksa ile Mescid-i Haram arasındaki bağ, Müslümanları Mescid-i Aksa'ya olan tehdit, Mescid-i Haram'a ve ehline tehdit olduğunun ve Mescid-i Aksa'ya yapılacak kötülük ve saldırıların Mescid-i Haram'a yapılacak kötülük ve saldırıların mukkadimesi olduğunun şuuruna vardırmaktadır. Binaenaleyh, Mescid-i Aksa, Mescid-i Haram'a giden yolun kapısıdır.

Mescid-i Aksa'nın Müslümanların elinden çıkması şu demektir: Mescid-i Haram ve Hicaz mıntıkasının emniyeti tehdit altındadır ve onları işgal etmek için düşmanların bütün dikkatleri oralara yönelmiştir.

Tarih geçmişten günümüze dek bu söylediklerimizi teyit etmektedir. Zi-

1325 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 213

ra Haçlı savaşlarının tarihi bize şunu haber vermektedir: Kerek memleketinin sahibi (Arnat), Mescid-i Nebevî'de Resûlullah (sav)'in kabrine ve mübarek cesedine saldırmak üzere bir grup militanı (teröristi) Hicaz'a gönderdi.

Portekizliler (Hıristiyan Katolikler), son asırların başlarında geçmişte Haçlı atalarının uygulamaya koymaktan aciz kaldıkları çirkin planlarını gerçekleştirmek üzere Harameyn-i Şerifeyn'e ulaşma girişiminde bulundular. Ancak Memaliklerin ve aynı şekilde Osmanlıların gösterdikleri şiddetli mukavemet, cehennemlik planlarının tamamlanmasının önüne geçti.

Yahudilerin (Siyonistlerin) Beytü'l-Makdis'i işgal ettikleri 1967 savaşından sonra Siyonist elebaşılar, "Bundan sonra yegâne hedefimiz Hicaz'ı işgal etmektir. Onun başında da Peygamber şehri Medine ve Hayber gelmektedir." diyerek islama ve onun şerefli peygamberine karşı taşıdıkları kini yüksek sesle dile getirdiler.

Siyonist askerler Kudüs'e girdikten sonra Yahudi komutan David, Yahudilerden oluşan askerlerle ve gençlerle Mescid-i Aksa yakınında bir kutlama merasimi tertipledi. O merasimde ateşli bir konuşma yaptı. Konuşmasını şu sözlerle tamamladı: "Biz Kudüs'ü aldık. Artık Yesrib (Medine) yolundayız.[1326]

Siyonist başbakan Golda Meir, Beytü'l-Makdis işgalinden sonra Akabe körfezinin kıyısında durup şöyle diyordu: "Medine ve Hicaz'dan atalarımın kokusunu kokluyorum. Orası yurdumuzdur. İleride onları da geri alacağız."[1327]

Ondan sonra Yahudiler Fırat ile Nil arasındaki bölgeyi kapsayan, sözde kendilerine va'dedilmiş topraklar olarak gördükleri coğrafyada kuracakları devletlerinin haritasını yayınladılar. Arap yarımadası, Ürdün, Suriye, Irak, Mısır, Yemen, Kuveyt ve Basra Körfezi'nin tamamı ve Türkiye'nin bir kısmı bu haritada yer almaktadır.

1967 savaşından zaferle çıktıktan sonra devletlerinin haritasını Avrupa'ya dağıttılar.[1328]

• İsra suresini okuyan kimse, Allah Teâlâ'nın İsra kıssasını bir tek ayette zikrettiğini görecektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O gerçekten işitendir, görendir." [1329]

1326 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 314
1327 Ürdün Düstur Dergisi, 4613, Emil el-Ğuri'nin kaleminden Ebu Faris'in Es-Sire En-Nebeviyye , 215 adlı eserinden naklen
1328 Es-Sire En-Nebeviyye Es-Sahiha, Ebu Faris, 215
1329 İsra, 1

Sonra Allah Teâlâ, Yahudilerin ayıplarını ve suçlarını zikretmektedir. Daha sonra, ***"Bu Kur'an en doğru yola iletmektedir."*** diye onları ikaz etmekte ve dikkatlerini çekmektedir.

İsra suresinin ayetleri arasındaki irtibat, Yahudilerin, insanlık ümmetinin liderlik makamından azledileceklerine işaret etmektedir. Yahudiler büyük suçları işledikleri zaman, bu makamda kalmalarına hiçbir mecal kalmadı. Bu makam, Peygamber (sav)'e geçecek ve İbrahimî davanın her iki merkezi toplanıp ona verilecektir.[1330]

İsra suresi, İsrail diktatörlüğüne değinmiştir ve o zamanın süper güçleri olan Fars ve Rum imparatorluklarının pençeleri arasından nasıl düştüğünü ve yok olup gittiğini açıklamıştır. Onun içindir ki, İsra yolculuğunda Resûlullah (sav) ve ümmeti için büyük faydalardan biri, Allah Teâlâ'nın bazı ayetlerini görmektir. Çünkü Mescid-i Aksa'ya bağlantılı olan Allah Teâlâ'nın en açık ayetlerinin bazıları, İsra'dan önce Rum-Fars ile İsraillilerin arasındaki mücadelenin yansıttığı ayetleridir.[1331]

"Biz, Musa'ya kitabı verdik ve İsrailoğullarına, 'Benden başkasını dayanılıp güvenilen bir Rab edinmeyin.' diyerek bu kitabı bir hidayet rehberi kıldık. (Ey) Nuh ile birlikte (gemide) taşıdığımız kimselerin nesli! Şunu bilin ki Nuh, çok şükreden bir kul idi. Biz, kitapta İsrailoğullarına, 'Sizler, yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız ve azgınlık derecesinde bir kibre kapılacaksınız.' diye bildirdik. Bunlardan ilkinin zamanı gelince, üzerinize güçlü kuvvetli kullarımızı gönderdik. Bunlar, evlerin arasında dolaşarak (sizi) aradılar. Bu, yerine getirilmiş bir vaat idi. Sonra onlara karşı size tekrar (galibiyet ve zafer) verdik, servet ve oğullarla gücünüzü arttırdık, sayınızı daha da çoğalttık. Eğer iyilik ederseniz kendinize etmiş, kötülük ederseniz yine kendinize etmiş olursunuz. Artık diğer cezalandırma zamanı gelince, yüzünüzü size dar etsinler, daha önce girdikleri gibi yine mescide (Süleyman Mabedi'ne) girsinler ve ellerine geçirdikleri her şeyi büsbütün tahrip etsinler (diye, başınıza yine düşmanlarınızı musallat kıldık)."[1332]

İbni Kesir, '*El-Bidaye ve'n-Nihaye*' adlı eserinde şöyle söylemektedir: "Buhtunnasr adında bir komutan, Fars kralının emriyle Yahudi memleketini tahrip etti ve evlerin arasında dolaşarak sizi aradı. Bu sebeple İsrailoğulları çeşitli yerlere dağıldılar. Bir grup Hicaz'a, bir grup Yesrib'e (Medine), bir grup Vadi'l-Kura'ya ve küçük bir grup da Mısır'a gitti.[1333]

1330 Er-Rahiki'l-Mahtum, 120, (az bir tasarruf ile)
1331 El-Fikhüs-Siyasi fil-Kur'ani'l-Mekki, 149
1332 İsra, 2-7
1333 Üsulü'l-Fikri Es-Siyasi, 151

Yahudi devletinin Farslar tarafından yıkılması, M.Ö. 597'de vuku buldu.[1334]

İkinci yıkım ise, "Yahudi devletinin binası iade edildikten sonra" Romalıların Yahudi devletini yıkmasıdır. Bu yıkım, ilk miladi asırda 70'de meydana geldi. Rum komutanı Titos, Orşil'in heykelini yıktı ve Yahudilere dinî ve siyasi baskı yapmaya başladı. Romalıların dinî ve siyasi baskısı yüzünden Yahudiler kaçmaya başladılar ve peş peşe Kudüs'ten hicret ettiler. Bazıları ilk önceleri atalarının gittikleri Arap yarımadasının güneyine kadar gittiler.[1335]

Yahudiler, İrşat ve ibret almak için hikayeleri anlatılan Ad ve Semud gibi sırf tarihte gelip geçen bir ümmet değildir. Fakat onlar, Resûlullah (sav)'in yaşadığı ve İslam devletini kurmak için hareket ettiği Arap sahasında yoğun bir varlık gösteren bir millettiler. Çünkü Yahudiler, ekonomik konumlarından ziyade fikrî bir otorite merkezini oluşturuyorlardı. Zira peygamberlik özelliklerini belirtmeye, mucizeleri talep etmeye, peygamberlerin doğruluğu ve risalelerin sahih olması için şartları koymaya onları ehil kılan Nebevî miras kitapları, haberleri ve âlimleri vardı yanlarında. Nasıl ki Kureyş, İslam ile savaşmada Kâbe'yi kullanıyor idiyseler, Yahudiler de Kur'an ile savaşmada Tevrat'ı kullanıyorlardı. Eğer Muhammed (sav), Kureyş ile bir kere savaşmayı beklerse Yahudilerle çok kere savaşmayı göze alması ve beklemesi gerekmekteydi.[1336]

İsra suresi; Fars, Bizans ve Yahudiler arasında uluslararası anlaşmazlıkların bir yanını tasvir etmektedir. Ondan sonra nazil olan Rum suresi de aynı şekilde uluslararası mücadele ve anlaşmazlıklardan bahsetmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır

"Elif Lâm Mim; Rumlar yenildi. Arapların bulunduğu bölgeye en yakın bir yerde. Hâlbuki onlar, bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir. Onların bu yenilgilerinden önce de sonra da emir Allah'ındır. O gün müminler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir. Allah, dilediğine yardım eder, galip kılar. O, mutlak güç sahibidir, çok merhamet edendir. (Bu) Allah'ın vaat ettiğidir. Allah vaadinden caymaz; fakat insanların çoğu bilmezler. Onlar, dünya hayatının görünen yüzünü bilirler. Ahiretten ise, onlar tamamen gafildirler."[1337]

Kureyş müşrikleri Rumlara karşı Farsların galip gelmesini istiyorlardı. Çünkü hem Kureyş hem de Farslar putperestti. Müslümanlar ise Rumların Farslara karşı galip gelmesini istiyorlardı. Çünkü onlar kitap ehliydi. Müfessirler, Kur'an'ın, Rumların galibiyetini ve Farsların hezimetini kesin ifade ettiği Rum ile Farslar arasında ileride vuku bulacak savaş ile ilgili Ebubekir

1334 Age, 152
1335 İbni Haldun, 2/206
1336 Age, 153
1337 Rum, 1-7

Sıddık (ra) ile Mekke müşrikleri arasında cereyan eden iddia (bahis) hakkında çok sayıda detay anlatmaktadırlar.[1338]

İbni Atiyye, düşünmeye değer başka bir görüşü savunarak şöyle söylemektedir: "En yakın görüş, Müslümanların sevincini aklın ve düşüncenin gerekli kıldığı bir sebebe bağlamak gerekir. O da küçük düşmanın (Rumların) galip gelme sevincidir. (Çünkü daha sonra ona karşı gelmek daha kolay olur ve masrafsız olurdu.) Ne zaman en büyük düşman (Fars) galip gelirse, onlardan daha fazla korkulacaktır. Resûlullah (sav) dininin, Allah tarafından kendisine gönderilen şeriatın zuhurunu ve diğer ümmetlere galip gelmesini arzuluyordu. Buna karşı Mekke kâfirleri onu (sav) yok edecek ve kendilerini ondan kurtarıp rahata kavuşturacak bir kralın pençesine girmesini istiyorlardı. Bu durum, konuyu İbni Atiyye'nin ileri sürdüğü görüşle birlikte iyi düşünüp değerlendirilmesini gerektirir.[1339]

İbni Atiyye, "Mü'minlerin büyük sevincinin sebebi Rum kitap ehlidir." veya "Rumların Farslara karşı zaferi Kur'an'ın verdiği haberin doğruluğuna delalet edecek bir maddi delil olacaktır." dediği için değildir. Ancak onun asıl sebebi şudur: Allah Teâlâ, Rum teşkilatını, henüz teşkilatlı bir gücü olmayan Müslümanların lehine görevlendirdi. Çünkü Rum'u Fars devletine musallat kılıp onları parçalatarak kuvvetlerini kırdıktan sonra, savaşlardan zaferle ama yorgun ve zayıf bir kuvvetle çıkaracaktı. Bu da, Müslümanların onlara karşı zafer kazanmalarına yol açacaktı ve bununla da İslam için birbiriyle savaşan her iki kuvvetin enkazı üzerinde uluslararası yeni bir güç olarak ortaya çıkma yolu açılacaktı.[1340]

• Namazın önemi ve şerefinin büyüklüğü: Nebevî sünnette namazın Mirac gecesinde İslam ümmetine farz kılındığı sabit olmuştur. Bunda, İbni Kesir'in de dediği gibi, "Namazın şerefine ve yüceliğine büyük bir itina vardır."[1341]

Davetçilerin, namazın ehemmiyeti ve onun muhafazası üzerinde özenle durmaları, onun önemini ve şerefini zikrettiklerinde namazın Mirac gecesinde farz olduğunu ve Resûlullah'ın, vefatından önce en son tavsiye ettiği şeylerden biri olduğunu anlatmaları gerekmektedir.[1342]

• Resûlullah (sav)'e, "Rabbini gördün mü?" diye soruldu.

Resûlullah, ***"O bir nurdur; O'nu nasıl görebilirim ki?"*** diye cevap verdi.[1343]

1338 Taberi Tefsiri, 21/12
1339 Tefsiru İbni Atiyye, 11/425
1340 Üsulü'l-Fikrî, es-Siyasi, 158
1341 İbni Kesir Tefsiri, 3/23
1342 El-Müstefad min Kasasil-Kur'an lid-Daveti, 3/93
1343 Müslim, 178; Tirmizi, 3278

• Resûlullah (sav), İsra ve Mirac gecesinde müşahede ettiği gibi sosyal hastalıkların tehlikelerinden bahsetti ve cezalarını beyan etti. O sosyal hastalıklardan ve cezalardan bazıları şunlardır:

Gıybet suçu ve gıybet edenlerin cezası: Resûlullah bir kısım adamlar gördü. Onların deve dudakları gibi dudakları vardı. Ellerinde bir avuçluk taşlar büyüklüğünde ateşten parçalar vardı. Ağızlarına sokuyorlar ve arkalarından çıkıyordu. Cibril ona, "Bunlar yetim malını zulüm ederek yiyenlerdir." diye haber verdi.[1344]

Faiz yiyenler: Peygamber (sav), karınları evler büyüklüğünde bir kavim gördü. Karınlarında dışarıdan dahi görülen yılanlar vardı. Cibril ona, "Bunlar, faiz yiyenlerdir." diye söyledi.[1345]

Rivayetler, zina edenlerin, zekât vermeyenlerin, fitne hatiplerinin ve emanete laubalilik yapanların cezalarını da anlatmaktadır.[1346]

Mücahitlerin sevabı: İsra ve Mirac gecesinde Peygamber (sav), bir günde eken, ikinci günde biçen ve her biçtiklerinde hemen eski hâline gelen bir kavimin yanından geçti. Cibril ona: "Onlar Allah yolunda cihad edenlerdir. Onların hasenatı 700 katına kadar katlanmaktadır ve infak ettikleri her şeyin yeri doldurulur." dedi.[1347]

• *Ashab-ı Kiram'ın Mescid-i Aksa 'nın önemini idrak etmeleri:* Mescid-i Aksa , Romalıların hükmü altına esir düşmüştü. Sahabeler onun karşısındaki sorumluluklarını idrak etmişlerdi. Dolayısıyla Hz. Ömer zamanında onu kurtarıp özgürlüğüne kavuşturdular. Muhammed Mustafa (sav)'in hicretinden beş asır sonra Haçlılar orada bozgunculuk çıkardıkları zamana kadar Mescid-i Aksa güven ve emniyet nimetleri içerisinde yaşıyordu. Haçlılar yaklaşık bir asır orada tahribat yaptılar, bozgunculuk çıkardılar. Ancak Salahaddin Eyyubi komutasındaki Müslümanlar onu Haçlılardan kurtardılar. İşte şimdi o Mescid-i Aksa, Siyonist İsrail'in İşgali altına düşmüş inliyor. O hâlde onu kurtarmanın yolu nedir?[1348]

Mescid-i Aksa'yı kurtarmanın yolu, Allah yolunda ve Sahabe-i Kiram'ın izledikleri yol ve takip ettikleri metot üzerinde cihad yapmaktır.

1344 İbni Hişam, 2/47

1345 Mirac yolculuğunda Peygamber (sav)'in gördüğü cezalarla ilgili rivayetlerin kaynağı, Ebu Said el-Hudri'den rivayet edilen hadistir. Bu hadis, bazı tefsir kitaplarında ve İbni Hişam siretinde, Miraç kıssasında mevcuttur. Ancak bu konuda Resûlullah (sav)'den sahih bir nass varit olmamıştır ve bu hadis Buhari veya Müslim gibi kaynaklarda tahriç edilmemiştir. Allah daha iyi bilir.

1346 Ahmed, 3/120, 180, 231, 239; Abd İbni Humeydi, 1222; Taberi Tefsiri, 15/7; El-Fethu'r-Rabbani, 20/257

1347 Bezzar, 55; Mecmauz-Zevaid, 1/6772; Münziri, Et-Terğib vet-Terhib, 1129 ve El-Hasaisul -Kübra, 1/171 ve Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 220

1348 Nebevi Siret, Ebu Faris, 220

BEŞİNCİ BÖLÜM

RESULULLAH (SAV)'İN KABİLELERİ DOLAŞMASI VE SAHABELERİN MEDİNE'YE HİCRETİ

1.
KONU

YARDIM İSTEMEK İÇİN RESULULLAH (SAV)'İN KABİLELERİ DOLAŞMASI

Peygamber (sav)'in Taif dönüşünden sonra, panayır günlerinde kendini Arap kabilelerine tanıtmaya başlayarak onlara İslam'ı açıklıyor ve Allah Teâlâ'nın kelamını tebliğ edebilmek için himaye ve yardım talep ediyordu.

Resûlullah (sav), hedefleri belli, alametleri açık davet ve siyasi bir plan çerçevesinde kabilelerin toplandığı hac mevsimlerinde ve ticaret panayırlarında harekete geçiyordu.

Peygamber (sav) kabileleri dolaşırken Hz. Ebubekir Sıddık ona refakat ediyordu. Hz. Ebubekir (ra) Arap neseplerinde ve tarihlerinde uzmanlaşmıştı. Her ikisi "belli başlı insanları ve kabile eşraflarını" hedefliyorlardı. Peygamber (sav) konuşmaya başlamadan ve davasını arz etmeden önce, Hz. Ebubekir onlara şu soruları yöneltiyordu: "Hazırlığınız nasıl? Sayınız kaçtır? Sizdeki korunma nasıldır? Sizde savaş nasıldır? Bunların sorulmasından sonra Resûlullah (sav) konuşmaya başlıyordu."[1349]

Makrizi, "*İmtü'l-Esma*" adlı kitabında şöyle diyor: "Sonra Resûlullah (sav) panayır günlerinde kendini Arap kabilelerine tanıtarak onları İslam'a davet ediyordu."

Bu kabileler şunlardı: Amiroğulları, Gassan, Ferazeoğulları, Mürreoğulları, Hanifeoğulları, Süleymoğulları, Absoğulları, Nasroğulları, Salebe İbni Ukabe, Kinde, Kelb, Haris İbni Ka'b oğulları, Azreoğulları, Kays İbni Hatim ve Ebu'l-Yüsr Enes İbni Ebi Rafi.

Vakidi, bu kabilelerin hepsinin haberlerini teker teker saymıştır. Resûlullah (sav)'in, Kinde ile başlayıp onları İslam'a davet ettiği söylenir; sonra Kelb, sonra Hanifeoğulları, sonra da Amiroğullarını davet etmişti.

Onlara: ***"İçinizden hangi adam beni kavmine götürüp beni koruyacak?***

1349 El-Ensab, Semai, 1/36

Kureyş, Rabbimin risaletini tebliğ etmekten beni menetti." diyordu. Ebu Leheb de arkasından insanlara: "Onu dinlemeyin, o bir yalancıdır." diyordu.[1350]

Peygamber (sav) büyük eziyetlere uğradı. Tirmizi, Cabir (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) hac mevsiminde Arafat'ta kendini tanıtarak, ***"Hangi adam beni kavmine götürüp beni koruyacak? Kureyş, Rabbinin risaletini tebliğ etmekten beni menetti."***diyordu.[1351]

KABİLELERİ DOLAŞMA ESNASINDA MÜŞRİKLERİN PLAN VE HİLELERİNE KARŞI KOYMADA PEYGAMBER (SAV)'İN KULLANDIĞI YÖNTEMLER

• Kabilelerle Gece Vaktinde Buluşmak

Resûlullah (sav)'in yüksek hikmeti gereği, kabilelerle buluşmak üzere gece karanlığında çıkıyordu. Ta ki müşriklerden hiçbiri her hangi bir görüşmeye engel olmasın.[1352]

Resûlullah (sav) herhangi bir kabile ile bağlantı kurduğu zaman Kureyş hemen aleyhte propaganda yapmaya başlıyordu.

İşte Peygamber (sav)'in bu şekilde çalışması, Kureyş'in izlediği karşı propagandayı etkisiz hâle getirmede son derece başarılı bir çalışma oldu.

Bu karşı taktiğin başarılı olmasının delili ise, Peygamber (sav)'in Evs ve Hazrec kabileleriyle irtibatı gece olmasıdır. Bundan dolayı birinci ve ikinci Akabe Biatleri geceleyin gerçekleşti.[1353]

• Kabileleri Evlerinde Ziyaret Etmesi

Peygamber (sav), Kelb'i, Hanifeoğullarını ve Amiroğullarını evlerinde ziyaret etti. Bununla da Kureyş'in kovalamacasından uzak olmayı, dolayısıyla Kureyş'in mesele çıkarması ve çirkinleştirme çabası olmadan, münasip yolla kabilelerle görüşme imkânına kolayca sahip olmayı hedefliyordu.

• Yardımcıların Refakati

Hz. Ebubekir ile Hz. Ali (ra), kabilelerle yaptığı bazı görüşmelerde Resûlullah (sav)'e refakat ediyorlardı. Bu refakat Hz. Ebubekir'in Arap kabilelerini bilmesi yanında, davet edilenlerin, "Peygamber (sav) tek başınadır. Akrabalarından ve kavminin eşrafından yardım edeni yoktur." diye zannetmemeleri içindi.[1354]

1350 İmtau'l-Esma Makrizi, 1/30-31
1351 Ebu Davud, 4734; Tirmizi, 2925; İbni Mâce 201; Ahmed b. Hanbel, 3/390
1352 Tarihu'l-İslami Necip Abadi, 1/129; ErRihaku'l-Mahtum'dan naklen
1353 Es-Sire En-Nebeviyye Kırae li-Cevabini'l-Hazri vel-Himaye, 116
1354 Age, 116

Hz. Ebubekir (ra)'ın Arapların neseplerini bilmesi sebebiyle , kabilelerin köklerini tanıma hususunda Resûlullah (sav)'e yardımcı oluyordu. Dolayısıyla İslâm davetinin sorumluluğunu için en iyilerini seçmeye olanak sağlıyordu.

• Kabilenin Himayesinden Emin Olmak

Önemli güvenlik yanlarından biri de, Peygamber (sav) daveti onlara yöneltmeden ve onlardan himaye talep etmeden önce, kabilelerin yanındaki korunma, üstünlük ve kuvvet ile ilgili soru sormasıdır. Zira davayı himaye edecek kabilenin kuvveti ve üstünlüğünü bilmek zorunludur, önemli ve gereklidir. Çünkü ileride bu kabile bütün şer ve batıl güçleriyle karşı karşıya gelecektir. Dolayısıyla davet karargâhını korumaya, davetin anlatılması yükümlüklerini taşımaya, davetin önündeki bütün engelleri kaldırmaya ve düşmanları korkutacak maddi ve manevi hazırlık bakımından bu rolü oynamaya ehil olması gerekmektedir.[1355]

AMİROĞULLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

Resûlullah (sav) Amiroğullarıyla görüşmeler yapmayı tercih etti. O görüşmeler, araştırma ve planlama esasları üzerine yapıldı.

Peygamber (sav) ve arkadaşı Hz. Ebubekir (ra) şu hakikati iyi biliyorlardı: Amiroğulları kabilesi savaşçı, sayıları çok ve malları bol olan bir kabiledir ve hatta savaşlarda kadınları hiç esir düşmemiş, hiçbir krala tabi olmamış ve hiç kimseye haraç vermemiş beş kabileden biridir. Bunların durumu, tıpkı Kureyş ve Huzaa kabilelerinin durumu gibidir.[1356] Nitekim Resûlullah, Amiroğulları ile Sakifoğulları arasında bir çekişmenin olduğunu biliyordu.

Siyer kitaplarında şu bilgi geçmektedir: Beni Amir bin Sa'sa' Resûlullah'ın yanına gelince onu Allah'a davet etti ve kendisini ona tanıttı. Orada bulunan ve adı **Beyhare bin Firas** olan bir adam, *"Allah'a yemin olsun ki Kureyş'ten bu adamı alsam bütün Arapları yenerim."* dedi ve şöyle devam etti. "Eğer biz senin bu işine tabi olursak sonra da Allah bizi düşmanlarımıza karşı galip getirirse bundan sonra bu işte bize bir şey düşer mi? Bu konuda görüşün nedir?"

Peygamberimiz şöyle buyurdu: ***"Bu iş Allah'ındır; dilediğine verir."***

Adam: "Biz Araplara boğazlarımızı sensiz hedef yapalım, sonra Allah seni galip getirdiğinde de iş başkalarının olsun. Bizim senin işine ihtiyacımız yok." dedi.[1357]

1355 Age, 116-117
1356 Üsulü'l-Fikri es-Siyasi, 182
1357 İbni Hişam, 2/66; Ebu Nuam, Delail, 215

ŞEYBANOĞULLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

Hz. Ali (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Allah Tealâ Peygamberine (sav) kendini Arap kabilelerine arz etmesini emrettiği zaman, Peygamber (sav) çıktı. Ben de onunla birlikte idim.

Biz kabileleri dolaştık. Sonra ağırbaşlılığın ve sükûnetin hâkim olduğu bir meclise geldik. Ebubekir öne çıkarak selam verdi ve şöyle sordu:

'Siz hangi kabiledensiniz?'

Onlar:

'Şeyban İbni Sa'lebeoğullarındanız.' diye cevap verdiler. Bu cevap üzerine Hz. Peygamber (sav)'e dönerek:

'Babam ve anam sana feda olsun. Bunlar Şeybanoğullarının en şereflileridir.' dedi. Bunların arasında Mefruk İbni Amr vardı.

Mefruk, yakışıklı ve konuşma yönünden hepsinden ileri idi. Göğüslerine kadar uzanan iki saç örgüsü vardı. Mecliste Ebubekir'e en yakın oturan o idi.

Hz. Ebubekir (ra):

'Kaç kişisiniz?' diye sordu.

Mefruk:

'Bin kişiyi geçiyoruz. Ve bin kişi de azlıktan dolayı yenilmez.' dedi.

Hz. Ebubekir:

'Korumanız nasıldır?' diye sordu.

'Bizim bir şerefimiz vardır. Her kavmin de bir şerefi vardır.' dedi.

Hz. Ebubekir:

'Düşmanlarınızla aranızdaki savaş nasıldı?' diye sordu.

Mefruk:

'Biz düşmanla karşı karşıya geldiğimizde çok kızgın oluruz. Ve kızdığımız zaman çok sert oluruz. Atlarımızı evlatlarımıza tercih ederiz. Silaha sarılmayı da kadına tercih ederiz. Zafer ise Allah (cc)'dandır. Bazen lehimize, bazen de aleyhimize olur. Umarım sen Kureyşlilerin kardeşlerindensin?' dedi.

Hz. Ebubekir:

'Allah Tealâ'nın Resûlü ile ilgili haber size ulaştıysa, işte o, şu zattır.' dedi.

Mefruk:

'Onun böyle bir iddiada bulunduğu haberi bize ulaştı. Neye davet ediyorsun sen, ey Kureyşlilerin kardeşi?' dedi.

Resûlullah (sav) ilerleyerek:

'Sizi Allah (cc)'dan başka hiçbir ilah olmadığına, O'nun birliğine ve ortağı olmadığına, benim de Allah Tealâ'nın elçisi olduğuma inanmaya ve beni koruyup, bana yardım etmenize davet ediyorum. Kureyş, Allah Tealâ'nın emrine karşı çıktı, O'nun elçisini yalanladı ve batılı hakka tercih etti. Şüphesiz Allah Tealâ her şeyden mustağnidir ve bütün övgüler O'nadır.' dedi.

Mefruk:

'Başka neye davet ediyorsun, ey Kureyşli kardeş? Allah Teala'ya yemin olsun! Bugüne kadar böyle güzel bir sözü işitmedim.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şu ayet-i kerimeyi okudu: ***'De ki: 'Gelin, size Rabbinizin haram kıldığını söyleyeyim: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anaya babaya iyilik yapın, yoksulluktan dolayı çocuklarınızı katletmeyin ki, sizin ve onların rızkını veren biziz, gizli ve açık kötülüklere yaklaşmayın, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın. Allah bunları size düşünesiniz diye buyurmaktadır.''***[1358]

Mefruk:

'Ey Kureyşlilerin kardeşi! Allah'a yemin olsun ki, iyi ahlaka ve güzel amellere davet ettin. Seni yalanlayan ve sana karşı olan millet iftira ediyor.' dedi. Sanki, Hani İbni Kebise'yi de söze katmak istercesine, 'Bu da büyüğümüz ve dinimizin önderi Hani İbni Kebise'dir.' dedi ve sözü ona bıraktı.

Hani:

'Ey Kureyşli kardeş! Söylediklerini dinledim. Bizimle oturduğun başı sonu belli olmayan bir celsede, hemen dinimizi terk etmemiz ve senin dinine uymamız, görüşte bir zillettir ve akıbetin ne olacağını az düşünmeye işarettir. Zillet yani kayma daima aceleden gelir. Bizim arkamızda, gıyabında anlaşma yapmayı hoş görmediğimiz bir kavim vardır. Fakat siz dönünüz, biz de dönelim. Siz sonucu bekleyin, biz de sonucu bekleyelim.' dedi.

Sonra söze Müsenna İbni Harise'yi katmak istermiş gibi: 'Bu da büyüğümüz ve savaş önderimiz Müsenna İbni Harise'dir.' dedi. Müsenna (Daha sonra Müslüman oldu.), 'Söylediklerini duydum, ey Kureyşli kardeş! Dinimizi terk etmemiz ve senin dinine uymamız konusundaki cevabım Hani İbni Kenise'nin cevabıdır. Biz Yemame ile Semame'nin suları arasında oturmaktayız.' dedi.

Peygamber (sav):

'Bu sular nedir?' diye sordu.

Müsenna:

'Kisra'nın nehirleriyle Arapların suyudur. Kisra nehirlerinden olma-

1358 En'am, 157

yanların günahları affedilemez, özürleri kabul edilemez ama sularından olanların günahları affolunur ve özürleri kabul olunur. Biz buraya Kisra ile anlaşma yaparak girdik, burada ne yeni bir şey çıkaracağız, ne de yeni bir şeyi çıkaranları koruyacağız. Görüyorum ki, senin bu durumun kralların hoşuna gitmez. Eğer seni barındırmamızı ve sana yardım etmemizi istersen Arap sularının bu tarafında bunu yapabiliriz.' dedi.

Peygamber (sav):

'Açıkça doğruyu söylediğiniz için, kötü bir harekette bulunmuş değilsiniz. Şüphesiz Allah Tealâ'nın dinini ancak onu her yönden ihata edenler ayakta tutabilirler. Allah Tealâ'nın onların topraklarını ve diyarlarını sizin elinize vereceğini ve onların kadınlarını size cariye yapacağını da biliyor musunuz? Allah'ı tesbih edip onu tasdik etmeyecek misiniz?' dedi.[1359]

Dersler, İbretler ve Faydalar

Peygamber (sav) talep ettiği yardımın özel bir durumu vardı. O durum şu şekilde izah edilebilir:

a)- Resûlullah (sav)'in Mekke haricinde yardım talebi, Kureyş'ten onu koruyan amcası Ebu Talib'in vefatının hemen akabinde eziyetlerin şiddetlenmesinden sonra gözle görülür yoğun bir şekilde başlamıştır. Çünkü davayı taşıyan bir kimse şiddet, baskı ve terör ortamında davet ve davete icabet etme talebi sağlamak için aktif bir şekilde hareket etmeye güç yetiremez.

b)- Resûlullah (sav)'in, yardım talep etmek üzere kendi nefsini kabilelere arz etmesi, Allah Tealâ'nın emriyle olup, Mekke'de davetin vardığı sıkıntılı ortamın ve zor şartların gerektirdiği sırf bir ictihad değildi.

c)- Resûlullah (sav), yardım talebini, tabi olanları tarafından sözleri dinlenen ve itaat edilen kabile liderlerine, şeref ve mevki sahiplerine hasredip onlarla sınırlandırdı. Çünkü davaya ve davet sahibine himaye sağlamaya ancak onların güçleri yetmekteydi.

d)- Peygamber (sav)'in siretinde, yardım talebi hususuyla ilgili şu hakikat mülahaza edilmektedir: Peygamber (sav) iki şey için yardım talebinde bulunuyordu:

• O (sav), davet ve tebliğinin korunma altına alınabilmesi için yardım talep ediyordu. Ta ki, insanlar arasında himaye altında ve hem ona hem de kendine tabi olanlara kötülük yapılmaktan uzak bir şekilde yürüyebilsin.

• Peygamber (sav), davet esası üzerine hüküm ve idarenin anahtarla-

1359 Ebu Nuaym, Delailun-Nübüvve, 214; El-Bidaye ven-Nihaye, 3/142-145; Bunda Salihi'nin Sübulü'l-Huda kitabında bulunmayan fazladan şeyler vardır., 2/596-597

rını teslim almak için yardım talep ediyordu. Tabii ki bu da doğal bir tertiptir.

• Resûlullah (sav), yardım sunmaya hazır olan güçlere herhangi bir garanti vermeyi kabul etmedi. Mesela, İslam davasına takdim ettikleri yardım ve destek karşıladığında bedel veya mükâfat şeklinde yönetim ve idareden şahıslarına bir şeyin verilmesi gibi. İşte Resûlullah (sav) bunu pazarlık konusu yapmayarak şiddetle reddetti. Çünkü İslam davası, ancak Allah Teala'ya davet etmektir. O'na iman eden ve ona yardım etmeye hazır olan kimseler de aranan temel şart, yardım etmelerinden ve fedakârlık yapmalarından tek amaç Allah Teala'ya ihlas ve onun rızasını aramak olmalı, nüfuza göz dikmek veya yönetime rağbet etmek olmamalıdır. Çünkü insanın bir şey için ortaya koyduğu amaç, o şeyi elde etme çalışmasında insanın canlılığını şekillendirmektedir. O hâlde davaya devamlı desteğin garantisi için, herhangi bir sapmadan davayı muhafaza etmenin garantisi için ve davaya mümkün olan desteği verme ve onun yolunda her türlü fedakârlığı sunma garantisi için, davaya yardım etmenin arkasında hedeflenen amacın her türlü maddi çıkarlardan arındırılması gerekmektedir.[1360]

Dolayısıyla Allah Teala'ya davet eden bir cemaate iltihak etmek isteyen kişiler, herhangi bir makamı veya dünyalıklardan herhangi bir şeyi ona şart koşmamaları gerekir. Çünkü bu dava, Allah Tealâ'nın davasıdır ve emir AllahTeala'nındır. Onu dilediği insana verir.

Dava emrine giren kimse, ancak Allah Tealâ'nın rızasına nail olmayı ve bayrağını yükseltmek için çalışmayı isteyip arzulamaktadır. Ama makam onu meşgul eden tek derdi olursa, işte bu, çok tehlikeli bir alamettir. Bu düşünce sahibinin, niyetinin saf değil de, aksine bozuk olduğunu haber vermektedir.[1361]

Onun içindir ki, Yahya İbni Muaz er-Razi şöyle demiştir: "Liderlik kokusunu kokladığın an kimse iflah olmaz."[1362]

• Resûlullah (sav)'in kendi davası için kabile liderlerinden talep ettiği yardımın özelliklerinden biri de, yardım edecek kimselerin, dava ile çelişen ve ondan kurtulmaya güçlerinin yetmediği bir anlaşmaya bağlı olmamalarıdır. Çünkü bu durumda onların davayı kucaklamaları, aralarında anlaşma olan ve İslam davetini kendilerine tehlike, çıkarlarına tehdit gören devletler tarafından ortadan kaldırma tehlikesine davayı maruz bırakmaktadır.[1363]

Belirli şartlara bağlı kısmi himaye, kastolunan hedefi gerçekleştire-

---

1360 El-Cihad vel-Kital fis-Siyasiyye eş-Şeriyye, Muhammed Hayr Haykal, 1/411
1361 Vekefatün Terbeviyetün Min Sireti'n-Nebeviyye , Abdulhamid Bilali, 72
1362 Sifetu's-Safve, 4/94
1363 El-Cihad vel-Kital fis-Siyasiyye eş-Şeriyye, 1/412

mezdi. Kisra, Resûlullah (sav)'in yakalanıp, teslim edilmesini istese veya Resûlullah (sav) ile ona tabi olanlara hücum etmek istese, Şeybanoğulları Kisra'ya karşı savaşa girmeyeceklerdi. Bunun için görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştı.[1364]

• "*Allah Tealâ'nın dinini, ancak onu her taraftan kuşatanlar ayakta tutabilirler.*" Müsenna İbni Harise, "*Arap suları üzerinde onu koruyacak, Fars suları üzerinde korumayacak.*" diye bu fikri Resûlullah (sav)'e arz ettiğinde, Resûlullah (sav)'in reddi böyle oldu.

Siyasetin uzak olan derinliklerine inen bir kimse, üstünlükte ulaşılamayan Nebevî bakışın ve İslam'ın uzak görüşlülüğünü görecektir.[1365]

• Şeybanoğullarının tutumu; dürüstlüğün, ahlakın ve erkekliğin nişanıdır ve bu Peygamber (sav)'in tazimini, arz etmedeki açıklığını ve sahip oldukları himaye gücü sınırlarının tahdidini yansıtmaktadır. Şeybanoğulları, "Davet işi, kralların hoşuna gitmeyecek bir iştir." diye açıklama da bulundular.

Allah Teâlâ, on yıldan fazla seneden sonra, kalpleri İslam nuruyla aydınlandıktan sonra, krallarla karşı karşıya gelme yükünü taşımayı Şeybanoğullarına takdir etti.

Müsenna İbni Harise eş-Şeybani, kabilenin savaş önderi ve cesur kahramanıydı. Hz. Ebubekir (ra)'ın hilafeti zamanında Irak topraklarındaki fetihlere o öncülük yaptı.[1366]

Müsenna ve kavmi, Müslüman olduklarından sonra Farslara karşı savaşmada Müslümanların en cesaretlisiydiler. Oysa cahiliyetleri döneminde Farslardan korkuyorlardı ve onlarla savaşmayı düşünmek bile istemiyorlardı. Hatta doğruluğuna kanaat ettikten sonra, Farslardan korktukları için Peygamber (sav)'in davetini reddettiler. Çünkü hiç düşünmedikleri ve hesaba katmadıkları Farslarla savaşmaya onları zorlayıp sürüklenme ihtimali vardı.

Bununla da biz bu dinin azametini öğreniyoruz ki, bu din ile Allah (cc), ahiretteki nimet cennetlerinde intizar ettikleri nimetlerle birlikte dünyada onları yükseltti ve onları yeryüzünün liderleri ve efendileri yaptı.[1367]

1364 Et-Tehalufü's-Siyasiye fil-İslam, Münir Gadban, 53
1365 Age, 64
1366 Et-Terbiye el-Kıyadiyye, 2/20
1367 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 3/69

2.
KONU

HAYRIN MERASİM TABURU
VE
NUR'UN ÖNCÜ BİRLİKLERİ

Cabir İbni Abdullah el-Ensari şöyle diyor: "Resûlullah (sav) Mekke'de bulunduğu on sene zarfında Mekke civarında kurulan Ukaz ve Micenne panayırlarında ve her hac mevsiminde Mina'da insanların konakladıkları yerlere uğruyor ve onlara: ***'Kim beni barındırır? Kim bana yardım eder? Ta ki Rabbimin mesajını tebliğ edersem bunun karşılığında ona cennet vardır.'*** diyordu. Fakat kendini himaye edecek ve barındıracak bir kimseyi bulamıyordu. Hatta Yemen'den ve Mudar'dan geleni dahi kavmi (Kureyş) uyarıyor ve ona: 'Bu Kureyşli gence dikkat et; seni fitneye düşürmesin!' diyerek parmakları ile onu işaret ediyorlardı.

Nihayet, Allah Tealâ Yesrib'den bizi ona gönderdi. Biz onu barındırdık ve tasdik ettik. Müslüman oluşumuz tedricen şöyle olmuştur. İçimizden bir kişi Mekke'ye gelir, Resûlullah (sav)'i bulur, Peygamber (sav) ona Kur'an okutur ve İslam'ı telkin eder, o da Müslüman olarak ailesine döner ve İslam'ı öğretir, onlar da Müslüman olurlardı. Bu şekilde Ensar evlerinin her birinde İslam'ı açıktan açığa ilan eden üç-dört kişilik ekipler oluştu."[1368]

HAC VE UMRE MEVSİMLERİNDE ENSAR İLE İLK BULUŞMALAR

Süveyd İbni Samit'in Müslüman Oluşu

Resûlullah (sav), Araplardan namı ve şerefi olan bir adamın Mekke'ye geldiğini duyar duymaz hemen yanına gider, onu Allah'a davet eder ve getirdiği hak ve hidayeti ona arz ederdi.

O sırada Süveyd İbni Samit Amr İbni Avf oğullarının kardeşi hacı veya umreci olarak Mekke'ye geldi. Süveyd'in sabrından, kuvvetinden, şiirinden,

1368 Ahmed b. Hanbel, 3/322, 323, 340

şerefinden ve nesebinden dolayı kavmi tarafından ona "Kâmil" unvanı verilmişti.

Resûlullah (sav), geldiğini duyunca onu karşılamaya giderek Allah'a ve İslam'a davet etti.

Bunun üzerine:

"Herhâlde sendeki şey bendeki şey gibidir." dedi.

Resûlullah (sav):

"Sendeki şey nedir?" diye sordu.

O da:

"Lokman'ın hikmetidir." dedi.

Resûlullah (sav):

"Onu bana arz eder misin?" diye buyurdu.

Süveyd de ona arz etti.[1369]

Bunun üzerine Peygamber (sav), ***"Bu güzel bir sözdür, fakat bendeki bundan daha iyidir. Allah Tealâ'nın bana indirdiği Kur'an'dır. O, hidayettir ve nurdur."*** diye buyurdu. Sonra Peygamber (sav) ona Kur'an okudu ve onu İslam'a davet etti. Süveyd diğer bazı kimseler gibi ondan uzak durmadı ve "Şüphesiz bu söz çok güzeldir." dedi. Sonra Peygamber'in yanından ayrılarak Medine'ye kavmi arasına geldi. Sonra çok geçmeden Hazrecliler tarafından meşhur 'Buas Günü'nde öldürüldü. Onun kavminden bazı adamlar, "Süveyd'in Müslüman olarak öldürüldüğüne inanıyoruz." diyorlardı.[1370]

Her halükârda Süveyd İbni Samit'in, kendi kavmi arasında İslam'a davet etmekle meşgul olduğuna dair herhangi bir delil bulunmamaktadır.[1371]

İyas İbni Muaz'ın Müslüman Oluşu

Ebu'l-Hayser İbni Rafi, aralarında İyas İbni Muaz'ın da bulunduğu Abduleşhel kabilesinden bir grup genç ile birlikte Mekke'ye geldi. Resûlullah (sav) onların Mekke'ye geldiklerini duydu ve onlara geldi. Peygamber (sav) onlarla beraber oturarak şöyle dedi: ***"Onun için geldiğiniz şeyden daha hayırlı bir şeye ne dersiniz?"***

Onlar, "Nedir o şey?" diye sordular.

Peygamber (sav): ***"Ben Allah Tealâ'nın elçisiyim. Beni bütün kullara gönderdi. Onları Allah Teala'ya kulluk yapmaya ve O'na ortak koşmamaya davet ediyorum ve O bana kitap indirdi."*** diye buyurdu.

1369 İbni Hişam, 2/69-70; Ahmed, 5/427; Taberani, el-Mucemu'l-Kebir, 805; Beyhaki, Delail, 2/420-421; Taberi tarihi, 2/352-353; Mecmau'z-Zevaid, 6/36; El-İsabe, 1/102

1370 İbni Hişam, 2/6769; Beyhaki, Delailun-Nübüvve, 2/418; Taberi Tarihi, 2/351-352

1371 Es-Sire en-Nebeviye es-Sahiha, 1/195

Sonra da İslam'ı anlattı ve onlara Kur'an okudu. Bunun üzerine İyas İbni Muaz (ki o, daha gencecikti), "Bu, Allah Teala'ya yemin olsun, onun için geldiğiniz şeyden daha hayırlıdır." deyince Ebu'l-Hayser yerden bir avuç toprak kaldırarak onun yüzüne fırlattı ve: "Bizi bıraksana! Hayatıma yemin ederim ki, biz başka bir iş için buraya geldik!" dedi. Bunun üzerine İyas sustu. Peygamber (sav) de onların yanından kalktı. Sonra onlar Medine'ye döndüklerinde Evs ve Hazrec kabileleri arasında "Buas Hadisesi" vuku buldu. Daha sonra çok zaman geçmeden İyas İbni Muaz vefat etti.

Kavminden vefatına hazır bulunanlar, "O, vefat edene kadar hep tehlil ve tekbir getiriyor, Allah Teala'ya hamd ediyor ve ona tesbih ediyordu." diye rivayetlerde bulundular. Kavmi, onun Müslüman olarak vefat ettiğine kuşku duymuyordu. İyas İbni Muaz o mecliste Peygamber (sav)'i dinleyince İslami şuura vardı.[1372]

ENSAR'IN İSLAMININ BAŞLANGICI

Medineliler ile İlk faydalı başlangıç, hac mevsiminde Mina akabesinde Hazreclilerden oluşan bir heyetle buluşmakla başladı. Resûlullah (sav) onlarla karşılaştığında, onlara:

"Siz kimsiniz?" diye sordu.

Onlar da:

"Hazrec'den bir grubuz." dediler.

Resûlullah (sav):

"Yahudilerle dost olanlardan mısınız?" diye sordu.

Onlar:

"Evet." dediler.

Resûlullah (sav):

"Sizinle konuşmam için oturmaz mısınız?" diye sordu.

Onlar:

"Otururuz." dediler ve birlikte oturdular.

Resûlullah (sav) onları Allah Teala'ya davet etti, İslam'ı anlattı ve onlara Kur'an okudu.[1373]

Resûlullah (sav) bu grupla konuşup Allah Teala'ya davet ettiği zaman birbirlerine: "Ey cemaat, Allah Tealâ'nın adına yemin olsun, biliyorsunuz ki

---

1372 İbni Hişam, 2/69-70; Ahmed b. Hanbel, 5/427; Taberani, el-Mucemu'l-Kebir, 805; Beyhaki, Delail, 2/420-421; Taberi Tarihi, 2/352-353; Mecmau'z-Zevaid, 6/36; El-İsabe, 1/102

1373 İbni Hişam, 2/70-71; İbni Sa'd, 1/218-219; Beyhaki, Delail, 2/433-435; Taberani, el-Mucemu'l-Kebir, 20/362; Mecmau'z-Zevaid, 6/40-42

bu, Yahudilerin kendisiyle sizi tehdit ettikleri peygamberdir. Sizden önce ona ulaşmasınlar." deyip Resûlullah (sav)'in davetini kabul ettiler, onu tasdik edip İslam hakkında anlattıklarını tasdik ettiler ve: "Biz arkamızda öyle bir kavim bıraktık ki, onların kendi arasındaki düşmanlık hiç kimse de yoktur. Umarız ki Allah Tealâ seninle onları bir araya getirir. Biz yakında onların arasına dönüp, onları dine davet edeceğiz. Bu din hakkında seni tasdik ettiğimiz şeyleri onlara anlatacağız. Eğer sayende Allah Tealâ onları birleştirirse senden daha aziz bir kimse olamaz." dediler. Sonra memleketlerine dönmek üzere Resûlullah (sav)'in yanından ayrıldılar. Ona inanmış ve onu tasdik etmişlerdi.[1374]

Onlar Hazrec'den altı kişi idiler. İsimleri şöyledir: Ebu Umame Es'ad İbni Zürare, Neccaroğullarından Avf İbni Haris, Rafi İbni Malik, Kutbe İbni Amir, Ukbe İbni Amir ve Cabir İbni Abdullah İbni Riab.[1375]

Medine'ye kabilelerinin yanına döndüklerinde, onlara Allah Tealâ'nın elçisinden bahsettiler. Onları İslam'a davet ettiler ve bu haber her tarafa yayıldı. Ensar evlerinde Resûlullah (sav)'den konuşulmayan hiçbir ev kakmamıştı.[1376]

İşte bu ilk hayır (iyilik) grubu, iman etmekle yetinmeyerek kendi kavimlerini de imana davet edeceklerine dair kendi kendilerine söz verdiler ve her biri kendi dinine ve kendi peygamberine verdiği sözü yerine getirdi. Çünkü, onlar Medine'ye döndüklerinde, Allah Teala'ya davet etme hususunda neşeli bir şekilde çalıştılar. Hidayet kelimesini aile ve akrabalarına arz ettiler. Onların sayesinde Medine'de Resûlullah (sav)'in isminin anılmadığı hiçbir ev kalmadı.

Böylece Allah Tealâ dilediği zaman, muzaffer olmanın ve son noktayı koymanın kesin saati gelivermektedir.

Resûlullah (sav)'in o grupla karşılaşması, daha önce sözleşerek olmamıştır. Ancak o karşılaşma Allah Tealâ'nın hazırladığı bir durumdur. Ta ki, kesintisiz ve yenilenen hayrın pınarı, tarihte kesin dönüşümün noktası ve taşlara tapmaktan kesin kurtuluş olsun. Gerçekten o karşılaşma, bütün dünyanın geleceğini kesin belirleme ve hayatı karanlıklardan nura nakletme saatidir.

Onların, taassupçu putperestliklerden İslâm davetinin açık yardımcılarına, hakkın muhlis askerlerine ve Allah Teala'ya çağıran davetçilere bir anda dönüşmeleri ve göğüslerinde nur, yüzlerinde nur olduğu halde bu nurun

1374 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/148-149
1375 Şerhu Mevahib, Zerkani, 1/361
1376 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/147

üzerinde kavimlerine gitmeleri makul müdür?! İşte yüce kaderin meşiyeti, davaya verimli alanı ve güvenli sahayı hazırladı.

Resûlullah (sav)'in, sürekli düşmana karşı koymakla, düşmanla daima yüz yüze gelmekle, kabileleri çok dolaşmakla, dost ve müttefiki aramakla geçirdiği sıkıntılı yıllar, artık bir daha dönmemek üzere dönüp gitti. Artık bugünden sonra İslam'ın caydırıcı bir gücü ve kahraman bir ordusu olacaktı. Geçen günlerin hesabını sormak için hak batıl ile karşılaşacak. Ama sonuç takva ehlinin olacak. Bugünden itibaren Allah Tealâ'nın hayra hazırladığı hayrın merasim grupları ve nurun öncü birlikleri Mekke'ye peş peşe geleceklerdir. Ta ki, hidayetle bağlansın, nur içinde yüzsün, hayırdan avuçlasın ve toplandığı hayır ve taşıdığı nur ile Yesrib'e dönsün.[1377]

Üzerinde durulması gerekli olan şeylerden birisi de şudur: Akabe'de gerçekleşen bu karşılaşmada Hazrec'den bir grup, Peygamber (sav) ile karşılaşıp Müslüman oldu ancak bu karşılaşmada, biat söz konusu olmadı.[1378]

Çünkü bu karşılaşmada bulunanlar küçük bir gruptu. Medine'ye dönüp kavimlerinin görüşlerini almadan anlaşma yapma hakkını kendilerinde görmüyorlardı. Her ne kadar böyle bir akdi yapmadılarsa da, yine de İslam mesajını tebliğ etme hususunda gayet ihlaslı davrandılar.[1379]

BİRİNCİ AKABE BİATI

Resûlullah (sav) ile Yesribliler arasında Akabe'de gerçekleşen ilk karşılaşmanın üzerinden bir yıl geçtikten sonra yeni hac mevsiminde Ensar'dan on iki kişi Mekke'ye geldi. Resûlullah (sav) ile Akabe'de bir araya gelip ilk Akabe Biati'ni yaptılar.

Bunlardan on kişi Hazrec, iki kişi de Evs kabilesindendi. Bu durum, geçen sene Müslüman olan Hazrec heyetinin çalışması, birinci derecede kabilecilik ortamı ve çevresi üzerinde yoğunlaştığına işarettir.

Fakat aynı zamanda Evs kabilesinden de bazı adamları çekmeyi başardılar. Bu da, her iki kabilenin intikam ve kan duvarını aşıp tek bir cemaat hâlinde İslam bayrağı altında birleşmelerinin başlangıcıdır.[1380]

Hazrecli Ubade İbni Samit, ilk Akabe Biatı'ndan bahsederek şöyle demektedir: "Ben, ilk Akabe Biatı'nda hazır bulunanlardan idim. Biz, tam on iki kişiydik. Resûlullah (sav)'e kadınların biatı gibi biat yaptık. Bu olay savaşın farz edilmesinden önce idi. Resûlullah (sav), Allah Teala'ya hiçbir şeyi ortak koşmamamız, hırsızlık yapmamamız, zina etmememiz, çocuklarımı-

1377 Edvaün alel-Hicre, Tevfik Muhammed Seba, 273-274
1378 Hicretü'r-Resül ve Sahabetihi Cemel,143
1379 Age, 143
1380 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/197

zı öldürmememiz, kesinlikle batıl iftiralarda bulunmamamız ve hayırlı işlerde ona isyan etmememiz üzerine bizden biat aldı ve şöyle devam etti: ***'Eğer bunları yerine getirirseniz, size cennet vardır. Eğer bunlardan birine bulaşırsanız, durumunuz Allah Tealâ'nın elindedir; isterse bağışlar isterse cezalandırır."***[1381]

Bu biatın maddeleri, Peygamber (sav) daha sonra kadınlardan aldığı biat maddelerinin aynısıdır. Onun içindir ki, bu biat 'Kadınlar Biatı' olarak meşhur olmuştur.[1382]

Topluluk, Resûlullah (sav)'den ayrılırken Resûlullah (sav) onlarla beraber Mus'ab İbni Umeyr'i gönderdi ve onlara dinlerini öğretmesini, Kur'an'ı okutmasını ve onları İslam'da bilgi sahibi yapmasını emretti. Mus'ab İbni Umeyr, Medine'de 'Mukri' yani okutucu unvanıyla anılıyordu. Evs ve Hazrec birbirlerine imamlık yapmayı hoş görmediklerinden Mus'ab (ra) onlara namaz kıldırıyordu.

Resûlullah (sav), bir yandan onun şahsiyetini iyi tanıdığından ve diğer yandan da Medine'deki durumu bildiğinden, Mus'ab İbni Umeyr (ra)'ı seçip onlarla beraber gönderdi. Ayrıca nazil olan Kur'an'ı hıfzetmesi yanında o, güçlü imanından ve dinî hamasetten ziyade maharet, nezaket, zarafet, sükûnet, güzel ahlak ve hikmetten büyük bir paya sahipti. Bundan dolayıdır ki birkaç ay zarfında Medine'nin çoğu evlerine İslam'ı yaymaya ve Sa'd İbni Muaz ile Useyd İbni Hudayr gibi büyük şahsiyetleri İslam'a Ensar (yardım ediciler) olarak kazandırmaya imkânı oldu ki, bu iki şahsiyetin Müslüman olmalarıyla beraber kavimlerinden çok sayıda kişi Müslüman oldu.[1383]

İslâm davetinin hareket noktasına güvenli bir merkezin temini için Hz. Musab (ra)'ın yeni din talimatlarının izahı, Kur'an-ı Kerim'in öğretimi ve tefsiri ve bir yandan mümin kabilelerin fertleri arasında diğer yandan onlar ile Mekke-i Mükerreme'de Resûlullah (sav) ve ashabının arasında kardeşlik bağının güçlendirmesi konularındaki diplomatik çalışmaları gayet başarılı oldu.

Mus'ab İbni Umeyr (ra) Yesrib'e (Medine) giderek Esad İbni Zürare'ye misafir oldu.[1384]

Müslümanlar Allah Teala'ya davet etme hususunda canla başla çalıştılar. Bu öncü davet hareketinin başını Mus'ab İbni Umeyr (ra) çekiyordu. Mus'ab (ra) davetinde Kur'an'ı Kerim metodunu kendine metot edinmişti. Tabii ki, bunu da kendi üstadı olan Resûlullah (sav)'den öğrenmişti.

1381 Buhari, 189-238 ve 3999; Müslim, 1709
1382 El-Ğurebau'l-Evvelun, 185
1383 Age, 186-187
1384 Es-Sire En-Nebeviyye fi Davi'l-Kur'an ves-Sünne, 1/441

Mus'ab (ra) tıpkı şu ayet gibi pratik ve canlı bir şekilde Mekke döneminde nazil olan Kur'an'ın bazı ayetlerini açıklamıştır: ***"(Resûlüm!) Sen, Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. Ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir."*** [1385]

ÜSEYD İBNİ HUDAYR İLE SA'D İBNİ MUAZ'IN MÜSLÜMAN OLUŞ HİKÂYELERİ

Sa'd İbni Muaz ile Üseyd İbni Hudayr, Abduleşheloğullarından olan kavimlerinin liderleri idiler. Kendileri de kavimleri gibi müşriktiler. Mus'ab İbni Umeyr'in Medine'ye gelmesini ve İslam'a davet etme çalışmasını duydular.

Bunun üzerine Sa'd İbni Muaz, Üseyd'e, "Baban yok olsun! Zayıflarımızın kafalarını boş şeylerle doldurmak için evlerimizin içine kadar gelen o iki adama git, onları kov ve bir daha buralara gelmemelerini söyle. Es'ad İbni Zürare teyzemin oğludur. Eğer aramızda, senin de bildiğin gibi, akrabalık bağı olmasaydı, senin yerine kendim giderdim. Fakat onun üzerine yürümek için hiçbir yol bulamıyorum." dedi. Üseyd de mızrağını kapıp onlara doğru yürümeye başladı. Onun geldiğini gören Es'ad İbni Zürare (ra), Mus'ab İbni Umeyr'e:

"Bu gelen kavminin lideridir. Gördüğün gibi, o yanımıza geliyor. Sen de Allah Tealâ'nın gönderdiği dinin doğru olduğunu ona ispat et." dedi.

Hz. Mus'ab:

"Eğer oturursa onunla konuşurum." dedi.

Üseyd mızrağıyla başlarında dikilerek küfürler savurdu ve şöyle dedi:

"Sizi buraya getiren ne ki, kalkıp zayıflarımızın kafalarını boş şeylerle dolduruyorsunuz?! Eğer canınızı seviyorsanız, buradan hemen çekip gidin."

Bunun üzerine Hz. Mus'ab (ra), davasının müsamahakârlığına güvenen ve sakin bir müminin lisanıyla ona:

"Biraz oturup dinlemez misin? Eğer hoşuna giderse kabul edersin, hoşuna gitmezse kabul etmezsin ve hoşuna gitmeyen şeylerden sakınırız." dedi.

Useyd:

"İnsaf ettin." dedi. Sonra da mızrağını dikerek yanlarına oturdu. Hz. Mus'ab, ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu.

Useyd, Kur'an'ı dinledikten sonra:

1385 Nahl, 125

"Bu ne güzel bir sözdür! Bu dine girmek istediğinizde ne gibi şeyler yapıyorsunuz?" dedi.

Mus'ab ile Es'ad (ra):

"Gusül alacaksın, abdest alacaksın, elbiseni temizleyeceksin, hak şehadetini getirip sonra da namaz kılacaksın." dediler.

Üseyd de kalktı, gusül aldı, elbiselerini temizledi, hak şehadetini getirdi, sonra kalkıp iki rekat namaz kıldı ve sonra da onlara şöyle dedi:

"Arkamda bir adam vardır. Eğer o size tabi olursa, onun kavminden bir tek kişi geri kalmaz. O adam Sa'd İbni Muaz'dır. Şimdi gidip onu size gönderirim." dedi. Sonra mızrağını aldı ve Sa'd ile kavminin oturdukları meclise gitmek üzere oradan ayrıldı. Üseyd onlara doğru gelirken Sa'd ona baktı ve şöyle dedi:

"Allah Teala'ya yemin olsun! Üseyd İbni Hudayr sizin yanınızdan gittiği yüzle değil, başka bir yüzle gelmektedir!"

Üseyd meclisin başında dikilip durunca, Sa'd ona:

"Ne yaptın?" diye sordu.

O:

"Her iki adamla da konuştum. Allah Teala'ya yemin olsun! Onlarda herhangi bir aksilik görmedim. Sadece onları sakındırdım. Onlar da, 'İstediğini yaparız.' Dediler. Yalnız şöyle bir durum konuşuluyor: Hariseoğulları Es'ad İbni Zürare'yi öldürmek için çıkmışlar. Sebebi de şudur: Onun, teyzenin oğlu olduğunu öğrenmişler, dolayısıyla seninle olan ahitlerini bozup hıyanet yapmak istiyorlar." dedi.[1386]

Bunun üzerine Sa'd, anlatılan Hariseoğullarının durumundan korkarak öfkeli bir hâlde alelacele kalktı, mızrağını eline aldı ve:

"Allah Teala'ya yemin olsun! Sen bir şey halledememişsin." dedi ve onlara doğru yürüdü. Mus'ab ve Es'ad İbni Zürare'nin sakin bir şekilde oturduklarını gören Sa'd İbni Muaz, Üseyd'in, onlardan bir şey dinlemesini istediğini anladı. Başlarında dikilip küfürler savurdu ve Es'ad İbni Zürare'ye şöyle dedi:

"Ey Ebu Umame! Allah Teala'ya yemin olsun! Eğer ikimizin arasında akrabalık bağı olmasaydı, kesinlikle bunu bana yapmazdın. Hoşumuza gitmeyen şeylerle evlerimizin içlerine kadar geliyorsun!"

Daha önce Es'ad, Muaz'a şöyle demişti:

"Vallahi, gerisinde kalan kavminin lideri geldi. o size tabi olursa, onun kavminden bir tek kişi geri kalmaz."

1386 Es-Sire En-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 1/442

Hz. Mus'ab (ra), Sa'd İbni Muaz'a:

"Biraz oturup dinlemez misin? Eğer hoşuna giderse, razı kalırsan ve rağbet edersen kabul edersin, hoşuna gitmezse ve razı kalmazsan, hoşuna gitmeyen şeylerden sakınırız ve burayı terk ederiz." dedi.

Sa'd:

"İnsaf ettin." dedi. Sonra da mızrağını dikerek yanlarına oturdu. Hz. Mus'ab ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu.

Musa İbni Ukbe şöyle söylemektedir: "Mus'ab, Zuhruf suresinin başından itibaren okumaya başladı."

Mus'ab ile Es'ad şöyle dediler: "Vallahi, Sa'd karşıdan çıkar çıkmaz, daha hiç konuşmadan, onun yüzünde İslam'ı gördük." Bu sözlerin aynısını ondan önce Müslüman olan Üseyd için de söylemişlerdi.

Sonra Sa'd İbni Muaz onlara:

"Siz Müslüman olmak ve bu dine girmek istediğinizde ne gibi şeyler yapıyorsunuz?" dedi.

Şöyle dediler:

"Gusül ve abdest alacaksın, elbiseni temizleyeceksin, hak şehadetini getirip iki rekat namaz kılacaksın."

O da kalktı, gusül aldı, elbiselerini temizledi, hak şehadetini getirdi, sonra da kalkıp iki rekat namaz kıldı. Daha sonra mızrağını aldı ve Üseyd İbni Hudayr ile beraber kavminin bulunduğu meclise gitmek üzere oradan ayrıldı. Kavmi, onun onlara doğru geldiğini görünce, şöyle dedi:

"Allah Teala'ya yemin olsun! Sizin yanınızdan ayrılıp gittiği yüzle değil, başka bir yüzle döndü!"

Sa'd İbni Muaz kavminin oturduğu meclisin başında dikiliverdi ve şöyle dedi: "Ey Abduleşheloğulları! Aranızadaki konumumu nasıl biliyorsunuz?"

Onlar:

"Efendimiz, liderimiz, görüş bakımından en iyi olanımız ve karakter, müşavere ve akıl bakımından en bereketlimiz olarak biliriz." dediler.

Sa'd İbni Muaz (ra):

"Allah Teala'ya ve Resûlüne iman etmedikçe, erkeklerimizin ve kadılarımızın konuşması bana haram olsun!" dedi.

Allah Teala'ya yemin olsun! Abduleşheloğullarının bütün erkekleri ve kadınları Müslüman oldular.

Es'ad İbni Zürare ile Mus'ab İbni Umeyr (ra), Es'ad İbni Zürare'nin evine geri döndüler. Mus'ab (ra) orada ikamet etti ve insanları İslam'a davet

etmeye devam etti. Bu davet sonucunda Ensar'a ait bütün evlerde Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar oluştu.[1387]

Üseyrim'in (Amr İbni Sabit İbni Vekeş) dışında Ensar'ın tamamı Müslüman oldu. Çünkü onun Müslüman olması Uhud'a kadar gecikti. O zat da Müslüman oldu ve Allah Teala'ya bir tek secde dahi yapmadan Uhud'da şehit oldu.

Peygamber (sav) onun cennet ehlinden olduğunu haber verdi. İbni İshak, Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini hasen bir senetle rivayet etmektedir:

"Bir tek namaz dahi kılmadan cennete giren bir adamdan bana haber verdiler. İnsanlar o adamı tanımadıkları zaman, 'Abduleşheloğullarının Useyrim'idir.' diye söyledi."[1388]

Dersler, İbretler ve Faydalar

Nebevî plan ve proje çizgisi bütünüyle Yesrib'e yönelmişti. Müslüman olan altı kişinin daveti yaymada büyük rolleri olmuştur.

Medine'de İslam'ın yayılmasına yardımcı olan birçok faktör vardı. Bazıları şunlardır:

• Allah Teâlâ'nın Hazrec kabilelerini, üzerinde yaratmış olduğu yumuşaklık, yufka yüreklilik, hakkı inkâr etmemek ve kibirde aşırı gitmemek gibi güzel huy ve ahlaklar. Bu da, kan ve sülale özelliklerine dönmektedir. Resûlullah (sav) Yemen'den gelen heyet ile ilgili şu sözleriyle bu hakikate işaret etmektedir: ***"Yemen ehli size geldi. Onlar yufka yürekli ve yumuşak kalplidirler."*** [1389]

Evs ve Hazrec kabilelerinin kökeni Yemen'e dayanmaktadır. Ataları çok eski zaman önce oradan göçüp Medine'ye yerleşmişlerdi.[1390]

Kur'an-ı Kerim onları överek şöyle buyuruyor:

"Onlardan (Muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." [1391]

1387 Sa'd İbni Muaz'ın Müslüman oluşu kıssasını Taberi tarihinde rivayet etmiştir., 2/357-359; İbni Sa'd, 3/420-421; Beyhaki, Delail, 2/431-432; Taberani, Kebir, 20/362

1388 Ahmed, 5/428-429; Mucmau'z-Zevaid, 9/364; Es-Sire En-Nebeviyye Ebu Şehbe, 1/445 ve Sahihu's-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 291

1389 Buhari, 4388; Müslim, 52

1390 Es-Sire En-Nebeviyye Ebu'l-Hasan en-Nedvi, 154

1391 Haşr, 9

• Medine'nin her iki kabilesi Evs ve Hazrec arasında var olan husumet, düşmanlık ve bozuşma.

Her iki kabile arasında "Buas" günü ve başkaları gibi yok edici savaşlar meydana geldi. Bu savaşlar, davet yolunda engel olan Mekke, Taif ve diğer yerlerdeki emsallerinden büyük liderleri yok etti. Hakkı kabul etmeye hazır olan yeni genç liderlerden başka kimse kalmadı. Buna ek olarak, herkesin ona teslim olup boyun eğeceği belli başlı ve bariz bir yönetici kadronun olmayışı işi daha da kolaylaştırdı. Onların, etrafında toplanacakları ve şemsiyesi altında birleşip kaynaşacakları birine ihtiyaçları vardı.

Annemiz Hz. Aişe (ra) şöyle diyor: "Buas günü, Allah Tealâ'nın Peygamberine (sav) sunduğu bir durumdur. Cemaatlerinin dağıldığı, eşraftan olanların öldürüldüğü veya yaralı oldukları hâlde Resûlullah (sav) onlara geldi. Allah (cc), İslam'a girmeleri için bunu Resûlüne takdim etti."[1392]

• Memleketlerinde onlarla beraber Yahudiler de oturmaktaydı. Yahudiler kitap ve ilim ehli idiler. Onların Yahudilerle komşuluk yapmaları, semavi kitaplar hakkında ve geçmiş peygamberlerin haberleri ile ilgili az da olsa onları bilgi sahibi yapmıştı. Kendi toplumlarında bu meseleyi günlük hayatlarında yaşıyorlardı. Dolayısıyla kitap ehliyle birlikte yaşamayan Kureyş gibi değillerdi.

Nihayet Kureyş, bu mesele hakkında kendi düşüncesini devamlı meşgul etmeksizin veya bu mesele ile devamlı meşgul olmaksızın, risaleler ve ilahî vahiy hakkında dağınık ve parça parça haberler duyuyorlardı. Yahudiler Evs ve Hazrec'i, zamanı yaklaşan bir peygamber ile tehdit edip şöyle diyorlardı: "Şu anda Allah'ın göndereceği bir peygamberin ortaya çıkmasının zamanı yaklaştı. Biz ona tabi olacağız ve Ad ile İrem'in katledildikleri gibi onunla beraber savaşıp sizleri katledeceğiz." Evs ve Hazrec kabileleri sayı bakımından Yahudilerden daha çok idiler.[1393]

Allah Tealâ bunu, aziz kitabında onlardan şöyle hikâye etmektedir:

"Kendilerine ellerindekini (Tevrat'ı) tasdik eden bir kitap (Kur'an) gelince onu inkâr ettiler. Oysa, daha önce (bu kitabı getirecek peygamber ile) inkârcılara (Arap müşriklerine) karşı yardım istiyorlardı. (Tevrat'tan) tanıyıp bildikleri (bu peygamber) kendilerine geldiğinde ise onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti inkârcıların üzerine olsun." [1394]

Evs ve Hazrec, Cahiliye devrinin bir diliminde Yahudilere galip gelip Medine'nin kontrolünü ellerine geçirmişlerdi. Onlar müşrikti, Yahudiler ise

---

1392 Buhari, 3777, 3846, 3930; Ahmed, 6/61; Beyhaki, Delail, 2/421
1393 El-Gurebau'l-Evvelun, 183
1394 Bakara, 89

kitap ehliydi. Dolayısıyla Yahudiler onlara, "Şu anda, Allah'ın göndereceği bir peygamber ortaya çıkmasının zamanı yaklaştı. Biz ona tabi olacağız ve Ad ile İrem'in katledildikleri gibi onunla beraber savaşıp sizleri katledeceğiz." diyorlardı.[1395]

Allah Teâlâ kendi dinine yardım etmekle, emrini tamamlamak istediğinde, Medine ehlinden altı kişiyi Peygamber (sav)'e hazırladı. Peygamber (sav) Akabe'de (Mina akabesinde) olduğu bir sırada onlarla karşılaştı. İslam'ı onlara sundu. Onlar buna sevinip Müslüman oldular ve Yahudilerin, kendilerini onunla tehdit ettiği peygamber olduğunu anladılar. Medine'ye kabilelerine döndüklerinde, Allah Tealâ'nın elçisinden bahsettiler. Resûlullah (sav)'in adının anılmasını Medine'nin her evine yaydılar.[1396] İşte buna siyer ehlinin de adlandırdıkları gibi "Ensar'ın Müslüman oluş başlangıcı" denildi.[1397]

• Birinci Akabe Biatı'na Evs'ten iki kişi katılmıştı. Bu, İslam'ın menfaatine çok büyük bir gelişme demekti. Buas'taki şiddetli savaştan sonra, Hazrec'den olan bu altı kişi, kanlı iç çatışmalar durumunu aşmışlar ve ikisi Evs'ten olmak üzere yanlarında yeni altı kişiyi daha getirmişlerdi. Demek oluyor ki, Evs ve Hazrec'den Müslüman olanlar cahiliye kalıntıları olan aşiret çatışmalarını aşmışlar, savaşların açtıkları yaraları sarma çalışmaları yükümlülüklerini yerine getirmişler ve bütün enerjilerini İslam'ın Medine'nin tamamına yayılmasına yönlendirmişler. Böylece önlerinde açılan yepyeni bir ufka doğru, birlikte yürümenin mutluluğunu yaşamışlardır.

• Akabe Biatı'nın bir meyvesi olan bu yeni gelişme üzerine insanlara Kur'an-ı Kerim'i ve İslam ilkelerini öğretmek üzere, Resûlullah (sav), Mus'ab İbni Umeyr (ra)'ı kendi özel temsilcisi olarak Medine'ye gönderdi.

Hz. Mus'ab (ra), hikmeti, tecrübesi, olgunluğu ve siyasi zekâsıyla İslam'a büyük kazanımlar ve zaferler kazandırdı.[1398]

• Resûlullah (sav)'in elçisi (Mus'ab), bir yılda çok şeyi yapmayı başardı. Bütün bunları Allah Tealâ'nın yardım ve tevfikiyle, sonra da davetçinin doğruluğu ve ihlasıyla gerçekleşti. Bugün İslam ülkelerinin elçileri nerede, Resûlullah (sav)'in elçisi nerede. Hükûmet ve devlet başkanlarına düşen görev, memleketini ve dinini söz, amel, ahlak ve gidişat bakımından temsil edecek, dinine bağlı mümin elçileri seçmeleridir. Çünkü insanlar onların aynalarında memleketlerinin insanlarına bakarlar ve dinlerler.

• İlk İslam diplomatı Mus'ab İbni Umeyr (ra), davetin ve devletin yeni

---

1395 Ed-Dürrü'l-Mensur, Suyuti, 1/216
1396 İbni Hişam, 1/44
1397 Age, 1/3944
1398 Et-Tehalufü's-Siyasi, 71

merkezine taşınması için, uygun bir çevre hazırlamayı başardı. Zira pratikte İslam nizamına tam bağlılıktan ibaret olan ilk Akabe Biatı'nın ruhunu tercüme etmekte son derece başarılı oldu.[1399]

• Resûlullah (sav), Medine'de İslami kuvvet ve enerjilerin hazırlanması için sahip olduğu bütün güç ve gayreti sarf etti. Yeni devletin omuzları üzerinde kurulacağı sağlam temelin atılmasında ve sert tuğlaların yapılışı konusunda, mümkün olan beşerî gayret ve çabalarda en ufak bir gevşeklik göstermedi. Bu gayretli çabalar ve çalışmalar Medine'deki davet ve tanziminden sonra tam iki seneyi aldı.[1400]

• Ensar'dan Müslüman olanların kalplerinde imanî hazırlık başarıyla tamamlandı. Ensar, artık yeni devletin kuruluş zamanının geldiği şuuruna vardılar. Bu güzel manzarayı temsil eden Hz. Cabir (ra) şöyle diyor: "Resûlullah (sav)'in kabileleri dolaşmasına, Mekke'nin dağlarından kovulmasına ve korkutulmasına, ne zamana kadar seyirci kalacağız?"[1401]

• Hz. Mus'ab (ra), bi'setin on üçüncü yılında, hac mevsiminden hemen önce Mekke'ye geldi. Müslümanların Medine'de ki son durumlarının, katettikleri aşamaların, onlara sağlanan imkânların, Evs ve Hazrec'in her iki yakasının tamamında İslam'ın nasıl derinliklerine indiğinin ve oradaki Müslümanların artık Resûlullah (sav)'i himaye etmeye ve korumaya muktedir olup yeni bir biate hazır olduklarının geniş bir portresini çizdi ve onlarla ilgili haberleri beraberinde getirdi.[1402]

• Tarih mecrasını değiştiren karşılaşma, peygamberliğin on üçüncü yılında hac mevsiminde gerçekleşti. Yesrib ahalisinden, Müslümanlardan yetmiş küsur kişi menasiklerini hac eda etmek üzere Mekke'ye geldiler. Medineli Müslümanlar, Mekke'ye vardıklarında onlar ile Peygamber (sav) arasında gizli görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler sonucunda, teşrik günlerinin ortalarında, Mina'da birinci Cemeretü'l-Akabe'nin yanında bir araya gelecekleri ve bu toplantının gecenin karanlığında ve tam bir gizlilik içerisinde olup bitmesi üzerinde ittifak ettiler.[1403]

1399 Devletü'l-İslam Minet-Tekvin ilet-Temkin, 356
1400 Et-Telüfü's-Siyasiyye, 71
1401 Age, 71
1402 Age, 72
1403 Et-Tehalufü's-Siyasi, 37

3.
KONU

İKİNCİ AKABE BİATI

Cabir İbni Abdullah (ra) şöyle diyor: "... Sonra birbirlerimize şöyle dedik: 'Ne zamana kadar bırakacağız ki, Resûlullah (sav) Mekke'nin dağlarından kovulsun ve korkutulsun?' Bunun üzerine bizden yetmiş kişi hac mevsiminde Mekke'ye geldik. Resûlullah (sav) ile Akabe vadisinde buluşmak için sözleştik. Birer ikişer kişi oraya gelip toplandık.

Biz Resûlullah (sav)'e:

'Ey Allah'ın Resûlü! Sana ne üzere biat edelim?' diye sorduk.

Resûlullah (sav):

'– Çalışkanlıkta ve tembellikte söz dinleyip itaat etmeye,

– Zorlukta ve kolaylıkta (bollukta ve darlıkta) infak etmeye,

– İyiliği emredip, kötülükten men etmeye,

– Kınayanın kınamasından korkmaksızın Allah Tealâ için hakkı söylemeye,

– Sizin yanınıza geldiğimde bana yardım etmeniz, eşlerinizi, çocuklarınızı ve nefislerinizi koruduğunuz gibi beni de korumaya biat ediniz. İşte bunun karşılığında size cennet vardır.' diye buyurdu.

İşte bunlar üzerine biz de kalkıp, tereddütsüz biat ettik. İçlerinde en genç olan Es'ad İbni Zürare, Peygamber (sav)'in elini tuttu ve arkadaşlarına dönerek şöyle dedi:

"Ey Yesribliler, yavaş olun! Biz onun peygamber olduğunu bilerek develerimizi koşturarak geldik. Bugün onu Mekke'den çıkarıp Yesrib'e götürmek, bütün Arapları karşımıza almak, hayırlılarınızın öldürülmesini göze almak, savaşıp kılıç yarasına razı olmak demektir. Eğer bu durumlara sabır ve tahammül gösterecek olursanız onu alınız, ücretiniz Allah Teala'ya aittir. Yok eğer nefislerinizden korkuyorsanız onu şimdiden bırakınız. Lütfen bunu açıklayınız. Belki bu, Allah Tealâ'nın in dinde sizin için bir mazeret sayılır!"

Onlar şöyle dediler: "Bu lafları bırak, ey Es'ad! Allah Teala'ya yemin olsun artık bu biatten vazgeçmeyiz ve bırakmayız." Bunun üzerine biz de kalkıp biat ettik. Peygamber, bizden bazı sözler aldı ve bazı şartlar koştu. Karşılığında da bize cennet verilecekti."[1404]

Böylece Ensar (ra) itaat, yardım ve savaş üzerine Resûlullah (sav)'e biat ettiler. Bu sebeple Ubade İbni Samit (ra) ona "Harp Biatı" adını vermiştir.[1405]

İkinci Akabe'de biat edenlerden biri olan büyük sahabe Ka'b İbni Malik el-Ensari (ra)'ın rivayetine gelince, onda önemli detaylar vardır.

Ka'b şöyle söylemektedir: "Kavmimizden bazı müşriklerle beraber hac için çıkmıştık. Namaz kıldık ve bazı bilgiler edindik. Sonra hac görevlerimizi yerine getirmek için çıktık. Resûlullah (sav) ile teşrik günlerinin ortasında Akabe'de buluşmak için sözleştik. Durumumuzu kavmimizden olan ve bizimle birlikte olan müşriklerden saklıyorduk. O geceyi kafilemizle birlikte geçirdik, gecenin üçte biri geçtiğinde Resûlullah (sav) ile buluşmak için kafilemizden ayrıldık. Güvercinler gibi sessiz ve gizli hareket ediyorduk. Sonunda Akabe'de bir vadide toplandık. Tam yetmiş üç kişiydik. Yanımızda eşlerimizden, Nesibe Binti Ka'b ve Esma Binti Amr adında iki de kadın da vardı.

Sonra vadide oturup Resûlullah (sav)'in gelişini beklemeye başladık; yanında amcası Abbas İbni Abdulmuttalib olduğu hâlde çıkageldi. Abbas o zamanlar henüz milletinin dini üzerinde idi, ancak kardeşinin oğlunun işine hazır bulunmak ve onun işinden emin olmak istemişti. Oturduklarında ilk konuşan Abbas İbni Abdulmuttalib oldu.

Abbas:

'Ey Hazrecliler! Bildiğiniz gibi Muhammed bizlerdendir. Biz onu, kavmimizden, onun hakkında bizim gibi düşünenlere karşı koruduk. O, kavmi içerisinde izzet sahibi ve memleketinde koruma altındadır. Fakat o size yönelmeyi ve size katılmayı istedi. Eğer ona vaat ettiklerinizi yerine getirebilecekseniz ve onu düşmanlarından koruyabilecekseniz, işte siz ve işte yüklendiğiniz mesuliyet. Ama eğer sizin yanınıza geldikten sonra onu küçük düşürüp, düşmanlarına teslim edecekseniz, şimdiden onu bırakın; o, memleketinde ve kavminin içerisinde izzetli ve muhafaza altındadır.' dedi.

Biz de ona:

'Söylediklerini duyduk, ey Allah'ın Resûlü! Sen konuş, Rabbin ve kendin için istediklerini söyle.' dedik.

1404 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/199
1405 Ahmed b. Hanbel, 5/316

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Eşlerinizi ve çocuklarınızı koruduğunuz kadar beni de korumanız şartıyla sizinle biat ediyorum.'

Bunun üzerine Berâ İbni Ma'rur, Peygamber (sav)'in elini tuttu ve şöyle dedi:

'Evet, seni hak ile gönderene yemin ederiz ki, elbette eşlerimizi ve nefislerimizi koruduğumuz gibi seni de koruyacağız. Bize güven, ey Allah'ın Resûlü! Biz savaşçı bir topluluğuz ve iyi silah kullanırız. Bu özelliklerimizi atalarımızdan miras aldık.'

Berâ, Resûlullah (sav'le konuşurken Ebu'l-Heysem İbni Teyyihan onun konuşmasını bölerek söze başladı:

'Ey Allah'ın Resûlü! Bizimle Yahudiler arasında bağlar var, bu bağları keseceğiz. Allah Tealâ seni muzaffer kıldığı zaman, bizleri yüz üstü bırakıp, kavmine döner misin?' dedi.

Resûlullah (sav) gülümsedi, sonra:

'Aksine kana kan, yıkıma yıkım. Ben sizdenim, siz de bendensiniz; savaştıklarınızla savaşırım, barıştıklarınızla barışırım.' dedi.

Sonra Peygamber (sav) şöyle devam etti:

'İçinizde bana on iki tane temsilci seçin. Ta ki, kavimleri üzerine gözetici olsunlar.'

Bunun üzerine kendi aralarında on iki temsilci seçtiler. Dokuzu Hazrec kabilesinden, üçü de Evs kabilesindendi.

Şeytanın yüksek sesle Kureyş'i haberdar edip korkuttuğunu söyleyen Allah'ın Resûlü, herkesin kafilesine dönmesini emretti. İşte anlaşma tamamlanıp herkes dağılmak üzereyken şeytanlardan biri durumu keşfetti. Şeytanın durumu keşfetmesi anlaşmanın son anlarında olmuştu. Şeytanın sesi duyulduğu zaman, Abbas İbni Nadle:

'Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, eğer istersen yarın kılıçlarımızla Mina halkına bile baskın düzenleriz.' dedi.

Resûlullah (sav):

'Henüz bununla emrolunmadık, kafilenize dönün.' dedi. Onlar da kafilelerine döndüler, orada sabahladılar.

Sabah erkenden müşrik Kureyş ileri gelenlerinden bir heyet, kendilerine ulaşan haberlerin doğru olup olmadığını araştırmak üzere Mekke halkının kaldığı çadır kampa geldiler ve 'Ey Hazrecliler! Peygamberi hicrete davet etmek için geldiğiniz ve bizimle savaşmak üzere ona biat ettiğiniz haberi bize ulaştı. Bu doğru mudur?' diye sordular. Hazrec'in müşrikleri bu biat hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı; her şey gece karanlığında ve tam bir giz-

lilik içerisinde olmuştu. Onun için müşrikler Allah Teala'nın davasına yardım ederek: 'Hiçbir şey yoktur, ne olup bittiğini bilmiyoruz.' deyip söylenmeye başladılar. Müslümanlar ise birbirine bakındılar ve susmayı tercih ettiler.[1406]

Bunun üzerine Kureyş heyeti, müşriklere inanarak oradan ayrıldılar. Kureyş heyetinde Haris İbni Hişam İbni Muğire el-Mahzumi de vardı. Ayağında bir çift yeni ayakkabı vardı."

Ka'b şöyle diyor: "Ben de kavmin söylediklerine katılmayı istercesine ona bir söz söyledim ve Ebu Cabir'e dönerek şöyle dedim:

'Ey Ebu Cabir! Sen liderlerimizden bir lidersin, bu Kureyşli gencin ayakkabısı gibi bir ayakkabı almaya gücün yok mu?'

Haris onların bu konuşmalarını duydu. Ayaklarından ayakkabıları çıkararak yanıma attı ve:

'Allah'a yemin olsun! Bunları giyeceksin.' Dedi. Ebu Cabir, ayakkabıyı ona geri vermek istedi.

Ben de:

'Hayır, Allah'a yemin olsun, ayakkabıyı geri vermem. Vallahi bu iyi faldır! Eğer bu fal doğru çıkarsa, onu zorla alacağım.' dedim."[1407]

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Akabe Biatı; nedenleriyle, içerikleriyle, eserleriyle ve tarihî gerçeğiyle ele alındığı zaman, **"Fetihlerin Fethi"** olduğu tüm çıplaklığıyla görülecektir. Çünkü bu biat, İslami fetihler zincirinde ilk halka olmuştur. Resûlullah (sav), Allah Tealâ'nın dinine yardım eden öncü birliklerden en güçlü birlikten aldığı söz, ahit ve misaklar sebebiyle fetihler zincirinin halkaları Akabe Biat'na sıkı sıkıya bağlı ve tedrici olarak peş peşe oluşmaya başladı.

Allah Teala'ya yardım eden o öncü birlik söz, ahit ve misaklarının değerini herkesten daha iyi biliyorlardı ve can, kan ve mal gibi bu ahit ve misaktan istenilen ve gereği olan şeyler nereye ulaşırsa ulaşsın, Allah Teala'ya ve Resûlüne verdikleri fedakârlık sözünü yerine getirme hususunda herkesten daha cömert idiler.

Bu biat, nedenleri itibariyle hakka ve hakka yardım etmeye iman biatıdır. Kuşanım ve iç durum itibariyle savaş meydanlarında büyüklüğü ve ağırlığı Allah Tealâ yardımcılarının gözlerinden kaybolmayan ve davanın etrafını saran korkutucu güçlere karşı koyan bir kuvvettir.

1406 İbni Hişam, 1/61, sahih bir senetle ve Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha,Ömerî, 1/201
1407 Ahmed, 3/460-462; Hakim, 624-625; Taberi Tarihi, 2/360-362; Beyhaki, Sünen-i Kübra, 99

Bu biat, eserleri itibariyle, din Allah Tealâ'nın oluncaya dek yeryüzündeki bütün müstekbirlere (tağutlara) karşı ila-i kelimetullah yolunda sahip oldukları cihad ve kıtalin bütün araç-gereçlerini hazırlamaya sevk eden bir sınama hareketidir.

Ve bu biat, tarihî gerçeği itibariyle de doğruluk, adalet, yardım, şehadet ve İslam mesajını tebliğ etmektedir.[1408]

• İman hakikatinin ve nefisleri terbiye etmedeki tesirinin izleri Allah Tealâ ve Resûlünün yolunda canlarını ve kanlarını seve seve vermeleri için bu büyük komuta merkezindeki kadronun hazırlanmasında ortaya çıkmaktadır.

Bu kadronun mükâfatı, yeryüzünde herhangi bir kazanç, makam, komutanlık ve liderlik elde etmek değildir. İşte bu Allah Teala'ya ve dinin hakikatine iman etmenin eseridir. İman kalplerin derinliklerine indiği vakit, böylesi eserlerin meydana gelmesi kaçınılmazdır.[1409]

• Akabe Biatı'nda büyük bir plan görülmektedir. Çünkü bu biat çok zor şartlarda gerçekleşti. Bu biat, o zamanda sahada bulunan şirk güçlerine karşı çok tehlikeli ve cüretkâr bir meydan okumayı temsil ediyordu. Bundan dolayıdır ki, o biatın başarılı olması için uygulanan Nebevî plan gayet dikkatli ve gayet sağlam idi. Bu Nebevî plan şu şekilde uygulandı.[1410]

Durumun ortaya çıkmaması için, biat eden topluluğun buluşma yerine hareketi ve buluşma yerine intikali son derece gizli tutulur. Çünkü sayıları yaklaşık beş yüz kişi olan müşrik heyeti içerisinde, biat eden Müslüman cemaatin adedi iki kadınla birlikte yetmiş ikiyi bulmakta idi. Bu, Müslümanların hareket, intikal ve iletişim zorlukları içinde olduğu anlamına gelmektedir.

Teşrik günlerinin ikinci günü ve herkesin gözüne uyku girdiği, ayak seslerinin durduğu gecenin üçte ikisinin gitmesinden sonra buluşma zamanı olarak tayin edildiği gibi uzak vadinin sağ tarafı buluşma mekânı olarak tayin edilmişti.[1411]

Dâhice yapılan planın ikinci adımı, buluşma yerine düzenli bir şekilde zamanında çıkılması idi. Müslümanlar, güvercinlerin yuvalarından çıktıkları gibi birer ikişer sessiz ve gizli hareket ederek buluşma yerine geldiler.

Üçüncü adım ise buluşma zamanı ve mekânı üzerine tam bir gizlilik perdesi konulmuştu. Emin olmak için Peygamber (sav) ile birlikte gelen Abbas İbni Muttallib'in dışında durumdan kimsenin haberi yoktu.[1412]

1408 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 2/400
1409 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/103
1410 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, Dr. Abdurrahman el-Berr, 61
1411 Age, 61
1412 Age, 62

Hz. Ali (ra) vadinin girişine Ebubekir de yolun diğer ağzına gözcü olarak bırakılmıştı. Bu gizli buluşmayı nöbet ve kontrol vazifesi ile görevlendirilen Ali ve Ebubekir'den başka Muhacir'den bile kimse bilmiyordu.[1413]

Resûlullah (sav) seslerini duyabilecek veya hareketlerini gözleyecek bir casusun olmasından endişe duyarak, biat eden cemaatin seslerini yükseltmemelerini ve sözü fazla uzatmamalarını emir buyurdu.[1414]

Anlaşma tamamlanıp herkes dağılmak üzereyken şeytanlardan biri durumu keşfetti. Şeytanın durumu keşfetmesi esnasında, gizlilik kontrol edilerek sıkılaştırıldı. Peygamber (sav), oradakilerin, kafilelerinin başına dönmelerini ve herhangi fevri bir harekette bulunmamalarını emretti ve henüz şartları oluşmadığı için silahlı bir karşılaşmada aceleciliği kabul etmedi.

Müşrikler, haberi araştırmak üzere yanlarına geldiklerinde Müslümanlar susmakla veya konuyu saptıracak konuşmalara iştirak etmekle durumu kamufle ettiler.[1415]

Zilhicce ayının on üçüncü gecesi olan Mina gecelerinden son gece buluşma zamanı olarak seçildi. Çünkü Zilhicce ayının on üçüncü günü öğle vaktinde hacılar memleketlerine dönmeye başlıyorlardı. Bu sebeple de biat durumu ortaya çıksa da Müslümanları engellemek için Kureyş'in elindeki fırsat daralıyordu. Bu her zaman beklenilir bir durumdu ve bu durum vuku buldu.[1416]

• Biatın konusunu içeren beş madde gayet açık ve kuvvetli olup sulandırılma, gevşeklik ve tahrif kabul etmez niteliktedir. O maddeler şunlardır: Çalışkanlıkta ve tembellikte söz dinleyip itaat etmek, zorlukta ve kolaylıkta (bollukta ve darlıkta) infak etmek, iyiliği emredip kötülükten menetmek, kınayanın kınamasından korkmadan Allah Tealâ yolunda çalışmak, yanlarına geldiği zaman Resûlullah (sav)'i korumak ve ona yardım etmek.[1417]

• Ensar'ın lideri Bera' İbni Ma'rur hiç tereddüt etmeden hemen, "Seni hak ile gönderenin adına yemin ederim ki, kadınlarımızı ve nefislerimizi koruduğumuz gibi seni de koruyacağız, ey Allah'ın Resûlü! Bizden biat al! Allah'ın adına yemin ederim ki, biz savaş ve silah çocuklarıyız, bunu atalarımızdan miras olarak almışızdır." diyerek cevap verdi.

Bera, burada resmî temsilci heyetidir ve temsilci heyetin başkanıdır. Burada kavminin imkânlarını Resûlullah (sav)'e anlatmaktadır: "Onun kavmi savaş ve silah çocuklarıdır."

1413 Et-Terbiye El-Kiyadiyye, 2/109
1414 El-Hicre En-Nebeviyye El-Mübareke, 62
1415 Age, 65
1416 Age, 67
1417 Et-Tahalüfü's-Siyasi, 82

Bera'nın durumuyla ilgili işaret etmeye değer bir durumda şudur: Kavmiyle birlikte Yesrib'den gelirken onlara şöyle dedi: "Bende bir görüş vardır. Allah'a yemin ederim ki, bilmiyorum o görüşte bana muvafakat edecek misiniz, etmeyecek misiniz?" Beraberindekiler: "O nedir?" diye sordular.

Bera: "Bu binayı (Kâbe'yi) arkamda bırakmamayı ve ona doğru namaz kılmayı benimsiyorum." dedi.

Beraberindekiler: "Peygamber (sav)'in, namaz kılarken Şam'a (Beytü'l-Makdis'e) doğru kıldığının dışında herhangi bir haber bize ulaşmış değildir. Biz ona muhalefet etmek istemiyoruz." dediler.

Namaz vakti geldiğinde onlar Beytü'l-Makdis'e, Bera' ise Kâbe'ye doğru namaz kılıyordu. Mekke'ye gelinceye kadar durum böyle devam etti. Resûlullah (sav) amcası Abbas (ra) ile Mescid-i Haram'da otururken onlar oraya gelip Resûlullah (sav) ile tanıştılar.

Peygamber (sav) Abbas'a, ***"Ey Ebu'l-Fadl! Şu iki adamı tanıyor musun?"*** diye sordu.

Abbas, "Evet, bu kavminin lideri Bera İbni Ma'rur'dur, diğeri de Ka'b İbni Malik'tir." dedi.

Peygamber (sav): ***"O şair olan mı?"*** diye sorunca, Abbas: "Evet, odur." diye cevap verdi.

Sonra Bera, yolculukta Kâbe'ye doğru kıldığı namazının hikâyesini Peygamber (sav)'e anlattı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu nasıl görüyorsun?" diye sordu.

Peygamber (sav) ona: ***"Sen bir kıble üzerindesin, eğer sabredersen..."*** diye cevap verdi.[1418]

Ka'b şöyle dedi: "Bunun üzerine Bera, Resûlullah (sav)'in kıblesine döndü ve bizimle Şam'a doğru namaz kılmaya başladı. Vefatı yaklaşınca Onun yüzünü Kâbe tarafına çevirmelerine dair ailesine emretti. Resûlullah (sav)'in Medine'ye varmasından bir ay önce sefer ayında vefat etti. Vefat etmeden önce malının üçte birini Resûlullah (sav)'e vasiyet etti. Resûlullah (sav) de o malı kabul ettikten sonra onu çocuklarına geri iade etti. İşte Bera bununla malının üçte birini vasiyet eden Müslümanların ilki olarak tarihe geçti.[1419]

Bu haberde geçen bazı noktalar üzerinde durmak gerekir:

* Müslümanların, Resûlullah (sav)'in davranışına, gidişatına ve emirlerine bağlı olmaları ve o sınırı aşmamaları gerekir. Kaynağı kim olursa olsun, bunlara ters düşen hiçbir öneri kabul edilmez. Çünkü bu gibi şeyler Allah

1418 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/444
1419 Age, 445

Tealâ'nın dininde fıkhın evveliyatlarındandır ve daha yolun başında iken Müslümanların hayatında yer edinecektir.

* Önderlik, rehberlik ve liderlik Resûlullah (sav)'e aittir ve hiç kimsenin hakkı değildir. Herhangi bir insana saygı göstermek ve ona ihtiramda bulunmak, davranışlarında Peygamber (sav)'in emirlerine bağlı olmasının yansımasıdır. Bu şekilde cahiliye taklitleri zail olup yerine İslami değerler geçmeye başladı. Bu değerler hak ölçüleridir ve onlarla insanları sınıflandırmak ve derecelendirmek mümkün olmaktadır.[1420]

• Ebu'l-Haysem İbni Teyyihan, Resûlullah (sav)'e açık yüreklilikle şunları söyledi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizimle bazı kişilerin (Yahudilerin) arasında bağlar vardır; bu bağları keseceğiz. Allah Tealâ seni muzaffer kıldığı zaman, bizleri yüz üstü bırakıp kavmine döner misin?"

Resûlullah (sav) gülümsedi ve sonra, ***"Kana kan, yıkıma yıkım ben sizdenim; siz de bendensiniz. Savaştıklarınızla savaşır, barıştıklarınızla barışırım."*** dedi

Ebu'l-Haysem'in bu itirazı uluslararası hürriyet yolunu göstermektedir. Allah (cc), Müslümanları İslam ile bu hürriyete kavuşturdu. Zira Ebu'l-Haysem tam bir hürriyet içinde içindekini ifade etti.[1421] Kâinat efendisinin cevabı da büyük oldu. Çünkü kendini Ensar'dan bir parça, Ensar'ı da kendinden bir parça kabul etti.[1422]

• Liderlerin seçilmesinde önemli dersler bulunmaktadır. Bazıları şunlardır:

a) Resûlullah (sav) sorumlu şahısların seçimini kendisi yapabilirdi. Fakat Resûlullah (sav) bunu yapmadı. Onların seçme yolunu biat edenlere bıraktı. Seçilecek kimselerin sorumluları ve kefilleri olacaklardı. En doğru uygulama; insanların, kendilerinden sorumlu olacak ve onlara kefil olacak liderleri seçmeleridir. Bu durum 'şura'dır. Onların, kendi sorumlularını ve kefillerini seçmeleriyle Resûlullah (sav) şura hükmünün kurallarını ve onun pratik uygulamasını onlara öğretmek istedi.

b) Bu seçimde nisbî bir temsil söz konusudur. Bilindiği üzere, biate katılan Hazreclilerin sayısı, biate katılan Evslilerin sayısından en az üç kat daha fazla idi. Bundan dolayıdır ki, Evs kabilesinden üç, Hazrec kabilesinden de dokuz nakip (sorumlu) seçildi.[1423]

c) Resûlullah (sav) bu on iki temsilciyi sorumlu liderler olarak kabul ettikten sonra, onların sorumluluklarını belirlemiştir. Onları Yesrib'de İs-

1420 Mainus-Sire En-Nebeviyye, Şami, 135
1421 Et-Tarihu'l- İslami, Humeydi, 3/97
1422 Et-Terbiye El- Kiyadiyye, 2/67
1423 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Faris, 209

lam'ın çınarı doğrulduğunda kültürlülerin ve İslam'a girenlerin çokluğundan, davetin seyrini kontrol etmekten, kavimlerinden onların davranışlarından, disiplininden, itaatinden ve bu dinin emirlerine uymalarından sorumlu kıldı.

Resûlullah (sav) bununla onlara şu şuuru vermek istedi: "Artık onlar yabancı değiller ki, kalkıp onlardan birini onlara göndersin ve onlar bizzat İslam ehli, İslam'ın koruyucuları ve yardımcılarıdır.[1424]

• Sonunda Mekke liderleri, Resûlullah (sav) ile Ensar arasındaki biatın yapılmış olduğunu öğrendiler. Kureyş süvarileri Yesriblileri takibe aldılar fakat iş işten geçmişti. Ancak Sa'd İbni Ubade ile Munzir İbni Amr'ı görebildiler ve onları takibe aldılar. Bunların her ikisi de nakip idiler. Munzir onları atlattı. Fakat Sa'd'ı, Ezahir'de (Mekke'ye yakın bir yer) yakaladılar. Bineğinin kayışıyla ellerini boynuna bağladılar ve vura vura, sürükleye sürükleye ve saçlarından çeke çeke - saçları çoktu- Mekke'ye getirdiler.[1425] Sa'd, ancak Haris İbni Harb İbni Umeyye ile Cubeyr İbni Mut'im sayesinde Kureyş'ten kurtulabildi. Çünkü Sa'd Medine'de onların kervanlarına kolculuk yapıyor ve onları yönlendiriyordu. Görüldüğü gibi Sa'd'ı, Müslümanların kılıçları değil, Cahiliye'nin örf ve âdetleri kurtardı. Sa'd, bunda kendi nefsinde bir zillet, kusur ve aşağılılık duymadı. Çünkü Mekke'de Müslümanlar kovuluyorlardı ve kendi nefislerini bile himaye etmekten aciz idiler.[1426]

Sa'd'ın tutuklandıktan sonra serbest bırakılması üzerine Kureyş'in şairi Dirar İbni Hattab İbni Mirdas -ki bu Hicret'ten bahseden ilk şiirdir- şöyle dedi:

"Sa'd'a yetiştim zorla aldım onu,
Münzire'de yetişseydim bana şifa olurdu.
Eğer, ona ulaşsaydım yaraları heder olurdu,
Kanı dökülüp alçaltılmaya layıktı o."

Dirar bu beytleri söylerken Hassan İbni Sabit pusuda onu gözetliyordu. Kervanların birbirlerine naklettikleri bu şiirlerle Dirar'a cevap verdi:

"Sen Münzir'e yetişemezsin,
Çünkü kavmin atları zayıf düşmüş eğitimden.
Çok uyuyup rüya gören adam gibi olma, sen,
Kendini Kisra şehrinde görürsün veya Kayser'in.
Öyle bir milletiz ki, bize kaside hediye eden,
Hayber ehline hurma sermeye veren gibi."

1424 Dirasatü'n fis-Sire En-Nebeviyye, Dr. İmadüddin Halil, 132
1425 Et-Tarihu'l- İslami, Humeydi, 3/107
1426 Et-Terbiye El- Kiyadiyye, 2/116

• Abbas İbni Ubade İbni Nadle'nin, "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer istersen, yarın kılıçlarımızla Mina halkına bir baskın düzenleriz." Anlamındaki sözünde ve Resûlullah (sav)'in: ***"Henüz bununla emrolunmadık, kafilenize dönün."*** sözünde gayet büyük terbiye dersi bulunmaktadır. O da şudur:

İslamı müdafaa etmek ve bu dinin düşmanlarıyla davranış biçimine ve dine tabi olanların ictihadına bırakılamaz. Fakat Allah Teâlâ'nın emirlerine ve hikmetli kanunlarına boyun eğilmelidir. Cihad farz kılındığında ileri veya geri gitme durumu, müşavere ve durumun bütün yanlarıyla araştırılıp değerlendirildikten sonra müçtehitlerin görüşlerine bakılır.[1427]

Siyasi planlamanın dehası, güçlü olduğu zaman, işlerde daha fazla başarılı olmaya sirayet edecektir. Planları ve uygulamayı düşmandan gizlemek, Allah Tealâ'nın izniyle işlerin başarıyla sonuçlanmalarına kefildir.

"... kafilenize dönün"[1428]

• Biat, erkeklere nazaran, Resûlullah (sav)'in kendi elini uzatmasıyla ve onların Peygamber (sav)'e, "Elini uzat" demeleri ile gerçekleşiyordu. Resûlullah (sav) elini uzatıyor, onlar da biat ediyorlardı. Orada hazır bulunan iki kadının biati ise söz ile olmuştur. Resûlullah (sav) hayatı boyunca kesinlikle yabancı bir kadının elini tutmamıştır. Görüşmeciler biatı kabul ettiler. Bir tek kişi bile geride kalmaksızın topluca Resûlullah (sav)'e biat ettiler. Hatta iki kadın bile savaş biatı üzerine biat etti. İkisi de sözlerine (biatlerine) sadık kaldılar. Nesibe (bir kavle göre Nüseybe) Binti Ka'b (Ümmü Ammare) Uhud günü yaralı düştü. Tam on iki yara alarak gazi oldu. Uhud günü kocası Zeyd İbni Asım İbni Ka'b ile beraber çıkmıştı. Müslümanlara su vermek için beraberinde su kabı vardı. Müslümanlar hezimete uğrayınca, Resûlullah (sav)'in bulunduğu yere gitti. Elindeki su kabını bırakarak bizzat savaşa katıldı. Kılıcıyla Peygamber (sav)'i koruyordu. (On iki yaranın dışında, omuzları arasında) derin bir yara aldı. Hz. Nesibe (ra), Rıdvan Biatı'nda da hazır bulundu.[1429] Riddet Savaşlarında Halid İbni'l-Velid ile birlikte Yemame savaşına katıldı. Bu savaşta eli kesilip on iki yara alıncaya kadar savaştı.[1430]

Esma Binti Amr, Beni Seleme kabilesindendir. Bir görüşe göre o, Muaz İbni Cebel'in Annesidir. Diğer bir görüşe göre de Muaz İbni Cebel'in hala kızıdır. Allah Tealâ hepsinden razı olsun.[1431]

1427 Et-Tarihu'l-İslam, Humeydi, 3/104
1428 Et-Tahalüfü's-Siyasi fil- İslam, 96
1429 El-Mer'e fil Ahdi'n-Nebevi, Dr. İsmetüddin, 108.
1430 İbni Hişam, 2/80; Üsdü'l-Ğabe, 5/395; El- Bidaye ven-Nihaye, 3/158-166; El- İsabe, 8/8, no 48-49; El-Mer'e fil Ahdi'n-Nebevi, 118
1431 El-Mer'e fil Ahdi'n-Nebevi, 108

• Siyer ve tarih kitaplarında ikinci Akabe Biatı'na katılan Ensar'ın hayatına baktığımız zaman, yetmiş üç kişinin üçte birine yakınının, Resûlullah (sav) zamanında veya ondan sonra şehit olduklarını görüyoruz. O sayının yarısına yakını Resûlullah (sav) ile birlikte bütün gazvelerde ve diğer olaylarda hazır olduklarını ve otuz üç tanesinin bütün gazvelerde Resûlullah (sav)'in hep yanında olduklarını görüyoruz. Sadece Bedir Gazvesi'ne şahit olanların sayısı yaklaşık yetmiş iki idi.

Allah Teala'ya yemin olsun ki, biate katılan Ensar, Allah Tealâ ve Resûlüne verdikleri ahde sadık kaldılar. Bazıları sözünü yerine getirip şehit olarak Allah Teala'ya kavuşmuşlardır, bazıları Resûlullah (sav)'in vefatından sonra Müslüman devletin yönetim kadrosunda yer alıp büyük olaylara katılmışlardır. Bunlar gibi numunelerle İslam devleti kuruldu. Bu numuneler verirler ama almazlar, her şeyi sunarlar ama cennetten başka hiçbir şey talep etmezler. Bütün asırlarda ve bütün zamanlarda tarih bu erkeklerin ve kadınların emsallerini kendi sayfalarına sığdırmaktan aciz ve küçük kalır.[1432]

1432 Et-Terbiye vel-Kiyadiyye, 2/140

4.
KONU

MEDİNE'YE HİCRET

HİCRETE HAZIRLIK

Medine'ye hicret, Resûlullah (sav) tarafından hazırlık ve plandan sonra gerçekleşti ki, bu da Allah Tealâ'nın takdiri ve tedbiriyle oldu. Bu hazırlık, muhacirlerin şahsiyetinde ve hicret edilecek yerde hazırlık olmak üzere iki yönde yapıldı.

Muhacirlerin Hazırlığı

Hicret, insanın kendisini rahatlatacak bir gezi ya da yolculuktan ibaret değildir. O, akide için vatanı ve yakınları terk etmek, akrabalık bağlarını, dostluk ilişkilerini ve rızk yollarını kesmek ve vazgeçmektir. Bundan dolayıdır ki, muhacirlerin bu hicrete tam bir kanaate sahip olabilmeleri için büyük bir çalışmaya ihtiyaç duyuluyordu.

Bu kanaati oluşturacak araçlardan bazıları şunlardır:

– Geçen sayfalarda bahsettiğimiz derin iman terbiyesi,

– Müminlerin uğradıkları eziyet ve ezilme sebebiyle, küfürle birlikte yaşama imkânı olmamasına dair tam bir kanaate varmaları,

– Mekke devrinde inen Kur'an ayetleri, hicretin değerini ve yüceliğini ele almakta ve bütün dikkatleri, Allah Tealâ'nın arzının geniş olduğuna çekmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Ey Muhammed!) Bizim adımıza de ki: 'Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar için (ahirette) bir iyilik vardır. Allah'ın arzı geniştir. Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir."*** [1433]

Sonra bunu, Rablerine iman eden genç topluluktan ve memleketlerini terk edip mağaraya gerçekleştirdikleri hicretten bahseden Kehf suresi izledi.

Böylece akide için aile yuvasını ve vatanı terk etmek olan iman tablolarından bir tablo sahabelerin kalplerine yerleşti.

1433 Zümer, 10

Sonra da bunu, Nahl suresinde açık ve net bir şekilde hicretten bahseden ayetler izledi. ***"Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirlerse ahiretin mükâfatı elbette daha büyüktür. (Onlar) sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir."***[1434]

Bu surenin sonunda bu mana bir defa daha teyit edilmektedir: ***"Sonra şüphesiz ki Rabbin, eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah yolunda cihad edip sabreden kimselerin yanındadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."***[1435]

Habeşistan hicreti, aileyi ve vatanı terk etmenin pratik eğitimiydi.[1436]

Yesrib'de Hazırlık

Resûlullah (sav) daha ilk günlerde Ensar'ın yanına gitmek için acele etmedi. Hatta bunu bir seneden fazla geciktirdi. Ta ki diğerlerine oranla geniş bir tabanın varlığından emin olsun ve aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in atmosferinde, özellikle de Hz. Mus'ab'ın Medine'ye intikalinden sonra o geniş tabanın hazırlığı yapılana kadar.

Nihayet, Resûlullah (sav) Ensar'daki hazırlığın kemale ulaştığından emin oldu. Bu durum, onların, Resûlullah (sav)'in yanlarına hicret etmesini talep etmelerinden anlaşılmaktadır. İkinci Akabe Biatı esnasında cereyan eden münakaşalar biatı sağlamlaştırmaya ve Peygamber (sav)'in onlardan en güçlü misakı almasını talep etmeye olan Ensar'ın şiddetli hırsını teyid etmektedir. Eğer kerem sahibi Resûlullah (sav) izin verseydi, Ensar, Resûlullah (sav)'e eziyet eden Mina ehline kılıçları ile saldırma arzusunu taşıyorlardı. Fakat Resûlullah (sav) onlara, "Henüz bununla emrolunmadık." diye buyurdu.

Bu şekilde Yesrib ehlinin hazırlığı tamamlandı. Ta ki, muhacirleri karşılamaya ve hicretin beraberinde getirdiği yükümlülüklere muktedir olsunlar.[1437]

ANKEBUT SURESİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Ankebut suresi, Mekke döneminde inen son ayetlerden sayılmaktadır. Bu sure, Allah Teâlâ'nın davalarki imtihan sünnetinden bahsetmektedir. ***"Elif, Lam, Mim, İnsanlar, imtihana geçirilmeden, sadece 'İman ettik' deme-***

1434 Nahl, 41-42
1435 Nahl, 110
1436 Es-Sire En-Nebeviyye Terbiyetu'l-Ümme ve Binau Devle, Salih eş-Şami, 118
1437 Age, 120-121

leriyle bırakılıverecekleri mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncelikleri de imtihandan geçirmişizdir." [1438]

Ankebut suresinde dikkat çeken üç şey bulunmaktadır.

Münafık sözcüğünün zikredilişi. Bilindiği üzere, nifak hadisesi ancak galebe Müslümanların olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Zira bazı insanlar çıkarlarından korkarak küfrünü gizleyip müslüman olduğunu ilan etmektedir. Bilindiği üzere Mekke toplumu cahiliye toplumuydu. Güç ve galebe şirk ehlinde idi. O hâlde bu surede **"Allah Tealâ elbette (O'na gönülden) iman edenleri de bilir. İkiyüzlüleri (münafıkları) de bilir (ortaya çıkaracaktır)."** buyruğunda münafık terimi ne münasebetle gelmiştir? Söylediğimiz gibi bu bir Mekkî suredir. Ferah ve zaferin iki yay arası, hatta daha da yakın görülecek bir şekilde mümin cemaatin yanında umutlar güçlenmiş miydi acaba? Veya bazı müfessirlerin dediği gibi, "Bu ayet Medenîdir, ama Mekkî bir sureye konulmuştur. Çünkü henüz nifak vakti gelmemişti."[1439]

Kitap ehliyle en güzel yoldan mücadele etme emri varit olmuştur. Sanki bu, Müslümanlar ve kitap ehli arasında sürtüşmenin olacağı gelecek aşamaya nefisleri hazırlamaktır ki, Müslümanlar şiddete başvuracak taraf olmasınlar. Dolayısıyla Allah Tealâ'nın bu ayetinde bu emri ikaz etmektir. ***"İçlerinden zulmedenler hariç, Kitap Ehli ile ancak en güzel bir yolla mücadele edin ve (onlara) şöyle deyin: 'Biz, bize indirilene de, size indirilene de inandık. Bizim ilahımız ve sizin ilahınız birdir. Biz sadece O'na teslim olmuş kimseleriz.' İşte böylece biz sana kitabı indirdik. Kendilerine kitap verdiklerimiz O'na inanırlar. Şunlardan da O'na inananlar vardır. Bizim ayetlerimizi ancak kâfirler inkâr ederler."*** [1440]

Allah Teâlâ'nın geniş toprağında nefisleri hicrete hazırlamak: Belki de Medine'de ilk Akabe Biatı'ndan sonra müminler de mücahitleri karşılamaya başlamıştır. Durum ne olursa olsun Ankebut suresinin nüzul vakti ne zaman olursa olsun, şüphesiz işaret açıktır. Hangi yerde ve hangi zamanda Allah Teala'nın, kulların rızkını tekeffül etme beyanı sebebi ile hicrete teşvik etmekte açıktır.[1441] ***"Ey iman eden kullarım! Şüphesiz ki benim arzım (yeryüzü) geniştir. O hâlde, ancak bana kulluk edin."*** [1442]

Bu ayeti kerime, Mekke'de ikamet eden müminleri hicrete teşvik etme hususunda nazil olmuştur. Dolayısı ile Allah (cc), arzının geniş olduğunu ve

---

1438 Ankebut, 1-4

1439 Bu konuda Muhammed Fuad Abdulbaki'nin "El-Mucemu'l-Mufehris" adlı kitabında bu ayet için Medenî ayetlere işaret edilen (m) işaretini kullanmıştır. Ayrıca Kurtubi'nin 13/323 ayetinde zikrettiği âlimlerin ihtilahına bakınız.

1440 Ankebut, 46/47

1441 Mealimu Kuraniyye fis-Sirai ma el-Yehud, Mustafa Müslim, 62/63

1442 Ankebut, 56

bir bölgede kâfirlerin eziyet ve işkencesi altında kalmalarının doğru olmadığını onlara haber vermektedir. Doğrusu, Allah Tealâ'nın arzında salih kulları ile birlikte ibadetinin aranmasıdır. Yani, eğer imanı izhar etme sıkıntısı içerisinde olursanız, o zaman Medine'ye hicret edin. Çünkü orası tevhidi açıklamak için geniş bir yerdir.[1443]

Sonra Allah (cc), rızkın belli bir bölgeye has olmadığı aksine rızkının nerede olursa olsunlar, bütün mahlukatını kapsadığı, hatta muhacirlerin rızkının hicret ettikleri yerde daha çok, daha bol ve daha güzel olduğu haberini vermiştir. Çünkü Muhacirler, kısa bir zamandan sonra bütün bölgelerde ve bütün şehirlerde memleketlerin yöneticileri olmuşlardır. Bunun içindir ki Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır. ***"Nice canlılar vardır ki, rızklarını taşımazlar (yiyecek biriktirmezler). Onları da sizi de Allah rızıklandırır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."*** [1444]

Allah Tealâ bunları haber verdiği gibi her nefsin ölüm acısı çekeceğini de zikretmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Her can ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz."*** [1445] Yani; tadan, tadılan yiyecek ve içeceklerin zevkini tattığı gibi her nefis de ölümün keder ve acısını görecektir. Bunun anlamı, siz mutlaka öleceksiniz ve hesap (ceza) yerine ulaşacaksınız. Akıbeti bu olan kimsenin mutlaka azık alması ve var gücüyle hazırlanması gerekir.[1446]

Bu, nefsi hicrete cesaretlendirmektedir. Çünkü nefis öleceğine kesin inandığı zaman, vatandan ayrılmak ona kolay gelir.[1447]

İbni Kesir ayet ile ilgili şöyle söylemektedir: "Yani, nerede olursanız ölüm yetişecek. O hâlde Allah Teâlâ'nın size emrettiği şekilde O'na itaatte bulunun. O, sizin için daha hayırlıdır. Çünkü ölüm gereklidir. Ondan kaçış yoktur. Sonra gidiş Allah'adır. Kim O'na itaat etmişse ona en iyi karşılığı ve en büyük sevabı verecektir."[1448]

"İman edip salih amel işleyenler var ya, onları içinden ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennet köşklerine yerleştireceğiz. Çalışanların mükâfatı ne güzeldir! Onlar, sabreden ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimselerdir." [1449]

Yani, dinlerine karşı sabrettiler. Allah Teala'ya hicret ettiler. Düşmanları ayıplayıp bir kenara ittiler. Allah Tealâ'nın rızasını talep etmek, onun

---

1443 Kurtubi Tefsiri, 6/5073
1444 Ankebut. 60
1445 Ankebut, 57
1446 Tefsiru İbni Kesir, 3/360
1447 Keşşaf, Zamahşeri, 3/310; Ebu Suud, 7/45; Tefsiru Fethi'l-Kadir, 4/210
1448 İbni Kesir Tefsiri, 2/359
1449 Ankebut, 58-59

yanındaki nimetleri umut etmek ve vaat ettiğini tasdik etmek için, aile ve akrabadan ayrıldılar. Bütün bunları yaparken Allah (cc)'dan başka hiç kimseye tevekkül etmediler.[1450]

MUHACİRLERİN ÖNCÜ BİRLİKLERİ

Yesrib halkından hayrın öncü kolları ve nurun merasim birlikleri İslam ve onu savunmak üzerine Peygamber (sav) ile biat ettikleri zaman, müşriklerin öfkesi doruğa çıktı ve Müslümanlara uyguladıkları zulüm, baskı ve işkenceleri iyice artırdılar. Bunun üzerine Peygamber (sav) Müslümanların Medine'ye hicret etmelerine izin verdi.[1451]

Medine'ye yönlendirme Allah Tealâ tarafından idi. Annemiz Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Biat eden o yetmiş kişi, Resûlullah (sav)'in yanından ayrıldıkları vakit, onun nefsi çok ferahladı. Çünkü artık Allah Tealâ ona koruma ve savaş, hazırlık ve kahramanlık ehli gerektiğinde imdada koşan bir kavim hazırladı. Müşrikler tarafından Müslümanlara yapılan eziyet ve belalar şiddetlenerek devam etti. Müslümanların Mekke'den çıktıklarını öğrendiklerinde Resûlullah (sav)'in ashabının etrafındaki çemberi daralttılar, baskıyı arttırdılar, onlarla adeta oynamaya başladılar. Onlarla alay ettiler ve daha önce hiç yapmadıkları küfür, eziyet ve işkencelere başladılar. Bunun üzerine Ashab-ı Kiram bunu Resûlullah (sav)'e şikayet ettiler ve hicret etmek için izin istediler.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Hicret yeriniz rüyada bana gösterildi. Taşları siyah iki taşlık bölge arasında hurma ağaçlı kıraç bir yer bana gösterildi. Eğer Serat, kır ve hurma ağaçlı bir yer olsaydı, 'Hicret yeriniz orasıdır.' diyecektim."***[1452]

Sonra Resûlullah (sav) biraz bekledi, sonra da sevinçli olarak ashabının yanına gelip şöyle dedi: ***"Hicret yeriniz bana haber verildi. Orası Yesrib'dir. Çıkmak isteyen oraya çıksın."*** Bunun üzerine Ashab-ı Kiram Medine'ye yönelmeye, tevafuk etmeye, birbirlerine yardımcı olmaya, gizlemeye ve Mekke'yi terk etmeye başladılar.

Resûlullah (sav)'in ashabından Medine'ye ilk ulaşan Ebu Seleme İbni Abdil Esed oldu. Sonra Amir İbni Rebia, hanımı Leyla Binti Ebi Hamse Medine'ye ulaştı. Böylece Leyla (ra) Medine'ye hicret eden ilk kadın oldu. Sonra Ashab-ı Kiram grup grup Medine'ye akın ettiler. Ensar kardeşlerinin evlerinde misafir oldular. Ensar (ra), Muhacir kardeşlerini bağrına basarak barındırdılar. Onlara yardım ettiler ve mallarını onlarla paylaştılar. Pey-

1450 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 325
1451 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 33-34
1452 Buhari, 2297; Beyhaki, Delail, 2/459

gamber (sav) Medine'ye gelinceye kadar Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim (ra) Kuba'da Muhacirlere imamlık yapıyordu.

Müslümanların Medine'ye hicret ettiklerini öğrenen Kureyş, çok öfkelendi, hicret etmek isteyen gençlere yaptığı işkenceleri artırdı ve mallarını gasp etmeye başladı.

Ensar'dan bir grup Resûlullah (sav)'e son biatı yaptıktan sonra Medine'ye döndü. İlk hicret edenler Kuba'ya ulaştıklarında onlar Mekke'ye Resûlullah (sav)'in yanına geldiler, sonra hicret eden bazı sahabelerle tekrar Medine'ye hicret ettiler. Böylece onlar Muhacir-Ensar oldular. Onların adları şöyledir: Zekvan İbni Abdi Kays, Ukbe İbni Veheb İbni Kelde, Abbas İbni Ubade Nadle ve Ziyad İbni Lebid.

Müslümanların hepsi Medine'ye hicret etti. Mekke'de Resûlullah (sav), Ebubekir, Ali ve fitne edilen ya da hasta olan biri yahut da çıkamayan zayıf kimsenin dışında hiç kimse kalmadı.[1453]

KUREYŞ'İN MUHACİRLERE KARŞI KULLANDIĞI SAVAŞ YÖNTEMLERİ VE HİCRET YÜRÜYÜŞÜNDEN İBRETLİK SAHNELER

Peygamber (sav) hicret ettikten sonra namazlarda Kunut okurdu. Genelde Mekke'deki bütün mustazaflara, özelde de bazılarına isimlerini zikrederek dua ediyordu.

Kişiyi, Eşini ve Çocuğunu Birbirlerinden Ayırma Yöntemi

Şimdi sözü, müminlerin Annesi Ümmü Seleme Hind Binti Ebi Ümeyye'ye bırakalım. Bizzat kendisi, kendisinin ve eşi Ebu Seleme'nin hicretindeki müthiş parlak imandan ve güçlü yakinden bahsetsin. Ümmü Seleme (ra) şöyle demektedir: "Ebu Seleme Medine'ye hicret etmeye azmettiğinde, devesini bana gönderdi. Beni ve Seleme İbni Ebi Seleme adında olan kucağımdaki çocuğumu bindirdi. Sonra devesinin başını çekerek benimle yola çıktı.

Muğire İbni Abdullah İbni Amr İbni Mahzum oğullarından bazı adamlar onun çıktığını görünce, yolunu kesip şöyle dediler: 'Bu, senin nefsin, ona karşı bize galip geldin; tamam! Ama şu arkadaşımız ne olacak? Memleketlerde onu dolaştırmana neyin karşılığında bırakacağız?'

Devenin yularını Ebu Seleme'nin elinden çektiler ve beni aldılar. Bu durumu gören Ebu Seleme'nin akrabaları olan Abdulesedoğullarından bir grup öfkelenerek şöyle dediler: 'Hayır, Allah Teala'ya yemin olsun ki, ma-

1453 İbni Sa'd, 1/325

demki kadıncağızı akrabamızdan zorla aldınız, biz de çocuğumuzu onun yanında bırakmayacağız.'

Bunun üzerine her iki grup arasında münakaşa çıktı ve her bir grup küçücük yavrucuğum Seleme'yi kendi tarafına çekmeye başladı, ta ki onun elini elimden ayırdılar. Sonra Abdulesedoğulları çocuğumu alıp götürdüler. Muğireoğulları beni yanlarında hapsettiler. Eşim Ebu Seleme de Medine'ye gitti. Böylece beni, eşimi ve çocuğumu birbirimizden ayırdılar.

Ben bu olaydan sonra her sabah oturur, akşama kadar durmadan ağlardım. Bu durum bir sene veya bir seneye yakın devam etti. Bir gün amca oğullarından bir adam Muğireoğullarından biri oradan geçerken beni gördü ve bana acıdı. Sonra Muğireoğullarına, 'Niye bu garibanı bırakmıyorsunuz? Siz, onu, eşini ve çocuğunu birbirinden ayırdınız?' dedi. Bunun üzerine Muğireoğulları bana, 'Eğer istersen, kocana git.' dediler. Akrabalarım beni serbest bırakınca Abdulesedoğulları da çocuğumu bana teslim ettiler. Ben de çocuğumu kucağıma aldım, deveme bindim ve Medine'deki eşimin yanına gitmek üzere yola çıktım. Tek başıma idim, Allah Tealâ'nın kullarından hiç kimse benimle yoktu. Ben kendi kendime şöyle dedim: 'Kocama varıncaya kadar yolda karşılaşacağım kimselerle yetineceğim.' Ten'im'e vardığımda Abduddaroğullarının kardeşi olan Osman İbni Ebu Talha ile karşılaştım.

Osman, 'Nereye böyle, ey Ebu Umeyye'nin kızı?' dedi. 'Medine'deki kocamın yanına...' dedim. 'Seninle hiç kimse yok mu?' dedi. 'Hayır, Allah'a yemin olsun, Allah'tan ve küçücük çocuğumdan başka kimse yoktur.' dedim. 'Allah'a yemin olsun! Sen tek başına bu şekilde bırakılmazsın.' dedi. Ve devemin yularını eline alıp benimle yola devam etti. Allah'a yemin ederim ki, Araplardan ondan daha şerefli ve daha iyi bir adama rastlamadım. Bir konağa vardığında deveyi çöktürür, sonra da benden geriye giderdi. Deveden indikten sonra deveyi biraz geriye götürür ve üzerindeki eşyayı indirirdi. Ardından onu bir ağaca bağlardı. Sonra benden uzaklaşıp bir ağaca gider ve gölgesinde uzanırdı. Hareket zamanı yaklaşınca devemin yanına gider, yükünü bindirir ve deveyi öne alırdı. Sonra bir miktar geriye gider ve 'Bin' diye söylerdi. Deveye binip üzerinde doğruiduğumda gelir, yularını eline alır ve yeni bir noktada inene kadar deveyi sürerdi. Beni Medine'ye ulaştırıncaya kadar hep böyle yapardı.

Amr İbni Avf oğullarının Kuba'daki köylerini görünce, 'Senin eşin bu köydedir. (Ebu Seleme hicret ederken oraya gitmişti.) Allah'ın bereketi üzerine köye gir.' dedi ve sonra Mekke'ye geri döndü."

Ravi dedi ki: "Ummü Seleme hep şöyle diyordu: 'Vallahi! Ebu Selemeoğullarının başına gelenlerin, İslam'da hiçbir ailenin başına geldiğini bilmi-

yorum ve Osman İbni Talha'dan daha iyi ve kerem sahibi bir arkadaşı kesinlikle görmedim."[1454]

Bu, Ebu Seleme (ra) ile hicret arasına engel olmak isteyen Kureyş'in izlediği sert ve katı yolların üzerine sadece bir örnektir. Bir adam var, gözleri önünde eşi ve ciğerparesini ondan zorla ayırıyorlar. Bütün bunlar onu hicretten alıkoymak içindi. Fakat iman kalbe yerleştiği zaman, o iman sahibinin ciğerparesi ve hayat ortağı olsa dahi herhangi bir şeyin İslam'ın ve imanın önüne geçmesi mümkün değildir. Onun içindir ki, Ebu Seleme (ra) hiç kimseye aldırmadan ve hiçbir şeye meyletmeden Medine yoluna devam etti. Böylece onların bu yöntemi başarısızlıkla sonuçlandı. Allah Teala'ya davet eden herkese Ebu Seleme'de güzel bir örnek vardır.[1455]

İşte iman kalbe ulaşınca, eseri böyle olur. Bu aile, birlik beraberliği dağılan bir ailedir; kadın, başına gelen musibetin şiddetine ağlıyor; çocuk, herkesten koparıldı ve ana baba şefkatinden mahrum bırakıldı.

Eş ve baba, hicret toprağına ulaşan ilk muhacir olabilmek için fedakârlığın ve soyutlanmanın en güzel tablosunu tescil etmektedir. Allah Tealâ yolunda karşılaştıkları bela ve ezaların mükâfatını Allah (cc)'dan bekliyorlar. İman yolunda yürümeye ve hidayet bölüğüne taraf olmaya samimi ve azimlidirler. O hâlde küfür ve küfrün liderlerinin böyle insanlara hangi kötülükleri yapmaları beklenebilir?!

Osman İbni Talha'nın (ra) yaptığına gelince, o zaman o kâfir idi. Mekke fethinden önce Müslüman oldu. Buna rağmen Ümmü Seleme (ra) onun şerefli arkadaşlığına şahitlik yapıyor.[1456]

Onun kişiliği, mürüvveti ve asil Arap ahlakı, her ne kadar onun dininde olmasa da ve hicreti, onun ve Kureyş kâfirlerinden olan emsallerinin burunlarını toprağa sürteceğini bildiği hâlde şerefli bir kadının tek başına şu ıssız bucaksız sahralarda yürümesini kabul etmedi.

Bu ahlak nerede Ey kavmim! ve 20. asrın sözde medeniyet ahlakı nerede? 20. asrın medeniyet ahlakı, güzel ahlak alanında hürriyetlerin kısıtlanmasından, ahlaksızlık alanında da hürriyetlerin serbest bırakılmasından ve kadınları gasp etmekten ve hatta yol ortasında tecavüz etmekten ibarettir. Her gün gazete sayfalarında kadınları tavlama ve gasp etme biçimlerinin ayrı ayrı yöntemleri, tecavüz yöntemleri ve malları gasp etme gibi, insanlık alnının, karşısında ter döktüğü olayları okuyoruz!

1454 İbni Hişam, 2/112-113 ve Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/202-203

1455 Fis-Sire en-Nebeviyye, Dr. İbrahim Ali Muhammed, 130-131; Bu yöntemlerin taksimi bu kitaptan alınmıştır. Büyüklük (azamet) sahneleri de "El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübarek" adlı eserden alınmıştır.

1456 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 124

Şüphesiz bu hikâye (Çok sayıda örnekleri ve benzerleri vardır.) Araplarda fazilet birikiminin, ayıp, kusur ve rezilliklerinden daha fazla olduğuna şahitlik etmektedir. Bundan dolayıdır ki, Allah Tealâ en son peygamberi onlardan seçmiştir. Araplar, ilahî mesajı taşımaya ve bütün insanlara tebliğ etmeye ehil idiler.[1457]

Bu hadise, Allah Teâlâ'nın evliyasına olan inayetini ve bazı şeyleri onlara musahhar kılmasını ortaya çıkarmaktadır. Allah (cc), Osman İbni Talha'nın kalbini Ümmü Seleme'ye inayet göstermeye musahhar kıldı. Bu sebeple bütün gücünü ve zamanını onun için harcadı.[1458]

Bu hadise aynı zamanda, daha sonra Hudeybiye Anlaşması'ndan sonra Osman İbni Talha'yı İslam'a sevk eden fıtratının selim olduğunu izhar etmektedir. Kalbinin aydınlığı yolculukta Ümme Seleme (ra) ile arkadaşlık yapmış olduğu zamandan bu yana başladığı sanılmaktadır.[1459]

Kaçırma Yöntemi

Kureyş yönetim kadrosu, Mekke'de Müslümanları hicretten alıkoymakla yetinmeyip muhacir olarak Medine'ye gidenleri geri getirme girişiminde de bulundular. Muhacirlerden birinin kaçırılması işine giriştiler. Yaptıkları operasyon başarılı oldu. Muhacirlerden biri Medine'den kaçırıldı ve Mekke'ye geri getirildi.[1460]

İşte Ömer İbni Hattab (ra), kaçırılma olayının tarihî tablosundan bahsederek bizlere şöyle anlatmaktadır: "Medine'ye hicret etmek istediğimiz zaman, ben, Ayyaş İbni Ebi Rabia ve Hişam İbni Vail es-Sehmi, 'Şerif' vadisinin yukarısında Ğifaroğulları 'Edat'ından uzak olan 'Tenadıb' mevkiinde buluşacağımıza dair sözleştik ve birbirimize şöyle dedik: 'Bizden orada sabahlamayan kimse, hapis edildi demektir. Dolayısıyla her iki arkadaşı yola devam etsin.'

Ben ve Ayyaş İbni Ebu Rabia, Tenadıb'ın yanında sabahladık, Hişam ise hapsedildi, fitne edindi ve fitne seline kapılıp gitti.[1461]

Biz Medine'ye vardığımızda, Kuba'da Amr İbni Avf oğullarının evlerine indik. Ebu Cehil ile Haris İbni Hişam, Ayyaş İbni Ebu Rabia'yı geri getirmek üzere yola çıktılar. Ayyaş onların amca oğulları ve ana tarafından kardeşleriydi. Resûlullah (sav) o zaman Mekke'de idi. İkisi Medine'ye varıp Ayyaş ile konuştular ve şöyle dediler: 'Annen, seni görmeden kesinlikle saçına tarak

1457 Es-Sire En-Nebeviyye fi Da'vil-Kur'ani ves-Sünne, Dr. Muhammed Ebu Şehbe, 1/461
1458 Et-Tarihu'l-İslami, Hümeydi, 3/128
1459 Es-Sire En-Nebeviyye Es-Sahiha, 1/204
1460 Fis-Sire En-Nebeviyye, 132
1461 El-Hicre En-Nebeviyye El-Mübareke, 129

dokundurmayacak ve seni görmeden güneşten gölgeye geçmeyecek diye nezir etmiştir.'

Bunun üzerine Ayyaş İbni Ebu Rabia'nın annesine acıdığını görünce kendisine şöyle dedim: 'Ey Ayyaş! Allah'a yemin olsun ki, kavmin, dininde fitne çıkarmak için seni istiyorlar. Onlardan sakın. Vallahi, eğer bir böcek annene eziyet verirse, saçını tarayacak ve eğer Mekke'nin sıcaklığı şiddetlenirse gölgede gölgelenecektir.'

Ayyaş, 'Annemin yeminini yerine getireceğim, ayrıca orada malım vardır, onu alacağım.' dedi.

Ben, 'Vallahi, benim, malı en çok olan Kureyşlilerden biri olduğumu sen de biliyorsun. Malımın yarısı sana olsun, yeter ki onlarla beraber gitme.' dedim.

Yaptığım teklifi kabul etmeyerek ille de onlarla beraber gitmek istedi. Bunun üzerine ben kendisine şöyle dedim: 'Mademki kendi dediğini yapacaksın, o zaman bu devemi al, çünkü o binişi rahat ve kolay koşan bir devedir. Onun sırtına bin ve sırtından inme, eğer kavimden kuşku duyarsan onun sırtında kurtulmaya çalış.'

Ayyaş deveme binip onlarla beraber çıktı. Bir miktar yol katettiklerinde Ebu Cehil ona, 'Ey kardeşim, vallahi, benim devem yavaşlayıp huysuzlaştı, beni devenin arkasına bindirmeyecek misin?' dedi.

Ayyaş, 'Evet' dedi. Ayyaş teklifi kabul edince, her ikisi de develerini çöktürdüler ki, Ebu Cehil onun devesine geçsin. Yere indiklerinde üzerine çullanıp onu yakaladılar. Elini kolunu güzelce bağladılar, sonra da Mekke'ye getirip onu dininden ayırdılar, o da fitnede kaybolup gitti."[1462]

Ömer (ra) şöyle diyor: "O olaydan sonra biz şöyle diyorduk: 'Allah (cc), fitneye kapılıp küfre dönen kimselerden farzı, sünneti, adaleti ve tövbeyi kabul etmez. Zira o kavim Allah'ı tanıdılar, sonra da başlarına gelen bir beladan dolayı küfre geri döndüler!'

Onlar bunu kendi nefislerine söylüyorlardı. Resûlullah (sav) Medine'ye varınca, Allah Tealâ o insanlar hakkında bizim sözümüz ve onların kendi nefislerine söyledikleri ile ilgili şu ayeti indirdi: ***"De ki: 'Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.' Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. Farkında olmadan azap size ansızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline uyun ki, kişi, 'Al-***

1462 Es-Sire En-Nebeviyye Es-Sahiha, 1/205

lah'ın yanında, işlediğim kusurlardan dolayı vay hâlime! Gerçekten ben alay edenlerden idim.' demesin." [1463]

Ömer İbni Hattab (ra) şöyle diyor: "Bu ayetleri kendi elimle bir sayfaya yazdım ve Hişam İbni Âs'a gönderdim.

Hişam şöyle dedi: 'Bana geldiğinde 'Zitava'da okumaya başladım. Sayfayı okuyarak bir yukarı çıkıyorum, bir aşağı iniyorum ama manasını anlayamıyorum. Sonunda, 'Allah'ım! Bana, onun manasının anlaşılmasını sağla.' diye dua ettim.'

Allah Tealâ Bana ilham verdi ki, bu ayetler bizim, nefislerimizde söylediklerimiz ve hakkımızda söylenenler hakkında inmiştir. Sonra devemin yanına döndüm, üzerine oturdum ve Medine'de Resûlullah (sav)'e gittim."[1464]

Bu olay Hz. Ömer (ra)'ın kendine ve Ayyaş İbni Rebia ile Hişam İbni Âs İbni Vail es-Sehmi adlarındaki arkadaşları için nasıl bir hicret planı hazırladığını ortaya koymaktadır. Her biri ayrı kabiledendi.

Üzerinde sözleştikleri buluşma mekânı Mekke'den uzak, Harem'in dışında ve Medine yolu üstünde idi. Zaman ve mekân öyle kesin belirtilmişti ki, şayet onlardan biri gecikirse, her iki arkadaşı yoluna devam etsinler ve onu beklemesinler, çünkü diğeri hapsedilmiş demektir. Gerçekten bekledikleri gibi, Hişam İbni Âs hapsedilmiştir. Ömer ile Ayyaş hicrete devam ettiler. Bu plan tamamıyla başarılı oldu ve her ikisi de Medine'ye sağ salim ulaştılar.[1465]

Fakat Kureyşliler, peşlerinden gitmeye azmettiler. Bundan dolayı sağlam bir plan hazırladılar ve ana tarafından Ayyaş'ın kardeşi olan Ebu Cehil ve Haris bu planı uygulamaya başladılar. Ebu Cehil ile Haris'in bu role soyunmaları, Ayyaş'ın kendilerine olan güvenini sağlamıştır. Özelliklede bu durum annesiyle alakalı olunca, Ayyaş'ın onlara olan güveni daha da pekişmiştir. Ebu Cehil, Ayyaş'ın annesine karşı beslediği şefkat ve merhamet duygusunun boyutunu bildiği için bu hileyi uydurdu. Ayyaş'ın şefkat ve merhamet duygusunun boyutu, onlarla geri dönmeye muvafakatini açıkladığı zaman açık ve net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Aynı zamanda bu olay, Ömer (ra)'ın firaseti ve sahip olduğu yüksek derecedeki güvenlik hissini de ortaya çıkarmaktadır. Zira kaçırılma hususundaki feraseti İslam'ın kalplere yerleştirdiği kardeşlikten çıktı.[1466]

Bu çok yüksek bir seviye görülmektedir. Çünkü Ömer (ra), kardeşinin

1463 Zümer, 53-55
1464 Bezzar, 1746; Beyhaki, Delail, 2/461-462; Mucmau'z-Zevaid, 6/61 ve El-Hicr en-Nebeviyye el-Mübareke, 131
1465 Et-Terbiyetü'l-Kıyadiyye, 2/159
1466 Fis-Sire en-Nebeviyye, 136

selametine olan hırsından ve Mekke'ye dönüşünde müşriklerin onu fitneye düşürmelerinden endişe etmesinden dolayı malının yarısıyla fedakârlıkta bulunuyor. Fakat annesine ve ona iyilikte bulunmaya karşı beslediği zaaf Ayyaş'ı mağlup ediyor. Bu sebeple annesinin yeminini yerine getirmek ve oradaki malını alıp geridönmek için Mekke'ye gitmeyi kararlaştırıyor. Ancak, malı dokunulmadan Mekke'de dururken kardeşi Ömer'in malının yarısını almaya iffeti müsaade etmiyor.

Fakat, şu var ki, Ömer'in ufku onunkinden daha genişti. Sanki o Mekke'ye döndüğü takdirde ve onu ikna etmekten aciz kalıp ona asil ve kolay sürülebilen devesini verdiği zaman Ayyaş'ın başına gelecek uğursuz sonucu çıplak gözleriyle görüyor gibiydi. Gerçekten de Ömer (ra)'ın ön gördüğü ihanet Ayyaş'ta vuku buldu.[1467]

Müslümanların safında, Allah Teala'nın, fitne edilip dönen ve cahiliye toplumuyla yaşamaya başlayan kimselerden ne tövbeyi ne adaleti artık kabul etmeyeceği görüşü hâkim oldu. Bunun üzerine Allah Tealâ'nın şu ayeti nazil oldu: ***"Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah Tealâ'nın rahmetinden umudunuzu kesmeyin."***

Bu ayetler iner inmez, Hz. Ömer Faruk (ra) alelacele bu ayetleri yazıp samimi kardeşleri Ayyaş ve Hişam'a gönderdi ki, küfür karargâhını terk etmek için yeniden girişimde bulunsunlar. Hattab oğlunun yanındaki yücelik nasıl bir yüceliktir?!

Daha önce kardeşi Ayyaş'ı kurtarmak için bir çok girişimde bulundu. Medine'yi terk etmemesi için malının yarısını vermeyi teklif etti ve kaçıp kurtulması için devesini de verdi. Bütün bunlara rağmen kardeşinin başına gelenlere sevinmedi. O, kendisine muhalefet etti, nasihatini kabul etmedi ve görüşünü hiç umursamadı diye onun ayıp ve kusurlarını araştırıp dile getirmedi.

Belki kardeşine karşı sevgi ve vefa şuuru Faruk'un bütün azalarına hâkim oldu. Ayet nazil olur olmaz, hemen Mekke'deki her iki kardeşine ve oradaki tüm mustazaflara gönderdi. Ta ki Müslümanların toplanma karargâhına katılmak için yeni girişimlerde bulunsunlar.[1468]

Hapsetme Yöntemi

Kureyş, hicreti engellemek için hapsetme yöntemine de sığındı. Hicret etme girişiminde bulunanları yakaladıklarında, eli ayağı kelepçeli olarak onu bir evin içinde hapsediyorlardı.[1469] Bunu daha fazla işkence görsünler

1467 Et-Terbiye El-Kiyadiyye, 2/160
1468 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/160
1469 Fis-Sire en-Nebeviyye, 132

diye yapıyorlardı. Çünkü hapsin vahşetine Mekke gibi sıcaklığı şiddetli olan çöl iklimin ortasında güneşin sıcaklığı da ekleniyordu.

Kureyş'in yönetim kadrosu, bununla iki hedefi gerçekleştirmek istiyordu. Hapistekileri hicretten men etmek ve bu hapsetmenin, Mekke'de geri kalan Müslümanlardan hicreti düşünüp hicret etme teşebbüsünde olan herkese ders ve öğüt olması. Fakat bu yöntem, Müslümanların Medine'ye hicret etmelerine engel olamadı. Çünkü Ayyaş ve Hişam (ra) gibi Mekke'de mahpus olan bazı Müslümanlar, Mekke'den çıkma imkânı bulup Medine'ye hicret ettiler.[1470]

Peygamber (sav) hicret ettikten sonra namazlarda Kunut okurdu. Genelde Mekke'deki bütün mustazaflara özellikle bazılarının isimlerini zikrederek dua ediyordu. Ebu Hureyre'den gelen bir rivayette Peygamber (sav) son rekâtta başını kaldırdığında şöyle diyordu: ***"Allah'ım! Ayyaş İbni Ebu Rabia'yı kurtar. Allah'ım! Seleme İbni Hişam'ı kurtar. Allah'ım! Velid İbni Velid'i kurtar. Allah'ım! müminlerden mustazaf müminleri kurtar. Allah'ım! Mudar üzerine şiddetini arttır. Allah'ım! Onu, Yusuf'un yılları gibi yıllar yap."***[1471]

Müslümanlar, Ayyaş'ın kaçırılması olayını karşılıksız bırakmadılar. Peygamber (sav), Mekke'ye göndermek üzere ashabından birini görevlendirdi. Gerçekten de bu görev için bütün hazırlıkları yaptı ve görevin başarısını gerçekleştirecek malzemeleri tertip etti. Sonra yola çıkıp Mekke'ye gitti. Bütün güç ve zekâ ile içinde mahpus oldukları eve ulaşmayı başardı, kelepçelerini açtı ve onlarla beraber Medine-i Münevvere'ye döndü.[1472]

Maldan Soyutlanma Yöntemi

Süheyb İbni Senan en-Nemeri, İbni Kasıt oğullarındandır. Rumlar onlara saldırdılar. Süheyb küçükken esir alındı ve kendisini esir alanların dilini öğrendi. Süheyb kölelikte elden ele dolaştı. Süheyb ile Ammar İbni Yasir aynı günde Müslüman oldular. En son Abdullah İbni Cüd'an onu satın aldı.[1473]

Suheyb (ra)'ın hicreti, içinde iman kahramanlığı ve Allah Tealâ için soyutlanma yüceliğinin tecelli ettiği bir amel olmuştur. Çünkü Allah Tealâ ve Resûlü (sav) yolunda ve tevhit ve iman askerlerine katılmak için sahip olduğu her şeyi feda etti.[1474]

Süheyb (ra) Medine'ye hicret etmek istediği zaman Mekke müşrikleri ona şöyle dediler:

1470 Age
1471 Buhari, 1006; Ahmed, 2/418
1472 Fis-Sire en-Nebeviyye, 135
1473 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 119
1474 Age, 120

'Sen buraya hor görülen bir fakir olarak geldin. Sonra yanımızda malın çoğaldı ve ulaşabildiğin yere ulaştın. Sonra da nefsin ve malın ile çıkıyorsun? Vallahi bu olamaz.'

Süheyb (ra):

'Söyleyin bakayım, eğer malımı size bırakırsam, yolumdan çekilir misiniz?' dedi.

Onlar:

'Evet' dediler.

Bunun üzerine bütün malını onlara verdi. Bu durum Peygamber (sav)'e ulaşınca: 'Süheyb kazandı! Süheyb kazandı!" buyurdu.[1475]

İkrime'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Süheyb (ra) muhacir olarak çıkınca, Mekke müşrikleri peşine düştüler. Onların geldiğini gören Süheyb, ok kuburunu boşalttı, ondan kırk tane ok aldı ve şöyle dedi: 'Her birinizin vücuduna bir ok bırakıncaya kadar bana ulaşamazsınız. Sonra da kılıcımı çekeceğim. Böylece benim nasıl bir adam olduğumu görürsünüz. Mekke'de iki cariye bıraktım. İşte onlar size olsun.'"[1476]

İkrime şöyle devam etti: "Peygamber (sav)'e şu ayet nazil oldu: ***'İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak için kendini feda eder. Allah, kullarına çok şefkatlidir."*** [1477]

Peygamber (sav) onu görünce: ***"Ey Ebu Yahya! Alış-verişi kazandın!"*** buyurdu ve bu ayet-i celileyi okudu.[1478]

Sanıyorum ki, Süheyb (ra), tarihin bütün hareket ve olaylarını madde ölçüsüyle ölçen o materyalistlerin akıllarının bozuk olduğuna dair kesin bir delil sunmaktadır.

Süheyb'in hicretinde, ileride kazanacağı madde nerede ve hicreti için sahip olduğu her şeyi ifade ettiği madde nerede?!

Acaba kaybettiği malın yerine Muhammed (sav)'in kendisine bir makam vereceği beklentisinde olduğunu mu sanıyorsun?!

Yoksa Muhammed (sav)'in, Yesrib ahalisi yanında lüks bir hayat ümidiyle onu ümitlendirdiğini mi sanıyorsun?!

Hayır! Süheyb onu yapmadı. Ne pahasına olursa olsun, sadece Allah Tealâ'nın rızasına nail olmak için mümin taifenin tarafına geçti. Onun amacı, İslam gençliğine, örneğine çok az rastlanan bir örnek göstermekdir ki, belki onlar da o yolda yürürler ve o izi takip ederler.[1479]

1475 El-Metalibu'l-Aliye, 4063; İbni Hişam, 2/121
1476 Hakim, 3/398
1477 Bakara, 207
1478 Hakim, 3/398
1479 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 121

Şüphesiz bu kahramanca davranışlar ve güzel tutumlar, mübarek hicretteki yücelik ve büyük davranış ve tutumlarının hepsi değildir. Belki bu büyük olay, çok sayıda yücelik, soyutlanma ve fedakârlık sahneleriyle dolup taşmaktadır. Bu sahneler, şeref binası ve izzetin tahsili konusunda ümmete çok etkili dersler vermektedir.[1480]

KUCAK AÇAN EVLER VE NEFİSLERDEKİ TESİRİ

Ensar'ın (ra) iman etmeleri, biat yapmaları ve yardımı taahhüt etmeleri sonucunda Resûlullah (sav), Müslümanları Medine'ye hicret etmeye davet etti. Aynı şekilde bunun sonucunda Müslümanlar arasındaki dayanışma örneklerinden büyük bir örnek ortaya çıktı.

Ensar (ra), evlerinin kapılarını ve kalplerini muhacir heyetlere açtılar ve erkek kadın herkes onları kucaklamaya ve bağırlarına basmaya hazırlandılar. Çünkü bir tek mesken, Muhacir erkeği ve Ensar erkeği, Muhacir kadını ve Ensar kadını bir arada topluyordu. Mal, mekân, yiyecek ve İslami yükümlülükleri paylaşıyorlardı. Kucak açan evlerden bazıları şunlardır:

- Mübeşşir İbni Abdulmunzir'in Kuba'daki evi: Kadın ve erkeklerden oluşan Muhacir'den bir grup bu eve yerleşti. Bu ev, Ömer İbni Hattab, ailesinden ve kavminden ona iltihak edenler, kızı Hafza, Hafza'nın kocası ve Ayyaş İbni Ebu Rebia'yı kucaklamıştı.
- Belharis İbni Hazrec'in kardeşi Hubeyb İbni İsaf'ın Sünh'teki evi: Bu eve Talha İbni Ubeydillah İbni Osman, onun annesi ve Süheyb İbni Senan inmişti.
- Neccaroğullarından Es'ad İbni Zurare'nin evi: Hamza İbni Abdulmuttalib'in bu eve indiği söylenmiştir.
- Beni Neccar'ın kardeşi Sa'd İbni Hayseme'nin evi: Bu eve "Azıblar[1481] Evi" denirdi. Muhacirlerden azıb olanlar bu eve yerleştiler.
- Belaclan'ın kardeşi Abdullah İbni Seleme'nin Kuba'daki evi: Bu eve Ubeyde İbni Haris, onun annesi Suheyle, Mistah İbni Üsase İbni Abbad İbni Muttalib, Tufeyl İbni Haris, Tuleyb İbni Umeyr ve Husayn İbni Haris yerleştiler.
- Cehcebaoğullarının evi: Ev sahipliğini yapan Münzir İbni Muhammed İbni Ukbe idi. Zubeyr İbni Avvam, eşi Esma Binti Ebubekir, Ebu Sebre İbni Ebu Ruhm ve onun eşi Ümmü Gülsüm Binti Sehil bu eve indiler.[1482]
- Abduleşheloğullarının evi: Abduleşheloğullarından Sa'd İbni Muaz

1480 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 119
1481 Susuzluktan yiyemeyecek hâle gelmiş, güçsüz.
1482 El-Mer'e fil-Ahdi'n-Nebevi, 116-117

İbni Numan ev sahipliğini yapıyordu. Bu eve, Mus'ab İbni Umeyr ve hanımı Hamne Binti Cahş inmişlerdi.

• Neccaroğullarının evi: Ev sahipliğini Evs İbni Sabit İbni Münzir yapıyordu. Bu eve, Osman İbni Affan ve hanımı Rukiye Binti Resûlullah (sav) yerleştiler.[1483]

Bu paylaşım ve bu sosyal dayanışma, Resûlullah (sav) ve hicret eden ashabının, başkasını nefsine tercih etmeyi, mümin ve doğru kardeşliğin sevgisini uyandırıp harekete geçiren güzel bir ikamet ile Medine'de ikamet etmelerine zemin hazırlayan önemli unsurlardandır.[1484]

Bu ortak ruh, sağlam iman ve muamelelerdeki doğruluk ile kardeşlik oluştu ve Muhacir ile Ensar arsında uyum sağlandı.

Şöyle bir soru ortaya atılarak denilebilir ki, o evlerde herhangi bir ihtilafın vuku bulduğunu, niçin hiç duymadık ve hiçbir kaynak eser yazıp tescil etmedi? Kadınlar ve onunla meşhur oldukları aksilikleri nerede?

İşte o, her nefsin tasarrufu için Allah'ın takvasını esas kılan hak din, Müslümanların arasında kardeşliği ve davaya yardım etmeyi farz kılan yüksek ahlaktır.

O, karşılıklı biat ve nefislerde bıraktığı tesirdir. O, doğruluk ve azaptan, ahiret gününden korkarak, sevaba göz dikerek ve cennete rağbet ederek cemaat için çalışmadır.

O, imanı kucaklama sıcaklığı, nefis ve davranışın istikameti için doğruluğu ve temizliğidir. Dolayısıyla Müslüman olup biat eden her kadın, hepsi de emrolundukları şeyleri yerine getiriyor, söyledikleri şeylerde ihlasla hareket ediyor, gizli ve aşikâr her zaman Allah'tan korkuyorlardı.

Nefisleri iman etmişti. Bu yüzden Ensar kadını Muhacir kadınını kucaklıyor ve bağrına basıyordu. Herkes, herkesin menfaati için çalışıyordu. İşte bu, en açık tabloda ve en mukaddes olayda sosyal bir dayanışmadır. Hepside sevaba rağbet ediyordu. Hatta onlardan biri Ensar'ın bütün sevabı götüreceğinden korkuyordu.[1485]

Şüphesiz bu hadisenin fedakârlık ve infak yanı gayet açıktır. Modern dünyada ve İslami safta olmamız itibarıyla, her zaman fedakârlık yanına işaret etmeye ihtiyacımız vardır. Birkaç günlük yolculukta, cevherler, ayıplar, sarsıntılar ve zanlar ortaya çıkmaktadır.

Bu toplum, yeni bina edilen bir toplumdur ve henüz Resûlullah (sav) Medine'ye ulaşmamıştı. Buna rağmen, sadece fert bazında değil bilakis top-

1483 Es-Sire En-Nebeviyye fi Da'vi'l-Kurani ves-Sünne, Ebu Şeybe, 1/468-469
1484 El-Mer'e fil-Ahdi'n-Nebevi, 118
1485 Age, s.132

lum bazında evler yeni gelenlere açılıyordu. Muhacirler Ensar'ın evinde birkaç ay kalıyorlardı. Günlük hayat devam ediyordu. Ensar hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu, mal, sevgi ve her türlü hizmeti, kendilerine gelen kardeşlerine sunuyorlardı.

Biz, akrabalıkta ve bir kalıpta erimesinde zirveye ulaşan İslami bir toplumun karşısındayız. Muhacirler, fedakârlıkta Ensar'a örnek idiler. Çünkü Muhacirler kesinlikle fakir değillerdi. Mal, ev, bağ-bark sahibiydiler. Fakat Allah'ın rızasını kazanmak için her şeyi terk edip geldiler. Hepsini Allah'ın itaatinde harcadılar. Onlar, Kur'an-ı Kerim'in onları vasıf ettiği gibi idiler:

"(Allah'ın verdiği bu ganimet malları), yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır. Daha önce Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşu erenlerdir." [1486]

Şu yeni Medine toplumu, Resûlullah (sav) henüz Medine'ye ulaşmamışken iman ve takva manaları üzerinde eğitiliyordu ve terbiye alıyordu. Fakat Meryem oğlu İsa (as)'a havarilerin kefaleti gibi kavimlerine kefil olan on iki nakibin gözetiminde ve Medine'ye ulaşan Muhacirlerin büyük liderlik kadrosu nezaretinde eğitilip terbiye ediliyorlardı.

O liderlik kadrosunun hepsi suyu bol olan Nebevî pınardan içmiş ve Nebevî sünnetten iktibas etmişlerdi.[1487]

Yeni toplumun işaretlerinden biri, ırkçılığın erimesidir. Müslümanların imamı, Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim (ra) idi. Çünkü o, herkesten daha fazla Kur'an ezberlemişti. İçinde Muhacir ve Ensar'dan Muhammed (sav)'in ashabından kadri yüce, Kureyş, Evs ve Hazrec de Arapların ileri gelenleri var olan bir topluma önderlik ve imamlık yapan Kur'an'ı taşıyan biriydi. O toplumda en büyük şeref, Allah'ın kitabını taşıyan içindi. İslam toplumunda Kur'an'ı taşıyanın kendisi, savaşta sancağın taşıyıcısı idi.

Bugün Kur'an taşıyıcıları hafızlar ile Allah yolunda cihad edenlerin arasında tanık olduğumuz ayrılık ve kopukluk o zaman aralarında yoktu.

İşte bir destansı öykü. Yemame savaşında, Salim'in sağ kolu kesilince, sol eliyle sancağı aldı. Sol kolu da kesilince, yere düşüp Allah yolunda şehit oluncaya kadar sancağı kucakladı.[1488]

1486 Haşr, 89
1487 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 171-172
1488 Et-Terbiyye el-Kiyadiyye, 2/174-175

Yeni İslam toplumunun işaretlerinden biri de, alenen Allah Teala'ya davet etme hürriyetidir. Yesrib'in liderlik kadrosunun çoğu bu dine girdiği, gençlerin, kadınların ve erkeklerin Allah'a davet etme hususunda canla başla çalıştıkları ve Resûlullah (sav)'in gelişini müjdelemeleri herkesin yanında aşikâr oldu.

Habeşistan'da oluşan Müslüman toplumu ile Yesrib'deki İslam toplumunun arasında karşılaştırma yapmak gerekir. Habeşistan en çok siyasi sığınma vasfını taşıyordu. Oradaki Müslüman topluluk, kâmil bir İslami toplanma vasfını taşımaktan daha çok, oradaki toplumdan kopuk yabancı bir yönetimin himayesinde hayatlarını sürdürüyorlardı.

Doğrudur, Müslümanlar Habeşistan'da ibadet hürriyetine sahip idiler. Fakat Hıristiyan toplumdan uzak ve ayrı idiler.

O toplumda, istenen tesiri yapmaya güçleri yetmedi. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Habeşistan'a hicret, davet etme ve ibadet hürriyeti olmayan Mekke atmosferinden bir adım daha ileri idi. Ama Medine'deki İslam toplumunun çok gerisinde idi.

Bu sebepledir ki Habeşistan'a hicret edenler, yüksek komuta merkezinin orada kalmasını istediği kişilerin dışında Medine'ye hicret haberini duyan herkes doğrudan veya Mekke yolundan dolaylı olarak Medine'ye yönelmeye başladılar. Çünkü Medine asırlarca müşrik putperestliği yaşadıktan sonra artık Müslüman olmuştu.

Şüphesiz Medine toplumu Müslüman olmuştu. On iki kişilik sahabe grubunun dönmesinden sonra, Müslüman toplumunun gelişmesi ve fiilî oluşumu başladı. Bu grubun başında büyük sahabe Es'ad İbni Zürare bulunmakta idi. Bu grup, siyasi varlık olmadan sadece dava sorumluluğunu taşıdı.

Şehirlerinin yeryüzünde Müslümanların ilk başkenti olmayı kararlaştıran sosyal ve siyasi alanları ellerine geçirip kontrolleri altına alan yetmiş sahabenin (ra) dönmesinden sonra, Medine toplumu oluşumunun ve genişlemesinin en yüksek noktasına ulaştı.

Onlar, Resûlullah (sav) Medine'ye, yanlarına gelmeden önce dahi, bu hâkimiyete zarar vermesi mümkün olan bütün haricî düşmanların karşısına geçmeye hazır idiler.

Resûlullah (sav)'in zamanını ve var gücünü eğitimde ve terbiyesinde harcadığı sert taban, yeni Medine toplumuyla kaynaşıp perçinleşmesinden ve ikisinin de akide ve din kardeşliği manalarında erimesinden sonra daha çok meyve vermeye başladı.

Resûlullah (sav) fertleri hazırladı, onları cemaat potasında eritti ve

sert tabanı onlarla oluşturdu. İslam devletinin, üzerinde kaim olduğu İslam toplumu ancak savaş biatinden sonra ayakta durabildi.

Bu sebeple şöyle diyoruz: İslam toplumu, yeryüzünde onu himaye etmek için, uygun bir kuvvetin hazırlanmasından sonra meydana geldi.[1489]

Bu şekilde, güçlü, örgütlü Müslüman cemaati Medine'ye intikal etti. Medine'deki Ensar kardeşleriyle kaynaştı ve İslam devletinin doğuşunu ilan etmek için Başkomutan'ını (sav) beklemeye başlayan Müslüman bir toplum teşekkül etti. Bu devlet, daha sonra günümüze kadar tarihin, benzerini tanımadığı bir medeniyet oluşturdular.

İSLAM DEVLETİNE BAŞKENT OLARAK NİÇİN MEDİNE SEÇİLDİ?

Allah Teâlâ'nın Medine'yi hicret diyarı ve davet merkezi olarak seçmesinde Medine halkına olan ikramı dışında Allah Teâlâ'dan başka kimsenin bilmediği çok sayıda hikmet bulunmaktadır.

Medine, savaş bakımından doğal korumasıyla diğer şehirlerden farklıdır. Arap yarımadasında o anda ona yakın hiçbir şehir bu hususta onunla yarışmamaktadır. Vebre harresi (siyah taşlı arazi) Medine'nin batı tarafını, Vakım harresi de Medine'nin doğu tarafını kaplıyordu.

Medine'nin kuzey tarafı tek açık olan taraftı. Resûlullah (sav) Hicret'in beşinci yılında, Ahzab (Hendek) Gazvesi'nde hendekle koruduğu taraftır. Medine etrafındaki diğer taraf ise, ziraat ve sık hurma ağaçlarıyla çevriliydi. Dar yolların dışında asker oradan geçemiyordu ve askerî saf düzeni mümkün olmuyordu. Orada bulunan küçük askerî muhafız gruplar, düzenli orduyu bozguna uğratmaya ve ilerlemesini engellemeye yeterliydi. İbni İshak şöyle diyor: "Medine'nin içi evler ve hurmalıklarla sarılmıştı. Düşmanın oradan geçmesine imkân yoktu.[1490]

Belki de Peygamber (sav) Hicret'ten önce ashabına söylediği bu söz de Medine'nin seçilmesindeki bu ilahî hikmete işaret etmektedir: ***"Hicret diyarınız bana rüyada gösterildi. Hurmalıklar sahibi ve iki harre arasındadır."*** Bunun üzerine hicret etmek isteyenler Medine tarafına hicret ettiler ve hicret edip Habeşistan'da olanların tamamı Medine'ye hicret etmek üzere yola koyuldular.

Medine ahalisi, olan Evs ve Hazrec kabileleri; kahramanlık, izzeti nefis, binicilik, kuvvet ve cesaret ehli idiler. Hürriyete alışmış, hiç kimseye boyun eğmemiş ve hiçbir kabileye veya hükûmete vergi veya haraç vermemişlerdi.

1489 Et-Terbiye el-Kiyadiye,1/146-147

1490 Es-Sire en-Nebeviye, Nedvi, 157

İbni Haldun şöyle diyor: "Bu her iki kabile eskiden beri Yesrib'e galip olmuşlardır. Orada iftihar, kuvvet ve izzet onlarla tanıyordu. Mudar kabilelerinden onlara mücavir olanlar onların dinine giriyordu."

Adiy İbni Neccaroğulları Peygamber (sav)'in dayıları idi. Abdulmuttalib'in annesi, Adiy İbni Neccaroğulları kadınlarından biriydi.

Haşim, Adiy İbni Neccaroğullarından olan Amr'ın kızı Selma ile evlenmişti. Haşim'den Resûlullah (sav)'in dedesi Abdulmuttalib dünyaya geldi. Haşim, Abdulmuttalib'i Medine'de onun yanında bıraktı. Abdulmuttalib ergenlik çağına yaklaşıncaya kadar annesinin yanında kaldı. Sonra amcası Muttalib onu alıp Mekke'ye getirdi. Arapların sosyal hayatında hısımlığın ve uzaktan olsa bile akrabalığın büyük bir önemi vardı.

Resûlullah (sav)'in Medine'de evinde misafir kaldığı Ebu Eyyub el-Ensari de Neccaroğullarındandı.

Evs ve Hazrec kabileleri Kahtan'dandır. Muhacirler, daha önce Mekke'de İslam'a girenler ve Mekke'nin çevresindeki kabileler Adnan'dandır.

Resûlullah (sav) Medine'ye hicret edince Ensar ona yardım ettiler. Bununla da Adnan ve Kahtan İslam sancağı altında bir araya gelip tek vücut gibi oldular. Oysa cahiliye döneminde her ikisi arasında üstünlükler ve müsabakalar vardı. Bu sebeple şeytan, Kahtanilik ve Adnanilik hamiyeti (ırkçılığı) adı altında aralarında fitne ve Cahiliye intisabıyla intisap "Ben filanca kabiledenim" gibi fitneler sokmak için kalplerine giden hiçbir yol bulamadı. Bütün bunlardan ötürü, Resûlullah (sav) ile ashabının oraya hicreti ve orayı ev edinmeleri için Medine en uygun yer olmuştur. Ta ki, İslam güçlensin, ileriye doğru yol açsın, yarımadayı fethetsin. Sonra da dünyayı fethederek medenileştirsin.[1491]

MEDİNE'NİN FAZİLETLERİ

Peygamber (sav)'in hicret etmesiyle bereketli şehir Medine-i Münevvere'nin şerefi büyüdü. Ta ki Mekke-i Mükerreme dışında fazilette yeryüzünün bütün bölgelerine galebe çaldı. Medine'nin faziletleri pek çoktur. Bazıları şunlardır:

• İsimlerinin Çokluğu

Şüphesiz isimlerin çokluğu müsemmanın (isimlendirilenin) şerefine delalet etmektedir. Dünya şehirleri arasında, Medinei Münevvere'nin isimleri kadar ve hatta dörtte biri kadar isme sahip hiçbir şehir yoktur. Âlimler Medine'nin isimlerini aşağı yukarı yüze kadar saymışlardır. Zerkeşi, bu

1491 El-Esas fis-Sünne, Said Havva, 1/333

isimleri "*İ'lami's-Sacid bi Ahkami'l-Mesacid*" adlı eserinde;[1492] Mecd Firuzabadi, "*El-Kamusu'l-Muhit*" adlı eserinde; Nureddin es-Semhudi, "*Vefaü'l-Vefa bi Ahbari Dari'l-Mustafa*" adlı kitabında ve Muhammed İbni Yusuf es-Salihi, "*Sübülü'l-Hüda ver-Reşad fi Sireti Hayri'l-İbad*" adlı şaheserinde zikretmiştir.

O İsimlerin En Meşhurları

Yesrib: Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey Yesribliler (Medineliler)! Artık sizin için durmanın sırası değil, haydi dönün! İçlerinden bir kısmı ise, 'Gerçekten evlerimiz emniyette değil.' diyerek Peygamber'den izin istiyordu. Oysa evleri tehlikede değildi; sadece kaçmayı arzuluyorlardı."*** [1493]

Medine'yi bu isimle (Yesrib'le) adlandırılmaktan nehyedildiği varit olmuştur. Kur'an'da "Yesrib'le" isimlendirilmesi ise, münafıkların sözlerinin hikâyesidir.

Tabe: Bera İbni Azıb (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Kim Medine'ye 'Yesrib' derse, Allah'a istiğfarda bulunsun. Fakat O 'Tabe'dir."*** Diğer bir rivayette: ***"O Taybe'dir. O Taybe'dir. O Taybe'dir."*** [1494]

El-Medine: En meşhur ismi budur. Bu isim mutlak surette zikredildiği vakit Medine-i Münevvere kastediliyor, onun dışında dünyanın hiçbir şehri kastedilmiyor demektir. Bu isimle çok sayıda ayet-i kerime gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Çevrenizde bedevi Araplardan ve Medine halkından bir takım münafıklar vardır ki, münafıklıkta maharet kazanmışlardır. Sen onları bilmezsin; biz biliriz onları. Onlara iki kez azap edeceğiz, sonrada onlar büyük bir azaba itileceklerdir."*** [1495]

"Medine halkına ve onların çevresinde olan bedevi Araplara Allah'ın Resûlünden geri kalmaları ve canından önce kendi canlarını düşünmeleri yakışmaz. İşte onların Allah yolunda bir susuzluğa, bir yorgunluğa ve bir açlığa düçar olmaları, kâfirleri öfkelendirecek bir yere (ayak) basmaları ve düşmana karşı bir başarı kazanmaları, ancak bunların karşılığında kendilerine salih bir amel yazılması içindir. Çünkü Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez." [1496]

Medine; "Mübareke", "Münevvere", "Müşerrefe" ve bunların dışında başka faziletli sıfatlarla vasıflandırılmıştır.[1497]

1492 El-Hicre en-Nebeviye el-Mubareke, 155. Bu kitap Medine faziletleri hususunda ana kaynaktır.
1493 Ahzab, 13
1494 Ahmed, 4/285; Şevkani, Fethü'l-Kadir adlı tefsirinde (4/268) bu hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.
1495 Tevbe, 101
1496 Tevbe, 120
1497 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, 156

• Peygamber (sav)'in Medine'ye Sevgisi ve Vebanın Ondan Kaldırılması İçin Duası

Peygamber (sav) Rabbine dua ederek şöyle dedi: ***"Allah'ım! Mekke'yi sevdiğimiz kadar veya daha fazla Medine'yi de bize sevdir."*** [1498] Hz. Enes'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Şüphesiz Peygamber (sav) seferden dönüp Medine'nin duvarlarını gördüğü zaman, Medine'nin sevgisinden devesini süratlendirir, eğer hayvanın sırtında ise onu hareketlendirirdi."[1499]

Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) Medine'ye geldiğinde Ebubekir ile Bilal sıtmaya yakalanarak hastalandılar. Hz. Ebubekir (ra) sıtmaya yakalandığı vakit şöyle diyordu:

'Herkes sabahlanıp ailesinin içinde ama,

Ayakkabı bağından daha yakındır ona ölüm.'

Bilal, kendisinden sıtma kalktığı zaman avazı çıktığı kadar şöyle diyordu: 'Allah'ım, Şeybe İbni Rabia, Utbe İbni Rabia ve Ümeyye İbni Halef bizi toprağımızdan veba toprağına çıkardıkları gibi sen de onlara lanet et!' Sonra Peygamber (sav) şöyle buyurdu: "***Mekke'yi sevdiğimiz kadar veya daha fazla Medine'yi de bize sevdir, Allah'ım! Sa'ımızı (ölçü aletidir), müdd'ümüzü (o da bir ölçü aletidir) bizim için bereketli kıl, Medine'yi bizim için sıhhatlı kıl ve sıtmasını (vebasını) Cüfe'ye naklet."*** [1500]

• Peygamber (sav)'in Mekke'deki Bereketin İki Katıyla Medine İçin Dua Etmesi

Enes İbni Malik (ra)'tan Peygamber (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

"Allah'ım Mekke'ye kıldığın bereketinin iki katını Medine'ye kıl." [1501]

Ebu Hureyre'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İnsanlar (senenin) ilk meyvesini gördükleri zaman onu Peygamber (sav)'e getirirlerdi. Resûlullah (sav) onu eline aldığı vakit şöyle buyuruyordu:

'Allah'ım bizim için meyvelerimizi bereketli kıl, bizim için şehrimizi bereketli kıl, sa'ımızı bereketli kıl ve müddümüzü bereketli kıl. Allah'ım! Şüphesiz İbrahim senin kulundur, senin dostundur ve senin peygamberindir. Şüphesiz ben de senin kulunum ve senin peygamberinim. Şüphesiz o, Mekke için dua etti, ben de İbrahim'in Mekke için ettiğinin misli ile ve misliyle

---

1498 Age, 157
1499 Buhari, 1802-1886
1500 Buhari, 1889; Müslim, 1376
1501 Buhari, 1885; Müslim, 1369

beraber dua ediyorum.' Sonra en küçük çocuğu çağırır ve meyveyi ona verirdi."[1502]

• Resûlullah (sav)'in Bereketiyle Medine'nin Deccal ve Taundan Korunması

Allah Teâlâ Medine'yi koruyacak melekleri hazırlamıştır. Dolayısıyla Deccal oraya girmek için yol bulamaz, fakat kâfir ve münafık kardeşlerini oraya atar. Peygamber (sav)'in sıhhat ve vebanın kaldırılmasına dua etmesinin gereği, Masum'un da haber verdiği gibi Medine'ye taun (veba) girmeyecektir.[1503]

• Şiddetine Karşı Sabretmenin Fazileti

Peygamber (sav) Medine'nin şiddetine ve geçim darlığına sabredene kıyamet gününde şefaati vadetmiştir.[1504]

Said İbni Vakkas (ra)'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Medine onlar için daha hayırlıdır, eğer bilseler. Vazgeçerek onu terk eden kimseyi Allah oraya o kişiden daha hayırlısıyla değiştirecektir. Oranın şiddeti, geçim sıkıntısı ve eziyeti üzerine sebat eden kimseye kıyamet gönünde şefaatçi veya şahit olurum."*** [1505]

• Medine'de Vefat Etmenin Fazileti

İbni Ömer (ra)'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Medine'de vefat etmeye gücü yeten, orada vefat etsin. Ben orada vefat edene şefaat ederim."*** [1506]

Hz. Ömer (ra) daima şu dua ile dua ederdi: "Allah'ım senin yolunda şehit olmayı bana nasip eyle ve vefatımı Peygamberin (sav)'in şehrinde kıl."[1507] Allah Teâlâ, Faruk (ra)'ın duasını kabul etti ve sabah namazında Müslümanlara imamlık yaparken Resûlullah (sav)'in mihrabında şehit edildi.

• Medine İman Sığınağıdır ve Kendinden Kiri Siler

Dünya imana ne kadar dar gelirse gelsin, iman Medine'ye sığınır. Kötülere, hilecilere ve şer ehline orada yer ve istikrar yoktur. Yüz çevirerek Me-

---

1502 Müslim, 1373; Tirmizi, 3454; Nesai (A'malü'l-Yakin vel-Leyle), 3, 2; İbni Mace, 3329; İbni Sini, 279
1503 Buhari, 1880; Müslim, 1379; El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 158
1504 Age, 160
1505 Müslim, 1361
1506 Tirmizi, 3917; İbni Mace, 3112; İbni Hibban, 3733; Beyhaki (Şuayb), 4184
1507 Buhari, 1890

dine'yi terk eden kimseyi Allah sadık müminlerden ondan daha hayırlısıyla değiştirecektir.[1508]

Ebu Hureyre (ra)'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

"Yılan kendi deliğine sığınıp toplandığı gibi iman da Medine'ye sığınıp toplanacaktır." [1509]

"Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, vazgeçerek ondan çıkan kimsenin yerine Allah ondan daha hayırlı kimseleri getirecektir. Şüphesiz Medine körük gibi kiri çıkarır. Körük demirin pasını silip attığı gibi Medine'de kötüleri uzaklaştırıp atmadan kıyamet kopmaz." [1510]

• Günahları Siler

Zeyd İbni Sabit (ra)'tan Resûlullah (sav'in) şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Şüphesiz o, (Medine) Taybe'dir. Ateş gümüşün kirini silip çıkardığı gibi, günahları silip çıkarır." Diğer bir rivayette, "Deccalı uzaklaştırır".***[1511] Şeklindedir.

• Ona Kötülükle Kastedenlerden Allah Teâlâ'nın Koruması

Allah Teâlâ, Medine'ye, kötülük kasteden herkesten koruyacağını tekeffül etmiştir. Peygamber (sav) içinde bid'at çıkaranı veya bid'at çıkaranı barındıranı ya da ahalisini korkutanları Allah Teâlâ'nın laneti, azabı ve acil helak olmak ile tehdit etmiştir. Sa'd İbni Ebi Vakkas'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Medine ehline hile yapan kimse, tuzun suda eridiği gibi o da eriyip gidecektir."***[1512]

Yine Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Medine haremdir. Kim onda bid'at çıkarırsa (veya bir günah işlerse) veya bidat çıkaranları (veya günah işleyenleri) barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde ondan ne adalet ne de tövbe (veya farz) kabul olunmaz."***[1513]

• Haram Kılınması

Peygamber (sav), Allah'tan gelen vahiyle Medine'yi haram kıldı. Medine'de kan dökülmez, silah taşınmaz, hiç kimse korkutulmaz, ağaç kesilmez,

1508 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 161
1509 Buhari, 1876; Müslim, 147
1510 Müslim, 1381; Ahmed, 2/439
1511 Buhari, 4589; Müslim, 1384
1512 Buhari, 1822; Müslim, 1387
1513 Müslim, 1371

yerde bulunan bir mal, onu tanıyandan başka birine helal değildir ve haram kılınmasına giren diğer şeyler de. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"İbrahim Mekke'yi haram kıldığı gibi ben de Medine'yi haram kıldım. İbrahim Mekke'ye dua etiği gibi, ben de Medine'nin müddü ve saisi için dua ettim." [1514]

"Bu, onu sevdiğimiz ve onun bizi sevdiği bir dağdır. Allah'ım! Şüphesiz İbrahim Mekke'yi haram kıldı ben her iki labiti (hareyi-taşlık olanı) arasını, yani Medine'yi haram kıldım." [1515]

"Yaş otu kesilmez, avı kovulmaz, yerde görülen mal, tanıtanından başka hiçbir kimseye helal değildir. Kişinin içinde savaş için silah taşıması caiz değildir ve adamın devesini otlatması dışında hiçbir ağacın kesilmesi caiz değildir." [1516]

Şüphesiz Medine'nin bu faziletleri, sahabeyi ona bağlanmaya, ona hicret etmeye ve orada ikamet etmeye hırslı olmaya sevketti.

Bununla da ümmetin bütün gücü ve enerjisi orada toplandı ve sonra da şirki, bütün çeşidiyle, küfrü de her şekliyle ortadan kaldırmaya doğru yöneldi. Böylece yeryüzünün doğusunu ve batısını fethettiler.

1514 Buhari, 2129; Müslim, 1371
1515 Buhari, 4084; Müslim, 1360
1516 Ahmed, 1/119

ALTINCI BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER (SAV)
VE
HZ. EBUBEKİR (RA)'IN HİCRETİ

1.
KONU

MÜŞRİKLERİN PLANININ BOŞA ÇIKMASI
VE
HİCRET İÇİN YÜKSEK NEBEVİ ORGANİZE

MÜŞRİKLERİN, RESÛLULLAH (SAV)'E SUİKAST DÜZENLEME PLANLARININ BOŞA ÇIKMASI

Kureyşliler, bunca çirkin yöntemlerine rağmen Ashab-ı Kiram'ın Medine'ye hicret etmelerine engel olma konusunda başarısızlıkla hayal kırıklığına uğramalarından sonra durumun tehlikesini anladılar ve ekonomik çıkarlarından ve Arap kabileleri arasında ayakta olan sosyal varlıklarından korkmaya başladılar. Bunun için, davet rehberini yok etme durumu hakkında görüşmek üzere Kureyş liderleri Darü'n-Nedve'de[1517] toplandılar.

İbni Abbas (ra), Allah Teâlâ'nın, ***"Hatırla ki, kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni (yurdundan) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar (sana) tuzak kurarlarken Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah tuzak kuranların en iyisidir."***[1518] Ayetini tefsir ederken şöyle söylemektedir:

"Bir gece Kureyşliler Mekke'de toplanarak müşavere ettiler. Bir kısmı dedi ki: "Yarın onu tutun ve iplerle bağlayın."[1519] Peygamber'i kastediyorlardı. Bir kısmı da, "Hayır, öldürün." dedi. Bir başka grup ise, "Onu Mekke dışına sürgün edin." dedi. Bu durumu Yüce Allah Peygamberine haber verdi. Hz. Ali, Peygamber (sav)'in yatağına yattı[1520] ve Peygamber (sav) Mekke'den çıkarak Sevr mağarasına gitti. Müşrikler ise Hz. Ali'yi Peygamber sanarak onu kontrol altına aldılar. Gün aydınlanınca yanına koştular. Ama yatakta

---

1517 Darü'n-Nedve, Kureyş müşriklerinin toplantı ve hükümet merkezi.. (Mütercim)
1518 Enfal, 30
1519 Kureyş'in toplantısını, İbni Hişam, 2/124-126; Ebu Sa'd, 1/227-228; Beyhaki, Delalil, 2/466-468; Ebu Nuaym, Delail, 63-64; Taberi, Tarih, 2/372; Heysemi, Mecmaüz-Zevaid, 6/52-53'te zikretmiştir.
1520 Ahmed b. Hanbel, 10/348; Abdurrezzak, Musannaf, 5/389 ve Mecmaüz-Zevaid, 6/52-53; Fis-Sire en-Nebeviye Kırae li Cevanibi'l-Hazri vel-Himaye, 135

yatanın Hz. Ali (ra) olduğunu görünce şaşkına döndüler. Allah onların oyununu kendi başlarına çevirdi ve dediler ki: "Senin arkadaşın nerede?" Hz. Ali, "Bilmiyorum!" dedi. Bunun üzerine izini takip ettiler ve Sevr dağına kadar sürdüler. Dağa geldiklerinde izler karıştı. Dağın tepesine çıktılar ve mağaranın önünden geçtiler. Mağaranın kapısında örümcekler ağ kurmuştu. Dediler ki: "Şayet buraya girmiş olsa örümcek ağına rastlanmazdı." Resûlullah (sav) burada tam üç gece kaldı.[1521]

Seyyid Kutub, müşriklerin Peygamber (sav)'e kurdukları tuzaktan bahseden ayetleri tefsir ederken şöyle diyor: "Aslında bu ayet-i kerime durum değişmezden evvel, Müslümanlar üstünlük kazanmazdan evvel Mekke hâlini hatırlatmaktadır ve aynı zamanda gelecekle ilgi bir güven ve itminan verdiği gibi Allah Tealâ'nın takdiri ve hikmeti konusunda da insanı uyarmaktadır. Gerçekten de bu Kur'an-ı Mübin ile muhatap olan Müslümanlar her iki durumu da gayet iyi biliyorlardı. Çünkü her iki hayatı da yaşamışlar, görmüşler ve tatmışlar ve onların geçmişteki korku ve ıstırabı, kararsızlıkları hatırlayarak geleceğe hazırlamaları ve içinde bulundukları durumu güven ve huzur içerisinde karşılamaları kâfi idi. Yakın geçmişte müşriklerin Hz. Peygamber (sav)'e karşı nasıl tuzaklar kurdukları ve planlar hazırladıkları ama buna karşılık olarak en sonunda sadece Peygamber'in kurtuluşuyla değil onları mağlubiyete uğratması ile neticelenen durumu göz önündeydi. Aslında onlar hazırladıkları planlarla Resûlullah (sav)'i bağlamak, ölünceye kadar hapsetmek veya bir defada öldürerek elinden kurtulmak yahut da Mekke dışına kovarak sürgüne göndermek istiyorlardı. Bu konuda toplantılar yaptılar, planlar hazırladılar, en sonunda öldürmeye karar verdiler. Neticede şu sonuca vardılar. Bu büyük kötülüğü her bir kabileden seçilecek bir gencin işlemesi ve böylece kan davasının bütün kabilelere dağılmasını, netice itibariyle Haşimoğullarının bütün Araplarla savaşamayıp diyete razı olacaklarını ve meselenin böylece kapanacağını kabul ettiler." Onlar tuzak kurarken Allah da tuzaklarını bozuyordu. Allah tuzak kuranlara mükabele edenlerin en hayırlısıdır."

Gerçektende son derece gülünç bir manzara... Aynı zamanda da korkunç... Nerede şu zayıf, güçsüz, basit ve gülünç insanlar, nerede o her şeye gücü yeten kudret sahibi Kadir-i Mutlak... Allah'ın cebbar kudreti... Kulları üzerinde kahredici güce sahip olan ve kendi emrini üstün getiren ve çepçevre her şeyi ihata etmiş bulunan ilahî güç..."[1522]

1521 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/181; İbni Hacer, Fethü'l-Bari, 1905 nolu hadisin şerhi ve isnadının hasen olduğunu söylemiştir.

1522 Fi Zilali'l-Kur'an, 3/1501

HİCRET İÇİN NEBEVİ ORGANİZE

Müminlerin annesi Hz. Aişe (ra) diyor ki: "Resûlullah (sav) Ebubekir (ra)'ın evine her zaman, günün iki tarafında ya sabah ya da akşam gelirdi. Fakat Resûlullah (sav) hicret için, Mekke'den ve kavminin içinden çıkmak için izin verildiğinde, Resûlullah (sav) hiçbir zaman gelmemiş olduğu bir vakitte, tam öğle sıcağında bize geldi. Onun bu gelişi, her gün uğradığı saatlere uymuyordu. Bu sebeple Ebubekir, Resûlullah (sav)'i görünce şöyle dedi: 'Resûlullah'ın bu saatte gelişi mutlaka olağanüstü bir durum içindir."

Hz. Aişe (ra) şöyle devam etti: "Resûlullah (sav) içeri girince Ebubekir (ra) onun için sedirinden geri çekildi ve Resûlullah (sav) oturdu. Ebubekir'in yanında bir ben ve bir de kız kardeşim Esma vardı. Resûlullah (sav), ***'Yanındakileri çıkar.'*** diye buyurdu. *Ebubekir (ra)*, 'Ey Allah'ın Resûlü, onlar benim kızlarım. Ne oldu? Babam anam sana feda olsun!' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav), ***'Hicret için bana izin verildi.'*** buyurdu. Hz. Ebubekir (ra), 'Beraber mi, ey Allah'ın Resûlü!' dedi. Peygamber (sav), ***'Evet, beraber.'*** buyurdu. Vallahi Ebubekir'in ağladığı kadar o güne kadar hiç kimsenin sevinçten ağladığını görmedim.

Sonra Ebubekir (ra) şöyle dedi: 'Ey Allah'ın peygamberi! İşte bunun için iki deve hazırladım.' dedi. Resûlullah (sav) Ebubekir (ra) ile beraber Deyl İbni Bekr oğullarından Abdullah İbni Uraykıt'ı rehberlik yapmak üzere ücretle tuttu. Onun annesi Sehm İbni Amr oğullarından bir kadındı. Kendisi de müşrik idi. Sözleştikleri zamana kadar korumak ve bakmak üzere her iki deveyi ona teslim ettiler."[1523]

Buhari, Hz. Aişe (ra)'dan uzunca bir hadis rivayet etmektedir. O hadiste şunlar vardı: Aişe (ra) şöyle diyor: "Bir gün öğle sıcağında Hz. Ebubekir'in evinde otururken, birisi Ebubekir'e, 'İşte Resûlullah (sav) başını ve yüzünü örtmüş bir hâlde buraya geliyor.' dedi. Onun bu gelişi, her gün uğradığı saatlere uymuyordu. Bu sebeple Hz Ebubekir (ra), 'Babam anam ona feda olsun! Onun bu saatte gelişi mutlaka olağanüstü bir durum içindir.' dedi. Resûlullah (sav) Hz. Ebubekir'e, ***'Yanındakileri çıkar.'*** buyurdu. Hz. Ebubekir (ra) da, 'Onlar senin ev halkındır.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav), ***'Hicret için bana izin verildi.'*** buyurdu. Hz. Ebubekir (ra), 'Beraber mi? Babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü!' dedi. O da, ***'Evet'*** buyurdu. Ebubekir (ra), 'İşte ben iki deve hazırladım, babam sana feda olsun, ya Resûlullah! İkisinden birisini seç, al.' dedi. Resûlullah (sav), ***'Ücretini vermek şartıyla.'*** dedi."

1523 İbni Hişam, 2/128-129; İbni Kesir, 2/233-234

Hz. Aişe (ra) şöyle devam etti:

"Biz de en hızlı bir şekilde azıklarını hazırladık. Deriden bir çıkın içerisine yiyeceklerini koyduk. Esma Binti Ebubekir kendi belindeki kemerini ikiye bölerek yarısıyla alelacele o çıkının ağzını bağladı. Bundan dolayı ona 'Zatü'n-Natakeyn' denildi. Sonra Resûlullah (sav) ile Ebubekir çıkarak Sevr dağındaki mağaraya vardılar. Orada tam üç gece gizlendiler. Ebubekir'in oğlu Abdullah da gece onların yanında kalıyordu. Orada tam üç gece gizlendiler. O; zeki, uyanık ve anlayışlı bir gençti. Seher vakti mağaradan ayrılıp Mekke'ye geliyor ve sabahleyin Kureyşlilerle beraber oluyordu. Sanki geceyi Mekke'de geçirmiş olduğu izlenimini veriyordu. Resûlullah (sav) ile babası Ebubekir hakkında konuşulanları dinliyor, kurulan tuzakları öğreniyor ve gece olunca mağaraya dönüp onlara bilgi veriyordu.

Hz. Ebubekir (ra)'ın azatlı kölesi Amir İbni Fuheyre de kendisine verilen koyunları otlatıyor, yatsıdan sonra onlara uğrayıp sütünü veriyor ve seher vakti koyunları yürütüp oradan ayrılıyordu. Amir her üç gece de bunu yaptı.

Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra) Deyiloğullarından Deyil, Abd İbni Adiy oğullarındandır bir adamı rehberlik yapmak üzere ücretle tuttular. O adam Kureyş kâfirlerinin dini üzereydi. Fakat buna rağmen o günkü şartların gereği olarak ona güvenip develeri ona teslim ettiler ve üçüncü gün sabaha karşı Sevr'in önünde buluşmak üzere anlaştılar. Kararlaştırdıkları vakitte rehber ile beraber Amr İbni Füheyre de onlarla yola çıktı. Rehber onları sahil yolundan götürdü."[1524]

RESÛLULLAH (SAV)'İN ÇIKIŞI VE MAĞARAYA ULAŞMASI

Peygamber (sav)'in Mekke'den hicret için çıkacağını Ali İbni Ebi Talib, Ebubekir ve onun ailesinden başka hiç kimse bilmiyordu. Mekke'de malını muhafaza etmekten korkan kimseler eşyalarını 'emin ve doğru' bilinen Muhammed (sav)'in yanına emanet bırakıyordu.[1525] Bu sebeple hicret için Mekke'den ayrılırken Hz. Ali'ye geri kalmasını ve yanındaki emanetleri sahiplerine iade ettikten sonra Medine'ye gelmesini emretmişti. Çıkış zamanı Peygamber (sav) ile Ebubekir (ra) arasında idi. Onlardan başka hiç kimse bilmiyordu. Çıkma zamanı gelince Ebubekir (ra)'ın evinin damında olan aydınlık penceresinden çıktılar. Peygamberimizin (sav) kontrolden uzak gizli bir çıkıştan çıkması, gizliliği muhafaza etmek ve müşriklerin peşlerine düşüp onları o mübarek yolculuktan alıkoymamaları içindi.

1524 Buhari, 3905; Ahmed, 6/197199; Beyhaki, Delail, 2/473-475; Abdurrezzak, Musannaf, 5/388 ve Taberi, Tarih, 2/375-378

1525 İbni Kesir, 2/234

Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra), üçüncü gece sabaha karşı Sevr mağarasında buluşmak üzere Abdullah İbni Uraykıt ile anlaştılar.[1526]

PEYGAMBER (SAV)'İN MEKKE'DEN ÇIKTIĞI ZAMAN YAPMIŞ OLDUĞU DUA

Peygamber (sav) Medine'ye gitmek için Mekke'den çıktığı sırada dua ederek şöyle buyurdu: ***"Hiçbir şey olmadığım hâlde beni yoktan var eden Allah'a hamd olsun! Allah'ım! Dünya korkusuna, zamanın şer ve afetlerine, gecelerin ve gündüzlerin bela ve musibetlerine karşı bana yardım et. Allah'ım! Yolculuğumda benimle beraber ol, benden sonra ailemde halifem ol, bana verdiğin rızkı bereketli kıl, sadece kendine beni zelil et, boynumu eğdir. Ey Rabbim! Sadece ahlakım üzere beni doğrult, sadece kendine beni sevdir. Beni insanlara havale etme, onlara bırakma! Ey ezilenlerin Rabbi! Üzerime gazabının inmesinden ve şiddetli kızgınlığının benim üzerime olmasından, kendisiyle yer ve göklerin aydınlanması, karanlıkların dağılması ilk ve sonra gelenlerin işlerinin salahı olan yüzünün nuruna ve kerem sahibi zatına sığınırım.***

Nimetlerin zail olmasından, azabın ani gelişinden, afiyetinin çevrilmesinden, bütün öfken ve gazabından sana sığınırım. Şikâyetim sanadır. Yanımda gücümün yettiği şeylerin en hayırlısı vardır. Senden başka kimsenin gücü, kuvveti ve kudreti yoktur."[1527]

Resûlullah (sav) Mekke'den çıkacağı vakit, Mekke'nin pazarında bulunan Hazvere'de durarak Mekke'ye dönüp ona hitaben şöyle buyurdu: ***"Vallahi! Sen Allah'ın arzının en hayırlısısın ve Allah'a, Allah arzının en sevimlisisin. Şayet beni senden çıkarmasalardı, senden çıkmazdım."***[1528]

Sonra Resûlullah (sav) ve arkadaşı (ra) mübarek yolculuğa devam ettiler. Allah Teâlâ ikisini de müşriklerin yakalamasından muhafaza etti ve müşrikleri onlardan çevirdi. İmam Ahmed b. Hanbel, İbni Abbas (ra)'ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Müşrikler Resûlullah (sav)'in izini takip ettiler ve Sevr dağına kadar sürdüler. Dağa geldiklerinde izler karıştı. Dağın tepesine çıktılar ve mağaranın önünden geçtiler. Mağaranın kapısında örümcekler ağ kurmuştu. Dediler ki: "Şayet buraya girmiş olsa örümcek ağına rastlanmazdı."[1529]

Bu örümcek de Allah Teâlâ'nın askerlerindendir. Onunla batılı perişan eder, hakka da yardım eder. Zira kudreti yüce olan Allah Teâlâ'nın hem

1526 Hatemin Nebiyyin, Ebu Zehra, 1/659; İbni Kesir, 2/234
1527 Abdurrezzak, Musannaf, 9234; İbni Kesir, 2/230-234
1528 Tirmizi, 3925; Ahmed, 4/305; İbni Mace, 3108
1529 Ahmed, 1/348

maddi hem de manevi askerleri vardır. Maddi olan askerlerin tehlikesi, büyüklüğünde şekillenemez. Çünkü bazen gözün görmediği bir mikrop, çokluğundan dolayı deniz dalgaları gibi görünen bir orduyu darmadağın edebilir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Rabbinin askerlerini, kendisinden başkası bilmez. Bu ise, insanlık için ancak bir öğüttür."***[1530] Yani, Rabbinin askerlerinin çokluğundan dolayı kendisinden başkası bilmez. Allah Teâlâ'nın askerleri sonsuzdur. Çünkü kudretinde olan şeyler sonsuzdur.[1531] Aynı şekilde varlığı mümkün olan şeyleri saymayı bırakın; sayısı ve miktarı bilinenlerin durumlarının detaylarına muttali olmak icmalen dahi mümkün değildir. Hakikatlerine ve sıfatlarına muttali olamaya dahi kimsenin gücü yetmez.[1532]

ALLAH TEÂLÂ'NIN RESÛLÜNE OLAN İNAYET VE GÖZETMESİ

Resûlullah (sav)'in almış olduğu bütün tedbirler ve esbaba tevessül etmesine rağmen o, sadece bunlara güvenmemiş, meyletmemiştir. Aksine onun (sav) Allah'a olan güveni tamdı, O'nun yardım ve desteğindeki umudu büyüktü ve Allah'ın ona öğretmiş olduğu dua lafzını daima okuyordu.[1533] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"De ki: 'Rabbim, beni koyacağın yere sıdk ile koy ve çıkaracağın yerden sıdk ile çıkar. Katından beni destekleyecek kuvvet ver."***[1534]

Bu ayet-i kerimede, Allah Teâlâ, kendisine duada bulunması için peygamberine bu duayı öğretiyor; ümmetinin de öğrenmesini ve yeri geldiği zaman Allah'a yönelip bu duayı okumasını istiyor. Duadaki "sıdk ile konmak" ve "sıdk ile çıkarılmak" ifadesi, Mekke'den Medine'ye hicret esnasında bütün yolculuğun sıdk ve selamet içerisinde geçmesinden kinayedir. Yolculuktaki başlangıcında, sonucunda, bu iki taraf arasında kalan kısmın da sıdk ve selameti için dua edilmektedir. Müşrikler, Allah'ın Peygambere inzal buyurduğu ayetleri yerine kendilerinin uydurmaya çalıştığı bazı şeyleri koymak istiyorlardı. Bu zaviyeden bakılacak olursa sıdk'ın meydana getirdiği daha başka meziyetlerde vardır: Sebat, güven, iç temizliği ve ihlâs gibi...

"Katından beni destekleyen bir kuvvet ver."

Bana katından öyle kuvvet ve heybet ver ki, onunla yeryüzünün heybetlerini ve müşriklerin kuvvetlerini alt edeyim. "Katından" ifadesinin kul-

1530 Müddesir, 31
1531 Razi (Tefsir), 30/208
1532 Tefsiru Ebu's-Suud, 9/60
1533 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, 72
1534 İsra, 80

lanılması, Allah'a olan bağlılığı, kalbin O'na yönelişini, O'ndan yardım dileyişini ve O'nun himayesine sığınışını belirtmektedir.

Dava sahipleri kuvvet ve heybetlerini sadece Allah'tan alırlar. Bir hükümdarın veya makam sahibinin İslam'a hizmet etmesini arzulayan dava sahibinin, bu şahıslara başvurmadan önce Allah'a yönelmiş ve O'nunla sağlam bir irtibat kurmuş olması lazımdır. Bu prensip dâhilinde, bazı hükümdar ve makam sahiplerine tevcih edilen davetler onların kalplerini fetheder, İslam davasının birer neferi ve hadimi olarak faydalı hizmetlerde bulunurlar. Hâlbuki İslam davasını onların neferi ve hadimi durumuna düşürecek olursak hiçbir fayda sağlamaz. Zira hükümdar ve makamların çok üstünde olan bu dava, Allah tarafından gönderilmiş bir davadır.[1535]

Müşrikler mağaranın etrafını sardıklarında ve gözle göründüklerinde Peygamber (sav) Allah Teâlâ'nın kendileriyle birlikte olduğunu söyleyerek Ebubekir'i sakinleştirdi.

Hz. Ebubekir (ra)'ın şöyle dediği rivayet etmektedir: "Biz Sevr mağarasında saklanırken müşriklerin ayaklarına baktım, onları tepemizde gördüm ve 'Ya Resûlellah! Onlardan biri ayaklarının dibine bakacak olursa bizi görür.' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Ey Eba Bekir! Üçüncüleri Allah olan iki kişi hakkında ne zannediyorsun?"*** [1536] Diğer bir rivayette: "Ey Eba Bekir! Sus! İki kişi, Allah üçüncüleridir."[1537]

Hak Teâlâ bu hakikati şöyle bildirmiştir: ***"Eğer siz ona (Resûlullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değildir), ona Allah yardım etmiştir. Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebubekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı, hani onlar mağaradaydı, o, arkadaşına: 'Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir.' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise en yüce olandır. Çünkü Allah çok üstündür, hikmet sahibidir."*** [1538]

Taberi tefsirinde bu ayet-i kerimeden bahsederek şöyle demiştir: "Bu, Resûlullah (sav)'in ashabına Allah tarafından bir bildiridir ki, Allah Teâlâ, din düşmanlarına karşı Resûlüne yardım etmeyi ve ona yardım etseler veya etmeseler onu (sav) düşmanlarına karşı galip getireceğini üstlenmiştir.

Ve bu, Resûlullah (sav) sayı bakımından az, düşman da sayı bakımından çok olduğu hâlde, Allah Teâlâ ona yardım yapacağına dair, ashabına bir hatırlatmadır. Peygamber (sav) sayı bakımından düşmandan az olduğu

1535 Fi Zilâli'l-Kur'an, 4/2247
1536 Buhari, 3653; Müslim, 2381
1537 Buhari, 3922
1538 Tevbe, 40

zaman da, çok olduğu zaman da bu yardım yapılacaktır. Ya sayı bakımından Resûlullah (sav) daha çok, düşman da az olursa durum nasıl olur?

Allah Teâlâ onlara şöyle diyor: 'Ona yardım etmeniz için sizden yardım talep ettiği zaman, ona yardım edin ey müminler! Resûlüm ile seferber olmazsanız, şunu bilin ki Allah onun yardımcısıdır. Kureyş'ten Allah'a kâfir olanlar (vatanından ve evinden) onu çıkardıkları zaman Allah ona yardım etti.'

'İki kişiden biri' yani Allah şöyle buyuruyor: 'O, iki kişiden biri olduğu hâlde onu çıkardılar. Allah, 'iki kişiden biri' sözünden Resûlullah (sav)'i ve Ebubekir'i kastetmiştir. Çünkü Kureyş'ten kaçarak Mekke'den kaçan her ikisiydi. Kureyş Resûlullah'ı öldürmeye teşebbüs etti. Bu yüzden Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra) mağaraya saklandılar.

'Hani ikisi mağaradaydı', yani Resûlullah ile Ebubekir mağaradaydı. O, arkadaşına, *'Üzülme, Allah bizimle beraberdir.'* diyordu. Yani, Resûlullah (sav) kendi arkadaşı Ebubekir'e, 'Üzülme' dedi. Çünkü Ebubekir (ra) müşriklerin arayıp yerlerini öğrenmelerinden korktu. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona, 'Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir. Allah bize yardım edecektir. Müşrikler yerimizi öğrenip bizi bilemeyecekler ve bize ulaşamayacaklar.' buyurdu.

Yani Allah şöyle buyuruyor: "O, korku ve az sayı hâlinde düşmanına karşı Allah ona yardım etti. Bu defa Allah Teâlâ onun Ensar'ının ve askerlerinin sayısını artırdığı hâlde, nasıl onu bırakacak ve onu size muhtaç kılacak?"[1539]

Abdulkerim Zeydan bu ayetteki maiyetten (beraberlikten) bahsederek şöyle söylemektedir: "'Şüphesiz Allah bizimle beraberdir.' kavli ayetten istifade edilen Rabbani maiyettir (beraberlik), ***'Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar (muttakin) ve güzel amel edenlere (muhlislerle) beraberdir.'***[1540] Ayetinde varit olan muttakin (sakınanlar) ve muhsinin (iyi amel işleyenler) maiyetinden (beraberliğinden) daha üstündür. Çünkü buradaki maiyet, takva ve ihsan gibi vasıfları onların ameli olan vasıflarla kayıtlı (bağlı) olmaksızın direkt olarak Resûlullah (sav) ve Ebubekir (ra)'ın zatlarınadır. Resûlullah (sav) ve sahibine hastır. Ayetlerle ve harikulade âdetlerle desteklenmiş ve teyit edilmiştir."[1541]

Fizilal tefsiri sahibi bu ayetlerden bahsederek şöyle söylemektedir: "Zalim kuvvet her zaman hak kelimesinden sıkıldığı gibi Kureyş de Hz. Muhammed (sav) ile sıkılıp çaresiz bir duruma düştü. Zalim kuvvet hakkı de-

1539 Taberi, 10/135-136
1540 Nahl, 128
1541 El-Mustefad Min Kasasi'l-Kur'an, 2/100

fetmeye gücü yetmediği gibi, tahammül de edemiyordu. Aralarında gizlice toplanarak Hz. Muhammed'den kurtulmanın yollarını aradılar. Yüce Allah, onların toplantılarını Resûlüne bildirdi ve Mekke'den çıkmasını vahyetti. Resûlullah (sav) yanına arkadaşı Sıddık'ı alarak Mekke'den çıktı; ne ordusu, ne silahı ne de hazırlığı vardı. Fakat düşmanları çok kalabalıktı, kuvvetleri de çok üstündü.

Peki, sonra akıbet ne oldu? Resûlullah (sav) ve arkadaşı her türlü kuvvet unsurundan tecrit edildiği ve bütün maddi kuvvetler karşı tarafta toplandığı hâlde netice ne oldu? Zafer, insanların görmediği Allah'tan gelen ordularla sarmaş dolaş olmuştu. Küfredenlerin payına, yine hezimet, zillet ve alçaklık düşmüştü. 'Kâfirlerin sözünü alçaltmıştı.'

Allah'ın sözü; muzaffer, kuvvetli ve müessir şahsiyetiyle yine en yüce makamı işgal ediyordu.

'Ancak Allah'ın sözü yücedir.'

Bu; Allah'ın, Resûlünü ve kendi sözünü muzaffer kıldığının bir misalidir.

Allah, ağır davranmayan ve yavaş hareket etmeyen başka bir milletin eliyle de aynı zaferi gerçekleştirmeye kadirdir... Allah'ın sözünden sonra herhangi bir delile ihtiyaç duyanlar olursa, bu hadise ona da örnek olur."[1542]

HİCRET YOLUNDA ÜMMÜ MABED'İN ÇADIRI

Resûlullah (sav) Ebubekir ile tam üç gece kaldıktan sonra mağaradan çıktılar. Artık müşriklerin arama-tarama faaliyetleri gevşemişti. Resûlullah (sav)'e ulaşmaktan umutlarını nerede ise kesmişlerdi. Daha öncede dediğimiz gibi, Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra) kılavuzluk yapmak için Deyloğullarından Abdullah İbni Uraykıt adında bir adamı ücretle tuttular. Abdullah İbni Uraykıt müşrik idi. Fakat buna rağmen ona güvenip develeri ona teslim ettiler ve üçüncü gece sabaha karşı develerle birlikte Sevr mağarasının önünde buluşmak üzere sözleştiler. Gerçekten de kararlaştırılan zamanda develerle birlikte orada hazır bulundu. Durumlarını, Kureyş kâfirlerinden peşlerine düşecek kimselerden gizlemek için, onları pek bilinmeyen bir yoldan götürdü. [1543]

Resûlullah (sav), Medine yolunda Huzaa kabilesi evlerinin bulunduğu 'Kudeyd' (Kudeyd, Mekke'ye yakın bir yer olup kullanılan yoldan yaklaşık sekiz km uzaklıktadır.) mevkisinde Ümmü Mabed'in çadırının bulunduğu yerden gelmiştir. (Ümmü Mabed'in adı, Atike Binti Ka'b el-Huzai'dir.)

1542 Fi Zilâli'l-Kur'an, 3/1656
1543 El-Mustafa min Kasasi'l-Kur'an, 2/10

Ümmü Mabed, bize hikâyeyi rivayet eden Huneys İbni Halid el-Huzai'nin kız kardeşidir. Bu hikâye ravilerin ve siyer sahiplerinin naklettikleri meşhur bir hikâyedir. İbni Kesir bu hikâye hakkında şöyle söylemektedir: "Ümmü Mabed'in hikâyesi meşhurdur ve birbirlerini takviye eden birçok yol ile rivayet edilmiştir."[1544]

Resûlullah (sav) 'in arkadaşı Halid İbni Huneys el-Huzai'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav), Medine'ye hicret etmek için Mekke'den çıktı. Resûlullah (sav), Ebubekir (ra), Ebubekir'in azatlısı Amir İbni Fuheyre ve kılavuzları Leys Kabilesinden Abdullah İbni Uraykıt Medine'ye doğru yola çıktılar. Yolda Ümmü Mabed'in çadırına misafir oldular. Ümmü Mabed, genç kızlar gibi erkeklerden çekinmeyen, orta yaşlı, güçlü ve akıllı bir kadındı. Çadırın avlusunda oturup yoldan gelip geçenlere içiriyor ve yediriyordu.

Resûlullah (sav) ve beraberindekiler, satın almak için ondan et ve hurma istediler. Ondan istediklerini elde edemediler. Çünkü aşırı kıtlıktan dolayı azıkları ve zahireleri tükenmişti.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) çadırın kenarında duran bir koyuna işaret ederek:

'Bu koyun ne? Ya Ümmü Mabed!' diye sordu.

O da:

'Onun cılızlığı onu koyunlardan geri bırakmıştır.' dedi.

Resûlullah (sav):

'Onda süt var mıdır?' diye sordu.

Ümmü Mabed:

'Süt verecek durumda değildir.' dedi.

Resûlullah (sav):

'Onu sağmama izin veriyor musun?' dedi.

Ümmü Mabed:

'Evet, babam-anam sana kurban olsun! Eğer onu sağabiliyorsan, buyur sağ!' dedi.

Peygamber (sav), o koyunun getirilmesini istedi. Koyun getirildi. Peygamber (sav) mübarek elini hayvanın memesine sürdü, Allah'ın ismini andı ve koyunun bereketli kılınması için dua etti. Bunun üzerine koyun sağılmak için koyun bacaklarını açtı, sütünü bıraktı ve geviş getirmeye başladı.

Peygamber (sav) bir cemaati doyuracak miktarda büyük bir kap istedi. Kabın üstüne köpük yükselene kadar, kaba bol miktar süt sağdı. Sonra

---

1544 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/188

kendi eliyle Ümmü Mabed'e ve arkadaşlarına verdi. Herkes sütü doyasıya içti. En sonunda da kendisi (sav) içti. Sonra doyasıya bir daha içtiler.

Sonra ikinci defa koyunu sağıp kabı doldurdu ve onun yanına bıraktı. Sonra da Ümmü Mabed'den biat alıp oradan ayrıldılar.

Az bir süre sonra, Ümmü Mabed'in kocası Ebu Mabed, kuşluk vakti önünde zayıflıktan neredeyse yere düşecek cılız ve zayıf bir keçi sürüsüyle çıkageldi. Ebu Mabed sütü görünce hayret etti ve şöyle dedi:

'Ey Ümmü Mabed! Bu süt sana nereden geldi? Koyunlar ancak gece eve geliyor, hamile olmamış ve evde de sütlü koyun yoktur?' dedi.

Ümmü Mabed:

'Hayır, vallahi! Fakat durum böyle böyle... Mübarek bir adam bizim buradan geçti.' dedi.

Ebu Mabed:

'Ey Ümmü Mabed! Onu bana anlat.' dedi.

Bunun üzerine Ümmü Mabed şöyle dedi:

'Güzelliliği apaçık, yüzü münevver, yaratılışı güzel, zayıf olmayan, küçükbaşlı olmayan, güzelliğiyle meşhur, siyah gözlü, kirpiklerinin kılları biraz uzun, keskin sesli olmayan, boynu uzun, sakalı sık, kaşlarının kılları ince, biraz da uzun, kaşları bitişik, sustuğu zaman vakarlı, konuştuğu zaman başını kaldırır ve başının üzerinde güzellik yükselir, uzaktan insanların en güzeli, yakından insanların en tatlısı, konuşması tatlı, konuşması ne uzun ne de kısa ikisinin ortası, konuşması aşağıya inen ipteki inciler gibi tane tane. Ne uzun ne de kısa, orta boylu, uzunlukta insanları geçmez, kısa boylu olmasından gözler onu hakir görmez, iki dal arasında bir dal, ama görünüş bakımından üçünün en parlağı ve kadir bakımından da üçünün en güzeli. Çevresinde refakatçileri vardı, bir şey söylediği zaman onun sözünü dinlerlerdi, bir şey buyurduğu zaman da emrine koşarlardı. Hizmet edilen, etrafında insanlar toplanır, asık yüzlü değildi, cahil ve aklı az biri değildi. İşte ben bu vasıflara sahip bir zatı gördüm.'

Ebu Mabed şöyle dedi:

'Vallahi O, Mekke'de bize durumu anlatılan Kureyşlidir.' Ona gidip onunla arkadaşlık yapma niyeti oluştu ve 'Allah'a yemin olsun ki bir yol bulup ilk fırsatta bunu yapacağım.'

Mekke'nin alt taraflarından cinlerden bir adam gelmeye başladı. İnsanlar onun sesini duyuyor, ama kendisini görmüyorlardı. Bu hâlde şu beyitleri söyleyerek Mekke'nin üst taraflarından çıktı:

'Ümmü Mabed'in çadırına iki yoldaşa,
İnsanların Rabbi en iyi mükâfatı versin.

Hayırla indiler çadıra sonra da gittiler.
Muhammed'e refik olan kurtuluşa ermiştir.
Ka'boğullarına, kızlarının mekânları helal olsun,
Oturduğu yer gözetleme yeridir müminler için.
Sorun bacınızdan tabağından koyunundan,
Şahitlik edecek şayet sorarsanız koyunundan."[1545]

SÜRAKA İBNİ MALİK'İN RESÛLULLAH (SAV)'İ TAKİP ETMESİ

Kureyşliler, Resûlullah (sav)'i sağ veya ölü getirene yüz deve vereceklerini vadetmişlerdi. Bunu Mekke'nin bütün meclislerinde ve toplantı merkezlerinde ilan etmişlerdi. Bu haber Mekke'nin çevresindeki bütün bedevi kabilelere yayıldı. Süraka İbni Malik İbn-i Cü'şüm, Resûlullah (sav)'i getirene Kureyş tarafından konulan ödüle tamah ederek nefsini zorladı. Fakat Allah Teâlâ, mağlup olmayan kudretiyle yakalamak için çabalayan Süraka'yı, dönüşte Resûlullah (sav)'i savunacak bir duruma getirdi.

İbni Şihab şöyle demiştir: "Abdurrahman İbni Malik el-Müdlici, Süraka İbni Malik İbni Cü'şüm'ün yeğenidir bana haber verdi. O da, babasının Süraka İbni Cü'şüm'ün şöyle dediğini duyduğunu kendisine haber verdiğini söyledi: 'Kureyş kâfirlerinin elçileri bize gelerek; Kureyşlilerin, Resûlullah (sav)'i ve Ebubekir'i öldürene veya esir alana, her biri için bir diyet miktarı ödül koyduklarını söylediler.

Kabilem Müdlicoğullarının bir meclisinde oturduğum bir sırada, Müdlicoğullarından bir adam oturduğumuz meclise gelerek şöyle dedi: 'Ey Süraka! Ben, demin sahil yolunda birkaç kişiyi gördüm, Muhammed ve arkadaşları olduklarını sanıyorum.'

Süraka diyor ki: 'O kişilerin, Muhammed ve arkadaşları olduklarını anladım ama onlara şöyle dedim: 'Gördüğün şahıslar Muhammed ve ashabı değildir. Sen gözümün önünde çıkıp giden filanca ve filanca kişileri görmüşsündür.'

Sonra bu mecliste bir saat kadar oturdum ve kalktım. Evime gidip cariyemin atımı hazırlayıp tepenin arkasına götürmesini ve orada beni beklemesini istedim. Sonra mızrağımı aldım ve evimin arka kapısından çıktım. Mızrağımın aşağı tarafındaki demiri yere sürterek yürüdüm.

Kimsenin beni görmemesi için tepelerde vücudumu yere doğru alçaltıyordum. Atımın yanına gelir gelmez üzerine atıldım ve Muhammed ve ar-

1545 Ümmü Mabed'in hadisini, Taberani El-Kebir'de, 3605; El-Ahadisut-Tival 30'da zikretmiştir ve Heysemi (Mecmaüz-Zevaid), 6/56-57'de Hubeyş İbni Halid'den rivayet etmiştir. El-Hicre En-Nebeviye el-Mübareke, 107

kadaşlarının bulunduğu tarafa doğru atımı koşturdum. Onlara yaklaştığımda Resûlullah (sav)'in Kur'an okuduğunu işittim. Peygamber (sav) hiç arkasına bakmıyordu. Fakat Ebubekir sık sık bakıyordu. Bu sırada atım sürçtü ve kapaklandı. Ben de atımdan düştüm. Fakat hemen toparlanıp kalktım. Okluğumdan fal oklarımı çıkardım ve 'Ona zarar verebilir miyim, yoksa veremez miyim?' diye oklardan birini çektim. Zarar veremeyeceğim çıktı. Canım peşinden gitmek istemedi. Yine de atımı peşinden dörtnala kaldırdım. Ona yaklaştığımda atımın ayakları bacaklarına kadar yere gömüldü. Ben de üzerinden yuvarlanıp yere düştüm. Ben ayağa kalkıp doğruldum ve atımın ayaklarını yerden çıkarmaya çalıştım. O sırada ayaklarının izinden gökyüzünde parlayan bir duman gördüm.

'Zarar verebilir miyim, yoksa veremez miyim?' diye yine fal oku çektim. Yine zarar veremeyeceğim çıktı. Canım peşinden gitmek istemedi. Ben bu durumdayken bana zarar vermesinden korkup, 'El-Eman!' diye haykırdım. Onlar durdular, ben de atıma binerek yanlarına vardım. Resûlullah (sav) ve yoldaşını taarruzumdan koruyan bunca harikalarla karşılaştığım o anda, gönlümde kati bir kanaat hâsıl oldu ki, yakında Resûlullah (sav)'in emri ortaya çıkacak ve nübüvvet davası galip gelecektir. Bu kanaat üzerine Resûlullah (sav)'e: 'Kavmin Kureyş senin için ortaya ödül koydu.' dedim ve Kureyş'in kendilerine karşı ne kadar fenalık yapmak istediklerini birer birer anlattım. Kendilerine yol azığı ve levazımı arz ettim. Fakat benden bir şey almadılar. Yalnızca bana, ***'Ey Sûraka! Bizim yolculuğumuzu gizle!'*** dedi. Bunun üzerine ben Resûlullah'tan hakkımda bir amanname yazmasını istedim. Resûlullah (sav) Amir İbni Fuheyre'ye emretti. Amir de bir deri parçasına yazarak bana verdi. Sonra Resûlullah (sav) yoluna devam etti."[1546]

İnsanların yanında Süraka ile ilgili meşhur olan, İbni Abdulberr İbni Hacer ve başkalarının rivayet ettikleri bir rivayettir.

İbni Abdulberr şöyle diyor: "Süfyan İbni Uyeyne Ebu Musa'dan, o da Hasan'dan şöyle rivayet etmektedir: Süraka Resûlullah (sav)'in yanına gidince Resûlullah (sav) ona, ***'Kisra'nın bileziklerini giydiğin zaman, ne diyeceksin?' diye buyurdu."***

Ravi diyor ki: "Kisranın bilezikleri, kemeri ve tacı Hz. Ömer (ra)'ın hilafeti döneminde kendisine getirildiği zaman, Ömer (ra) Süraka İbni Malik'i çağırıp onları ona giydirdi. Süraka, çok kıllı ve bilek kılları çok ve uzun olan bir adamdı. Ömer (ra) ona, 'Ellerini havaya kaldır.' dedi. O da ellerini havaya kaldırınca Hz. Ömer (ra) avazı çıkıncaya kadar yüksek sesle şöyle dedi: "Allahu ekber! 'İnsanların Rabbiyim' diyen Kisra İbni Hürmüz'den bunları

1546 Buhari, 3906; Müslim, 2009

alan, onları Müdlicoğullarından bir bedevi olan Süraka İbni Malik İbni Cü'şüm'e giydiren Allah'a hamd olsun."[1547]

Sonra Ömer (ra) onu bir bineğe bindirip etrafında toplanan kalabalık Müslüman grubu arasında Medine sokaklarında dolaştırdı. Süraka da avazı çıkana kadar yüksek sesle Hz. Ömer'in şu sözünü tekrarlıyordu: 'Kisra İbni Hürmüz'den bunları alan ve Müdlicoğullarından Süraka İbni Cü'şüm adında bir bedeviye giydiren Allah'a hamd olsun."[1548]

KALPLERİ ÇEVİRENİ TENZİH EDERİZ

Süraka İbni Malik, ilk başlangıçta yüz deveyi kazanmak maksadıyla Resûlullah (sav)'i yakalayıp Mekke liderlerine teslim etmek istiyordu. Fakat işler aniden ters yüz oluyor ve Süraka Resûlullah (sav)'i yakalamaya azmetmiş bir süvari iken, Resûlullah (sav)'i arayanları geri çevirmekle onu koruyan bir silahlı durumuna geliyor.

Süraka yolda karşılaştığı diğer takipçilere: "Ben bu yönü kontrol ettim, aramanıza gerek yoktur." diyerek onları geri çevirmiştir.

Süraka İbni Malik, Peygamber (sav)'in Medine-i Münevvere'ye ulaştığına emin olduğunda, kendisinin ve atının hikâyesini anlatmaya başladı. Bu olay meşhur oldu, diller üzerinde sakız gibi dolaşıp Mekke meclislerini doldurmaya başladı. Bunun üzerine Kureyş liderleri bu olayın Mekke halkından bazılarının İslam'a girmelerine sebep olmasından korktular. Süraka, Müdlicoğullarının lideri ve reisiydi. Bu sebeple Ebu Cehil, Müdlicoğullarına bu şiiri yazıp gönderdi:

"Ey Müdlicoğulları! Sefihiniz Süraka,
İnsanları saptırır Muhammed'in yardımına.
Ona göz kulak olun dağıtmasın o birliğinizi,
İzzet, şereften sonra dağılır duruma gelirsiniz."

Süraka da Ebu Cehil'in bu şiirine karşı şöyle dedi:

"Ey Lat'ın Eba Hakem'i! Eğer görseydin sen atımın
Durumunu, ayakları toprağa gömüldüğü zaman,
Hayrete düşerdin ve şüphe etmezdin ki, Muhammed,
Delil ile resûldür. Kim ona mukavemet edecek!
Dikkat et kavmini uzak tut ondan çünkü görüyorum,
Ki, onun emri bir gün ortaya çıkar alametleri.

1547 Er-Ravdü'l-Ünuf, 4/218 ve el-Hicre filKur'ani'l-Kerim, 346
1548 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/495

Öyle bir emir ki insanların tamamı arzulayacaklar,
Ki, bütün insanlar barış içinde yaşasın onunla."[1549]

Müslümanlar Resûlullah (sav)'in Mekke'den çıkış haberini duyduklarında, her sabah şehir dışına (Harre'ye) çıkıp karşılamak için öğle sıcağına kadar bekliyorlar, sonra sıcaktan bunalıp dönüyorlardı.

Yine böyle sıcak bir günde Müslümanların evlerine çekildikleri sırada bir Yahudi, bir şeye bakmak için kalelerinin burcuna çıkmıştı. O sırada Resûlullah (sav)'in ve arkadaşlarının beyaz elbiseler içinde geldiklerini gördü.

Yahudi kendini tutamayıp yüksek sesle şöyle bağırdı: "Ey Arap topluluğu! İşte beklediğiniz önderiniz ve devletinizin sahibi geliyor."

Bunu duyan Müslümanlar silahlarını alıp Harre'nin yanında Resûlullah'a kavuştular. Resûlullah (sav) maiyetindekiler ve onu karşılayanlarla birlikte sağ tarafına (Kuba cihetine) doğru meylederek yola devam ettiler. Resûlullah (sav) beraberindekilerle Amr İbni Avf oğullarının yurduna indiler. Bu olay Rebiu'levvel ayının Pazartesi gününe rast gelmektedir. Hafız İbni Hacer bu görüşün mutemet olduğunu ve o günün Cuma günü olduğunu söyleyen görüşün şaz olduğunu söylemiştir.[1550]

Karşılamaları Ebubekir yapıyordu. Resûlullah (sav) ise sükût edip bir tarafa oturmuştu. Bu yüzden Müslümanlar Resûlullah (sav)'i daha önce görmeyerek Kuba'ya "hoş geldin"e gelenler, Ebubekir'i Resûlullah zannedip önce ona selam veriyorlardı. Ta ki, Resûlullah (sav)'e güneş isabet edip de, Ebubekir kendi ridasıyla Resûlullah (sav)'in üzerine gölgelik yapınca, o zaman Resûlullah (sav)'i herkes tanıdı. Resûlullah (sav), Amr İbni Avf oğullarında on küsur gün kaldı.[1551] Orada takva üzere tesis edilen mescidi tesis etti. İçinde namaz kıldı. Sonra bineğine binip Medine'ye doğru yola çıktı.[1552] Resûlullah (sav) Kuba'da ikamet ettikten sonra ve Medine'ye girmek istediğinde Ensar'a haber gönderdi. Onlar da Resûlullah (sav) ile Ebubekir'in yanına gelip selam verdiler ve şöyle dediler: "Emin olarak ve itaat edilerek binin." Bunun üzerine Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra) bindiler ve silahlı sahabelerin refakatinde Medine'ye girdiler.

Resûlullah (sav) Medine'ye ulaştığında, Medine'de yüksek sesle şu sözler söylenmeye başladı: "Allah'ın peygamberi geldi, Allah'ın peygamberi geldi." Bunun üzerine herkes damlara ve yüksek yerlere çıkıp onlara bakıyor ve "Allah'ın Peygamberi geldi." diyordu.[1553]

1549 Ebu Şehbe, 1/494; Fethü'l-Bari, 3906 nolu hadisin şerhi
1550 Fathü'l-Bari, 3906 nolu hadisin şerhi ve el-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 351
1551 Age, 352
1552 Buhari, 3906
1553 Buhari, 3911

Resûlullah (sav)'in Medine'ye girdiği gün, sevinç ve neşe günü olmuştu. Medine kendi tarihinde böyle güzel bir gün hiç görmemişti. Sanki bayram günündeymişler gibi herkes en güzel elbiselerini giymişti. Gerçekten o gün bayram günüydü. Çünkü o gün, İslam'ın Mekke'nin dar alanından şu mübarek bölgede (Medine'de) hareket ve yayılmanın geniş alanına intikal etmiş, oradan da bütün dünyaya yayılmıştı. Medine ahalisi, Allah Teâlâ'nın onlara bahşettiği ve onlara has kıldığı şerefi hissetmişlerdi. Çünkü şehirleri, Resûlullah (sav)'in ve muhacir olan ashabının barındırılması, sonra da İslam'ın yardımı için merkez olmuştu ve aynı zamanda ayakta tutan bütün unsurlarıyla genel ve detaylı İslam nizamının vatanı olmuştu. Bu sebeple Medine ahalisi sevinç ve neşe içerisinde tehlil getiriyor (Lailahe illallah diyor) ve yüksek sesle, "Ya Resûlellah! Ya Muhammed! Ya Resûlellah!" diyorlardı.[1554]

İmam Müslim şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah (sav) Medine'ye girdiği zaman, erkekler ve kadınlar evlerinin damlarına çıktılar. Çocuklar ve hademeler yollara döküldüler ve hepsi bir ağızdan yüksek sesle, 'Ya Muhammed! Ya Resûlellah! Ya Muhammed! Ya Resûlellah!' diye bağırdılar."[1555]

İnsanlık tarihinde rastlanmayan bu büyük ve muhteşem halk merasiminden ve karşılamasından sonra, Resûlullah (sav) yürüyüp Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine misafir oldu.

Hz. Enes (ra) uzun Hicret hadisinde şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah (sav) devesi üzerinde yürüyordu. Ebu Eyyub evinin yanı başında devesinden indi ve kendi ehliyle (orada toplanan Ensar'la) sohbet etmeye başladı. Bu sırada Abdullah İbni Sellam Peygamber (sav)'in gelişini işitti. Ailesine ait hurmalıkta onlara meyve topluyordu. Aceleyle topladığı meyvelerle Peygamber (sav)'in yanına gelerek onu dinledi. Sonra da kendi ailesine döndü.

Peygamber(sav):

'Hangi ailemizin evi daha yakındır?' buyurdu.[1556]

Ebu Eyyub:

'Benim, ya Resûlullah! İşte evim, işte kapım.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav):

'Git de bize bir istirahat yeri hazırla.' diye buyurdu.[1557] Sonra Resûlullah (sav) mescidini ve meskenlerini yapana kadar Ebu Eyyub'a misafir kaldı."

1554 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 353
1555 Müslim, 3014
1556 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 354
1557 Buhari, 3911

İşte bununla Resûlullah (sav)'in ve sahabelerinin hicreti tamamlanmış oldu. Fakat Hicret, amaç ve hedefleriyle son bulmadı. Belki Resûlullah (sav) salim bir şekilde Medine'ye ulaştıktan sonra yeni başladı ve onunla birlikte meşakkatler, zorluklar ve meydan okumaların yolculuğu da başladı.

Resûlullah (sav), dünyaya hükmeden Fars ve Rum devletlerinden en güçlüsüne galip geldikten sonra iman, takva, ihsan ve adalet esasları üzerine parlak ve güzel insanlık medeniyetini kurmayı başaran İslam medeniyetine ve devletine parlak bir geleceğe ulaşmak için o meşakkatlere, zorluklara ve meydan okumalara galip geldi.[1558]

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Hak ile Batıl Arasındaki Mücadele Uzun ve Çok Eski Bir Mücadeledir

Bu mücadele geçerli olan ilahî sünnettir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlar, başka değil, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları (kötülüklerini) diğer bir kısmıyla defedip önlemeseydi, mutlak surette, içlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere mutlak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir."*** [1559]

Fakat bu mücadelenin (çatışmanın) sonucu bellidir: ***"Allah, 'Elbette ben ve elçilerim galip geleceğiz.' diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir."*** [1560]

• Davetçilere Karşı Dava Düşmanlarının Tuzakları Sürekli ve Tekrarlanan Bir Durumdur

Düşmanların hile ve tuzakları hapis veya suikast ya da sürgün ve vatandan çıkarılma yoluyla kurulmaktadır. Bu durumlarla karşı karşıya kalan davetçinin, Rabbine sığınması, ona güvenmesi, ona tevekkül etmesi ve kötü tuzaklar, kötü tuzakları kuranların başına patlayacağını, kazdıkları kuyuya kendilerinin düşeceklerini bilmesi gerekmektedir.[1561] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hatırla ki, seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni (yurdundan) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar (sana) tu-***

1558 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 355
1559 Hac, 40
1560 Mücadele, 21
1561 El-Hicre En-Nebeviye El-Mübareke, 199

zak kurarlarken Allah'ta (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah tuzak kuranların en iyisidir." [1562]

Batıl ehlinin ve İslâm davetinin düşmanlarının tuzaklarından biri, mal silahını kullanmalarıdır. Bu silahla zayıf nefisleri kandırıp İslâm davetçilerini yok etmek amacını gütmektedirler. Bunun için Resûlullah (sav)'i sağ veya ölü olarak getirene yüz deve ödül koydular. Bu sebeple tamah edenler ve o ödüle göz dikenler hemen harekete geçmeye başladılar. Onlardan biri de Süraka İbni Malik'ti. Süraka, maddi bakımdan zarar eden bu maceradan sonra büyük bir kâr ve en güzel rızkla, iman rızkıyla geri döndü ve zorlu çalışmalarla aramaya katılan, aramada yorgun düşen ödüle göz diken diğer insanlardan durumu gizleyerek onları yoldan uzaklaştırdı.

İşte böyle Allah Teâlâ evliya ve davetçileri korur ve onları müdafaa eder.[1563] ***"Şüphesiz ki inkâr edenler mallarını, (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcarlar. Daha da harcayacaklar. Ama sonunda bu, onlara yürek acısı olacak ve en sonunda mağlup olacaklardır. Kâfirlikte ısrar edenler ise cehenneme toplanacaklardır."*** [1564]

İNCE PLAN VE SEBEPLERE SARILMA

Hicret olayını baştan sona kadar, hazırlıklarından sonrasında cereyan eden hadiselere kadar, inceletip düşünen, içindeki planın ve esbaba sarılmanın inceliğini gören kimse, vahiyle doğrultulan planlamanın Resûlullah (sav)'in bütün hayatında var olduğunu, planlamanın Nebevî sünnetten ve Müslümanlardan talep edilen her şeyde- ki ilahî tekliften bir parça olduğunu- idrak edecektir. Planlamanın ve işleri sağlam tutmanın sünnetten olmadığı gerekçesiyle plansız işler yapmaya, başıboşluğa meyledenler ve bunların emsali kişiler hatalıdır ve kendi nefislerine ve bütün Müslümanlara karşı cinayet (suç) işlemektedirler.[1565]

Peygamber (sav)'in hicret etme zamanı geldiğinde ve Resûlullah (sav) uygulaya başladığında şunları mülahaza ediyoruz:

Hicret için ince planın ve tanzimin bulunması: Bütün zorluk ve engellere rağmen Hicret, ince plan ve tanzim sayesinde başarıyla gerçekleşti. Çünkü Hicret için yapılması gereken her şey, daha önce eninden ve boyundan araştırmakla birlikte uygun bir plan çerçevesinde uygulanıyordu. İşte bazı örnekler:

– Resûlullah (sav)'in Hz. Ebubekir (ra)'ın evine öğle sıcağında gelmesi:

1562 Enfal, 30
1563 Age, 200
1564 Enfal, 36
1565 El-Esas fis-Sünne Said Havva, 1/357

Herkesin sıcaktan kaçıp evlerine sığındığı ve hiç dışarı çıkmadığı bir zamanda ve o saatte Ebubekir'in evine gelmesi onun âdetinden olmadığı hâlde Resûlullah (sav) o vakti seçmiştir. Ama ne için? İşte hiç kimsenin onu görmemesi ve gizliliği sağlaması için bunu yaptı.

– *Peygamber (sav gizlemesi:)'in, Sıddık'ın evine gelişi esnasında şahsiyetini gizlemesi:* Resûlullah (sav) başını ve yüzünü örterek Ebubekir'in evine gelmişti. Çünkü yüzünün örtünmesi, yüzünü örten kimsenin, yüz işaretlerini tanımak imkânını en aza indirmektedir.[1566]

– ***Resûlullah (sav), Ebubekir (ra) ile konuşmak için ev halkını dışarı çıkarmak için emir buyurması:*** Böyle yapmakla gizlilik prensibini korumak istemiştir. Resûlullah (sav) konuştuğu zaman sadece hicret etmekle emrolunduğunu beyan etti. Ama gideceği yönü belirtmedi.

– *Evden çıkış, gece ve Ebubekir (ra)'ın evindeki arka kapıdan olması.*[1567]

– *İnsanların pek kullanmadığı yolların seçilmesi:* Bu konuda badiyenin ve sahranın yollarını, giriş ve çıkışlarını bilen ahlaklı ve güvenilir olduğu zaman müşrik olsa bile bir uzmandan yardım talep edilmesi ile ihtiyat ve tedbir doruğa ulaşmıştır. Bundan, Resûlullah (sav)'in, kaynağı ne olursa olsun deneyim ve tecrübelerden istifade etmekten geri kalmadığına dair delil bulunmamaktadır. Bu olay, İslami hareketin, ihtiyaç hissettiğinde İslam dışı güçlerden emin olmaları şartıyla yararlanabileceğine işaret etmektedir.[1568]

– *Hicret işlerinde yardımlaşacak akıllı şahsiyetlerin seçilmesi:* Bu şahsiyetlerin akrabalık bağı veya bir iş bağı ile birbirlerine bağlı oldukları mülahaza edilmektedir. Bu da o fertleri, büyük bir hedefin gerçekleştirilmesi üzerine yardımlaşan bir birlik hâline getirmektedir.

– *Aile fertlerinden her birinin en güzel şekilde yapabileceği uygun işe verilmesi:* Amaç, en güzel ve en kolay bir şekilde o görevi yerine getirebilsin ve yükümlülüklerini kaldırabilsin.

– *Hz. Ali (ra)'ın, Resûlullah (sav)'in yatağında yatması planı:* Bu başarıya ulaşan bir plan olmuştur. Bu plan Kureyş'i şaşırtmış ve onları Resûlullah (sav)'den çevirmiştir. Onlar uykuda iken, Resûlullah (sav) Allah Teâlâ'nın inayeti ve koruması altında gece karanlığında evden çıktı. Müşrikler uyandıklarında gözleri Resûlullah (sav)'in yatağına bağlı kaldı. Müşrikler, Peygamber (sav)'in abasına bürünmüş yatağında yattığından kuşku duymuyorlardı. Oysa Resûlullah (sav) çoktan çıkıp gitmişti ve orada yatan Ali İbni Ebi Talib (ra) idi.

1566 Fis-Sire en-Nebeviye Kırae li Cevanibil-Hazri vel-Himaye, 141
1567 Min Main es-Sire, 147
1568 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 361

Hicret Yürüyüşünün Kahramanları Ve Görevleri

– *Ali İbni Ebi Talib (ra):* Kureyş'i şaşırtmak ve emanetleri sahiplerine teslim etmek, sonra da hicret edip Peygamber (sav)'e yetişmek için Resûlullah (sav)'in yatağında yatıyordu.

– *Abdullah İbni Ebi Bekir (ra):* İstihbarat ve düşman hareketlerini ortaya çıkaran sadık ve güvenilir adam idi.

– *Esma Zatü'n-Nitakeyn (iki kemer sahibesi):* Öldürmek için Peygamber (sav)'i arayan müşriklerin delilikleri ortasında Mekke'den mağaraya erzak, mühimmat ve levazımı taşıyandı.

– *Amir İbni Fuheyre (ra):* Mağarada bulunanlara süt ve et takdim eden ve koyunlarıyla tarihî yürüyüşteki ayak izlerini silmeye çalışan sıradan bir çoban idi. Bu çoban, yardım, yataklık, azık temini ve şaşırtma rollerini üstlenmişti.

– *Abdullah İbni Uraykıt:* Hicret'in emin kılavuzu, sahralar uzmanı idi, uyanıktı. Kervanın mağaradan Yesrib'e yol alması için Resûlullah (sav)'in başlama işaretini bekliyordu.

İşte bu, işler için alınan ince ve güzel bir tedbir, ortam ve hikmetli yöntemle ortam ve şartlar için ihtiyat, hicret eden şahısların her birini uygun yere bırakmak, bütün delikleri kapatmak, yolculukta gerekli olan her şeyi kaplamak ve gerekli olan sayının yanında durmaktır.

Resûlullah (sav), gücü oranında kuvvetli bir şekilde makul olan sebeplere sarılmıştır. Bundan dolayı da Allah'ın inayeti bekleniyordu.[1569]

• Esbaba Sarılmak Zorunludur

Şüphesiz esbaba sarılmak zorunludur ve vaciptir. Fakat bu, esbaba sarılmanın sürekli netice vereceği anlamına gelmemektedir. Çünkü neticeye ulaşmak Allah Tealâ'nın emri ve dilemesiyledir. Bundan dolayı da esbaba sarılmanın yanında Allah'a tevekkül etmenin zorunluluğu vardır. Çünkü Allah'a tevekkül etmekte esbaba sarılmayı tamamlama babındandır.

Resûlullah (sav) sebeplerle tevessül eder ve sahip olduğu bütün vasıtaları kullanırdı. Fakat o (sav) aynı zamanda Allah ile beraberdi ve çalışmasını ve planını başarı tacıyla süslemesi için Allah'a dua ediyor ve ondan yardım diliyordu. İşte burada dua kabul oluyor. Çünkü basit bir örümcek ağı sebebiyle mağara kapısına kadar gelen müşrikler geri dönüyor ve kendisini takip edip yakalamak isteyen Süraka'nın atı, bacağına kadar sert toprağa batıyor. Böylece bu çalışma başarı tacıyla süsleniyordu.[1570]

1569 Edvaün Ale'l-Hicre, Tevfik Muhammed, 393-397
1570 Min Mainis-Sire, 148

• Hissî Mucizelere İman

Peygamber (sav)'in hicretinde çok sayıda hissî (maddi) mucizeler meydana gelmiştir. Bunlar Allah Teâlâ'nın kendi peygamberini korumasına ve riayet etmesine delalet eden gözle görülen ve elle tutulabilen delillerdir. Rivayet edildiğine göre bu mucizelerden bazıları şunlardır:

– Örümceğin mağara girişi üzerinde ağ yapması.

– Resûlullah (sav) ile Ümmü Mabed arasında cereyan eden sütü olmayan koyunun süt verme hadisesi.

– Resûlullah (sav)'i takip edip yakalamak isteyen Süraka'nın başına gelen olay.

– Süraka'nın Kisra'ya ait bilezikleri giyeceğine dair Resûlullah (sav)'in ona vadetmesi.

Davetçilerin şu harikulade olayların karşısında renk atmamaları bilakis Nebevî sünnetle sabit olduğu müddetçe onları anlatmaları gerekmektedir. Bununla birlikte bu mucizelerin (harikuladelerin) Peygamber (sav)'in nübüvvetinin ve risaletinin delillerinden olduğuna dair insanları ikaz etmeleri de lazımdır.[1571]

• Güvenilir Kâfirden Yardım Almanın Caizliği

Davaya iman etmeyen kâfirler güvenilir ve emin oldukları sürece davetçilerin onlardan yararlanmaları caizdir. Çünkü daha önce gördük ki Peygamber (sav) ile Ebubekir (ra), hicret yolunda kendilerine rehberlik yapmak üzere bir müşriği ücretle tuttular, develerini ona teslim ettiler ve Sevr mağarası önünde buluşmak üzere anlaştılar. Hâlbuki bunlar çok tehlikeli durumlardır. Buna rağmen onu bu durumlardan haberdar ettiklerine göre, mutlaka onu emin ve güvenilir görmeleri sebebiyledir. Bu, şuna delalet etmektedir: Kâfir ya da asi veya davetçilere mensup olmayan kimselerde, davetçilerin onlara güvenlerini sağlayacak hasletler olabilir. Mesela onları birbirlerine bağlayan akrabalık bağları veya eski tanışma ya da komşuluk yahut da davetçinin daha önce ona yapmış olduğu bir iyilik ve yahut ta onların yanında emanet ve hayırlı işleri sevmek gibi temel ahlaklardan güzel bir çeşit olduğu için ve diğer sebepler gibi...

Mesele takdiridir. Onun takdiri de davetçinin zekâsına, uyanıklığına ve o kişiyi iyi tanımasına bırakılır.[1572]

1571 El-Mustefad min Kasasi'l-Kur'an, 2/108
1572 El-Hicre En-Nebeviye El-Mübareke, 206

Hicret'te Kadının Rolü

Hicret semasında çok sayıda isim parladı. Onlara büyük fazilet ve cihaddan büyük bir pay vardır. Bazıları şunlardır:

– Hicret kıssasını bize muhafaza eden, kıssasının şuuruna varan ve ümmete tebliğ eden Ebubekir es-Sıddık'ın (ra) kızı müminlerin annesi Hz. Aişe (ra).

– Muhacir ve çok sabırlı annemiz Hz. Ümmü Seleme (ra).

– Mağarada Resûlullah (sav) ile arkadaşını su ve gıda ihtiyaçlarını karşılamaya iştirak eden Esma Zatü'n-Nitakeyn (iki kemer sahibesi).

Hz. Esma Allah yolunda çok eziyete ve cefaya tahammül etti. Bize çektiği eziyetten bahsederek şöyle dedi: "Resûlullah (sav) ile Ebubekir (ra) hicret için ayrılmalarından sonra bizim evin kapısına Kureyş'ten bir grup insan geldi. İçlerinde Ebu Cehil de vardı. Bana, 'Baban nerede, ey Ebubekir'in kızı?' diye sordu. Ben de: 'Vallahi babamın nerede olduğunu bilmiyorum!' dedim. Bunun üzerine Ebu Cehil bana kızarak elini havaya kaldırdı (Ebu Cehil fahiş ve pis bir insandı.) ve suratıma bir tokat vurdu. Tokadın tesirinden kulağımdaki küpem yere düştü. Sonra da çekip gittiler."[1573]

Bu, Hz. Esma (ra)'nın nesilden nesle bütün Müslüman hanımlara öğrettiği büyük bir derstir ki, Müslümanların sırlarını düşmanlardan nasıl gizleyecek ve haddi aşan zalim güçler karşısında dağlar gibi nasıl sabit duracaklar!

Esma (ra)'nın ikinci etkili dersi ise şudur: Resûlullah (sav) ile birlikte Ebubekir (ra) hicret için çıkınca, götürebileceği kadar bütün servetini yanına almıştı. Esma'nın dedesi Ebu Kuhafe âmâ idi. Eve gelince şöyle dedi: "Vallahi görüyorum ki, baban nefsiyle birlikte malıyla da sizi sıkıntıya sokarak acıtmış." Esma da: "Hayır dedeciğim! Sen elini bu malın üzerine bırak." dedi. Ebu Kuhafe elini üzerine bırakarak şöyle dedi: "O zaman ziyanı yok. Eğer size bunu bırakmışsa, güzel yapmıştır, bu size yeter."

Hz. Esma (ra) şöyle diyor: "Vallahi babam bize hiçbir şey bırakmamıştı. Fakat yaşlıyı sakinleştirmek için ben dışardan getirdiğim çakıl taşlarını bir torbaya koyup oraya bırakmıştım ve dedemin, elini o torbanın üzerine koymasını istedim."[1574]

İşte Esma (ra) bu zekâ ve bu hikmetle, babasını gizlemiş ve kör olan dedesinin kalbini de teskin etmiştir. Hem de yalan söylemeden... Çünkü gerçektende babası, kendilerine Esma'nın topladığı taş yığınını bırakmıştı.

1573 Taberi, Tarih, 2/379-380; İbni Hişam, 2/131-132; Age, 126
1574 Es-Sire en-Nebeviye İbni Hişam, 2/102 Bu rivayetin senedi güzeldir.

Fakat babası taş yığınıyla beraber dağların taşıyamayacağı ve her şeyi yerle bir eden fırtınaların sarsmadığı ve malın azlığından veya çokluğundan etkilenmeyen bir iman onlara bırakmıştı. Onları sınırsız bir yakine ve sonsuz bir güvene vâris kılmıştı. Yüksek işlere bağlanan hakir işlere tenezzül etmeyen bir himmeti kalplerine dikmişti. Dolayısıyla onlara Müslüman aileye tekrarlanması zor, benzerinin bulunması az olan bir örnek sergiledi.

Hz. Esma (ra) bu davranışlarıyla bütün Müslüman hanımlara ve kızlara, iktida etmeye ve onun yolu üzere örmeye en çok muhtaç olduğu bir örneği ortaya koydu.

Esma (ra) kardeşleriyle beraber Mekke'de kaldığı sürece hiçbir darlıktan ve hiçbir sıkıntıdan şikâyet etmiyor ve hiçbir ihtiyacını dışarıya yansıtmıyordu. Resûlullah (sav), bir müddet sonra ailesini Medine'ye getirmek üzere Zeyd İbni Harise ile azatlısı Ebu Rafi'ye iki deve ve beş yüz dirhem vererek Mekke'ye gönderdi. Zeyd ve Ebu Rafi ile beraber Resûlullah (sav)'in iki kızı Fatıma, Ümmü Gülsüm, Ebubekir'in hanımı Sude Binti Zem'a, Üsame İbni Zeyd, Resûlullah (sav)'in sütannesi Ümmü Eymen lakaplı Bereke el-Habeşiye ve Abdullah İbni Ebubekir (ra), içlerinde Aişe ve Esma'nın da bulunduğu kafile Mekke'den çıkıp Medine'ye ulaştılar. Resûlullah (sav) onları Harise İbni Numan'a misafir etti.[1575]

• Müşriklerin Emaneti Resûlullah'ın Yanında

Müşriklerin Resûlullah (sav) ile savaşmaları ve onu öldürmeye azmetmeleri ile birlikte emanetlerini ve değerli eşyalarını Resûlullah (sav)'in yanına bırakmaları, içine düştükleri acaip çelişkiye delalet eden apaçık bir delildir. Resûlullah (sav)'i yalanladıkları ve onun büyücü veya deli yahut yalancı olduğunu iddia ettikleri bir sırada, çevrelerinde doğruluk ve emanet bakımından ondan daha hayırlı birini bulamıyorlardı. Dolayısıyla korktukları mallarını ve diğer ihtiyaçlarını sadece onun yanına bırakmışlardı! Bu da, Kureyşlilerin küfrü Peygamber (sav)'in doğruluk ve emanetinde kuşku duydukları sebep ile değildi, belki getirdikleri hakka karşı böbürlenmeleri sebebiyle liderlik, diktatörlük ve azgınlıklarının ellerinden çıkmalarından korktukları için idi.[1576] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onların söylediklerinin hakikaten seni üzmekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar."***[1577]

Resûlullah (sav) bu zor şartlara rağmen Mekke'de emanetlerini sahiplerine teslim etmek üzere Hz. Ali'ye emretti. Ki böyle durumlarda sarsıntı

1575 El-Hicre En-Nebeviye El-Mübareke, 128
1576 Fıkhü's-Sire, Buti, 193
1577 En'am, 33

söz konusu olmakta ve fikir sadece Hicret planını başarıya yöneltmektedir. Buna rağmen Resûlullah (sav) bırakın başkasını insana kendi nefsini unutturan bu zor şartlarda bile emanetleri sahiplerine teslim etmeyi unutmadı ve emaneti teslim etmekten vazgeçip başka işlerle meşgul olmadı.[1578]

• Binek İçin Para

Resûlullah (sav) deveyi Hz. Ebubekir (ra)'tan parasız kabul etmedi. Devenin parası zimmetinde borç olmasını kabul ettikten sonra kabul etti. Bu, davayı omuzlayanların hiçbir zaman hiç kimseye muhtaç olmamaları ve hiç kimsenin malına göz dikmemelerine dair apaçık bir derstir. Davayı taşıyanlar her şeyde veren kaynak olmaları gerekir. Şayet elleri en üst (veren) el olmasa da, en alt (alan) el de olmasın. İşte bunun içindir ki Resûlullah (sav) deveyi ısrarla para ile almak istemiştir. Resûlullah (sav)'in bu davranışı, Allah Teâlâ'nın şu ayetinin gerçek tercümesi olmuştur: ***"Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir."***[1579]

Şüphesiz, akideyi ve imanı taşıyanların ve onları insanlara sunup müjdeleyenlerin ellerinin Allah'tan başka birinin tarafına uzanması layık değildir. Çünkü bu, davet ettikleri şey ile çelişmektedir. İnsanlar lisanı hâli (hâl lügatini) öğrenmeyi âdet edinmişlerdir. Çünkü lisanı hâl, lisanı makaldan (söz dilinden) daha etkilidir. Dava araçları ve her biri aybaşındaki maaşını beklemekle dava araçlarını kullananlar madde lügatine boyun eğdikleri gün, Müslümanlar geriledi ve zelillik, zayıflık ve hakirlik başlarına geldi. İşte o gün dava için çalışmak, ruhu, canlılığı ve aydınlığı kaybeden maddi bir çalışmaya dönüştü. İyiliği emretmek için görevliler oluştu. Hatipler ve imamlar bu işin görevlisi oldular.

Şüphesiz arkasında Allah'tan korkmak ve rızasını ummak olan bir boğazdan yükselen ses, belli bir miktar para almak için çıkan ses değildir. Çünkü para durduğu vakit ses de durur. Eskiden şöyle demişler: "Ölüye bağırarak çağırarak ağlayan kadın, öz oğlunu kaybeden kadın gibi değildir." İşte bundan dolayıdır ki, tesir azaldı ve insanlar doğru yoldan saptı.[1580]

• Davetçi, İnsanların Mallarına Tenezzül Etmeyecek

Resûlullah (sav) Süraka'yı affettiği zaman, Süraka ona yardım teklifinde bulunarak şöyle dedi: "İşte okluğum istediğin kadar ondan al ve sen ile-

1578 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 365
1579 Şuara, 109
1580 Min Maini es-Sire, 148-149

ride filanca, filanca yerlerde bulunan develerimin ve koyunlarımın yanından geçeceksin, onlardan ihtiyacını karşıla."

Ancak Resûlullah (sav): ***"Ona ihtiyacım yoktur."*** Diyerek onun yardım teklifini geriçevirdi.[1581]

Davetçiler insanların mallarına tenezzül etmedikleri zaman, insanlar onları sevecekler. İnsanların mallarına göz diktikleri zaman ise insanlar onlardan kaçacak ve nefret edeceklerdir. Bu, Allah Teâlâ'ya davet edenler için son derece etkili bir derstir.[1582]

• Üstün Erlik ve Sevinçten Ağlamak

Nebevî terbiyenin eseri Ebubekir Sıddık ile Ali İbni Ebi Talib'in erliklerinde ortaya çıkmaktadır. Ebubekir (ra) Medine'ye hicret etmek istediklerinde ve Resûlullah (sav) ona: ***"Acele etme, umulur ki, Allah sana bir arkadaş kılar."*** diye buyurduğunda, Hicret için hazırlık ve plan yapmaya başlayarak iki deve satın aldı ve onları evde beslemeye başladı.

Buhari'nin rivayetinde şu ifadelere yer verilmektedir: "Yanında bulunan iki deveyi semure (bir çeşit mugaylan ağacıdır) ağacı yapraklarıyla dört ay besledi."[1583]

Hz. Ebubekir (ra), o keskin görüşüyle -ki önder olmak için terbiye almıştı- hicret anının çok zor olacağını ve hicret emrinin aniden gelebileceğini idrak ediyordu. Bu yüzden hicret araç-gereçlerini hazırladı. Gerekli malzemeleri tertip etti. Ailesinin bütün fertlerini Peygamber (sav)'in hizmetine seferber edip emrine verdi.

Peygamber (sav) gelip Allah Teâlâ'nın kendisine çıkış ve hicret izni verdiğini ona haber verince sevinçten ağlamaya başladı.

Hz. Aişe (ra) bu konuda şöyle diyor: "Allah'a yemin ederim ki, o günden önce hiç kimsenin sevinçten ağladığını bilmiyordum. Ta ki o gün Ebubekir ağlayana kadar."

Sevincin ağlamaya dönüşmesi, beşer sevincinin en yüksek zirvesidir.

Sıddık (ra), arkadaşlığın manası, tek başına en azından on küsur gün Rabbü'l-Âlemin'in elçisi Hz. Muhammed (sav) ile refakat edeceğini ve hayatını; efendisi, önderi ve sevgilisi olan Mustafa'ya (sav) feda edecek kişi kendisi olduğunu çok iyi biliyordu. Kâinatta bu zaferden daha üstün bir zafer var mıdır ki? Bu uzun yürüyüşte yeryüzünün insanları ve bütün ashap de-

1581 Ahmed b. Hanbel, 1/3; Müslim, 3014; fakat Buhari'de, "Ona azık ve levazım arz ettim, ama benden almadı. " diye geçmektedir. Hadis 3906

1582 Fi Zilali'l-Hicreti en-Nebeviye, 58

1583 Buhari, 3905; Beydaki, Delail, 2/473

ğil de, Sıddık (ra) tek başına kâinat efendisinin refakati ve arkadaşlığı ile hoş kılınmıştır.[1584]

Allah için sevmenin manalası, Hz. Ebubekir (ra) mağarada olduğu zaman müşriklerin kendilerini görmelerinden korkmasında tecelli etmektedir.

Sıddık (ra)'ın önderine karşı sergilediği davranış, sadık dava erinin hayatından korkulan emin önderine karşı sergilediği davranış örnek oluyordu. Şayet öyle olsaydı, bu tehlikeli hicret yolculuğunda Resûlullah (sav) ile birlikte yakalansalar en az cezasının öldürülmek olduğunu çok iyi biliyordu. Fakat o, kendi hayatını unutmuş, Resûlullah (sav) hayatına ve İslam'ın geleceğine zarar gelmesinden korkuyordu; eğer onların eline düşerse...[1585]

Sıddık (ra)'ın Resûlullah (sav) ile beraber yaptığı hicretteki yüksek güvenlik hissi ve ihtiyatlı davranışı birçok tutumunda ortaya çıkmaktadır. Resûlullah (sav) arkadaşıyla beraber yola devam ederken Hz. Ebubekir'i tanıyan birisine rastladılar. Hâl-hatır sorduktan sonra Peygamber (sav)'e işaret ederek, "Yanındaki adam kim?" diye sordu. O da, "Bana yol gösteren rehberimdir." diye cevap verdi. Böyle söylemekle Hz. Ebubekir (ra), "Hak yola ileten rehberi" kastetmiştir. O adam ise "yol kılavuzu" zannetmişti. [1586] Hz. Ebubekir (ra) bu şekilde cevap vermekle yalan söylemiş olmuyordu, aksine o, gizliliğe riayet ederek tevriye (bir şeyi kastedip zahirde başka bir şeyi göstermek -Mütercim) sanatını kullanmıştır. Hz. Ebubekir (ra) verdiği cevapla aynı zamanda Resûlullah (sav)'den aldığı güvenlik terbiyesini pratiğe dökmüştür. Çünkü hicretin kendisi gizli yapılıyordu. Resûlullah (sav) de Ebubekir'in verdiği cevabı ve uyguladığı metodu uygun buldu.[1587]

Hz. Ali İbni Ebi Talib'e gelince, kendisinin sergilediği tutum ve davranışlarda İslam davasının muhlis, sadık ve gözü kara erinin örneği bulunmaktadır. Çünkü o, önderine hayatını feda etti. Zira önderin selameti davanın selameti, onun helaki ise davanın perişanlığı ve zayıflığı demektir.

İşte Hz. Ali (ra) hicret gecesinde Resûlullah (sav)'in yatağında yatmakla bunu yaptı. O gece Kureyş gençlerinin kılıçlarıyla saldırıp onu paramparça etme ihtimali vardı. Fakat Hz. Ali (ra) buna aldırış etmedi. Ümmetin Peygamberi ve davanın rehberi olan Resûlullah (sav)'in selameti onun için yeterli idi.[1588]

• Ruhları Yönetme ve Nefislerle Tahammül Sanatları

Hz. Ebubekir (ra)'ın kalbini kontrol altına alan Resûlullah (sav)'in de-

1584 Et-Terbiye el-Kiyadiye, 2/191-192
1585 Es-Sire en-Nebeviye Durusun ve İber, Sibai, 71
1586 Buhari, 391, Hadis no, 3911
1587 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Faris, 254
1588 Es-Sire en-Nebeviye, Sibai, 68

rin sevgisi hicretle ortaya çıktığı gibi bütün sahabelerin sevgisi de Habib-i Mustafa (sav)'in siretinde ortaya çıkmaktadır. Bu Rabbani sevgi ihlâsla kalbin derinliklerinden çıkan bir sevgidir. O sevgi nifak sevgisi veya dünyevi çıkardan veya bir menfaate rağbet etmekten yahut vuku bulacağı istenilmeyen bir şeyden korkmaktan kaynaklanan bir sevgi değildir.

Resûlullah (sav)'e karşı beslenen bu sevginin sebeplerinden bir tanesi, onun raşid önderliğinin sıfatlarıdır. Çünkü o (sav), insanlar rahat uyusun diye kendisi uyumuyordu, insanların rahatı için kendisi yoruluyordu, onların doymaları için kendisi aç kalıyordu. İnsanların sevinmelerine seviniyor, üzülmelerine de üzülüyordu.

Kim, Resûlullah (sav)'in kendi özel ve genel hayatında ashabıyla takip ettiği yolda yürür, insanların sevinçlerine ve üzüntülerine ortak olursa - eğer İslam ümmeti içerisinde lider veya rehber yahut sorumlu konumda ise-bu sevgiden payını olacaktır.[1589]

Libyalı şair bunu söylerken doğru söylemiştir:

"Allah, kendi kulunun içini sevdiği zaman,
Fettah'ın mevhibeleri üzerinde görülecektir.
Islah edicinin niyeti sağlam olduğu zaman,
Ruhlarıyla kullar ona taraf meyledecektir."[1590]

Şüphesiz doğru olan yönetici kadro, her şeyden önce ruhları sevk ve idare etme ve her şeyden önce nefislere tahammül etme gücüne sahip olan yönetici kadrodur. Askerlerin iyi askerler olmaları, yönetici kadronun iyi sevk ve idare etmelerine, sevgileri de yönetici kadronun verdiği miktara göredir.

Resûlullah (sav) kendi askerlerine ve etbalarına karşı son derece şefkatli, merhametli idi. Ezilenlerin, fitne edenlerin ve hicret ile ilgili özel görevleri olanların dışında ashabının çoğu hicret etmeden kendisi (sav) hicret etmedi.[1591]

• Yolda Büreyde El-Eslemi (ra)'ın, Kavminden Bir Grup ile Beraber Müslüman Oluşu

Şüphesiz, davanın, perdeyi açıp kalbinin derinliklerine indiği bir Müslüman, şartlar ne kadar zor olursa, durumlar ne kadar çalkantılı olursa olsun ve emniyet yoksa bile bir an dahi Allah Teâlâ'nın dinine davet etmekte gevşemez. Bilakis Allah Teâlâ'nın davasını tebliğ etmek için uygun olan her fırsatı değerlendirecektir.

1589 El-Hicre en-Nebeviye, Ebu Faris, 54
1590 El-Hareke es-Senuşiye fi Libya, Sallabi, 2/7, Şair, Ahmed Refik Mehdevi'dir.
1591 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, 205

İşte Allah'ın elçisi Hz. Yusuf (as) haksız yere zindana atılıp zindandaki diğer mahpuslarla bir araya geldiğinde, kaybettiği payına ağlamadı ve bu karanlık hayat onu tevhit davasından, davayı insanlara tebliğ etmekten ve şirk, Allah'tan başka şeylere ibadet etmek ve herhangi bir yaratığa boyun eğmek ile savaşmaktan alıkoymadı. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Yusuf) dedi ki: 'Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu mutlaka size vereceğim. Bu, Rabbimin bana öğrettiklerindendir. Şüphesiz ben Allah'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir. Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler. Ey zindan arkadaşlarım! Çeşitli tanrılar mı daha iyi, yoksa gücüne karşı durulmaz olan tek bir Allah mı? Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, sizin ve atalarınızın taptıkları bir takım isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında herhangi bir delil indirmemiştir. Hüküm sadece Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."*** [1592]

Bilindiği üzere Yusuf Suresi Mekke devrinde inmiştir. Allah Teâlâ, İslam'a davet hususunda Resûlü Muhammed (sav)'e diğer peygamberlere uymalarını ve onları örnek almalarını emretmiştir. Bundan dolayıdır ki, Peygamber (sav)'in Mekke'den Medine'ye hicretinde müşrikler tarafından kovalanıp saldırıya uğradığı, kanı heder edildiği ve onu sağ veya ölü getirmeleri için cürüm işleyen insanlar büyük bir miktar mal karşılığında kandırılıp teşvik edildikleri hâlde dahi kendi güveni ve mesajını unutmadığını görüyoruz.

Resûlullah (sav) yolda Büreyde İbni Hüseyb el-Eslemi adında bir adamla karşılaştı. Büreyde kavminin lideriydi. Kureyş'in ilan ettiği büyük ödülü kazanmak için kavminden bir grupla Peygamber (sav) ile Ebubekir (ra)'ı bulmaya çıkmıştı. Resûlullah (sav) ile karşı karşıya gelip konuştular. Resûlullah (sav) onları İslam'a davet edince iman edip Müslüman oldular.[1593]

İbni Hacer el-Askalani (rh) şöyle söylemektedir: "Peygamber (sav) Medine'ye hicret ederken yolda Büreyde İbni Hüseyb İbni Abdullah İbni Haris el-Eslemi ile karşılaşınca onu İslam'a davet etti. Bunun üzerine Büreyde ve beraberindeki grup Müslüman oldular. Büreyde, Resûlullah (sav) ile beraber on altı gazveye katıldı.[1594] Büreyde, Müslüman olduktan sonra İslam'a

1592 Yusuf, 37-40
1593 El-Hicre en-Nebeviye, Ebu Faris; 59 ve Şerhü'l-Mavahib, 1/405
1594 El-İsabe, 1/146

davet edenlerden biri oldu ve Allah Teâlâ onun aracılığıyla 'Eslem' kabilesine hidayet kapılarını açtı. Kavmi de İslam'a koşuştular ve Nebevî madalyayı kazandılar. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Eslem'i Allah selamete erdirdi, Ğifar'ı da Allah mağfiret eyledi. Allah'a yemin olsun ki, bunu ben söylemedim, bunu Allah söyledi."***[1595]

• Hicret Yolunda İki Hırsız Resûlullah (sav)'in Eli Üzerinde Müslüman Oldu

Resûlullah (sav) hicret yolunda Elsem kabilesinde "Muhanan" adında iki hırsızla karşılaştı. Peygamber (sav) doğruca onların yanlarına gitti ve İslam'ı onlara arz etti. Onlar da Müslüman oldular. Sonra Resûlullah (sav) isimlerini sorunca onlar: "İsmimiz 'Muhanan'dır." dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sav) onlara: "Hayır, siz 'Mükreman'sınız." diye buyurdu. Ve Medine 'ye yanına gelmelerini emretti.[1596]

(Not: Resûlullah (sav)'in isimlerini değiştirmesinin sebebi, "Muhanan" Arapçada hakir görülenler veya alçaklar manasına gelir. "Mükreman" ise, ikram görülenler veya şerefliler anlamına gelir. Bundan dolayı Resûlullah (sav) isimlerini değiştirdi.-Mütercim)

Bu haberde Peygamber (sav)'in Allah'a davet etmeye verdiği önem görülmektedir. Zira hicret yolunda eline fırsat geçer geçmez o fırsatı değerlendirdi ve her iki hırsızı İslam'a davet etti.

Onlar da bu davete icabet edip Müslüman oldular. Alıştıkları şiddet, yağma ve mal kaçırma hayatlarını oluşturmasına rağmen, doğruluk ve ihlâsla hakkı temsil eden kişi bulunduğu zaman ve dinleyicinin nefsi sapık hevadan soyunmuş olduğu zaman, nefislerin hakka tabi olmayan suretle yöneleceğine delalet etmektedir.

Resûlullah (sav)'in her iki hırsızın adını "Muhanan"dan "Mükreman" olarak değiştirmesinde Resûlullah (sav)'in, Müslümanlara ikram etmek ve maneviyatlarını yükseltmek amacıyla Müslümanların iyi şöhretine önem verdiğine ve duygularına riayet etmesine dair delil bulunmaktadır.

Şüphesiz insanın maneviyatı yüksek olduğu zaman şahsiyeti güçlenir ve ileriye doğru atılgan olur, dolayısıyla var gücünü hayır ve kurtuluş yolunda harcar.[1597]

1595 Buhari, 3514; Müslim, 2516
1596 Ahmed b. Hanbel, 4/74
1597 Et-Tarihu'l-İslami Hümeydi, 3/178

• Hicret Yolunda Zübeyr ve Talha (ra)'ın Resûlullah (sav) ile Karşılaşması

Hicret yolunda vuku bulan hadiselerden biri şudur: Resûlullah (sav) yolda Şam ticaretinden dönen Müslüman bir kafile ile karşılaştı. İçlerinde Zübeyr İbni Avam da vardı. Zübeyr (ra) Resûlullah (sav)'e ve Hz. Ebubekir (ra)'a beyaz elbiseler giydirdi.[1598]

Siyer sahiplerinin rivayet ettiklerine göre, Talha İbni Ubeydullah da Şam'dan dönerken Resûlullah (sav) ve Hz. Ebubekir (ra) ile karşılaştı ve onlara bazı elbiseler giydirdi.[1599]

• Kin ve Düşmanlıkların İzale Edilmesinde Din ve Akidenin Önemi

Şüphesiz kin ve düşmanlıkları izale etme ve kalplerin ve ruhların kaynaştırılması konularında selim ve sahih akidenin ve yüce İslam dininin önemi büyüktür. O öyle bir roldür ki, sahih akidenin dışında hiçbir şeyin o rolü yerine getirmesi mümkün değildir.

İşte biz, İslam akidesinin Evs ve Hazrec kabilelerini nasıl bir araya getirdiğini, uzun zaman süren savaşların izlerini nasıl sildiğini ve sırf akideye bağlanmakla ve üzerinde biat etmekle çok sayıda intikam dosyalarını kısa bir süre zarfında nasıl kapattığını gördük.

Aynı şekilde akidenin Ensar kalbinde neler yaptığını da gördük. Zira göğüslerini açarak Muhacir'i karşıladılar. Hâlâ dehşet uyandıran ve darb-ı mesel olan eşine çok az rastlanan bir örnek sergileyerek onlarla kardeş oldular.

Safi İslam akidesinin nefislerde yaptığı tesir gibi etki yapan hiçbir fikir veya slogan dünyada bulunmamaktadır. Bundan dolayıdır ki, bu akideyi zayıf düşürmeye, Müslümanların nefislerindeki tesirini azaltmaya; ırkçılık, vatanperestlik, kavmiyetçilik vs. naralarını övmeye yönelik sürekli girişimleri ve işe koyulmalarına ve bunları sahih İslam akidesine bedel olarak sunmaya yönelik düşmanların devamlı gayretle çalışmalarındaki sırrı ve hikmeti idrak etmiş oluyoruz.[1600]

• Peygamber (sav)'in Medine'ye Varışına Muhacirlerin ve Ensar'ın Sevinci

Yesrib sakinlerinden Muhacir ve Ensar müminlerin, Resûlullah

1598 Buhari, 3906; Beyhaki, Delail, 2/498; Es-Sire en-Nebeviye Ebu Şehbe, 1/495
1599 Beyhaki, Delail, 2/498; Age, 1/495 ve Sahihü's-Sire en-Nebeviye, 181
1600 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, 405

(sav)'in sağ salim onlara gelmesine olan sevinçleri, kadınları, gençleri, çocukları ve hizmetçileri evlerinden dışarıya çıkaran ve erkekleri,işini-gücünü terk etmeye sevk eden bir sevinçti.

Medine'deki Yahudilerin tutumu, görünüşte Medine ahalisin sevincine ortak olan kimselerin tutumu, hakikatte ise yeni liderliğin rekabet edilmekten dertli olan kimselerin tutumuydu. Müminlerin Resûlullah (sav)'e kavuşmalarına sevinmeleri doğaldır, onda hayret edilecek bir durum yoktur. Çünkü Resûlullah (sav) Rablerinin izniyle onları karanlıklardan çıkarıp aydınlığa kavuşturmuş, doğru yola iletmiştir.

Yahudilerin tutumuna gelince, onda da garipsenecek bir durum yoktur. Zira onlar, hâkimiyeti kaybettikleri toplumlara karşı münafıklık ve ellerinde olmaksızın sevgi gösterme, halkların önderliğini ellerinden alan, müşavere adı altında kanlarını dökmelerine engel olan kimseye karşı da kin ve gazap kusmak ile tanınmaktadırlar.

Yahudiler, halkları onların tasallutundan ve tahakkümünden kurtaran herkese karşı kin kusmaktadırlar. Kinden de tuzak ve komplolara sonradan da güçleri yeterse suikastlara kadar ihanetleri ulaşmaktadır. Bu uygulamalar, onların âdeti ve ahlaklarıdır.[1601]

Muhacir'in ve Ensar'ın Resûlullah (sav)'i karşılamalarından, âlimlerin ve yöneticilerin gelişlerinde, ikram etmek suretiyle onları merasimle karşılamanın meşruiyeti istifade edilmektedir.

Zira Resûlullah (sav)'in Medine'ye varışında ikram merasimiyle karşılandı. Tabii ki bu ikram Resûlullah (sav)'in sevgisinden kaynaklanıyordu. Ama muasır dünyamızda liderler ve hükümdarlar için düzenlenen törenler öyle değildir.

Aynı şekilde bu yolda hayırla yarış, ilim ve şeref sahiplerine ikramda bulunmanın fıkhı da ortaya çıkmaktadır. Çünkü her kabile Resûlullah (sav)'in kendilerine misafir olmasına hırslı idi ve kendi adamlarının ona korumalık yapmalarını sunuyorlardı.

Bundan da âlimlere ve salihlere ikram, hürmet ve hizmet etmenin gerekliliği anlaşılmaktadır.[1602]

• Hicret ile İsra ve Mirac 'ın Karşılaştırılması

Onurlu Nebevî hicret bilindiği şekilde gerçekleşti. Her muhacir de bulunduğu durum üzerine yürüdü. Ta ki, model bulunsun, örnek oluşsun ve Müslümanlar alışılmış bir metot ve bilinen bir yol üzerinde yürüsünler.

1601 Es-Sire en-Nebeviye, Sibai, 43; vel-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 367
1602 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Faris, 358-359

Bundan dolayıdır ki Allah (cc), binip hicret etmesi için İsra gecesinde olduğu gibi Peygamber (sav)'e Burak göndermedi. Oysa Resûlullah (sav) hicret ettiği gün her zamandan daha fazla Burak'a muhtaç idi. Çünkü müşrikler ona (sav) saldırmak için beklemekte idiler. Şayet hicret zamanında Peygamber (sav)'i yakalamakla muzaffer olsalardı, onu öldürmekle gönüllerini rahatlatacaklardı. İsra gecesinde ise böyle bir bekleme söz konusu değildi.

Bundaki hikmet Allahu A'lem şudur: Şüphesiz hicret, davanın gelişim aşamalarında doğal bir aşama ve davanın neşrinin ve tebliğinin en önemli araçlarından bir araç idi. Hicret, Resûlullah (sav)'e mahsus değildi. Belki Resûlullah (sav)'in dışında diğer müminlerde hicret etmekle mükellef idiler. İslam, hicret edenler ile hicrete gücü yetip de hicret etmeyenler arasındaki dostluk bağını kestiği an, müminlerin hicret etmekle mükellef oldukları ortaya çıktı.[1603]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edip de hicret edenler Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler (ve muhacirleri) barındırıp yardım edenler var ya, işte onların bir kısmı diğer bir kısmının dostlarıdır. İman edip de hicret etmeyenlere gelince, onlar hicret edinceye kadar size onların mirasından hiçbir pay yoktur. Eğer onlar din hususunda sizden yardım isterlerse, sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavim aleyhine olmaksızın (o Müslümanlara) yardım etmek üzerinize borçtur. Allah yapacaklarınızı hakkıyla görmektedir."***[1604]

İsra ve **Mirac** yolculuğuna gelince, bu yolculuk onurlandırma ve şereflendirme yolculuğu olduğu gibi, Allah Teâlâ'nın peygamberine bir ikramıdır ki, onu gayb âlemine muttali kılsın ve büyük ayetlerini ona göstersin. O hâlde bu yolculuk baştan sona kadar âdet dışı olaylardan, mucizelerden ve gayb sahnelerinden ibarettir. Dolayısıyla yolculuğun aracı amacına benzer olması uygun olmuştur.

Buna ek olarak şunu diyebilirsin. İsra yolculuğu Resûlullah (sav)'in bir özelliğidir. Hiçbir insan bunun benzerine göz dikemez ve bu olayda ona (sav) uymamız bizden istenmemiştir. Bu sebeple İsra yolculuğunun vuku bulduğu şekilde meydana gelmesi o olayın vuku bulması için en uygun durumdur.[1605]

• Tedricilik Sünnetinin Aşikârlığı

Resûlullah (sav)'in davranışlarında tedricilik sünneti aşikârdır. Çünkü biz onun (sav) davranışlarında şunu mülahaza ediyoruz. Resûlullah (sav)

1603 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 365
1604 Enfal, 72
1605 Teemmülatün Fis-Siretir-Resûl, Muhammed Seyyid el-Vekil, 103-104

Ensar'ın ilk öncü grubuyla karşılaştığı zaman, onları İslam'a teşvik etmekten ve onlara Kur'an okumaktan başka hiçbir şey yapmadı. İkinci sene geldiklerinde ibadet, ahlak ve faziletli şeyler üzerine kadınlardan alınan biat gibi onlardan biat aldı. Sonraki yıllarda geldiklerinde cihad, yardım ve barındırma üzerine ikinci Akabe biatı gerçekleşti.[1606]

Burada mülahaza edilmeye layık olan şey şudur: Şüphesiz savaş biatı, ancak iki yıl devam eden hazırlıktan sonra gerçekleşti. Böylece durum, daha ilk günde davetin izlediği terbiye metoduyla kaynaşan tedric kanununa göre tamamlandı.[1607]

Şu tedricilik sünneti, Allah Teâlâ'nın peygamberini (sav) ona bağlı olmaya hidayet ettiği metottur. Zira ilk biatte yeni Müslüman olan Ensar, akide, metot ve terbiye noktasında İslam üzerine Resûlullah (sav)'e biat ettiler.

İkinci biatte ise, Ensar, davayı himaye etme ve meyvesi olgunlaşan, kuvvet ve sertlik bakımından sağlamlaşan İslam toplumunu kucaklama üzerine Resûlullah (sav)'e biat ettiler.

Şüphesiz her iki biat da İslam davetinin terbiye metodu içerisinde birbirini tamamlayan iki hadisedir. İlki içeriktir. İkincisi savaş biatı ise o içeriği koruyan duvardır. Evet, savaş biatı, Ensar'ın İslam'ı ilan ettikleri zaman değil, belki tam iki yıl sonra gerçekleşti.

Evet, tam iki yıl sonra... Zira güvenilir bir konuma gelip bu biate ehil olana kadar hazırlıkları tamamlandı.

Düşünülmesi gereken bir husus da şudur: Savaş biatı o günden önce hiçbir Müslüman'dan alınmamıştı. Ancak davet, Ensar'da ve savaşçıların hareket noktası olan uygun bir üssü kuracakları yerde bulunup yayıldığı zaman alınmıştır. Çünkü Mekke o günkü konumu itibariyle savaşa uygun değildi.[1608]

Allah Teâlâ'nın kullarına olan rahmeti gereği, "Barınıp sığınacakları bir üs mesabesinde olacak **'Darü'l-İslam'** oluşana kadar savaşın farz olmasını onlara yüklememiştir." Böylece Medine-i Münevvere ilk İslam diyarı olmuştur.[1609]

İlk biat, Allah'a ve Resûlüne iman esası üzerine, ikinci biat ise, hicret ve cihad esası üzerine oturmaktaydı. Bu üç unsurla yani Allah'a iman, hicret ve cihad unsurlarıyla, toplumsal alanda İslam'ın varlığı ortaya çıkmaktadır. Şayet barındırmaya hazır olan taifenin varlığı olmasaydı hicret işi tamamlanmazdı. Onun içindir ki, Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

1606 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, 202
1607 Binau Muctami'l-İslami fi Asrin-Nübüvveti, Muhammed Tevfik, 119
1608 Age, 122-123
1609 Fıkhu's-Sire, Buti, 172

"İman edip de hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp yardım edenler var ya, işte onların bir kısmı diğer bir kısmının dostlarıdır. İman edip de hicret etmeyenlere gelince, onlar hicret edinceye kadar size onların mirasından hiçbir pay yoktur. Eğer onlar din hususunda sizden yardım isterlerse sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavim aleyhine olmaksızın o Müslümanlara yardım etmek üzerinize borçtur. Allah yapacaklarınızı hakkıyla görmektedir."[1610]

"Sonradan iman eden ve hicret edip de sizinle beraber cihad edenler sizdendir. Allah'ın kitabına göre yakın akrabalar birbirlerine (vâris olmaya) daha uygundur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir."[1611]

Savaş biatı, Peygamber (sav) ile ashabının (ra) Medine'ye hicret etmeleri için yapılan son hazırlıktı. Bununla da İslam, hikmet ve güzel öğüt ile davet eden hakkın davetçilerine ve ilk seferde hakkın mücahit ordularına hareket noktası olan yerini buldu ve Allah'ın şeriatını hâkim kılan İslam devleti kurulmuş oldu.[1612]

• Hicret Allah Yolunda Büyük Bir Fedakârlıktır

Peygamber (sav) ile ashabının *(radiyallahu anhum)* emin beldeden (Mekke'den) hicret etmeleri büyük bir fedakârlıktı. Peygamber (sav) o fedakârlığı şu sözleriyle ifade etmektedir: ***"Vallahi sen, Allah'ın mülkü olan yeryüzünün en hayırlısı ve yeryüzünde Allah'ın en sevdiği yersin. Eğer senden çıkartılmasaydım, senden çıkmazdım."***[1613]

Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) Medine'ye geldiği zaman, Medine sıtma bakımından Allah'ın mülkü olan yeryüzünün en 'vebalı' yeriydi. Vadileri (dereleri) tadı ve rengi bozulmuş suyla akıyordu. O sebeple Ashab-ı Kiram vebaya (sıtmaya) yakalandılar. Fakat Allah Teâlâ o vebayı peygamberinden çevirdi."

Hz. Aişe (ra) şöyle devam etmektedir: "Ebubekir, Amir İbni Füheyre ve Bilal aynı evde ikamet ediyorlardı. Üçü de sıtmaya yakalanmışlardı. Onları ziyaret edip hâllerini sormak için Resûlullah (sav)'den izin istedim. O da (sav) bana izin verdi. Onların hâlini sormak için bulundukları eve gittim. Tabii ki bu gidişim üzerimize hicap (tesettür) emri gelmeden önceydi. Allah'tan başka kimsenin bilmediği şiddetli bir sıtmaya yakalanmışlardı. Ebubekir (ra)'a yaklaşarak: 'Ey babacığım! Kendini nasıl buluyorsun?' diye sordum. O da şöyle dedi:

1610 Enfal, 72
1611 Enfal, 75
1612 El-Gurebaü'l-Evvel-un, 198-199
1613 Ahmed, 4/309; Tirmizi, 3925; İbni Mace, 3108

'Ailesi içinde herkes sabah hücuma uğrar,
Ölüm daha yakın ona ayakkabının bağından.'

Ben o zaman kendi kendime, 'Vallahi! Babam ne dediğini bilmiyor.' dedim. Sonra Amir İbni Fuheyre'ye yaklaşarak, 'Kendini nasıl buluyorsun, ey Amir?' dedim. O da:

'Yemin olsun ölümü tatmadan ölüme rastladım,
Korkağın ölümü, üstünde olduğuna inandım.
Her şahıs cehd ediyor kendi var gücüyle,
Tıpkı öküz gibi korur cildini kendi boynuzuyla.'
Ben kendi kendime, 'Vallahi, Amir ne dediğini bilmiyor.' dedim."

Hz. Aişe (ra) şöyle devam ediyor: "Bilal'den sıtma kalktığında evin avlusunda uzanarak avazı çıktığı kadar yüksek sesle şöyle diyordu:

'Keşke bilgim olsaydı, yatacak mıyım bir gece acaba,
Bir vadide izhir otu ve yaban darısı etrafımda.
Bir gün Micenne sularına inecek miyim?
Tefil ve Şame dağları bana görünecek mi acaba?'

Durumu Resûlullah (sav)'e haber verdiğimde, şu duada bulundu: ***'Allah'ım! Mekke'yi bize sevdirdiğin gibi veya daha fazla Medine'yi de bize sevdir ve vebasını Cufe'ye taşı. Allah'ım! Müddümüzü ve sa'imizi*[1614] *bereketli kıl.'"***[1615]

Allah Teâlâ Peygamberinin (sav) duasını kabul etti. Bu duadan sonra Müslümanlar vebadan kurtuldular. Artık Medine, muhtelif ve çeşitli memleketlerden gelen ve hicret eden Müslümanlara seçkin bir mekân oldu.[1616]

• Peygamber (sav)'in Ümmü Mabed'e Olan Mükâfatı

Rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav)'in bereketiyle koyunları epey çoğaldı. Ta ki, koyunlarından elde ettiği maldan satmak üzere Medine'ye geldi. Hz. Ebubekir (ra) yanlarından geçerken Ümmü Mabed'in oğlu onu tanıdı ve annesine, "Ey anneciğim! Bu adam, çadırımıza gelen mübarek zat ile beraber olan zattır." dedi. Bunun üzerine Ümmü Mabed onun yanına giderek, "Ey Allah'ın kulu! Seninle beraber olan zat kimdi?" diye sordu. Ebubekir de: "Onun kim olduğunu bilmiyor musun?" dedi. O, "Hayır" diye cevap verdi. Ebubekir (ra), "O, Allah'ın peygamberiydi." dedi. Sonra Hz. Ebubekir (ra) onu Resûlullah (sav)'in yanına götürdü. Resûlullah (sav) ona bir şeyler ve bazı eşyalar verdi.

Diğer bir rivayete: "Benimle geldi ve bir miktar keş peyniri ve bedevi-

1614 Müd ve Sa' birer ölçü aleti/birimidir. (Mütercim)
1615 Buhari, 1889; Müslim, 1376
1616 Et-Terbiyyetü'l-Kıyadiye, 2/310

lere mahsus bazı eşyalar hediye etti. Resûlullah (sav) 'e onu giydirdi ve bazı eşyalar verdi." Ravi diyor ki: Bildiğim kadarıyla Ebubekir şöyle söyledi: 'Ve Ümmü Mabed Müslüman oldu."

"Vefa" adlı kitabın sahibi şöyle demektedir: "Ümmü Mabed ile kocası hicret ettiler. Kardeşi Hüneys de Müslüman oldu ve fetih gününde şehit oldu."[1617]

• Ebu Eyyub El-Ensari (ra) ve Ölümsüz Davranışları

Ebu Eyyub el-Ensari (ra) şöyle söylemektedir: "Resûlullah (sav) evime misafir olunca aşağı kata indi, benimle Ümmü Eyyub da üst kata çıktık. Bunun üzerine ben Resûlullah (sav)'e, 'Ey Allah'ın Resûlü! Babam- anam sana feda olsun! Ben, senin aşağıda olmanı, bizimde yukarıda olmamızı çok büyük görüyorum ve istemiyorum. Buyur üste çık ve orada ol, biz de alta iner orada oluruz.' dedim. Resûlullah (sav) de: ***'Ey Eba Eyyub! Bize ve bize gelen ziyaretçilere alt kat daha rahattır.'*** diye buyurdu.

Ebu Eyyub'de o günlerde çok zengin değildi. Bakın bir olayı nasıl anlatıyor: "Bizim evde bir tane kadife bir çarşafımız, bir de küpümüz vardı. Onun dışında başka hiçbir şey yoktu. Bir gün içinde su dolu olan küpümüz kırıldı. Damlayıp Resûlullah (sav)'e eziyet vereceği korkusuyla benimle Ümmü Eyyub o çarşafımızla suyu kurutmaya çalıştık."[1618]

• Hz. Ali (ra)'ın Hicreti ve Yeni Toplumda İyiliği Emretmesi, Kötülükten Sakındırması

Hz. Ali (ra), Resûlullah (sav)'in yanına bırakılan emanetleri, Resûlullah (sav)'e vekâleten sahiplerine teslim ettikten sonra hicret etti. Resûlullah (sav)'in Kuba'ya varışından iki veya üç gece sonra Resûlullah (sav)'e yetişti. Hz. Ali (ra) Kuba'da iki gece kaldıktan sonra Peygamber (sav) ile beraber Cuma günü Medine'ye ulaştı.[1619]

Hz. Ali (ra) Kuba'da kaldığı süre zarfında önemli bir hadise ile karşılaştı. Kocası olmayan bir Müslüman kadın vardı. Bir insanın gece ortasında gelip kadının kapısını çaldığını, kadının dışarı çıktığını ve o insanın ona bir şeyler verdiğini gördü.

Hz. Ali (ra) şöyle diyor: "Ben o insanın durumundan şüphelendim, kalkıp kadına gittim ve ona şöyle dedim: 'Ey Allah'ın cariyesi! Her gece bir adam gelip kapını çalıyor sen de dışarı çıkıyorsun, sonra sana, ne olduğunu bilmediğim bir şey veriyor! Sen de, kocası olmayan bir kadınsın?'

1617 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Şeybe, 1/489-490
1618 İbni Hişam, 2/144 ve Es-Sire en-Nebeviye es-Sahiha, Ömeri, 1/220
1619 Es-Sire en-Nebeviye, Ebu Şehbe, 1/497

O kadın şöyle dedi: 'O adam, Sehl İbni Huneyf'tir. Hiç kimsesi olmayan bir kadın olduğumu öğrenmiştir. Akşam olunca kavminin putlarına saldırıp kırıyor, sonra da bana getiriyor ve şöyle diyor: 'Al bunları kendine odun yap."

Sehl İbni Huneyf (ra), Hz. Ali (ra) ile birlikte bulunduğu esnada Irak'ta iken vefat ettikten sonra Hz. Ali (ra) Sehl İbni Huneyf ile ilgili bu hadiseyi daima hikâye ediyordu."[1620]

• Nebevî Hicret Bir Dönüm Noktasıdır

Şereflendirilmiş Mekke'den Medine-i Münevvere'ye gerçekleşen Nebevî Hicret, tarihin mecrasını, hayatın seyrini ve kanun, nizam, örf, âdet, ahlak, davranış, akide, ibadet, ilim, kültür, cehalet, dalalet, hidayet, adalet ve zulüm kavramları şeklinde ortaya çıkan ve hayat seyrine hükmeden hayat metotlarını değiştiren en büyük olaydır.[1621]

• Hicret Bütün Peygamberlerin Sünnetidir

Şüphesiz Allah yolunda hicret, eskiye dayanan bir sünnettir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'in hicreti, akidelerine yardım etmek için peygamberlerin hayatında meydana gelen ilk ve yeni bir olay değildir.

Eğer, Peygamber (sav) davasını korumak ve davayı kabul edip onu savunacak verimli bir çevreyi oluşturmak için kendi vatanından ve doğup büyüdüğü yerden hicret etmişse, kendisinden önce kardeşleri olan çok sayıda peygamber de Peygamberimiz (sav)'i hicrete zorlayan sebeplerden dolayı vatanlarından hicret etmişlerdir.

Çünkü davanın kuru ve verimsiz bir yerde kalması, davaya hizmet etmez. Hatta seyrini engeller, hareket hızını keser ve bazen de davayı çok dar bir çerçevede bırakır ve toplumdan tecird eder, soyutlar.

Kur'an-ı Kerim, geçmiş peygamberlerin ve geçmiş ümmetlerden onlara tabi olanların hicretlerinden örnekler hikâye etmiştir ki, davetçiler hakkında Allah Tealâ'nın sünnetlerinden bir sünnet (hicret sünneti) açık ve net bir şekilde görünsün ve onlardan sonra gelen müminler de kendileri ile iman ve izzetleri arasına engel oluşturulduğu, onların varlığıyla alay edildiği, mürüvvetine ve şerefine saldırıldığı zaman, bu sünneti alsınlar ve onunla amel etsinler.[1622]

Bu anlattıklarımız sadece bazı faydalar, dersler ve ibretlerdi. Bu büyük olaydan zikrettiğimiz faydalar, dersler ve ibretler dışında yararlı daha çok fayda, ders ve ibretleri değerli okuyucuya bırakıyorum.

1620 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 2/421
1621 Age, 2/423
1622 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 175

2.
KONU

GÜZEL VASIFLARLA MUHACİR'E ÖVGÜ, HİCRET EDENLERE VAAD VE HİCRET ETMEYENLERE TEHDİT

Mekke'den Medine'ye yapılan mübarek Nebevî Hicret, İslam davet tarihinde en önemli olay sayılmakta, Müslümanların tarihinde dönüm noktasını oluşturmaktadır. Hicret'ten önce Müslümanların, davetçileri koruyacak veya düşmanların şerrini onlardan def edecek siyasi bir varlıkları yoktu. Müslümanlar sadece Allah Teâlâ'nın davasını insanlara tebliğ eden bir davet ümmetiydi.

Hicret'ten sonra bir davet devleti oluştu. Arap yarımadası içinde ve dışında İslam'ı yayma vazifesini omuzlayan bu devlet, davetçileri memleketlere gönderiyor ve savaşa veya savaşlara yol açsa bile etrafa gönderdiği davetçileri savunmayı ve başlarına gelebilecek her türlü tecavüz ve kötülüklerden onları himaye etmeyi üstleniyordu.[1623]

Bunun yanında, Kur'an'ı ve Kur'an ilimlerini anlamada Nebevî Hicret'in özel yeri ve konumu bulunmaktadır. Çünkü âlimlerimiz Hicret ile Mekki ile Medeni sûre ve ayetleri birbirlerinden ayırmışlardır.

Buna göre Mekki ayet ve sureler, Mekke'nin dışında nazil olmuş olsa bile Hicret'ten önce nazil olan ayetlerdir. Medeni ayetler ise Medine dışında nazil olmuş olsa bile Hicret'ten sonra nazil olan ayetleridir. Tabii ki, bunun da birçok faydaları vardır. En önemlilerinden bazıları şunlardır:

- Kur'an-ı Kerim üsluplarını tekrar tekrar tatmak ve Allah'a davet üslubu hususunda Kur'an üsluplarından istifade etmek;
- Kur'an ayetleri kanalıyla Nebevî sirete vâkıf olmak.[1624]

Nebevî Hicret'in ehemmiyeti sebebiyle, Kur'an-ı Kerim'in çeşitli üsluplarla müminleri Allah yolunda hicret etmeye teşvik ettiğini görmekteyiz. Bazen muhacirleri güzel vasıflarla övmekle, bazen de muhacirlere güzel nimetleri vadetmekle ve bazen de geri kalıp hicret etmeyenleri tehdit etmekle müminleri hicrete teşvik etmiştir.[1625]

1623 El-Hicre en-Nebeviye, Muhammed Ebu Faris, 13
1624 Mebahis fi UlumilKur'an, Kattan, 59
1625 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 84

MUHACİR'İ GÜZEL VASIFLARLA ÖVMEK

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim 'de Muhacir'i övmüş ve onları farklı güzel vasıflarla vasıflandırmıştır. Çünkü onlar yurtlarından ve mallarından uzaklaştırıldılar. Mekke'de aşiretlerinden ve akrabalarından gördükleri eziyet, baskı ve bilinmeyecek şekilde durumlarını değiştirmeleri onları Mekke'den çıkmaya zorladı. Sadece "Rabbimiz Allah'tır." dedikleri için yurtlarından çıkartıldılar.

Muhacir'i ayırt eden en önemli özelliklerden bazıları şunlardır:[1626]

1- İhlâs

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Allah'ın verdiği bu ganimet malları) Yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır."***[1627]

2- Sabır

Allah Teâlâ'nın, hicret sebebiyle onları övdüğü Muhacir'in sıfatlarından ve mümtaz ahlaklarından biri de sabır sıfatıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirlerse ahiretin mükâfatı elbette daha büyüktür. (Onlar) Sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir."[1628]

"Sonra şüphesiz Rabbin, eziyet edildikten sonra hicret edip, ardından da sabrederek cihad edenlerin yardımcısıdır. Bütün bunlardan sonra Rabbin elbette çok bağışlayan, çok merhamet edendir."[1629]

3- Sıdk (Doğruluk)

Allah Teâlâ'nın Muhacirleri övdüğü güzel sıfatlardan bir tanesi de sıdk (doğruluk)'tur.

İmam Bağavi tefsirinde şöyle söylemektedir: "Allah şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'ın dinine ve peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır."***[1630] Yani imanlarında doğru olanlardır. Katade

1626 Age, 85; Bu konuyu biraz kısaltarak bu kitaptan alıntı yaptım.
1627 Haşr, 8
1628 Nahl, 41-42
1629 Nahl, 110

şöyle söylemektedir: "Doğru olanlar, yurtlarını, mallarını ve aşiretlerini terk eden, Allah'ın ve Resülünün sevgisi için çıkan ve içinde bulundukları şiddete rağmen İslam'ı seçen o muhacirlerdir. Hatta bize anlatılmıştır ki, onlardan biri açlıktan dolayı karnı üzerine taş bağlıyordu ve adam, giyeceği elbise bulamadığında kışta hasır giyiyor ve onun içinde yatıyordu."[1631]

4- Cihad ve Fedakârlık

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır."***[1632]

Peygamberlerin (sav)'in daveti inat, yalanlama ve sağlam bir düşmanlıkla karşı karşıya geldiği için fedakârlık üzerinde sabitleşmektedir. Zira ancak güçlü bir iman, yerleşmiş bir akide ve büyük bir fedakârlıkla bütün bunlara karşı koymak mümkündür.

Akide gölgesindeki hayat; cihad ve mücadele hayatıdır. Daha İslâm davetinin doğuşunda Hz. Cibril (as)'ın vahiyle inişi, Peygamber (sav)'in kavmi, kendisine karşı eziyet vereceğine dair bir ilan idi. Zira Varaka İbni Nevfel ona şöyle demişti: "O sana gelen melek Hz. Musa'ya vahiy indiren Namus-u Ekber'dir. Keşke o zaman kuvvetli bir genç olsam! Keşke kavmin seni yurdundan çıkarttığı zaman hayatta olsam!"

Resûlullah (sav) şöyle dedi:

"Onlar beni (yurdumdan) çıkaracaklar mı?"

Varaka da:

"Evet, senin geldiğin vahiyle ve davetle gelen hiçbir kimse yoktur ki, ona düşmanlık yapılmasın. Eğer senin davet gününe ulaşırsam sana çok yardım ederim." dedi.[1633]

İşte Hicret olayı nefis ve malı Allah yolunda feda etmek gibi fedakârlığın birçok çeşidini kapsamaktadır.[1634]

Bu alanda düşünmeye değer bir husus da şudur: Fedakârlık Allah yolunda yapılan cihaddan ayrılmaz. Çünkü fedakârlık olmadan cihad yapılamaz.[1635]

5- Allah'ın Dinine ve Resûlüne Yardım Etmeleri

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Allah'ın verdiği bu ganimet malla-***

1630 Haşr, 8
1631 Tefsiru Bağavi, 4/318
1632 Tevbe, 20
1633 Buhari, 3; Müslim, 160
1634 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 104

rı) Yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve peygamberlerine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır."[1636]

Allah Teâlâ bu ayeti kerimede Muhacir'i Allah'ın dinine ve Resûlüne yardım etmeleriyle övmüştür. Çünkü Muhacirlerin, kâfirlere rağmen aralarından çıkıp Medine'ye hicret etmeleri sadece Allah Teâlâ'nın dinine ve Resûlüne yardım etmek içindi.

Zafer ve yardımın gerçekleştirilmesi için, Allah'ın dinine yardım etmek şarttır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım edersiniz O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz."*[1637]

Seyyid Kutub şöyle söylemektedir: "Peki müminler Allah'a nasıl yardım edebilirler ki Allah'ın koyduğu zafer ve sebat şartına nail olabilsinler?

Kendilerini Allah yoluna adayıp, gizli açık hiçbir şeyi O'na ortak koşmayıp, ruhlarında Allah'tan başka hiçbir şeyin sevgisine yer bırakmayıp, sevdikleri ve hoşlandıkları her şeyden çok Allah'a muhabbet besleyip, arzu ve isteklerinde, amel ve hareketlerinde, gizli açık bütün faaliyet ve çabalarında onun hükmüne ram olmaları... İşte Allah'a yardımın ifade ettiği mana budur. Allah Teâlâ'nın koyduğu bir şeriat ve hayat nizamı vardır. Bu bütün mevcudata has değer ölçüleri, kaide ve prensipler üzerine kaim olur. Allah'a yardım demek onun şeriatını ve nizamını hâkim kılmak ve istinasız bütün hayatı onun emrine ram etmektir. İşte pratik hayatta Allah'a yardım etmek demek Allah'ın nizamını tahakkuk ettirmek demektir."[1638]

6- Allah Teala'ya Tevekkül

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirlerse ahiretin mükâfatı elbette daha büyüktür. (Onlar) Sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir."*[1639]

Allah (cc), Muhacirleri, başkasına değil sadece Allah'a tevekkül etmeleriyle övmektedir.

Allah'a tevekkül, imanın özelliklerinden ve alametlerindendir. Tevekkül, imanın mantığı ve gereğidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Korkanların içinden Allah'ın kendilerine lütufta bulunduğu iki kişi

1635 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 106
1636 Haşr, 8
1637 Muhammed, 7
1638 Fi Zilali'l-Kur'an, 6/3288
1639 Nahl, 4142

şöyle dedi: 'Onların üzerine kapıdan girin. Oraya bir girdiniz mi artık siz zaferi kazanmışsınızdır. Eğer müminler iseniz ancak Allah'a güvenin."[1640]

"Musa dedi ki: 'Ey kavmim! Eğer Allah'a inandıysanız ve ona teslim olduysanız sadece ona güvenin."[1641]

"Peygamberleri onlara dediler ki: 'Evet, biz sizin gibi bir insanlardan başkası değiliz. Fakat Allah nimetini kullarından dilediğine lütfeder. Allah'ın izni olmadan bizim size bir delil getirmemize imkân yoktur. Müminler ancak Allah'a dayansınlar."[1642]

Peygamber (sav) ve kıymetli ashabı (ra) Hicret hadisesinde tevekkülü hayat gerçeğinde tecrübe etme hususunda asırlar boyu izlenecek bir örnek sergilediler. İşte onların Allah'a güzel tevekkül etmelerinden dolayı Allah Teâlâ onları övmüş ve en güzel mükâfatlarla mükâfatlandırmıştır.[1643]

7- Umit

Allah Teâlâ'nın Muhacirleri övdüğü güzel sıfatlarından biri de ümmettir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edenler ve hicret edip Allah yolunda cihad edenler var ya, işte bunlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah, gafur ve rahîmdir."***[1644]

Allah Teâlâ onları övdüğü hâlde niçin "umabilirler" ifadesini kullanmıştır? Bu ifade iki sebepten dolayı kullanılmıştır.

a)- Hiç kimse bu dünyada ibadette ve taatta nereye ulaşırsa ulaşsın, cennete gidip gitmeyeceğini ve sonunun ne olacağını bilemez.

b)- Hiç kimsenin kendi ameline dayanmaması ve güvenmemesinin gerekliliği.

İşte o muhacirler! Allah Teâlâ onların günahlarını bağışlamıştır. Buna rağmen Allah'ın rahmetini umuyorlar ki, bu da imanlarının daha fazla olduğuna alametttir.[1645]

8- Resûllere (as) Uymak

Kur'an-ı Kerim'de Hicret'in büyük bir değeri ve mevkisi olduğuna delalet eden delillerden biri şudur: Allah Teâlâ Muhacir ve Ensar'ı peygamber (sav)'e uymalarıyla vasıflandırmaktadır. ***"Andolsun ki Allah, Müslümanlardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamber'i ve güç-***

1640 Maide, 23
1641 Yunus, 84
1642 İbrahim, 11
1643 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 114-117
1644 Bakara, 218
1645 El-Camiü'l-Kur'an li AhkamilKur'ani'l-Kur'an, 3/50 ve Tefsiru Ebussuud, 1/218

lük zamanında ona uyan Muhacir'le Ensar'ı affetti. Sonra da onların tövbelerini kabul etti. Çünkü o, onlara çok şefkatli, pek merhametlidir."[1646] İşte Muhacir ve Ensar'dır ki, güçlük zamanında sözlerinde ve amellerinde Resûlullah (sav)'e uymuşlardır. Bu durum onların en yüksek mertebeye ve Allah katında tövbeleri kabul olamaya müstahak olduklarına delalet etmektedir.

Bu ayet, Tebük Gazvesi'nde nazil olmuştur. Çünkü Müslümanlar, kıtlık yılında, sıcakların şiddetli olduğu, azık ve yiyeceğin zorlukla temin edilebildiği bir zamanda Tebük'e çıktılar.

Katade şöyle söylemektedir: "Ashab-ı Kiram Tebük senesinde sıcakların bastığı bir zamanda ancak Allah Teâlâ'nın bildiği bir meşakkat içerisinde Şam'a doğru yola çıktılar. Ashab-ı Kiram o yolculukta büyük zorluklar çektiler ve büyük meşakkatler gördüler. Bize anlatıldığına göre, bazen iki kişi bir tek hurmayı kendi aralarında bölüşüp biri yarısını diğeri de diğer yarısını yiyordu. Bazen de bir topluluk bir tek hurmayı elden ele gezdiriyorlardı. Her biri, sırası gelince o hurmayı ağzına alır, biraz emer ve üzerine su içer sonrada kardeşine verirdi. O da aynı şekilde yapardı.

Allah Teâlâ onları affetti, tövbelerini kabul etti ve onları sağ salim evlerine getirdi."[1647]

Şüphesiz Resûlullah (sav)'e uymak gerçek iman ve gerçek dine delalet etmekte ve kesin olarak, açık ve net bir şekilde iman ve küfrü birbirinden ayırmaktadır. Resûlullah (sav)'e ittiba, Allah sevgisinin delilidir.

Allah sevgisi, sırf dil ile ifade edilecek kuru bir davadan ve vicdanen hissedilecek şiddetli aşktan ibaret değildir. Ta ki, bununla beraber Resûlullah (sav)'e uymak, çizdiği yolda yürümek ve metodunu yaşama geçirmek olana kadar.

Doğrusu iman, Allah'a ve Resûlüne itaat ve Resûlullah (sav)'in taşıdığı Allah'ın şeriatıyla ve metoduyla amel etmektir. Söylenen sözler, kaynayan ve fışkıran duygular ve yerine getirilen bazı İslami şiarlar değildir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Resûlüm) De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve merhamet edicidir.' De ki: 'Allah ve Resûlüne itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez."***[1648]

İbni Kesir, zikredilen ayeti tefsir ederken şöyle söylemektedir: "Bu ayeti kerime, Allah'a karşı sevgi beslediğini iddia edip de Muhammedî yolda olmayan kimsenin bütün sözlerinde ve bütün amellerinde Nebevî dine ve Mu-

1646 Tevbe, 117
1647 İbni Kesir, 2/397
1648 Al-i İmran, 31-32

hammedî şeriata uymadığı sürece o kişinin gerçek manada yalancı olduğuna hükmetmektedir."[1649]

Sahih bir hadiste Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Her kim, üzerinde dinimizin bulunmadığı bir ameli işler ise o amel reddedilmiştir."***[1650]

9- İman ve Amelde Öne Geçmenin Hakkı

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: **"(İslam dinine girme hususunda) Öne geçen ilk Muhacir ve Ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara içinde ebedî kalacakları zemininden ırmaklar akan cenneti hazırlamıştır, işte bu büyük kurtuluştur."**[1651]

İmam Fahruddin Razi şöyle söylemektedir: "İslam dinine girme hususunda öne geçmek fazileti ve üstünlüğü gerektiren bir durumdur. Bu fiilleri yapmaları ve hareketlerde bulunmaları, başkalarının onlara tabi olmalarını ve onları kendilerine örnek seçmelerini vacip kılmaktadır. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Kim İslam'da güzel bir çığır açarsa, ona onun sevabı ve kıyamete kadar onunla amel eden kimselerin sevabı kadar verilir.***[1652]

İnsanlar dünya ve ahiret işlerinde emsallerini gördükleri vakit duyguları, arzu ve istekleri güçlenmektedir. Bununla da Muhacir'in, Müslümanların liderleri ve efendileri oldukları gerçeği sabit olmaktadır."[1653]

Eğer onların cesaret ve fedakârlıkları olmasaydı hiç kimse bu yeni İslam cemiyetine girmeye ve onun öncülüğüne soyunmaya cesaret edemezdi. Ancak kendilerini Allah'a adayan kimseler bu tehlikeyi göğüslediler. Onlar çok kere işkencenin, fitnenin, açlığın, gurbetin, eziyetin ve hatta ölümün en dayanılmaz örneklerini tattılar. Zira onlar kendilerini bunlara tahammüle hazırlamışlardı.

İşte Allah, Muhacirlerin önde gelenlerini, o nadir şahsiyetler arasında böylelikle seçti. Onları, önce Mekke'de, sonra da her ne kadar başlangıçta kendileri gibi İslam'a ısınmadılar ise de Ensar'ın önde gelenleri ile beraber Medine'de bu dinin sağlam temelini vücuda getirmeleri için seçmiş bulunuyordu. Medineliler her ne kadar muhacirler kadar mihnet çekmedilerse de Resûlullah (sav) ile akdetmiş oldukları Akabe biatı, onların bu dinin tabiatına denk, asil bir tabiata sahip olduklarını açıkça ifade etmektedir.

1649 Tefsiru İbni Kesir, 3/466
1650 Buhari, 2697; Müslim, 1718
1651 Tevbe, 100
1652 Ahmed, 4/357-358; Müslim, 1017; Tirmizi, 2675; Nesai, 5/7577; İbni Mace, 203
1653 Tefsiru Razi, 15/208

İşte böylelikle İslam, Arap cemiyetinin bünyesinde çok sağlam unsurlardan meydana gelen bir temel üzerinde vücut buluyordu. Bu sıkıntılara ve fitnelere dayanamayıp tekrar cahiliyeye dönenlerin sayısı pek azdı. Çünkü gerçekler, her yönüyle önceden biliniyor, açıkça görülüyordu. Önceleri cahiliyyeden İslam'a geçenler, bu korkulu, tehlikeli ve çetin yolu katedenler pek mümtaz şahsiyetler oldukları için sarsılmadan yollarına devam edebildiler.[1654] Ve yine bununla Muhacir'in faziletteki makamları ve yüksek dereceleri ortaya çıkmaktadır. Çünkü onlar henüz ufukta menfaat, hükümranlık ve bolluk gölgesi yokken ve bu yeni akide her yerde kovalanırken ve yeni akidenin yardımcıları azken, bütün varlılarını Allah yolunda harcadılar ve savaştılar. Bu durum gösteriyor ki, Muhacirler, o zor şartlardan sonra infak eden ve Allah yolunda savaşan diğer Müslümanlarla eşit tutulamaz.[1655]

Allah şöyle buyuruyor: ***"Ne oluyor size ki, Allah yolunda harcamıyorsunuz? Hâlbuki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Elbette içinizden, fetihten önce harcayanlar ve savaşanlar daha sonra savaşıp harcayanlarla eşit değildir. Onların derecesi, sonradan infak eden ve savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı vadetmiştir. Allah'ın yaptıklarınızdan haberi vardır."***[1656]

İbni Kesir, öne geçen ilk muhacirlerin ve Ensar'ın faziletini beyan eden Tevbe suresindeki ayeti tefsir ederken şöyle söylemektedir: "Yüce Allah şunu haber vermiştir: İslam'a girme hususunda öne geçen ilk muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle tabi olanlardan Allah Teala razı olmuştur. O hâlde onlara buğzedenlere veya onlara sövenlere yahut bazılarını, özellikle Peygamber (sav)'den sonra bütün sahabelerin efendisi, en hayırlısı ve en iyisi Sıddıkı Ekber ve en büyük halife Hz. Ebubekir (ra)'a buğzedenlere ve sövenlere yazıklar olsun!

Rezil ve hakir olan Rafızîler taifesi kalkmış en büyük ve en hayırlı sahabelere düşmanlık yapıyor, onlara buğzediyor ve onları sövüyor. Biz bu yaptıklarından Allah'a sığınırız! Onların yaptıkları, akıllarının alt üst olduklarına, kalplerinin de baş aşağı olduğuna delalet etmektedir. Allah Teâlâ'nın razı olduğu kimselere sövdükleri zaman onların Kur'an'a iman etmeleri nerede kalıyor!

Ehli Sünnet ise, Allah Teâlâ'nın razı olduğu kimselerden razı olmuşlardır. Allah ve Resûlünün seb ettikleri kimseleri seb ediyorlar, Allah'a dost olanlara dost oluyorlar ve Allah'a düşmanlık yapanlara düşmanlık yapıyorlar. Ehli Sünnet tabi olanlardır, bidatçi değillerdir, Kur'an'a, sünnete ve se-

1654 Fi Zilali'l-Kur'an, 3/1703
1655 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 124
1656 Hadid, 10

lefe uyuyorlar, bidatleri icat etmiyorlar. Bundan dolayıdır ki onlar kurtuluşa eren Allah'ın hizbi ve onun mümin kullarıdırlar."[1657]

10- Kurtuluş

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır."***[1658]

Ebu's-Suud tefsirinde şöyle söylemektedir: "Allah Teâlâ'nın 'Hümü'l-faizun / Kurtuluşa erenler onlardır." buyruğunun manası şudur: Yani büyük kurtuluşa ve mutlak kurtuluşa erenler onlardır. Sanki onların dışındakilerin kurtuluşu, onların kurtuluşuna nazaran kurtuluş değildir."[1659]

Bu, Muhacirlerin büyük kurtuluşu hak ettiklerine dair Yüce Allah'tan onlara bir övgüdür. Kurtuluşun kaynağı büyük olunca elbette kurtuluşta büyük olur. Bu kurtuluştan daha büyük kurtuluş olur mu? Rableri, onları cennete girmeleriyle ve ateşten uzak olmalarıyla ahirette kurtuluşa erenlerden olacaklarını onlara haber veriyor. ***"Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatma metaından başka bir şey değildir."***[1660]

11- Gerçek İman

Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim 'de Muhacirleri övdüğü güzel sıfatlardan bir tanesi de gerçek iman sıfatıdır. ***"İman edip de Allah yolunda hicret edenler, cihad edenler... (Mucirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır."***[1661]

İşte bu, muhacirlerin gerçek müminler olduklarına dair âlim ve habir olan Allah tarafından bir şahitliktir. Muhacirler gerçek numunedirler. İman Resûlullah (sav)'den sonra onlarda şekillenmiştir. Onlar yürüyen canlı iman misalidirler. Muhacirler aynı zamanda kendilerinden sonra gelenler için güzel örnektirler ve hayat karesinde güzel sıfatları tercüme konusunda gerçek tablodurlar. Bundan dolayıdır ki, gerçek müminler olmalarıyla Rabbani övülmeyi hak ettiler. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kim-***

1657 Tefsiru İbni Kesir, 2/332
1658 Tevbe, 20
1659 Ebu's-Suud,Tefsir, 4/53
1660 Âli İmran, 185
1661 Enfal, 74

selerdir. Onlar namazlarını dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden (Allah yolunda) harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için Rableri katında nice dereceler, bağışlanma ve tükenmez bir rızık vardır."[1662]

Bu güzel sıfatlar Muhacir'in hayatında şekillenmiştir ve bu sıfatlarla muttasıf olanlarda, gerçek imana sahip müminlerdir.[1663]

MUHACİRLERE VAAD EDİLENLER

Allah Teâlâ dünya ve ahirette, Muhacir'e vadettiği bazı nimetleri zikretmiştir. O nimetlerden bazıları şunlardır:

1- Dünyada Bol Rızk

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah yolunda hicret edecek kimse yeryüzünde gidecek birçok güzel yer, bolluk (imkân) bulur. Kim Allah ve Resûlü uğrunda hicret ederek evinden çıkarsa sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükâfatı Allah'a düşer. Allah da çok bağışlayıcı ve merhamet edicidir."***[1664]

Allah Teâlâ'nın dünyada Muhacir'e verdiği bu rızkın bir kısmı, fey (savaş olmadan kâfirlerden alınan mal) ile ganimet mallarını onlara has kılmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın verdiği bu ganimet malları yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır."[1665]

Evet, mal o muhacirlerindir. Çünkü yurtlarından uzaklaştırılanlar onlardır. Dolayısıyla onlar, diğer insanlardan daha fazla o malı hak etmişlerdir.[1666]

Allah Teâlâ'nın Muhacirlere verdiği bol rızktan bir kısmı da, Ensar'ın nefislerini cimrilikten kurtarması ve göğüslerini Muhacirler için açmasıyla olmuştur. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Daha önce Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine iman yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zahmet içinde

---

1662 Enfal, 24
1663 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 129
1664 Nisa, 100
1665 Haşr, 8
1666 Tefsiru İbni Kesir, 4/295; Tefsiru Ebussuudi, 8/228 ve Fethu'l-Kadir, 5/200 vel-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 132

bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."[1667]

Şüphesiz Allah Teâlâ dünyada muhacirlere bol rızık vadetmiş ve bu vaat gerçekleşmiştir. Çünkü Kur'an'ın takip ettiği Rabbani metod, beşer ruhunun çeşitli korku ve heyecanlarına çare buluyor. Şüphe yok ki bu korkular daima tekrarı mümkün olan her zaman ve mekânda ortaya çıkması muhtemel olan korkular olduğu gibi; bizzat hicretin ortaya çıkaracağı tehlikelere karşı duyulan korkulardır da...

İşte Kur'an bütün bunları veciz ifadelerle ortaya koyuyor; hâl çaresini açıkça beyan ediyor. Hiçbir şeyi gizli bırakmıyor, hiçbir tehlikeyi, hatta ölüm tehlikesini bile ihmal etmiyor. Bir sürü hakikatler ve Allah'ın muhafazasında oldukları garantisi ile ruhları itminana kavuşturuyor; istikrar ve sükûneti temin ediyor.

Ayet-i Kerime, önce hicreti, "Allah yolunda" olmak kaydıyla tavsif ediyor. Zaten İslam'da muteber olan hicret Allah yolunda yapılandır. Başka bir maksatla hicreti İslam asla kabul etmez. Onun eşsiz nizamına göre servet için hicret düşünülemez. Zorluk ve yorgunluktan kaçmak için hicret akla bile getirilemez. Lezzet ve şehvetlere nail olmak için hicret, gönülden bile geçirilemez. Dünyevi bir gaye için hicret asla makbul değildir.

Ancak Allah için hicret edenlerdir ki, arzın hür ve engin havasını teneffüs etmeye, dünyanın genişliğinden kâm almaya layık olabilirler. Böylece hayatın, rızkın, kurtuluşun çare ve imkânlarını elde etmeye liyakat kesbetmiş olurlar.[1668] Çünkü Allah Teâlâ onlara yardım edecek ve atacakları adımları da doğrultacaktır.

2- Kötülüklerinin Örtülmesi ve Günahlarının Bağışlanması

Allah Teâlâ'nın Muhacirlere vadettiği nimetlerden biri de hatalarının örtünmesi ve günahlarının bağışlanmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bunun üzerine Rableri, onların dualarını kabul etti. (Dedi ki:) 'Ben, erkek olsun kadın olsun -ki hep birbirinizdensiniz- içinizden, çalışan hiçbirinizin yaptığını boşa çıkarmayacağım. Onlar ki, hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, çarpıştılar ve öldürüldüler; andolsun, ben de onların kötülüklerini örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Bu mükâfat, Allah tarafındandır."***[1669]

Resûlullah (sav)'den hicretin kötülükleri örten en büyük araç olduğunu ve hicret edenlerin günahlarının bağışlanmasına sebep olduğunu bildi-

1667 Haşr, 9
1668 Fi Zilali'l-Kur'an, 2/745
1669 Âl-i İmran, 195

ren çok sayıda hadis gelmiştir. Onlardan bir tanesi şudur: İbni Şamese el-Mehri anlatıyor: "Amr İbni Âs ölüm döşeğinde vefat etmek üzereyken, yanında hazır bulunduk. Bizi görünce yüzünü duvara çevirip uzunca ağlamaya başladı. Bunun üzerine onun oğlu: 'Ey babacığım! Niye bu kadar ağlıyorsun, Resûlullah (sav) seni falanca şeyle müjdelemedi mi? Resûlullah (sav) seni falanca şeyle müjdelemedi mi?' dedi.

Amr, yüzünü bize döndü ve şöyle dedi: 'Hazırladığımız en faziletli şey, Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in onun resûlü olduğuna şehadet getirmekti. Ben üç hâl (devre) yaşadım:

Yemin olsun! Bir zaman kendimi gördüm ki, benden daha fazla şiddetle Resûlullah (sav)'e buğzeden hiç kimse yoktu ve fırsat bulup onu öldürmemden, bana daha sevimli hiçbir şey yoktu. Eğer o hâl üzereyken ölseydim ateş ehlinden olurdum. Allah, İslam'ı kalbime atınca ben Resûlullah (sav)'e geldim ve 'Sağ elini uzat da sana biat edeyim.' dedim. Resûlullah sağ elini uzatınca ben elimi çektim. Bunun üzerine bana, ***'Ne oldu sana, ey Amr?'*** diye sordu.

Ben, 'Bazı şartlar koşmak istiyorum.' dedim.

Resûlullah (sav), ***'Neyi şart koşacaksın?'*** diye sordu.

Ben, 'Günahlarımın bağışlanmasını.' dedim.

Resûlullah (sav), ***'İslam'ın, kendinden önceki her şeyi silip süpürdüğünü, hicretin kendinden önceki her şeyi silip süpürdüğünü ve haccın, kendinden önceki her şeyi silip süpürdüğünü bilmiyor musun?'*** buyurdu.

Artık Resûlullah (sav)'den bana daha sevimli ve gözlerimde ondan daha büyük hiçbir kimse olmadı. Saygımdan dolayı ona karşı gözümü tam açamıyordum. Şayet onu vasfetmem istenseydi, buna gücüm yetmezdi. Çünkü ona tam bakamıyordum. Eğer o hâl üzere ölseydim, cennet ehlinden olmayı umardım. Sonra bazı şeylerin idaresini üstlendik (veya bazı işlere karıştık) o işlerde hâlim ne olacak bilmiyorum. Öldüğüm zaman, ağlayan kadın bana refakat etmesin. Beni defnettiğinizde de, toprağı üzerime dökün. Sonra bir devenin kesilip eti dağıtıldığı zaman miktarı kadar benim başımda durun. Ta ki sizinle sabrım gelsin ve Rabbimin elçilerine nasıl söz döndüreceğimi göreyim."[1670]

Nevevi (ra) şöyle demiştir: "Bu hadiste, İslam, hicret ve haccın, makam ve mevkilerinin büyüklüğü ve her birinin kendinden önceki günahları silip süpürdüğü hükümleri bulunmaktadır. Ve yine bu hadiste, ölüme yaklaşanı, Allah Teâlâ hakkında hüsnüzanda bulunmayı ikaz etmenin, onun yanında umut ayetlerini ve af ile ilgili hadisleri okumanın, onu, Allah Teâlâ'nın

1670 Müslim, 121

müminlere hazırladığı nimetleri müjdelemenin ve Allah Teâlâ'ya karşı hüsn-ü zanda bulunması ve o hâl ile vefat etmesi için, yanında iyi amellerini anlatmanın müstehaplığı bulunmaktadır. Bu adaba riayet etmek âlimlerin ittifakıyla müstehaptır.[1671]

3- Rableri Katında Mertebelerinin Yüksekliği ve Derecelerinin Büyüklüğü

Allah Teâlâ, iman edip hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etme faziletlerine nail olan kimselere kendi katında büyük mertebeleri vadetmiştir. ***"İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşan kimselerin Allah yanındaki mertebeleri çok büyüktür. İşte kurtulanlar onlardır.***[1672]

İmam Fahruddin Razi (ra) şöyle diyor: "Şüphesiz ayette geçen bu dört sıfatla muttasıf olan kimseler, mertebe bakımından büyüklüğün ve yüceliğin zirvesindedirler. Çünkü insan ruh, beden ve mal üçlüsünün toplamından başka hiçbir şeyi yoktur.

Ruha gelince, ondan küfür zail olup, ona iman yerleşince ona layık olan âdet mertebelerine ulaşır. Beden ve mal ise, hicret sebebiyle azalma safhasına girdiler ve cihad ile iştigal etme sebebiyle helak ve yok olmaya maruz kaldılar. Şüphe yok ki, can ve mal insanın sevdiği bir şeydir.

İnsan, ancak daha mükemmeline ve daha sevimlisine nail olmak için canından ve malından vazgeçer. Şayet Allah rızasını talep etmek, onlar için can ve maldan daha mükemmel olmasaydı, ahiret tarafını can ve mal tarafına tercih etmez ve Allah rızasını talep etmek için canın ve malın heder olmasına razı olmazlardı.

İşte bununla sabittir ki, bu dört sıfatın husulü durumunda insan, beşerin en yüksek mertebesine ve melaike derecelerinin ilkine ulaşmaktadır.

Böylece bu sıfatlarla muttasıf olanlar, mutlak surette kendilerinin dışındaki bütün beşerden daha üstün ve daha faziletli olmaktadırlar. Çünkü insana, bu sıfatlardan daha üstün ve daha mükemmel bir saadet ve bir faziletin hâsıl olması düşünülemez."[1673]

İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimseler, Allah Teâlâ'nın hükmünde fazilet, üstünlük ve mertebe bakımından en büyük ve en üstündürler. Ayrıca onların sevabı hacca gelenlere su verenlerin ve Mescid-i Haram'ı inşa edenlerin sevabından daha fazla ve

---

1671 Nevevi, Şerhu Sahihi'l- Müslim, yukarıdaki hadisin şerhin ve el-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 138

1672 Tevbe, 20

1673 Tefsiu Razi, 16/13 ve sonrası az bir tasarruf ile

daha büyüktür. Bu her iki hizmeti yapan bazı Müslümanlar, bu her iki hizmeti İslam'dan sonra en faziletli ibadet ve en hayırlı iş görüyorlardı.

Hicret ve her iki çeşidiyle; can ve malı ile cihadın faziletine nail olanlar, metrebe ve değer bakımından, her kim olursa olsun bu iki vasıf ile muttasıf olamayanlardan daha büyük ve daha üstündürler. Gelen hacılara su dağıtan ve Mescid-i Haram'ı imar edenler de buna dâhildir.[1674]

Dikkat edilirse Allah Teâlâ, "Allah yanındaki mertebeleri pek büyüktür." demiştir, ama "Gelen hacılara su vermek ve Mescid-i Haram'ı imarı ile meşgul olanlardan daha büyüktür." dememiştir. Çünkü muayyen olarak onları zikretseydi, iman edip hicret eden ve mallarıyla canlarıyla cihad eden kimselerin fazileti ve üstünlüğü onlara nazaran hâsıl olduğu hemen akla gelecekti. Allah Teâlâ mecruhun zikrini terk ettiği zaman, onların kendileri dışında mutlak surette herkesten daha üstün ve daha faziletli oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü insana, bu sıfatlardan daha üstün ve daha mükemmel bir saadet hâsıl olması düşünülemez.[1675]

"Allah yanındaki mertebeleri pek büyüktür." ayetindeki üstünlük ifadeleri, bir tercih ve değerlendirme değildir. Yani bu ayetten, "Az da olsa diğerlerinin de bir derecesi vardır." manası çıkmaz. Bu, mutlak bir üstünlüğün ifadesidir. Diğerlerine gelince, ***"Onların bütün yaptıkları beyhudedir ve onlar ateşte ebedî kalıcıdırlar."***[1676] Onlarla mücahid ve muhacir müminler arasında, derece ve nimetler hususunda üstünlük ve faziletin münakaşası yapılamaz.[1677]

4- Cenneti Hak Etmeleri ve Orada Ebedî Kalmaları

Allah Teâlâ'nın Muhacir'e hazırladığı nimetlerden biri de cennet ve cennette ebedî kalmalarıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşan kimselerin Allah yanındaki mertebeleri pek büyüktür. İşte kurtulanlar onlardır. Rableri onlara rahmetini, rızasını ve içinde tükenmez nimetler bulunan ebedî cennetleri müjdeler. Orada ebedî kalırlar. En büyük mükâfatlar Allah katındandır."***[1678]

Şevkani tefsirinde şöyle söylemektedir: "Rahmet, Rıdvan ve cennet kelimelilerinin 'Nekre / belirsiz' olarak gelmeleri ta'zim içindir. Bu durumda manası şöyle olur: "Hiç kimsenin vasfedemeyeceği ve tasavvur edemeyeceği bir rahmet, bir rıza ve bir cennet."

1674 Tefsiru Merağî, 10/78
1675 Tefsiru Razi, 16/14
1676 Tevbe, 17
1677 Fi Zilali'l-Kur'an, 3/1614; el-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 141
1678 Tevbe, 2022

'Naimun Mükim' demek, 'ebedî, daima, sürekli ve sahibinden hiç ayrılmayan nimet' demektir.

'Ebeden' kelimesinin *'Halidin'* kelimesinden sonra zikredilmesi tekit ve takviye içindir."[1679]

Bu müjde, öyle ki arkasında yine müjde gelmektedir. Allah Teâlâ onu mümin erkeklere ve mümine kadınlara vadetmiştir. ***"Allah mümin erkeklere ve mümine kadınlara, ebedî kalacakları altlarından ırmaklar akan cennetler Adn cennetlerinden gayet güzel meskenler vadetmiştir. En büyük şey Allah'ın rızasıdır. İşte büyük kurtuluş budur."***[1680]

5- Büyük Kurtuluş ve Allah'ın Rızası

Allah Teâlâ'nın muhacirlere vaat ettiği bir diğer nimet de, onların diğer kurtuluşa nail olmalarıdır. ***"İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır."***[1681]

Allah Teâlâ'nın rızası onların içinde bulundukları bütün nimetlerden daha büyüktür, daha üstündür, daha yücedir. Zira o, ihsan'ın en son haddidir. O da nimetlerin en âlâsı ve mükâfatın en ekmelidir. İşte Allah Teâlâ'nın şu sözü bunun apaçık delilidir: ***"Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, içinde ebedî kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vaat etti. Allah'ın rızası ise hepsinden büyüktür. İşte büyük kurtuluş da budur."***[1682]

Allah Tealâ'nın onlardan hoşnut olması, sevaba nail olmayı belirten bir hoşnutluktur. Aslında bu hoşnutluk, sevapların en yücesini ve en üstününü ifade eder. Onların da Allah'tan hoşnut olmaları, Allah'a güvenmeleri manasına gelir. Onun takdirine bağlanmanın, nimetlerine şükretmenin tecrübelerine dayanmanın ifadesidir. Fakat bu aradaki hoşnutluk ifadesi, her şeyi kapsayan, boylayan, bol bol mübadele edinen bir hoşnutluk atmosferini daha da canlandırmaktadır.

Allah ile insanlar arasında seçilmiş bu yüce kitle arsındaki karşılıklı hoşnutluk insanlara kıyasla bu seçilmişliğin değerini daha da artırıyor ve durum o hâle geliyor ki insanlar yüce Rableri ile hoşnutluklarını karşılıklı olarak mübadele ediyor. O, yücelerin yücesi Allah Teâlâ, onlar ise bu yüce Rabbin yarattıkları zavallı kulları...

Bu karşılıklı hoşnutluğun, mübadelenin hâli, öyle bir durumun ve hâ-

---

1679 Tefsiru Fethil-Kadir, 2/345 ve Vel-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 142
1680 Tevbe, 72
1681 Tevbe, 20
1682 Tevbe, 72

lin ifadesidir ki, beşerî kelimelerde onu belirtecek güç yoktur. Fakat bu hava Kur'an'ın mübarek ifadelerinin arkasından esinti hâline geliyor ve aydınlanarak gözler önüne seriliyor. Ne var ki, bu esinti ve aydınlık açık gönüllere, engin ruhlara ve hak ile bağlantısı olan hisli kimselere doğru gelmektedir.[1683]

Yukarda anlatılanlar, azimli ve şiddetli cihadları nedeniyle Allah Teâlâ'nın muhacirlere vaat ettiği mükâfatın ve sevabın bir kısmıdır. Şüphe yok ki Muhacirler ruhlarında, yüreklerinde ve damarlarında kök salıp yerleşen imanları ve halis yakinleri dava daha hayatının başlangıcındayken, onu gömmeye çalışan cahiliye'ye fırsat tanımadılar. Muhacirler, Peygamberlerine vahiy yoluyla verilene yapıştılar. Kureyş'in hamakatı, onların hidayet buldukları ve iman ettikleri şeye sımsıkı sarılmalarını daha da pekiştirdi. Cahiliye'nin baskısı haddini aşınca ve Allah o sabreden müminlere Mekke'de hicret etmelerine izin verince mallarını ve her şeylerini geri de bırakıp yurtlarından çıktılar ve Medine cihetini kastettiler. Hicretleri küfürden korktuklarından veya dünyalıklara rağbet ettiklerinden dolayı değildi. Aksine onlar bu hicretleriyle Allah'ın rahmetine kavuşmayı umuyor ve nimetlerine, sevabına ve rızasına nail olmayı talep ediyorlardı. Bundan dolayıdır ki onlar, Allah Teâlâ'nın dünyada kendi fazlından onları kapladığı nimetlere ve kıyamet gününde onlar için hazırladığı büyük sevaba ehil oldular.[1684]

HİCRETTEN GERİ KALANLARA TEHDİT

Şüphesiz *vaad* ve *vaid* tehdit konusundaki Kur'an üslubu, korku ve ümidi nefislere yerleştirmeyi hedefliyor; Nefisleri taat ve istikamete sevk eden bir ümit ve onu günahtan alıkoyacak, istiğfar ve tevbeye acele ettirecek bir korku...

Mümin bir kimsenin, umutsuzluğa yem olmaması ve cesaretle Allah Teâlâ'nın haram kıldığı şeyleri işleme girişiminde bulunmaması veya Allah'ın emrettiği şeylerde gevşeklik göstermemesi için ikisi arasına ince bir terazi kurmalı ve ikisini denkleştirmesi gerekir.

Kur'an-ı Kerim her iki silahıyla ferdin şahsiyetini ve hayat, mal, akıl, ırz ve din konularında toplumu ayakta tutan, onun düzenini sağlayan değerleri koruyabilmiştir.

Bunlar, faziletli bir hayatın üzerinde kaim olduğu külli kaidelerdir. Hayat, Kur'an'ın vaat, umut, tehdit ve korku ile aydınlatıldığı çok sayıda nesilde aydınlık sönüp kaybolunca fert kendi fıtratıyla, kendi gerçeğiyle çarpış-

1683 Fi Zilali'l-Kur'an, 3/1705
1684 Hicretu'r-Resül ves-Sahabetihi fil-Kur'ani ves-Sünne, Cemmel, 332-333

maya başladı. Dolayısıyla değerler sarsıldı, ahlak ve maneviyat çöktü, alışverişler, metotlar ve düşünceler bozuldu.

Ümmetin evveli ne ile salah bulmuşsa, sonu da ancak onunla salah bulur. Ümmet Allah (cc)'dan korkacak, O'ndan başka hiçbir şeyden korkmayacak ve sadece O'ndan ümit edecek, O'ndan başka hiçbir şeyden ümit bekmeyecektir.[1685]

Allah Tealâ'nın hicretten geri kalanları tehdit ettiği cezalardan biri, akıbetlerinin ve varacakları yerin kötü oluşudur. ***"Kendilerine zulmetmekteler iken meleklerin canlarını aldığı kimseler var ya, melekler onlara şöyle derler: 'Ne durumdaydınız? (Niçin hicret etmediniz?)' Onlar da, 'Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimselerdik.' derler. Melekler, 'Allah'ın arzı geniş değil miydi, oraya hicret etseydiniz ya!' derler. İşte bunların gidecekleri yer cehennemdir. O ne kötü varış yeridir."***[1686]

Buhari, İbni Abbas (ra)'tan şöyle rivayet etmektedir: "Müslümanlardan biri müşriklerle beraberdi. Resûlullah (sav)'in karşısında müşriklerin sayıları çoğaltılıyordu. Bir ok atıldı, birisine isabet etti ve öldürüldü veya vurulup öldürüldü. Bununüzerine "kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken...." ayeti nazil oldu.[1687]

İbni Abbas (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Mekke ahalisinden bir grup Müslüman oldu. Onlar Müslüman olduklarını gizliyorlardı. Bedir gününde müşrikler onları beraberlerinde götürdüler. Onlardan bazıları öldürüldü. Bunun üzerine Müslümanlar, "Arkadaşlarımız Müslüman idiler ve zorla savaşa getirildiler." deyip onlar için istiğfarda bulundular. Bunun üzerine, "Kendilerine zulüm eden kimselere melekler, canlarını alırken...." ayeti nazil oldu. Bu ayet yazılıp Mekke'de geri kalan Müslümanlara gönderildi ve "Bu mazeretiniz, asla makbul bir mazeret değildir." denildi.

Bu yazı onlara ulaşınca Medine'ye hicret etmek üzere yola çıktılar. Müşrikler peşlerine düşüp onları yakalayınca müşriklere takiyye yaptılar.[1688] İşte onlar hakkında şu ayeti kerime nazil oldu; ***"İnsanlardan öyleleri vardır ki, 'Allah'a inandık.' derler. Ama Allah uğrunda bir ezaya uğratılınca, insanlardan gördükleri baskı ve işkenceyi Allah'ın azabı gibi tutarlar. Andolsun, Rabbinden bir yardım gelecek olsa mutlaka, 'Biz de sizinle beraberdik.' derler. Allah, herkesin kalbinde olanı en iyi bilen değil midir?"***[1689]

1685 Tefsiru Sureti Fussilet, Dr. Muhammed Salih Ali, Daru'n-Nefais, 98; El-Hicre fil-Kur'ani'l- Kerim adlı kitaptan naklen

1686 Nisa, 97

1687 Buhari, 4596

1688 Yani korkularından kâfir olduklarını söylemek mecburiyetinde kaldılar ve müşriklerin ibadetlerine iştirak ettiler. *(Mütercim)*

1689 Amkebut, 10

Müslümanlar bu ayeti yazıp onlara gönderdiler. Onlar da Mekke'den çıktılar, ama her hayırdan da ümitlerini kesmişlerdi. Sonra onlar hakkında şu ayet nazil oldu: ***"Sonra şüphesiz ki Rabbin, eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah yolunda cihad edip sabreden kimselerin yanındadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."***[1690]

Allah Tealâ hicretten geri kalanları kendilerine zulüm etmeleri vasfıyla vasıflandırmaktadır. Bu ayette zulümden maksat şudur: Küfür diyarında Müslüman olup orada kalan ve Medine'ye hicret etmeyen kimseler, hicreti terk etmeleri sebebiyle zulüm ettiler[1691] ve İslam yurdunda yaşanılacak bir hayattan kendi nefislerini mahrum bıraktıkları, o yüce, nezih, kerim, hür ve asil hayatı bizatihi kendi nefislerine yasak ettikleri, küfür yurdunun alçak, sefil, basit, zayıf ve baskıcı hayatı kendi nefislerine vazgeçilmez kıldıkları için Allah Tealâ onları şu karşılık ile tehdit etti:

"Onların barınacakları yer, cehennemdir. O, ne kötü dönüş yeridir." Bu akıbetin musebbibleri bizzat kendileridir. Çünkü onlar orada dinî hayatlarında bilfiil fitneye uğramışlardır.[1692]

Bu ayeti kerime de, hicretten geri kalanlara bu kötü sonuçla büyük bir tehdit bulunmaktadır. Nihayet Ashab-ı Kiram'ın nefsinde bu tehdidin tesiri büyük olmuştur. İşte onlardan birisi Damra İbni Cündeb'dir. Damra (ra) Mekke'de idi. Allah Tealâ'nın: **"Kendilerine zulüm eden kimselere melekler, canlarını alırken..."** ayeti kendisine ulaşınca oğullarına: "Beni bir bineğe bindirin, ben zayıf kimselerden değilim, muhakkak ben yolu bulurum ve kesinlikle bu gece Mekke'de yatmam." dedi. Çocukları bir tabut içinde onu bir bineğe bindirip Medine'ye doğru yola çıkardılar. Damra (ra) çok yaşlı biri olduğundan dayanamayıp Ten'im'de vefat etti. Ölüm ona yaklaşınca sağ elini sol eline vurarak şöyle diyordu: *"Allah'ım! Bu, senin içindir, bu senin Resûlün içindir, senin Resûlün sana neyin üzerine biat ettiyse ben de onun üzerine biat ediyorum."* Damra İbni Cündeb'in vefat haberi sahabelere ulaşınca, "Keşke o Medine'de vefat etseydi." dediler.[1693]

Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu: ***"Kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de. Kim Allah'a ve Peygamberine hicret etmek amacıyla evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse, şüphesiz onun mükâfatı Allah'a düşer. Allah, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."***[1694]

1690 Nahl, 110
1691 El-Hicre fil-Kur'ani'l- Kerim, 161
1692 Fi Zilali'l- Kur'an, 2/743
1693 Ruhu'l-Meani, Alusi, 5/128-129 ve Esbabu'n-Nüzul Vahidi, 181
1694 Nisa, 100

Damra (ra)'ın bu davranışı, sahabe neslinin şartlar ne olursa olsun süratle emre uyduklarını, tam bir canlılık içerisinde ve şiddetle emri uyguladıklarını ve sahabenin daima bu ahlak üzerinde olduklarını bize göstermektedir. Böylece anlaşılıyor ki sahabe nesli kendi nefislerine mazeretler aramıyor, ruhsatları da talep etmiyorlardı.[1695]

Bu sahabe (Damra), bazı rivayetlerin ifadesine göre çok hasta idi. Fakat o, ihtiyacını karşılayacak ve bindirilip Medine'ye götürebilecek malı olduğu müddetçe mazeretinin ortadan kalktığına inanıyordu. Bu da, imanın emrettiği, ihlas ve yakinin artırdığı bir fıkıhtır.[1696]

Allah (cc), hicretten geri kalan kimseleri kötü bir sonuçla tehdit ettikten sonra, yaşlılar, zayıf kimseler, kadınlar ve çocuklar gibi küfür yurdunda kalmaktan, dinde fitneye maruz kalmaktan ve İslam diyarında yaşamaktan mahrum bırakılmaktan başka çareleri olmayan kimsleri istisna etmiştir.

Allah (cc), apaçık mazeretleri ve kaçmaktan acziyetleri sebebiyle onları, kendi affına, mağfiretine ve rahmetine ümit etmeye bağlamaktadır.[1697]

"Ancak gerçekten zayıf ve güçsüz olan, çaresiz kalan ve hicret etmeye yol bulamayan erkekler, kadınlar ve çocuklar başkadır. Umulur ki, Allah bu kimseleri affeder. Çünkü Allah çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır."[1698]

1695 El-Hicre fil-Kur'ani'l- Kerim, 124
1696 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 125-126
1697 Age, 167
1698 Nisa, 98-99

YEDİNCİ BÖLÜM

MEDİNE DÖNEMİ

MEDİNE'DE KURULAN İLK İSLAM DEVLETİNİN DİREKLERİ

MEDİNE'DE KURULAN İLK İSLAM DEVLETİNİN DİREKLERİ

Resûlullah (sav) Medine'ye girdiği andan itibaren yeni devletin direklerini sağlam temeller ve sarsılmaz esaslar üzerine sabitleştirme çalışmalarına başladı.

Attığı mübarek adımlarının ilki, ümmet direklerinin binasına verdiği önem olmuştur. Bu direkleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Medine'de en büyük mescidin bina edilmesi. Allah sevgisi için Muhacir ile Ensar'ın arasında kardeşlik bağının kurulması, Müslümanların birbirleriyle olan alakaları ve Müslümanlar ile Medine'deki yahudi ve müşrikler arasındaki ilişkileri düzenleyen Medine Vesikası veya İslam anayasası, İslam devletini himaye eden ordunun kurulması, İslam devletinin hedeflerini gerçekleştirmek için çalışmak, yeni toplumun problemlerini çözmek için çalışmak ve yeni toplumu hayatın bütün alanlarında Rabbani metod üzerine eğitmek ve terbiye etmek.[1699]

Eğitim ve öğretim binası devam etti. Kur'an-ı Kerim, Medine'de Allah Teâlâ'nın yüceliğinden, kâinatın hakikatinden, cennete rağbetten, cehennemden korkutmaktan bahsetmeye ve ümmetin eğitimini ve bütün insanlar arasında Allah Teâlâ'nın davasını yaymayı omuzlayacak, Allah Teâlâ yolunda cihad edecek devletin değerlerini ve devleti dimdik ayakta tutup direklerini sağlamlaştırmak için kanun ve nizamları koymaya devam etti.

Ümmetin eğitim ve öğretim alanlarındaki yürüyüşü, davet merhalelerinin gelişmesi, toplumun binası ve devletin tesisi ile birlikte, o da gelişti.

Resûlullah (sav) Rabbani metot çerçevesinde Medine'deki ekonomik buhrana çareler bulmaya gayret etti. Terbiye binası devam etti. Dolayısıyla oruç ve zekât farz kılındı. Toplum parlamaya, devlet de sabit ve güçlü esaslar üzerine yükselmeye başladı.

1699 Eş-Şeklani, 1213

1.
KONU

MEDİNE'DE EN BÜYÜK MESCİDİN YAPILIŞI

Resûlullah (sav) Medine'de yaptığı ilk iş, mescidin inşası olmuştur. Bunun hikmeti de şudur: Uzun zaman uğrunda savaşılan İslam şiarlarının zuhur etmesi, alenen yerine getirilmesi ve kişiyi Rabbü'l-Âlemin'e bağlayan kalpleri arzın kirlerinden, dünya hayatının pisliklerinden temizleyen namazın orada ikame edilmesidir.[1700]

Enes İbni Malik (ra)'ın rivayetinde ise, o saha içerisinde müşriklere ait bir kısım kabirler bulunmaktaydı. Bazı harabeler ve hurma ağaçları da vardı. Resûlullah (sav) müşrik kabirlerinin oradan kaldırılmasını emretti.

Sonra harabe olan kısımlar tasfiye edildi. Hurma ağaçları kesildi. Kesilen hurma ağaçları mescidin kıble tarafına dizildi. Araları taşlarla örüldü. Bu arada Resûlullah (sav) de sahabelerle beraber şöyle diyorlardı:

"Allah'ım! Ahiret hayrı dışında hiçbir hayır yoktur. Sen Ensar'a da Muhacir'e de yardım et."[1701] Resûlullah (sav) ashabıyla çalışmaya başlayarak, derinliği üç kulaç olan temelin kazısına ilk kazmayı vurdu. Sonra Müslümanlar o temeli taşlarla ördüler. Duvarları da -ki duvarın yüksekliği bir insan boyundan birazcık fazlaydı- çamurdan yapılıp binaya uygun taşlar şeklinde kalıptan geçirilen kerpiçlerle yaptılar.[1702]

Mescidin kuzey tarafında, dört ayak üzerinde duran hurma çubuklarından bir gölgelik yapıldı. O gölgelik, "Suffe" adıyla adlandırdı. Mescidin diğer kısımlarının üstü ise, kapatılmayıp açık bırakıldı.[1703]

Mescid-i Nebevî'nin üç tane kapısı vardı. Bir tanesi mescidin doğusunda, Hz. Aişe'nin evinin kapısı hizasında idi. Resûlullah (sav) bu kapıdan mescide giriyordu. Bir diğer kapı da mescidin batı cihetinde idi. Bu kapıya "Babu'r-Rahme veya "Babu Atike" denir.[1704]

1700 Fikhu's-Sire, Gazali, 1 91 ve Fikhu's-Sire, El- Buti, 151
1701 Buhari, 428; Müslim, 524
1702 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/303 ve Et-Tarihu's-Siyasi vel-Askeri li-Devleti'l-Medine Ali Muti, 156
1703 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/303 ve Muhammed Resûlullah, Muhammed Rıza, 143
1704 Et-Tarihu's-Siyasi vel-Askeri li-Devleti'l-Medine, Ali Muti, 157

Mescide Bitişik olarak Yapılan Peygamber (sav)'in Evleri

Resûlullah (sav) ile ailesi için Mescid-i Şerif çevresinde hücreler inşa edildi. İnşa edilen bu hücreler kralların, kisraların ve kayserlerin evi gibi süslü ve şatafatlı değildi. Bilakis dünya ve dünya süslerinden uzak duran ve ahiret yurdunu talep eden kimselerin evleriydi.

Hasan-ı Basri (ra), Ümmü Seleme'nin azatlısı olan annesi Hayre ile birlikte çocuk idi. şöyle diyor: "Peygamber (sav)'in hücre-i şeriflerinden ilk hücrenin tavanına elimi uzattığımda elim hücrenin tavanına ulaşıyordu."[1705]

İşte bu şekilde Resûlullah (sav)'in evleri gayet basit evlerdi. hâlbuki o zamanlarda Medine şehri yüksek kale ve hisarlarıyla meşhurdu. Kavmin ileri gelenleri, eşrafı ve kadri yüce kimseler, barış zamanında onlarla iftihar etmek, savaş zamanında onlarla korunmak amacıyla yüksek kaleler yapıyor, süslü püslü evlerini de o kaleler üzerinde inşa ediyorlardı. O kaleler sebebiyle yaptıkları iftihardandır ki, onlara isimler koyuyorlardı. Mesela Abdullah İbni Ubey İbni Selul'un kalesinin ismi "Muzahim", Hassan İbni Sabit'in kalesinin ismi de "Fari" idi.

Şüphesiz Peygamber (sav) kendi evlerini mütevazi bir şekilde bina etti. Oysa kendine çok büyük ve çok yüksek sarayları inşa edebilme imkânına sahipti. Şayet böylesi saraylarda rağbeti olduğuna sadece işaret etseydi, Ensar (ra) hemen ona böyle saraylar yaparlardı ve aynı şekilde fey, ganimet ve benzerleri gibi ammeye ait devlet malından sağlam ve yüksek sarayları bina etmek imkân dâhilinde idi. Fakat Resûlullah (sav) bunu yapmadı. Ta ki, tevazuu, zühdü, himmeti toplama ve ölüm sonrası için çalışmaya azmetme konularında kendi ümmetine üstün model ve yüksek örnek oluştursun.[1706]

Medine'de Ezan[1707]

Resûlullah (sav), uykuda kalanları uyandıran, gafil olup namaz vaktini unutan kimselere hatırlatan ve namaz vaktinin geldiğini ilan eden bir uygulamayı icat etmek için ashabıyla istişare etti.

Ashabtan bazıları, "İnsanlar görsün diye namaz vakti geldiğinde bayrak kaldıracağız." dediler. Bu görüş, uykuda olanlara ve gafil olanlara fayda vermeyeceği gerekçesiyle kabul edilmedi. Bazıları, "Namaz vakti geldiğinde yüksek bir tepede ateş yakalım." dediler. Bu görüş de kabul görülmedi. Ba-

1705 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/36
1706 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 4/13
1707 Not: Bu konunun detayları için Sahihi Buhari, Kitabu'l-Ezan, Babu Bedi'l-Ezan, 603-604

zıları da, Yahudiler gibi boru öttürülmesine işaret ettiler. Resûlullah (sav) bu tekliften hoşlanmadı. Çünkü amellerinde ehli kitaba muhalefet etmek istiyordu.

Diğer bazı sahabeler Hıristiyanlarda olduğu gibi çan çalınmasını teklif etti. Resûlullah (sav) bu görüşten de hoşnut kalmadı. Bir grup da, namaz vakti geldiğinde bazı insanlar, "Namaz vakti geldi!" diye yüksek sesle nida edilsin dediler. Bu görüş kabul edildi.

Nida edecek insanlardan biri Abdullah İbni Zeyd el-Ensari idi. Abdullah uyku ile uyanık arasında olduğu bir sırada ona bir şahıs göründü ve ona: "Namaza çağırma zamanında söyleyeceğin kelimeleri sana söyleyeyim mi?" dedi. Abdullah, "Evet" dedi. O şahıs, "Allahu ekber, Allahu ekber', ardından iki defa kelime-i şehadet, sonra iki defa 'Hayye alessalah', sonra iki defa 'Hayye alelfelah', sonra tekbir getireceksin, en sonunda da 'La ilahe illallah' diyeceksin." dedi.

Abdullah (ra) uyanır uyanmaz hemen Resûlullah (sav)'e gitti. Gördüğü rüyayı Resûlullah (sav)'e haber verdiği zaman, Resûlullah (sav), ***"İnşaallah o hak rüyadır. Gördüğünü Bilal'a öğret. Ezanı o okusun. Çünkü sesi, senin sesinden daha yüksektir."*** buyurdu.

Bilal ezanı okumaya başlayınca, Ömer İbni Hattab (ra) bunu evinden duydu. Ridasını yerden sürükleyerek alelacele Resûlullah (sav)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, onun gördüğünün aynısını ben de gördüm." dedi.

Resûlullah (sav)'in Medine'de iki tane müezzini vardı. Biri Bilal İbni Rebah, diğeri de Abdullah İbni Ümmi Mektum idi. Bilal (ra) sabah ezanında "Hayye alelfelah"tan sonra "Es-Salatu hayrün minennevm" (namaz uykudan daha hayırlıdır) diyordu. Resûlullah (sav) onu o şekilde takrir etti. Bilal (ra) ilk başlangıçta ezanı yüksek bir yerde okuyordu. Daha sonra bu malum minareler ihdas edildi.[1708]

RESÛLULLAH (SAV)'İN MEDİNE'DE OKUDUĞU İLK HUTBE

Resûlullah (sav)'in Medine'de okuduğu ilk hutbede, Allah Teâlâ'ya hamd ve senadan sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Bileceksiniz ki, vallahi sizden herhangi biriniz ölecek. Sonra koyunlarını çobansız bırakacak. Sonra arada tercüman ve onu gizleyecek perde olmadan Rabbi ona şöyle diyecek: "Sana benim Peygamberim gelip tebliğ etmedi mi? Sana lütuf ve ihsanda bulundum. Sen kendin için ne

1708 Ahmed: 4/43; Ebu Davud, 499; Tirmizi, 189; İbni Mace, 706; İbni Hibban, 1679; Nuru'l-Yakin, 8788; Tarihu Halife İbni Hayyat, 56; Tarihu Devleti'l-İslam kitabından naklen Dr. Fayıd Hammad Aşur ve Süleyman Ebu Azb, 108

tedarik ettin? Dünyada iken ahiretin için hangi hayırlı amelleri önünden ahirete gönderdin?

O kimsede sağına soluna bakacak, bir şey görmeyecek. Önüne bakınca cehennemden başka bir şey göremeyecek. Her kim yarım hurma ile bile olsa kendini kurtarsın, onunla bir hayır işlesin. Onu da bulamazsa, bari güzel sözle kendini kurtarsın. Zira onunla, bir hayra on mislinden yedi yüz misline kadar sevap verilir. Allah Tealâ'nın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun."[1709]

Sonra Resûlullah (sav) bir kere daha hutbe okuyarak şöyle dedi:

"Şüphesiz, hamd Allah'a mahsustur. O'na hamdeder ve ondan talep ederim. Nefislerimizin şerrinden ve kötü amellerimizden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet ettiğini kimse dalalete düşüremez, Allah'ın dalalete düşürdüğüne de kimse hidayet veremez. Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederim. O, birdir ve ortağı yoktur.

Şüphesiz kelamın en güzeli Allah'ın kitabıdır. Allah kimin kalbini Kur'an ile müzeyyen kılarsa, küfürden sonra İslam'a girip Kur'an'ı diğer sözlere tercih ederse, işte o kimse kurtuluşa erer. Doğrusu Allah'ın kitabı, sözlerin en güzeli ve en beliğidir. Allah'ın sevdiğini seviniz. Allah'ı can-ı gönülden seviniz. Allah'ın kelamından ve zikrinden asla usanmayınız. Allah kelamından kalbinize asla kasavet gelmesin.

Zira Allah kelamı, Allah'ın yaratmış olduğu şeylerin en iyisini seçer. Amellerin hayırlısını ve kulların en hayırlısı olan peygamberlerin kıssalarının iyisini zikreder. Helal ve haramı açıklar. Artık Allah'a ibadet ediniz ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayınız. O'ndan hakkıyla sakınınız. İyi ameller işleyiniz. Sözünüz ve özünüz dahi, Allah'a doğru olsun. Birbirinizi Allah'ın ruhuyla (kelamıyla) seviniz. Muhakkak bilesiniz ki Allah, ahdini bozanlara, sözünden dönenlere gazab eder. Allah'ın selamı sizin üzerinize olsun."[1710]

MESCİD-İ NEBEVÎ'YE TABİ OLAN SUFFE

Allah Teâlâ'nın emriyle kıble, Beytü'l-Makdis'ten müşerref Kâbe'ye çevirilince, -ki bu hadise Peygamber (sav)'in Medine'ye hicretinden on altı ay sonra meydana geldi- ilk kıblenin duvarı Mescidi Nebevî'nin sonunda kaldı. Peygamber (sav) oranın gölgelendirilmesi, tavan yapılması için emir buyurdu ve oraya "Suffe" veya "Zulle" adı verildi. Bunun üstü kapalı ise de çevresi açıktı.[1711]

1709 Beyhaki, Delail, 2/524; İbni Hişam, 2/146
1710 Beyhaki, Delail, 2/524525; İbni Hişam, 2/146-147
1711 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/258; Buhari, 40; Müslim, 545

Kadı İyaz şöyle söylemektedir: "Suffe, Resûlullah (sav) mescidinin arka tarafında, barınacak yer bulamayan fakirlerin barındığı gölgelik demektir. Suffe ehli ona nisbet edilmektedir."[1712]

İbni Teymiyye şöyle söylemektedir: "Suffe, Medine-i Münevvere'de Mescid-i Nebevî'nin arkasındaki mescidin kuzey tarafında yer almaktadır."[1713]

İbni Hacer el-Askalani şöyle söylemektedir: "Suffe, Nebevî mescidin arkasında gölgelendirilmiş olup, kimsesiz ve barınacak bir çatı altı bulamayan gariplerin kaldığı bir yerdir."[1714]

SUFFE EHLİ

Ebu Hureyre (ra) şöyle söylemektedir: "Suffe ehli; ailesi ve malı olmayan ve hiç kimsenin yanında barınmayan İslam'ın misafirleridir."[1715]

Peygamber (sav)'den önce veya onunla beraber yahut ondan sonra, ta Bedir Gazvesi'nden önce ilk dönemin sonuna kadar hicret eden ilk muhacirleri, Ensar'ın onları kendi evlerinde misafir etmeye ve geçimlerini sağlamaya güçleri yetti. Fakat daha sonra muhacirlerin hacmi büyüyünce, artık Ensar'ın muhacir kardeşlerini karşılamaya güçleri yetmedi.[1716]

Daha sonra muhacirlerin sayısı giderek çoğalmaya başladı. Çünkü artık İslam her tarafta yayılıyordu; insanlar İslam'a giriyordu. Medine'ye hicret eden fakirler, zenginler, bekarlar ve evli kimselerin sayısı gün geçtikçe artıyordu. Dolayısıyla barınacağı bir yeri temin etme imkânına sahip olmayanlar, Mescid-i Nebevî'deki Suffe'de barınıyorlardı.[1717]

Bir araştırmacının rahatlıkla görebileceği şey şudur: Şüphesiz Medine'ye gelen bir muhacir, önce Resûlullah (sav) ile buluşuyordu. Sonra Resûlullah (sav) onu, ona bakacak birine yönlendiriyordu. Şayet onu misafir edecek birini bulamazsa bir yol buluncaya kadar geçici olarak Suffe'de misafir kalıyordu.[1718]

Ubade İbni Samit (ra) şöyle anlatıyor: *"Resulullah (sav) çok meşgul ediliyordu. Hicret eden biri Resûlullah (sav)'in yanına geldiği zaman, Resûlullah (sav) onu bizden ona Kur'an öğretecek birine teslim ediyordu. Resûlullah (sav) bana da bir adam teslim etti. Benimle beraber evde kalıyordu. Ona evin yemeğinden yediriyordum ve ona Kur'an okutuyordum."*[1719]

1712 Et-Teradibu'l-İdariyye Abdul-Hay el-Kıttani, 1/474
1713 El-Fetava, 11/38
1714 Fethi'l-Bari, 3581 nolu hadisin şerhi
1715 Buhari, 6452
1716 Es-Sire En-Nebeviyye, 175
1717 El-Fetava, 11/4041
1718 Es-Sire En-Nebeviyye Terbiyetu Ümme Binau Devle, 175
1719 Ahmed, 5/324

Suffe'ye ilk misafir olanlara nisbet edilerek ona: "Suffetu'l-Muhacirin" denildi.[1720]

Aynı şekilde Resûlullah (sav)'in yanına gelip Müslümanlığını ve itaatini ilan eden yabancı heyetler de oraya misafir oluyordu.[1721]

Peygamber (sav)'in yanına gelen herhangi bir kimse, tanıdığı biri olmazsa, Suffe ehlinin yanında kalıyordu.[1722]

Ebu Hureyre (ra) Suffe'de ikamet edenlerin ve oraya uğrayanların sorumlusu idi. Peygamber (sav) onlardan birini davet etmek istediği zaman Ebu Hureyre'ye görev verirdi. O da onları çağırırdı. Çünkü Ebu Hureyre (ra) onları tanıyor, onların derecelerini, ibadet ve mücahededeki mertebelerini biliyordu.[1723]

Ka'b İbni Malik el-Ensari, Hanzele İbni Ebi Amir el-Ensari, Harise İbni Numan el-Ensari ve başkaları gibi Muhacir'den bazı Müslümanlar, Medine'de evleri olmasına rağmen ve buna hiç ihtiyaçları olmamasına rağmen, sırf züht, mücahede ve fakru zarureti sevmelerinden dolayı her şeyini terk edip Suffe'de ikamet etmeye başladılar.[1724]

Suffe Ehli'nin Nafakası ve Peygamber (sav) ile Sahabelerin Onlara Bakmaları

Peygamber (sav) bizatihi onların korumasını, himayesini üstlenmişti. Dolayısıyla onları ziyaret ediyor, durumlarını soruyor ve hastalarıyla ilgileniyordu. Resûlullah (sav) sık sık onlarla oturuyor, onların dertlerine ortak oluyor, onlara hatırlatıyor, öğretiyor ve Kur'an-ı Kerim 'i okumaya, onu ders edinmeye, Allah'ın zikrine ve ahirete göz dikmeye yönlendiriyordu.

Peygamber (sav) çeşitli vesilelerle ve muhtelif yollarla onların nafakalarını temin ediyordu.[1725]

• "Peygamber (sav)'e bir sadaka (zekât) geldiğinde, ondan hiçbir şey almadan onlara gönderirdi. Kendisine (sav) bir hediye geldiğinde, onlara haber gönderir, onlarla birlikte yerdi.[1726]

• Peygamber (sav) çoğu kere bir şeyler yemeleri için onları müminlerin annelerine (ra) ait hücrelerden birine davet ederdi. Resûlullah (sav) onlardan kesinlikle gafil kalmazdı. Onların durumu daima Resûlullah (sav)'in gözleri önündeydi.

1720 Süneni Ebu Davud, 2/361
1721 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/258
1722 Age, 1/259
1723 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/259
1724 Age, 1/259
1725 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/266
1726 Buhari, 6452

Abdurrahman İbni Ebi Bekir'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Şüphesiz Suffe'de kalanlar fakir olan kimselerdi. Peygamber (sav) bir kere şöyle buyurdu: ***'Yanında iki kişiye yetecek kadar yiyecek bulunan kimse, beraberinde beşincisini veya altıncısını götürsün.'*** Ebubekir üç kişiyi, Resûlullah (sav) de on kişiyi götürdü."[1727]

Yaiş İbni Tahfe İbni Kays el-Ensari'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Benim babam Suffe ehlindendi. Resûlullah (sav) onların evlere götürülmeleri için emir buyurdu. Bunun üzerine herkes birer, ikişer kişi beraberinde götürdüler. Benimle beraber beş kişi kaldık. Resûlullah (sav), 'Haydi yürüyün.' Buyurdu; hepimiz kalktık, beraberinde Hz. Aişe'nin evine gittik."[1728]

• Peygamber (sav) insanlardan sadakalarını onlara yönlendirmelerini talep ediyordu. Müsned'de şu rivayet yer almaktadır: "Hz. Fatıma'dan Hasan'ın başını tıraş edip ağırlığı kadar gümüşü Suffe ehline sadaka olarak vermesini istedi."[1729]

• Resûlullah (sav) Ehli Suffe'nin ihtiyaçlarını kendisinden talep edilen diğer ihtiyaçların önüne geçiriyordu. Bir seferinde Resûlullah (sav)'e hizmetçi ve köleler getirildi. Hz. Fatıma (ra)'nın el değirmeniyle un öğütmekten elleri kabarmış ve yaralanmıştı. Babacığına gelip ellerini göstererek bir hizmetçi isteyince, Resûlullah (sav)'in cevabı şöyle oldu: ***"Vallahi! Suffe ehli açlık ve sefalet içerisinde iken ben onları bırakıp size vermem. Onlara infak edilecek hiçbir şey bulamıyorum. Sadece onları satıp, paralarını onlara harcayacağım."***[1730]

• Resûlullah (sav) sahabelere, Suffe ehline sadaka vermelerini tavsiye etti.[1731] Bunun için onlar da güçleri yettiği kadar Suffe ehline hayır yapıyorlardı.[1732] Sahabe zenginleri onlara yiyecek gönderiyorlardı.[1733]

Bütün Vakitlerini İlim, İbadet ve Cihada Ayırmaları

Suffe ehli, ibadet için Mescid-i Nebevî'de i'tikafa giriyor ve nefislerini zühde ve yokluğa alıştırıyorlardı. Halvetlerinde namaz kılıyor, Kur'an okuyor, ayetleri aralarında müzakere ediyor ve Allah Teâlâ'yı zikrediyorlardı. Bazıları yazı yazmayı öğrenmeye çalışıyordu. Onlardan birisi, kendilerine Kur'an ve yazıyı öğreten Ubade İbni Samit'e kendi yayını hediye etti.[1734]

1727 Buhari, 3581; Müslim, 2057
1728 Ahmed, 4/429, 430 ve Tayalisi, 1339
1729 Ahmed, 6/390, 391
1730 Buhari, 3113
1731 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/264
1732 El-Hilye, 1/340
1733 El-Hilye, 1/378
1734 Süneni Ebu Davud, 2/237; İbni Mâce, 2/730

Onlardan bazıları ilim ve Peygamber (sav)'den hadisleri hıfzetmekle meşhur olmuşlardır. Mesela Ebu Hureyre (ra) çok hadis rivayet etmekle, Huzeyfe İbni'l-Yeman (ra) da fitne hadislerine önem vermekle tanınmaktadırlar.

Suffe ehli cihada da iştirak ediyorlardı ve hatta Safvan İbni Beyda, Hureym İbni Fatık el-Esdi, Hubeyd İbni Yesaf, Salim İbni Umeyr ve Harise İbni Numan el-Ensari, Bedir Gazvesi'nde,[1735] Hanzele el-Gasil, Uhud'da,[1736] Sakif İbni Amr, Hayber'de,[1737] Abdullah (Zulbicadeyn), Tebük'te, Sarm Mevla Ebi Huzeyfe ve Zeyd İbni Hattab, Yemame'de şehit olmuşlardır. Cerhed İbni Huveylid[1738] ve Ebu Seriha el-Ğifari de Hubeydiye'de hazır bulunmuşlardır.[1739]

Ebu Hureyre (ra) gibi bazı sahabeler mecburiyetten değil, kendi istekleriyle Suffe'de kalmayı tercih etmişlerdir. Ebu Hureyre (ra) Resûlullah (sav)'den ayrı kalmamayı ve geçmişte kaçırdığı ilim ve hayır derslerinin yerini doldurmayı istemişti. Ebu Hureyre (ra) Hayber'in fethinden sonra, Hicret'in yedinci yılında Medine'ye gelmişti. Dolayısıyla Peygamber (sav)'in hadislerinden mümkün olan en büyük miktarını dinlemeye, ahvalini öğrenmeye ve hizmetiyle teberrük olmaya hırslıydı. Dolayısıyla Peygamber (sav)'in evine yakın olması gerekirdi. Ona bunu temin edecek tek yer Suffe idi. Şimdi dinleyelim de bu durumu kendisi bizzat bize anlatsın.

Ebu Hureyre (ra) şöyle söylemektedir: "Siz, 'Ebu Hureyre, Resûlullah (sav)'den çok hadis rivayet ediyor, Muhacir ve Ensar neden Ebu Hureyre kadar hadis rivayet etmiyor?' diyorsunuz. Şüphesiz Muhacir kardeşlerimi, çarşı-pazarlardaki işleri ve alışverişleri meşgul ediyordu. Bana gelince karın tokluğuna Resûlullah (sav)'den ayrılmıyordum. Onlar yokken ben hazır bulunuyordum. Onlar unuturken ben ezberliyordum. Ensar kardeşlerimi ise, mallarındaki çalışmaları meşgul ediyordu. Ben Suffe fakirlerinden bir fakirdim, onlar unuttuğu zaman hıfzediyordum."[1740]

İşte Ebu Hureyre (ra), sürekli Peygamber (sav)'in yanında bulunmaya ve hiç ondan ayrılmamaya rağbetinden dolayı bunu yapabildiğini açıklıyor. Sonra Ebu Hureyre'nin Medine'deki hidayeti için Resûlullah (sav)'tan dua etmesini talep ettiği annesinin kaldığı bir evi vardı.[1741]

Ebu Hureyre (ra) hiçbir şeyi olmayan bir fakir de değildi. Çünkü sahih

1735 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/264
1736 El-Hilye, 1/357
1737 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/264
1738 El-Hilye, 1/353
1739 El-Hilye, 1/355; Kelimenin tam anlamıyla Suffe ehli, geceleri abit, gündüzleri de mücahit idiler. Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/264
1740 Buhari, 2047; Müslim, 2492
1741 Müslim, 2491; Ahmed, 2/320

hadiste varit olduğu gibi Hayber'de Resûlullah (sav)'e geldiği ilk gün Resûlullah (sav) ganimetten ona pay ayırdı ve ayrıca geldiği gün kendisine hizmet eden bir kölesi de vardı. O hâlde onu fakir duruma düşüren, Resûlullah (sav)'den ayrılmayı ve hadislerini dinlemeyi her şeye tercih etmesi olmuştu. Yoksa eğer isteseydi Suffe'ye ihtiyaç duymazdı.[1742]

Suffe ehlinin sayısı, eve dönüş veya evlenme yahut fakirlikten sonra zenginlik ya da Allah Tealâ yolunda şehit olmak gibi Suffe ehlini çevreleyen durumların değişmesi sebebiyle çoğalıyor ve azalıyordu.

Suffe ehlinin fakir olmaları rızklarının temini için çalışamayıp oturmaları sebebiyle değildi. Zemahşeri şöyle diyor: "Suffe ehli gündüzün çekirdek kırıyorlardı." Görülüyor ki, onlar hayvancılık yapmadıkları hâlde hayvan yemi için çekirdek kırıyorlardı. O hâlde onlar rızklarının temini için bu işi yapıyorlardı.[1743]

Suffe Ehlinin Sayıları ve İsimleri

Suffe ehlinin sayısı zamandan zamana değişiyordu. Medine'ye heyetler geldikleri zaman sayıları artıyor, Suffe kapısını çalan yabancılar azaldığı zaman sayıları azalıyordu. Ancak normal şartlarda sayıları yetmiş civarında idi.[1744]

Bazen de sayıları haddinden fazla artıyordu. Sahabelerin onları tevzi edip götürmeleri dışında, Sa'd İbni Ubade tek başına seksen kişiyi misafir ediyordu.[1745]

Suffe ehlinden bazıları şunlardır:

1 Ebu Hureyre (ra)

2 Ebu Zer el-Ğifari (ra)

3 Vasile İbni Eska (ra)

4 Kays İbni Tahfe el-Ğifari (ra)

5 Ka'b İbni Malik el-Ensari (ra)

6 Said İbni Amir İbni Hüzeym el-Cümeyhi (ra)

7 Selman el-Farisi (ra)

8 Esma İbni Harise İbni Said el-Eslemi (ra)

9 Hanzele İbni Ebi Amir el-Ensari (Gasilu'lMelaike)(ra)

10 Hazım İbni Harmele (ra)

11 Harise İbni Numan el-Ensari en-Neccari (ra)

1742 Es-Sire En-Nebeviyye Terbiyetu Ümmet ve Binau Devle, 184

1743 El-Medine en-Nebeviye Fecrü'l-İslam vel-Ari'r-Raşid Şürrab, 1/222

1744 El-Hilye, 1/339341

1745 El-Hilye, 1/341

12 Huzeyfe İbni Esid Ebu Serihe el-Ensari (ra)
13 Huzeyfe İbni'l-Yeman (ra)
14 Cariye İbni Humeyl İbni Nöşebe İbni Kurd (ra)
15 Cüayl İbni Süraka ed-Demeri (ra)
16 Cerhed İbni Huveylid el-Esdi (ra)
17 Rufa Ebu Lübabe el-Ensari (ra)
18 Abdullah zül-Bicadeyn (ra)
19 Dukeyn İbni Said el-Müzeni (ra)
20 Hubeyb İbni Yesaf İbni İnebe (ra)
21 Hureym İbni Evs et-Taiy (ra)
22 Hureym İbni Fatık el-Esdi (ra)
23 Huneys İbni Huafe es-Sehmi (ra)
24 Hubbab İbni Eret (ra)
25 El-Hakem İbni Umeyr es-Sümali (ra)
26 Harme İbni Eyas veya Harmele İbni Abdullah el-Anberi (ra)[1746]
27 Zeyd İbni Hattab (ra)
28 Abdullah İbni Mes'ud (ra)
29 Et-Tafavi ed-Devsi (ra),
30 Talha İbni Amr en-Nadari (ra)
31 Savan İbni Beyda el-Fikri (ra)
32 Süheyb İbni Senan er-Rumi (ra)
33 Şeddad İbni Useyd (ra)
34 Şakaran (ra) (Peygamber (sav)'in azatlısı)
35 Saib İbni Hallad (ra)
36 Salim İbni Umeyr (ra), Evs kabilesinden, Salebe İbni Amr İbni Avf oğullarındandır.
37 Salim İbni Ubeyd el-Eşcai (ra)
38 Salim Mevla Ebu Huzeyfe (ra)
39 Sefine (ra) (Peygamber (sav)'in azatlısı)
40 Ebu Rezin (ra)
41 Eğar el-Müzeni (ra)
42 Bilal İbni Rebah (ra)
43 Bera İbni Malik el-Ensari (ra)
44 Sevban (ra) (Peygamber (sav)'in azatlısı)

1746 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha,1/262

45 Sabit İbni Vedia el-Ensari (ra)
46 Sakf İbni Sumeyt el-Esdi (ra)
47 Sa'd İbni Mali Ebu Mali Ebu Said el-Hudri (ra)
48 İrbad İbni Sariye (ra)
49 Ğarefe el-Ezdi (ra)
50 Abdurrahman İbni Kurd (ra)
51 Ubade İbni Halid el-Ğifari (ra)[1747] ve bunlardan başka diğer ashabı kiram.

Suffe ehlinin hâline iktida etmek gerekçesiyle ameli terk edip işin kolayına ve gevşekliğe meyleden, tekkelere ve zaviyelere çekilen sapık bazı kimselerin mesleğinin meşru olduğuna dair delil getirmeleri çok çirkin bir hatadır.[1748]

Çünkü Ebu Hureyre (ra) herkesten daha fazla Suffe ehliyle içli dışlı olduğu hâlde orada devam etmeyip Resûlüllah'tan sonra insanların içine çıkmıştır. Hatta Ömer İbni Hattab (ra) döneminde bir süre Bahreyn'e vali olmuştur. Ebu Hureyre kendi hayatında sert ve katı değildi.[1749] Bundan ziyade Suffe ehli Allah Tealâ yolunda savaş meydanlarında cihad edenlerden idiler ve daha önce zikrettiğim gibi bazıları şehit olmuştur.

Dersler, İbretler ve Faydalar

• Mescid, Toplum Binasının En Önemli Direklerinden Biridir

Şüphesiz mescidin yapılışı, İslam toplumu binasında en önemli direklerden biridir. Çünkü İslâm toplumu, sabitleşme ve kenetleşme sıfatlarını ancak İslam nizamına, akidesine ve adabına iltizam etmekle kazanabilmektir.[1750]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva (Allah'a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescid (Kuba mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha layıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever."***[1751]

"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip ka-

1747 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/263
1748 Es-Sire En-Nebeviyye Terbiyetu Ümme ve Binau Devle, 186
1749 Age, 188
1750 Fikhu's-Sire, el-Buti, i 203
1751 Tevbe, 108

lacağı bir günden korkarlar. (Bütün bunları) Allah, kendilerini yaptıklarının en güzeli ile mükâfatlandırsın ve lütfundan onlara daha da fazlasını versin diye (yaparlar). Allah, dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır."[1752]

• Mescid, İslam'ın Şümullüğünün Sembolüdür.

Mescid, müminlerin namazı, Allah'ı anmaları, verdiği nimetlere karşı hamdı ve şükrü ile O'nu tesbih ve tasdik etmek için mabet olsun diye inşa edilmiştir. Her Müslüman oraya girebilecek, namazını ve ibadetini eda edebilecektir.[1753]

Mescid, Resûlullah (sav)'in kendi ashabıyla, hidayet aramak için ve davasına iman etmeye, risaletini tasdik etmeye rağbet edip Resûlullah (sav)'in yanına gelenlerle buluşup bir araya gelmek için inşa edilmiştir.

Mescid, ilimlere ve Kur'an-ı Kerim'in, içinde tefekkür etmeyi teşvik ettiği kevni ve akli bilgilere bir üniversite olması, müminlerin kendi akıllarını ve akıllarının semeresini kendi aralarında ders yapacakları bir medrese olması ve dinlerinde bilgi sahibi olmaları amacıyla her taraftan ilim talebelerinin kastedeceği bir külliye olması için inşa edilmiştir. İlim talebeleri orada alacakları dinî bilgilerle müjdeleyici, korkutucu, Allah Teala'ya davetçi ve yol gösterici olarak memleketlerine döneceklerdir. Bu durum nesilden nesile miras olarak kalacaktır.

Mescid, yabancının, içinde bir barınak bulması ve yolcunun, hiçbir kimsenin minnetinde bulunmayacağı bir şekilde orada konaklayacağı yer bulması için inşa edilmiştir. Dolayısıyla onun fışkıran pınarından içecek ve o kişinin nefsi ve akli istidat ve kabiliyeti nisbetince onun hidayetinden nasibini alacaktır. Hiç kimse onu ilim veya kültür yahut hidayetin herhangi bir çeşidini tahsil etmekten alıkoyamaz.

Mescidden nice komutanlar mezun olup kahramanlıkları duvarları arasında ortaya çıkmıştır. Mescidin geniş sahasında nice âlimler ilim alanında deryalaşmış, sonra da insanlar arasında çıkıp bilgiye olan susuzluklarını gidermiştir! Allah (cc)'ya davet eden nice davetçiler mescidin sahalarından Allah (cc)'ya davet etme dersleri almıştır. Bu sebeple de davetçilere örnek, yol gösterenlere önder ve kalpleri güzel kokusuna çeken reyhan olmuştur. Kalpler, nurlarıyla aydınlanmak maksadıyla ondan hidayet almak için üzerine yıkılıp kalmışlardır! Kırmızı ile sarıyı birbirinden ayırt edemeyen sert ve ahmak nice bedevi, Resûlullah (sav)'in ashabı (ra) sanki kafalarına kuş konmuş gibi vakar içinde ayın çevresindeki hale gibi Resûlullah (sav)'in çevresini sarmış onu dinlediklerini görüp onlarla birlikte Resûlullah (sav)'i dinle-

1752 Nur, 3638

1753 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 3/33

yince, cehalet perdesi altında gizli olan akıl nimetinin üzerindeki perde aralanmıştır. Cehalet perdesinin kalkmasıyla söylenenleri hıfzeder, dinde bilgi sahibi olur, hidayet yolunu bulur ve aydınlanırdı. Sonra Allah Teala'ya davet eden, öğrendiği ilimle ve takip ettiği süluk ile terbiye eden yolu takip ederdi. Böylece onlar İslam tarihi kitabında aydınlık saçan satırlar oldular.[1754]

Mescid, seferberlik anında mücahitlerin toplanmaları için toplanma merkezi ve kale olması için inşa edilmiştir. Cihad ve Allah Teala'ya davet sancakları orada bağlanıyor ve olayların yerlerine yönelmek için orada sancaklar komutanların başları üzerinde dalgalanıyordu. Allah Tealâ'nın askerlerde zaferi veya şahadeti bekleme zevki içerisinde o sancakların gölgesi altında saf hâlinde duruyorlardı.

Mescid, yeni İslâm toplumu, onun zaviyelerinde bir rükün bulmaları için, cihad birliklerinin yaralıları, içinde tedavi edilecekleri hastane olması için ve Peygamber (sav)'in, rahatlıkla onları ziyaret etme ve meşakkat ve yorgunluk olmadan onları tedavi ettirme imkânı olması için inşa edilmiştir. Peygamber (sav) bunları yaparken onların faziletini takdir etmek için yapıyordu.

Mescid, İslam muhaberatının posta ve iltişim ağının merkezi olması için inşa edilmiştir. Mescidden haberler yayımlanıyor, posta gönderiliyor, mektuplar gönderiliyordu ve mescidde savaş veya barış ile ilgili siyasi haberler, zafer müjdelerini içeren mektuplar, yardım talep eden mektuplar karşılanıyor ve okutuluyordu. Ve yine savaş meydanlarında şehit olan mücahitlerin şehadet haberleri mescidde duyuruluyordu. Ta ki, örnek almak isteyenler onları örnek alsın ve onların yolunu takip etme hususunda yarışmak isteyenler yarışsınlar.

Mescid, Müslüman topluma gözetleme merkezi olması için inşa edilmiştir. Müslümanlar oradan, düşmanların özellikle de şehirlerinde kendileriyle beraber yaşayan ve kendileriyle karışan Yahudi grupların, münafık zümreler ve şirk bataklığına saplanmış rezil putperestlerin şüpheli hareketlerini gözetleyip bilsinler. Ta ki, Müslüman toplum, tuzaklarının akıbetinden, kötü hile ve çirkin tedbirlerinden uzak kalsınlar ve hıyanetlerinden emin olsunlar.[1755]

Resûlullah (sav) ikamet yerine, yani hicret yurduna varır varmaz, attığı ilk adım ve yaptığı ilk iş Mescid-i Nebevî'yi bina etmesi olmuştur ki görünüşte basit ama anlamı derin olan bir işte uyulacak bir numune olsun ve onunla en az harcama ve en az meşakkat ile en büyük ve en derin hedefi gerçekleştirsin.[1756]

1754 Age, 3/34-35
1755 Muhammed Resûlullah, M. Sadık Arcun, 3/34-36
1756 Age, 3/33

• Pratikte Örnek Olmakla Terbiye Etmek

Sabit olan hakikatlerden biri de şudur: Peygamber (sav) Ashabıyla birlikte bir işçi gibi çalışıyor, Ashaptan biriymiş gibi taşları ve kerpiçleri göğsü ve omuzları üzerinde taşıyor ve kendi elleriyle yeri kazıyordu.

Resûlullah (sav) bu davranışıyla hâkim ile mahkûm, yöneten ile yönetilen, komutan ile asker, patron ile işçi ve zengin ile fakir arasına herhangi bir fark koymayan adil bir hükümdarın misali olmuştur. Bütün insanlar Allah Tealâ karşısında eşittirler. Bir Müslüman ile diğer bir insan arasında takvadan başka herhangi bir fark veya üstülük yoktur. İşte İslam budur; adalettir ve eşitliktir.

İslam'da fazilet ve üstünlük, genelin menfaati için toplu çalışmalarda verimli olan kişilerindir. Allah Tealâ tarafından verilecek sevap, bu fazilet ve üstünlüğe göredir. Bilindiği üzere Resûlullah (sav) de diğer Müslümanlar gibi Allah Tealâ'nın sevabından başka bir şey talep etmiyordu.[1757]

Resûlullah (sav)'in bina çalışmasına iştiraki, sadece ipek kurdeleyi kesmek ve ilk kazma darbesini indirmekle olmamıştır. Aksine diğer işçilerin çalışmaya iştirak ettikleri gibi olmuştur ve baştan sona kadar çalışmaya katılmıştır.

Peygamber (sav)'in üzerine toz ve dumanlar yükselirken Müslümanlar dehşete kapılıp şaşkına uğradılar. Bu duruma karşı şaşkınlığını gizlemeyen Useyd İbni Hudayr (ra), kerpiçleri taşımak üzere Resûlullah (sav)'e koşup, "Ey Allah'ın Resûlü! Bana ver, ben taşıyayım." Deyince Resûlullah (sav), ***"Git başka kerpiçleri taşı, sen benden daha fazla Allah Teala'ya muhtaç değilsin."*** buyurdu.[1758]

Sahabeler, Peygamber (sav)'in arkadaşına ne söylediğini duyunca daha fazla canlanıp çalışmaya devam ettiler.[1759]

Gerçekten bu, insanların dünyasında eşi ve benzeri bulunmayan bir sahnedir. Bugünkü liderler ve yöneticiler bazen çalışmalara katılıyorlar. Fakat yaptıkları çalışmaları naklen yaymaları için televizyon kameraları ve canlı yayın araçları hazır bekletiliyor, yazılı ve görsel medya onların ahlak ve tevazuları ile ilgili haberlerle dolup taşıyor. Evet, bugünkü liderler ve yö-

1757 Et-Tarihu's-Siyasi vel-Askeri, Dr. Ali Muti, 158
(Mütercimin notu: Mescid konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen okuyucularımız Prof. Mustafa Ağırman Hoca'nın yazdığı "Hz. Muhammed (sav) Devrinde Mescid ve Fonksiyonları" isimli, Ravza Yayınları arasında yayımlanan kitaba bakabilirler.

1758 Süvarün Mi'n-Hayati'r-Resûl, Emin Düveydar, 261

1759 Et-Tarihu's-Siyasi vel-Askeri, Dr. Ali Muti, 158

neticiler böyle yapıyorlar. Ama Peygamber (sav) Müslüman fertlerden biri ile birlikte kerpiç taşımak için niza ediyor ve kendisinin daha fazla Allah Teala'ya muhtaç olduğunu ve Allah Tealâ tarafından gelecek sevaba daha fazla hırslı olduğunu beyan ediyor.

Sahabe-i Kiram (ra),Mescid'in inşaası çalışmalarında iç içe olup kaynaştılar ve hep beraber yüksek sesle şu beyti dile getirdiler: "Eğer Peygamber (sav) çalışırken biz oturursak, işte bu bizim en sapık amelimiz olur."[1760]

Bu pratik terbiye, vaaz ve süslü, edalı sözlerle tamamlanamaz. Fakat sürekli ve canlı amel ve Rabbü'l-Âlemin tarafından seçilen örnek ile tamamlanabilir. Bu pratik terbiyenin, baskı, işkence, kovma ve kovalamanın olduğu Mekke'de tamamlaması mümkün olmuyordu. Ancak bu yeni toplumda ve kurulacak devlette tamamlanabiliyordu. Sahabe-i Kiram topluluğunun tamamı sanki bir tek ses ve bir tek yürek olmuş şu beyti haykırıyordu:

"Ya Rabbi! Gerçek hayat ahiret hayatıdır,
Ensar'a da Muhacir'e sen yardım et."

Ve bir tek makamla şu beyti seslendiriyordu:

"Eğer Peygamber (sav) çalışırken biz oturursak,
İşte bu bizim en sapık amelimiz olur."

Üçüncü sloganları ise şu beyit idi:

"Bu yükler, Hayber yükleri değildir,
Rabbimiz katında bu daha hayırlı ve daha temizdir."[1761]

Hurma ve üzümü Hayber'den Medine'ye taşımanın, Medine toplumunda büyük bir yeri ve değeri vardı. Fakat büyük Nebevî Mescid'in binası için taşınan tuğlalar ve kerpiçler karşısında anılmayacak duruma düşmüştü. Çünkü Ashab-ı Kiram Allah Tealâ'nın şu sözüne kulak veriyorkardı: ***"Sizin yanınızdaki (dünya malı) tükenir; Allah katındakiler ise bakidir."***[1762]

Sahabelerin dördüncü sloganları da şu beyit idi:

"Mescidleri imar eden, içinde kıyam ve kuudda duran kimse ile, Tozdan kaçan kimseler bir olamazlar."[1763]

• Uzmanlıklara Önem Vermek

Talk İbni Ali el-Yemami el-Hanefi (ra) şöyle rivayet etmektedir: "Ben Resûlullah (sav) ile beraber mescidin binasında çalışıyordum. Resûlullah (sav) şöyle buyuruyordu: ***'Yemameliyi çamura yaklaştırın, çünkü o sizden daha güzel çamur yapar."***

1760 Es-Sire En-Nebeviyye İbni Hişam, 1/496; Fethü'l-Bari, 3906 nolu hadisin şerhi
1761 Buhari, 3906; Fethü'l-Bari, 3906 nolu hadisin şerhi
1762 Nahl, 96
1763 Fethü'l-Bari, 7/314; İbni Hişam, 2/142; Muhammed Resûlullah, M. Sadık Arcun, 3/15

Bu sahabe yine anlatmaktadır: "Ben Resûlullah (sav)'in yanına geldim. Onun ashabı mescidde çalışıyordu. Sanki onların çalışmaları hoşuna gitmiyordu. Ben küreği aldım ve çamuru karıştırdım. Sanki benim çalışmam onun hoşuna gitti ve şöyle dedi:

'Hanefi ile çamuru baş başa bırakın, ona karışmayın. Çünkü o sizden daha güzel çamur yapıyor." [1764]

"Ben: 'Ey Allah'ın Resûlü! Onların kerpiçleri taşıdıkları gibi ben de taşıyayım mı?' dedim.

Resûlullah (sav): ***"Hayır, onlara çamuru karıştır. Çünkü sen onlardan daha iyi biliyorsun."*** buyurdu."[1765]

Resûlullah (sav), ilk Müslümanlardan olmayan ve Medine'ye yeni gelen Müslüman'a önem vererek onun çamuru karıştırma ve güçlü çalışmasındaki uzmanlığını görerek onu o işte görevlendirdi.

Bu, uzmanlıkları övme ve ondan istifade etme hususunda bir derstir ve uzmanlıklarla teamül etme konusunda değerli bir Nebevî irşattır. Bu derin manaya ne kadar çok ihtiyacımız vardır![1766]

• Müslüman Devletin Şiarı

Şüphesiz namaz için ezan, İslam devletinin ilk şiarıdır.

"*Allahu ekber, Allahu ekber*" demek; "Şüphesiz Allah, o tağutlardan, o diktatörlerden ve İslâm davetinin önünde engelleri icat edenlerden daha büyüktür ve o kendi emrine galiptir." demektir.

"*Eşhedu enla ilahe illallah*" Yani, "Hâkimiyet, idare, iktidar ve yönetim ancak Rabbü'l-Âlemin olan Allah'ındır. Hâkimiyet, kayıtsız şartsız Allah'ındır." demektir. La ilahe illallah kelimesinin manası şudur: Hâkim, amir ve kanun koyucu olarak Allah'tan başka kimse yoktur.

"*Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah*" Yani, Allah Tealâ önderlik ve rehberliği ona teslim etmiştir. Hiç kimsenin önderliği ondan almaya hakkı yoktur. Peygamber (sav) o önderlik ve rehberlikle yoluna devam edecektir. Ta ki, Allah Tealâ Resûlüne indirdiği Kur'an ile ve ona ilham ettiği sünnet ile dinini tamamlayıncaya kadar...[1767] Aynı zamanda Resûlullah (sav)'e risaleti, dinî ve dünyevi liderliği, onu dinlemeyi ve ona itaat etmeyi itiraf etmek demektir.[1768]

1764 Mecmau'z-Zevaid, 2/9 ve Taberani Kebir, 8254
1765 İbni Hibban, 1122; M. Sadık Arcun, 3/15
1766 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/252
1767 Kirae Siyasiyye lis-Sire En-Nebeviyye, Muhammed Kal'aci, 114
1768 Devletu'rResûl minet-Tekvin ilet-Temkin, Kamil Selame ed-Daks, 438

"*Hayye alessalah, hayye alelfelah*" Yani, "Ey insan! Allah Tealâ için ihlasla çalışan, Müslüman ile yaratıcısı arasındaki alakayı ve müminler arasındaki ilişkiyi yüksek değerler esası üzerine sağlamlaştırmayı hedefleri arasına koyan bu devletin sancağı altında toplanmaya yönel." demektir.

"*Kad kametissalat*" Burada, bütün ibadetler arasından namaz seçilmiştir. Çünkü namaz dinin direğidir ve içinde rükû, secde ve kıyam gibi şiarların bulunması sebebiyle, geniş anlamıyla ibadetin tecelli ettiği yerlerin en büyüğüdür. Aslında ibadet, boğun eğmek, zillet göstermektir. Dolayısıyla namaz, önünde ve sonrasında boyun eğmek şekli olmayan bir boyun eğme şeklidir.

Boyun eğme ve zillet şeklinde Allah Teala'ya yapılan taat ibadettir. O hâlde namaz, kulun kendi ilahına taatıdır ve kul O'nun huzurunda durur ve taat ve zillet göstermek cihetiyle nefsini O'na teslim eder.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Resûlüm)! De ki: 'Bana Rabbimden apaçık deliller gelince, sizin Allah'ı bırakıp o taptıklarınıza kulluk etmem bana yasaklandı ve bana âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi."*** [1769]

Hâkimiyetin, Allah Tealâ'nın olması, şeriatın hükmetmesi, tağutların, kanunlarının nizamlarının ve düzenlerinin düşmesi gibi devletin resmî şiar ile "Hayye alel felah" ile "Kad kametissala" arasındaki irtibat şu hakikate işaret etmektedir: Layık olan ve istenilen bir şekilde namazın kıyamı ve namaza ikamet etmek ancak namaz üzerine, namaz ile ve namaz için kaim olan bir devletin gölgesinde mümkün olmaktadır. İslam devletinin kurulmasından önce Müslümanlar Mekke'de gizli olarak vadilerde ve dağların eteklerinde namaz kılıyorlardı. Ama Ensar'ın kılıçları himayesinde İslam devleti kurulunca Müslümanlar ezan ve kametlerini aşikar yaptılar ve Rabbü'l-Âlemin olan Allah'a rükü ve secdeye vardılar. Tarihi gerçekler, yeryüzünde Allah Teala'ya gerçek manada ibadet etmek, ancak vatandaşlarını din düşmanlarından koruyabilecek güçlü bir devletin gölgesinde mümkün olabileceğine dair en iyi şahittir.

Sonra geçen manaları te'kit etmek suretiyle ezan kelimeleri "Allahu ekber, Allahu ekber" diyerek tekrarlanmaktadır.[1770]

Şüphesiz Allah için hakkıyla cihad etmemiz için bizim, ezanı anlamaya, manalarını idrak etmeye ve pratikte onu tecrübe etmek için çalışmaya çok ihtiyacımız vardır. Ta ki, küfrün nişanelerini yıkalım, iman şiarlarını yükseltelim, Allah'ın şeriatıyla ve dosdoğru metoduyla hükmeden tevhid devletini kuralım.

1769 Gafir, 66
1770 Age, 439

• *Mescidleri Taşlarla İnşa Etmek ve Süslemenin Hükmü*

Mescidin teşyidini (taş, demir, çimento vs ile inşa edilmesini), Hz. Ömer ile Hz. Osman (ra) Mescid-i Nebevî'yi yeniden inşa ettikleri zaman teşyid ettikleri deliliyle bütün âlimler caiz olduğunu söylemişler ve güzel görmüşlerdir. Çünkü bunda, Allah Teâlâ'nın şiarlarına önem vermek bulunmaktadır.

Ayrıca âlimler bunun caiz olduğuna dair Allah Tealâ'nın şu ayetini delil olarak getirmişlerdir: ***"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva üzerine kurulan mescid (Kuba mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha layıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever."***[1771]

Mescidin tezyinine gelince, âlimler mescid tezyininin ve süslenmesinin keraheti üzerine icma etmişlerdir. Sonra onlar bu konuda kendi aralarında ikiye bölünmüşlerdir. Bir bölümü, haram olduğunu bir bölümü de tenzihen mekruh olduğunu söylemişlerdir.

Ancak "haramdır" diyenler ile "mekruhtur" diyenler, mescidlerin imarına vakfedilen malın mescidin tezyin ve süslemesinde kullanılmasının caiz olmadığına dair ittifak etmişlerdir.[1772]

İslam tarihinde mescidleri ilk tezyin eden ve süsleyen Velid İbni Abdulmelik İbni Mervan'dır. O günden bu yana insanlar, mescidlerin binasında ve tezyin etmesinde çok aşırı gitmeye başladılar. Ta ki, bazı mescidler müzelere dönüştüler. Bütün bunlar, nübüvvet yolunun haricindedir.[1773]

Mescidler tezyin edilip süslendiği zaman ve Peygamber (sav)'in irşat ettiği sade şeklinden çıktığı zaman, hasret ve hüzün, mustazafların ruhlarını yıkmış ve iman halkalarından yoksun koruyucularından da boş olanlar tezyin ve süsleme hususunda yarışmaya başlamışlardır.[1774]

Şüphesiz ki mescidlerin imarına ve sağlam yapılmasına önem veren ve mescidlerin tezyinindeki nakışında, süslenmesinde ve bütün azamet görüntülerini üzerinde toplama hususlarında var güçleriyle teknik ve sanata yönelen kimseler büyük bir hataya düşmüşlerdir. O mescidlere giren kimse, Allah Tealâ'nın ubudiyet zilletinden hiçbir mananın şuuruna varmamaktadır. Bilakis mescidin lisanı hâli, mühendislik ve mimarlık sanatının ve Arap tezyin sanatlarının ulaştığı dereceyi konuştuğunun şuur ve bilincine sahip

---

1771 Tevbe, 108
1772 Fikhu's-Sire, el-Buti, i 145
1773 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/33
1774 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 3/39

oluyor. Fakirler, dünyaya teşvik eden, dünyayı sevdiren görüntülerden herhangi bir tarafa kaçmak için yer bulamıyorlar.

Daha önceleri mescidlerde fakiri teselli edecek ve onu dünya atmosferinden ve ziynetinden çıkarıp, ahiret ve fazilet atmosferine sevk edecek şeyler vardı. Fakat şimdi her yerde ve hatta ibadet yeri olan mescidlerde mahrum olduğu dünya ziynetlerini ve içinde bulunduğu fakirliğin zorluğunu ve zararlarını hatırlatan şeylere rastlamaktadır. Ne kadar kötüdür ki Müslümanlar İslam'ın hakikatlerini terk etmişler ve dış görünüşü din, ama içi bütün şehvetleriyle dünya olan yalancı görüntülerle meşgul olmuşlardır.[1775]

MESCİDİ NEBEVÎ'NİN FAZİLETİ

Peygamber (sav) Mescidi Nebevî'nin faziletlerinden bahsediyordu. Bundan dolayı Ashab-ı Kiram ona bağlanmışlardı. Bu faziletleri aşağıda zikredilen maddelerde özetlemek mümkündür:

Mescidi Nebevî'nin Takva Üzerine Tesisi

Ebu Said el-Hudri'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hanımlarına ait bir evde Resûlullah (sav)'in yanına gittim ve 'Ya Resûlellah, Her iki mescidten takva üzerine tesis edilen mescid hangisidir?' diye sordum.

Resûlullah (sav) yerden bir avuç çakıl taşı alıp yere vurdu ve sonra Medine Mescidi'ne işaret ederek, ***'O, bu mescidinizdir.'*** *buyurdu."*[1776]

Bazı âlimler, Allah Teala'nın, ***"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva üzerine kurulan mescid (Kuba Mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha layıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever."***[1777] ayeti ile çeliştiği gerekçesiyle takva üzerine kurulan mescidin Mescidi Nebevî olduğunu işaret eden hadislerle ilgili konuşmuşlardır.

Âlimler, geçen ayette takva üzerine kurulan mescidden maksadın hangi mescid olduğuna dair ihtilaf etmişler.

Bazılarına göre, o mescid Peygamber (sav)'in mescididir. Diğer bazı âlimler ise o mescidin Kuba Mescidi olduğu söylemişlerdir.

İbni Cerir et-Taberi o görüşleri tefsirinde zikretmiş, sonra da şöyle demiştir: "Bana göre her iki görüşten doğru olan görüş, o mescidin, Resûlullah (sav)'in mescidi olduğudur." Çünkü onunla ilgili sahih bir haber Resûlullah (sav)'den varid olmuştur.[1778]

1775 Fikhu's-Sire, el-Buti, 146
1776 Müslim, 1398; Tirmizi, 3099; Nesai, 2/36; Ahmed b. Hanbel, 3/8
1777 Tevbe, 108
1778 Taberi Tefsiri, 14/476-479

Takva üzerine kurulan mescidin Kuba Mescidi olduğunu söyleyen görüşe göre de hadis ile ayet arasında geçen herhangi bir çelişki yoktur. Çünkü her iki mescid de takva üzerine kurulmuştur.[1779]

İbni Teymiyye, "Geçen ayet, Kuba Mescidi sebebiyle nazil olmuştur." dedikten sonra şöyle devam etmiştir: "Fakat hüküm ona da ve ondan daha fazla bu vasfa layık olana da şamil gelmektedir ki o da Medine Mescidi'dir."[1780]

Başka bir yerde de şöyle söylemektedir: "Ortaya çıktı ki, her iki mescid de takva üzerine kurulmuştur. Fakat Medine Mescidi bu vasıfta daha ekmeldir."[1781]

Hafız İbni Hacer şöyle söylemiştir: "Resûlullah (sav)'ın takva üzerine kurulan mescidin hangisi olduğuna dair verdiği cevaptaki hikmet, o vasfın Kuba Mescidi'ne has olduğu vehmini ortadan kaldırmaktadır."[1782]

Mescidi Nebevî'de Namazın Fazileti

Ebu Hureyre (ra)'tan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: *"Benim şu mescidimde kılınan namaz, Mescid-i Haram dışında diğer mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır."*[1783]

Bineklerin Ancak Onlara Hazırlandığı Üç Mescidden Biridir

Ebu Hureyre (ra)'tan Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Binekler ancak üç mescid için hazırlanır: Mescidi Haram, benim bu mescidim ve Mescid-i Aksa."*[1784]

Ravza, Mescid-i Nebevî'nin İçindedir

Ebu Hureyre (ra)'tan Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Benim evim ve minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim de havuzun üzerindedir."*[1785]

Mescid-i Nebevî'de Öğrenme ve Öğretmenin Fazileti

Ebu Hureyre (ra)'tan Peygamber (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: *"Hayrı öğrenmek için bu mescide giren kimse, Allah Tealâ yolunda ci-*

1779 El-Ehadisul-Varide fi Fedili'l-Medine, Dr. Salih er-Rufai, 372
1780 Minhacu's-Sünne, 7/74
1781 Mecmuû'l-Fetava, 27/407
1782 Fethü'l-Bari, 7/245
1783 Buhari, 1190; Müslim, 1394/506-507
1784 Buhari, 1189; Müslim, 1397/511
1785 Buhari, 1196; Müslim, 1391

had eden kimse gibidir. Bunun dışında başka şeyler için giren kimse, kendisine ait olmayan bir şeye bakan gibidir."[1786]

• Suffe Ehli ile Fakir Muhacirler Hakkında İnen Bir Ayet:

"(Yapacağınız hayırlar), kendilerini Allah yoluna adamış, bu sebeple yeryüzünde kazanç için dolaşmayan fakirler için olsun. Bilmeyen kimseler, iffetlerinden dolayı zengin zanneder. Sen onları simalardan tanırsın. Çünkü onlar yüzsüzlük ederek istemezler. Yaptığınız her hayrı muhakkak Allah bilir."[1787]

İbni Sa'd kendi senediyle İbni Ka'b El-Karazi'nin şöyle dediğini zikretmektedir: "Onlar, Suffe ehlidir."[1788]

Taberi kendi senetleriyle Mücahid ve Süddi'den, "O ayet, fakir muhacirler hakkındadır." diye zikretmektedir.[1789]

Şüphesiz İslam toplumundaki ilk direk ile alakalı olaylar çoktur ve aynı şekilde yetim haklarının garantisi, eseri kalmayan kabirlerin açılması gibi onunla alakalı hükümler de çoktur. Ancak ben, uzamasından korkmam nedeniyle mescidle ilgili ders, ibret ve faydalardan bu kadarıyla yetiniyorum.

1786 İbni Mace, 227; Hakim, 1/91
1787 Bakara, 276
1788 İbni Sa'd, 1/255
1789 Taberi Tefsiri, 2/591 ve Es-Sire En-Nebeviyye Es-Sahiha, Ömerî, 1/269

2.
KONU

MUHACİRLER İLE ENSAR ARASINDA KURULAN KARDEŞLİK

Resûlullah (sav), ümmeti, devleti ve otoriteyi tanzim ve ıslah etme programında dayandığı ilk direkler Muhacir ile Ensar arasındaki kardeşliğin tesisi olmuştu. Tesis edilen bu kardeşlik bağının önemi, mescidin inşasında atılan ilk adımın öneminden az değildir. Çünkü bu kardeşlik bağı sebebiyle Müslüman toplum birbiriyle uyuşuyor, kaynaşıyor ve bu toplumun yeni oluşum işaretleri ortaya çıkıyordu.[1790] Aslında Müslümanlar arasında genel kardeşlik ilkesi, Mekke devrinde davanın başlangıcından bu yana mevcuttu.

Resûlullah (sav) Müslümanlar arasında buğuz ve nefrete yol açan şeylerden nehyederek şöyle buyurmuştur:

"Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinizi kıskanmayın. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. bir Müslüman'ın üç günden fazla kardeşiyle konuşmaması helal değildir."[1791]

"Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez ve onu bırakmaz. Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah Tealâ da onun ihtiyacını giderir. Kim bir Müslüman'dan kederi izale ederse, Allah Tealâ da onun, kıyamet günü sıkıntılarından bir sıkıntıdan kurtarır. Ve kim Müslüman kardeşini (aybını) örterse, Allah Tealâ da kıyamet gününde onu örter."[1792]

Kur'an-ı Kerim, Allah Tealâ'nın şu sözünde ümmetin arasındaki **genel** kardeşliği tekit etmektedir: ***"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler oldunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de, O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz."***[1793]

1790 El-İdare el-İslamiyye fi Asri Ömer İbni Hattab, Dr. Mecdelavi, 52-53
1791 Buhari, 6065, 6076; Müslim, 2559
1792 Buhari, 2442; Müslim, 2580
1793 Âl-i İmran,103

Yine Kur'an'ı Kerim, o kardeşliği Allah Tealâ'nın şu sözünde de tekit etmiştir: ***"Eğer seni aldatmak isterlerse bilmiş ol ki sana yetecek Allah'tır. O, seni bizzat kendi yardımıyla ve müminlerle destekleyen ve onların kalplerini uzlaştırandır. Şayet yeryüzündeki şeyleri tümüyle harcasaydın, sen onların kalplerini uzlaştıramazdın. Fakat Allah onların arasını uzlaştırdı. Şüphesiz O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."***[1794]

Ama burada asıl konumuz, kanunlardan ve hukuktan daha özel olan görevlerin ve bütün ümmet arasında genel olan vazifelerin üzerine terettüp ettiği özel manadaki kardeşliktir.[1795]

Bazı âlimlerimiz, Mekke'de Muhacirler arasında özel bir kardeşliğin varlığından bahsetmektedir. İmam Belazüri, Peygamber (sav)'in Hicret'ten önce Mekke'de hak ve dayanışma üzerine Müslümanlar arasında kardeşlik bağı kurduğuna işaret etmektedir.

Resûlullah (sav); Hazma ile Zeyd İbni Harise,

Ebubekir ile Ömer,

Osman İbni Affan ile Abdurrahman İbni Avf,

Zübeyr İbni Avam ile Abdullah İbni Mesud,

Ubeyde İbni Haris ile Bilal-i Habeşi,

Mus'ab İbni Umeyr ile Sa'd İbni Ebi Vakkas,

Ebu Ubeyde İbni Cerrah ile Salim Mevla Ebi Huzeyfe,

Said İbni Zeyd İbni Amr İbni Nüfeyl ile Talha İbni Ubeydillah ve

Kendisi ile Ali İbni Ebi Talib arasında kardeşlik bağı kurmuştur.[1796]

Belazüri (Hicri 276), Mekke'deki özel kardeşliğe işaret edenlerin ilki kabul edilmektedir. Abdulberr, (Hicri 463) ondan nakil yaptığına dair açıklama yapmadan bu konuda ona uymuştur.

Aynı şekilde İbni Seyidi'n-Nas da onlardan herhangi birinden naklettiğine dair herhangi bir açıklama yapmadan bu konuda ikisine tabi olmuştur.[1797]

Hakim, "*Müstedrek*" adlı eserinde Cümay İbni Umeyr Tariki ile İbni Ömer (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav), Ebubekir ile Ömer, Talha ile Zübeyr ve Abdurrahman İbni Avf ile Osman arasında kardeşlik kurmuştur."[1798]

1794 Enfal, 63
1795 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, Ömerî, 1/240
1796 Ensabu'l-Eşref Belazüri, 1/270; İbni Hişam, 2/150-152
1797 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/240
1798 Age, 1/240

İbni Abbas'tan da şöyle rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) Zübeyr ile İbni Mesud arasında kardeşlik bağı kurdu."[1799]

İbni Kayyım ve İbni Kesir ise Mekke'de özel manada kardeşlik olayının vuku bulmadığı görüşünü savunmuşlardır.

İbni Kayyım şöyle demiştir: "O Peygamber (sav) Muhacirler arasında bizzat ikinci defa kardeşlik bağı kurmuş ve Hz. Ali (ra)'ı kendine kardeş yapmıştır. Fakat sabit olan birincisidir. (Yani Medine'deki kardeşliktir.) Muhacirlerin, İslam kardeşliği, yurt kardeşliği ve nesep akrabalıkları sebebiyle böyle bir kardeşlik akdine ihtiyaçları yoktu. Ancak, Muhacirler ile Ensar öyle değillerdi. Dolayısıyla böyle bir akde ihtiyaç duyuluyordu."[1800]

İbni Kesir ise şöyle diyor: "Bazı âlimler, İbni Kayyım'ın zikrettiği aynı nedenlerle Mekke'deki kardeşlik akdini inkar etmektedir."[1801]

Siyer dalında uzman olan ilk siyer kitapları, Mekke'de böyle bir kardeşliğin olduğuna işaret dahi etmemişlerdir.

Belazüri de bu haberi, isnat etmeksizin, "demişler" manasına gelen (kalu) lafzıyla ileri sürmüştür ki, bu durum rivayeti zayıf kılmaktadır. Kaldı ki, Belazüri'nin kendisi tenkitçiler tarafından zayıf sayılmıştır.

Mekke'deki kardeşlik akdinin sıhhati faraza kabul edilse de, bu akit, iki kardeş arasında yardımlaşma ve nasihate mahsustur ve üzerine birbirlerine vâris olan hukuka terettüp etmemektedir.[1802]

MEDİNE'DE TESİS EDİLEN KARDEŞLİK

Ümmet fertlerinin birbirlerine bağlanmaları hususunda kardeşlik nizamının katkısı büyük olmuştur.

Resûlullah (sav) bu bağı, aralarında kâmil bir kardeşliğin esası üzerine kurmuştur. Bu kardeşlik bağı öyle bir bağdır ki, bütün Cahiliye ırkçılıkları içinde erimekte ve onunla bütün nesep, renk ve vatan farklılıkları ayaklar altına düşmektedir. Dolayısıyla İslam hamiyeti dışında hiçbir hamiyet olamaz ve takvası ve mürüvveti ölçü alınmadan hiç kimse geri de kalamaz, öne de çıkamaz.

Resûlullah (sav) bu kardeşliği, boş sözden ibaret değil, pratikte kendini gösteren bir akit, dillerin çok konuştuğu tesirsiz bir selam değil, kanlarla ve mallarla irtibatı olan bir amel olarak kurdu.

Başkasını kendine tercih, yardımlaşma, dayanışma ve cana yakınlık

---

1799 Hakim, 3/214 ve Fethü'l-Bari, 7/471
1800 Zadu'l-Mead, 2/79
1801 Es-Sire En-Nebeviyye, İbni Kesir
1802 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/241

hissettirme duyguları bu kardeşliğe karışıyor ve bu yeni toplumu en güzel örneklerle dolduruyordu.[1803]

Muhacir ile Ensar arasındaki bu kardeşliğin takviyesine yol açan sebep şudur: Bu toplumun fertleri, sadece Allah Tealâ'nın dini üzerinde karşılaşıp bir araya gelen kimselerdir. Kabul ettikleri din, hem söylemek hem de yapmak kaideleriyle onları eğitip büyütmüş, iman ve ameli beraberce onlara öğretmiştir. Onlar, dillerin uçlarından geçmeyen sloganlardan en çok uzak olan kimselerdi ve Allah Tealâ'nın şu sözünde onlardan hikâye ettiği tarz üzerinde idiler: ***"Aralarında hüküm vermek için Allah'a (Kur'an'a) ve Resûlüne davet edildiklerinde, müminlerin söyleyeceği söz ancak, 'işittik ve iman ettik.' demeleridir. İşte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."***[1804]

Müslümanların izledikleri yol ve üzerinde bulundukları ahlak ile, Allah (cc), dinini ve Resûlünü (sav) kuvvetlendirdi. Bu, kardeşliğin başlamasına ve devam etmesine kefil olmuştur. Ta ki, Resûlullah (sav)'ın hayatı boyunca davetin her merhalesinde meyvelerini verdi ve izleri uzun zaman sürdü. Bu kardeşliğin eseridir ki, Hz. Ebubekir'in halife seçilmesi zamanında Muhacirlerin ve Ensar'ın sözlerini birleştirdi ve Ensar, halife seçiminde iktidar şehvetlerine ve hükmetme tabiatına icabet edip de ümmetin birlik ve beraberliğinde çatlak oluşturma hususunda nefislerine uymadılar. Nefisleri de böyle bir hareketi süslemedi ve böyle bir harekete onları teşvik etmedi.

Muhacir ile Ensar arasındaki kardeşlik siyaseti, Muhacirlerin ve Ensar'ın şuurlarına ve duygularına sevginin yerleştirilmesi ve kökleştirilmesi konusunda Resûlullah (sav)'in izlediği ön siyasetten bir çeşittir. Muhacir ve Ensar (ra) bu sevgi ve kardeşliği korumak ve riayet etmek için geceleri uykusuz geçirip uyuyamadılar. Hatta bu kardeşlik akdinin maddelerini tatbik etme hususunda yarışıyorlardı.[1805]

Özellikle de o Ensar ki yazarlar ve araştırmacılar her ne kadar beyan, belagat ve edebiyatın zirvesine çıksalar bile Allah Tealâ'nın onların hakkındaki sözünden daha iyisini bulamazlar.[1806]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlardan (Muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."***[1807]

1803 Gazali, 193-194
1804 Nur, 51
1805 Füsulun fi Sire en-Nebeviyye, 200
1806 Hicretü'r-Resül Sahabetihi fil-Kur'ani ves-Sünne, 245
1807 Haşr, 9

Bu ayet-i kerime'de Allah (cc), Ensar'a 5 kere şahitlik yapmıştır.

1 "Daha önce Medine'yi yurt edinenler"

2 "Kendilerine hicret edenleri severler."

3 "Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler."

4 "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile, onları kendilerine tercih ederler."

5 "Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."[1808]

Bu ayet-i kerime'de büyük faydalar ve yüce hikmetler bulunmaktadır. Bazıları şunlardır:

• Medine yerine "Dar" yani "Ev" tabirini kullanmak, Medine'nin, kendisinde ikamet eden ve orayı yurt edinen herkese has bir ev olduğuna dair bir ilandır. Medine, kendi ahalisine nisbeten bireye has olan ev gibidir. Birey, Medine'de emniyet ve istikrar içerisinde hoş ve güzel bir hayat geçirmektedir. Bu ilanda nefsin canlılığını ve itminanı artıran, nefiste şerefli bir çeşit ünsiyet bulunmaktadır. Ensar (ra) kendi evlerinde (yurtlarında) ve imanlarında emniyet içerisinde yaşamaya ve maddi istikrara güçleri yetti. Üzerlerine sekinet iniyor ve kendi nuruyla onları kuşatıyordu. Sanki o sekinet etraflarnda yapılmış rahmetten bir surdur. Hiçbir korku onlara ulaşmaz, hiçbir üzüntü ve keder içlerine girmez ve onları üzmez.

• Allah Tealâ'nın "min kablihim / onlardan önce" sözündeki zamir Muhacirleredir. Manası, Ensar ve Muhacir, hicret etmeden önce Medine-i Münevvere'yi onlara yurt edinmiş ve bununla birlikte kendi kalplerine imanı da yerleştirmişlerdir. Çünkü Muhacirler her ne kadar Ensar'dan önce kalplerine imanı yerleştirmişlerse de, ancak Muhacirler imanla birlikte içinde hissî ve maddi istikrarları, güvenlik içinde olmaları ve düşmanların korkularından ve saldırılarından emin olmaları imkânı olan bir yurt edinmişlerdir. Muhacirlere, kalplere iman yerleştirmek vardı ama yurt edinme yoktu. Ensar'a ise aynı anda her ikisi de vardı.

• Kur'an-ı Hakim'in incelik ve esprilerinden biri şudur: Kur'an-ı Hakim, Allah Tealâ'nın şu sözüyle başlayıp Muhacirlerin övülmesi, Ensar'ın övülmesinden önce gelmiştir: ***"Hem binesiniz diye, hem de süs olarak atları, katırları ve merkepleri de yarattı. Bilemeyeceğiniz daha nice şeyleri de yaratır."***[1809]

Allah Tealâ bu ayette yurt edinmek ve kalplere iman yerleştirmek gibi Ensar'a övünç olan hasletlerden bir kısmının yokluğunu Muhacirlere övünç

1808 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/284
1809 Haşr, 8

hasleti yapmıştır. Çünkü Muhacirler sırf Allah Tealâ'nın rızasını talep etmek, dinine yardım etmek ile Allah (cc)'ya, risaletine ve davasına yardım etmek ile de Resûlullah (sav)'e yardım etmeleri için onu kaybettiler.

Allah Tealâ onları dosdoğru olmalarıyla vasıflandırıp diğer insanların bu vasıfta onlara tabi olduklarını ifade etmiştir. Allah (cc), "Dosdoğru olan kimseler onlardır." anlamına gelen bu özellik ile onları şereflendirmiş ve bütün müminlere şöyle buyurmuştur: ***"Ey İman edenler! Allah'tan korkun ve doğru olanlarla beraber olun."***[1810]

Allah Tealâ'nın "min kablihim" sözünden anlaşılan "öncelik" bu mana ile Ensar için bir övünç hasletidir. Allah Tealâ'nın lütfunu, rızasını kazanmak, O'nun dinine ve Resûlüne yardım etmek için yurtlarını ve mallarını bırakıp hicret eden kardeşlerine karşı vazife ve yükümlülüklerinin neler olduğunun şuur ve bilincine vardırmak amacıyla kendilerine öncelik vasfı gelmiştir.

İçindeki mallarıyla ve ciğerpareleriyle birlikte Muhacirlerin kaybettikleri yurt, Allah Teala'ya yaklaşmaları için kaybedip Ensar kardeşlerinin emniyet ve istikrar içinde olan yurtlarını kendileriyle beraber yurt edindiler. Bunun yanında Muhacirler, Ensar kardeşlerinden önce, kendi kalplerine imanı yerleştirmişlerdi. Böylece bu hicret sebebiyle kendilerine yurt edinme ve kalbe iman yerleştirme hasletleri tamamlanmış oldu. Ve kalbe iman yerleştirme önceliği ile Ensar kardeşlerinden farklı oldular.

Bu öncelik öyle bir fazilettir ki doğru sevgi üzerine kaim olan kardeşliğe, barındırma ve yardımı iki direk yapan Ensar başta olmak üzere onların dışındaki Müslümanlar o fazilette onlarla ortak olamaz. Bu sebeple Ensar'ın vasfı hakkında "Kendilerine göç edip gelenleri severler." denildi. İşte bu Allah Tealâ için bir sevgidir ve Allah Tealâ bu sevgiyi kendileri için bir fazilet kılmıştır. Allah Tealâ'nın rızasını kazanmak ve kesilmeyen, gevşemeyen, art arda yağan ve üzerlerine dökülen lütfunun yağmuruna hedef olmak için yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmakla vasıflandırılan Muhacirlerin bu vasfına karşılık Allah Tealâ Ensar'ı kendilerine hicret eden kardeşlerini sevmeleri vasfıyla vasıflandırıp diğerlerinden ayırt etmiştir.

Allah Tealâ için sevginin meyvesi olan ihlasla vasıflanan Ensar (ra), göğüs tahtası altındaki kaburgaları arasında muhacir kardeşleri karşısında sevgi dolu yürekler taşımaktadırlar. Dolayısıyla onlarla ilgili şöyle denildi: "Ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler." Yani, Ensar'ın nefisleri Muhacir kardeşlerinin kazandıkları önceden iman etme, yurtlarından ve mallarından ayrılmalarıyla fedakârlık yapma ve Allah Tealâ'nın dinine ve risaletlerine yardım etmek için kalkıp yola koyulmak fa-

1810 Tevbe, 119

ziletleri talep etmek veya o faziletlere ortak olmak için kıskanıp göz dikmezler.[1811]

• "Kendilerine göç edip gelenleri severler." İzzet sahibi Allah Tealâ'nın muhkem kitabında okunacak, güzel icazı, üstün üslubu ve hidayet hususundaki yüce metoduyla ibadet edilen apaçık ayetler olarak tescil ettiği bir sevgidir. Bu sevgi ile beraber mümin nefsin denildiklerinde Allah Tealâ'nın Muhacirlere ikram ettiği imanda öncelik, onun yolunda yurtlarını ve mallarını feda etme hasletlerine karşı Muhacirleri kıskanacak sarsıntı eserinin bulunması mümkün değildir. Kaldı ki hakir ve geçici maddi faydalanmalara karşı kıskanacak eserler nasıl bulunacak?[1812]

Ensar'ın Muhacir'i sevmeleriyle vasıflandırılmalarından sonra yine onların vasıfları hakkında "Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler." denilmesinin manası şudur: Şüphesiz o Ensar'dan olanlar, Muhacir kardeşlerini sevmelerinde safa, ihlas ve şuur birliğinin en yüksek zirvesine yükselmişler ve kalpleri o kutsal sevgiyle dolup taşmış, artık kalplerinde o sevgiyle birlikte, sevginin eserlerinden olan bir şeyin dışında başka şeylere yer kalmamıştır ki bu da, faziletlerin zirvesinden farklı bir şey değildir.

Kalplerinde bir sevgiyle birlikte yerleşen sevginin eseri de şudur: Her ne kadar Ensar'ın şiddetli ihtiyacı olsa da her şerefli ve iyi hasletlerde Muhacir kardeşlerini kendi nefislerine tercih etmeleridir.

• Allah Teala'nın, "Onları kendilerine tercih ederler." sözünün "Kendilerine hicret edenleri severler." sözünün sevgi meyvesinin semeresinin beyanıdır. Bu meyve öyle bir meyve ki, Ensar onunla, beşeriyetin ne çok uzak tarihinde ne de yakın tarihinde ulaşamadığı ufuklara yükselmiştir. İşte bu da, iman sevgisinin ürettiği başkalarını kendilerine tercih etme meyvesidir.[1813]

• Sonra Ensar, Muhacirlerin imanlarında ihlasa ve azimlerinde doğruluğa has kılınmaları karşısında felah (kurtuluş) ile vasıflandırıldılar ve muhacirleri kendilerine tercih etmek ile Ensar'ın nefisleri herhangi bir şeye göz dikmek bulanıklıklardan ve sarsıntılardan arındırılmalarının, Muhacir kardeşlerine karşı besledikleri sevgideki ihlaslarının ve cimrilikten korunduklarının tespitinden ve takririnden sonra "Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir." denildi.

Muhacir ile Ensar arasındaki bu kardeşlik bağı, Peygamber (sav)'in Medine'ye varmasından sonra ashabı arasında akdettiği sosyal kardeşliğin, direkleri üzerinde kurulduğu temeldir.

1811 M. Sadık Arcun, a.g.e. 3/94
1812 Age, 3/95
1813 Age, 3/96

Bu kardeşlik, Resûlullah (sav) Medine'de ilk ikamet ettiğinde en büyük mescidin inşasına başladığı zaman, öncelikle yaptığı işlerin ilki olmuştur.

Muhacirler ile Ensar arsındaki kardeşlik bağının kurulmasının başlangıcı zahir olan görüşe göre, mescid bina edilirken ve Resûlullah (sav) Muhacir ve Ensar'dan oluşan ashabıyla birlikte mescid çalışmalarıyla meşgul olduğu bir sırada mescidde olmuştur. O temiz mekân ve Allah Tealâ'nın rızası için halis ve şerefli çalışmanın yapıldığı yer, kardeşliğin başlangıcı için en uygun yer idi. Çünkü hem o temiz mekân hem de sadece Allah Tealâ'nın rızası için yapılan o çalışma dostluğu, kardeşliği, yardımlaşmayı, dayanışmayı, karşılıklı sevgiyi, birbirlerini desteklemeyi ve iman kardeşliğinin bağını güçlendirmeyi istemektedir. Dolayısıyla Resûlullah (sav) ilk olarak kendisi ile beraber mescidde çalışanlar arsında kardeşlik bağını kurdu sonra da Hz. Enes (ra)'ın evinde diğer bir cemaat arasında kardeşlik bağını kurdu ve yarısı Muhacir yarısı da Ensar'dan olmak üzere sayıları yüz civarında bulunan Muhacir ve Ensar'ın ileri gelenlerinin sayısını buluncaya kadar bu kardeşlik bağının kurulması hadisesi Resûlullah (sav) tarafından tekrarlanmıştır.[1814]

Allah İçin Kardeş Olan Ensar ve Muhacirlerden Bazı İsimler

Bu kardeşlikte Ashab-ı Kiram'ın ileri gelenlerinin kiminle kardeş olduklarını göstermek üzere buraya bir kısmının isimlerini kaydetmekte yarar vardır:

Ebubekir Sıddık (ra) = Harice b Züheyr (ra)
Ömer b. Hattab (ra) = Utban b. Malik (ra)
Ebu Ubeyde b. Cerrah (ra) = Sa'd b. Muaz (ra)
Abdurrahman İbni Avf (ra) = Sa'd İbni Rebi (ra)
Zübeyr İbni Avam (ra) = Seleme İbni Vakş (ra)
Talha İbni Ubeydillah (ra) = Ka'b İbni Malik (ra)
Said İbni Zeyd (ra) = Übey İbni Ka'b (ra)
Mus'ab b. Umeyr (ra) = Ebu Eyyub Halid b. Zeyd (ra)
Ebu Huzeyfe İbni Utbe (ra) = Ubbad İbni Bişr İbni Vakş (ra)
Ammar İbni Yasir (ra) = Huzeyfe İbni'l-Yeman (ra)
Ebu Zerr el-Ğifari (ra) = Münzir İbni Amr (ra)
Hatib b. Ebi Baltaa (ra) = Uveym İbni Saide (ra)
Selman el-Farisi (ra) = Ebu Derda (ra)
Bilal (ra) = Ebu Rüheyha Abdullah İbni Abdirrahman el-Hasemi (ra)[1815]

1814 M. Sadık Arcun, 98-103

Dersler, İbretler ve Faydalar

• ***İrtibatın Temeli Akide Bağıdır***

Şüphesiz İslam'ın gölgesinde kurulan Medine toplumu, İslam ile irtibatlı olan, Allah'ın, Resûlünün ve müminlerin dışında hiç kimseye dostluk tanımayan akideye dayalı bir toplum idi.

Bu irtibat, irtibat çeşitlerinin en âlâsı ve en üstünüdür. Çünkü bu irtibat; akide, fikir ve ruh birliği ile bağlantılıdır.[1816]

Şüphesiz Allah Teâlâ, Resûlüne (sav) ve müminlere dostluk, hicrete terettüp eden en önemli eser ve sonuçlardandır. Kur'an-ı Kerim Müslümanları bu yüce manalar üzerine eğitiyordu.

Hak Teâlâ şu hakikati beyan etmektedir: Hz. Nuh (as)'ın oğlu her ne kadar akrabalık irtibatıyla onun ailesinden olsa da, haktan ayrılıp Allah Teala'yı inkar ettiği ve Allah'ın peygamberine uymadığından dolayı onun ailesinden sayılmamıştır.

"Nuh Rabbine dua edip dedi ki: 'Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vaadin ise elbette haktır. Sen hakîmler hakîmisin."

"Ey Nuh! O asla senin ailenden biri değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O hâlde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim."[1817]

İslam dini, kardeşlik, dostluk ve yardımlaşmayı sadece Müslümanların arasına hasretmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ancak müminler kardeştir. O hâlde kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki, esirgenesiniz."***[1818]

Aynı zamanda İslam, müminler ile -babaları, kardeşleri ve oğulları olsalar bile- müşrik Yahudi ve Hıristiyanlardan oluşan kâfirler arasındaki dostluk ve yardımlaşma bağını kesmiştir ve bu bağı kesmeyen müminleri zulüm etmekle vasıflandırmıştır.

Bu durum, müminler ile kâfirlerin arasındaki dostluk ve yardımlaşmanın büyük günahlardan olduğuna delalet etmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı

1815 İbni Hişam, 2/109111 ve Es-Sire En-Nebeviyye , İbni Kesir, 2/324
1816 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/252
1817 Hud, 45-46
1818 Hucurat, 10

kardeşlerinizi (bile) veli edinmeyin. Sizlerden kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin kendileridir."[1819]

"Ey iman edenler! Eğer benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, benim de düşmanım, sizinde düşmanınız olanlara sevgi göstererek, gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin.

Oysa onlar, size gelen gerçeği inkâr etmişlerdir. Rabbiniz olan Allah sizin saklı tuttuğunuzu da, açığa vurduğunuzu da en iyi bilendir. Sizden kim bunu yaparsa (onları dost edinirlerse) doğru yoldan sapmış olur.

Şayet onlar sizi ele geçirirlerse, size düşman kesilecekler, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatacaklardır. Zaten inkâr etmenizi istemektedirler.

Kıyamet günü yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler. Allah aranızı ayırır. Allah, yaptıklarınızı görendir."[1820]

Allah Teâlâ geçen ayetlerde müminleri, genel olarak kâfirleri dost edinmekten sakındırmış, özellikle de kitap ehlinin itaatinden veya onları veli ve dost edinmekten ya da onlara meyletmekten müminleri sakındıran çok sayıda ayet varit olmuştur.[1821]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hıristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: 'Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur.' Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır."[1822]

"Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden bir gruba uyarsanız imanınızdan sonra sizi yeniden inkârcılığa sevk ederler."[1823]

"Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirlerinin dostudurlar. (Birbirlerinin tarafını tutarlar) ***İçinizden onları dost tutanlar, onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez."***[1824]

Bu nida Medine'deki Müslümanlara tevcih edilmiştir. Fakat o, aynı zamanda, kıyamete kadar yeryüzünün herhangi bir bölgesinde gelip geçecek olan Müslümanlara da hitap etmektedir. Hitap "İman edenler" vasfına sahip olan her ferdedir.

Bu münasebetle şunu söyleyeyim ki, hitap sadece iman edenlere tev-

---

1819 Tevbe, 23
1820 Mümtehine, 1-3
1821 El-Hicre fil-Kurani'l-Kerim, Ahzemi Cuzuli, 417
1822 Bakara, 120
1823 Âli İmran, 100
1824 Maide, 52

cih edilmiştir. Çünkü henüz Medine'deki bazı Müslümanlarla bir kısım ehli kitap ve özellikle Yahudiler arasında tam ve katı bir ayrım mevcut değildi.

Bu iki grupla henüz bütün münasebetler kesilmiş değildi. Dostluk ve yardımlaşma münasebetleri devam ettiği gibi, iktisadi münasebetleri, arkadaşlık ve komşuluk alakaları da devam ediyordu.

Bütün bunlar, henüz İslam gelmeden Araplarla Yahudiler arasında kurulan iktisadi, içtimai ve tarihî ilşikilerin tabii bir neticesi idi. Bu durumlar, Yahudilerin İslam'a ve Müslümanlara karşı haince plan krmaları için onlara yeterli derecede imkân veriyordu.

Kur'an; Müslümanları akideleri uğruna teşvik ettiği muharebelerde selim bir anlayışa sahip kılmak, yeryüzünde yeni bir nizamın tahakkuku temin etmek, Müslüman'ın vicdanında, kendisiyle bu dine intisap etmeyen, onun sancağı altına girmeyen insanlar arasında, ahlaki müsamahası bitmeyen kesin bir ayrılık fikir ve şuurunu yerleştirmek için gelmiştir.

İşte bu, Müslüman'ın daimi sıfatıdır. Bu sıfat, Müslüman'ın kalbine Allah'ın, Resûlünden ve iman edenlerin dostluğundan başka hiç kimsenin yerleşmesine müsaade etmez.

Anlayış ve ayrılık iki hususiyettir ki, hiçbir yerde ve hiçbir nesilde Müslüman'ın ondan ayrı kalması düşünülemez.

Onlar, birbirinin dostudurlar. Bu zamanla alakası olmayan bir hakikattir. Eşyanın hakikatinden doğan bir hakikattir. Onlar, hiçbir tarihte ve hiçbir yerde Müslümanlarla dost olmamışlardır.

Asırlar birbirini kovalamış, fakat bu sözün doğruluğuna gölge düşürmemiştir. Onlar, Allah'ın Resûlü ile Müslümanlarla savaşmakta, daima birbirlerine dost olmuşlardır. Tarih boyunca yeryüzünün her noktasında birbirlerine dostluklarını göstermişlerdir.

Bu kaide, bir defa bile bozulmamıştır. Kur'an'ın ferdî bir hadise değil, daimî vasfıyla ortaya koyduğu gerçeklerden başka bir şey vuku bulmamıştır şu yeryüzünde...

İsim cümlesi olarak kullanılan ***"Onlar, birbirinin dostudurlar."*** ibaresi, mücerret bir ifadeden ibaret değildir. Bu ifade, köklü daimî bir vasfa delalet etsin diye seçilmiştir. Yani onlar asla müslümana dost olmazlar. Ne şimde ve ne de gelecekte.

Allah (cc), müminleri, münafıkları dost ve veli edinmekten sakındırmıştır. Çünkü münafıkların en bariz sıfatı kâfirleri dost edinmek ve Allah Tealâ'nın dininden nefret etmektir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Münafıklara, kendileri için acı bir azap olduğunu müjdele! Müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinenler, onla-***

rın yanında izzet (güç ve şeref) mi arıyorlar? Bilsinler ki bütün izzet yalnızca Allah'a aittir.[1825]

Daha sonra Medine'de nazil olan surelerde Müslüman olmayanlarla ayrışmanın tablolarını izah eden ayetler gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü bir varış yeridir."***[1826]

Allah Teâlâ onların ölüleri için namaz kılmayı ve kabirlerinin başında durmayı nehyetmiştir: ***"Onlardan ölmüş olan hiçbirine namaz kılma! Onların kabri başında da durma! Çünkü onlar, Allah ve Resülünü inkâr ettiler ve fasık olup fasık bir şekilde öldüler."***[1827]

Yüce Allah, iman eden kimselere, iman sıfatıyla bağdaşan vela ve dostluğun tek olan cihetini belirtmiş ve kimi veli ve dost edineceklerini onlara açıklamıştır.

"Sizin dostunuz (veliniz) ancak Allah'tır, Resûlüdür ve iman edenlerdir. Onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler. Kim Allah'ı, Resülünü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın taraftarlarıdır."[1828]

Ashab-ı Kiram kimlerle dostluk yapılıp kimlerle yapılmayacağını bildiren ayetlerden şunu anlamışlardır: "Şüphesiz dostlukları, liderlerinden ve yönetici kadrolarından başka; ihlasları, akidelerinden başka ve cihadları ila-i kelimetullahtan (Allah kelimesini yüceltmek ve yükseltmekten) başka hiçbir şey için olamaz.

Bütün bunları nefislerinde gerçekleştirdiler ve hayatlarında tatbik ettiler. Dolayısıyla vela ve dostluklarını her türlü şaibeden temizleyip Allah'a, Resûlüne ve müminlere has kıldılar.

Müslümanların tarihleri, yaratıcılarına, dinlerine, akidelerine ve kardeşlerine bahşettikleri dostluğun (velanın) derin manasını anlamalarına delalet eden parlak ve şanlı tutum ve davranışlarla dolup taşmıştır.

Muhacir ile Ensar arasında tamamlanan kardeşlikten önce üzerinde ittifak edilen ve ona iman edilen bir akide bulunmaktaydı.

O hâlde her biri ayrı ve birbine muhalif bir fikre veya bir akideye inanan iki kişinin arasındaki kardeşlik hurafedir ve hayal ürünüdür.

Özellikle de pratik hayatta sahibini belli bir süluk ve davranışa sevk eden bir fikir veya bir akide olursa...

1825 Nisa, 138-139
1826 Tevbe, 73
1827 Tevbe, 84
1828 Maide, 55-56

Bunun içindir ki, Resûlullah (sav)'in Allah katından getirdiği İslam akidesi, meydana gelen kardeşliğin omurgası olmuştur.

Çünkü akide, takva ve salih amel dışında hiçbir farklılığa itibar etmeden bütün insanları Allah için halis bir ubudiyet safında bırakmaktadır.

Zira değişik akidelerin ve fikirlerin ayırıp dağıttığı ve her birinin kendi bencilliğine, kendisini başkasına tercih etmesine ve hevasına esir olan insanların arasında kardeşliğin, yardımlaşmanın ve başkasını kendisine tercih etmenin hâkim olması düşünülemez. [1829]

• Medine Toplum Yapısının Temeli Allah İçin Sevmektir

Şüphesiz Allah için sevmenin üzerine kaim olan kardeşlik, Müslüman ümmetin binasındaki en güçlü sütunlardan biridir. Bu kardeşlik gevşediği zaman, ümmetin binası çürüyecektir.[1830]

Onun içindir ki, Resûlullah (sav) yeni Müslüman toplumda, Allah için sevginin manalarını derinleştirmeye çok hırslı idi.

Resûlullah (sav) şöyle buyuruyor: ***"Şüphesiz Allah Teâlâ kıyamet gününde şöyle buyurur: "Benim Celalim (azametim/yüceliğim) ile birbirlerini sevenler nerede? Benim gölgemin dışında hiçbir gölgenin olmadığı bu günde onları gölgemde (Arşımın gölgesinde) gölgelendireceğim."***[1831]

Yine Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: 'Benim için birbirlerini sevenlere sevgim haktır. Benim için birbirlerini ziyaret edenlere sevgim haktır. Benim için birbirlerine fedakârlık yapanlara sevgim haktır. Benim için birbirlerini sevenler, nurdan minberler üzerindedirler. Peygamberler sıddıklar ve şehitler onlara gıpta ederler."***[1832]

Peygamber (sav)'in yönlendirmeleri; sahabeleri sevgi, dayanışma ve Müslümanların birbirlerine saygı duyma konularında teşvik ediyordu.

Ta ki, zengin fakire, yöneten yönetilene ve güçlü zayıfa karşı yükselmesin. Yani Medine toplumunda Allah için sevginin değeri büyüktü.

Enes İbni Malik'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir. "Ebu Talha Medine'de hurma bahçeleri bakımından Ensar'ın en zengin insanıydı. Bütün malları arasında onun için en sevimli malı 'Beyrüha' bahçesiydi.

Bu bahçe mescidin hemen karşısında idi. Resûlullah (sav) bu bahçeye giriyor ve içinde bulunan güzel suyundan içiyordu: ***'Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça 'iyi'ye eremezsiniz. Ne harcarsınız harcayın,***

1829 el-Buti, 156
1830 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 3/129
1831 Müslim, 25-66; Ahmed, 2/237 ve 535; Muvatta, 2/952
1832 Ahmed b. Hanbel, 5/229 ve 239 İbni Hibban, 577; Tirmizi hadisin son bölümünü rivayet etmiştir., 2390

Allah onu hakkıyla bilir."[1833] ayeti inince Ebu Talha kalkıp Resûlullah (sav)'in yanına gitti ve şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah Tealâ şöyle buyuruyor: 'Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça iyiye eremezsiniz.' Bana en sevimli olan malım Beyrüha bahçesidir ve o Allah için sadakadır. Onun hayrını ve ihtiyaç zamanına kadar saklanan bir azık olmasını yüce Allah katından umuyorum. Onu, Allah'ın sana gösterdiği yere yani dilediğin yere harca.' Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"O karlı bir maldır! Senin söylediklerini duydum. Onu en yakın akrabalar arasında bölüştürmeni daha uygun görüyorum."***'buyurdu.

Ebu Talha, 'Ey Allah'ın Resûlü! Söylediklerini yapacağım.' dedi ve o bahçeyi akrabaları ve amca oğulları arasında paylaştırdı.""[1834]

Abdurrahman İbni Avf (ra) bize bu yüce manalardan bahsederek şöyle diyor: "Biz Medine'ye geldiğimizde, Peygamber (sav) beni ve Sa'd İbni Rebi'yi kardeş yaptı. Bunun üzerine Sa'd İbni Rebi şöyle dedi: Ensar arasında malı en çok olan benim. Malımın yarısını sana vereceğim ve iki tane eşim var; onlara bak, hangisini beğenirsen senin için onu boşarım ve iddeti bitip helal olduktan sonra onunla evlenirsin."

Abdurrahman, "Senin malın ve eşin sana mübarek olsun. (onlara ihtiyacım yok) İçinde ticaret yapılan bir çarşı-pazar yok mu? Onu bana söyle." dedi. Sa'd İbni Rebi, "Evet, var; Kaynuka pazarı." dedi.

Abdurrahman İbni Avf (ra), sabah erken pazara gitti ve keş peyniri ve yağ getirdi. Sonra her sabah pazara gitmeye devam etti. Çok geçmeden bir gün Abdurrahman İbni Avf geldi ve üzerinde damatların süründüğü sarı renkli esans izi vardı.

Resûlullah (sav) ona:

"Evlendin mi?" diye sordu.

Abdurrahman (ra):

"Evet." dedi.

Resûlullah (sav):

"Kiminle?" dedi.

Abdurrahman:

"Ensar'dan bir kadınla." dedi.

Resûlullah (sav):

"Ne kadar mehir verdin?" diye sordu.

Abdurrahman:

1833 Âli İmran, 92

1834 Buhari, 1462; Müslim, 998; Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha Ömerî, 1/254

"Bir çekirdek ağırlığında altın." dedi.

Resûlullah (sav):

"Bir koyun bile olsa, bir düğün yemeği vermen gerek." dedi. [1835]

Bu hadisede, Sa'd İbni Rebi'nin cömertliğinin karşısında Abdurrahman İbni Avf'ın iffeti ve nefsinin cömertliğini görüyoruz. Sanılanın aksine çoğu muhacirlerin Ensar kardeşlerinin evlerindeki ikametleri çok sürmedi çok az bir zamanla sınırlı oldu.

Sonra çalışmaya ve kazanmaya başladılar, kendilerine ev aldılar ve kendi nafakalarını kendileri temin ettiler. Örneğin; Ebubekir, Ömer, Osman ve bu kişilerin dışında diğer bazı sahabelerde çalışıp kazanan, ev alan ve nafakalarını kendileri temin eden kimselerdendiler.

• Allah İçin Kardeş Olanların Arasında Nasihat Görevi

Müslümanlar arasında nasihatleşme hususunda kardeşliğin tesiri vardı. Resûlullah (sav) Selman ile Ebu Derda arasında kardeşliği tesis etmişti. Selman bir gün Ebu Derda'nın ziyaretine gitti. Ümmü Derda'nın perişan bir hâlde olduğunu görünce ona:

"Durumun nasıl?" diye sordu.

Ümmü Derda:

"Ebu Derda'nın bu dünyada hiçbir ihtiyacı kalmamıştır." dedi. Sonra Ebu Derda geldi ve Selman'a yemek hazırladı.

Selman ona:

"Buyur ye." dedi.

Ebu Derda:

"Ben oruçluyum." diye cevap erdi.

Selman:

"Sen yemezsen ben de yemem." dedi.

Bunun üzerine Ebu Derda yemeye başladı. Gece olunca Ebu Derda gece namazını kılmak için uyandı.

Selman ona:

"Yat." dedi.

Ebu Derda yattı. Bir müddet uyuduktan sonra tekrar uyandı.

Selman ona tekrar:

"Yat, uyu." dedi.

O da tekrar yatıp uyudu. Gecenin sonuna doğru Selman:

1835 Buhari, 2048 ve 3780; Müslim, 1426

"Şimdi kalkabilirsin." dedi.

Ve ikisi de kalkıp namaz kılmaya başladılar. Sonra Selman ona, "Şüphesiz Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır. Nefsinin de üzerinde hakkı vardır. Bütün hak sahiplerine hakkını ver." diye nasihatte bulundu.

Sonra Ebu Derda, Peygamber (sav)'e gelerek ona durumu anlatınca Resûlullah (sav) ona, ***"Selman doğru söylemiştir."*** buyurdu.[1836]

• Hayır, Siz Onları Medhü Sena Ettikçe ve Allah'a Onlar İçin Duada Bulundukça

Ensar (ra), kendi nefisleriyle Muhacir kardeşlerinin kederlerine ortak oldular. Buna ek olarak, dünyanın en hayırlı şeyleriyle onları kendilerine tercih ettiler.

Bu durumda onların doğru muhabbetine ve kuvvetli imanlarına işarettir. Muhacirlerin nefislerinde derin bir iz bırakan Ensar'ın tutum ve davranışlarından üstün örnekler rivayet edilmektedir.

Ebu Hureyre'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Ensar, Resûlullah (sav)'e gelerek:

'Hurmalıkları bizimle Muhacir kardeşlerimiz arasında taksim et.' dediler.

Peygamber (sav):

'Hayır, olmaz.' dedi.

Bunun üzerine Ensar, Muhacir'e dönerek:

'Siz bizim ihtiyacımız olan şeylerde bize yardım etseniz, biz de sizi ürünlerimize ortak yapsak olmaz mı?' diye teklifte bulundular.

Onlar da, 'Kabul ediyoruz.' diye cevap verdiler."[1837]

Bu hadis şunu ifade etmektedir: Ensar, Resûlullah (sav)'e gelerek mallarını kendileri ve Muhacir kardeşleri arasında taksim etmesini istediler. Ensar'a ait mallar hurmalıklardı.

Resûlullah (sav) bu teklifi kabul etmedi ve Ensar'a ait malların mülkiyeti ellerinden çıkmakla kendilerine zarar vermeksizin, içinde yardımlaşma ve dayanışmanın olduğu bir durumu kabul etti.

Ensar, "Hurmalıkların ıslahına ve sulamasına bakar mısınız; biz de sizi, ürünlerimize ortak yaparız." dediler.

Ensar (ra) bunu söyleyince, Resûlullah (sav), bu fikrin Ensar'a kolaylık sağlamasıyla birlikte Muhacir'in ihtiyaçlarını gidermeyi garantilediğini gör-

1836 Buhari, 1968 ve 6139; Tirmizi, 2413
1837 Buhari, 2325

dü ve kabul etti. Muhacir, Ensar'ın bu teklifine karşı hep birlikte, "Kabul ediyoruz." dediler.[1838]

Ensar hem hurmalıklarda çalışıyor hem de ürünlerinde muhacirleri ortak yapıyorlardı. Muhacir her ne kadar Ensar'a yardım ediyorsa da, işin çoğunu Ensar yapıyordu.

Muhacirler, Ensar'ın bu hareketini, cömertlikte ve kardeşlerini kendilerine tercih etme hususundaki tutum ve davranışları için teşekkür ederek Resûlullah (sav)'e şöyle dediler: "Yanlarına geldiğimiz şu kavim (Ensar) gibisini görmedik. Onlar hem fakirlikte en güzel muameleyi yapıyorlar. Hem de zenginlikte en güzel şekilde cömertçe ikramda bulunuyorlar. Bizim yerimizde çalıştıkları gibi, ürünlerine bizi ortak yapıyorlar. O kadar ki, bütün sevapları onların alacağını zannediyoruz."

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Hayır, siz onları medhü sena ettikçe ve onlar için Allah'a dua ettikçe siz de sevap kazanırsınız."***[1839]

Muhacirlerin ahiret sevabına işaret etmelerinde, ahiret hayatını düşünmelerinin ve bu düşüncenin fikirlerine hâkim olduğunun beyanı vardır.[1840]

Resûlullah (sav), muhacir kardeşlerine takdim ettikleri cömertçe ikramlarından ve büyük hizmetlerinden dolayı Ensar'ı mükâfatlandırmak istedi.

Enes İbni Malik'ten rivayet edildiğine göre, "Peygamber (sav) Bahreyn mülkünü ve gelirini vermek üzere Ensar'ı davet etti. Onlar, 'Hayır. Ancak bir o kadarını muhacir kardeşlerimize verirsen, kabul ederiz.' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Eğer kabul etmiyorsanız, o zaman benimle buluşana kadar sabredin. Çünkü kendi nefislerini başkalarına tercih eden kimseler sizden alacaklardır."***[1841]

Muhacir ile Ensar arasında tesis edilen kardeşlik, hedeflerini gerçekleştirdi. O hedeflerden bir tanesi de, muhacirlerin gurbetteki yalnızlıklarını gidermek, ailelerden ve aşiretlerden uzak kalmaları sebebiyle onları alıştırmak, eğlendirmek, can yakınlığı hissettirmek ve onları güçlendirmektir.

Diğer bir hedef de, yeni devletin kalkınmasıdır. Çünkü herhangi bir devletin kaim olması ve kalkınması ancak ümmetin birliği ve dayanışması esası üzerine mümkün olmaktadır. Ümmetin birliği ve dayanışması esası üzerine kurulmayan bir devletin kalkınması ve ayakta durması mümkün değildir.

1838 Et-Tarihu'l-İslami, 4/30
1839 Ahmed, 3/200-201; Tirmizi, 2437; İbni Şeybe, 9/68
1840 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/406
1841 Buhari, 3794

Kardeşlik ve karşılıklı sevgi faktörü olmadan birlik ve dayanışmanın tamamlanması da mümkün olmamaktadır. Sevgi ve gerçek kardeşliği bir araya getirip birleştirmediği herhangi bir cemaatin herhangi bir ilke tarafından toplanıp birlik olmaları mümkün değildir. Ümmette veya cemaatte kaim olan birlik ve beraberlik gerçek olmadığı zaman, onlardan bir devletin kurulması mümkün değildir.[1842]

• *Kardeşlik Bağı ile Birbirlerine Vâris Olmaları*

Bütün bir beşeriyetin tarihi, Ensar'ın Muhacir'i karşılayışına benzer bir hadiseye şahit olmamıştır. Bu nasıl bir asil sevgi, cömertlik ve memnuniyet içinde misafirleri mal ve mülklerine ortak etmedir!

Onları barındırmak, ağırlamak, türlü sıkıntılarına seve seve katlanmak vs. hususlarında âdeta yarışıyorlardı. Bu kardeşlik, sahabenin hayatında pratikte uygulanmıştır. Resûlullah (sav)'in ashabı arasında tesis ettiği tarihi kardeşlik ilkesi, insanların sadece dillerde dolaştırdıkları bir slogandan ibaret değildir.

Bilakis o, hayat gerçeğiyle ve Ensar ile Muhacir'in arasında kaim olan tüm alaka yönleriyle bağlantılı olup uygulanan bir gerçektir. Peygamber (sav) bu kardeşliği, birbirleriyle kardeş olan sahabeler arasında yaygınlaşan gerçek bir sorumluluk hâline getirdi.

Bu sorumluluk kendi aralarında en hayırlı bir şekilde yerine getiriliyordu. Onun içindir ki Allah Teâlâ miras hukukunu akrabalık ve sıla-i rahim hukukuna değil, bu kardeşliğe bağladı.

Bu hükmü koymanın hikmeti, Müslümanların zihninde hissedilir bir hakikat olarak bu kardeşliğin tecelli etmesi ve Müslümanlar arasındaki bu kardeşlik ve karşılıklı sevgi mücerret bir söz ve bir slogandan ibaret olmadığı, belki sosyal adalet nizamının en önemli esasını oluşturan gözle görülür sosyal neticeleri olup kaim olan bir hakikat olduğu Müslümanlar tarafından bilinmesidir. Bu kardeşlik esası üzerine kurulan miras hükmünün daha sonra kaldırılmasındaki hikmet ise şudur: Sonunda asıl şeklini alan miras nizamı, mirasçılar arasında İslam kardeşliği üzerine kaim olan miras hukukunun ta kendisidir. Zira ayrı dinler mensup kişiler arasında miras hukuku yoktur ve olamaz. Ancak hicretin ilk dönemi Ensar ve Muhacirleri yardımlaşma, birbirlerini, destekleme ve birbirlerine karşı cana yakın olma bakımından özel bir sorumlulukla karşı karşıya bıraktı. Bununda sebebi, Muhacirlerin ailelerinden ayrılmaları yurtlarını terk etmeleri, mallarını Mekke'de bırakmaları ve Medine'de kardeşleri olan Ensar'ın yanlarına misafir olarak gelmeleri idi.

1842 Fizilali'l-Kur'an, 6/3526

Resûlullah (sav)'in Muhacirlerin ve Ensar'ın fertleri arasında tesis ettiği bu kardeşlik, bu sorumluluğu gerçekleştirmenin bir garantisi olmuştur. Bu sorumluluğun gereği olarak bu kardeşlik hakikat ve etki bakımından yalnız akrabalık kardeşliğinden daha güçlü olmuştur. Muhacirlerin durumu Medine'de istikrar bulunca, işleri düzene girince ve İslam da orada kök salıp yerleşince, İslam ruhu tek başına Medine'deki yeni toplumun doğal damarları oldu.[1843]

Muhacirler, Medine'nin havasına alışınca, rızık temin etme yollarını öğrenince ve büyük Bedir Gazvesi'nde kendilerine yetecek kadar ganimetler kazanıp elde edince, miras akrabalık bağı temeline dayalı beşer fıtratıyla kaynaşık olan doğal durumuna döndü ve kardeşler arasında kurulan kardeşliğe dayalı miras hukuku iptal adildi. Bu hukukun iptal edilip kaldırılması Kur'an-ı Kerim'in nassıyla sabit olmuştur. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır; ***"Sonradan iman eden ve hicret edip de sizinle beraber cihad edenler de sizdendir. Allah'ın kitabına göre yakın akrabalar birbirlerine (vâris olmaya) daha uygundur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir."***[1844]

İşte bu ayet-i kerime, kardeşlik nizamı gereği olan mirasın hükmünü kaldırdı.[1845]

Ama, birbirine kardeş olan kimseler arasında yardımlaşma, dayanışma ve nasihatleşme aynen olduğu gibi kaldı.[1846]

Ümmetin âlimi İbni Abbas (ra) Allah Teala'nın, ***"(Erkek ve kadından) her biri için, ana, baba ve akrabanın bıraktığından (hisselerini alacak olan) vârisler kıldık. Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir."***[1847] ayetini tefsir ederken bu hakikati beyan etmektedir.

İbni Abbas (ra) şöyle diyor: ***"Her biri için mevali kıldık..."*** Yani, vârisler kıldık.

"Yeminlerinizin bağladığı kimselere de..." Yani, Muhacirler Medine'ye hicret ettiklerinde Resûlullah (sav) aralarında kardeşlik müessesesi kurduğu için akrabalar olmadan Muhacir, Ensar'a vâris oluyordu fakat ***"Her biri için mevali (vârisler) kıldık..."*** ayeti inince kardeşliğe dayalı miras hukuku kaldırıldı. [1848]

1843 El- Buti, 211-212
1844 Enfal, 75
1845 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/246
1846 Et-Tarihu'l-İslami, 4/25
1847 Nisa, 33
1848 Buhari, 2292, 4580 ve 6747; Ebu Davud, 2922; Nesai, Es-Sünenü'l-Kübra, 11037

• *İnsani Değerler ve Örnek İlkeler*

Muhacir ile Ensar'ı bir araya getirip birleştiren sağlam bağların çerçevesinde, kabileciliğe dayalı toplumun bilmediği ve tanımadığı insani ve sosyal değerler ve örnek ilkeler sabitleştirildi.

Ancak bu değerler ve ilkeler, faziletli ve medeniyetli toplumların şanındandır. O değerlerin başında, rızık kazanma vesilesi olarak şerefli çalışma değeri yer almaktadır. Muhacirler ilk başta kardeşleri Ensar'ın ortaya koydukları misafirlik keremini kabul ettiler. Fakat daha sonra Ensar'ın, onunla sevinip şereflendiği kardeşlik bağına itimat etmemekten ve kendilerine rızık temin edecek kaynakları araştırmaktan başka hiçbir şeyi kabul etmediler.

Muhacirlerden bazıları ticaretle uğraştı. Bazıları da ziraatta çalışmaya başladı. Kardeşlerine muhtaç olmaları ve onlarla geçinmeleri yerine çalışma yorgunluğunu daha güzel ve kolay buldular. Zira imanın izzeti, sahibini başkasına muhtaç etmeye ve ondan geçinmeni sağlamaya asla razı olmaz. Ancak sahibinden alacağı şeyden daha çok şeyden vermesini ister. Çünkü veren el, Allah Tealâ katında alan elden daha hayırlı ve daha sevimlidir. Ashab-ı Kiram, İslam'ın talimatlarından çalışmanın ibadet olduğunu anlamışlardı. Bu anlayış, faydasını insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermeye hasr[illegible] çağdaş düzenlerin ulaşmadığı bir mertebedir.

Bu İslami anlayışın ışığında rahatlıkla şunu söyleyebiliriz: Kardeşlik ve çalışmak; hicret yurdu toplumunun binasında, en sonunda da Resûlullah (sav)'in başkanlığında, İslam'da ilk devletin kurulmasından sonra tohumu Medine'de atılan sonrada yeşerip bütün dünyanın, gölgesinde gölgelendiği büyük bir ağaç olan medeniyetin tesisinde köşe taşı mesabesindedirler.[1849]

• *Bölgecilik ve Kabilecilik Farklılıklarının Eritilmesi*

Şüphesiz bölgecilik ve kabilecilik farklılıklarını yok etmek, ırkçılığın din olarak kabul edildiği cahiliye toplumlarında hiç de kolay değildir.

Kardeşlik müessesesi, cahili çevrenin kalbî noktasından hareketle gerçek anlamda bu ayrılıkları eritmeyi hedefliyordu. Yaşadığımız çağda İslam safında bulunan hastalıklardan biri de, bölgecilik ve ırkçılık anlayışının bazı davetçilerin kalbine hâkim olmasıdır. Bu hastalıklar onlar ile İslâm'ın birlik ruhu arasına girmekte, safları zayıf düşürmekte ve hatta parçalayıp dağıtmakta ve her bir saf büyük hedeflere ulaşmak yerine kendi nefsiyle meşgul olmaktadır.

1849 El-Hicre fil-Kurani'l-Kerim, 411

Bazı İslami hareketler, bölge ırkçılığı, şahıs ırkçılığı, ülke ırkçılığı, ve ıatta şehir ve köy seviyesindeki ırkçılık hastalığına yakalanmışlardır.[1850]

Bu hastalıklar, bazı fertlerin nefislerinde gizli olan bazı nefsî hastalıklardan doğmaktadır. Bunun sebebi de Kur'an-ı Kerim ve peygamberlerin efendisi Hz. Muhammed Mustafa (sav)'in sünnetinden uzak olmaları ve bu ikisinin üzerinde terbiye almamalarıdır. Bu yüzdedir ki Müslümanlar arasındaki çekişmeler, kin, nefret ve buğuz artmış bulunmaktadır.

Bugün Müslümanların, Muhacir ile Ensar arasında gerçekleştiren kardeşliğe benzer bir kardeşliğe şiddetle ihtiyaçları vardır. İslami toplumlar bu şerefli ahlaklarla ahlaklanmadıkça, bu yüksek iman ve bu büyük fedakârlıklar seviyesine yükselmedikçe, izzet sahibi ve güçlü bir İslami hayatın başlatılması mümkün değildir. Sadece dil ile ifade edilen kardeşliğin sahte görüntüleri, kayda değer hiçbir fayda veremez.

Şüphesiz Müslüman bir fert, özellikle sıkıntıların birikip üst üste yığıldığı ve bu genişliği ile beraber yeryüzü ona dar geldiği zaman, kendisinin onları sevdiği onların da kendisini sevdikleri ve kendisinin onlara yardım ettiği onların da kendisine yardım ettikleri kardeşlerin bulunduğu şuuruna vardığı an... İşte bu durum, onun manevi ruhunu yükseltecek ve hatta onun zati gücünü arttıracak ve azim ile yola devam etmek bakımından onu en güçlü bir duruma getirecektir.

Bu kardeşliğin yokluğu, İslam safını zayıf düşürmekte ve zaman zaman Müslüman ferdi, kendisine karşı her türlü kin ve düşmanlıkları besleyen ve kendisini her taraftan kuşatan düşmanlar karşısında tek başına olduğuna dair şuur sahibi kılmaktadır. Dolayısıyla onu, bütün bu psikolojik ve maddi baskıları nasıl taşıyacağını düşünmeye sevk edecektir.[1851]

Tarih, Müslüman toplumunun daha ilk devresinde sosyal birliğinin gerçekleştirilmesinden sonra kendi düşmanlarıyla yapmış olduğu cihadı ve düşmanların planlarını yaptığı ve tuzaklarını kurduğu çok sayıda bozgunculuk girişimlerini bize aktarmıştır.

Amaçları ise, Müslüman toplumunun safları arasında fitne fitilini ateşlemek, birlik ve beraberliklerini bozmak ve toplumlarını dağıtmaktı. Fakat bu bozguncu girişimler hep hüsranla sonuçlandılar.

Çünkü o girişimler, Müslüman toplumunun iman ve sosyal terkibindeki kenetlenme ve kaynaşma kuvvetiyle çarpışıyordu. O sosyal terkibi, unsurları iç içe olan bir birlik yapan o kuvvet içerisinde eriyordu. O unsurlar öyle iç içe olmuşlar ki artık tefrikayı kabul etmez, halkaları kırılmaz ve bağları çözülmez.[1852]

1850 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 2/286
1851 Et-Tarık ilel-Medine Muhammed el-Abduh, 100-119
1852 Muhammed Resülullah, Muhammed Sadık Arcun, 3/152

• *Müslümanlar Arasındaki Kardeşlik, Manevi Temkinin Sebeplerindendir*

Şüphesiz manevi temkinin sebeplerinden biri, fertleri Rabbani terbiye ile terbiye etmek üzere çalışmak, Rabbani bir yönetici kadroyu hazırlamak, tefrika sebepleriyle savaşmak, birlik ve beraberlik usullerini almaktır.[1853]

Birlik ve beraberliğin en önemli usullerinden bazıları şunlardır: Akide birliği, İslam'a intisab ve doğruluk, hakkı istemek ve Müslüman fertlerin arasında kardeşliği gerçekleştirmek.

Safların birliğini, güçlü kaynaşmayı ve Müslüman kardeşler arasındaki kenetlenmeyi gerçekleştiren unsurların en önemlisi ise, aralarında kardeşliğin tesis edilmesidir.

Şüphesiz kardeşlik, Allah Tealâ tarafından verilen bir hediyedir. Allah Teâlâ onu; ihlaslı kullarına, samimi ve muttaki velilerine ve askerlerine verir. ***"Eğer sana hile yapmak isterlerse, şunu bil ki, Allah sana kâfidir. O, seni yardımıyla ve müminlerle destekleyendir ve Allah (cc), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştiremezdin, fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı, çünkü O, mutlak galiptir, hikmet sahibidir."***[1854]

Bu güç, tevhid akidesinin ve sonsuz İslam metodunun bizi onlarla birlikte bir araya getirdiği herkesle karşılıklı güven, sevgi, saygı ve derin duygu şuurunu meydana getiren bir iman gücüdür. Bunları da yardımlaşma, başkasını kendine tercih etme, merhamet, af, müsamaha ve dayanışma izlemektedir. Aynı zamanda bu hasletler, imanın gereği ve imandan ayrılmayan hasletlerdir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ancak müminler kardeştir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'dan korkun ki esirgenesiniz."***[1855]

Bu kardeşlik şerbetinin içirildiği kimselerden başka hiç kimse iman tadını tadamaz. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Üç haslet vardır ki o hasletler kimde bulunsa, o, imanın tadını bulmuş olur: Allah ve Resûlünün, her şeyden daha fazla ona sevimli olması, sevdiği kişiyi Allah için sevmesi ve ateşe atılmaktan tiksinip istemediği gibi küfre geri dönmekten de tiksinip istememesi."***[1856]

Kura'nı Kerim, Peygamber (sav) 'in ashabı için bizlere çok güzel bir tablo çizmektedir.

1853 Fikhut-Temkin fil-Kurani'l-Kerim, Sallabi, 253
1854 Enfal, 62-63
1855 Hucurat, 10
1856 Buhari, 16; Müslim, 43

"Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Beraberinde bulunanlar da kafirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükuya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelendirir. Allah (cc), onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vadetmiştir."[1857]

Şüphesiz Kur'an-ı Kerim bu tabloyu kendi sayfaları arasına koymakla bize, Allah Teâlâ'nın onlara yapmış olduğu ikramı haber vermektedir. Onlar, "Kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler." Şayet aralarında babaları, akrabaları ve oğulları olsa da yine kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında da merhametlidirler. İşte tahakkuk eden bu kardeşlik, dindeki kardeşliktir.

Allah için kardeşlik, Müslümanların başına gelen en ağır musibetlere karşı durmaya katkısı olan en önemli sebeplerden olduğu gibi, Allah için kardeşliğin mükemmel anlaşılması ve bu anlaşılmanın alışverişli olması da Müslüman safların birbiriyle kenetlenmesinin sağlam olmasının, güçlenmelerinin ve yerli yerinde sabit olmalarının sebeplerindendir.[1858]

Ensar'ın Faziletleri

Ensar ismiyle isimlendirilmeleri: Ensar (ra) daha önceleri bu isimle tanınmıyorlardı. İslam üzerine biat ettikleri ve muhacirleri barındırıp Allah'ın dinine ve Resûlullah'a yardım ettikleri zaman, Allah ve Resûlü onları bu isimlerle isimlendirdiler.[1859]

Ğeylan İbni Cerir'in Allah Tealâ rahmet eylesin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Enes'e şöyle dedim: 'Bana söyler misin, siz daha önce bu isimle isimlendirilmiş miydiniz, yoksa Allah Tealâ mı size bu ismi koydu?' Enes (ra), 'Aksine Allah Tealâ bu ismi bize koymuştur.' dedi."[1860]

Ensar'ın (ra), menkıbelerine ve faziletlerine gelince, menkıbeleri ve faziletleri sayılmayacak kadar çoktur. Bazıları genel (yani bütün Ensar'ın) Bazıları da Ensar'ın bazı fertlerine hastır. İşte Kur'an-ı Kerim'de varit olan menkıbeler şunlardır: Yüce Mevla onları gerçek müminler olmalarıyla vasıflandırarak şöyle buyurmaktadır: ***"İman edip de Allah yolunda hicret ve ci-***

1857 Hucurat, 29
1858 Şerhu Risale, Et-Tealim, Dr. Muhammed Abdullah el-Hatib, 396
1859 El-Hicre en-Nebeviye el-Mübareke, Abdurrahman el-Berr, 131-135
1860 Buhari, 3776

had edenleri (muhacirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır."[1861]

Rableri onları, kendisini onlardan razı olmakla müjdelemiş ve onların da Allah'tan razı olmalarını övmüştür. ***"İslam dinine girme hususunda öne geçen ilk muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur; onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur."***[1862]

Yine onları kurtuluş ile vasıflandırarak şöyle buyurmaktadır: ***"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."***[1863]

Ensar'ın menkıbeleriyle ilgili varit olan hadislerden bazıları şunlardır:

Peygamber (sav)'in Ensar'a olan sevgisi: Hz. Enes'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) karşıdan (bir düğünden) gelen kadınları ve çocukları görünce ayağa kalktı. Ve onlara minnet etmek (yani ikramda bulunmak) üzere uzun bir zaman ayakta kalarak şöyle dedi: ***'Allah için, siz bana insanların en sevimlisisiniz.'*** Bunu üç kere tekrarladı."[1864]

Ensar'ı sevmek imanın alameti, onlara buğzetmek nifakın alametidir: Bera İbni Azıb'ın şöyle rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav)'in şöyle söylediğini duydum: ***'Ensar'ı ancak mümin sever, onlara ancak münafık buğzeder. Kim onları severse Allah da onu sever ve kim onlara buğzederse Allah da ona buğzeder."***[1865]

Kim onları severse Allah'ın sevgisine nail olur, kim onlara buğzederse Allah'ın buğzuyla bedbaht olur: Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Kim Ensar'ı severse Allah da onu sever. Kim Ensar'a buğzederse Allah da ona buğzeder."***[1866]

İffet ve sabır hasletleri hakkında Ensar'a şahitlik yapmak: İffet ve sabır şerefli ahlaklardır. Onlarla ahlaklanmak kişinin aslının asil olduğuna, mürüvvetinin tam olduğuna, erkekliğinin, kereminin ve cömertliğinin kâmil olduğuna delalet etmektedir.

1861 Enfal, 74
1862 Tevbe, 100
1863 Haşr, 9
1864 Buhari, 3785 ve Müslim, 2508
1865 Buhari, 3783 ve Müslim, 75
1866 Ahmed b. Hanbel, 2/501 ve 526; Ebu Ya'l-a, 7367; Bezzar, 27922793; Mecmau'z-Zevaid, 10/39

Resûlullah (sav) her iki ahlak hakkında Ensar'a şahitlik yapmıştır. bu şahitlik ne büyük bir şahitlik ve bu şahit de ne büyük bir şahittir![1867]

Hz. Aişe (ra)'dan Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Ensar'ın iki evi arasına veya babası ile annesi arasına nazil olan (inen) bir kadına hiçbir zarar gelmez."***[1868]

Peygamber (sav)'in Ensar'a intisap etmeye rağbeti: Ebu Hureyre'den Peygamber (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Eğer Ensar bir vadide veya bir yolda yürüseler, ben de Ensar vadisinde yürürüm. Eğer hicretten olmasaydı, Ensar'dan biri olurdum."***[1869]

Peygamber (sav)'in Ensar'a, çocuklarına, eşlerine ve zürriyetlerine mağfiretle dua etmesi:

Resûlullah (sav)'in duası kuşkusuz kabul olunmuştur ki Ensar (ra) bu faziletlere nail olmuşlardır. Enes İbni Malik (ra) şöyle diyor: "Harre olayında[1870] Ensar'dan şehit olan kimseler için üzüldüm. Benim bu şiddetli üzüntüm Zeyd İbni Erkam'a ulaşmıştı. Bunun üzerine Zeyd İbni Erkam bana bir mektup yazarak Resûlullah (sav)'in şöyle dediğini duyduğunu zikrediyordu: 'Allah'ım! Ensar'ı ve Ensar'ın çocuklarını mağfiret eyle.' İbni Fadl, 'Ensar'ın çocuklarının çocuklarını da' dedi mi demedi mi diye şüpheye düşmüştür. Enes'in yanındakilerinden bazıları kendisine Zeyd'in bu hadisini sordular. O da şöyle dedi: 'Zeyd, Resûlullah (sav)'in onun hakkında, ***'Bu, Allah'ın, onun doğruluğunu izhar ettiği kişidir.'*** dediği adamdır."[1871]

Ensar'a iyilikte bulunulmasına ve onların korkutulmamalarına dair Peygamber (sav)'in vasiyeti: Ensar'ın din yolunda cihadı çok büyüktü. Dini yayma ve onu savunma hususundaki faziletleri çok açıktır. Allah yolunda çıkmaya hiçbir zorluk ve hiçbir kolaylık onlara engel olamadı. Allah Teâlâ bu durumlarını şu şekilde bildirmektedir: ***"Andolsun ki Allah, Müslümanlardan bir grubun kalpleri eğilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamber'i ve güç-***

1867 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 142

1868 Ahmed b. Hanbel, 6/257; İbni Hibban, 7267; Hakim, 4/83; Bezzar, 2806 ; Mecmau'z-Zevaid, 10/40

1869 Buhari, 3779, 7344; Ahmed, 2/410 ve Nesai, es-Sünenü'l-Kübra, 8261

1870 Harre olayı, Hicri 63 senesinde meydana geldi. Sebebi, Medine ehlinin, Yezid'in bilerek yapmış olduğu bozgunculuklardan dolayı onun biatinden el çekmeleridir. Bunun üzerine Yezid İbni Muaviye, Müslim İbni Ukbe el-Murri komutasında büyük bir ordu gönderdi. Gelen ordu, Medine ahalisini mağlup edip Medine'yi mübah kıldılar. Ensar'dan çok sayıda Müslüman şehit edildi. Enes (ra) o zaman Basra'da idi. Ensar'dan bu kadar insanın şehadet haberi ona ulaşınca çok üzüldü. Bunun üzerine Zeyd İbni Erkam-ki o zaman Kufe'de idi- Enes'i teselli etti. Hülasa, Allah'ın mağfiretine giden kimseler için bu kadar üzüntüye gerek yoktur. Dolayısıyla bu mektuptaki sözler, Enes için bir taziye oldu. (Müellif)

1871 Buhari, 4906; Müslim, 2506

lük zamanında ona uyan muhacirlerle Ensar'ı affetti. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü o, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir."[1872]

Bunlardan dolayıdır ki, Resûlullah (sav) Ensar'ı vasiyet etti. Onlardan iyilik yapanlara iyilik yapılmasını, kötülük yapanlara karşı da müsamahakâr davranılıp göz yumulmasını istedi ve onları korkutanları da tehdit etti. kısacası Resûlullah (sav) Ensar'ı hayırla tavsiye etmiştir.[1873]

Enes'ten (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: ***"Ensar benim ve emanetimin yeridirler. İnsanlar çoğalacak, onlar ise azalacaklar.***[1874] ***Ensar'dan, iyilik yapanların iyiliklerini kabul edin, kötülük yapanların da kötülüklerine müsamaha gösterin."***[1875]

Yine Hz. Enes'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) çıkıp, Ensar onu karşılayıp kendi aralarına alınca Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Muhammed'in nefsi kudret elinde olana yemin ederim ki, ben sizi seviyorum. Ensar üzerlerine düşeni yaptılar. Ama onlar için yapılacak şeyler kaldı. Onlardan iyilik yapanlara ihsanda bulunun, kötülük yapanlara karşı da müsamaha gösterin."***[1876]

Ebu Katade'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav)'in minber üzerinde şöyle dediğini duydum: ***"...Kim Ensar'a emir (vali) seçilirse, onlardan iyilik yapanlara ihsanda bulunsun ve kötülük yapanlara karşı da göz yumup müsahamakâr davransın. Kim onları korkutursa, (Peygamber (sav) kendi nefsine işaret ederek) bu iki şey arasındakini korkutmuştur."***[1877]

1872 Tevbe, 117

1873 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 150

1874 İbni Hacer şöyle diyor: "Ensar'dan olanlar azalacaklar. Yani, bunda Arap ve Acem kabilelerinin İslam'a gireceklerine dair işaretler bulunmaktadır. Onlar, Ensar kabilesinin kat kat fazlasıdırlar. Şayet Ensar'ın neslinin çoğalacağı farzedilirse bu durum diğer taifeler için de geçerlidir. Dolayısıyla onlar diğerlerine nazaran daima azdırlar. Peygamber (sav), Ensar'ın mutlak surette azalacaklarına muttali olmuş ve haber vermiş olma ihtimali de vardır. Peygamber (sav)'in haber verdiği gibi de çıkmıştır. Çünkü nesebi kesin olup da Hz. Ali'nin zürriyetinden mevcut olanlar, nesebi kesin olup Evs ve Hazrec kabilelerinden mevcut olanların kat kat fazlasıdırlar. Delilsiz olarak kendilerini onlara nispet edenlerin çokluğuna iltifat edilmez." Fethu'l-Bari, 3799 nolu hadisin şerhi. (Müellif)

1875 Buhari, 3801; Müslim, 2510

1876 Ahmed, 3/187; Nesai, Es-Sünenü'l-Kübra, 8270; İbni Hibban, 7266-2771 ve Ebu Ya'la, 3770

1877 El-Hicre en-Nebeviyye el-Mübareke, 151

3.
KONU

MEDİNE VESİKASI

Peygamber (sav), Medine'de yaşayan halklar arasındaki ilişkileri düzenleyerek bu konuda bir vesika yazdı. Tarih kaynakları bu vesikayı zikretmişlerdir.

Bu vesika veya sahife, Medine'de yaşayan bütün tarafların bağlılıklarını ve yükümlülüklerini açıklığa kavuşturmayı ve hukuki sorumluluklarını belirlemeyi hedeflemektedir.

Eski kaynaklarda bu vesikaya "kitap" ve "sahife" adı verilmiştir. Yeni araştırmalar ise ona "anayasa" adını vermişlerdir. Ziya El-Ömerî, "*Es-Siretü'n-Nebevîye Es-Sahiha*" adlı kitabında bu vesikanın varit olduğu yolları araştırmasına değinerek şöyle diyor: "Bütün bu yolların toplamı, sahih hadislerin derecesine ulaşmaktadır."[1878]

Dr. El-Ömerî bunu şöyle açıklıyor: "Şüphesiz vesikanın üslubu, vesikanın asıl ve orijinal olduğunu gösteriyor. Vesikanın nassı ve maddeleri, Resûlullah (sav)'in asrında alışılan terimler ve tabirlerden oluşmuştur. Daha sonra bu terim ve tabirlerin kullanımı azalmıştır. Ta ki, o devrin araştırmasında derinleşmeyenlere muğlak terimlere ve tabirlere dönüşmüştür.

Bu vesikada bir ferdi veya bir cemaati övecek veya yerecek yahut herhangi birini övmeye veya kötülemeye meydan verecek hiçbir nass ve madde bulunmamaktadır.

İşte bunun içindir ki, bu vesikanın sahte değil, asıl ve orijinal bir vesika olduğunu söylemek mümkün olmaktadır."[1879]

Sonra, bu vesikanın üslubu ile Peygamber (sav)'in mektuplarının üslupları arasındaki büyük benzerlik, vesikaya ayrı bir güven vermektedir.

1878 Es-Sire En-Nebeviye Es-Sahiha, El-Ömerî, 1/275
1879 Tanzimatu'rResül el-İdariye fil-Medine Salih el-Adiyy, 45

Peygamber (sav)'in Muhacir ve Ensar ile Yahudiler Arasında Yazdırdığı Belge

Bu belgenin tam metni şöyledir:[1880]

1. Madde: İşbu belge Allah'ın Resûlü Muhammed tarafından yazdırılıp Kureyş ve Yesribli mümin ve Müslümanlar ile onlarla birlikte cihad edenler arasında düzenleşmiş bir sözleşmedir.

2. Madde: Şüphesiz onlar diğer insanlardan ayrı tek bir ümmettir.

3. Madde: Kureyş'ten olan muhacirler İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi onların da diyetlerini öderler ve esirlerini fidye karşılığında kurtarırlar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adalete göre yaparlar.

4. Madde: Avfoğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine diyetlerini vereceklerdir ve kendilerinden olan her taifeyi müminler arasında adalet ve iyilikle esirlerini fidye karşılığında serbest bırakacaklardır.

5. Madde: Harisoğulları (Hazrecoğulları) İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine aralarında diyetlerini öderler ve esirlerini fidye karşılığında kurtaracaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adalete göre yaparlar.

6. Madde: Saideoğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi aralarında diyetlerini öderler ve esirlerini fidye karşılığında kurtaracaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adalete göre yaparlar.

7. Madde: Cüşemoğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi diyetlerini öderler ve her taife esirlerini fidye karşılığında kurtaracaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adelete göre yaparlar.

8. Madde: Neccaroğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi diyetlerini öderler ve her taife esirlerini fidye karşılığında kurtaracaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adelete göre yaparlar.

9. Madde: Amr İbni Avf oğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi diyetlerini öderler ve her taife esirlerini fidye karşılığında bırakacaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adelete göre yaparlar.

10. Madde: Nebitoğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzeri-

1880 Mecmuatü'l-Vesaik es-Siyasiyye, M. Hamidullah, 4147; İbni Hişam, 2/147-150

ne daha önce olduğu gibi diyetlerini öderler ve her taife esirlerini fidye karşılığında bırakacaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adelete göre yaparlar.

11. Madde: Evsoğulları İslam'ın kendilerini bulmuş olduğu hâl üzerine daha önce olduğu gibi diyetlerini öderler ve her taife esirlerini fidye karşılığında bırakacaklar. Bunu müminler arasındaki iyilik ve adelete göre yaparlar.

12. Madde: Müminler çoluk çocuğu çok ağır borç yükü altındaki kişileri bırakmazlar ve ona maruf dairesi çerçevesinde fidye veya kan bedelini verecekler. Bir mümin, diğer bir müminin azat edilmiş kölesiyle antlaşma yapmasın.

13. Madde: Müttaki müminler, bulundukları İslam toplumu içinde azgınlık eden, zulüm yapan, günah işleyen, başkasının hukukuna tecavüz eden veya müminler arasında fesat çıkaran bir kimseye karşı birlik olacaklardır ve onların elleri hep birlikte onun üzerinde olacaktır. Hatta bu kişi, içlerinden birinin oğlu olsa bile.

14. Madde: Hiçbir mümin, bir kâfir için, bir mümini öldürmez ve bir müminin aleyhine bir kâfire yardım edemez.

15. Madde: Allah'ın teminatı ve garantisi birdir. Güçlü olanlara karşı en zayıf kimseyi himaye eder. Müminler, diğer insanlardan ayrı olarak, birbirlerinin dostudurlar.

16. Madde: Bize tabi olan Yahudilere yardım ve iyi örnek vardır. Zulme uğramazlar. Onlara karşı kimseye yardım yapılamaz.

17. Madde: Müslümanların barışı birdir. Hiçbir mümin, eşit ve adaletli olmadığı müddetçe Allah yolunda savaşta diğer mümini saf dışı bırakarak sulh yapamaz.

18. Madde: Bizimle beraber savaşan bütün gaziler, birbirlerini takip ederler.

19. Madde: Müminler Allah yolunda dökülen kanları sebebiyle birbirleriyle eşittirler.

20. Madde: Takva sahibi olan müminler, hidayetin en güzeli ve en doğrusu üzeredirler. Hiçbir müşrik Kureyş'e ait bir malı ve hiçbir canı himayesi altına alamaz ve müminin aleyhinde müşrik ile mümin arasında engel oluşturamaz.

21. Madde: Kim bir mümini, ölümü hak etmediği hâlde sebepsiz yere öldürürse maktulün velisi kan haklarından vazgeçip diyete razı olmadığı müddetçe kısas uygulanacak, katil öldürülecek. Bütün müminler böyle bir kişiye karşı tek vücut hâlindedirler. Onlara tarafsız kalmak helal değildir. Hepsinin, haksızın aleyhinde birlik olmaları gerekir.

22. Madde: Bu sahifede (vesikada) yazılanları tasdik eden ve Allah'a ve ahiret gününe inanan bir müminin, bidat çıkarana yardım etmesi veya onu barındırması helal değildir. Kim böyle bir kişiye yardım eder veya onu barındırırsa, kıyamet gününde Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerindedir. Onun tevbesi ve fidyesi (farzı veya sünneti) kabul olunmaz.

23. Madde: Siz herhangi bir hususta ihtilafa düştüğünüz zaman, onun müracaat yeri Allah ve onun Resûlü Muhammed'dir.

24. Madde: Müminlerle birlikte Yahudilere de savaş açılmışsa, yahudiler müminlerle beraber savaş giderlerini karşılayacaklar.

25. Madde: Avfoğulları Yahudileri, müminlerle beraber tek bir topluluktur. Ancak Yahudilerin dini Yahudilere; Müslümanların dini de Müslümanlaradır. Müslümanların kendileri ve azatlıları İslam hukukuna göre muamele göreceklerdir. Kim bu prensiplerin dışına çıkarak zulüm eder ve günahkâr olursa, o, ancak kendisini ve ailesini helak eder.

26. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Neccaroğulları Yahudilerine aynı haklar vardır.

27. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Harisoğulları Yahudilerine de aynı haklar vardır.

28. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Saideoğulları Yahudilerine de aynı haklar vardır.

29. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Cüşemoğulları Yahudilerine aynı haklar vardır.

30. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Evsoğulları Yahudilerine aynı haklar vardır.

31. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Sa'lebeoğulları Yahudilerine aynı haklar vardır. Fakat bu prensiplerin dışına çıkmakla zulüm eden ve günah işleyen kimse, sadece kendi nefsini ve ailesini helak eder.

32. Madde: Cefne, Sa'lebeoğullarının bir koludur ve onların sahip oldukları haklara, Cefne de sahiptir.

33. Madde: Avfoğulları Yahudilerine ne haklar varsa, Şutaybeoğullarına aynı hak vardır. İyilik yapmak ayrı, günah işlemek ayrıdır.

34. Madde: Sa'lebeoğullarının azatlıları da onların sahip oldukları haklara sahiptirler.

35. Madde: Yahudilerin dostları (ev halkı ya da sırdaşları) kendilerinin sahibi oldukları haklara sahiptirler.

36. Madde: Onların hiçbiri Muhammed (sav) olmadan bu sözleşmenin dışına çıkamazlar.

37. Madde: Yahudilerin harcamaları kendi üzerine, Müslümanların harcamaları da kendi üzerlerinedir. Kim bu belgeyi kabul edene karşı savaş açarsa, diğerleri de savaş açılana yardım edeceklerdir. Sahife'yi kabul edenlerin arasında nasihat etmek ve nasihatı kabul etmek esastır. Bu hukuka riayet etmekle sevap kazanmak, onu çiğneyerek günahkâr olmak gibi değildir.

38. Madde: Hiçbir kimse, müttefiki olan bir kişinin suçu sebebiyle suçlu sayılmaz. Zulme uğrayan kimseye kesin yardım edilecektir.

39. Madde: Müminlerle beraber Yahudilere de savaş açılmışsa, müminler beraber savaş giderlerini karşılayacaklar.

40. Madde: Yesrib (Medine) şehrinin içi, bu belgeyi kabul edenler için haram ve emin bir yerdir.

41. Madde: Himaye edilen kimse, himaye eden gibidir. Ona zarar verilmez ve günahkâr sayılmaz.

42. Madde: Yesrib ehlinin izni olmadan hiçbir yerin emniyeti himaye altına alınamaz.

43. Madde: Bu sahifeyi kabul edenler arasında fesattan korkulacak bir olay veya anlaşmazlığın vuku bulması hâlinde, çözümlemek için başvurulacak yer, Allah (azze ve celle) ve Allah'ın Resûlü Muhammed (sav)'dir. Şüphesiz Allah bu sahifedeki ahdin yanındadır. (Yani Allah ve O'nun taraftarları olan müminler sahifenin içindekine razıdırlar.)

44. Madde: Ne Kureyş müşrikleri ne de onlara yardım edenler himaye altına alınamazlar. Bu belgeyi kabul edenler arasında Yesrib'e baskın yapanlara karşı yardımlaşma esastır.

45. Madde: Müslümanlar, müşrikler tarafından bir sulhe davet edildikleri zaman o sulhü kabul edip ona bağlı kalırsa, Yahudiler de o sulhü kabul edip ona bağlı kalacaklar. Eğer onlar da benzeri bir sulhe davet edilip kabul ederlerse aynı şekilde onların da müminlerin üzerinde hakları vardır. Fakat bu sulh dine karşı savaşanlarla olursa, o müstesnadır. Herhangi bir insana, tarafına düşen payı vardır.

46. Madde: Evs Yahudilerinin kendileri ve azatlıları belgeyi kabul eden diğerlerinin sahip oldukları hakka sahiptirler ve bu belgeyi kabul edenlerden sadece iyilik göreceklerdir. Bu hukuka riayet etmekle sevap kazanmak onu çiğneyerek günah kazanmak gibi değildir. Kim ne kazanırsa kendinedir. Allah Teâlâ bu sahifedeki hükümlerden razıdır, en doğru ve en iyi şekilde bu hükümleri yerine getirene mükâfatını verir.

47. Madde: Bu sözleşme hiçbir zalim ve suçluya hak kazandırmaz ve onları korumaz. Medine dışına çıkan da, içinde oturan da emniyettedir. An-

cak zulmeden ve suç işleyen müstesnadır. Allah Tealâ ve Resûlü Muhammed iyilik edip takva sahibi olan kimsenin hamisi ve koruyucusudur.[1881]

BELGEDEN ÇIKARTILAN DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Ümmet Mefhumunun Tanımı

Bu belge, çağdaş devletlerin kendi anayasalarına özenle yerleştirdikleri genel ilkeleri içermektedir. Bu ilkelerin başında ümmet mefhumunun tanınması ve belirlenmesi yer almaktadır. Belgedeki "Ümmet" terimi, bütün Müslümanları; Muhacir'i, Ensar'ı, onlara katılıp tabi olanları ve onlarla birlikte cihad edenleri kapsamaktadır. İşte bunlar, diğer insanlardan ayrı tek bir ümmettir.[1882]

Bu, Arap yarımadasının siyasi tarihinde tamamıyla yeni bir şeydi. Resûlullah (sav) bununla, kavmini kabilecilik ve kabileciliğe bağlılık şiar ve sloganından, yeni dini kabul eden herkesi bir arada toplayan ümmet şiarına ve sloganına nakletmiştir. Belge (1. ve 2. maddede) onların hakkında şöyle diyor: "Onlar bir tek ümmettirler."

Kur'an-ı Kerim ümmet tabiriyle gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hakikaten bu (bütün peygamberler ve onlara iman edenler) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse bana kulluk edin."***[1883]

Allah Teâlâ şu sözünde bu ümmetin vasat bir ümmet olduğunu bildirmekte ve şöyle buyurmaktadır: ***"İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûlün de size şahit olması için sizi mutedil (vasat) bir ümmet kıldık"***[1884]

Allah Tealâ bu ümmetin, müsbet bir ümmet olduğunu açıklamıştır. Dolayısıyla, çağında cereyan eden meselelere ve olaylara karşı, seyirci kalamaz. Aksine iyiliği emredecek kötülüğü menedecek, faziletli şeylere davet edecek ve rezilliklerden de sakındıracaktır.[1885]

"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız. Ehli kitab da inansaydı, elbet bu kendileri için çok iyi olurdu. (Gerçi) içlerinde iman edenler var; (fakat) çoğu yoldan çıkmışlardır."[1886]

1881 Mecmuatü'l-Vesaik es-Siyasiyye, 41-47
1882 Et-Tarihu'l-Siyasi vel-Askeri, Dr. Ali Muti, 169
1883 Enbiya, 92
1884 Bakara, 143
1885 Düstur'un li'l-Umme, Dr. Abdunnasır el-Attar, 9
1886 Âl-i İmran, 110

Müslüman ve mümin topluluğa ve Yesrib ahalisinden onlara tabi olanlara verilen bu isim sebebiyle Müslümanlar değişik kabilelere mensup olmalarına rağmen kendi aralarında İslam bağıyla birbirine bağlanan bu toplum olmuşlar iç içe geçmişlerdir.

Onlar kendi aralarında dayanışma içerisindedirler; zalime karşı mazluma yardım ediyor ve akrabalık, muhabbet ve himaye haklarına riayet ediyorlar.[1887]

Evs ve Hazrec taifeleri Ensar cemaati potasında eridi. Sonra Ensar ve Muhacir, Müslüman cemaati içerisinde eridiler ve bir tek ümmet oldular.[1888]

Bu ümmetin fertlerini birbirine bağlayan bağ, kan bağı değil, akide bağıydı. Dolayısıyla şuurları (algıları) birleşiyor, fikirleri birleşiyor, kıbleleri ve yönleri birleşiyordu. Onların velası (dostlukları/yardımları) kabileciliğe değil, Allah Teala'ya idi. Başvuru mercileri örf değil şeriattı. Onlar bütün bunlarla diğer insanlardan ayrılıyorlardı. Bu bağlar Müslümanlara özgü olup, Yahudileri ve müttefikleri kapsamıyordu. Kuşkusuz dinî cemaatin diğer cemaatlerden ayrı olması, hedeflenen bir durumdu ve daha fazla birbiriyle kenetlenmesini ve kendi omurgası üzerinde durup, yükselmeyi hedefliyordu.[1889]

Bu durum, ümmetin on altı veya on yedi ay Beytü'l-Makdis'e yönelmesinden sonra Kâbe'ye yönelmesindeki ayrılığını da apaçık ortaya koymaktadır. [1890]

Peygamber (sav), kendisine tabi olanları birçok şeyde diğer insanlardan ayırmaya devam ediyor ve bu ayrımdan maksadın, Yahudilere muhalefet olduğunu açıklıyordu. Mesela Yahudiler mestlerle namaz kılmıyorlardı. Resülullah (sav) ashabının mestlerle namaz kılmalarına izin verdi. Yahudiler beyaz saçları boyamıyorlardı. Müslümanlar, beyazlaşmış saçlarını kına ve keten (çivit otu)[1891] ile boyuyorlardı. Yahudiler aşura günü oruç tutarlardı; Peygamber (sav) de tutuyordu. Sonra Yahudilere muhalefet etmek için, ömrünün sonlarında aşura ile birlikte aşuradan bir gün öncesini de tutmaya azmetti.[1892]

Sonra Peygamber (sav), Müslümanlar için başkalarına muhalefet ve onlardan ayrılma ilkesini koyarak şöyle buyurdu: ***"Kim kendini bir kavme benzetirse, onlardandır."***[1893]

1887 Et-Tarihu's-Siyasi vel-Hadari, Dr. Es-Seyyid Abdulaziz Salim, 100
1888 Kidetu'r-Resûl es-Siyasiyye vel- Askeriyye, Ahmed Ratib, 93
1889 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/293
1890 Tarihu Halife, İbni Hayyat 23 24 ve Siretu İbni Hişam, 1/550
1891 Bu ot ile saç vs. boyanır. Eskiden mürekkep yapmakta kullanılırdı. Dağlık bölgelerde yetişir. (Yazar)
1892 Es-Sire en-Nebeviye es-Sahiha, 1/293
1893 Ebu Davud, 4031 ve İbni Humeyd, 848

Diğer bir hadiste de şöyle buyurmaktadır: ***"Kendinizi Yahudilere benzetmeyin."***[1894] Bu konuda çok sayıda hadis bulunmaktadır. Bu hadisler, Müslümanların diğerlerinden ayrı olmaları ve başkalarından üstün olmaları manasını ifade etmektedir.

Şüphesiz başka milletlere benzemek ve onları taklit etmek, izzete ve kâfirlerden üstün olma ilkelerine terstir. Fakat bu ayrışma ve üstünlük, Müslümanlar ile başkaları arasında hiçbir zaman kapalılık teşkil etmez. Çünkü İslam toplumu açık bir toplumdur, genişlemeyi kabul eder ve akidesine inanan herkesi bir arada toplama gücüne sahiptir.[1895]

Bu belge, Yahudileri İslam devleti vatandaşlarından bir parça ve unsurlarından bir unsur kabul etmiştir. Çünkü bu belgenin 16. maddesinde şöyle denilmiştir: "Bize tabi olan Yahudilere yardım ve iyi örnek vardır. Zulme uğramazlar; onlara karşı kimseye yardım ve yataklık yapılamaz." Sonra bu hüküm 25. ve sonraki maddelerde daha açık ve net bir şekilde açıklanmaktadır. Çünkü o maddelerde açık bir şekilde şöyle ifade edilmektedir: "Avfoğulları Yahudileri, müminlerle beraber bir tek ümmettir..."

İşte bununla görülüyor ki, İslam kendi diyarında yaşayan kitap ehline vatandaş olarak itibar etmiş ve onlara düşen görevleri yerine getirdikleri müddetçe Müslümanlarla birlikte eşit vatandaş saymıştır. O hâlde din değişikliği belgedeki hükümler gereğince vatandaşlık ilkesinden mahrum bırakmaya sebep değildir.[1896]

• Problemlerin Çözümünde En Yüksek Merci Yüce Allah ve Resûlü (sav)'dir

Bu sözleşme belgesi, Medine'de vuku bulacak her problemin çözümünün Allah'a ve Resûlü (sav)'e havale edilmesini sağlamıştır. Bu belge, 23. maddede ihtilaflı meselelerin çözümünün merciini açık ve net bir şekilde zikretmiştir. O maddede şu ifadeler yer almaktadır: "Siz herhangi bir hususta ihtilafa düştüğünüzde onun çözümü için müracaat yeri Allah ve O'nun Resûlü Muhammed'dir."

Bunun içeriği ve taşıdığı anlam açıktır. Bu da, Medine'ye hâkim olacak ve ihtilafları çözecek dinî bir yüksek otoritenin olmasının tekididir. Hedef ise yönetimlerin çokluğu sonucunda meydana gelebilecek karışıklıkları önlemektir. Bu içerik ve anlam, aynı zamanda Resûlullah (sav)'in devlet başkanı olmasının zımnen tekididir.[1897]

1894 Nesai, 8/137 ve Ebu Ya'l-a, 681
1895 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/293,
1896 Nizamü'l-Hüküm, Zafir el-Kasimi, 1/37
1897 Et-Tarihus-Siyasi vel-Hadari, Seyyid Abdul Aziz, 112

Bu sahife, şu üç otoritenin; yasama, yargı ve yürütmenin kaynağını belirlemektedir. Resûlullah (sav)'in, yeni devlet aracılığıyla Allah Tealâ'nın hâkimiyetini gerçekleştirmesinin, Allah Teâlâ'ya kulluk yapmasının kendisidir. Zira onunla tevhit gerçekleşiyor ve din kaim oluyor. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"... Hüküm sadece Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte doğrusu din budur fakat insanların çoğu bilmezler."***[1898] Yani; rububiyet, akaid, ibadetler ve muamelelerdeki gerçek hüküm sadece Allah'a aittir. Allah Teâlâ, o hükmü seçtiği resûllere vahyediyor. Hiçbir beşer; kendi görüşü, hevası, aklı, istidlali, içtihadı ve istihsanı (bir şeyi güzel görmesi) ile onda hüküm yürütemez. Bu kaide, zaman ve mekânın değişimiyle değişmeyen bütün resûllerin dilleriyle ifade ettikleri Allah Teâlâ'nın gönderdiği dinin esasıdır.[1899]

Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'ya ubudiyeti ve O'nun hâkimiyetini gerçekleştirmek için inmiştir.

"(Resûlüm) Şüphesiz ki kitabı sana hak olarak indirdik. O hâlde sende dini has kılarak kulluk et. Dikkat et, halis din sadece Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler, 'Onlara bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz.' Dediler. Doğrusu Allah ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseleri doğru yola iletmez." [1900]

"Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana kitabı hak ile indirdik; hainlerden taraf olma." [1901]

Kitabın indirilmesindeki amaç nasıl ki ubudiyetin gerçekleştirilmesi ise, aynı şekilde hâkimiyetin tatbiki de amaçtır. Nasıl ki ibadet ancak indirilen vahiy yoluyla oluyorsa, aynı şekilde indirilen şeriat ile veya indirilen şeriatta aslı olan bir şey ile hüküm etmemek de uygun değildir.[1902]

Şüphesiz hâkimiyeti gerçekleştirmek, ubudiyeti gerçekleştirmek demektir. İnsanların ve cinlerin onun için yaratılmış oldukları gayeyi yerine getirmektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."*** [1903]

Bu belgedeki 43. madde gereğince Yahudiler dâhil Medine sakinlerinin her konuda müracaat etmeleri zorunlu değildi. Aksine sadece olay ve ihtilaf onlarla Müslümanlar arasında olduğu zaman zorunlu idi. Ama özel me-

---

1898 Yusuf, 40
1899 Tefsirul-Menar, 12/309
1900 Zümer, 23
1901 Nisa, 105
1902 El-Hukmu vet-Tahakküm fi Hitabil-Vahy, 1/433
1903 Zariyat, 56

selelerinde ve kişisel hâllerde, Tevrat'a müracaat edip Ahbarlar (Tevrat'ı bilenler) aralarında hüküm vereceklerdi. Fakat istedikleri zaman aralarında hüküm vermek için Peygamber (sav)'e müracaat edebilirlerdi. Kur'an-ı Kerim, Peygamber (sav)'i aralarında hüküm vermesini kabul etmek ile onları Yahudi âlimlere göndermek arasında serbest bırakmıştır.

"Hep yalana kulak verir, durmadan haram yerler. Sana gelirlerse, ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir zaman zarar veremezler ve eğer hüküm verirsen, aralarında adaletle hükmet. Allah adil olanları sever."[1904]

Yahudilerin Resûlullah (sav)'i hâkim kılmak istedikleri meselelerden biri, Benî Nadir yahudileri, Benî Kureyza Yahudilerinden daha üstün sayılıyorlar, dolayısıyla kendilerinden öldürülenler için Benî Kureyza'dan kat kat kan diyeti talep ediyorlardı. Medine'de İslam zuhur edince Benî Kureyza, diyeti kat kat ödemekten imtina edip diyet hususunda eşitliği talep ettiler.[1905] Bunun üzerine şu ayeti kerime indi: ***"Tevrat'ta onlara cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve yaralara karşılıklı ödeşme yazdık. Kim hakkından vazgeçerse ona keffaret olur. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar zalimlerdir."***[1906]

Bu belgenin 43. maddesi şunu öngörmektedir: "Bu sahifeyi kabul edenler arasında, fesattan korkulacak bir olay veya anlaşmazlığın vuku bulması hâlinde, çözümlemek için başvurulacak yer, Allah (azze ve celle) ve Allah'ın Resûlü Hz. Muhammed'dir." Böylece Resûlullah (sav); herkesin müracaat edeceği, yürütme gücü olan ve Allah'a ve Resûlüne yönelik yüksek bir merkezî yargı otoritesi olmuştu. Çünkü Allah Teâlâ'nın emirlerine itaat etmek farz ve tatbik edilmesi bağlayıcı olduğu gibi, Resûlullah (sav)'in emirleri de Allah'tandır ve itaat edilmesi farzdır.[1907]

Bununla da Resûlullah (sav), devlet başkanı ve aynı zamanda yargı, yürütme ve yasama organlarının başkanı olmuştur. Resûlullah (sav), Allah Tealâ'nın şeriatını tebliğ etmekle mükellef olan ve Allah'ın kelamını tefsir eden Allah'ın elçisi olması sıfatıyla her üç organa hükmeden resûl ve devlet başkanı olma sıfatıyla da yürütme organının başkanlığını yaptı.

Resûlullah (sav), belgedeki naslara göre ve: "Onlardan hiçbiri, Muhammed'in izni olmadan bu sözleşmenin dışına çıkamaz." hususunu takrir eden 36. maddedeki sahife nassının kapsadığı (Medine'de mevcut olan) değişik grupların ittifakıyla devlet başkanı olmuştur.

1904 Maide, 42
1905 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 1/291
1906 Maide, 45
1907 Devletü'r-Resûl minet-Temkin ilet-Temkin, 418

Yahudilerin, Kureyş veya diğer düşman kabilelerle antlaşma yapamayacakları konusunda bu maddenin tesiri büyüktü.

Ayrıca orada, bunun çok uzağına giden ve bundan daha açık ve net olan 44. madde bulunmaktadır. Çünkü bu madde şunu ikrar ediyor: "Ne Kureyş müşrikleri ne de onlara yardım edenler, himaye altına alınmazlar."

Ayrıca Resülullah (sav)'in ismi dışında hiçbir şahsın adı belgede geçmemiştir.[1908]

Yeni Devletin Sınırları

Belgenin 40. maddesinde şu ifadelere yer verilmektedir: "Yesrib şehrinin içi, bu belgeyi kabul edenlere haram bir yerdir." Esas haram olan şey, ağaçların kesilmemesi ve kuşlarının öldürülmemesidir. Bu hüküm ağaçlar ve kuşlar için ise, mallara ve canlara ne dersin?![1909]

Gerçekten bu belge, devletin işaretlerini belirlemiştir: Bir tek ümmettir; bir bölgedir. (O da Medine'dir.) Kendisine müracaat edilecek ve Allah Tealâ'nın indirdiğiyle hükmedecek otorite sahibi bir yönetimdir.

Şüphesiz Medine, İslam devletinin coğrafyasının başlangıcı, hareket noktası ve bu coğrafyanın ondan başlayıp genişleyeceği daire merkezidir. Ta ki, meydana gelebilecek karışıklıklara bir sınır konulsun, barış ve genel güvenlik her tarafa hâkim olsun.

Peygamber (sav), her tarafta Medine hareminin hudutlarına işaretler koymaları için ashabını gönderdi. Medine hareminin hudutları, doğu ve batı tarafında her iki "labed" ('Harre' denilen her iki taşlık bölge) arası, Medine'nin kuzeyinde yer alan "Sevr" dağı[1910] ile güneyde yer alan "Ayr" dağı arasında kalan bölgedir.[1911]

Sonra fetihlerin genişlemesi ve fethedilen memleket halklarının İslam'a girmeleriyle birlikte İslam devletinin sınırları da genişledi. Ta ki yerden, denizden ve hava sahasından geniş bir alanı kapsadı.

Batıda Atlas Okyanusu'ndan, batı ve güney Avrupa'nın geniş bölgelerinden ve Asya kıtasının batı ve güneyindeki geniş bölgelerden; doğuda Çin ve Rusya'nın çoğu bölgelerine ve Afrika kıtasının kuzey ve orta bölgelerinin tamamına yayıldı.[1912]

1908 Age, 420
1909 Nizamü'l-Hüküm, Zafir el-Kasimi, 1/38
1910 Bu dağ, Uhut dağı arkasında yer alan kırmızımsı küçük bir dağdır. Mütercim
1911 Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Ayr ile Sevr arasındaki bölge Medine haremidir. Allah'ın laneti bu hudutlar içerisinde olay çıkaranları barındıranın (yardım ve yataklık edenin) üzerine olsun." Buhari, 6755
1912 Devletu'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 411

Devletin sınıları her zaman açıktır ve coğrafi veya siyasi sınırlarla sınırlı değildir. Devletin başkentinden (Medine'den) başlamakta ve yerkürenin tamamını kapsayacak kadar genişlemektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Musa kavmine dedi ki: 'Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona vâris kılar, sonuç (Allah'tan korkup günahtan) sakınanlarındır."***[1913]

Aynı zamanda ümmet mefhumu da açıktır. Sadece bir grubun uzerine bina edilmiş değildir. Aksine bu, beşeriyeti kapsayacak şekilde uzun ve geniştir. Tabii, eğer beşeriyet, Allah Teâlâ'nın kendi mahluklarına ve nerede olurlarsa olsunlar tüm Âdemoğullarına seçtiği ve razı olduğu dini kabul erderlerse...

İslam devleti, ulusal mesajın devletidir. Yeryüzünde yaşayan herkesin onda payı vardır. Bu devlet, cihad vesilesi ile genişlemiştir.[1914]

İnsan Hakları ve Özgürlükler

Şüphesiz ki bu belge, açık ve net bir şekilde Resûlullah (sav)'in, bu belgedeki maddelerin oluşturmasındaki ve tarafların birbirleriyle olan alakalarını belirlemedeki maharetine ve kahramanlığa delalet etmektedir. Çünkü maddeleri, birbiriyle gayet irtibatlı ve kapsamlıydı. O zaman Medine'deki olaylara çare ve ilaç olmaya selahiyeti vardı.

O bölgede insanlar arasında mutlak adaleti ve eşitliği gerçekleştirecek ve insanoğlunun, değişik renklerine, dillerine ve dinlerine rağmen her türlü hak ve hürriyetlerden faydalanmalarını sağlayacak kaideler ve ilkeler bulunmaktadır.[1915]

Üstad Muhammed Selim el-Avva şöyle diyor: "Bu anayasanın ihtiva ettiği ilkelerle halen evrensel olarak amel edilmektedir. Bugüne kadar bilinen değişik nizam ve düzenlerde hep yerini korumuştur ve galiba bu şekilde de devam edecektir. Resûlullah (sav)'in ortaya koyduğu bu ilk siyasi vesikada yer alan ilkelere insanlar ancak asırlar sonra ulaşabilmişlerdir."[1916]

Bu vesika; inanç hürriyeti, ibadet hürriyeti, güvenlik hakkı vs. gibi hürriyetlerin güvence altında olduğunu ilan etmiştir. Bu bağlamda din hürriyeti de güvence altına alınmıştır: "Müslümanların dini Müslümanlara ve Yahudilerin dini de Yahudileredir."

1913 A'raf, 128
1914 Age, 412
1915 Age, 420
1916 Nizamu's-Siyasi fil-İslam, Ebu Faris, 65

"Dinde zorlama yoktur. Artık doğruluk ve eğrilik birbirinden ayrılmıştır. O hâlde kim tağutu reddedip Allah'a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah işitir ve bilir."[1917]

Bu vesika, bu ilkeye muhalefet eden ve bu kaideyi bozan kimseyi azapla ve helak olmakla korkutmuştur. Bu vesika, insanlar arasında adaleti gerçekleştirmeyi ve eşitlik ilkesini yerleştirmeyi açık ve net bir şekilde ifade etmiştir.

Şüphesiz, İslam devletinin, insanlar arasında adaleti ikame etmesi ve bedensel veya ona mali yük yüklemeden hakkını arayan her insanın en çabuk ve en kolay yol ile hakkına ulaşması için önündeki bütün engelleri kaldırması, bütün yolları açması ve kolaylaştırması vaciptir.[1918] Yine hak sahibinin hakkına ulaşmasına engel olabilecek her vesileyi menetmesi ve ortadan kaldırması vaciptir.

İslam dini, dillerine veya vatanlarına yahut toplumsal durumlarına bakılmadan insanlar arasında adaleti sağlamayı ve adaleti yerleştirmeyi yöneticilere vacip kılmıştır. Yönetici, birbirine hasım olan kimselerin arasında adaletli davranacak ve hak ile hüküm edecektir. Aralarında hükmettiği kişilerin dost veya düşman, zengin veya fakir, işçi veya işveren olmaları onu asla ilgilendirmemeli ve etkilenmemelidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış)'tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir."***[1919]

Bunun manası şudur: Bir kavme olan kin ve buğzunuz sizi onlara zulüm etmeye sevk etmesin. Bunun aksi gereği de şudur: Bir kavme karşı olan sevginiz sizi onlara meyletmeye ve taraf tutmaya sevk etmesin.[1920]

Mevdudi, ***"İşte onun için sen (tevhide) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: 'Ben Allah'ın indirdiği kitaba inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işlediklerimiz de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır."***[1921] ayeti kerimesini yorumlarken şöyle diyor: "Yani, ben hiçbir düşmanlık olmaksızın insafla emrolundum. Birinin lehine veya aleyhine taassup etmek benim şanım değildir. Bütün in-

1917 Bakara, 256
1918 En-Nizamü's-Siyasi fil-İslam , Ebu Faris, 58
1919 Maide, 8
1920 Age, 52
1921 Şura, 15

sanlarla olan ilişkim eşittir. O da adalet ve irşat alakasıdır. Ben, haklı olanın yanında, haksız olanın karşısındayım. Benim dinimde, kim olursa olsun hiç kimseye imtiyaz yoktur. Akrabalarıma başka haklar, yabancılara da ayrı haklar yoktur. Benim yanımda büyüklere, küçüklerin elde edemeyecekleri belirleyici özellikler yoktur. Günah ve suç herkes içindir. Helal, hepsine helaldir; haram, hepsine haramdır; farz da hepsine farzdır. Hatta ben bile ilahî kanun sultasından müstesna değilim."[1922]

Müslüman toplumun terbiyesi ve terbiye metodunun ihtiva ettiği özellikleriyle insanlığın liderliğine ve önderliğine hazırlanması, adalet kanunu ve adaleti; fertler, cemaatler, ümmetler ve halklar arasında ayakta tutulması ilkesiyle çepeçevre çevrilmiştir. Çünkü adaletin her yeri kapsaması, başarılı bir yönetim kadrosunun direğidir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutun. Kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) İster zengin olsunlar, ister fakir olsunlar, Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, büker (doğru şahitlik etmez) yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır."***[1923]

Bu ayet, Müslüman önder toplumun, en mükemmel şekli ve en mükemmel hâli üzerine adaleti gerçekleştirmek ile yükümlülüğü hususunda açık ve net bir Kur'an nassıdır. Kendi nefsine ve en yakın akrabalarına karşı adalet, kendisi dışındaki kişi ve en uzak olan kimselere karşı uygulanan adalet gibidir.

Yukarıda geçen ayette "olun" manasındaki "kûnû" bütün fertleriyle ve topluluklarıyla, Allah Tealâ'nın mülkü olan yeryüzünün neresinde bulunurlarsa bulunsunlar ve birbirine yakın olsunlar veya uzak olsunlar, hangi memleketlerde ikamet ederlerse etsinler, bütün Müslüman topluma emirdir.

Bu emir, oluşum emridir. Maddesiyle (içindeki harflerle) hayatta adalet metodunu ve mekanizmasını devreye sokmak için harekete geçmeyi, hazırlanmayı, bağlanmayı ve bağlayıcılığı bize bildirmektedir. "Titizlikle ayakta tutun." ifadesi mübalağa sigasıyla gelen "Kavvamine" lafzında, kendisine verilen bütün maddi ve manevi gücüyle adaletin işaretlerini ikame etmek için kalkıp harekete geçmek gibi, Müslüman toplumun üzerinde olması vacip olan vazifeye ince bir işaret bulunmaktadır. Dolayısıyla Müslüman toplum, toplumsal adaletin direklerini yerleştirip sağlamlaştırma yolunda ça-

1922 El-Hükumetü'l-İslamiyye, 202
1923 Nisa, 135

lışmak için var gücünü harcamaya ve yürümeye çabalayıp sıçrama hususlarında azmin kollarını sıvayacaktır.

Şüphesiz Kur'an-ı Kerim, -ki o Müslüman toplumun anayasasıdır- adalete yapışmaya teşvik ettiği üslubunda hayatın eteklerinde (kenarlarında) durmuyor. Aksine her yoldan insan kalbinin derinliklerine iniyor ve insan kalbinin, adaleti ikame etme hususunda, zenginliği ve bol serveti için zengine yalan sevgi gösterip yaltaklanan bir duyguya boyun eğmesini veya merhamet duygusuna sevgi gösterip yaltaklanmasını kabul etmiyor. Merhamet duygusuna kapılıp fakirliğinden dolayı fakire merhamet etmesi, dolayısıyla hakka karşı ondan sadır olan zulmü görmezden gelerek adaletin boynunu ondan çevirmesi uygun değildir. Kur'an-ı Kerim bu durumu da kabul etmemektedir.

Kur'an-ı Kerim bununla, zenginin zenginliğinin ve malının bolluğu sebebiyle sahip olduğu izzete ve Müslüman toplumun fakire karşı zenginin zulmüne meyletmesine de razı değildir. Kur'an-ı Hakîm, Müslüman toplumun hevaya göre meyletmesinden ve duygulara boyun eğmesinden, dolayısıyla adaletten sapıp hakkı savsaklamaktan ve ondan yüz çevirmekten de razı olmaz.

Yukarıdaki ayetin kardeşi de aynı üslup ve aynı lafızların tertip ve düzeniyle gelmiştir ki, adaleti en mükemmel vechiyle ikame etme suretini (tablosunu) tekmil etsin. Adalet ölçülerinde, sevenin ve buğzedenin, yakın olanın ve uzak olanın dost olanın ve düşman olanın eşit olmaları gerekmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan bir davranıştır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilendir."***[1924]

Bu ayette hitap şekli "olun" manasına gelen "kûnû"emir fiilidir ki bu, adaleti, insanların önderliği ve rehberliği kendisine bağlanan Müslüman toplumun ahlakının tabiatı yapmaktadır. Bu tablo diğer ayetteki tablonun aynısıdır. Çünkü adalet Müslüman toplumunun taşıdığı ve hayatlarında insanlara eda edecekleri büyük emanettir.[1925]

Her iki ayette öyle bir değişiklik vardır ki, hayatın her yanını kapsayan sonuncu ve sonsuz risaletin asıllarından bir asıl olması itibariyle adaletin dağınık olan yerlerini bir araya toplamıştır.

1924 Maide, 8
1925 Muhammed Resûlullah, 3/142

İlk ayette, Müslüman topluluğa verdiği emirde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler/ titizlikle adaleti ayakta tutanlar."*** Velev ki onda buğuz ve düşmanlığın bütün duygularının bırakılıp terkedilmesi olsa bile...[1926]

Eşitlik ilkesine gelince, belgede eşitlikle ilgili açık ve net olan birçok nas varit olmuştur. Bazıları şunlardır:

"Müminler, Allah yolunda dökülen kanları sebebiyle birbiriyle eşittirler."

Eşitlik ilkesi, İslam'ın destekleyip kabul ettiği genel ilkelerden biridir. Bu ilke, Müslüman toplumunun binasına katkısı olan ilkelerden biridir. Bu modern çağda birçok kanun bu ilkeyi kabul etmiştir.

Eşitlik ilkesini tekit amacıyla Kur'an-ı Kerim 'de şöyle buyurmaktadır:

"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, ondan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır."[1927]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Ey insanlar! Şüphesiz Rabbiniz birdir. Babanız birdir. Arab'ın Acem'e, Acem'in de Arab'a; kırmızının siyaha, siyahın da kırmızıyla üstünlüğü yoktur. Üstünük ancak takva iledir. Ben tebliğ ettim mi?"***[1928]

Şüphesiz bu ilke, eskiden birçok halkı İslam'a çeken en önemli ilkelerdendir. Bu eşitlik ilkesi, ilk Müslümanlar için güç kaynaklarından biri idi.[1929]

Burada eşitlikten maksat, bazı kandırılmış kimselerin yüksek sesle bağırıp çağırdıkları ve bunu adalet olarak gördükleri gibi, hayatın her alanında ve bütün insanların arasında (genel bir eşitlik) değildir.[1930]

Çünkü mevhibe ve yeteneklerdeki ihtilaf ve derecelerdeki ihtilaf, yaratılış amaçlarından biridir.[1931]

Eşitlik; kök, cins, renk, servet, makam, şan, şöhret, ve başka şeyler sebebiyle ayrım yapmaksızın şeriat ve yargı karşısında insanların alışverişlerinde, bütün İslami hükümlerde ve genel haklarda gelmektedir.[1932]

İslam nazarında, hâkim, mahkum, erkekler, kadınlar, Arap, Acem, beyaz ve siyah bütün insanlar eşittir. İslam; köken, renk veya nesep yahut sınıf sebebiyle insanlar arasında oluşan ayrımcılıkları lağvetmiştir.

1926 Age, 3/145
1927 Hücurat, 13
1928 Ahmed, 5/411
1929 Mebadiu Nizami'l-Hükmi fil-İslam, Abdul Hamid Mütevelli, 358
1930 Ahkamü'l-İslamiyye ve Üsüsüha, Meydani, 1/624,
1931 Mebadiu İlmi'l-İdare, Muhammed Nureddin, 116
1932 Fikhu't-Temkin, Ali M. Sallabi, 463

Hükmedenler ile hükmedilenlerin hepsi şeriat nazarında eşittir. Bu sebebledir ki ilk İslam devleti, insanlar arasında bu ilkeyi tatbik etmek için çalışıyordu ve şu hususlara riayet ediyordu:

– Şüphesiz eşitlik ilkesi ibadettir. Bu ilkeyi tatbik eden kimse, kâinatın yaratıcısı olan Allah (azze ve celle) tarafından mükâfatlandırılıyor.

– Sınıfsal örf, kabilecilik, ırkçılık, kavmiyetçilik, ülkecilik, bölgecilik, ve insanlar arasındaki eşitlik ilkesini yok eden sloganlar ve semboller itibarlarını kaldırıp, üstünlük için bunların yerine ilahî ölçü olan takvayı yerleştirmek.

– Hepsinde fırsatlar denkliği ilkesine riayet etme zorunluluğu... Hiç kimsenin makamına, şanına, şerefine, hükmüne veya hasebine ve nesebine itibar edilmez. Fırsatlar herkes içindir ve herkes; imkânlarına, yeteneklerine, uygunluğuna, mevhibelerine, gücüne ve verimine göre değerlendirilir.

– İslam devletinin tebaası arasında eşitlik ilkesinin tatbik edilmesi, Müslümanların safını güçlendirir, sözünü birleştirir ve akide, metod ve ilke için yaşayan, birbirine karşı merhametli ve birbirine kenetlenmiş bir toplum doğar.[1933]

Bu vesika, devletin muhtaç olduğu anayasal, idari ve ferdin devletle olan ilişkileri gibi düzenlemeleri en mükemmel şekliyle ihtiva etmektedir.

Medine'de on sene içinde inen Kur'an, Müslümanlara hep hayat programını ve metodunu çiziyordu ve hüküm ilkelerini, siyaset ve toplum işlerinin kurallarını, helal ve haram hükümlerini, hak alıp verme esaslarını yerleştirip sağlamlaştırıyordu. Şerefli sünnet de bunu destekliyor, sağlamlaştırıyor ve insanları aydınlatmak ve gözleri önüne sermek suretiyle onu detaylandırıyordu.

Bu vesika, anayasal düzenlemelerde geniş hatlar çizmiştir ve müsamaha, adalet ve eşitlik konularında büyük bir özveriyle Müslümanların kendileriyle beraber ikamet eden yabancılarla olan bağlantısını belirleyen sözleşmelerin zirvesinde yer almaktadır. Özellikle de bu vesikanın, tescil edilen ve yakın bir zamana kadar ve İslam'dan önce kabilecilik ve ırkçılığının esiri olan ve varlıklarını ancak başkasına galip olmanın, onlara musallat olmanın ve başkalarının haklarına ve eşyalarına uygulanan İslam'ın ilk vesikası olarak düşünüldüğünde, sözleşmelerin zirvesinde yer alması daha da net bir şekilde ortaya çıkacaktır.[1934]

Bu vesikada, bu günün insanın uygarlık gösregesi olarak kabul edilen

---

1933 Fikhu't-Temkin, 466

1934 Süverün ve İber Mine'l-Cihadi en-Nebeviyye Fil-Medine, Dr. Muhammed Fevzi Feydullah, 219

ve insan üzerine bina edilen insan hakları evrensel beyannemeisinden asırlar önce insana lazım olan bütün hakları vermiştir. Acaba bu gün sözde beyannemeden ne kadarı uygullanabiliyor?[1935]

MEDİNE'DE YAHUDİLERİN TUTUMU

Resûlullah (sav)'in risaletinin doğru olduğuna dair Yahudilerin yanında kesin, parlak ve açık deliller bulunmaktaydı. Fakat bu durum, Resûlullah (sav)'e ve onunla birlikte iman edenlere karşı inatlarını, düşmanlıklarını, böbürlenmelerini, kinlerini ve kıskançlıklarını artırdı. Hz. Safiyye Binti Hüyyey İbni Ahtab'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Babamın çocukları arasında en sevimlisi bendim. Hem babam hem de amcam Ebu Yasir beni çok severlerdi. Çocuklarıyla birlikte onlarla karşılaştığımda onları değil de, hep beni yanlarına alırlardı.

Resûlullah (sav) Medine'ye gelip Kuba'da Amr İbni Avf oğullarına misafir kalınca, babam Hüyyey İbni Ahtab ile amcam Ebu Yasir İbni Ahtab sabah erkenden onun yanına gittiler ve ancak gün batımıyla geri döndüler. Onlar gelirlerken yavaş ve ağır yürüyorlardı, gevşeklik ve yorgunluktan neredeyse düşeceklerdi. Daha önce yaptığım gibi, yine onlara güldüm ve coştum ama hiçbiri bana iltifat etmedi. Ayrıca hüzün ve keder içindeydiler.

Amcam Ebu Yasir'in, babam Hüyyey İbni Ahtab'a şöyle dediğini duydum: "Gerçekten o mu?" Babam: "Evet, vallahi o." dedi. Amcam: "Onu tanıyor ve ispat ediyor musun?" Babam: "Evet." dedi. Amcam: "Peki ona karşı nefsinde ne geçiyor?" Babam: "Vallahi hayatta kaldığım sürece, ona düşman olmak." dedi.[1936]

Yahudiler, Resûlullah (sav)'in suratını çirkin göstermek, insanları ondan nefret ettirmek ve kendisi ile insanlar arasındaki güveni sarsmak ve kaldırmak amacıyla Resûlullah (sav) ile onunla beraber iman edenlerin üzerine yaygara ve propaganda saldırılarına geçtiler. Yahudiler, kendi çıkarlarına ve Yahudi cinsi hariç bütün insanları hakir görme ve onlara hükmetme üzerine kaim olan değiştirilmiş sahte akidelerine karşı bu dinin tehlike arzedeceğinin farkına vardılar. Çünkü bu din, tevhit akidesine davet etmek için gelmiştir. Onlar ise "Üzeyr Allah'ın oğludur." Diyorlar. Bu din beşer cinsinin fertleri arasında eşitlik olmasına, hiçbir halkı diğer bir halka ve hiçbir cemaati diğer bir cemaate üstünlük taslamamaya davet etmektedir. Onlar ise kendilerini Allah'ın seçilmiş halkı görüyor, diğer beşerî cinslerden kendilerini üstün tutuyor ve diğer kavimlerin kendilerinden daha altta olduklarını gözüyle bakıyorlar.[1937]

1935 Hicretü'r-Resûl ve Sahabetihi, Cemel-, 261
1936 İbni Hişam, 1/518-519
1937 Es-Sire m a el-Yehud, Muhammed Ebu Faris, 1/31

İşte bundan dolayıdır ki Yahudiler, vesikanın maddelerine bağlı kalmadılar. Peygamber (sav)'in peygamberliği konusunda şek ve şüpheler oluşturmaya başladılar. Resûlullah (sav)'i zor duruma düşürmek için çok sayıda soru sordular, hile ve sahtekarlık yaparak müminleri kandırmaya çalıştılar.[1938]

Bunların dışında, daha birçok kirli ve çirkin işlerde de bulundular.

Yahudilerin Dâhilî Cepheyi Parçalama Girişimleri

Yahudilerin İslam ile savaşlarındaki kirli amaçlarından biri, Müslüman safını parçalamak ve Müslümanların arasındaki sevgi bağlarını koparmakla Müslüman safını bozmak için sürekli girişimlerde bulunmaktı. Bunu da dâhilî fitneleri, cahiliye sloganarını, bölgecilik naralarını, kavmiyetçilik ve kabilecilik davalarını uyandırmak ve faaliyete geçirmek, birbirine alışan, birbiriyle kaynaşan ve birbirlerini seven kardeşlerin arasına hilelerle fitne sokmaya çalışmak ile yapıyorlardı.

Oysa Müslümanlar; birbirlerini sevmede, birbirlerine meyletmede ve birbirlerine karşı merhamet duymada bir tek vücut gibidirler. Vücuttan bir yer biraz ağrıdığı zaman, bütün azalar hummaya yakalanır ve uykusuz kalır.[1939]

Yahudilerin yaşlılarından birinin aklına, Ensar'ın birliğini bozup dağıtmayı hedefleyen bir hile geldi. O da, aralarında kabilecilik taassubunu uyandırıp harekete geçirmekti. Ta ki eski Cahiliye dönemine dönsünler. Eskiden olduğu gibi aralarında savaşlar geri dönsün ve böylece Peygamber (sav) en güçlü yardımcılarını kaybetsin.[1940]

Bu haberin beyanı ile ilgili Muhammed İbni İshah (Allah Tealâ rahmet eylesin) şöyle diyor: "Bir gün Şas İbni Kays Yaşlı biri idi; yaşı epeyce ilerlemişti; küfrü büyüktü. Müslümanlara karşı kini ve kıskançlığı çok şiddetli idi. Aynı mecliste bir araya gelip konuşan Peygamber (sav), Evs ile Hazrec'den bir grup ashabın yanından geçti. Evs ve Hazreclilerin bir araya gelmelerini, aralarındaki muhabbeti ve kaynaşmayı ve cahiliye döneminde aralarında düşmanlık varken ve savaş olurken, İslam'da aralarının düzeldiğini gören Şas İbni Kays çılgına döndü bu durum onu çok kızdırdı. Kendi kendine, "Bu memlekette Kayleoğullarının Evs ve Hazreclilerin eşrafı bir araya gelmişler. Hayır Vallahi! Onlarla birlikte bize bu memlekette eşrafları bir araya geldikleri zaman istikrar olamaz." dedi ve onlarla beraber olan bir Yahudi gence seslenerek şöyle dedi: "Onların yanına git ve yanlarına otur. Sonra "Buas"

1938 Age, 1/3146
1939 Age, 1/44
1940 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/37

gününden ve ondan önceki aylardan bahset ve o günde her iki tarafın dile getirdiği bazı şiirleri oku."

Buas günü: Evs ve Hazrec kabilelerinin birbirleriyle savaştığı gündür. O günde Evs kabilesi Hazrec kabilesine karşı zafer elde etmişti. O gün Evs kabilesinin başında Hudayr İbni Semmak el-Eşheli Ebu Useyd İbni Hudayr vardı. Hazrec kabilesinin başında ise Amr İbni Numan el-Beyadi vardı. Her ikisi de o savaşta öldürüldüler.

İbni İshah şöyle devam ediyor: "O Yahudi genç, kendisine söylenenleri dile getirdi. Bunun üzerine cemaat konuşmaya başladı. Birbirleriyle münakaşa ettiler. Atalarının yaptıklarıyla övündüler. Evs kabilesinden, Haris İbni Haris oğullarından Evs İbni Kayzi adında biriyle, Hazrec kabilesinden Selemeoğullarından Cebbar İbni Sahr adında biri, dizleri üzerine kalkarak karşılıklı sataşmaya ve söz düellosuna başladılar. Bu arada onlardan biri diğerine, "Dilersen, o savaşı taze ve güçlü bir şekilde geri getirelim." deyince her iki taraf da kızarak, "Tamam, kabul ettik. Buluşma yeri Medine'nin dışı olan Harre mevkiidir. Haydi silaha, silaha." dediler ve herkes silahını alarak Harre tarafına yola çıktı.

Ensar'ın savaş haberi Peygamber (sav)'e ulaşınca, beraberindeki bir grup Muhacir ashabı ile yola çıkıp yanlarına geldi ve şöyle buyurdu: ***"Ey Müslüman topluluğu! Allah'tan korkun, Allah'tan korkun! Allah Tealâ sizi İslam'a hidayet edip onunla size ikramda bulundu, Cahiliye ahlakını sizden kesti, sizi küfürden kurtardı, kalplerinizi birleştirdi. Bütün bunlardan sonra ve ben hâlâ aranızdayken yeniden Cahiliye davalarına mı döneceksiniz?!"***

Bunun üzerine cemaat, yaşanılan durumun şeytanın bir dürtmesiyle düşmanları tarafından tezgâhlanan bir tuzak olduğunu anladılar ve her iki taraftan erkekler ağlayarak birbirlerine sarıldılar. Sonra dinleyerek ve itaat ederek Resûlullah (sav) ile beraber geri döndüler. Resûlullah (sav), Allah Tealâ'nın kendisine düşman olduğu Şas İbni Kays'ın tuzağını bozmuş oldu.

Allah Teâlâ, Şas İbni Kays ve tezgâhladığı tuzağı hakkında Kur'an'dan ayetler indirerek şöyle buyurdu: ***"De ki 'Ey kitap ehli, Allah yaptıklarınızı görüp dururken niçin Allah'ın ayetlerini inkâr edersiniz.' De ki: 'Ey kitap ehli! (Gerçeği) Görüp bildiğiniz hâlde niçin Allah'ın yolunu eğri göstermeye yeltenerek müminleri Allah yolundan çevirmeye kalkışıyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir."***[1941]

Ve Allah (cc), Şas İbni Kays'ın aralarına soktuğu Cahiliye hareketini yapan Evs İbni Kayzi, Cebbar İbni Sahr ve kavimlerinden beraberlerinde olanlar hakkında da ayet indirerek şöyle buyurdu: ***"Ey iman edenler! Kendileri-***

1941 Âli İmran, 98-99

ne kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarsanız, imanınızdan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar. Size Allah'ın ayetleri okunup dururken ve Allah'ın Resûlü de aranızda iken dönüp nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı bağlanırsa, kesinlikle o, doğru yola iletilmiştir. Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün. Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de, O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz. Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten meneden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır. Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır."[1942]

Bu kıssayı okuduğumuz zaman, safın birlik ve beraberliğini bozmayı hedefleyen Yahudi planını boşa çıkarmaya Nebevî önderliğin gücünü, Peygamber (sav)'in Müslümanların işlerine verdiği önemi, üzerinde şefkatini ve başlarına gelen fitne ve musibetlerden ürkülmesini görüyoruz.

Resûlullah (sav) alelacele Ensar'ın yanına gitti. Onlara Allah'ı hatırlattı. Bu yapmak istedikleri şeyin Cahiliye ahlaklarından olduğunu kendilerine beyan etti ve İslam'ı ve savaş ile fitneleri yok etmek, nefislerini kinlerden temizlek ve kalplerini iman ile birleştirip kaynaştırmak gibi Allah Teâlâ'nın onlara ikram ettiği şeyleri hatırlattı.

Resûlullah (sav)'in sözleri nefislerinde tesir bıraktı. Varlıklarına taze bir ruh girdi. Bu yeni ruh önce Allah Teâlâ'nın fazlı ve minneti, sonra da Resûlü (sav)'in tesir edici sözleri, tesir edici güçlü ruhu ve korkutucu, atılgan heybeti sayesinde Cahiliye işinin bütün izlerini silip süpürdü Ensar (ra) böylece içine düştükleri tuzağın, şeytan vesvesesi ile ve Yahudi düşmanlarının bir tuzağı olduğunu idrak ettiler. İçine düştükleri günahtan pişman olup ağladılar ve birbirlerine karşı besledikleri inancı ve sevgilerini ifade etmek üzere İslam kahramanları birbirlerini kucaklayıp sarıldılar.[1943]

Allah'ın Zatına Saldırı Çirkinliği

Müfessirlerden ve siyer yazarlarlarından birçoğu bu olayı zikretmektedir: "Ebubekir (ra), Midras (Tevrat'ın okunduğu mekan) evinde bulunan Yahudilerin yanına gitti ve çok sayıda insanın 'Finhas' adında bir adamın etra-

1942 Âli İmran, 100-105
1943 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/41-42

fında toplandıklarını gördü. Finhas denen kişi Yahudilerin ahbarlarından ve âlimlerindendi. Onunla beraber bir âlimleri daha vardı. Ebubekir (ra), Finhas'a, 'Yazıklar olsun sana! Allah'tan kork, Müslüman ol. Allah'a yemin olsun, sen kesin olarak Muhammed (sav)'in Allah Tealâ'nın Resûlü olduğunu biliyorsun. Allah katından hak ile gelmiştir. Siz onun, yanınızdaki Tevrat ve İncil'de yazılı olduğunu buluyorsunuz.' dedi.

Finhas, Ebubekir (ra)'a, 'Vallahi, ey Ebubekir! Bizim Allah'a ihtiyacımız yoktur. Şüphesiz O'nun bize ihtiyacı vardır. O, bize yalvardığı gibi biz O'na yalvarmıyoruz. Biz muhtaç olmaktan uzağız, ama o bize muhtaç olmaktan uzak değildir. Eğer bize muhtaç olmaktan uzak olsaydı, bizden borçla mal istemezdi. Arkadaşınızın iddia ettiği gibi, bize faizi yasaklıyor ama O bize faiz veriyor. Şayet zengin olsaydı bize faiz ödemezdi.' dedi. Bunun üzerine Hz. Ebubekir çok kızdı ve Finhas'ın yüzüne şiddetli bir tokat patlattı. Sonra da şöyle dedi: 'Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki eğer aramızda sözleşme olmasaydı, senin kelleni uçururdum, ey Allah'ın düşmanı!' Bunun üzerine Finhas kalkıp Resûlullah (sav)'in yanına gitti ve şöyle dedi:

'Ey Muhammed! Senin arkadaşının bana yaptığına bak!'

Resûlullah (sav), Hazreti Ebubekir'e:

'Seni bu yaptıklarına sevk eden nedir?' diye sordu.

Hz. Ebubekir (ra):

'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın düşmanı büyük bir söz söyledi. O şöyle iddia ediyor: 'Allah fakir, kendileri ise zengin.' Bunu söyleyince, Allah için söylediklerine çok kızdım ve yüzüne bir tokat patlattım.' dedi.

Finhas, Hz. Ebubekir'in söylediklerini inkâr etti ve böyle söylemediğini iddia etti. Allah Teâlâ, Finhas'ı red, Ebubekir'i de tasdik etmek üzere Finhas'ın söyledikleri hakkında ayet indirdi. ***'Allah, 'Şüphesiz, Allah fakirdir, biz zenginiz.' diyenlerin sözünü elbette duydu. Onların dediklerini ve haksız yere peygamberleri öldürmelerini yazacağız ve 'Tadın yangın azabını!' diyeceğiz.'***[1944]

Hz. Ebubekir ve ulaştığı gazap sınırı hakkında da şu ayeti kerime nazil oldu:[1945] ***'Andolsun ki, mallarınız ve canlarınız konusunda imtihana çekileceksiniz. Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve Allah'a ortak koşanlardan üzücü birçok söz işiteceksiniz. Eğer sabreder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız bilin ki, bunlar, (yapmaya değer) azmi gerektiren işlerin değerlisidir.'***[1946]

1944 Âl-i İmran, 181
1945 Tefsiru Kürtübi, 4/295
1946 Âli İmran, 186; İbni Hişam, 1/558-559; Sübübül-Hüda ver-Reşad, 32/583 ve Tefsiru Muhacit, 140

Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde, Yahudilerin Allah Teâlâ'ya karşı edepsizliklerini, Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmemelerini ve Allah'a karşı layık olmayan vasıflarla onu vasıflandırmalarını zikretmiştir ki, bu da çirkefliğin ve edep yokluğunun zirvesidir. O yerlerden biri de Allah Teâlâ'nın şu sözüdür: ***"Bir de Yahudiler, 'Allah'ın eli bağlıdır.' dediler. Söylediklerinden ötürü kendi elleri bağlansın ve lanete uğrasınlar! Hayır, O'nun iki eli de açıktır; dilediği gibi verir. Andolsun, sana Rabbinden indirilen (Kur'an) onlardan birçoğunun azgınlık ve küfrünü artıracaktır. Biz onların arasına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa, Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışırlar. Allah, bozguncuları sevmez."***[1947]

Bu ayetin içerdiğinden şu hakikat ortaya çıkmaktadır: Yahudilerin tutum ve davranışları, Resûlullah (sav)'in ayaklarının sabitleşmesi ve davasının yayılması sebebiyle kalplerini dolduran kin ve nefretten kaynaklanmaktadır.

Kur'an'ın emrine, nehyine ve uyarısına icabet etmek için hiç durmadan izledikleri tuzakçı inkârcı tutum ve davranışları nedeniyle Müslümanların onlardan yüz çevirmeleri ve onlarla tamamıyla ilişkilerini kesmeleri bu ihtimale eklenmesi doğru olan şeylerden olduğu sanılmaktadır. Bu da onların ekonomik durumlarını kötü bir şekilde etkileyerek; kin, buğuz, nefret ve usanmalarını artırdı ve onları Allah Teâlâ hakkında edepsizce sözler söylemeye ve Resûlullah (sav)'e de kötülükle karşılık vermeye sevk etti. Bu ayetten sonra savunduğum görüşe delalet eden delil gelmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: **"Eğer kitap ehli iman etseler ve Allah'a karşı gelmekten sakınsalardı, muhakkak onların kötülüklerini örterdik ve onları Naim cennetlerine koyardık.** ***"Eğer onlar; Tevrat'ı, İncil'i ve Rableri tarafından kendilerine indirileni (Kur'an'ı) gereğince uygulasalardı, elbette üstlerinden ve ayaklarının altından (bol bol rızık) yiyeceklerdi. Onlardan orta yolu tutan bir zümre vardır ama onların birçoğunun yaptığı ne kötüdür!"***[1948]

Resûlullah (sav)'e Karşı Edepsizlikleri, Resûllere ve Kur'an-ı Kerim 'e Hakaret Etmeleri

Yahudiler, Resûlullah (sav)'in huzurunda ve konuşması sırasında edebe aykırı hareket ediyorlardı. Onu ayıplıyor kaş, göz işaretleriyle onunla alay ediyorlardı. Ayrıca onu, içinde kötü ahlaklarına delalet eden, eziyet ve saldırı bulunan bir selam ile selamlıyorlardı.

1947 Maide, 64
1948 Maide, 65-66

Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Yahudilerden bazı insanlar Resûlullah (sav)'in yanına geldiler ve: 'Essamu (ölüm) aleyke, ey Ebel Kasım!' dediler. Ben de: 'Essamu aleyküm./ ölüm sizin üzerinize.' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav) bana: ***'Bırak, ey Aişe! Allah çirkini ve çirkinleşmeyi sevmez.'*** Dedi. Ben de, 'Ey Allah'ın Resûlü! Söylediklerini görmüyor musun?' dedim. Resûlullah (sav): ***'Beni görmüyor musun? Ben de onların söylediklerini kendilerine iade ediyorum! Ve aleyküm (Ve sizin de üzerinize olsun.)'*** buyurdu."

Hz. Aişe (ra) şöyle devam etti: "Bu ayet bu konu hakkında nazil oldu."[1949]

"Gizlice konuşmaktan menedilip de, menedildikleri şeyi işleyen ve günah, düşmanlık ve Peygamber'e isyanı konuşanları görmedin mi? Sana geldiklerinde Allah'ın seni selamlamadığı selamla selamlıyorlar. İçlerinden de, 'Söylediklerimizden dolayı Allah bize azap etse ya!' diyorlar. Cehennem onlara yeter! Oraya girecekler. Ne kötü varış yeridir orası!"[1950]

Bu ayeti kerime, Yahudilerin nefslerine hâkim olan ve İslam'ı yıkmak, risalet sahibinden (sav) kurtulmak ve Müslümanlara hükmedip onları kontrol altına almak için her aracı ve her yolu kullanmaya onları sevk eden kinlerini ortaya çıkarmaktadır. Fakat bazı Yahudilerin Resûlullah (sav)'e ölum ile beddua etmelerinden üzerine selam verme görüntüsünü vermekle birlikte bu çeşit selama sığındıkları vakit, üzerinde bulundukları zaafiyet görülmektedir.

Resûlullah (sav)'e, "Essamu aleyke!" sözüyle selam veren Yahudi'nin yaptığı çirkin hareketine benzer bir harekete başvuran kimse, nimetler içinde yaşamayı zannettiği bir izzetin kaybolmasından doğan piskolojik bir sıkıntı ve buhran yaşamaktadır.

Onun geçmişine ve şu anki durumuna yeni güçler galebe çalmıştır. Ama kendisine galip olan kimseye uyum sağlamaya, onunla kaynaşmaya ve onunla iç içe yaşamaya güç yetirememiştir ve kıskançlık, onları yeni dine boyun eğmekten menetmiştir.

Yahudilerin sıkıntılarını artıran diğer bir husus da şudur: Yahudiler, hiçbir zaman mağlup olmayacaklarını sanıyorlardı. Bunun için kendilerine has metodlarla İslam'a saldırıyorlardı. Ancak çırpınışları onlara hiçbir fayda sağlayamadı. Bu yüzden çıkmaz yollara ve kapalı karmaşık vesilelere sığındılar.

1949 Buhari, 2935 (ayrı lafızlarla mütercim); Müslim, 2165/11 ve Zadu'l-Mesir fi İlmit-Tefsir, 8/189; İbni Ebi Hati bu hadisi A'meş'ten, Mesruk'tan, Aişe'den rivayet etmiştir, isnadı sahihtir.

1950 Mücedele, 8

Selam verme görüntüsünü vermekle, düşmana beddua etmek, aciz olanların silahıdır. Mahrum olup ümidini kesenlerin aracıdır ve kaplerinde kin besleyenlerin tinetidir.[1951]

Peygamber (sav), Hz Aişe (ra)'dan sadır olan sertliği görünce onu yumuşak olmaya davet etti ve ona şu hakikati beyan etti: Müslümanın, gazabı serbest bırakıp kendisine tahakküm etmesi caiz değildir. İslam'da yumuşaklık bir meyvedir; ancak güzel ahlak o meyveyi verir. Allah yumuşak davranır, yumuşaklığı sever ve şiddet üzerine vermediğini yumuşaklık üzerine verir.[1952]

Yahudilerin peygamberlere dil uzatmalarına ve hakaret etmelerine gelince; aralarında Ebu Yasir İbni Ahtab, Nafi İbni Ebu Nafi, Azır İbni Ebu Azır ve başkaları bulunan Yahudilerden bir heyet Resûlullah (sav)'e gelerek hangi resûllere iman ettiğini sordular. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, Musa'ya ve İsa'ya verilene ve Rableri tarafından gönderilen peygamberlere iman ediyoruz. Aralarına hiçbir fark koymuyoruz ve biz onun için Müslümanız."***

Resûlullah (sav), İsa İbni Meryem'i zikredince, Yahudiler onun peygamberliğini inkâr ettiler ve "Biz Meryem oğlu İsa'ya ve ona iman edenlere iman etmeyiz." dediler.[1953]

Bunun üzerine Allah Teâlâ, onların hakkında şu ayeti indirdi: ***"Onlara söyle: 'Ey kitap ehli! Sadece Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilmiş olanlara (ilahî kitaplara) inandığımızdan ve çoğunuzun da fasıklar olmasından ötürü bizden hoşlanmıyorsunuz. Oysa çoğunuz yoldan çıkmış kimselersiniz."***[1954]

Yahudilerin bitmek tükenmek nedir bilmeyen münakaşa ve sorunlarında Kur'an-ı Kerim 'e hakaret etme girişimlerine gelince; İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Resûlullah (sav) Medine'ye gelince, Yahudi âlimler Resûlullah (sav)'e, 'Ey Muhammed! Söyle bakalım, sen, 'Size ancak az bir bilgi verilmiştir.'[1955] sözünle bizi mi yoksa kavmini mi kastediyorsun?' dediler.

Resûlullah (sav), ***'Hem sizi hem kavmimi, hepsini.'*** diye buyurdu.

Onlar:

'Ama sen, sana gelen Kur'an'da, 'Bize Tevrat verilmiştir; içinde her şeyin beyanı vardır' diye okuyorsun.' dediler. Resûlullah (sav):

1951 Hivaru'r-Resûl ma el-Yehud, Dr. Muhsin en-Nazır, 101
1952 Age, 187
1953 İbni Hişam, 1/567; Tefsiru İbni Cerir, 1/442 ve El- Yehud Fis-Sünne El- Mutahhara, Abdullah Eş-Şakari, 1/242-243
1954 Maide, 59
1955 İsra, 85

'O, Allah'ın ilmine göre azdır; yanınızda size yetecek kadar vardır; eğer siz onu dosdoğru uygularsanız."[1956]

Allah (cc), Peygamber (sav)'e sordukları sorular hakkında şu ayeti indirdi: ***'Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah'ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."***[1957]

Yahudilerin, Münafıkların Grubunu Desteklemeleri ve Onlarla Birlikte Komplo Kurmaları

Kur'an-ı Kerim, Yahudilerin, münafıklar grubunun fikir babaları ve komuta merkezi olduklarını bize haber vermektedir. Yahudiler, münafıkların şeytanlarıdır. Onlara plan yapıyorlar, onları yönlendiriyorlar ve onlar için hile, tuzak, kandırma, dâhilik ve fitne tohumunu ekme ve fitneyi uyandırma metod ve yollarını araştırıyorlardı.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İman edenlerle karşılaştıkları zaman, 'İnandık' derler. Fakat şeytanlarıyla (Yahudi dostlarıyla) yalnız kaldıkları zaman, 'Şüphesiz, biz sizinle beraberiz. Biz ancak onlarla alay ediyoruz.' derler."***[1958]

Nesefi tefsirinde şöyle diyor: "Onların isyankârlılarında, şeytanlar gibi olan şeytanları Yahudilerdir."[1959]

Yahudiler Medine'de münafıklarla birlikte Müslümanların aleyhinde komplo kuruyorlardı. Allah (cc), o komplo hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Münafıklara, kendileri için elem dolu bir azap olduğunu müjdele. Onlar, müminleri bırakıp kâfirleri dost edinen kimselerdir. Onların yanında izzet ve şeref mi arıyorlar? Hâlbuki bütün izzet ve şeref Allah'a aittir."***[1960]

Muhammed Derveze şöyle demiştir: "Müfessirlerin cumhuruna göre burada kâfirlerden maksat, Yahudilerdir. Bu ayette bu görüşün sahih olduğuna karine olduğu gibi, ondan sonra gelen ayette de ikinci karine vardır. Son derece açıktır ki münafıkların Yahudileri dost edinmeleri ve bir iş üzerine onlarla anlaşıp karar vermeleri, İslam kuvvetine ve davasına karşı Yahudilerle münafıkların arasında sağlamlaştırılmış bir komplonun eserlerinden iki eserdir."[1961]

Allah Teâlâ Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kendileri için hidayet yolu***

1956 İsra, 85; El- Yehud fis Sünne El- Mutahhara, 1/241; Tefsiru İbni Kesir,
1957 Lokman, 27
1958 Bakara, 14
1959 Nesefi Tefsiri, 1/21
1960 Nisa, 138-139
1961 Siretu'r-Resûl, Derveze, 2/179-180

belli olduktan sonra gerisin geri dönenleri, şeytan aldatıp peşinden sürüklemiş ve kendilerini boş ümitlere düşürmüştür. Bu, münafıkların, Allah'ın indirdiğini beğenmeyen kimselere, 'Bazı işlerde size itaat edeceğiz.' demelerindendir. Allah, onların gizlice konuşmalarını bilir." [1962]

Cumhur ulema, iki ayetin müttefikleri kastettiği ve Allah Teâlâ'nın indirdiğinden hoşlanmayanların da Yahudiler olduğu görüşündedirler. Aynı şekilde ikinci ayetinde de İslam ile Müslümanlar aleyhinde iki grup arasındaki komplo tablolarından bir tablo görülmektedir.

Biz, bütün dikkatleri, ikinci ayetin hikâye ettiği, münafıkların Yahudilere bazı hususlarda itaat edeceklerine ve onların koydukları planın üzerinde yürüyeceklerine dair verdikleri söze çekeceğiz. Bunda açık ve net olduğu gibi yönlendirme, tesir etme ve münafıklarda, hareketlerinde ve amellerindeki nüfuz gibi Yahudilerin kötü hasletlerden bir kısmının tablosu bulunmaktadır.[1963]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmez misin? Onlar ne sizdendirler ne de onlardan. Onlar bile bile yalan yere yemin ederler. Allah, onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür! Onlar yeminlerini kalkan yapıp (insanları) Allah'ın dininden alıkoydular. Bunun için onlara alçaltıcı bir azap vardır."*** [1964]

Maverdi bu ayeti tefsir ederken şöyle diyor: "Yani, münafıklar, Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenler... Bu topluluk da Yahudidirlerdir."[1965] Yine Maverdi, Allah'ın yolundan alıkoymayı da Yahudilere meyletmek suretiyle cihaddan alıkoymakla tefsir etmiştir.

Yahudiler, Resûlullah (sav)'in aleyhinde savaş fitilini yakmak için münafıkları ileri sürdüler. Üsame İbni Zeyd (ra)'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) Bedir Gazvesi'nden önce Haris İbni Hazrec oğulları mahallesinde hasta olan Sa'd İbni Ubade'yi ziyaret etmek üzere, üzerinde Fedek (Medine'den iki merhale uzak olan meşhur bir kasabadır.) kadifesi bulunan merkebine bindi ve Üsame İbni Zeyyid de arkasına bindi. İçinde Abdullah İbni Ubey Selül'ün de bulunduğu bir meclisin yanından geçti. Bu olay Abdullah İbni Ubey'in (zahiren de olsa) Müslüman olmasından önce idi. Mecliste Müslümanlardan, putperest müşriklerden ve Yahudilerden karışık insanlar vardı. Aynı zamanda o mecliste Abdullah İbni Revaha (ra) da vardı. Merkebin ayakları yerden toz duman kaldırdı. Bu toz duman meclisi kapla-

1962 Muhammed, 25-26
1963 Age, 2/180
1964 Mücadele, 141-142
1965 El-Nuket vel-Uyun, Maverdi, 4/203

yınca, Abdullah İbni Ubey ridasıyla burnunu kapattı, sonra da, "Üzerimize toz duman kaldırmayın." dedi.

Resûlullah (sav) meclise selam verdi ve durdu. Merkepten indi, onları Allah'a davet etti ve Kur'an okudu. Bunun üzerine Abdullah İbni Ubey İbni Selül şöyle dedi:

"Ey adam! Senin söylediklerinden daha güzeli yoktur. Meclisimize gelip bize eziyet verme. Evine geri dön, sana gelene anlatırsın!"

Abdullah İbni Revaha da:

"Evet, ya Resûlullah! Onunla meclisimize gel ve anlat çünkü biz onu çok seviyoruz."dedi.

Abdullah İbni Revaha'nın bu konuşmasından sonra Müslümanlar, müşrikler ve Yahudiler birbirlerine sövmeye başladılar. Az kalmıştı ki birbirlerinin üzerine çullanıp kavga edeceklerdi.

Resûlullah (sav) ise onları hep sakinleştirmeye çalışıyordu. Nihayet sakinleştiler. Sonra Resûlullah (sav) merkebine bindi ve yürüdü. Resûlullah (sav) Sa'd'ın yanına vardığında ona:

"Ey Sa'd! Sen Ebu Hubban'ın yani Abdullah İbni Ubey'in söylediklerini duymadın mı? Şöyle, şöyle dedi." buyurdu.

Hz. Sa'd İbni Ubade (ra):

"Ey Allah'ın Resûlü! Onu affet ve bağışla. Sana kitap gönderene yemin ederim ki, Allah sana indirdiği hakkı getirdi. Bu Buhayra (Medine) ahalisi onun başına taç koymak ve onu reis yapmak için antlaşma yapmışlardı. Allah Teâlâ, sana verdiği hak ile bunu kabul etmeyince, Abdullah şişmeye başladı. İşte ona bu gördüğünü yaptıran da budur. Bunun üzerine Resûlullah (sav) onu affetti.[1966]

Yahudilerin, İman Eden Yahudi Din Âlimlerini (Abdullah İbni Selam'ı) Ayıplamaları

Resûlullah (sav)'in Medine'ye geliş haberi Abdullah İbni Selam'a ulaşınca Resûlüllah'ın yanına geldi ve şöyle dedi:

"Ben sana üç şey hakkında soru soracağım. O soruları peygamberlerden başka kimse bilmez. "Kıyametin alametlerinden ilki hangisidir? Cennet ehlinin ilk yiyeceği nedir? Hangi şeyden dolayı çocuk babasına çekiyor ve hangi şeyden dolayı dayılarına çekiyor?"

Resûlullah (sav):

"Az önce Cibril onlardan bana haber getirdi." dedi.

1966 Buhari, 4566

Abdullah:

"Melekler arasında o Yahudilerin düşmanıdır." dedi.

Resûlullah (sav) o sorulara şöyle cevap verdi:

"Kıyametin alametlerinin ilki doğudan batıya doğru insanları toplayacak bir ateşin çıkmasıdır. Cennet ehlinin yiyecekleri ilk yiyecek; balık ciğerinin içinde ayrı ve asılı olan fazlalıktır. Erkek kadınla cima ettiği vakit, eğer erkeğin suyu kadının suyundan önce (rahme yerleşirse) çocuk babasına benzer, eğer kadının suyu erkeğinkinden önce (rahme yerleşirse) çocuk anaya benzer."[1967]

Resûlullah (sav)'in verdiği bu cevaplardan sonra Abdullah şöyle dedi:

"Senin, Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim." Sonra devam ederek, "Ey Allah'ın Resûlü! Yahudiler iftiracı bir kavimdir. Sen onlardan sormadan, eğer Müslüman olduğumu bilseler, senin huzurunda bana iftira edeceklerdir." dedi.

Yahudiler geldiler. Abdullah da eve girdi. Resûlullah (sav) onlara:

"Abdullah İbni Sellam aranızda nasıl biridir?" diye sordu.

Yahudiler: "En bilginimizdir ve en bilginimizin oğludur. En haberdar olanımızdır ve en haberdar olanımızın oğludur." dediler.

Resûlullah (sav):

"Eğer Abdullah Müslüman olmuşsa ne diyeceksiniz?" buyurdu.

Yahudiler:

"Allah onu bundan korusun." dediler.

Bunun üzerine Abdullah (ra) çıkageldi ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in onun elçisi olduğuna şehadet ederim." dedi.

Bunu duyan Yahudiler:

"O bizim en kötümüzdür ve en kötümüzün oğludur." diyerek ona dil uzattılar."[1968]

Yahudiler, kendi âlimlerinden Müslüman olanlara eziyet veriyorlardı. Etraflarında kuşku uyandırıyor ve şüpheler oluşturuyorlardı. Asılsız ve çirkin ittihamlarla onlara saldırıyorlardı. Kur'an-ı Kerim, onların bu davranışlarını bize haber vermekte ve Yahudilerin, onlara bu acımasız ve zalim saldırıları yöneltiği o müminleri savunmaktadır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onların (Kitap ehlinin) hepsi bir değildir. Kitap ehli içinde, gece saatlerinde ayakta duran, secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okuyan bir topluluk da vardır. Onlar, Allah'a ve ahiret gü-***

1967 Buhari, 3329, 3938
1968 Buhari, 3329

nüne inanırlar. İyiliği emrederler, kötülükten menederler, hayır işlerinde birbirleriyle yarışırlar. İşte onlar salihlerdendir. Onlar ne hayır işlerlerse karşılıksız bırakılmayacaklardır. Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları bilir.[1969]

Vahidi, *"Esbabü'n-Nüzul"* adlı kitabında şöyle diyor: "İbni Abbas ve Mükatil (ra) şöyle demişler: 'Abdullah İbni Sellam, Salebe İbni Said, Useyd İbni Saye, Esed İbni Ubeyd ve Yahudilerden daha başka İslam'a girenler Müslüman oldukları zaman, Yahudi din adamları, 'Kötülerimizden başka hiç kimse Muhammed'e iman etmemişlerdir. Eğer bizim iyilerimizden olsalardı atalarının dinlerini terk etmezlerdi.' dediler.

Ayrıca Müslüman olanlara da şöyle dediler: 'Siz, dininizi başka bir dinle değişmekle hıyanet ettiniz.' Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi: ***"Hepsi bir değildir..."*** [1970]

Yaygaralar Yaymaları ve Resûlullah ile Ashabının Musibetlerine Sevinmeleri

Yahudiler, Müslümanlara hakaret etmek, onları küçük düşürmek, onlara dil uzatmak ve onların söz birliğini dağıtacak hileleri araştırmak için hep fırsat kolluyorlardı. O fırsatlardan bir tanesi, daha ilk aylarda Akabe Biatı'nda Resûlullah (sav) ile biat edenlerden ve on iki nakipten biri olan Ebu Ümame Es'ad İbni Zürare el-Ensari el-Hazreci (ra)'ın vefatını istismar etmeleri olmuştur. Esad İbni Zürare'nin yüzü ve vücudu hastalıktan dolayı kıpkırmızı olunca, Resûlullah (sav) onun ziyaretine geldi ve şöyle buyurdu: "(İki kere üst üste) En kötü ölü Yahudilerin ölüsüdür. Sonra şöyle diyecekler: 'Arkadaşı niye ondan hastalığı defetmedi?' Hâlbuki ben ne zarara ne de kâra mâlik değilim. (Kâr ve zarar elimde değildir.) Ama onun şifası için bir çareye başvuracağım." Sonra kafa tasının üzerini iki çizgi şeklinde dağlanmasını emir buyurdu. Zürare, bu işlem yapıldıktan sonra vefat etti.[1971]

Diğer bir rivayete, yuvarlak bir şekilde boynu üzerine onu dağladı ve vefat etti. Bunun üzerine Resûlullah (sav), "En kötü ölü Yahudilerin ölüsüdür. Diyecekler ki, 'Arkadaşı onu tedavi etti de niye ona menfaat vermedi?"[1972]

Ebu Ümame (ra)'ın hadisesi, Müslümanlara karşı Yahudilerin kinini ortaya çıkaran tek hadise değildir. Zira onlar Hicret'in başlarında, kendileri-

1969 Âl-i İmran, 113-115
1970 Esbabü'n-Nüzul Vahidi, 114
1971 Ahmed, 4/138; Hakim, 4/214 ve Mucmau'z-Zevaid, 5/98
1972 Taberani, El-Mucemül'Kebir, 5584; Abdurrazzak Müsennaf, 19515 ve Mucmau'z-Zevaid, 5/98

nin Müslümanlara büyü yaptıklarını, bu yüzden de onların çocuğunun olmadığını yaydılar. Tabii ki Müslümanların boğazını sıkmak, Resûlullah (sav)'in şehrinde yaşadıkları yeni hayatlarını bozmak ve Müslümanların arasındaki kaynaşmanın, yakınlaşmanın ve sevginin doldurduğu temiz havayı kirletmek amacıyla o yaygarayı yaydılar.

Abdullah İbni Zubeyr adındaki muhacirlerin ilk erkek çocuğunun dünyaya gelmesi sebebiyle Müslümanlar arasında oluşan ve her taraflarını saran aşırı sevinç, Müslümanlar arasında o yaygaranın yaptığı derin etkinin boyutunun ne denli derin olduğuna işaret etmektedir.[1973]

Hz. Esma (ra)'dan şöyle rivayet edildiğine göre, kendisi, Abdullah İbni Zubeyr'e Mekke'de hamile kalmıştı. Esma (ra) şöyle diyor: "Ben Mekke'den çıkınca aylarımı tamamlamıştım. Medine'ye geldiğimde Kuba'ya indim ve orada Abdullah İbni Zübeyr'i dünyaya getirdim. Sonra onu Resûlullah'ın yanına getirdim ve onun dizlerinin üzerine bıraktım.

Resûlullah (sav) hurma istedi. Sonra o hurmayı ağzında ezdi, sonra da çocuğun ağzına verdi. Böylece onun karnına giren ilk şey, Resûlullah (sav)'in tükürüğü oldu. Sonra bereketle dua etti. Abdullah, İslam'da (Medine'de) doğan ilk çocuk oldu. Dolayısıyla Müslümanlar ona çok sevindiler. Çünkü onlara denilmişti ki: 'Yahudiler size büyü yapmışlar; bu yüzden sizden çocuk olmuyor.'[1974]

Resûlullah (sav) onun adını Abdullah koydu. Daha sonra yedi veya sekiz yaşında biat etmek üzere Resûlullah (sav)'in yanına geldi. Babası Zübeyr ona emretmişti. Resûlullah (sav) onun gelip biat etmeye olan isteğini görünce tebessüm etti.

Yahudiler şöyle diyordu: 'Onları tutup bağladık. Bu yüzden onlara Medine'de çocuk olmuyor. Abdullah dünyaya geldiği zaman Resûlullah (sav)'in ashabı tekbir getirdiler."[1975]

Yahudilerin, Kıblenin Kâbe'ye Çevrilmesine Karşı Tutumları

Kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Müşerref Kâbe'ye çevrilmesi hadisesi, yeni yetişen ve gelişen İslam devletini sarsmak için söz düellosu ve Yahudiler tarafından fiilî müdahale arasında neredeyse ayıran sınır oluyordu.[1976]

Bera İbni Azıb (ra) anlatıyor: "Peygamber (sav) Medine'ye ilk geldiğinde, Ensar'dan atalarının veya dayılarının yanına indi. Beytü'l-Makdis'e doğru on altı ay namaz kıldı. Fakat kıblesinin Beytullah tarafına olması çok hoşuna

1973 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 1/265
1974 Buhari, 5469; Müslim, 2146
1975 Hâkim, 548
1976 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 1/258

gidiyordu. Beytullah'a doğru kıldığı ilk namaz, ikindi namazı idi. Onunla (sav) beraber, bir topluluk da namaz kıldı. Beraberinde namaz kılan bir adam, bir mescidin yanından geçti. Mescid cemaatinin rükûda olup Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kıldıklarını gördü ve şöyle dedi: "Allah'a yemin ediyorum ki, ben Resûlullah ile birlikte Mekke'ye doğru namaz kıldım. Namaz kılanlar olduğu gibi Beytullah'a döndüler. Resûlullah (sav)'in Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılması, Yahudilerin ve kitap ehlinin hoşuna gidiyordu. Ne zaman ki yüzünü Beytullah'a taraf çevirdi, Yahudiler bunu inkâr edip karşı çıktılar.[1977]

Bu olay hakkında, içinde ibretler, hikmetler ve dersler bulunan büyük ayetler indi. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Siz eğer kâfir olanlara uyarsanız sizi gerisin geriye (küfre) çevirirler de büsbütün hüsrana uğrarsınız. Hayır! Sadece Allah yardımcınızdır. O, yardımcıların en hayırlısıdır. Hakkında hiçbir delil indirmediği şeyleri Allah'a ortak koştuklarından dolayı, inkâr edenlerin kalplerine korku salacağız. Barınakları da cehennemdir. Zalimlerin kalacakları yer ne kötüdür. Andolsun, Allah, izniyle, onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan vaadini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra, zaaf gösterdiniz. (Peygamber'in verdiği) emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz. İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de... Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız.) (Buna rağmen) Sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır."***[1978]

– "Birtakım kendini bilmez insanlar, 'Onları (Müslümanları) yönelmekte oldukları kıbleden çeviren nedir?' diyecekler. De ki: 'Doğu da, batı da Allah'ındır. Allah, dilediği kimseyi doğru yola iletir.'"[1979]

Allah Teâlâ kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesi sırasında şüpheleri uyandırma ve durumun vuku bulmasından önce zihinlerde soru işaretleri oluşturma gibi Yahudilerin ileride söyleyeceklerini haber vermiştir. Bunun da anlamı vardır. Bu, Peygamber (sav)'in peygamber olmasına delalet etmektedir. Çünkü bu iş, gaybi bir iştir. Vuku bulmadan önce vuku bulacağı haberini verdi ve haber verdiği gibi vuku buldu. Bu da Muhammed (sav)'in, vahyin gelecekte vuku bulacak şeyin haberini verdiği gönderilmiş peygamber olduğuna delalet etmektedir. Zira Resûlulullah (sav)'in risaletinin doğru olduğuna delalet eden delillerden biri, gayb işlerinden haber vermesi ve sonra haber verdiği gibi vuku bulmasıdır.

Yine olayın vukuundan önce, vuku bulacağının haberini verme olayı problemler yaşanmadan, tedarik etmeye delalet etmektedir ki, Müslüman-

1977 Buhari, 40; Müslim, 525
1978 Âli İmran, 149-152
1979 Bakara, 142

lar hazırlıklı olsunlar ve problemlerin üstesinden gelmek, onları defetmek ve onlara cevap vermek için kendilerini hazırlasınlar. Çünkü bir problem ani vuku bulduğu zaman, nefsin üzerindeki etkisi şiddetli olur ve aniden olayla karşılaşan kimsenin işini, içinden çıkılmaz karışık bir hâle getirir, zorlaştırır ve hatta onu çamura saplar. Ama vukuundan önce olaydan haberdar edilirse ve onlara anlatılırsa, bu durum onları mutmain eder, nefislerini o işe alıştırır, zorluk ve şiddetlere karşı koymak için hazırlar.[1980]

Ebu Suud tefsirinde şöyle diyor: "Allah Teâlâ, nefisleri alıştırmak ve kendilerini susturacak ve delil bakımından da mağlup edecek şeylere karşı hazırlamak için, vuku bulmadan önce olay hakkında haber verdi. Çünkü istenilmeyen bir şeyin aniden olmasının, nefsin üzerindeki etkisi çok ağırdır ve gaddar olan hasmın hazır cevabı daha tesirlidir.[1981]

Allah Teâlâ, kıblenin Kâbe'ye çevrilmesine itiraz ettikleri ve Resûlullah (sav)'in aleyhinde tuzak kurup hile yaptıkları için Yahudileri sefihlikle (beyinsizlikle), ahmaklıkla ve cehaletle nitelemektedir. Ebu Davud şöyle diyor: "Sefihler; hafif beyinliler olup beyinlerini taklit ile ve tefekkür ve düşünceden yüz çevirmek ile hakirleştiren kimselerdir."

Bazılarına göre sefih, çok iftiracı ve yalancı kimsedir. Diğer bazılarına göre de çok zalim ve çok cahil kimsedir. Ayetteki "süfeha"dan maksat, Yahudilerdir."[1982]

"Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık. Her ne kadar Allah'ın doğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelse de biz, yönelmekte olduğun ciheti ancak Resûl'e tabi olanlarla, gerisin geriye dönecekleri ayırt edelim diye kıble yaptık. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir." [1983]

İbni Kesir şöyle diyor: "Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: 'Sizi ümmetlerin en hayırlısı kılmak ve kıyamet gününde ümmetlere şahit olmanız için, sizi İbrahim (as)'ın kıblesine çevirdik. Çünkü herkes faziletinizi ve üstünlüğünüzü itiraf etmektedir. Burada 'vasat' kelimesi 'en iyi ve en güzel' manasınadır. Deniliyor ki, 'Kureyş, Nesep ve ev bakımından Arapların evsatıdır.' Yani, 'Arapların en hayırlısıdır.' demektir ve Resûlullah (sav), kavmi arasında 'vasat' idi; yani, 'Nesep bakımından en şereflisidir.' demektir. Bu manaya binaen, en faziletli ve en hayırlı namaz olan ikindi namazına 'es-salatü'l-vusta', yani 'en hayırlı namaz' denilmiştir."[1984]

1980 Es-Sire mael-Yehud, 1/102
1981 Tefsiru Ebi Suud, 1/171
1982 Age, 1/170
1983 Bakara, 143
1984 Tefsiru İbni Kesir, yukarıdaki ayetin tefsiri

Gerçekten İslam ümmeti, düşünce ve akidede, tefekkür ve şuurda, nizamda ve düzende, irtibat ve ilişkilerde, mekânda, yerin göbeğinde ve yerin en orta ve en hayırlı bölgelerinde, kısacası her şeyde vasat bir ümmettir.[1985]

"Senin (arzulayıp da şu anda) yönelmediğin kıbleyi (Kâbe'yi) biz ancak Peygambere uyanı, ökçeleri üzerinde geri dönenden ayırt etmemiz için kıble yaptık. Bu, Allah'in hidayet verdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir."[1986]

Bu ayet-i kerime, Beytü'l-Makdis'e doğru kılınan namazın fitne, yani imtihan olduğunu hatırlattığı gibi, Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesinin de aynı şekilde bir deneme ve bir imtihan olduğunu hatırlatmaktadır.

Beyzavi tefsirinde şöyle söylemektedir: ***"Beytü'l-Makdis'i, ancak Peygamber'e uyanı, ökçeleri üzerinde geri dönenden ayırt etmemiz için sana kıble yaptık.'*** ifadesinin manası, ancak insanları imtihana çekmemiz ve ona doğru namaz kılmak hususunda sana uyanı, atalarının kıblesine özlem duyarak senin dininden dönenden ayırt etmemiz için sana kıble yaptık, demektir. Veya manası şudur: Resûle uyanı uymayandan ayırt etmek için sana kıble yaptık. Arızi bir şeyin varlığı için var olan, o arızi olan şeyin yok olmasıyla, o da yok olacaktır.

Birinci yoruma göre ayetin manası şöyledir: Seni, daha önce üzerinde bulunduğun kıbleye çevirmemiz, sırf İslam üzerinde sabit kalanı kararsızlık ve iman zayıflarından dolayı ökçeleri üzerinde geri dönenden ayırt etmemiz içindi."[1987]

Başlangıçta namaz, Kâbe yönüne idi, sonra Beytü'l-Makdis'e, daha sonra da yine Kâbe'ye çevrildi. Allah Teâlâ böyle emrettiği sürece, bunun bu şekilde devam etmesinde hiçbir zarar yoktur. Bundan dolayıdır ki, bütün hâllerdeki yöneliş ibadettir. Her halükârda insanların, Allah Tealâ'nın emirlerine bağlı kalmaları gerekir. Bunun dışında hiçbir şey yapamazlar. Kıble hususunda Resûlullah (sav)'e uyan ve emirlerine boyun eğen kimse, imtahanı başarıyla geçmiş sayılır. Kendi nefsinde herhangi bir şer'i hükme muhalefet eden kimse imtihanda kalmış ve helak olmuştur. Gerçek iman, sahibini uymaya ve hevanın muhalefetine mecbur eden imandır.[1988] Bu yüzden Ashab-ı Kiram yerlerinde sabit kaldılar ve Allah'ın emirlerine icabet ettiler.

İbni Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İnsanlar Kuba mesci-

---

1985 Age, 2/430
1986 Bakara, 143
1987 Tefsiru Beydavi Es-Sire ma el-Yehud adlı kitaptan naklen
1988 Es-Sire mael-Yehud, 1/101

dinde sabah namazını kıldıkları bir sırada bir adam çıkageldi ve şöyle dedi: 'Peygamber'in üzerine Kur'an indi ve Kâbe'ye yönelmesi için kendisine emir verildi. Siz de Kâbe'ye yönelin.' Bunun üzerine onlar da Kâbe'ye yöneldiler."[1989]

"Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir."[1990]

Bu ayet-i kerime, mümilerin, kardeşlerine karşı ne kadar hırslı olduklarını ve onlar için ne kadar hayır istediklerini açıklamaktadır. Müminlere yönlerini Kâbe'ye çevirmelerini emreden ayetler indiği zaman kardeşlerine karşı çok müşfik olan müminler Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılıp da vefat eden müminlerin yaptıkları ibadetin akibetinin ne olacağına dair birbirlerine sorular sormaya başladılar. Bunun üzerine Allah Teâlâ, onların Beytü'l-Makdis'e doğru kıldıkları namazların makbul olduğunu haber verdi.

İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav), Kâbe tarafına yönlendirildiğinde sahabeler, 'Ey Allah'ın Resûlü! Beytü'l-Makdis cihetine namaz kılıp da vefat eden kardeşlerimizin durumu ne olacak?' diye sordular. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

'Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir."[1991]

Böylece ayet-i kerime Müslümanların kalplerine huzur ve sükûnet akıtıyor, gönüllerdeki huzursuzluk ve sıkıntıyı gideriyor ve kalplerine rıza, güven ve yakin serpiyor.[1992]

"(Ey Muhammed!) Biz senin çok defa yüzünü göğe doğru çevirip durduğunu (vahiy beklediğini) görüyoruz. Elbette seni, hoşnut olacağın kıbleye çevireceğiz. (Bundan böyle) Yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir. (Ey Müslümanlar!) Siz de nerede olursanız olun, (namazda) yüzünüzü hep onun yönüne çevirin. Şüphesiz kendilerine kitap verilenler, bunun Rablerinden (gelen) bir gerçek olduğunu elbette bilirler. Allah, onların yaptıklarından habersiz değildir.

Andolsun, sen kendilerine kitap verilenlere her türlü mucizeyi getirsen de, onlar yine senin kıblene uymazlar. Sen de onların kıblesine uyacak değilsin. Onlar birbirlerinin kıblesine de uymazlar. Andolsun, eğer sana gelen bunca ilimden sonra onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan, o takdirde sen de mutlaka zalimlerden olursun.

Kendilerine kitap verdiklerimiz onu (Peygamber'i) oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Böyle iken içlerinden bir takımı bile bile gerçeği gizlerler.

1989 Tefsiru İbni Kesir, 1/337
1990 Bakara, 143
1991 Bakara, 143; Ebu Davud, 4680; Tirmizi, 2964 ve Ahmed, 295-304-322 ve347
1992 Fizilali'l- Kur'an, 1/133

Hak (ancak) Rabbindendir. Artık, sakın şüpheye düşenlerden olma!

Herkesin yöneldiği bir yön vardır. Haydi, hep hayırlara koşun, yarışın! Nerede olsanız Allah hepinizi bir araya getirir. Şüphesiz, Allah'ın gücü, her şeye hakkıyla yeter."[1993]

Resûlullah (sav) namazda babası İbrahim'in kıblesine yönelmeye çok hırslıydı. Peygamber (sav) herkesten daha fazla o kıbleye layıktı. Çünkü o, babası İbrahim'in duasının ürünüdür ve İbrahim'in taşıdığı gibi kendisi de tevhid bayrağının taşıyıcısıdır.

Peygamber (sav), Yahudi ve Hıristiyanlar gibi tahrif, tebdil ve tağyir eden geçmiş dinlere mensup olanlardan her yönüyle müstakil ve ayrı olmayı arzuluyordu. Bundan dolayıdır ki, onları taklit etmekten ve onlara benzemekten sakındırıyor, onlara muhalefet etmeyi emrediyor ve içine düştükleri kayma, tutarsızlık ve sapıklığa düşmenin tehlikesine karşı uyarıyordu.

Bu arzu ve isteğin gereği şudur: Namazlarında sürekli bir şekilde insanlar için ilk ev olarak konulan peygamberlerin babası Hz. İbrahim'in kıblesine yönelmesiydi.[1994] Bazıları siyasi, bazıları askerî, bazıları da sırf dinî ve diğer bazıları da tarihî olmak üzere kıblenin Kâbe'ye çevrilmesinin birçok boyutları vardır.

Siyasi boyutu şöyledir: Bu olay, Arap yarımadasını olayların ekseni yaptı. Tarihî boyutu ise, bu olay, bütün dünyayı Arapların, İbrahim'in mirasçısı olmasını sağladı.

Askerî boyutu da şudur: Mekke'nin fethine, tevhit merkezinde putlara tapma merkezi olan Mescid-i Haram'daki ters duruma ve Kur'an'sız nizamı sonlandırmaya hazırlık niteliğinde olmuştur.

Dinî boyutuna gelince, bu olay, kalpleri hanif dine bağladı ve İslam ümmetini diğer ümmetlerden ve İslam'daki ibadeti diğer dinlerdeki ibadetlerden ayırt etti.[1995]

"(Ey Muhammed!) Nereden yola çıkarsan çık, (namazda) Mescid-i Haram'a doğru dön. Bu, elbette Rabbinden gelen gerçek bir emirdir. Allah, sizin işlediklerinizden asla habersiz değildir.

(Ey Muhammed!) Nereden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. (Ey müminler!) Siz de nerede olursanız olun, yüzünüzü Mescid-i Haram'a doğru çevirin ki, zalimlerin dışındaki insanların elinde (size karşı) bir koz olmasın. Zalimlerden korkmayın, benden korkun. Böylece size nimetlerimi tamamlayayım ve doğru yolu bulasınız.

1993 Bakara, 144-148
1994 Es-Sire ma el-Yehud, 1/4409
1995 El-Esas fis-Sünne, 1/440

Nitekim kendi aranızdan, size ayetlerimizi okuyan, sizi her kötülükten arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten, ayrıca bilmediklerinizi de öğreten bir peygamber gönderdik.

Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin.[1996]

Allah Teala, Resûlullah (sav)'i eğitimcilerin ve davetçilerin imamı kıldı. Onların eğitim ve terbiyelerinden sorumlu tutmakla şereflendirdi. Resûlullah (sav) onların terbiyelerinden, kalplerini düzeltmekten, gönüllerini nurla doldurmaktan sorumluydu. Zira o; nurdur, bürhandır ve hüccettir.

"Size ayetlerimizi okuyan..."

Bina ve terbiye için temel maddeler, Allah Teâlâ'nın kelamıdır. Taze taze ilk indiği vakit ona refakat eden enerji dolu bir kitle vardı. Bu eğitim ile insanlık tarihinde farklı bir nesil oluşturdu.

"Ve sizi kötülüklerden arındıran..."

Öğretmen ve eğitmen Resûlullah'tır. Eğitim operasyonundan bizzat kendisi sorumludur. O (sav), Kur'an-ı Kerim ahkâmını tatbik etmek konusunda, bütün beşeriyetten ayrı sadece kendisinde mevcut olan ve Allah'ın kendisini onunla vasıflandırdığı vasfa ulaşan zattır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."***

O (sav), öyle bir zattır ki Hz. Aişe (ra), bir beşerin bir peygamberi ancak bu kadar vasfedeceği bir şekilde onu vasfederek şöyle demiştir: ***"Allah Resûlünün ahlakı Kur'an'dır."***[1998]

Sahabeler (ra), Resûlullah (sav)'in bizzat ağzından okunan Kur'an'ı dinliyor ve Resûlullah'ın güzel ahlakında müşahhaslaşmış olan, yeryüzünde yürüyen Kur'an'ı görüyorlardı.

"Size kitap ve hikmeti öğreten..."

Sahabelere kitap ve hikmeti öğretmek üçüncü görevdir. Kur'an-ı Kerim , ümmete tesir edebilmesi için, nefisleri kötülüklerden arındıran, kalpleri temizleyen ve Kur'an-ı Kerim ile peygamberlerin efendisi Hz. Muhammed'in sünneti çerçevesinde ümmete Allah Teâlâ'nın şeriatını öğreten Rabbani bir eğitimcinin olması gerekir ki, Kur'an-ı Kerim'de açık olmayanı şerh edecek, muhkem olanını beyan edecek, mücmel olanını detaylandıracak, uygulanıp uygulanmadığını araştıracak ve yanlış anlaşılanı açıklayacaktır.

Resûlullah (sav) ashabına öğretiyor ve onları eğitiyordu. Ta ki, onlar da insanlara öğretsinler ve Rabbani metot üzerine onları eğitsinler.

Sahabeler (ra), Peygamber'den eğitim ve öğretim metodunu, davet

---

1996 Bakara, 149-152
1998 Buhari, Edebü'l-Müfret, 308; Ahmed 6/91; Nesai Es-Sünenü'l- Kübra 11287

metodunu ve ümmetin duyduğu, gördüğü, çektiği ve cihad ettiği çevrede onu idare etme ve ona liderlik yapma metodunu öğrendiler. Böylece Resûlullah tam hazırlıklı ve beşeriyetin liderliğine, rehberliğine ehil olan bir nesil hazırlamayı başardı. Peygamber'den sonra Ashabı da Kur'an eğitimini ve Nebevî terbiyeyi her tarafa taşımaya başladılar ve insanların üzerinde şahit oldular.

"... ve bilmediklerinizi size öğreten..."

Ashab, vahiy ve risaletten önce nasıl idiler? Onlardan sonra nasıl oldular? Onlar; önceleri savaşlar, mücadeleler ve kör bir Cahiliye kuruntusu içindeydiler. Ancak sonra, Allah Tealâ'nın fazlı, minneti ve keremi ile, mesajı olan, hayatta hedefi olan, Allah'ın rızasını kazanmak için çalışmaktan başka hiçbir derdi olmayan bir ümmet oldular. Sadece Allah için kulluğu ve sadece Allah'a ve Resûlü (sav)'e itaati gerçekleştirdiler. Bireycilik, egoizm ve hevadan; toplum binasına, medeniyet ve uygarlık sanatına intikal ettiler ve Allah'ın fazlı ve nimeti ile kainattaki iki madalyadan en büyüğünü hak ettiler.[1999]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir."[2000]

"Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık. Her ne kadar Allah'ın doğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelse de biz, yönelmekte olduğun ciheti ancak; Resûl'e tabi olanlarla, gerisin geriye dönecekleri ayırt edelim diye kıble yaptık. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir."[2001]

– "Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin."[2002]

Bu minnetler, bu bağışlar, bu hibeler ve bu hayırlar, şüphesiz sabah-akşam (her zaman) Allah'ı anmaya ve ona şükretmeye muhtaçtır. Yüce Allah (azze ve celle) kendisini anmaya onları teşvik etmiştir. Sahralarda şaşkın çöllerde de zayi olmalarından sonra Allah Tealâ'nın keremiyle onlar daha şerefli bir topluluk içinde anılacaklardır. Gerçekten bütün bu minnetlere şükredilmesi haktır![2003]

1999 Et-Terbiyetü'l-Kiyadiyye, 2/438-442
2000 Âli İmran, 110
2001 Bakara, 143
2002 Bakara, 152
2003 Age, 2/442

İşte bu şekilde ayet-i kerimeler sahabeleri büyük olaylar esnasında terbiye ediyor ve İslam'dan başka din kabul etmeyen ve Kur'an-ı Kerim çerçevesinde Yahudilerin tabiatını tanıyanlarda güçlü bir Müslüman şahsiyet oluşturuyordu. Yahudilerin gerçek tabiatları, içlerinin derinliklerinde başlayan o güçlü Müslüman şahsiyet, Kur'an-ı Kerim ve Nebevî terbiye esası üzerinde eğitilip terbiye ahlakları nihai ve külli tabloya ulaştılar.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hıristiyanlar da asla senden razı olmazlar. De ki: 'Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı bulunur.'"***[2004]

KUR'AN-I KERİM'DE YAHUDİLERİN BAZI SIFATLARI

Şüphesiz, Yahudi tarihini ve Muhammed Mustafa (sav)'e karşı takındıkları tavırlarını araştıran bir kimse, o insanları, o insanların muttasıf oldukları çirkin fiillerini ve rezil ahlaklarını müşahede edecektir. Bunda garipsenecek hiçbir durum yoktur. Zira bu, doğru dinden ve selim akideden soyutlanan her beşerin tabiatıdır.

Resûlullah (sav) ile Müslümanların Yahudilerden çektikleri, gayet şiddetli, gayet elem verici ve vahimdi. Kur'an-ı Kerim sadece bir kısmını zikretmiştir; sünnet, tarih ve siyer kitapları ise Yahudilerle alakalı büyük olaylarla doludur.

Nebevî sünnet; nifak, Yüce Allah ve Resûlü (sav)'e karşı edepsizlik, hile, tuzak, kandırma, aldatma, yağcılık, ilimden yararlanmama, kin, nefret, kıskançlık, açgözlülük, hırs, cimrilik, nankörlük, hayâsızlık, gurur, kibir, böbürlenme, öne çıkma sevgisi, ibadette ortak koşma, peygamberlerle ve salihlerle savaşma, kör taklitçilik, ilmi gizleme, bilgileri tahrif etme, haramları işleme için hile yapmak, dağılma, şeriat yasalarını uygulamada, sınıfçılık yapma, rüşvet, yalan, fısk, fücur ve çirkef huylar gibi Yahudilerin çirkin sıfatlarını beyan etmiştir.[2005]

• İbadette Şirk Koşmak

Yahudilerin ibadeti şirktir ve batıldır. Zira Allah'ın çocuğu olduğuna inanırlar ve Allah'a ibadet etmelerinde başkalarını ona ortak koşarlar. Allah (azze ve celle), bazı şirk görüntülerini onların aleyhine tescil etmiştir. ***"Yahudiler, 'Üzeyr, Allah'ın oğludur.' dediler. Hıristiyanlar ise, 'İsa Mesih, Allah'ın oğludur.' dediler. Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri (gerçeği yansıt-***

2004 Bakara, 120
2005 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara

mayan) sözleridir. Onların bu sözleri daha önce inkâr etmiş kimselerin söylediklerine benziyor. Allah, onları kahretsin. Nasıl da haktan çevriliyorlar! (Yahudiler) Allah'ı bırakıp hahamlarını, (Hıristiyanlar ise) rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i Rab edindiler. Oysa bunlar da ancak, bir olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, onların ortak koştukları her şeyden uzaktır."[2006]

Yahudiler ortak koşma hususunda geçen sözle yetinmediler. Aksine peygamberlerine ve salihlerine kulluk ettiler. Onların kabirlerini mescid ve Allah Teala'dan hariç taptıkları putlar edindiler.[2007]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Allah Yahudilere lanet etsin, peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler."***[2008]

• Peygamberlerle ve Salihlerle Savaşmaları

Yahudilerin, âlimlerine ve rahiplerine tapacak derecede onları kutsileştirdikleri bir zamanda, bunun karşısında peygamberleri ve salihleri ile savaşmaktan çekinmediklerine, ayrı ayrı yollarla ve bütün vesilelerle onlara garazlı ve acımasızca saldırılar düzenlediklerine ve Zekeriya ile Yahya'ya yaptıkları gibi onları öldürmekten çekinmediklerine rastlıyorsun.[2009]

Allah Tealâ onların bu durumlarını haber vermiştir. Onların üzerine indirdiği azap çeşitlerini beyan ettikten sonra şöyle buyurmaktadır:

"Hani, 'Ey Musa! Biz bir çeşit yemeğe asla katlanamayız. O hâlde, bizim için Rabbine yalvar da, o bize yerden biten sebze, kabak, sarımsak, mercimek, soğan versin.' demiştiniz. O da size, 'İyi olanı düşük olanla mı değiştirmek istiyorsunuz? Öyle ise inin şehre! İstedikleriniz orada var.' demişti. Böylece zillet ve yoksulluk onları kapladı. Onlar, Allah'ın gazabına uğradılar. Bunun sebebi, onların, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyor, peygamberleri de haksız yere öldürüyor olmaları idi. Bütün bunların sebebi ise, isyan etmek ve aşırı gitmekte oluşlarıydı."[2010]

• İlmi Gizlemeleri ve Gerçekleri Saptırmaları

Şüphesiz ilmi gizlemek ve gerçekleri saptırmak çok eski zamandan beri Yahudilerden hiç ayrılamayan sıfatlardır. Ebu Hureyre (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'İsrailoğullarına şöyle denildi: '...kapısından eğilerek girin, (girerken)

2006 Tevbe, 30-31
2007 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 2/507
2008 Buhari, 4537 ve Müslim, 530
2009 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 2/509
2010 Bakara, 61

'Hıtta' (Yarabbi, bizi affet!) deyin ki, sizin hatalarınızı bağışlayalım.' [2011] ***Onlar ise, değiştirdiler ve kapıların üzerine sürünerek girip, 'Habbe fi şa're' dediler."*** [2012]

Yahudi âlimlerinin gizledikleri ve hakikatini sakladıkları bilgilerden en büyüğü, Hz. Muhammed (sav)'in nübüvveti ile ilgili bilgilerdir. İbni Abbas'dan şöyle rivayet edilmektedir: "Rafi İbni Harise, Selam İbni Mişkem, Malik İbni Sevf ve Rafi İbni Hureym'den oluşan bir Yahudi heyeti Resûlullah (sav)'e gelerek, 'Ey Muhammed! İbrahim'in milleti ve dini üzerinde olduğunu, bize gelen Tevrat'a iman ettiğini ve Tevrat'ın Allah tarafından gönderilip hak olduğuna şehadet getirdiğini iddia eden sen misin?' dediler.

Resûlullah (sav): ***"Evet, fakat siz yeni şeyler ortaya çıkardınız. Allah Teâlâ'nın sizden aldığı misaktan ibaret olan içindekini inkâr ettiniz ve onu insanlara beyan etmekle emrolunduğunuz şeyleri sakladınız. Dolayısıyla bu yaptıklarınızdan beriyim.'*** buyurdu.

Onlar, 'Biz elimizdeki ile amel edeceğiz. Biz hak ve hidayet üzerindeyiz. Sana iman etmeyiz ve sana tabii olmayız.' dediler.[2013] Bunun üzerine Allah Tealâ onlar hakkında şu ayeti indirdi: ***'Ey kitap ehli! Siz; Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni hakkıyla uygulamadıkça, (doğru) bir şey (yol) üzerinde değilsinizdir.' Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun küfür ve azgınlığını elbette artıracaktır. Hakirler topluluğuna üzülme."*** [2014]

• Tefrika

Şüphesiz Yahudiler, fikirlerde daima ihtilaf, şeriat yasalarında da daima tefrika içindedirler. Sen onları derli toplu sanırsın hâlbuki kalpleri darmadağınıktır. Tamamıyla Allah Teâlâ'nın şu sözlerinde zikrettikleri gibidirler: ***"Onlar müstahkem kaleler içinde veya duvarlar arkasında olmadan sizinle toplu hâlde savaşmazlar. Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın. Hâlbuki kalpleri darmadağınıktır. Bu, onların akılları ermez bir topluluk olmalarındandır."*** [2015]

• Rüşvet

Çeşitli yol ve vesilelerle aradıkları amaca ulaşmak Yahudilerin belirgin alametlerinden biridir. Bu durum rüşvet vermek gibi şeriatlerine muhalif olsa da topluluklarının özelliklerindendir. Rüşvet ve haram mal yemek Yahu-

2011 Bakara, 58
2012 Buhari, 3403; Müslim, 3015
2013 İbni Hişam, 2/217; İbni Cerir Tefsir, 6/310
2014 Maide, 68
2015 Haşr, 14

dilerin tabiatıdır. Hak Teâlâ onları haram mal yemekle vasıflandırmaktadır: ***"Onlar, yalanı çok dinleyen, haramı çok yiyenlerdir. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirecek olursan, sana asla hiçbir zarar veremezler. Eğer hükmedecek olursan, aralarında adaletle hükmet. Çünkü Allah, adil davrananları sever."*** [2016]

• Nifak (Münafıklık)

Medine'de Müslümanlar güçlendikleri zaman, bazı Yahudi liderler Müslüman olduklarını açıklayıp nifakın arkasında gizlendiler. Allah Teâlâ onların aleyhinde bu durumu şu ayetinde tescil etti: ***"Onlara, 'İnsanların inandıkları gibi siz de inanın." denildiğinde ise, 'Biz şu akılsızlar gibi iman mı edelim?' derler. İyi bilin ki, asıl akılsızlar kendileridir fakat bilmezler. İman edenlerle karşılaştıkları zaman, 'İnandık' derler. Fakat şeytanlarıyla (Yahudi dostlarıyla) yalnız kaldıkları zaman, 'Şüphesiz, biz sizinle beraberiz. Biz ancak onlarla alay ediyoruz.' derler."*** [2017]

• Yağcılık

Yahudiler, kendilerini sürekli olarak yaşadıkları topluma uydurup mevcut duruma göre hareket ediyorlar ve asla münkere karşı çıkmıyorlar. Bu yüzden Allah Teâlâ onlara lanet etmiş ve bu laneti aziz kitabında aleyhlerinde tescil etmiştir. ***"İsrailoğullarından inkâr edenler, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve haddi aşıyor olmalarından ötürüdür. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötüydü!"*** [2018]

• İlimden Yararlanmamak

Allah Teâlâ bunu bize haber vermiş ve onların bu sıfatını ince bir tasvir ile tasvir etmiştir.[2019]

"Tevrat'la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu, ciltlerle kitap taşıyan merkebin durumu gibidir. Allah'ın ayetlerini inkâr eden topluluğun hâli ne kötüdür! Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez." [2020]

2016 Maide, 42
2017 Bakara, 13-14
2018 Maide, 78-79
2019 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 2/463-482
2020 Cuma, 5

• Kin ve Nefret

Nefislerinin derinliklerine yerleşen Yahudi sıfatlarından biri de; çeşidi ve kaynağı ne olursa olsun onlardan olmayan her şeye karşı kin beslemek ve Yahudi olmayan her şeyden nefret etmektir. Tıpkı kıble durumu ve içkinin yasaklanması konusu ile ilgili ortaya çıkan olaylar gibi...

İbni Mesud'un (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İçkiyi yasaklayan ayet nazil olunca Yahudiler: 'Ölen kardeşleriniz de onu içmiyorlar mıydı?' dediler."[2021]

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi: ***"İman edip salih ameller işleyenlere; Allah'a karşı gelmekten sakındıkları, iman ettikleri ve salih amel işledikleri, sonra Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iman ettikleri, sonra yine Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iyilik ettikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından dolayı bir günah yoktur. Allah, iyilik edenleri sever."*** [2022]

• Kıskançlık (Haset)

Yahudiler, risalet için Peygamber (sav)'i kıskandılar. Çünkü gönderilecek Resûlün onlardan olacağını, onun etrafında toplanacaklarını ve onunla beraber düşmanlarına karşı savaşacaklarını zannediyorlardı. Fakat Peygamber onlardan başka bir kavimden gönderilince delirdiler, doğruları havada uçup gitti ve ona şiddetli bir düşmanlık yapan bir duruş gösterdiler. Aynı zamanda Yahudiler, Allah Teâlâ'nın, kalplerini hidayet nimetine açtığı sahabeleri de iman ve hidayet nimetinden dolayı kıskandılar.[2023]

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır: ***"Düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım."*** [2024]

Yahudiler tarafından Resûlullah (sav)'e büyü yapıldığı zaman, "Felak" ve "Nas" surelerine sarılarak kurtuldu. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kitap ehlinden birçoğu, hak kendilerine belirdikten sonra dahi, içlerindeki kıskançlıktan ötürü sizi imanınızdan sonra küfre döndürmek isterler. Siz şimdilik, Allah'ın onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedin, hoşgörün. Şüphesiz Allah, gücü her şeye hakkıyla yetendir."*** [2025]

2021 Hakim, 4/143-144
2022 Maide, 93
2023 Es-Sire ma el-Yehud, 1/7011
2024 Fel-ak, 45
2025 Bakara, 109

• Kibir ve Gurur

Yahudiler çok eski zamandan beri diğer insanlara karşı kibirli ve gururlu olmalarıyla tanınmaktadırlar. Onlar kendilerinin bütün insanlardan daha üstün, daha ileride ve daha faziletli olduklarını öngörüyorlar. Kendilerinin Allah'ın seçilmiş halkı olduklarını iddia ediyorlar. Cennetin sadece Yahudilere ait olduğuna inanıyorlar. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de onların bu kötü hasletlerini haber vermektedir.[2026]

"Bir de, "Yahudi ve Hıristiyanlardan başkası cennete girmeyecek." dediler. Bu, onların kuruntularıdır! De ki: 'Eğer doğru söyleyenler iseniz (iddianızı ispat edecek) delilinizi getirin." [2027]

Yahudiler ayrı ayrı vesile ve şekillerle Resûlullah (sav)'e karşı gurur ve böbürlenme çalışmalarında bulundular. O vesile ve şekillerden biri de işte bu tablodur.[2028]

İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Numan İbni Eda, Bahri İbni Amr ve Şas İbni Adiy Resûlullah (sav)'e gelip kendisiyle konuştular. Resûlullah (sav) de onlarla konuştu, onları Allah'a davet etti ve onlara Allah'ın azabına karşı uyarıda bulundu. Onlar: 'Ey Muhammed! Bizi korkutamazsın. Biz Allah'ın oğulları Hıristiyanların dostlarıyız." dediler.

Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu: ***"(Bir de) Yahudiler ve Hıristiyanlar, 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgili kullarıyız.' dediler. De ki: 'Öyleyse (Allah) size neden günahlarınız sebebiyle azap ediyor? Hayır, siz de O'nun yarattıklarından bir beşersiniz.' (Allah) dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunanların da hükümranlığı Allah'ındır. Dönüş de ancak O'nadır."*** [2029]

• Cimrilik

Yahudilerin çok eski sıfatlarında biri de, mal konusunda cimrilik yapmaları ve hayır yollarında harcamamalarıdır. Onlar, Ensar'dan bazı adamlara gelip, "Malınızı infak etmeyin. Biz, malın gitmesiyle sizin fakir düşmenizden korkuyoruz. İnfak etme hususunda acele etmeyin. Çünkü siz onun durumunun nasıl olacağını bilmiyorsunuz." diyorlardı.

Allah Teala,şu ayeti indirdi: ***"Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüp-***

2026 El-Yehud fis-Sünne el-Mutahhara, 2/495-496
2027 Bakara, 111
2028 Tefsiru Taberi, 6/105
2029 Maide, 18

hesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez." Yani, içinde Muhammed (sav)'in getirdiğini tasdik eden Tevrat'ı gizliyorlardı. ***"Bunlar, Allah'a ve ahiret gününe iman etselerdi ve Allah'ın verdiği rızktan (gösterişsiz olarak) harcasalardı, kendilerine ne zarar gelirdi? Allah, onları en iyi bilendir."*** [2030]

• İnat

Hz. Muhammed (sav)'in nübüvvetinin ve risaletinin doğruluğuna delalet eden bunca delillere rağmen, yine de Yahudiler, inatları sebebiyle iman etmekten kaçındılar, küfür ve yalanlamaya daldılar. Çünkü akıllarını heva ve inat kilitleriyle kilitlemektedirler: ***"Andolsun, sen kendilerine kitap verilenlere her türlü mucizeyi getirsen de, onlar yine senin kıblene uymazlar. Sen de onların kıblesine uyacak değilsin. Onlar birbirlerinin kıblesine de uymazlar. Andolsun, eğer sana gelen bunca ilimden sonra onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan, o takdirde sen de mutlaka zalimlerden olursun."*** [2031]

Evet! Eğer sen onlara bin delil de sunsan, yine de onlar ikna olmazlar ve fikirlerini değiştirmezler. Allah Teâlâ'nın şu ayeti ne kadar güzel tasvir ediyor: ***"De ki: "Göklerde ve yerde neler var; bakın da ibret alın." Ancak inanmayan bir kavme deliller ve uyarılar fayda sağlamaz."*** [2032]

Bunlar, Yahudilerin şahsiyetinde müşahhaslaşan sıfatlardır ve Kur'an-ı Kerim'in Yahudiler üzerinde bu kadar durması, onların gerçek yüzünü tanımamız ve hatta hiçbir vakit veya hiçbir zaman ya da hiçbir yerde Müslümanların onlar tarafından kullanılmamaları içindir.

ALLAH BOZGUNCULARIN İŞİNİ DÜZELTMEZ

Şüphesiz bu belge, Peygamber (sav)'in Yahudilerle olan muamelesinin adalet boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Devletin vatandaşlarına dinî hürriyetin mefhumunu vermiştir. Taassubu, fikir ve inançları müsadere etme ilkelerini duvara çalmıştır. (Onlara iltifat etmemiştir.)

Bu mesele, taktik amaçlı kullanılan bir aşama değildir. Dolayısıyla Resûlullah (sav) kendileriyle sözleştiği kişileri kullanarak önce harici düşmanı alt edip sonra içe dönerek onları tasfiyeye yönelmek gibi bir plan peşinde değldi. Haşa ki o (sav) kalkıp da böyle iki yüzlülük içinde olamaz. Onun tutum ve davranışı ancak şeraatten çıkan İslam siyasetine göre şekillenmiştir.[2033]

Resûlullah (sav) Yahudilerle, Ehli kitap olmaları (zimmet ehli) hasebiyle İslam devleti gölgesinde şerefli bir hayatı onlara temin edecek sözleşme-

2030 Nisa, 39
2031 Bakara, 145
2032 Yunus, 101
2033 El-Ahdu vel-Misak fil-Kur'an, Dr. Nasır el-Ömer, 121

ler yaptı. Fakat Yahudilerin tabiatı haksızlık, ihanet ve vefasızlıktan başka bir şey değildir. Bu kötü sıfatlardan vazgeçmeleri mümkün olmadı. Cimrilik ve atalarından kalma alçaklıklarından dolayı da mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Resûlullah (sav) ile yapmış oldukları bütün anlaşma ve sözleşmeleri bozdular. Onların sonu da yaptıkları işlerle uyuşup bağdaşan kötü bir son oldu. Zira Resûlullah (sav), Benî Kaynuka ile Benî Nadir Yahudi Kabilelerini sürgün etti ve Benî Kureyza Yahudi kabilesinin erkeklerini de öldürdü.[2034]

İşte bütün bunları Allah Teâlâ'nın izniyle ileride bu kitapta göreceğiz. Kur'an-ı Kerim , Yahudilerin ahit ve sözleşmeler karşısındaki tabiatlarına işaret etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlar ki, kendilerinden muahede aldın, ancak sonra her defasında ahitlerini bozarlar ve hiç çekinmezler."*** [2035]

Buradaki ahitten maksat, kendisine karşı savaşmamaları ve kendisine savaşmalarda yardım etmelerine dair Peygamber (sav)'in Yahudilerle yapmış olduğu ahitname ve sözleşmelerdir. Müfessirler bu şekilde beyanda bulunmuşlardır.[2036]

Yahudiler, Resûlullah ve onunla beraber olan iman edenlere tuzak kurmak ve onlara karşı mukavet etmek için, değişik ve çeşitli çok sayıda yol denediler. Çok çeşitli çarelere başvurdular. Ancak hiçbir yol ve hiçbir araç başarılı olmadı. Müslüman cemaatini, devletini ve siyasi varlıklarını ortadan kaldırmak üzerine kurulu planları beklenen meyveyi vermedi. Peki bütün planların boşa çıkmasının beklenen meyveyi vermemesinin sebepleri nelerdir?

Şüphesiz bu durum; imanın manalarını kalplere ekip yerleştiren, Allah'a halis kulluğu gerçekleştiren, şirkin her çeşidiyle savaşan ve sahabelere, kalkınma, maddi ve manevi temkinin sebeplerine sarılmayı öğreten Nebevî eğitim ve terbiyeden kaynaklanmaktadır

Peygamber (sav) ashabını (ra); izzet, kahramanlık, erkeklik, şecaat, mertlik, zilleti kabul etmeme, zulme karşı mücadele etme, Yahudilerin ve başkalarının komplolarına temsil olmama, aksine komplolarına karşı mukavemet, komploları ve komplo kuranları yok edip ortadan kaldırmak olan hasletler üzerine terbiye etti. Dolayısıyla sahabeler,düşmanlarına karşı galip gelip zafer kazanıncaya kadar mücadeleye devam edip sabrettiler.[2037]

Yahudilerin tuzakları son derece dâhice idi. Fakat Nebevî liderliğin ve önderliğin üzerinde yürüdüğü Nebevi metod ve dava liderinin izlediği Rabbani yol sayesinde ilk Müslüman cemaatine karşı başarılı olamadılar.[2038]

Bugün Müslümanlar, Yahudilerin plan ve komploları karşısında dökül-

2034 Taberi Tefsiri, 8/30 ve Tahir ve Tenvir Tefsiri, 10/48
2035 Enfal, 56
2036 Age
2037 Es-Sire mael-Yehud, 1/80

mektedirler. Bunun sebebi, ümmeti terbiye etme ve Yahudilerle yürütülen ilişkilerin şekli konularında Nebevî yoldan uzaklaşmalarıdır.

İslam ümmetinin; hikmet sahibi, bilinçli, idrak ve şuur sahibi, kuşatıcı, Allah katından muvaffak ve Yahudilerin ahlakını ve sıfatlarını inceden inceye bilen Rabbani bir yönetici kadroya şiddetle ihtiyacı vardır. Ta ki, onlarla bilinçli muamelede bulunsun ve beşeri sapık olan sınıfın, muamelede usul ve kaideleri raşit olan Nebevî siyasetten olsun...

Çağımızda Yahudilerin kirli parmakları, halklar ve devletler hayatının birçok alanına dalmıştır. Bu parmaklar, belli bir amacı hedeflemektedir. O da "yer yüzünde bozgunculuk çıkarmak"tır. İşte bu tabir, Kur'ani bir tabirdir: ***"...Onlar yeryüzünde bozgunculuğa koşarlar..."***[2039]

Şüphesiz ayette muzari fiilin *"yes'avne"* şeklinde kullanılması, yenileme ve devamlılığa delalet etmektedir. O hâlde onların bozgunculuğa kalkışmaları, son bulan tarihî bir aşama değildir. Aksine kıyamet gününe kadar kâinattaki kaderleridir. Yahudilerin yıkım ve tahrip etme hususundaki kahramanlıkları, tartışılmazdır. Bu kahramanlık, olayları istismar ediyor ve kendi lehine çeviriyor.

Ekonomik, siyasi ve basın-yayın bakımından büyük devletlerde Yahudilerin etkili bir varlıkları vardır. Yahudiler, dünyanın iki büyük düzenden (kapitalizm ve kominizm) ve dünyada gerçekleştirilen büyük devrimlerden hiç de uzak değillerdi.

Orada Yahudilerin hedeflerini gerçekleştirmek için büyük gayretler sarf eden uluslararası çok sayıda örgüt bulunmaktadır. En barizleri ise şunlardır: *Masonluk, Lions, Rotaryen, Yehovacılık vs.*

Bilinç ve şuur sahibi bir araştırmacı, bu işte kasıtlı veya kasıtsız bir mübalağa çeşidi olduğunu hissediyor mu acaba? Birçokların akıllarında oturup yerleşen tablo şudur: Dünyayı harekete geçiren Yahudilerdir. Onlar, dünyanın siyasetçileri, düşünürleri, mucitleri vs. önemli kişileridir. Yahudi olmayan diğer önemli şahsiyetler de William Gaycar'ın tabiriyle "Satranç tablosunun üzerindeki taşlar"dan başka bir şey değillerdir.[2040]

Yahudilerden ve dünyadaki tehlike rollerinden bahseden korkunç miktarda kitap, mevcut duruma teslim olmaya itmekte, bu atmosferi hazırlamak hususunda katkı sağlamakta ve eşit bir şekilde medeniyet hezimetleri olsun veya askerî hezimet olsun ümmetin uğradığı bütün hezimetleri sürekli olarak buna bağlamaktadırlar.

Şüphesiz insanların, her şeyi Yahudiler veya localar tarafından hazır-

---

2038 Age, 1/79
2039 Maide, 64
2040 Kedaya fil-Menhec, Selman el-Udeh, 8485

lanmış, araştırılmış, planı yapılmış, tedbiri alınmış gibi hislere kapılmaları, onları mukavemetten, karşı karşıya gelmekten alıkoyup onları etkisizleştirilmektedir.

Yahudiler hakkında söylenenleri; fikirsel, ve askerî terör siyasetini güden başka bir düşman hakkında da söylemek mümkündür. Bu cemaatlerde zaman zaman durumlarını korkunç şekle sokan ve hacimlerinden daha büyük gösteren kimselere rastlanmaktadır. Bu sapık ve aşırı taife hakkında konuşan, yazan veya konferans veren herkes, işi ve hayatı konusunda tehdit edilmekle karşı karşıyadır. Öyleyse rızk kapılarını ve canlarını muhafaza etmek için herkes sussun![2041]

Yahudi düşmanlarımızın korkunç bir şekilde güçlü ve büyük gösterilmesi yanlıştır, gerçekle hiç alakası yoktur. Çünkü şeytan dostlarının hileleri ne kadar büyük olursa olsun, yine de zayıftır. ***"İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler de tağut yolunda savaşırlar. O hâlde, siz şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır."***

Yahudilerin kuvveti; imanımızın zayıflığı ve Rabbimizin metodundan uzaklaşmamız sebebiyledir. Çünkü sahih iman karşısında bütün komplolar çökmekte ve sahih iman sebebiyle bütün planlar boşa çıkmaktadır. Fakat birçok azim ve himmeti öldüren ve birçok ameli heba eden korku, "şüphe ve korku öldürür" gerçeğini tekit etmektedir. Sabırlı ve mümin bir topluluk bulunduğu vakit, Yahudi olsun veya başkası olsun, karşı koyma ve kalkınma faktörleri karşısında bütün hile ve tuzaklar darmadağın olur. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Size bir iyilik dokunursa, bu onları üzer. Başınıza bir kötülük gelse, ona sevinirler. Eğer siz sabırlı olur, Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız, onların hileleri size hiçbir zarar vermez. Çünkü Allah onların işlediklerini kuşatmıştır."***[2042]

Bunun manası, hiçbir zaman düşman gücünü bilmezlikten ve görmezlikten gelmek veya gücünü az görmek demek değildir. Kadim ve silahlarla donatılmış düşmandan ziyade, hakir bir düşman olsa bile...

Aslında bazen istenen şey şudur: Düşmanın tehlikesi ve gücü konusunda itidal üzere kurulu bir yol izlememizdir. Gücümüzü zayıf düşürecek, azmimizi dağıtacak ve bize hezimeti kolaylaştıracak şekilde düşmanın kuvvetinden korkutmak hususunda mübalağa etmememizdir. Bunun karşısında da onu hakir görmememiz veya varlığından habersiz olmamamızdır.[2043] Yahudilerde ve başkanlarında Allah Teâlâ'nın sünneti geçerli olacaktır: ***"...Çünkü Allah bozguncuların işini düzeltmez."***[2044]

2041 Kedaya fil-Menceh, 86
2042 Âl-i İmran, 120
2043 Kedaya fil-Menhec, 86-87
2044 Yunus, 81

4.
KONU

TEDAFÜ (KÖTÜLÜĞÜ BİRBİRİYLE DEFETME) KANUNU VE SERİYYELER (MÜFREZELER) HAREKÂTI

TEDAFÜ KANUNU

Peygamber (sav)'in uyguladığı kanunlardan birisi de "tedafü" yani "birini diğeriyle defetme" kanunudur. Bu kanun, Medine döneminde Resûlullah (sav)'in müşriklere karşı yürüttüğü gazveler, gönderdiği müfrezeler ve seriyyeler ile birlikte açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu sünnetin (kanunun) bu dinin temkini (kuvvetlenip yerleşmesi) ile sağlam ve güçlü bir bağlantısı vardır. Allah Teâlâ aziz kitabında bu bağlantıya işaret etmektedir. Şu ayet-i kerime'de bu bağlantıyı açık bir şekilde zikredilmektedir: ***"Derken, Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Davud, Calut'u öldürdü. Allah, ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi ve ona dilediğini öğretti. Eğer Allah'ın insanların bir kısmıyla diğerlerini savması olmasaydı, yeryüzü bozulurdu. Ancak Allah, bütün âlemlere karşı lütuf sahibidir."*** Bu da şunu ifade etmektedir: Bozgunculuğu bu yoldan defetme, bütün insanları kapsayan bir lütuf ve keremdir.[2045]

Hac suresindeki ayet ise, Allah Teâlâ'nın, mümin dostlarını müdafaa edeceğinin ilanından ve onlara düşmanlarıyla savaşmalarına izin verdikten sonra gelmektedir. Ayet, temelli bir kaidenin tesbiti ile son bulmaktadır: ***"...Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere kesin surette yardım eder. Şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir."***[2046]

Ashab-ı Kiram bu sünneti idrak edip, batılın tahrip edilmesi ve yok edilmesi için yönetici kadrosu ve metodu olan bir ümmetin gerekli olduğunu anlamışlar ve hakkın, kendisini omuzlayıp kalkındıracak azimlere, onu koruyup devam ettirecek bileklere, ona özlem duyan kalplere ve ona bağlanan damarlara ihtiyacı olduğuna içtenlikle inanmışlardı.

2045 Mefatihu'l-Gayb, 3/514
2046 Hac, 40

Bu sünnetle nasıl muamele edeceklerini Resûlullah (sav) onlara öğretmişti. Dolayısıyla Allah Teâlâ kendi yolunda cihad etmelerini emredince, hemen Allah'ın emrine icabet ettiler.

Allah Tealâ bu ümmet için cihadı kanunlaştırdı ve hiçbir zalimin zulmünün ve hiçbir adil kimsenin adaletini iptal edemeyeceği cihadı, kıyamete kadar yoluna devam edecek bir farz kıldı.

Allah Teâlâ, cihadı terk eden her milleti mutlaka zelil etmiş ve düşmanlarını onlara musallat kılmıştır.

Allah Teâlâ cihadı birkaç merhalede meşrulaştırıp kanunlaştırdı ki nefsi daha iyi eğitsin ve alıştırsın. Beşer tabiatına daha uyumlu olsun ve dava seyrine ve davanın planlama yoluna muvafık olsun.[2047] Savaşın farziyeti birkaç aşamada olmuştur:

Birinci aşama: Savaşın yasak oluşudur. Müslümanlar Mekke'de oldukları zaman, kendilerine savaş izni verilmesini Resûlullah (sav)'den talep ediyorlardı. Resûlullah (sav) ise onlara şöyle cevap veriyordu: ***"Sabredin, çünkü ben savaşmakla henüz emrolunmadım."***[2048]

İkinci aşama: Farz kılınmadan savaşa sadece izin verilmesidir. ***"Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihad için izin verildi. Şüphe yok ki Allah'ın onlara yardım etmeye gücü yeter."***[2049]

Üçüncü aşama: Müslümanlara, savaşanlara karşı savaşın farz olmasıdır. ***"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez."***[2050]

Dördüncü aşama: Bütün kâfirlere karşı savaş açmanın Müslümanlara farz oluşudur. ***"Şüphesiz Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu, Allah'ın dosdoğru kanunudur. Öyleyse o aylarda kendinize zulmetmeyin. Fakat Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekûn savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekûn savaşın. Bilin ki Allah, kendine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir."***[2051]

Şüphesiz yeni gelişen İslam devletinin durumu ve sayı, hazırlık, eğitim ve buna bağlı olan gerekli şeyler bakımından oluşum yoluna girmeye başlayan İslam ordusunun hâli, savaş hükmü konusunda aşamalı olmasını gerektiriyordu.

Belli bir zamanın geçmesi gerekiyordu ki, Müslümanlara eziyet veren

---

2047 El-Hicre fil-Kur'ani'l- Kerim, 438
2048 Keşşaf, 4/199; Alusi, 6/108
2049 Hac, 39
2050 Bakara, 190
2051 Tevbe, 36

ve onları yurtlarından çıkmaya mecbur eden İslam davasının düşmanı olan Kureyş kâfirlerinin ve davet düşmanlarının peşine düşme, onlara karşı gelme ve onlara meydan okuma zorlama yoluyla değil, tercih yoluyla ve gönüllü olabilsin.

Bu da, daha sonra vuku bulduğu gibi, Kureyşliler bütün şer güçlerini Müslümanların karşısında toplamak için çalışsalar bile, Arap yarımadasında bulunan bütün küfür güçlerine karşı durabilecek şekilde, İslam devletinin demiri sertleşip tam bir güce sahip olana kadar sabretmeyi gerektirmekteydi. Bunlar, Müslümanların, Kureyş kâfirlerinin peşine düşüp onlarla karşı karşıya gelmeleriyle alakalıdırlar. İşte bu durumda savaş vücubu ile değil sadece savaş izniyle (yani mübah olması) naslar gelmiştir.

Ama Müslümanlar, kendi devletlerinde Medine'de düşmanların saldırısına uğrasalar, işte bu durumda savaş farzdır. Tercihe mecal yoktur. Sadece izin verilmiş olduğu için değildir. Bu da, İslam davasını, dava sahibini ve davet ilkelerini müdafaa etme yolunda, kırmızısı ve siyahı; bütün insanlarla savaşmayı Ensar'a vacip kılan savaş biatı olan ikinci Akabe Biatı'nın tatbikidir.[2052]

Savaş izninin verilmesiyle birlikte Resûlullah (sav) savaş taktikleri üzerine ashabının eğitimine başladı. Onlarla alıştırmalara, tatbikatlara ve savaşlara katıldı. Bu alanlarda çalışmayı Allah Teâlâ'ya yaklaştıran en mukaddes ibadetlerden ve en büyük hayırlı işlerden saydı. Resûlullah (sav), Allah Teâlâ'nın şu buyruğunu hakkıyla uygulamaya başladı: ***"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız."*** [2053]

Peygamber (sav)'in Müslüman mücahidi oluşturma hususundaki metodu, birbiriyle paralel iki yola dayanırdı: Manevi yönlendirme ve pratik eğitim.

• Manevi Yönlendirme

Peygamber (sav) mücahitlerin maneviyatlarını yükseltmek için büyük çaba harcıyordu. Zafer veya cennet ile ilgili onlara kesin bir ümit veriyordu. O andan itibaren ve daha sonra bu ümit, Müslüman askerleri şevkle savaş meydanlarına gönderiyor ve savaşları kazanmak veya kılıçların gölge-

2052 El-Kitap vel-Cihad, Muhammed Hayr Heykel, 1/463464
2053 Enfal, 60

sinde ölmek için psikolojik, bedenî ve teknik güçlerini rahatlıkla vermeye sevk ediyordu.[2054]

Peygamber (sav) ashabını cihada teşvik ettiği sözlerden bazıları şunlardır:

"Nefsim kudret elinde olana yemin olsun! Eğer müminlerden bazı erkeklerin benden geri kaldıkları için gönüllerinin hoşnut olmaması ve onları, üzerinde taşıyacağım hiç şeyi bulamadığımdan olmasaydı, Allah yolunda sabah erkenden çıkan hiçbir seriyyeden (müfrezeden) geri kalmazdım. Nefsim kudret elinde olana andolsun ki (eğer o meşakkatten olmasaydı) Allah yolunda öldürülmeyi, sonra dirilmeyi, sonra tekrar öldürülmeyi, sonra tekrar dirilmeyi, sonra tekrar öldürülmeyi, sonra tekrar dirilmeyi ve sonra tekrar öldürülmeyi seve seve isterdim. [2055]

"Cennete giren hiç kimse, kendisine tüm dünya verilecek olsa da tekrar dünyaya dönmeyi arzu etmez. Ancak şehitler, kendilerine yapılan hürmeti gördüklerinden, dünyaya dönüp de on defa üst üste şehit olmak isterler." [2056]

• Pratik Eğitim

Peygamber (sav); erkekler, kadınlar, çocuklar, gençler ve yaşlılar, kim olursa olsun verim gücüne sahip ümmetin bütün güç ve enerjisine ve mızrakla dürtmek, kılıçla vurmak, ok ile atmak ve atların sırtında münavere etmek gibi maharetlere (becerilere) dayanmaya çaba harcıyordu.[2057]

Peygamber (sav), paralel olan askerî terbiyenin her iki hattını, yönlendirme ve eğitimini, zafer veya cennetin ümidiyle vermek ve bütün gayretleri savaş meydanlarına sunmakla katılıyor ve Müslümanları, atıcılık taktiklerini güzel öğrenmeye teşvik ediyordu. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Ok atma sanatını öğrenip de sonra onu terk eden kimse ya bizden değildir ya da bize isyan etmiş olur."*** [2058]

Resûlullah (sav)'in bu daveti; hedefe isabet etmek, el mahareti ve hareket çabukluğu üzerine eğitilmeleri için yaşlılar dâhil bütün ümmete yöneliktir. Çünkü İslam, bütün ümmetin güç ve enerjisine önem vermekte ve onu şerefli şeylere ve yüksek himmete yönlendirmektedir.

Peygamber (sav) aynı zamanda ortam ve şartlara göre düşmanların gücünü de önemsiyor ve Müslümanları gücü yettiği her araca sahip olma-

2054 Dirasetün fis-Sünne, 161
2055 Buhari, 2797; Nesai, 6/8
2056 Buhari, 2817; Müslim, 1877
2057 Müslim, 1919; Ahmed, 4/148; İbni Mace, 2814
2058 Müslim, 1919; Ahmed, 4/148 ve İbni Mace, 2814

ya teşvik ediyordu. Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: ***"Onlar için gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayınız. Dikkat edin! Kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır."*** [2059]

Kur'an-ı Kerim ile tertemiz sünnet, maddi ve manevi her alanda hazırlıklı olmayı ve tedbirleri almalarını Müslümanlara öğretiyor. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! (Düşmanlarınıza karşı) tedbirinizi alın da savaşa bölük bölük çıkın ya da topluca çıkın."***

Bu da, esbaba sarılmaya önem vermenin ve düşmanların tuzaklarına karşı uyanık ve tedbirli olmanın vacip olduğuna delalet etmektedir. Buna; silahlarla, bedenlerle, çeşitli silahların ve silahların kullanım şekli üzerinde mücahitlerin eğitilmesi, düşmanlarına karşı cihad etme ve düşmanların hile ve tuzaklarından korunmak için Müslümanları ilgilendiren şeylere yönlendirme ile ilgili her çeşit hazırlık girmektedir.

Allah Tealâ hazırlık yapmak ve tedbir almak ile ilgili mutlak emir vermiş bir çeşidini zikredip diğer bir çeşidini veya bir hâli zikredip diğer bir hâli zikretmemiştir. Bunun sebebi de, vakitlerin ayrı, silahların çeşitli, düşmanın da azalıp çoğalması ve zayıf olup güçlenmesidir.

Sahabe anlayışında cihad, nefis tezkiyesi hususunda büyük bir medrese idi ve aynı zamanda şuna içtenlikle inanmışlardı: Cihadın beklenen meyvesini verebilmesi için cihadlarında ihlas ile hareket etmeleri, iman ettikleri şeyle amel etmeleri ile insanları ona davet etmeleri gerekiyordu.

Resûlullah (sav) amellerdeki riyanın tehlikesini kendilerine beyan ederek şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz kıyamet gününde aleyhinde hükmedilecek ilk insan, dünyada şehit olmuş bir adamdır. Adam getirilir; Allah ona verdiği nimetleri kendisine tanıtır; adam da o nimetleri tanır.

Allah ona:

'O nimetlerde ne yaptın?' diye sorar. O da:

'Senin için savaştım ve şehit oldum.' der. Allah ona:

'Sen yalan söylüyorsun! Sen, sana 'yiğit' denilsin diye savaştın ve nitekim öyle denildi de.'

Sonra emredilir, yüz üstü yerde sürüklenir ve cehenneme atılır.

Bir de (aleyhinde hükmedilen birisi de) ilmi öğrenen, ilmi öğreten ve Kur'an okuyan bir adamdır. Adam getirilir; Allah ona verdiği nimetleri kendisine tanıtır; adam da o nimetleri tanır. Allah Teala ona:

-'O nimetlerde ne yaptın?' diye sorar. O da:

2059 Müslim, 1917; Ebu Davud, 1514; Tirmizi, 3083; İbni Mace, 2883

-'İlmi öğrenip öğrettim ve senin için Kur'an okudum.' der. Allah ona:

-'Hayır, yalan söylüyorsun! Sen, sana 'âlim' denilsin diye ilim öğrendin ve 'kârî (Kur'an okuyan)' denilsin diye Kur'an okudun ve nitekim öyle denildi de.'

Sonra emredilir; yüz üstü yerde sürüklenir ve ateşe atılır.

Bir de (aleyhinde hükmedilen birisi de), Allah'ın bol rızıklar verdiği ve bütün mal çeşitlerinden verdiği adamdır. Adam getirilir; Allah ona verdiği nimetleri kendisine tanıtır; adam da o nimetleri tanır.

Allah ona:

-'O nimetlerde ne yaptın?' diye sorar. Adam:

- 'İnfak edilmesini sevdiğin yollardan hiçbirini bırakmadım, senin için o yollarda harcadım.'

Allah ona:

-'Hayır, yalan söylüyorsun! Sen, sana 'cömert' denilsin diye yaptın.'

Sonra emredilir; yüz üstü yerde sürüklenir ve ateşe atılır." [2060]

Bundan dolayıdır ki sahabeler (ra), sevabına göz dikerek ve azabından korkarak cihadlarını sırf Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak için yaptılar ve infak ettiler. Allah'ın dinini savunmak ve Allah Teâlâ'nın sözünü yükseltmek için nefislerini ileri sürüp feda ettiler.

Sahabelerin Allah yolunda yaptıkları cihadın, nefislerinin tezkiyesi hususunda büyük eserleri vardı. O eserler aşağıdaki satırlarda görülecektir.

SAHABENİN CİHAD YAPARKEN GÜTTÜKLERİ HEDEFLER

1- Dünya ve Dünyaya Bağlanmaktan Nefsin Kurtarılması

Allah yolunda cihad etmek, dünyada zahit olmanın, ahirete göz dikmenin ve Allah Teâlâ'yı cennette kullarına hazırladığı nimetlerin özlemini çekmenin pratik eğitimdir. Bu da, nefis tezkiyesi hususunda İslam metodunun hedeflediği en büyük hedeflerdendir. Mücahit olan kimse, Allah rızasını kazanmak karşılığında kendi nefsini ona satmaktadır.

Hem nefisleri hem de malları hibe eden ve onların yegâne sahibi Allah'tır. Nefislerini ve mallarını Allah yolunda harcadıkları vakit, hibe ettiğini onlardan satın almakla mücahit kullarına ikramda bulunmaktadır.[2061] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Hiç şüphesiz Allah, müminlerden karşılığında onlara cenneti vermek

2060 Müslim, 1905; Ahmed, 2/322; Nesai, 6/23

2061 Menhecü'l-İslam fi Tezkiyeti'n-Nefs, Dr. Enes Ahmed Kerzon, 1/293

üzere canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve öldürülürler; (bu) Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da O'nun üzerine gerçek olan bir vaattir. Allah'tan daha çok ahdine vefa gösterecek olan kimdir? Şu hâlde yaptığınız bu alışverişten dolayı sevinip müjdeleşiniz. İşte 'büyük kurtuluş ve mutluluk' budur. Tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, (İslam uğrunda) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten sakındıranlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar; sen (bütün) müminleri müjdele." [2062]

2- Nefsin Arıtılması, Sabır ve Fedakârlık Üzerine Eğitilmesi

Sahabeler (ra), Peygamber (sav)'in kendilerini eğitmesiyle şuna içtenlikle inandılar: Cennet, nefsin hiç hoşlanmadığı şeylerle çepeçevre kuşatılmıştır, bedenin rahatlığıyla elde edilmez ve nefsin meşakkatlere ve zorluklara alıştırılması gerekir ki yapısı güçlensin, şiddet ve korkular karşısında dimdik ayakta durabilsin ve gevşeklik ve yorgunluğu terk etsin. Sahabeler, Kur'an-ı Kerim 'den de şunu öğrendiler: Allah Teâlâ'nın hikmeti, nefislerinin denemeye ve arıtılmaya maruz kalmasını istemektedir ki, sebatı ortaya çıksın ve hâli doğrulsun. Cihad meydanı, bu deneme ve arıtılmanın en büyük meydanlarından biridir.[2063] Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Eğer bir yara aldıysanız, o kavme de benzeri bir yara değmiştir. İşte o günleri biz insanlar arasında devrettirip dururuz. Bu, Allah'ın iman edenleri belirtip ayırması ve sizden şahitler (veya şehitler) edinmesi içindir. Allah, zulmedenleri sevmez.

(Yine bu) Allah'ın, iman edenleri arındırması ve inkâr edenleri yok etmesi içindir. Yoksa siz, Allah içinizden cihad edenleri belirtip ayırt etmeden ve sabredenleri de belirtip ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?

Andolsun, siz onunla karşılaşmadan önce ölümü temenni ediyordunuz. İşte onu gördünüz ama bakıp duruyorsunuz." [2064]

3-Cihad, Nefsin İzzeti ve Kuvvetidir

Ashab-ı Kiram Nebevî metod'dan şunu öğrendiler: Muhakkak ki Allah yolunda cihad, Müslümanın nefsindeki izzetin kalkındırılması, varlığının takviye edilmesi, zillet, alçaklık, gevşeklik ve ferdi ve toplumu helak eden diğer sıfatlardan temizlenmesi için büyük bir araçtır. Allah (Sübhanehu ve

2062 Tevbe, 111-112
2063 Age, 1/294
2064 Âli İmran, 140-143

Teâlâ) aziz kitabında müminin izzet sahibi olduğunu kendilerine beyan etmektedir. Çünkü izzeti, Rabbine olan imanından ve dinine yapışmasından alıyor. ***"Oysa izzet (onur ve üstünlük) Allah'ın, O'nun Resûlünün ve müminlerindir. Ancak münafıklar bilmiyorlar."*** [2065]

Müslüman, cihadı bırakıp ahiret yerine dünya ile meşgul olduğu zaman, onun nefsi; zillete, zafiyete, rezilliğe ve boyun eğmeye alışır. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Îne*** [2066] ***ile alışveriş yaptığınız zaman öküzlerin kuyruklarını tuttuğunuz zaman*** [2067]***, ziraata razı olduğunuz zaman ve cihadı terk ettiğiniz zaman, Allah, üzerinize bir zillet musallat edecektir ve dininize dönmedikçe Allah, o zilleti üzerinizden kaldırmayacaktır."*** [2068]

Dünyayı kendine en büyük dert ve ilminin en son ulaştığı yer yapan, dünyadan başka hiçbir paye için çalışmayan ve ondan başka hiçbir şeyi düşünmeyen kimsenin, Allah Teâlâ'nın haklarında şöyle buyurduğu kimselerden olmasından korkulur: ***"Bizimle karşılaşmayı ummayanlar, dünya hayatına razı olanlar ve bununla tatmin olanlar ve bizim ayetlerimizden habersiz olanlar; işte bunların yaptıkları sebebiyle varacakları yer ateştir."*** [2069]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Kim savaşmadan ve savaşma arzusu duymadan ölürse, benliğinde münafıklıktan bir haslet taşıyarak ölmüş olur."*** [2070]

Kuşkusuz Ashab-ı Kiram her çeşidiyle cihad yolunda yürüdüler ve bununla da en büyük müjdeye payidar oldular. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bizim uğurumuzda mücahede edenlere gelince elbette biz onlara yollarımızı gösteririz ve şüphesiz ki Allah mutlaka muhsinlerle beraberdir."*** [2071]

ALLAH YOLUNDA CİHADIN BAZI HEDEFLERİ

1-İnanç Hürriyetinin Güvence Altına Alınması

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın! (İnkâra) Son verirlerse şüphesiz ki Allah onların yaptıklarını

2065 Münafikun, 8
2066 "Îne" alışverişi, belli bir vade ile birine satıp sonra sattığı o malı aynı şekilde aynı kişiden derhâl ve peşin, daha ucuz olarak alıp, o borçluyu daha borçlu hâle sokmak şeklinde bir çeşit alışverıştir. (Müellif)
2067 Çift sürmek ve sulama için hayvanları aldığınız, bunun üzerinde durduğunuz ve ondan başka herhangi bir şeyle meşgul olmadığınız zaman. (Müellif)
2068 Ebu Davud, 3462; Ahmed b. Hanbel, 2/42 ve 84
2069 Yunus, 78
2070 Müslim, 1910; Ahmed b. Hanbel, 2/374; Ebu Davud, 2502; Nesai, 6/8
2071 Ankebut, 69

çok iyi görür. (Eğer) İmandan yüz çevirirlerse, bilin ki Allah sizin sahibinizdir. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır." [2072]

Fi Zilal tefsirinin sahibi şöyle söylemektedir: "Orada Müslüman cemaatin üzerinde bir görev daha vardır. Davanın ve hürriyet içinde insanlara tebliğ etmenin önüne çıkan veya inancı kabul etme hürriyetini tehdit eden ve insanları akideden çevirmek için fitne çıkarmak isteyen bütün kuvvetleri paramparça edip dağıtması ve yeryüzünde hiçbir kuvvetinin müminlere fitne kurup Allah'tan uzaklaştırma imkânı kalmayıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar durmadan cihad edecektir. İnsanları dine girmeye zorlamak anlamında değil. Bu dine girmek isteyenin korkmaması, yeryüzünde Allah Tealâ'nın dinini tebliğ etmekten kendisini alıkoyacak hiçbir kuvvetten korkmaması, dine icabet etmesi ve dinde sebat etmesi suretiyle yeryüzünde Allah'ın dininin hâkim kılınması anlamında cihad edecektir.

Yeryüzünde Allah Tealâ'nın nurunu örtecek, Allah'ın hidayetinin insanlara ulaşmasını engelleyecek ve hangi araç ve hangi aletlerle olursa olsun insanları Allah yolundan saptıracak bir nizam veya düzenin olmaması suretiyle cihad edecektir. İşte bu, genel ilkeler sınırları içerisinde akide içindir... Akideyi muhasaradan, fitneden korumak, metodunu ve ilahî şeraitini muhafaza etmek içindir... Cihad, akideye saldırmak isteyenlerin ondan korkacakları ve yeryüzünde karşılarına çıkacak veya engelleyecek yahut fitne çıkarıp dinden çevirecek hiçbir kuvvetten korkmayacak, bu akideye gönül vermek isteyenlerin ona sığınacak şekilde yeryüzünde akide sancağını dalgalandırmak içindir...

İşte bu cihad; İslam'ın emrettiği, kabul ettiği, takrir ettiği ve o cihadda savaşıp öldürülenleri şehit, yükünü taşıyanları da veli ve dost kabul ettiği tek cihaddır."[2073]

2-İbadet ve Şiarların Himayesi

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Haberiniz olsun ki Allah iman edenleri tarafından müdafaa edecektir, çünkü Allah herhangi bir haini, nankörü sevmez."

"İzin verildi o kendilerine kıtal edilenlere, çünkü onlara zulüm olundu ve şüphesiz ki Allah onları muzaffer kılmaya mutlaka kadirdir."

"Onlar ki, 'Rabbimiz bir Allah'tır.' demelerinden başka bir sebep, bir hak olmaksızın diyarlarından çıkarıldılar. Allah'ın da insanların bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, herhâlde manastırlar, kiliseler, havralar,

2072 Enfal, 39-40
2073 Fi Zilali'l-Kur'an, 1/187

mescidler yıkılırdı ki bunlar da Allah'ın ismi çok zikir edilir ve elbette Allah kendine yardım edeni mensur kılacaktır. Şüphe yok ki Allah çok kuvvetli, çok izzetlidir."

"Onlar ki şayet kendilerini yeryüzünde iktidar makamına getirirsek namazı kılarlar, zekâtı verirler, maruf ile emir ve münkerden nehyederler. Bütün işlerin akıbeti de sırf Allah'a aittir."[2074]

İmam Nesefi (rh) tefsirinde şöyle diyor: "Yani, eğer Allah Teâlâ cihad sebebiyle Müslümanları kâfirlerin karşısında galip getirmeseydi ve onların üzerine musallat etmeseydi müşrikler kendi zamanlarındaki değişik akide mensuplarını istila edeceklerdi. Mabetlerini yıkıp tahrip edeceklerdi. Hıristiyanlara hiçbir kilise, rahiplerine hiçbir manastır, Yahudilere hiçbir havra ve Müslümanlara da hiçbir mescid bırakmayacaklardı veya Muhammed (sav)'in ümmeti içerisinde Müslümanlara ve korumaları altında bulunan kitap ehline galip geleceklerdi ve her iki taifenin mabetlerini yıkacaklardı."[2075]

3-Yeryüzünden Fesadı Defetmek

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ve vaktaki Calut ve ordusuna karşı meydana çıkıp şöyle dediler: 'Ey bizleri yetiştiren Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, ayaklarımıza sebat ver ve bizi kâfirler kavmine karşı muzaffer kıl.' Derken Allah'ın izniyle onları tamamen bozdular. Davud, Calut'u öldürdü ve Allah kendisine mülk ve hikmet verdi ve daha dilediğinden de ona talim buyurdu. Allah'ın insanları birbiriyle defetmesi olmasaydı, arz, mutlak fesat bulmuş gitmişti. Ancak Allah'ın âlemlere bir fazlı var. İşte bunlar Allah'ın ayetleridir; onları sana hakkıyla tilavet ediyoruz. Muhakkak ki sen o gönderilen resûllerdensin."***[2076]

İbni Kesir, Allah Teâlâ'nın, ***"Eğer Allah'ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzünün düzeni bozulacaktı."*** ayetin tefsirinde şöyle diyor: "Eğer Allah Teâlâ bir kavmin kötülüğünü diğerleriyle defetmeseydi, Calut'la savaşılması ve Davud'un şecaati ile İsrailoğullarını müdafaa etmesi gibi, hepsi helak olurdu."[2077]

Keşşaf tefsirinin sahibi bu ayetin tefsirinde şöyle diyor: "Eğer Allah bir kısım insanı diğer bir kısımla defetmeseydi ve bozgunculuklarını menetmeseydi, bozguncular galip olurdu. Yeryüzü düzeni bozulurdu ve çiftçilik, nesil ve yeryüzünü imar eden diğer şeyler gibi dünyanın menfaatleri muattal olup boşa giderdi."[2078]

2074 Hac, 38-41
2075 Nesefi Tefsiri, 3/106; Keşşaf, 3/16 , Merağî Tefsiri, 6/119
2076 Bakara, 250-252
2077 İbni Kesir, 1/262
2078 Keşşaf, 1/382

Abdurrahman Sa'di tefsirinde şöyle demektedir: "Şüphesiz bu ayette ümmet için çok sayıda öğüt ve ibret vardır: Onlardan bazıları şunlardır: Allah yolunda cihad etmenin fazileti, cihadın faydaları ve meyveleri, dini, vatanı, bedenleri, canları ve malları korumak konusunda tek yolu ve sebebi cihaddır. Mücahitler için işler ne kadar zor olsa da şüphesiz akıbetleri güzel olur. Buna karşılık cihada sırt çevirenler, az bir miktar rahat olsalar da, şüphesiz uzunca yorulacaklardır."[2079]

4- İmtihan, Terbiye ve Islah

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Savaşta) İnkâr edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarını vurun. Nihayet onlara iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın (esir alın). Savaş sona erince de artık ya karşılıksız veya fidye karşılığı salıverin. Durum şu ki, Allah dileseydi onlardan intikam alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek ister. Allah onların yaptıklarını boşa çıkarmaz. Allah onları muratlarına erdirecek. Gönüllerini şad edecek ve onları kendilerine tanıttığı cennete sokacaktır."*** [2080]

İbni Kesir, ***"...Fakat sizi birbirinizle denemek ister..."*** ayetin tefsirinde şöyle söylemektedir: "Yani, Allah size cihadı ve düşmanlarla savaşmayı farz kılmıştır ki, sizi denesin ve haberlerini ortaya çıkarsın. Allah Teâlâ cihadın meşruiyet hikmeti hakkında Âl-i İmran ve Berae surelerinde şöyle zikretmiştir: ***"Yoksa Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız?"*** [2081]

Fi Zilal tefsiri sahibi şöyle diyor: "Allah Teâlâ kâfirlerin başını vurmayı ve onları esir almayı emrederken, müminleri kendi kudretine sadece perde yapmaktadır. Şayet Allah dileseydi kâfirlerden açıkça intikam alırdı.

Nitekim daha önce bütün bu sebeplerin dışında başka sebeplerle kâfirlerden intikam almıştır. Fakat bununla mümin kullarına hayır ve sevap vermek istiyor. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hoşunuza gitmese de savaşmak size farz kılındı; mümkündür ki nefret ettiğiniz bir şey sizin için iyi olabilir ve yine mümkündür ki hoşlandığınız bir şey de sizin için kötü olabilir. Allah bilir ama siz bilmezsiniz."*** [2082]

Allah (cc), cihad ile müminleri deniyor, terbiye ediyor, ıslah ediyor ve onlara büyük sevapların sebeplerini kolaylaştırıyor.

2079 Tefsiru's-Sadi, 1/309
2080 Muhammed, 4-6
2081 Âl-i İmran, 142; İbni Kesir, 4/154
2082 Bakara, 216

5- Rableri onları imtihan etmek istiyor.

Bu imtihanda beşer nefsindeki en kıymetli güç ve enerji yönleri coşmaya başladılar. Çünkü nefiste, inandığı hakkın aziz olmasından daha kıymetli bir şey olamaz. Öyle ki, inandığı hak uğrunda savaşıyor, öldürüyor, öldürülüyor, onunla ve onun için yaşadığı hakka teslim oluyor, hak olmadan yaşayamıyor ve onun gölgesi dışında yaşamak istemiyor.

6- Rableri onları terbiye etmek istiyor.

Bununla nefislerinden, vazgeçmeleri çok zor olan bu fani dünyanın geçici arzularını ve hevayı çıkarıyor, nefislerindeki her türlü eksikliklerini tamamlıyor ve bütün yabancı maddeleri ve kötülükleri yok ediyor. Ta ki, arzu ve istekleri terazinin bir kefesine, öbür kefeye de Allah'ın cihada davet etmesine icabet ve Allah Tealâ'nın rızasına boyun uzatmak ve göz dikmek konuluyor ve bu kefe öbür kefeye ağır basıyor. Allah Teâlâ bu nefislerden şunu biliyor: Bu nefisler muhayyer kılındılar; onlar da seçtiler. Onlar terbiye aldılar, tanıdılar. Onlar şuursuz hiçbir harekette bulunmuyorlar. Bilakis onlar ölçüp tartıyorlar ve yapılması gerekeni seçiyorlar.

7- Rableri onları ıslah etmek istiyor.

Çünkü Allah yolunda cihadın meşakkatlerine katlanmak ve her atılışta ölüm tehlikesiyle yüz yüze gelmek, insan ruhuna bu korkunç tehlikeyi küçümseyerek güç verir ve birçok kişilere bu tehlikeler karşısında korunacakları değer ve ölçüleri belirtir. Bu değer ve ölçülere alışkın olanlar için savaşla yüz yüze gelmek kadar kolay ve basit bir şey yoktur. İster ondan salim olarak çıksın, ister ölümle yüz yüze gelsin. Her seferinde bu şekilde Allah'a yönelmek ruhlarda öyle bir tesir meydana getirir ki, ona benzer en yaklaşık bir misal elektriğin vücutta yaptığı tesirdir. Bir bakımdan savaş kalpleri yeniden yoğurur, ruhları pırıl pırıl yapar, temizler ve ıslah eder.

Ayrıca kendilerini Allah'a adamış, dünyanın her türlü süsünden ve geçici değerlerinden uzaklaşmış, Allah yolunda ölüme giderken hayatı küçümsemeyen bir yüceliğe ermiş mücahitlerin kumandası altında insan topluluğunun ıslahı içinde zahirî bir sebeptir savaş... Mücahitlerin gönlünde kendilerini Allah'a bağlayan ve O'nun memnuniyetini kazandıran duygulardan başka hiçbir duyguya yer kalmaz. İşte yeryüzünün kumandanlığı bu gibi değerli kumandanların eline geçince, yer yüzü bütünüyle salah bulur, kullar ıslah olur. Çünkü bu ruhlar ellerine geçirdikleri kumandanlık sancağını tekrar kâfirlerin, sapıkların ve bozguncuların eline geçmemesi için kan-

larını ve ruhlarını vermişlerdir. Her türlü pahalı ve yüce değerlerini heba etmişlerdir ama bunu kendi nefisleri için değil Allah için yapmışlardır."[2083]

8- Kâfirleri Korkutmak, Rezil Etmek, Zelil Etmek ve Tuzaklarını Bozmak

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir; siz asla haksızlığa uğratılmazsınız."*** [2084]

"Onlarla savaşın ki, Allah onlara sizin ellerinizle azap etsin, onları rezil etsin, onlara karşı size yardım etsin, mümin topluluğun gönüllerini ferahlatsın ve onların kalplerindeki öfkeyi gidersin. Allah, dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." [2085]

"(Savaşta) Siz onları öldürmediniz fakat Allah öldürdü onları: Attığın zaman da sen atmadın fakat Allah attı. (onu). Bunu, müminlere güzel bir imtihanla yaptı. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir." [2086]

9- Münafıkların Keşfedilmeleri

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, pisi temizden ayırıncaya kadar müminleri içinde bulunduğunuz şu durumda bırakacak değildir. Allah, size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah, peygamberlerinden dilediğini seçer (gaybı ona bildirir). O hâlde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız sizin için büyük bir mükâfat vardır."*** [2087]

İbni Kesir şöyle diyor: "Yani, Allah Teâlâ'nın bela ve mihnetten bir sebep bağlayıp tertip etmesi gerekir ki, onunla dostu ortaya çıksın, düşmanı da rezil-rüsvay etsin ve sabreden mümin ile fısk ve fücur sahibi münafıklar tanınsın. Yani, ondan maksat, Uhud günüdür. Allah Teâlâ o gün müminleri imtihan etti. Bu günde Müslümanların imanı, sabrı, dayanıklılığı, sebatı ve Allah ve Resûlüne (sav) olan itaatleri ortaya çıktı."[2088]

10-Yeryüzünde Allah'ın Hükmünü ve İslam Nizamını İkame Etmek

Şüphesiz yeryüzünde Allah'ın hükmünü ikame etmek, cihadın hedefle-

2083 FiZilali'l-Kur'an, 6/3286
2084 Enfal, 60
2085 Tevbe, 1415
2086 Enfal, 17-18
2087 Âli İmrân, 179
2088 İbni Kesir Tefsiri, 1/371

rinden biridir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana kitabı hak ile indirdik; hainlerden taraf olma."*** [2089]

11-Kâfirlerin Zulmünü Defetmek

İslam'da cihadın hedeflerinden biri de, kâfirlerin zulmünü defetmektir. Bu zulüm birkaç çeşittir. Bazıları şunlardır:

• Kâfirlerin, küfür topraklarında yaşayan zayıf bir mümin topluluğa zulmetmeleri durumunda, özellikle de dinlerini himaye altına alacak diğer memleketlere intikal etme imkânlarına sahip değillerse, o zaman İslam devletinin, zulme uğrayan Müslüman taifeyi kurtarması için Müslümanlara zulmeden kâfirlerle savaşmak üzere bütün hazırlıkları yapması farzdır.[2090]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"O hâlde, dünya hayatını ahiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, biz ona büyük bir mükâfat vereceğiz. Size ne oluyor da, Allah yolunda ve 'Ey Rabbimiz! Bizleri halkı zalim olan şu memleketten çıkar, katından bize bir dost ver, bize katından bir yardımcı ver.' diye yalvarıp duran zayıf ve zavallı erkekler, kadınlar ve çocukların uğrunda savaşa çıkmıyorsunuz?"*** [2091]

Kurtubi (rh) şöyle diyor: "Bu, cihada teşviktir. Cihad, mustazafları kendilerine en çetin azabı tattıran ve onları dinlerinde fitneye düşüren müşrik kâfirlerin elinden kurtarılmayı içermektedir.

Allah Teâlâ, ila-i kelimetullah için dinin açıkça ilan edilmesi ve kullarından zayıf müminlerin kurtarılması için, bu durum birçok insanın yok olmasına yol açsa bile cihadı farz kılmıştır. İster savaşla olsun ister mal vermekle olsun... Kâfirlerin ellerinde bulunan Müslüman esirlerin kurtarılması Müslüman cemaate farzdır. Malın değeri nefsin değerinden daha az olduğu için esirlerin mal karşılığı kurtarılmaları öncelikle farz olur."[2092]

• Kâfirlerin, Müslümanların topraklarına saldırmaları veya işgal etmeleri durumunda zulmü defetmek farzdır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez. Onları nerede yakalarsanız öldürün. Sizi çıkardıkları yerden (Mekke'den) siz de onları çıkarın. Fitne, adam öldürmekten daha ağırdır. Yalnız, Mescid-i Haram yanında, onlar sizinle savaşmadıkça, siz de onlarla savaş-***

2089 Nisa, 105
2090 El-Cihad fi Sebilillah, Dr. Abdullah el-Kadri, 2/162
2091 Nisa 7475
2092 Kurtubi Tefsiri, 5/279

mayın. Sizinle savaşırlarsa (siz de onlarla savaşın) onları öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir."[2093]

Kâfirler, İslam diyarına saldırıp işgal ettikleri zaman İslam topraklarını savunmak için cihad farzı ayn olur. Âlimlerimiz bunu açık ve net bir şekilde ifade etmişlerdir. Çünkü düşman, İslam diyarını işgal ettiği vakit Müslümanlara en şiddetli azabı tattıracak, işgal ettiği yerlerde küfür ahkâmını icra edecek ve orada yaşayan Müslümanları, küfür kanunlarına boyun eğmeye zorlayacaktır. Böylece 'Darü'l-İslam' olan topraklar 'Darü'l-Küfr'e dönüşecektir.

İbni Kudame, "Cihad, şu üç durumda farzı ayn olur." Diyor ve şöyle devam ediyor: " İkinci olarak belli bir şehir kâfirler tarafından işgal edildiği zaman, o şehirde yaşayan herkesin onlarla savaşmaları ve onları oradan çıkarmaları farzdır."[2094]

Hanefi mezhebinin âlimlerinden bir kısmı şöyle demiştir: "Hülasa, düşmanın saldırısına maruz kalmasından korkulan her yerin korunması halifeye (devlet başkanına) veya o yörede yaşayan herkese farzdır. Eğer onların gücü yetmiyorsa, kâfirlere mukavemet edecek güç oluşana kadar en yakın çevredekilerin onlara yardım etmeleri de farzdır.[2095]

• Düşmanın kendi tebaası kâfir olsalar bile arasında zulmü yayması durumunda, onlara cihad etmek farzdır. Çünkü Allah Tealâ kurallarına zulmü haram kılmıştır. Yeryüzünde adalet bütün insanlar içindir. Müslümanlar; hakkı yerleştirmek, batılı yok etmek, adaleti yaymak ve zulmü tamamıyla ortadan kaldırmak ile memurdurlar. Aynı zamanda cihad, iyiliği emretmek ve münkerden sakındırmaktır. Müslümanların kurtuluşu ancak onunladır. İnsanlar için çıkarılan en hayırlı ümmet olmaları ancak bununladır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarsanız, inandıktan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar."***[2096]

"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."[2097]

Müslüman'ın, küfründen dolayı buğzettiği mazlum kâfirden zulmü me-

---

2093 Bakara, 190-192
2094 El- Muğni, 9/279
2095 Haşiyetu İbni Abidin, 4/124
2096 Âli İmran, 100
2097 Maide, 8

netmek adalettendir. Serahsi şöyle diyor: "Eğer harp edilen krallarından biri serbest bırakılıp Darü'l-İslam'da kabul olunmayan öldürmek veya asmak ya da başka bir şeyle kendi ülkesinde istediği gibi hükmetmesi karşılığında zimmet talep ederse, ona icabet edilemez. Çünkü zulmü menetme imkânıyla birlikte zulmü takrir edip kabul etmek haramdır."[2098]

• Kâfirlerin, Allah'a davet edenlerin karşısında durmaları ve Allah'ın davetini tebliğ etmekten kendileri menetmeleri durumunda, cihad farz olur. Çünkü Allah'ın mesajlarını bütün insanlara tebliğ etmek durumunda cihad Yüce Allah tarafından Müslümanlara farz kılınmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sizden; hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır."***[2099]

Allah'ın düşmanları, Allah Tealâ'nın dostlarını İslam davasını bütün insanlara tebliğ etmekten alıkoyuyorlar ve insanlara ulaşacakları hiçbir yolu bırakmıyorlar. Allah'ın davasını insanlara duyurmak için davetçilere izin vermiyorlar. Dava, davetçi ve insanlar arasına çeşitli barikatlar ve engeller koyuyorlar. Bu sebepledir ki Allah (cc), Allah yolundan alıkoyan herkesle savaşmayı mümin kullarına farz kılmıştır.[2100]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "***Onlar ki inkar etmekte ve Allah yolundan yüz çevirmektedirler; Allah amellerini boşa gidermektedir. Ve onlar ki iman etmekte ve salih ameller işlemekte ve Muhammed'e indirilene iman etmektedirler -ki Rablerinden gelen hak da budur- tarafından kabahatlerini örtmekte ve hâli şanlarını düzeltmektedir.Bunun sebebi, küfredenler kendilerini batıla uydurmakta, iman edenler ise Rablerinden gelen hakka uymaktadırlar. İşte Allah insanlara kendilerini böyle tanıtır.Onun için küfredenlerle muharebeye tutuştunuz mu hemen boyunlarını vurmaya bakın, ta kuvvetlerini derinden kırıp tepeleyinceye kadar. O vakit de bağı sıkı basın, ondan sonra da ya azat ya fidye; ta harp ağırlıklarını atana kadar. Bu böyle, gerçi Allah dilese elbette onlardan öç alıverir velakin sizi yekdiğerinizle imtihan edecektir. Allah yolunda katledilenlere gelince amellerini asla boşa çıkarmaz.***"[2101]

Yukarıda anlatılanlardan, cihadın yüksek hedefleri, değerli menfaatleri ve hem Müslümanlar hem de diğer insanlar için gerçekleşecek büyük faydalar olduğu anlaşılmaktadır. Cihadın, hicretin önemli eserlerinden ve sonuçlarından olduğu ve İslam devletinin binası ve İslam erkânını sabitleştir-

---

2098 El-Mebsut Serahsi, 10/85
2099 Âli İmran, 104
2100 Fikhu't-Temkin fil-Kurani'l-Kerim, Sallabi, 488
2101 Muhammed, 1-4

mek için, Resûlullah (sav)'in ikame ettiği direklerden olduğu ortaya çıkmaktadır.[2102]

Çünkü ümmet, güçlü bir ordusu olmadan zayi olmaya mahkumdur. Zira düşmanları ona göz dikecekler ve kuvvetinden korkmayacaklar. Ama ümmetin güçlü bir ordusu olduğu zaman, düşman onun iradesine saygı duyacak, ona saldırıp zulüm etmeye niyet etmeyecek, dolayısıyla o zaman barış hâkim olacaktır.[2103]

BEDİR GAZVESİ'NDEN ÖNCE GERÇEKLEŞTİRİLEN EN ÖNEMLİ SERİYYELER

Medine'de Resûlullah (sav)'in komutasında Müslümanlara sırf istikrarın hâsıl olmasıyla ve yeni toplumda mümin cemaatin oluşmasıyla Müslümanların ve komuta kadrosunun, çevrelerindeki duruma ve düşmanları tarafından kendilerini bekleyen hadiselere karşı uyanık olmaları ve İslam davasının, Allah Teâlâ'nın, onunla Muhammed (sav)'i gönderdiği ve hem Peygamber (sav) hem de ashabının, yolunda bunca meşakkat çektikleri gayeye doğru yürüyüp ulaşması gerekiyordu.

Şüphesiz Kureyş'in Mekke'deki tutumu, Medine komuta kadrosu tarafından çaresi bulunup çözülmesi vacip olan en önemli meselelerden biriydi. Çünkü Mekke ehli, İslâm Medine'de olsa bile İslam'ın bir varlığının olmasına razı olmayacaklardı. Zira İslam'ın varlığı, kendilerinin varlığını tehdit ediyor ve onların yapısını yıkıyordu. Kureyş, İslam devletinin kurulmasının, artık Cahiliye'nin ve ata âdetlerinin sonu anlamına geldiğini çok iyi biliyordu. O hâlde onun karşısında durmaları gerekiyordu.

Mekke Müşrikleri, Peygamber (sav)'in Medine'ye ulaşmaması için birçok girişimde bulundular ve İslam'a darbe indirmek, Müslümanları yok etmek için düşmanca bir tavır alıp tutum sergilediler.[2104]

Bu düşmanlık, Peygamber (sav)'in hicretinden sonra da devam etti. Bu düşmanlığın devam ettiğine delalet eden en önemli tutum ve davranışlardan biri de şudur: Abdullah İbni Mesud (ra), Sa'd İbni Muaz'ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Sa'd İbni Muaz (ra), cahiliyye döneminde Umeyye İbni Halef'in dostuydu. Umeyye, Medine'den geçtiği zaman Sa'd'a misafir oluyor; Sa'd da Mekke'den geçtiği zaman Umeyye'ye misafir oluyordu. Resûlullah (sav) Medine'ye geldikten sonra Sa'd umre yapmak üzere Mekke'de Umeyye İbni Halef'e misafir oldu ve Umeyye'ye, 'Benim için bak, in-

2102 El-Hicre fil-Kur'ani'l-Kerim, 453
2103 El- HareketülAskeriye lirResûl A'zem fi Kefeteyi'l-Mizan, 62
2104 Merviyatu Gazveti Bedir

sanlardan boş bir halvet saatini gördüğünde bana haber ver ki Beytullah'ı tavaf edeyim.' dedi. Umeyye öğlene doğru Hz. Sa'd ile çıktı. Yolda Ebu Cehil ile karşılaştılar.

Ebu Cehil, 'Ey Ebu Safvan! Beraberindeki kim?' diye sordu. Umeyye, 'Sa'd İbni Muaz'dır.' diye cevap verdi.

Ebu Cehil, Sa'd İbni Muaz'a, 'Sabiileri (atalarının dininden çıkanlar) barındırdığınız hâlde ve onlara yardım edeceğinizi iddia ettiğiniz hâlde serbest ve güven içinde Mekke'de dolaşıyorsun. Allah'a yemin olsun! Sen Ebu Safvan ile birlikte olmasaydın sağ salim evine dönemezdin.' dedi.

Bunun üzerine Sa'd yüksek sesle ona şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun! Şayet beni bundan menedersen, seni bundan daha ağır olanından menederim. ...Medine güzergâhından geçen yolda..."[2105]

Beyhaki'nin rivayetine göre,[2106] "Şayet Beytullah'ı tavaf etmeme engel olursan, ben de senin Şam'a yaptığın ticaret yolunu keserim." dedi.

Bu olayda Ebu Cehil, Sa'd İbni Muaz'ı Kureyş'e nazaran savaş ehli kabul etmektedir. Eğer, Mekke liderlerinin birininin himayesinde Mekke'ye girmeseydi, onun kanını heder edecekti. Bu tasarruf, Medine'de İslam devleti kurulmadan önce Medine halkına karşı Mekke liderlerinden kaynaklanan yeni bir tasarruftur. Medinelilerden hiçbirinin Mekke'ye girebilmek için kendisine izin verilsin diye böyle bir himaye akdine ihtiyacı yoktu. Bundan da ziyade Kureyş, bu yeni oluşan durumdan önce kendileri ile Medineliler arasında savaş hâlinin çıkmasını tefekkür bile etmiyorlardı. Ve daha önce bu konu ile ilgili Medinelilere hitap ederek şöyle diyorlardı: "Allah'a yemin olsun! Bizim ile herhangi bir Arap kabilesi arasında çıkacak savaş, bizim ile sizin arasında çıkacak savaştan daha menfur değildir."[2107]

Aynı zamanda bu olay meydana gelinceye kadar Şam tarafına giden Kureyş ticaret kafileleri emniyet içerisinde idiler ve İslam devleti, Mekke müşriklerine savaş ehli muamelesi yapmıyordu. Onlara ekonomik ambargo koymadı. Hiçbir kafilesini müsadere etmedi ve hiçbir kötülük kastetmedi.

Bunun manası şudur: Mekke'de İşlerin ipini tutan eller, Medine'deki İslam devletine savaş ilan etmeye başladı, Müslümanları savaş ehli kabul etti ve ancak "Müsteman (himaye verilmiş kişi)" sıfatıyla Mekke'ye girmelerine izin verdi.[2108]

Mekke liderlerinin Medine İslam devletine savaş ilan etmeye başladıklarına dair başka bir delil de, Ebu Davud'un *Sünen*'in de yer alan şu olaydır:

2105 Buhari, 3950
2106 Delailu'n-Nübüvve, 3/25
2107 İbni Hişam; Er-Ravdü'l-Ünuf, 2/192
2108 El-Cihadu vel-Kital, 1/476

Abdurrahman İbni Ka'b İbni Malik'ten, Peygamber (sav)'in ashabından birinin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Kureyş kâfirleri Bedir Gazvesi'nden önce Abdullah İbni Ubey İbni Selül'e, Evs ve Hazrec kabilelerinden onunla birlikte putlara tapanlara bir mektup gönderdiler. Resûlullah (sav) o zaman Medine'de idi. Kureyş kâfirlerinin gönderdikleri mektupta şöyle dediler: 'Allah'a yemin ederiz ki onunla savaşacağız ve siz onu oradan çıkaracaksınız ya da hepimiz üzerinize yürüyeceğiz, savaşanlarınızı öldüreceğiz ve karılarınızı kendimize helal edeceğiz.'

Bu haber Abdullah İbni Übey İbni Selül ve onunla birlikte olan putperestlere ulaşınca, Peygamber (sav) ile savaşmak için toplandılar. Toplanma haberleri Peygamber (sav)'e ulaşınca onların yanına vardı ve buyurdu ki: 'Onların size yaptıkları hile ve tuzak, sizin kendinize yapmak istediğiniz hile ve tuzaktan daha çok değildir. Siz çocuklarınızla ve kardeşlerinizle savaşmak istiyorsunuz.' Peygamber (sav)'den bunu duydukları zaman dağıldılar."[2109]

İşte burada nübüvvetin büyüklüğü ve eğitimci komutanın yüceliği ortaya çıkmaktadır. Zira fitneyi daha beşikte iken bastırdı ve kabilecilik duygularının önüne geçti. Resûlullah (sav)'in taşıdığı beşerî nefsin derinliklerini idrak ediyordu. Bu yüzden onun (sav) hitabı Yesrib müşriklerinin ruhlarında etkili oluyordu.

İslam safını yok etmek ve iç yapısını sarsmak için müşriklerin yaptıkları girişimleri parçalamak ve dağıtmak konusunda böyle büyük bir fıkha ihtiyacımız vardır. Kureyş müşriklerinin, kendileri ile Medine İslam devleti arasında savaş hâli ilan etmeye başlamalarından ve Allah tarafından savaş izni indirildikten sonra, Medine devletinin, savaş hâlinin gerektirdiği şekilde Kureyş'e muamele etmesi tabii bir hâle geldi. Dolayısıyla Resûlullah (sav)'in çalışmaları bu devletin yerini ve konumunu sağlamlaştırmak ve Medine'ye savaş hâli ilan etmesi sebebiyle Kureyş'e karşılık vermek için seriyyeleri (müfrezeleri) gönderme ve bizzat gazvelere çıkma yönüne yöneldi.[2110] Bu sebeple Büyük Bedir Gazvesi'nden önce seriyyeler ve gazveler meydana geldi. O seriyye ve gazvelerin en önemlilerinden bazıları şunlardır:

Ebva Gazvesi

Peygamber (sav)'in çıktığı ilk gazve Ebva Gazvesi'dir. Bu gazve Veddan (Ebva'ya yakın bir köydür.) Gazvesi diye de tanınmaktadır. "Ebva" ve

2109 Ebu Davud, 3004; Abdurrezak Musennaf, 7933; Beyhaki Delailun-Nübuvve, 3/179-180
2110 El-Cihad vel-Kital, 1/477

"Veddan" birbirine komşu olan iki yerdir. Bu gazve, hicri yılın sefer ayında meydana geldi. Müslümanların sayısı, binekli ve yayalarla birlikte iki yüz kişiydi.[2111]

Ubeyde İbni Haris'in Seriyyesi

Bu, Resûlullah (sav)'in İslam'da bağladığı ilk sancaktır.[2112] Seriyyeye katılanların sayısı altmış kişiydi ve hepsi de muhacirlerden idiler. Düşmanların kuvveti ise, binici ve yayalarla birlikte iki yüzün üzerinde idi. Müşriklerin komutanı Ebu Süfyan İbni Harb idi. Rabiğ vadisindeki su üzerinde tam harp olmadan, her iki taraf arasında birbirlerini gözetleyerek bazı sürtüşmeler meydana geldi. Bu gazvede Sa'd İbni Ebi Vakkas düşmana bir ok fırlattı. Dolayısıyla İslam'da atılan ilk ok oldu. Bu seriyye, Ebva dönüşünden sonra meydana geldi.[2113]

Hamza İbni Abdulmuttalib Seriyyesi

İbni İshak şöyle diyor: "Peygamber (sav) Ebva Gazvesi'nden dönüp Medine'ye ulaştıktan sonra Hamza İbni Abdulmuttalib'i muhacirlerden otuz süvari ile birlikte Îs[2114] tarafındaki deniz sahiline gönderdi. Sahilde Mekke ehlinden otuz kişiyle beraber olan Ebu Cehil İbni Hişam ile karşılaştılar. Her iki tarafla da anlaşması olan Mecdi İbni Amr el-Cüheyni aralarına girdi. Böylece savaş meydana gelmeden her iki taraf da geri döndü.[2115]

Buvat Gazvesi[2116]

Buvat Gazvesi, Rebiu'levvel ayında Hicret'in ikinci senesinde meydana geldi. Resûlullah (sav) ashabından iki yüz kişiyle beraber çıktı. Hedef, Kureyş'e ait ticaret kafilesine saldırmaktı. Kafilede Umeyye İbni Halef ile birlikte yüz tane adam ve tam iki bin beş yüz deve vardı. Peygamber (sav) onlarla karşılaşmadan Medine'ye geri döndü.

Uşeyre Gazvesi[2117]

Peygamber (sav) bu gazveden hedefi Kureyş'ti. Medine'ye Ebu Seleme İbni Abdulesed'i vali olarak bıraktı. Bu gazve, Uşeyre Gazvesi olarak adlan-

---

2111 Ceyşu'n-Nebi, Mahmut Şit Hattab, 54
2112 Tabakat, İbni Sa'd, 2/7
2113 Hadisu'l-Kur'an Gazveti'r-Resûl, Dr. Muhammed Bekr Al-Abbadi, 1/40
2114 "Îs", Kızıldeniz tarafından Yenbu ile Merve arasında bir yerdir.
2115 İbni Hişam Sireti, 1/595
2116 Buvat veya Bevat, Radva tarafında Yenbu şehrine Yalçın Cüheyne dağlarından bir dağdır. (Müellif)
2117 Yenbu şehrine yakın Kızıldeniz sahilinde Mekke ile Medine arasında bir yerdir.

dırıldı. Resûlullah (sav) Uşeyre'de Cemadiyelula ayının tamamını ve Cemadiyessani ayından da birkaç gününde ikamet etti. Bu gazvede Müdlicoğulları ile müttefikleri olan Damreoğullarıyla anlaşma yaptı. Kendisi için çıkılan kafile birkaç gün önce Şam'a gitmişti. Bu sebeple Resûlullah (sav) hiçbir savaşla karşılaşmadan Medine'ye döndü. Bu kafile dönüşte sahil yolunu seçti. Peygamber (sav)'in Medine'den çıktığı ve Kureş kervanının önünü kesip mallarına el koyacağı haberi Kureyşlilere ulaşınca, kafileyi korumak için Mekke'den çıktılar, Resûlullah (sav) ile karşılaştılar ve daha sonra Büyük Bedir Gazvesi meydana geldi.[2118]

Sa'd İbni Ebi Vakkas Seriyyesi

Uşeyre Gazvesi'nden sonra Peygamber (sav), Sa'd İbni Ebi Vakkas'ı muhacirlerden seksen kişilik bir seriyyenin başında etrafı keşfetmek için gönderdi. Sa'd İbni Ebi Vakkas beraberindeki muhacirlerle Hicaz topraklarındaki Harar (Cühfe'ye yakın bir yerdir) mevkiine kadar gittiler. Düşmanla karşılaşmadan geri döndüler.[2119]

Birinci Bedir Gazvesi

Bu gazvenin sebebi, Kürz İbni Cabir el-Fihri, otlamak için sabah erkenden meraya çıkan Medine'nin hayvanlarına saldırmasıdır. Kürz bu saldırı da bazı develeri ve koyunları alıp götürdü. Bunun üzerine Resûlullah (sav) onun peşine düştü. Bedir tarafına düşen Safvan vadisine kadar yürüdü ancak Kürz'e yetişemedi. Sonra Medine'ye geri döndü.[2120]

Abdullah İbni Cahş El-Esdi'nin Nahle Seriyyesi

Peygamber (sav), Abdullah İbni Cahş'ı keşif ve Kureyş'in durumuyla ilgili haber toplaması için Mekke'nin güneyinde Nahle tarafına gönderdi. Onunla beraber sekiz kişiyi daha görevlendirdi. Bunların hepsi de muhacirlerdendi. Abdullah İbni Cahş ve beraberindekiler Recep ayının son gününde Nahle'ye vardılar ve Kureyş'e ait bir ticaret kafilesine saldırdılar. Mallarını ganimet aldılar. Liderleri olan Amr İbni Hadremi'yi öldürdüler. Osman İbni Abdullah ile Hakem İbni Keysan adında iki adamı da esir aldılar ve kafile mallarını ve iki esiri Medine'ye getirdiler. Resûlullah (sav) şu ayet nazil oluncaya kadar ganimet mallarına el sürmedi: ***"Sana haram ayda savaşmayı soruyorlar. De ki: "O ayda savaş büyük bir günahtır. Allah'ın yolundan***

2118 Tabakat İbni Sa'd, 2/10
2119 İbni Hişam Sireti, 2/600
2120 İbni Hişam Sireti, 2/601

alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'ın ziyaretine engel olmak ve halkını oradan çıkarmak ise Allah katında daha büyük günahtır. Fitne adam öldürmekten daha büyüktür. Onlar güç yetirebilseler, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler. Sizden kim dininden döner de kâfir olarak ölürse, öylelerin bütün yapıp ettikleri dünyada da, ahirette de boşa gitmiştir. Bunlar cehennemliktirler, orada sürekli kalacaklardır."[2121]

Konu ile ilgili ayet inince, Peygamber (sav) kafile ganimetini ve iki esiri kabul etti. Abdullah İbni Cahş (ra)'ın bu seriyyesinde Müslümanlar ilk ganimeti almış oldular. Amr İbni Hadremi de Müslümanlar tarafından öldürülen ilk insan oldu. Osman İbni Abdullah ile Hakem İbni Keysan da Müslümanların aldıkları ilk esir oldular.[2122]

Bu seriyye Recep ayında meydana geldi. Bu ay ise haram aylardandır. Seriyyede bulunan Müslümanlar kendi aralarında kafilenin durumunu istişare ettiler. Recep ayının son günüydü. Birbirlerine şöyle dediler: "Eğer onlarla savaşırsak, haram ayı ihlal etmiş oluruz. Eğer bunları bu gece bırakırsak Harem'e girip kurtulacaklardır. Sonra kafile ile çarpışmaya karar verdiler ve öldürebildiklerini öldürdüler, esir alabildiklerini de esir aldılar.

Resûlullah (sav), onların yaptıklarına karşı çıkarak şöyle buyurdu: "Haram ayda savaşmayı size emretmemiştim." Bunun üzerine yukarıdaki ayet nazil oldu.

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• Cihada Ne Zaman İzin Verildi?

Şeyh Ebu Şehbe, Hicret'in ikinci yılı başlarında cihada izin verilmiş olduğu görüşünü savunmaktadır. Hicret'in birinci yılında Nebevî mescidin yapılışı, maişetleri ve kazanç yolları gibi dinî ve dünyevi işlerini düzenlemek ve aralarında kardeşliğin tesisi ve şerlerinden emin olabilmeleri için Medine'de kendileriyle beraber ikamet eden Yahudilerle yapılan sözleşme gibi siyasi durumlarını düzene sokmak ile meşgul olmalarını buna sebep ve delil olarak göstermektedir.[2123]

Üstad Salih eş-Şami ise, Hicret'in birinci yılının sonlarında cihada izin verildiği görüşünü savunmaktadır.[2124]

2121 Bakara, 217
2122 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim an Gazveti'r-Resül, 1/43
2123 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 1/75-76
2124 MinMaini's-Sire, 175

• Seriyye ile Gazve Arasındaki Fark

Siyer yazarları çoğu zaman, ister savaş olsun ister olmasın ve ister sayıları büyük olsun ister küçük olsun, düşmanla karşılaşmak için Peygamber (sav)'in kendileriyle beraber çıktığı Müslüman gruba "Gazve" ve Peygamber (sav)'in içlerinde bulunmayıp düşmanın yolunu kesmek veya onlarla karşılaşmak için gönderdiği Müslüman grubu da "Seriyye" veya "Bas" terimini kullanmışlardır. Seriyyede bazen savaş vuku bulur, bazen de savaş olmazdı. Bazen düşman durumuyla ilgili haberleri toplamak, onları gözetlemek veya başka şeyler için de seriyyeler gönderilir. Seriyyelerde çıkan Müslümanların sayısı genelde azdır. Çünkü görevler sınırlandırılmış ve belirtilmiştir; savaş başlamadan karşılıklı olarak ok fırlatmakla düşmanı denemek, onu korkutmak, engellemek ve tuzağa düşürmek gibi...

Resûlullah (sav) bizzat komuta ederek yirmi yedi gazveye katılmış ve otuz sekiz civarında seriyye gönderilmiştir. Peygamber (sav), ümmetin ömründe on seneye ulaşan çok kısa ama değerli zamanda bunca gazve ve seriyyenin planlarını yaptı.[2125]

• Medine'de Nüfus Sayımı ve Seriyyelerle İlişkisi

Peygamber (sav), hicri birinci senede ve direkt olarak kardeşlik müessesinin kurulmasından sonra nüfus sayımının yapılmasını emir buyurdu. Bu sayım sadece Müslümanlar içindi. "İslam'ı telaffuz eden insanların isimlerini buna yazın." buyurduğu zaman, Resûlullah (sav)'in sarih emrine göre Müslümanlardan sadece savaşanların sayısı bin beş yüze ulaşmıştı.[2126]

Bu sayım ve araştırmadan sonra Müslümanlar şu taaccüp ve garipseme sorusunu birbirlerine sık sık sormaya başladılar: "Sayımız bin beş yüz olmuş; biz hâlâ korkuyor muyuz?" Çünkü daha önce Müslümanlar düşmanlar tarafından kendilerine bir kötülük gelmesinden korktukları için silahsız yatmıyorlardı. Resûlullah (sav) ashabını gadr ve ihanete uğramaktan himaye etmek için gece vakti tek başına çıkmalarına izin vermiyordu.[2127]

Bu nüfus sayımından sonra direkt olarak seriyyeler ve gazveler başladı. Bu araştırma ve sayım, yeni yetişen devletin geliştirilmesindeki düzenleme ve çalışma programlarının çerçevesi içine girmektedir.[2128]

2125 Fi Zilali's-Sire Gazvetu Bedir, Ebu Faris, 12
2126 El-Vesaiku's-Siyasiyye, Hamidullah, 65
2127 Er-Ravdû'l-Ünuf, 5/43
2128 Dirasetün fi Ahdin-Nübuvve, 163

• Sahabelerin Peygamber (sav)'i Korumaları

Sahabeler (ra), kişisel olarak Peygamber (sav)'in evinin önünde nöbet tutup onu koruyorlardı. Müminlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav) Medine'ye hicret ettiği zaman düşman taarruzundan endişe ederek bir gece uyumamış ve: ***'Keşke ashabımdan salih bir kişi bu gece nöbetimi bekleseydi.'*** demişti. Tam bu sırada ansızın bir silah hışırtısı işittik. Bunun üzerine Resûlullah, ***'Kimdir o?'*** diye seslendi. Sesi çıkaran, 'Ben, Sa'd İbni Ebi Vakkas'ım.' dedi. ***'Ne için geldin?'*** diye sordu. Sa'd, 'Ey Allah'ın Resûlü, nöbetini tutmaya geldim.' diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) rahat uyudu ve hatta onun hırıltısını duyduk."[2129] Bu hadise Büyük Bedir Gazvesi'nden önceydi.[2130]

Hz. Aişe'nin bu hadisinde şu hükümler bulunmaktadır: Düşmandan korunmanın ve tedbir almanın meşru olması, ihtiyat ve tedbire ihtiyaç duyulan yerde ihmalkârlık yapılmaması ve insanların saldırıya uğrayıp öldürülmesi korkusu bulunduğu zaman yöneticilerinin nöbetini tutup onu korumaları... Ayrıca bu hadiste, bir hayırlı işin karşılıksız yapılmasının övülmesi ve o hayırlı işin adlandırılması da bulunmaktadır. Resûlullah (sav)'in güçlü tevekkülüne rağmen nöbetinin tutulmasını arzulaması, tedbir konusunda Müslümanların kendisine uymaları içindi.[2131]

• Damreoğullarıyla Yapılan Anlaşma ve Yorumu

Bu anlaşmanın metni şudur:

"Bismillahirrahmanirrahim. Bu yazı Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Damre İbni Bekr Abdi Menat İbni Kinaneoğullarınadır. Onların malları ve nefisleri güvence altındadır. Allah'ın dinine karşı savaşmadıkları sürece kendilerine savaş açanlara karşı daima yardım edileceklerdir. Peygamber, kendilerini yardıma çağırdığında icabet edeceklerdir. Bununla da Allah'ın ve Resûlünün himayesi kendilerinin üzerinedir. Onlardan iyilik yapanlara ve muttaki olanlara daima yardım edilecektir"[2132]

Peygamber (sav) Ebva Gazvesi'nde altın bir fırsat yakalayıp Damreoğullarının lideri ile askerî bir anlaşma yaptı. Memleketlerinin konumu, yeni yetişip gelişen İslam devleti ile Kureyş arasındaki mücadelede askeri alanda paha biçilmeyen stratejik bir değere sahipti. Bundan dolayıdır ki Peygamber (sav) Medine ile Mekke müşrikleri arasında meydana gelebile-

2129 Buhari, 2885 ve 7231 Müslim, 2410
2130 Kurtubi Tefsiri, 6/230
2131 Vilayu'şŞürde fil İslam Dr. Ömer Muhammed el-Humeydani, 63
2132 El-Vesaik Es-Siyasiyye Muhammed Hamidullah, 220, no 159

cek bir silahlı çatışma hâlinde Damreoğullarının tarafsız kalmalarının garantisi için yoğun çaba harcadı.

Resûlullah'ın Bedir Gazvesi'ne kadar ki planı, muhacirlerden küçük grupları göndermekle Kureyş ticaret kafilelerini rahatsız etmekti. Özellikle bu kafileler kendilerini himaye edecek bir ordu refakatinde değillerdi. Bu, öyle bir durum ki Kureyşliler o ana kadar bunu hiç düşünmemişlerdi.[2133]

Damreoğullarının ve müttefiklerinin pazarları ve rızık kaynakları olan Medine'ye yakın olmaları, kendilerini öyle bir konuma koymuştu ki yeni gelişen İslam devletiyle mütareke antlaşması yapmaktan başka çareleri yoktu vermiyordu. Yeni ıstılaha göre buna "birbirlerine saldırmazlık paktı" denir.[2134]

Bu mütareke sözleşmesi, Müslümanların mevcut olan herhangi bir kitleyle askerî, ekonomik ve ticari antlaşmalar yapmalarının şer'i siyasetin gereklerinden olduğuna, siyasi antlaşmanın şeriatta aslı olup mevcut olan veya beklenen bir zararı ortadan kaldırma hedefinin gerekli kıldığı bir zaruret olduğuna[2135] ve böyle antlaşmaların, zararı ortadan kaldırma ve ortak kaidesinin üzerine bina edilmiş olduğuna delalet etmektedir. Ayrıca böyle bir antlaşmanın yapılabilmesi için belli bir şer'i amacın olması ve antlaşmada Müslümanların söz ve karar sahibi olmaları gerekir. Böyle durumlarda antlaşmaların yapılmasında herhangi bir sakınca yoktur. Ancak Müslümanların kuyruk ve sırf uygulayıcı olmaları durumunda çağımızda yapılan antlaşmalarda olduğu gibi bu, şer'i aslın (kaidenin) altına girmez.

Ümmeti idare eden yönetici kadronun, Peygamber (sav)'in siyasi hareketindeki yolunu ve metodunu takip etmeleri ve "Zarar vermek yoktur." diyen şer'i kaideyi iyi algılamaları gerekmektedir.[2136]

Şeyh Mustafa ez-Zerka bu kaideden bahsederken şöyle diyor: "Bu kaide şeriatın rükünlerinden biridir ve kitap ve sünnetten naslar buna şahitlik yapmaktadır. Burada nehiy edilen zarar, genel olsun veya özel olsun hepsini kapsamaktadır ve mümkün olan korunma yollarıyla vuku bulmadan önce zararı önlemeyi ve vuku bulduktan sonra izlerini silecek, tekrarını önleyecek mümkün olan tedbirlerin alınmasıyla zararı defetmeyi de kapsamaktadır.

Ayrıca bu kaide, en büyük şerri (kötülük) defetmek için kötülüklerin en hafifini seçmenin vücubuna da delalet etmektedir. Çünkü kökten menedilmesi mümkün olmadığı zaman, bunda zararı hafifletme vardır.[2137]

2133 Neş'etü'dDevleti'l-İslamiyye, Dr. Avn EşŞerif Kakuc, 43
2134 El-Fıkhu'ssiyasi, Halid Süleyman el-Fehdavi, 119
2135 Age, 124
2136 İbni Mace, 2341; Ahmed, 1/313; Taberani, Mu'cemul Evsat, 3789, Bu kaidenin kaynağı nebevi hadistir.
2137 El-Medhal-Fıkhı, Şeyh Zerka, 972

Şüphesiz bu mütareke antlaşması, İslam devletinin başka bir devletle savunma antlaşmasını imzalamasının caiz olduğunu izah etmektedir. Tabii ki yapılacak antlaşma Müslümanların menfaatine olursa ve üzerine herhangi bir zarar terettüp etmezse caizdir.

Bu durumda Müslüman devlet, saldıran kâfirlerin karşısında yardıma davet edildiği zaman müttefik devlete yardım etmesinde olduğu gibi kâfir düşmanların karşısında İslam devletinin bayrağı altında savaşmaları için müttefik devletten silah ve asker yardımı talep etmesi de caizdir.[2138]

Peygamber (sav) Damreoğullarına saldıran ve saldırmak niyetinde olan düşmanlarına karşı kendilerine yardım etmek için Allah'ın diniyle savaşmamalarını şart koşmuştur.

Bunda, davet yolunda dikilmesi mümkün olan engellerin uzaklaştırılması vardır. Çünkü bu antlaşma, Damreoğullarının bu din ile tekrar savaşmamalarını veya davet yolunda engel oluşturmamalarını emretmekteydi.[2139]

Bu antlaşma, Müslümanlar için hiç de azımsanmayacak siyasi ve askerî bir kazanç olarak kabul edilmektedir.[2140]

• Şüphesiz Ben Allah Yolunda Ok Atan İlk Adamım

Ubeyde İbni Haris (ra)'ın seriyyesi, seriyyeler tarihinde Müslümanların müşriklerle karşılaştıkları ve savaş meydanında yüz yüze geldikleri ilk seriyyedir. Her iki taraf arasındaki savaş birbirlerine karşılıklı ok atma şeklini almıştı. Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra) uzun sürmeyen o savaşta "Allah yolunda ok atan ilk kişi" olmuştur.[2141]

Bu savaş uzun sürmedi. çünkü her iki taraf da savaş alanından çekilme kararı aldı. Ancak Müslümanların çekilmesi daha güçlü ve daha düzenli idi. Bu çekilmenin kahramanı da Sa'd İbni Ebi Vakkas idi.

Düşmanın herhangi bir karşı saldırıya geçme hazırlığını bozma konusunda Sa'd'ın rolü büyüktü. Sa'd, düşmanı huzursuz edip sıkıntıya sokacak şekilde onlara ok yağdırdı. Onun attığı oklar bir savunma duvarını oluşturdu, Müslümanların selametle ve düzenli çekilmelerine zemin hazırladı. Bu savaştan önce Müslüman olan Utbe İbni Gazvan ile Mikdad İbni Esved karşı taraftan Müslümanların safına geçtiler.

Sa'd İbni Ebi Vakkas bu seriyyede Allah Teâlâ'nın dinine yardım için büyük amellerle dolup taşan sicilinde tescil edilecek İslami ve askerî bir öncülüğü gerçekleştirdi. Ayrıca bu seriyye, ikinci Akabe ittifakının gereğini ye-

2138 Baki El-Cihad vel-Kıtal fi's-Siyaseti'ş-Şer'iye, Dr. Muhammed Hayr Heykel, 1/479
2139 Devletu'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 530
2140 Ed-Da'vetü'l-İslamiye, Dr. Abdulgaffar Aziz, 296
2141 Es-Seraya vel-Buusu'n-Nebeviyye, Dr. Bureykek el-Ömeri, 91

rine getirmek üzere Bedir Gazvesi'ne kadarki ilk gazve ve seriyyelerde sadece muhacirlerin toplanmasına has Resûlullah (sav)'in hazırlık siyasetini tekit etmektedir.[2142]

• Cüheyne Kabilesiyle Yapılan Anlaşma

"Onların malları ve nefisleri güvence altındadır. Din ve aile içi çekişmeler hariç, kendilerine zülüm edenlere veya savaş açanlara karşı onlara kesin yardım yapılacaktır. Şehirlilerin ne gibi hakları varsa, aynısı iyilik yapan ve takva sahibi olan kırsallılarına da vardır."[2143]

Bu antlaşmanın tesiri, Hamza İbni Abdulmuttalib'in seriyyesi ile Kureyş'ten üç yüz süvarinin koruduğu Ebu Cehil İbni Hişam liderliğindeki Kureyş ticaret kafilesinin arasında Mecdi İbni Amr el-Cüheyni'nin arabuluculuk müdahalesinde ortaya çıkmaktadır.[2144]

Hz. Hamza'nın seriyyesi ile Kureyş ticaret kafilesi, Cüheyne kabilesinin nüfuz bölgesi olan "Îs" tarafında karşılaştılar ve savaş vaziyeti aldılar.[2145]

Her iki taraf arasında savaş patlak vermeden önce Mecdi İbni Amr – Cüheyne liderlerinden biridir- aralarında barış arabuluculuğunda bulundu ve her iki taraf arasında barış için iyi niyet çalışmalarında başarılı oldu. Mecdi ve Kavmi her iki tarafın da müttefiki idiler.[2146]

Bu antlaşmadan şu hakikat anlaşılmaktadır: İslam devleti ile komşu kabileler arasında yapılan antlaşmalar, İslam devletinin gerçekleştirdiği askerî operasyonlardan önce idi. Bunun delili ise budur: Kureyş'e karşı yönlendirilen ilk seriyyeler, hareketlerinden önce İslam devleti ile Kızıldeniz sahilinde ikamet eden Cüheyne kabilesi arasında barış antlaşması imzalanmıştı. Müslümanlar ile Mekke kâfirleri arasında savaşı engellemek için bu kabile arabuluculuk yapmıştı.

İslam devleti ile aynı zamanda İslam devletinin düşmanlarıyla barış antlaşması bulunması sebebiyle ilşkili olan başka bir devlet arasında olan barış antlaşması akdinin caiz oluşu Cüheyne ile yapılan antlaşmanın fıkhındandır. Ancak İslam devleti ile antlaşmalı olan devletin, İslam devleti ile düşman olan bir devletin arasında çatışma olduğu zaman, antlaşmayı çiğneyip düşmana yardım etmemesi şartıyla caizdir.

Müslümanların hiçbir zararı terettüp etmediği zaman, başka bir devle-

2142 Es-Seraya vel-Buusu'n-Nebeviye, 92
2143 Mecmuetü'l-Vesaik es-Siyasiye, Muhammed Hamidullah, 62
2144 El-Mevahıb el-Ledüniye, 1/75
2145 Tabakat İbni Sa'd, 2/6; Es-Seraya vel-Buus, 85
2146 Es-Seraya vel-Buus en-Nebeviyye, 86

tin arabuluculuğuna icabet ederek, savaş hazırlıklarını yaptıktan sonra bile düşmanlarla savaşmayı terk etmek İslam devleti için caizdir.[2147]

Hz. Hamza (ra) seriyyesi, putperest kamp üzerine son derece derin etkiler bıraktı. Zira Kureyş'in varlığını sarstı. Kureyş erkeklerinin kalplerine korku yaydı ve ticaret yollarını, ekonomik güçlerini tehdit etmeye başlayan ve onlara göz diken tehlikeye karşı gözlerini açtı.[2148]

Ebu Cehil, Hz. Hamza (ra) ile savaşmadan Mekke'ye geldiğinde şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz Muhammed Yesrib'e (Medine) yerleşti ve öncü birliklerini (müfrezelerini) göndermeye başladı. Sizden bir şey almak istiyor. Onun bulunduğu yoldan gitmekten ve ona yaklaşmaktan sakının. O, ava dadanmış aslan gibidir. Onun size karşı olan buğzu şiddetlidir. Siz devenin ayakları üzerindeki kene gibi onu sürgün ettiniz. Vallahi, onun büyücüleri vardır. Onu ve onun ashabından birini gördüğümde onlarla birlikte şeytanları da görürdüm. Siz Kayle (Evs ve Hazreclilerin annesidir; ona nisbet edilirler. Burada Evs ve Hazrec'den kinayedir. Müellif) oğullarının düşmanlıklarını bilirsiniz. O, (Muhammed) düşmanımızdır. Düşmandan da yardım talep etmiştir."[2149]

• Abdullah İbni Cahş (ra)'ın Seriyyesi ve İçindeki Ders ve İbretler

Şüphesiz Abdullah İbni Cahş (ra)'ın seriyyesi önemli sonuçlar gerçekleştirmiştir. İçinde çok sayıda ders, ibret ve fayda vardır. Bazıları şunlardır:

a)- Bu seriyyenin haberinde şu ifadelere yer verilmektedir: Peygamber (sav), seriyye emiri olan Abdullah İbni Cahş (ra)'a bir mektup verdi ve: "ancak iki gün yol gittikten sonra mektubu açıp okumasını ve ona göre hareket etmesini" emretti. Bu, savaş planlarının gizlenmesi olan savaş ilkelerinden önemli bir ilkenin tatbik ediliş örneğidir. O planlardan bir tanesi de yürüyüş hattının gizli tutulmasıdır. Bu planla askerler düşmanların hile ve tuzaklarından emin olmaktadırlar. Yürüyüş hattının (güzergâhının) gizli tutulmasının sebebi, o zamanki Medine'nin Yahudileri ve putperestleri de barındırıyor olmasıydı. Onların, Mekkelilerin aleyhine yönlendirilen seriyyenin yürüyüş hattını (güzergâhını) hemen Mekke müşriklerine haber vermeleri beklenirdi. Seriyye fertleri, bizzat kendilerinin kendi yönlerini bilmedikleri hâlde yola çıktıkları zaman, Peygamber (sav) kastedilen hedefin açığa çıkmayacağından emin oldu.[2150]

2147 El-Cihad vel- Kital fis-Siyase eş-Şeriyye, 1/478-479
2148 Es-Seraya vel-Buus en-Nebeviyye, 86
2149 İbni Hişam Sireti, 1/218219
2150 Et-Tarihu'l-İslami Mevakıf ve İber, 4/71

Bir araştırmacı, bu bereketli seriyyede Nebevî terbiye eserini rahatlıkla görebiliyordu. Zira seriyyedekilerin hepsi işittiler, itaat ettiler, düşman bölgesine yürüdüler ve hatta düşman bölgesini geçip arkalarında konakladılar. Bu da Ashab-ı Kiram'ın imanlarının çok kuvvetli olduğuna ve Allah Teâlâ yolunda nefislerini (canlarını) hiçe saymalarına şahittir.[2151]

b)- Kureyş, seriyye fertleri tarafından haram aylarda gerçekleştirilen öldürme olayını istismar etmek istedi. Dolayısıyla yaygara savaşını ve Müslümanların aleyhine bıktırıcı propagandaların da karıştığı yoğun bir saldırı başlattılar.

Haram aylar da savaşın haram olduğu gibi, o zamana kadar Cahiliye toplumunda hâlâ bazı eserleri (izleri) kalan İbrahimî talimatları istismar ettiler. "Kureyşliler, Muhammed (sav) ve Müslümanları teşhir etmek ve onları kutsal şeylere riayet etmeyen zalim ve mütecaviz görüntüsü içinde göstermek için bu fırsatı kolladılar."[2152]

Kureyş müşrikleri şöyle dediler: 'Muhammed ve ashabı haram ayı helal kıldılar. Haram ayda kan döktüler. Malı ganimet aldılar. Erkekleri esir ettiler."[2153]

Kureyşliler bu planlarında ilk etapta başarılı oldular. Zira onların bu propagandaları Medine dâhil her tarafta geniş bir yankı buldu ve elle tutulur ve gözle görülür bir iz bıraktı. Müslümanlar arsında bile mücadele ve münakaşalar çoğaldı. Bütün Müslümanlar da, haram ayda savaştıklarından dolayı, Abdullah İbni Cahş ve arkadaşlarına ağır sözler söylediler. Ortam gerginleşti. Abdullah ve arkadaşları pişman oldular. Helak ve mahvolduklarını sandılar. Yahudiler de boş durmayarak duruma müdahil olup fitne ateşini yakmak istediler.[2154]

Yahudiler: "Haram ayın hürmetini ve kudsiyetini çiğnemelerinin cezası olarak Müslümanlar ile Kureyş hatta onlar ile bütün Araplar arasında bir savaşın çıkması kaçınılmazdır." diyorlardı. Amr İbni Hadremi'yi, Vakıd İbni Abdullah öldürmüştü. Bundan dolayı da şu sözleri dillerinden düşürmüyorlardı: "Amr'ın manası, 'savaş mamur oldu, gelişti' demektir! Hadremi'nin manası, 'savaş hazır oldu' demektir! Vakıd'ın manası, 'savaş ateşlendi' demektir!"[2155]

Yahudilerin bu sözü İslam ve Müslümanlara karşı ruhlarında gizli olan bir kin ve buğzun ifadesidir.[2156]

2151 Age

2152 Mekke vel-Medine fil-Cahiliyle ve Ahdi'r-Resül, Ahmed Şerif, 445

2153 Beyhaki Es-Sununu'l-Kubra, 9/59; Delail, 3/19; İbni Hişam, 2/254 , Es-Seraya vel-Buus en-Nebeviyye, 100

2154 Mekke vel-Medine fil-Cahiliye ve Ahdi'r-Resül, Ahmed Şerif, 445

2155 Siretu İbni Hişam, 1/603604

2156 Et-Tarihu'l-İslami, 4/72

Abdullah İbni Cahş ve arkadaşları, tam pişman olup helak ve mahvolduklarını zannettikleri bir zamanda, kutsal şeylerin arkasına sığınan ve o kutsal şeyleri kendi suçlarına perde yapan müşriklerin dillerini kesmek için, susturan Rabbani cevap geldi. Kur'an o suçluları rezil etti. Gerçeklerini iptal etti. Haram ayda savaşmayı çirkin bulup karşı çıkmalarına da cevap verdi. Çünkü Allah yolundan alıkoymak ve onu inkâr etmek, haram ayda savaş çıkarmaktan daha büyük günahtır. Mescid-i Haram ziyaretini engellemek ve oranın halkını bulundukları yerden çıkarmak, haram ayda savaş çıkarmaktan daha büyük günahtır. Fitne çıkarmak, haram ayda öldürmekten daha beterdir.

Kureyş bütün suçları ve bu büyük günahları işledi. Ama bütün bunları unuttu veya hiçe saydı. Haram ayın hürmetinden başka bir şeyi hatırlamadı. Bütün bunları İslam ve İslam devletine karşı yaygın ve dağınık bir savaş çıkarmaya, bütün putperest kabilelerini başlarında toplamaya, haram olan şeyleri helal kılarak mukaddesatı hiçe saydığı propagandasını yaparak bu dine girmekten insanları nefret ettirmeye vesile ve araç kılmaya gayret ettiler. Bu propagandaların tesiri öyle büyük oldu ki, Resûlullah (sav) dahi üzülmeye başladı ve yaptıklarından dolayı seriyye komutanına ve arkadaşlarına, ***"Ben size haram olan ayda savaşmayı emretmedim."*** gibi ağır sözlerle hitap etti.[2157] Bunun üzerine Kureyş'in yayılmacı propagandalarını kuvvetli bir şekilde reddetmek üzere apaçık ayetler indi. İnen ayetler onlara şu gerçeği açıkladı: Her ne kadar haram ayda savaş helal değilse de, mukaddesatı çiğneyen ve Allah yolundan alıkoyan kimseler için Allah katında hiçbir hürmet yoktur.[2158]

c)- Peygamber (sav) askerlerin selametine çok önem verirdi. Mesela, Sa'd İbni Ebi Vakkas ile Utbe İbni Gazvan, kaybolan develeri aramaları sebebiyle geride kalıp arkadaşlarıyla dönmemişlerdi ve esir düşüp düşmedikleri de belli değildi. Bu sırada fidye karşılığında esirlerini kurtarmak için Kureyş'ten adamlar gelmişlerdi. Resûlullah (sav) kendisine yapılan fidye teklifini kabul etmemiş ve şöyle demiştir: ***"Sa'd İbn Malik ile Utbe İbni Gazvan'ı yakalamanızdan korkuyorum."*** Bu sebeple Resûlullah (sav), Sa'd ile Utbe gelinceye kadar Kureyş'in getirdiği fidyeleri kabul etmedi. Her ikisi geri döndükten sonra Resûlullah (sav) fidyeleri kabul edip onları serbest bıraktı. Ancak Hakem İbn Keysan Müslüman oldu ve Resûlullah (sav)'in yanında Medine'de ikamet etti. Osman İbni Abdullah Muğire ise kâfir olarak Mekke'ye geri döndü.[2159]

2157 Devletü'r -Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 533
2158 Es-Savaya vel-Buus en-Nebeviye, 100
2159 Age

Biz Nebevî yoldan, komutanın (önderin) kendi askerlerinin selametine önem verme zorunluluğunu anlıyoruz. Çünkü Allah Teala'nın dinine yardım etmek ve İslam devletini kurmak yolunda canlarını feda etmekten çekinmeyenler onlardır. Şüphesiz yeni askerî okullar şöyle diyor: "Asker, komuta kadrosunun kendisine, selametine ve güvende olmasına önem verdiğini hissettiği zaman verilmesi mümkün olanını verme ve her şeyde fedakarlık yapma hususunda asla tereddüt etmez."[2160]

d)- Meydanda emniyet terbiyesi görünmektedir. Abdullah İbni Cahş'ın seriyyesi belirlenen hedefleri gerçekleştirdi. Kureyş nüfuzuna boyun eğen bölgelere girme gücü ortaya çıkmış oldu. Bu durum Kureyş'i şaşırtmış ve hayrete düşürmüştür. Her tarafta cirit atan Kureyş'in casusları bile gözetleyemediği ve kastettiği yönü bilemediği bu askerî operasyonun tam bir gizlilik içinde, son derece pür dikkat ile tamamlanması, Kureyş'in şaşkınlığını, hayretini ve dehşetini daha da arttırdı. Resûlullah (sav) de tam da böyle istiyordu. Resûlullah (sav), gizliliği muhafaza etmek ve düşmanı, Müslümanların hareketleri hakkındaki bilgileri elde etmekten mahrum bırakmak için yazılı mektup (emir) usulünü icat ederek bu askerî operasyonun planını yapmıştır. Gizlilik, "ani hücum" ilkesinin en önemli unsurlarından biridir. Ani hücum ilkesi ise savaşın en önemli ilkerinden birisidir.[2161]

Abdullah İbni Cahş'ın (ra) seriyyesi kuşkuya yer bırakmayacak şekilde şu gerçeği ispat etmiştir: Peygamber (sav)'in tertip ettiği seriyyeler gayet güçlü olup en ağır yükleri taşımak ve en zor görevleri yerine getirmek için ileriye koşmaktadır. Bu seriyyeler, savaş, tam bir denklik ve iktidar ile görevleri yerine getirme kudreti meziyetleriyle süslenmiştir. Bu da, o seriyyelerin yüksek bir manevi ruha sahip olduklarına delalet etmektedir.

Nebevî terbiyenin eserleri, seriyye komutanının sahip olduğu yüksek askerî intizamda ve yüksek Nebevî emirlere olan tereddütsüz itaatinde ortaya çıkmaktadır.

Çünkü mektubu okur okumaz askerlerine şöyle demiştir: "İçinizde şehadeti arzu edenler benimle gelsin, istemeyen geri dönsün. Bana gelince ben, Resûlullah (sav)'in emrini yerine getirmek üzere yola devam edeceğim."[2162]

Seriyyelerin Bazı Hedefleri

Resûlullah (sav)'in yürüttüğü gazve ve seriyyeleri dikkatle ve derinden tahlil etmek suretiyle incelediğimiz vakit birçok hedefi bulma ve ifade ettiği bazı dersler, ibretler ve faydaları idrak etme gücüne sahip oluruz.

2160 Gazvetu Bedr el-Kubra, Muhammed Ebu Faris, 23
2161 Er-Resülü'l-Kaid, Hattab, 94
2162 İbni Hişam, 2/602, İbni İshak'ın Urve'den yapmış olduğu rivayetten alınmıştır.

Bedir'den önce yürütülen seriyye hareketlerini düşündüğümüzde, seriyyelere katılanların hepsi muhacirlerden olduklarını ve içlerinde bir tek Ensar'ın olmadığını göreceğiz.

İbni Sa'd (rh) şöyle diyor: "Üzerine ittifak edilen konu şudur: Seriyye fertlerinin tamamı muhacirlerdendir. Resûlullah (sav), Bedir Gazvesi'ne kadar, bir tek Ensar'ı hiçbir gazve ve seriyyeye göndermemiştir."[2163]

Bu, enine boyuna incelenerek hazırlanmış bir plandır. Bu planın da belli hedefleri vardır. Bazıları şunlardır: Muhacirlerin meselesini her şeyden önce nefislerinde ve dış ilişkiler seviyesinde canlandırmak, Kureyş ekonomisini baskı altına almak, ambargo uygulamak, gasbedilen bazı hakları geri almak, askerî alanda Kureyş'i zayıflatmak, savaş taktiklerini sağlamlaştırmak için sahabeleri eğitmek, Kureyş'in hareketini gözetlemek, Medine ve çevresindeki iç düşmanları korkutmak ve düşman gücünü denemek.[2164]

Bu seriyyeler, hedeflerini gerçekleştirdiler. Diğer önemli hedeflerden bazıları şunlardır:

a)- İçte ve Dışta Devletin Heybetini Yaymak

O seriyye ve gazveler, dava ve İslam devleti düşmanlarının tüm dikkatlerini Müslümanların kuvvetine ve ister içte ve ister dışta düşman olan herhangi bir hareketi vurma kudretlerine ve kabiliyetlerine çekebilmiştir. Ta ki, hiç kimse, askerleri gece gündüz durmak nedir bilmeyen İslam devletine saldırmak niyetini kalbinden geçirmesin. Bu durum, Medine'yi çevreleyen Yahudileri ve putperest kabileleri korkutmuş ve Medine'ye saldırmak veya ona karşı savaşan düşmanlardan birine yardım etmek niyetini kalbinden geçirmeden önce, hepsini bin kere hesap etme durumuna getirmiştir.

Seriyyeler hareketinde şunu mülahaza ediyoruz: O gazve ve seriyyelerin kuvvetlerindeki devamlı artış ve mutlak surette aralarında zaman faslı bulunmadan peş peşe çıkarılmışlardır. Bir birlik görev yerine dönmeden bir sonraki seriyye veya gazveye aynı hedefi gerçekleştirmek için çıkıyorlardı. Gerçekleştirilmek istenen hedef, Kureyş'in ekonomik çıkarlarını vurmak ve ticaret yollarını özellikle de Şam tarafına giden ticaret kafilelerinin yollarını kesmekti. Bu da onlara, kafilelerini koruyanların sayısını arttırma ve eşyanın kıymetini yükselme maliyetini yüklüyordu. Ayrıca buna ek olarak, Kureyş kafilelerini koruyan erkeklerin ve Mekke'deki mal sahiplerinin kalplerine korku düşmüş oluyordu.[2165]

2163 İbni Sa'd, 2/6
2164 Gazvetu Bedir el-Kubra, Ebu Faris, 1424
2165 Devletu'r-Resül minet-Tekvin ilet-Temkin, 532

b)- Bazı Kabileleri Kazanmak ve Bedevileri Devre Dışı Bırakmak

Resûlullah (sav), Mekke ile Medine arasında cereyan eden mücadelede bölge halkını tarafsızlaştırmak ve bu mücadelede onları kazanmak için Cüheyme kabilesi ile ve aynı şekilde o bölgede yaşayan bazı kabilelerle antlaşma yapmıştır. "Bu kabileler Kureyş tarafına meylediyorlardı ve onlarla yardımlaşıyorlardı. Zira aralarında Kur'an-ı Kerim'in "i'tilaf" ile adlandırdığı tarihî antlaşmalar vardı. Kureyş, bu antlaşmalar çerçevesinde Şam ve Yemen ile ticaretini temin etmek için çalışıyordu."[2166]

Bazı kabileler, Resûlullah (sav) ile ittifak edip onunla antlaşmalar yaptıktan sonra, Kureyş'in ticaretine tehlike teşkil etmeye başladı ve Müslümanlar bölgenin hâkimi oldular.[2167]

Peygamber (sav), ticaret yollarında herhangi bir varlıkları olmaması için bedevileri devre dışı bıraktı. Çünkü bedeviler ticaret kabilelerine bir tehdit gücü oluşturuyorlardı. Nüfuzlarının yoğun olduğu bölgelerden geçen bir yolcu, onlara vergi vermeden geçemiyordu. İslam devleti kurulduğu zaman, artık alacakları hiçbir vergiyi bulamadılar. Bu yüzden İslam devletine saldırmayı denediler. Fıhr kabilesinden "Kürz" adında bir bedevi bunu üstlendi. Fakat Resûlullah (sav) onu Sefvan (Medine'den yaklaşık 150 km uzaklıktaki Bedir yakınlarında bir yer) mevkiine kadar kovaladı. Siyer yazarları bu kovalamacaya "Küçük Bedir Gazvesi" adını vermişlerdir. Bu gazve, bütün bedeviler için büyük bir ders sayılmaktadır. Bu kovalamacadan sonra hiçbir bedevinin nefsi Medine'ye saldırmayı kendisine tezyin ettiğine dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Bundan dolayı İslam ümmeti yol kesenlere hiçbir vergi vermemiştir. Hatta onları çekilmeye ve Müslümanlarla ittifak yapmaya zorlamıştır. Böylece Müslümanlar onların şerrinden emin olmuşlardır.[2168]

c)- Bu Seriyyelerin İslami Fetih Hareketleriyle Olan Alakaları

Bu seriyye hareketlerinin devam etmesi. Askerî hazırlık, alıştırma ve İslam askerleri için canlı tatbikatlar mesabesindendi.

İslam'ın ilk askerlerinden peş peşe gelen dalgalar şeklinde fışkırıp akan bu canlı çalışmalar, genel komutan Peygamber (sav)'in komutasında Medine'deki İslam devletinin, yorulmayan ve hiç durmayan kovandaki arılar gibi çalıştığına delildir.

2166 El-Müctemau'l-Medeni, Dr. Ekrem Ziya el-Ömeri, 27
2167 Dirasatu'n-fis-Sire, Mü'nis, 19
2168 Dirasatu'n fi Ahdi'n-Nübüvveti, Dr. Abdurrahman Şücca, 131

Araştırmacı, Peygamber (sav) zamanında gerçekleştirilen büyük gazveler ve seriyyeler hareketinde, komutanlar ve askerler olarak sahabenin (ra) iştirak etme hırsını mutlaka görecektir.

Peygamber (sav), onları İslam devletinin direklerini sabitleştirip sağlamlaştırmak ve beklenen fethe hazırlık yapmak için hazırlıyordu. Peygamber (sav); savaş, barış, korku ve güven zamanlarında ashabına o fetihleri sık sık müjdeliyordu.

O seriyyelerdeki komutan ve askerlere inceleyici bir bakış, daha sonra İslami fetihler tarihinde çokça parlayan isimleri aklımıza getirmektedir. Mesela, Şam diyarı fetihleri komutanı ümmettin emini Ebu Ubeyde İbni Cerrah, destansı Kadisiye komutanı, Medain fatihi Sa'd İbni Ebi Vakkas, Yermük'te Rumları hezimete uğratan, kınında çekilmiş Allah Tealâ'nın kılıcı Halid İbni Velid, Mısır ve Libya fatihi Amr İbni Âs ve başkaları...

Halid ve Amr (ra) daha sonra seriyye hareketlerine katıldılar ve Müslüman olduktan sonra bazı seriyyelere de komutanlık ettiler. Habib-i Mustafa Muhammed (sav)'in bizzat kendi hayatında kontrol ettiği seriyyeler ve gazveler, canlı eğitim mesabesinde idi. Hatta o seriyyeleri ve gazveleri daha sonra yeryüzünün doğusunu ve batısını fetheden komutanlar için, temel devreler saymak mümkündür.

Şüphesiz Ashab-ı Kiram'ın yirmi dört saat içindeki günlük hayatları sürekli olarak bir eğitimden ibaretti. Düzenli günlük programları, genel komutanları Peygamber (sav) ile beraber cemaatle kılınan namazdan sonra erkenden başlıyordu. Peygamber (sav), onları bu namazın cemaatle vaktinde eda edilmesine teşvik ediyor ve onlara ve ümmetine, bu namazın hoşnutluk ve canlılıkla dolu bir günün en önemli anahtarı olduğunu izah ediyordu.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Sizden biriniz uyuduğu zaman şeytan onun başının arkasında (ensesinde) üç düğüm bağlıyor her bir düğüm yerine elini vurarak: 'Önünde uzun bir gece vardır, uyu!' diyor. Eğer uyanırsa ve Allah Teala'yı zikrederse, bir düğüm çözülür. Canlı ve temiz ruhlu olur, yoksa kötü ruhlu ve gevşek olur."***[2169]

Son namazı (yatsı namazı) kıldıklarında herkes uyuyor. Gecenin başından en son üçte birisine kadarki süre içerisinde uykudan büyük bir pay aldıklarından sonra, onların çoğu kalplerini ruhaniyetle dolduran ve vücudun çok rahat olduğu bir vakitte eda edildiği için, kendilerine daha fazla canlılık kazandıran teheccüt namazına kalkıyorlardı.

Buna ek olarak da İslam devletinin isteklerini yerine getirmek için tam bir uyanıklık ve daimi bir hazırlık içerisinde idiler. Ashab-ı Kiram ata binme,

2169 Buhari, 1142; Müslim, 776

yarış ve atıcılıkta şekillenen düzenli bir eğitim çalışmalarını da yapıyorlardı. Peygamber (sav) ashabını bunu yapmaya teşvik ediyordu ve hatta kendisi de bu gibi çalışmalarda onlara katılıyordu. Böylece kendi nefsinden onlara bir örnek vermiş oluyordu.

Peygamber (sav) atıcılığı öğrenmenin üzerinde çok duruyor ve kâfirlere karşı hazırlanmak hususunda hazırlanacak en hayırlı kuvvetin atıcılık olduğunu açıklıyordu.

Peygamber (sav), Müslümanları o dönemlerde ok yapma sanatında şekillenen harp sanatına cesaretlendiriyor ve onlara, sonu cennet olan sevabın, oku yapanı, taşıyanı (veya atanın eline vereni) ve atanı kapsadığını haber veriyordu. Ukbe (ra), Resûlullah (sav)'den bize rivayet ediyor: ***"Allah Tealâ bir ok sebebiyle bir çok kişiyi cennete koyar. Yaparken Allah (cc)'dan sevap uman yardımcısını, okun atıcısını ve atıcının eline vermek üzere toplayıcısını... Ok atınız ve ata bininiz. Buna göre ok atmanız, ata binmenizden daha güzeldir. Üç şey vardır ki eğlenceden sayılmaz: Kişinin atını terbiye etmesi, eşiyle oynaşması ve yayından okunu fırlatması. Kim, kendisine ok atma sanatını öğretildikten sonra hoşlanmayarak onu bırakırsa nimete karşı nankörlük etmiş olur."*** [2170]

Sahabelerin (ra) Rabbani ve Kur'ani talimatlara yapıştıkları, üzerine dişlerini sıktıkları, hayatlarının çeşitli anlarında harfiyen tatbik ettikleri, dolayısıyla az bir topluluk olmalarına rağmen doğudan batıya kadar yeryüzündeki milletlerle kahramanca çarpışıp onlara hâkim oldukları asır ne güzel bir asırdır. Ne zaman ki Müslümanlar o talimatlardan uzaklaştılar ve o talimatları arkalarına attılar, zelil ve hakir oldular ve sel suyu üzerindeki çer çöp ve köpük gibi değersiz olmalarından başka her taraftan diğer ümmetler başlarına üşüştüler.

Şüphesiz seriyyelerin ve gazvelerin, gerçekleştirilmesi için çalıştıkları görev ve hedefler, yeni ve ihata edici şartlarının ve ortamlarının değişimine göre değişiyordu. Dolayısıyla ilk seriyyeler büyük oranla keşif ve nabız yoklama devriyelerinden ibaretti. Sonra gelişip Kureyş kabilelerine korku salacak düşman yollarını kesen seriyyelere dönüştü. Bütün bunlar, noktayı koyan Bedir Gazvesi'nden önce idi. Ondan sonra Müslümanlar güçlendikleri zaman bazı seriyyelerin görevi, Ka'b İbni Eşref, Esma Binti Mervan ve Ebu Afek gibi İslam devletinin yürüyüşünü engelleme ve ona zarar verme girişiminde bulunan düşmanların bazı fertlerini tasfiye etmeye yönelik yoğunlaştı.

Ka'b'ın öldürülmesinde Yahudilerin, Esma ile Ebu Afek'in öldürülmesinde de Medine'deki müşriklerin ve münafıkların caydırılması vardı.

2170 Ebu Davud, 2513; Tirmizi 1637; Nesai, 6/222-223; Hakim, 2/90; Beyhaki, Şuab, 4301

Uhud Gazvesi'nden sonra işler Müslümanların aleyhine dönüştüğü zaman bedeviler Medine'nin hayır ve bereketlerine göz diktiler. Müslümanları o derece hafif ve hakir gördüler ki, Raci ve Maune kuyusu olaylarında olduğu gibi eğitim ve öğretim amaçlı gönderilen seriyyelere ahdi bozup ihanet ettiler. Resûlullah (sav) bu olaylara bağlı olarak askerî stratejisini değiştirdi ve kesin, seri ve ani bir yolla tedip etmek için seriyyelerin yönünü Kureyş'ten bedevilere çevirdi. Bu seriyyeleri diğerlerinden ayırt eden en önemli şey toplanmalarına ve Müslümanlara saldırmak için ittifak etmelerine imkân verilmeden bedevilerin peşlerine düşüp onları arama ve hücumlardır.

Nebevî seriyyeleri ve gazveleri, dava hedeflerinin hizmeti için rolünü ve özel görevlerini yerine getirmeye devam ettiler. Savaş devriyeleri, takip seriyyeleri ve yanıltıcı seriyyeler vardı. Bu durum Mekke'nin fethine kadar devam etti. Mekke'nin fethinden sonra Müslümanların durumu kuvvetlenince Resûlullah (sav) putperestlikle bağı bulunan her şeyi izale etmeye önem verdi ve geri kalan şirk ve putperestlik sembollerini yıkmak için Mekke'den seriyyeler (müfrezeler) gönderdi. Uzza, Menat, Lat, Suva, Zü'l-Halese ve diğer putların ve putperestlik tağutlarının yıkılması için seriyyeler harekete geçtiler.[2171]

İslami fetihler hareketinin olumlu ve seri sonuçları değişik din, fikir ve meşreplere mensup bütün yorumcuları hayrete ve dehşete düşürmüştür. Ama seriyye komutanlarına ve askerlerine yönelik Nebevî talimat ve tavsiyeleri okudukları zaman insaflı yorumcuların hayret ve dehşeti zail olacaktır. O talimat ve tavsiyeler İslami fetih hareketlerinin çekirdeği olmuştur. Halifeler ve fetihler, askerlerin komutanlarının dilleri üzerinde hep tekrarlanmıştır ve daha sonra onların uygulamalarında da görüşülmüştür.[2172]

Enes (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) askerleri bir yere gönderdiği zaman şöyle buyururdu: ***'Allah Tealâ'nın adıyla gidiniz. Yaşlıları, küçük çocukları ve kadınları öldürmeyiniz. Ganimete hıyanet yapmayınız. Ganimetlerinizi bir arada toplayıp birleştiriniz. Islah ediniz ve ihsanda bulununuz. çünkü muhakkak Allah ihsanda (iyilikte) bulunanları sever.'"***[2173]

Ebu Musa'nın (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) ashabından birini görevlendirip bazı işlere gönderdiği zaman şöyle buyuruyordu: ***'Müjdeleyin, nefret ettirmeyin; kolaylaştırın, zorlaştırmayın.'"***[2174]

2171 Es-Seraya vel-Buusu'n-Nebeviyye, 61-65
2172 Age, 65-66
2173 Ebu Davud, 2614; Beyhaki, Es-Sunenu'l-Kubra, 9/90; Abdurrezak, el-Musannaf, 9430
2174 Müslim, 1732; Ebu Davud, 4835; Ahmed b. Hanbel, 4/399

5.
KONU

EĞİTİM VE ÖĞRETİM YAPILANMASINA DEVAM EDİLMESİ

Medine döneminde Kur'an-ı Kerim 'den ilk inen bazı ayetler, Bakara suresinin ilk ayetleridir. Bu ayetler; iman ehli, küfür ehli ve nifak ehlinden bahsetmekte sonra da kitap ehline (Yahudi ve Hıristiyanlara) işaret etmektedir. Bakara suresi, Yahudilerin sıfatlarını ve huylarını uzunca açıklayan ayetleri içermektedir.[2175]

Öncelikle düşünülmesi gereken husus şudur: Bakara suresi Medine devrinde nazil olan ilk surelerdendir. Allah Tealâ'nın dinine girmeleri ve ibadet ile ona yönelmeleri için daveti bütün insanlara yöneltmektedir.

"Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan Rabbinize kulluk ve ibadet ediniz ki korunup muttakilerden olasınız. O öyle bir lütufkârdır ki sizin için yeri bir döşek, semayı da bir bina yaptı ve sizin için semadan bir su indirdi de onunla türlü mahsullerden size bir rızık çıkardı, siz de artık bilecek hâlde iken tutup da Allah'a ortaklar koşmayın." [2176]

Medine devrinde inen Kur'an ayetleri, münafıkların sıfatlarıyla muttasıf olma karşısında Müslümanları uyarıyor ve yetişip gelişen toplumun ve yeni devletin üzerindeki tehlikesini açıklıyordu.

Toplum ve Müslüman devlet karşısında nifak hareketi ancak Medine devrinde ortaya çıktı. Çünkü Müslümanlar Mekke'de kuvvet ve nüfuz bakımından, kendilerinden korkacak veya hayırlarını umarak yağcılık yapacak ve görünüşte onlara yakınlaşacak ama gizliden onlara karşı komplo tertipleyecek, tuzak kuracak ve hile yapacak güç ve kuvvette değillerdi. Esasen, genelde münafıkların durumu böyle olduğu gibi bir grubun varlığını isteyip gerektirecek bir durumda değillerdi. Bu ayetler münafıkların sıfatlarını, haberlerini ve tutumlarını içermektedir. Üzerlerine çok hüküm verilecektir. Neredeyse Medine devrinde nazil olan hiçbir sure, özellikle uzun sureler bundan boş değildir. Bu, şu demektir: Bu hareket (nifak hareketi), her ne

2175 Fi Zilali'l-Kur'an 1/27 ve sonrası
2176 Bakara, 21-22

kadar Medine devrinin ilk yarısından sonra zayıflamaya başlamışsa da, bu devrin hemen hemen tamamında var olmuştur.[2177]

Medine'de nazil olan Kur'an-ı Kerim ayetleri Allah Tealâ'nın yüceliğinden, kâinatın hakikatinden, cennete teşvikten ve cehennemden korkutmadan bahsetmeye ve ümmetin terbiyesi ve bütün insanlar arasında Allah Tealâ'nın davasını neşretmeyi omuzlayacak ve Allah Tealâ yolunda cihad edecek devleti ayakta tutan şeyleri desteklemek için şer'i hükümleri koymaya devam etti.

Davet aşamalarının, toplum yapılanmasının ve devlet tesirinin gelişimiyle birlikte ümmetin ilmî seyri de gelişiyordu. Kur'an-ı Kerim , ilmi ve ilmi öğrenenleri övüp yüceltmiştir. Hadis kitapları da ilimden nice bölümler içermektedir.

Ümmet şuna içtenlikle inanmıştır: Temkinin (tutunmanın), iktidar sahibi olmanın en önemli direklerinden biri ilimdir. Çünkü Allah Tealâ'nın cahil ve ilim kervanından geri kalmış bir ümmete yeryüzünün yönetimini vermesi olmayacak bir şeydir.

Kur'an'a bir göz atan kimse, Kur'an'ın ilmin değerini yücelten ve ilim tahsilini teşvik eden ayetlerle dolup taşmakta olduğunu açık ve net bir şekilde görecektir. Kur'an-ı Kerim ; ilmi, cehalet ve sapıklıktan ibaret olan küfrün karşısına koymuştur.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"(Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür) Yoksa gece vakitlerinde, secde hâlinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar."*** [2178]

Şüphesiz Allah Teâlâ'nın Resûlünden fazlasını talep etmesini emrettiği tek şey ilimdir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur'an'ı okumakta acele etme. 'Rabbim! İlmimi arttır.' de."*** [2179]

Allah Teâlâ'nın Âdem'i onunla farklı kıldığı ilk özellik ilimdir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, 'Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin.' dedi."*** [2180]

Peygamber (sav) kendi terbiye metoduna devam ederek ashabına öğretmeye, onlara Allah Teala'yı hatırlatmaya, onları güzel ahlaklara teşvik etmeye ve şeriatin inceliklerini ve ahkamını onlara izah etmeye devam etti.

2177 Es-Sire En-Nebeviyye Derveze, 2/73-76; Dirasetün fi Ahdi'n-Nübüvve, Dr. Abdurrahman Şüca, 172, kitaptan naklen
2178 Zümer, 9
2179 Taha, 114
2180 Bakara, 31

Onun (sav), ashabını yönlendirmesi, bazen bireysel bazen de toplucaydı. Habib-i Mustafa (sav) öğretim ve ders verme meselelerindeki eğitim araçlarında bize korkunç bir servet bırakmıştır.

Peygamber (sav), hıfzetmeye ve güzel algılamaya yardım edecek ve Ashab-ı Kiram'ın (ra) kalplerinde ve ruhlarında güzel konuşmanın yerleşmesine yol açacak eğitim araçlarına riayet etmiştir.[2181]

EĞİTİMİN EN ÖNEMLİ ARAÇLARI VE İLKELERİ

Konuşmanın Tekrarlanması

Konuşmanın iadesi; ezberlenmesini daha kolaylaştırır, anlaşılmasına daha yardımcı olur. Bundan dolayıdır ki Peygamber (sav) çoğu zaman konuşmasını tekrar etmeye hırslıydı. Enes İbni Malik (ra), Peygamber (sav)'den şöyle rivayet etmektedir: "O, (sav) bir söz söylediği zaman anlaşılması için üç defa tekrarlardı. Bir kavme gelip onlara selam verdiği zaman üç kere selam verirdi."[2182]

Konuşmada Acele Etmemek ve Kelimeleri Birbirinden Ayırmak

Peygamber (sav) kolay hıfzedilmesi için kendi konuşmasında acele etmeyip gayet temkinli davranıyor ve bir kelimeyi diğerinden ayırıyordu. Nakletme hususunda tahrif (saptırma) ve tebdil (değiştirme) olayı vuku bulmaması için ve dinleyicinin istediği zaman Peygamber (sav)'in kelimelerini kolaylıkla sayabilmesi, Peygamber (sav)'in buna ne kadar hırslı olduğunu göstermektedir.

Urve İbni Zubeyr (ra), Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Ebu Hureyre seni hayrete sokmuyor mu? Geldi ve hücremin yanı başında oturup Resûlullah (sav)'in hadislerini anlatıyordu ve bana duyurmaya çalışıyordu. Ben de o zaman namaz kılıyordum. Namazımı bitirmeden o kalkıp gitti. Şayet ona yetişseydim, 'Resûlullah (sav) sizin yaptığınız gibi konuşmasını süratle peş peşe sıralamıyordu.' diyerek karşılık verecektim."[2183]

İtidalli Olmak, Usandırmamak ve Uygun Zamanı Seçmek

Peygamber (sav) öğretim hususunda, vereceği ders miktarında, çeşidinde ve zamanında ifrat ve tefritten sakınıp orta yolu tercih ediyordu ki,

2181 Menahic ve Adabu es-Sahabe fit -Taallumi vet-Talim, Dr. Abdurrahman el-Berr, 59-60
2182 Buhari, 95
2183 Buhari, 3568

sahabeler bıkıp usanmasınlar, canlı bir şekilde hıfzetsinler ve onu idrak etmek ve algılamak onlara kolay olsun. İbni Mesud'un şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Peygamber (sav) bıkıp usanmamamız için birkaç öğütle bizi gözetip koruyordu." [2184]

Temsil Getirmek

Mananın akla ve kalbe ulaştırılması hususunda temsil getirmenin etkili bir tesiri vardır. Çünkü temsil, gözle görülmeyen manevi şeyleri hissedilir şekilde ve gözle görülen şeylerin suretinde gösteriyor, onu mevcut olan durumla raptediyor ve zihne yaklaştırıyor. Bundan ziyade değişik şekilleri ile temsilde kalbin ortasından tutan ve özellikle edebiyatçıların akıllarını çalan bir belağatı vardır. Bundan dolayıdır ki Kur'an temsilleri çok getirmiş ve birçok ayette de hikmetini zikretmiştir.

"İşte biz insanın önüne bu temsilleri koyuyoruz ama onların gerçek anlamını ancak tanıyanlar kavrayabilir." [2185]

"Biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirseydik herhâlde sen onu Allah korkusundan başını eğmiş çatlamış görürdün. O temsiller yok mu, işte biz onları insanlar için yapıyoruz, umulur ki tefekkür ederler." [2186]

Ve daha nice ayetler...

İşte Resûlullah (sav) bu şerefli metod üzerinde yürümüş ve darb-ı meselleri (temsilleri) çok getirmiştir. Abdullah İbni Ömer (ra) şöyle demiştir: "Ben Resûlullah (sav)'den tam bin misal ezberledim."[2187]

Nebevî hadiste temsiller konusunda çok sayıda kitap telif edilmiştir. En eskilerinden biri, Kadi Ebu Muhammed Hassan İbni Abdurrahman İbni Hallad er-Ramehürmüzi'ye ait *"Emsalü'l-Hadis"* adlı kitaptır.[2188]

Soruları Ortaya Yöneltmek

Şüphesiz soruyu ortaya atmak, soran ile sorulan arasında güçlü bir bağın oluşmasında, sorulan kişinin zihninin açılmasında ve tam bir zihni canlılık hâlinin oluşturulmasında önemli eğitim araçlarındandır.

Bunun içindir ki, Peygamber (sav) ashabına öğretmek için ayrı ayrı şekillerde soruyu kullanmıştır. Sahabelerin güzel anlamlarında ve ezberleme-

---

2184 Buhari, 68
2185 Ankebut, 43
2186 Haşr, 21
2187 Menahic ve Adabus-Sahabe, 65
2188 Age, 65. (Ben, Nebevi eğitim araçlarının tümünü bu değerli kitaptan özetledim. Yazar)

lerinde bunun büyük bir tesiri vardır. Peygamber (sav) zaman zaman soruyu sırf teşvik etmek, dikkati çekmek uyandırmak için yöneltiyordu. O zaman soru tembih ve ikaz sigası olan "elâ" ile oluyordu.

Ebu Hureyre'den Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

"Allah Teala'nın, sebebiyle hataları sildiği ve dereceleri yükselttiği bir şeyi size göstereyim mi?"

Onlar, "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dediler.

Resûlullah (sav): ***"Bütün zorluklara karşı abdesti ikmal etmek, mescidlere sık sık gitmek ve namazdan sonra (diğer) namazı beklemektir. İşte bunlar 'ribat'tır (sınırda düşmanlara karşı nöbet tutmak)."*** [2189]

Peygamber (sav) bazen bir şey hakkında sahabelerin bilgisi olmadığını ve onun bilgisinin Allah Teala'ya ve Resûlüne (sav) havale edeceklerini bildiği hâlde onlara o şey hakkında soru soruyordu. Bunu da, dikkatlerini konuya çekmek için yapıyordu.[2190]

Ebu Hureyre'den Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

"Müflis'in kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu.

Onlar, "Bize göre, parası ve malı olmayan kimsedir." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Müflis şu kimsedir ki, kıyamet gününde namazla, oruçla ve zekâtla geliyor ama buna küfretmiş, buna iftira etmiş, bunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş, bunu dövmüş. Onun hayırlarından buna verilir, ona verilir... Üzerindeki hakların tamamı verilmeden önce hayırları tükenirse bu defa onların hatalarından alınır ve onun üzerine atılır. Sonra da ateşe atılır."*** [2191]

Peygamber (sav) bazen de soru soruyor, sahabelerden biri güzel cevap veriyor, Peygamber (sav) de onu cesaretlendirmek ve başkasını teşvik etmek amacıyla onu övüyordu. Tıpkı Übey İbni Ka'b (ra) ile yaptığı gibi... Übey İbni Ka'b (ra), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu söylemektedir:

"Peygamber (sav), ***'Ey Ebu Münzir! Senin yanında olan Allah'ın kitabından hangi ayet daha büyüktür?'*** diye sordu.

Ben, 'Allah Tealâ ve Resûlü daha iyi bilir.' dedim.

O (sav), ***'Ey Ebu Münzir! Senin yanında olan Allah'ın kitabından hangi ayet daha büyüktür?'*** buyurdu.

2189 Müslim, 251; Malik, Muvatta, 1/161; Nisai, 1/69; İbni Mace, 428
2190 Menacıh ve Adabus-Sahabe, 67
2191 Müslim, 2581; Tirmizi, 2418
2192 Bakara, 255

Ben, 'Allah (cc), ondan başka ilah yoktur; O haydır, kayyumdur.'[2192] dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) elini göğsüme vurarak şöyle buyurdu: ***'Vallahi! İlim sana helal olsun, ey Ebu Münzir!"*** [2193]

Bu güzel sayma ve cesaretlendirme; öğrenciyi sevinç, neşe ve kendine güvenme şuuruna sevk ediyor ve onu daha fazla ilmi talep etmeye, hıfzetmeye ve tahsil etmeye davet ediyor.[2194]

Önem Uyandıran Sorulara Garip Manalar Vermek

Bunun en latifi ve en güzeli Cabir İbni Abdullah (ra)'ın rivayet ettiği şu hadistir:

"Resûlullah (sav) yukarıdaki bir mahalleden (Medine'ye) girerken çarşıdan geçti. İnsanlar onun etrafında idiler. Kulakları küçük, ölmüş bir oğlağın yanından geçti. O oğlağı aldı. Kulağından tuttu. Sonra şöyle buyurdu: ***'Sizden kim ister ki, bir dirheme bu ona olsun?'***

Oradakiler, 'Hiçbir şeye karşılık bunun bizim olmasını istemiyoruz. Onu ne yapacağız ki?' dediler.

Resûlullah (sav), ***'Bunun sizin olmasını istiyor musunuz?'*** buyurdu.

Oradakiler, 'Vallahi! Eğer canlı olsaydı bile onda kusur bulunurdu. Çünkü kulakları küçüktür. O hâlde ölmüşken durum ne olacak?' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: *"Bu yanınızda nasıl hakir ise dünya Allah'ın yanında ondan daha hakirdir."* [2195]

Açıklayıcı Araçları Kullanmak

Peygamber (sav) dinleyicilerin ruhlarına ve akıllarına manayı tam yerleştirmek, bütün duyu organlarını konuyla meşgul etmek ve dikkatlerini konu üzerine yoğunlaştırmak için, bugün (açıklayıcı) araçlar olarak adlandırılan şeyleri kullanıyordu. Bu da o mananın bütün bağlantılarıyla tam olarak algılanmasına ve ezberlenmesine yardımcı olmaktadır. O araçlardan bazıları şunlardır;

El Hareketleriyle Bir Manayı İfade Etmek

Resûlullah (sav), mümin ile kardeşi arasındaki alakayı ifade ederken, el parmaklarını iç içe koyup birbirlerine geçirmiştir. Bu hareketi mümin ile kardeşi arasındaki ilişkinin tabiatını açıklamıştır. Ebu Musa el-Eşari'den ri-

2193 Müslim, 810; Ebu Davud, 1460; Ahmed, 5/142
2194 Menahic ve Adabus-Sahabe, 69
2195 Müslim, 2957

vayet edilmiştir: "Mümin mümine, birbiriyle kenetlenmiş bir binanın kerpiçleri gibidir.' buyurdu ve böyle dedikten sonra parmaklarını iç içe koyup birbirlerinden geçirdi."[2196]

Resim Çizmekle İfade Etmek

Resûlullah (sav), sahabelerin dikkati nazarlarını çekecek şekilde yerde açıklayıcı hatlar çiziyordu. Sonra da o hatların müfredatını şerh ediyor ve kastedilen manayı açıklıyordu. Abdullah İbni Mesud'un (ra) şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) kendi eliyle yerde bir hat çizerek şöyle buyurdu: 'Bu Allah'ın doğru yoludur.' Sonra o hattın sağından ve solundan hatlar çizdi ve şöyle dedi: ***'Bunlar da ayrı ayrı yollardır. Her birinde bir yol başında davet eden bir şeytan vardır.' Sonra şu ayeti okudu: 'Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur; artık bu yola uyun, başka yollara uymayın, sonra o yollar sizi Allah yolundan saptırıp parçalar (fırkalara ayırır). İşte Allah size bunları emretmektedir; olur ki sakınırsınız."*** [2197]

Hakkında Konuşulan Nesneyi Göstermek

Resûlullah (sav) ipek ve altının hükmünden konuşurken yaptığı gibi, konuşma yerinde bir şeyi kaldırmak ve göstermek ile manayı kuvvetlendiriyordu. Hz. Ali (ra) anlatıyor: "Peygamber (sav) ipeği alıp sağ eline, altını da alıp sol eline bıraktı ve sonra şöyle buyurdu: ***"Şüphesiz bu ikisi ümmetimin erkeklerine haramdır.***." Diğer bir rivayette, *'Kadınlara helaldir.'* ziyadesi bulunmaktadır.[2198]

Peygamber (sav) söz ile altın ve ipeği kaldırıp bir arada topladı ki, aynı anda dinleme ve görme imkânı olsun. Dolayısıyla bu, daha açıklayıcı ve hıfzetmeye/ezberlemeye daha yardımcı oldu.

Bir Hereketi İnsanların Karşısında Yaparak Göstermesi

Peygamber (sav) minbere çıkıp herkesin onu görebileceği şekilde namaz kılması gibi, insanların karşısında bir şeyi yapmakla pratik eğitim yapmıştır.

Sehl İbni Sa'd es-Saidi (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav)'i gördüm ki, kalkıp minbere çıktı, kıbleye yöneldi ve tekbir getirdi. İnsanlar da onun arkasında kalkıp ayakta durdular. Peygamber (sav) okudu ve rükûya gitti. İnsanlar da onun arkasında rükûya gittiler. Sonra başını kaldırdı, bakmadan geri

2196 Buhari, 2446; Müslim, 2585
2197 En'am, 153; Ahmed, 1/435; Tayalisi, 244; Darimi, 208; İbni Hibban, 67
2198 Ebu Davud, 4057; Nesai 8/160

geri geldi ve yerde secdeye gitti. Sonra yine minbere çıktı, okudu, rükûya vardı, başını kaldırdı, bakmadan geri geri geldi ve yerde secdeye vardı. Sonra yine minbere çıktı, okudu, rükûya vardı başını kaldırdı, bakmadan geri geri geldi ve yerde secdeye gitti. Namazı bitirdikten sonra insanlara yüzünü çevirerek şöyle buyurdu: ***'Ey insanlar! Bana uymanız ve namazımı öğrenmeniz için bunu yaptım."*** [2199]

İnce, Zarif ve Kibar İbareleri Kullanmak

Şüphesiz hitapta ince, zarif ve kibar ibareleri kullanmak, kalpleri birleştirir, hakka meylettirir ve dinleyicileri güzel algılamaya ve hıfzetmeye sevk eder. Peygamber (sav) kendi sözlerine ve yönlendirmelerine, özellikle açıkça zikredilmesinden utanç duyulan bir şeyin öğretilmesinin başında olduğu zaman, ince ve zarif ibareleri önsöz yapıyordu. Tıpkı ashabına hacet gidermek için oturmanın adabını öğrettiği zaman yaptığı gibi... Zira buna, öğretmede kendisinin müminlerin babası gibi olduğunu ibaresini mukaddime yapmıştır.[2200]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Ancak ben sizlere bir baba derecesindeyim, size öğretiyorum. Sizden biriniz abdeste çıktığı zaman, önünü kıbleye çevirmesin, arkasını da çevirmesin ve sağ eliyle istinca etmesin."*** [2201]

İlk öğretmen (sav) ahlak yönünde son derece yüce, akıl alanında da son derece kâmil olan bir takım şerefli terbiye ilkelerine riayet etmiştir. Ahlakın yüceliği ve aklın kemali Peygamber (sav), bazı sahabelerden sadır olan bazı hareketlerin yorumlamasında ortaya çıkmaktadır. Güzel terbiye manaları Resûlullah (sav)'in yönlendirmesi ile alakalı olduğu için o yönlendirme kalplerine yerleşiyor ve gözleri önünde daima şekilleniyordu.[2202]

Peygamber (sav)'in Muhatabına Hitap Ederken Gözettiği İlkeler

• İyilik Yapanı Cesaretlendirmek ve İyilikten Dolayı Onu Övmek

Peygamber (sav), iyilik yapanı, canlı bir şekilde ilme ve amele yönlendirmek için onu cesaretlendiriyor ve övüyordu. Tıpkı Kur'an-ı Kerim 'i güzel bir sesle okumasından dolayı Ebu Musa el-Eşari (ra)'ı övdüğü gibi...

2199 Buhari, 377
2200 Menahic ve Adabus-Sahabe fit-Taallum vet-Ta'lim, 74
2201 Ebu Davud, 8
2202 Age, 85

Ebu Musa el-Eşari'den Peygamber (sav)'in kendisine şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Keşke dün gece senin kıraatini (Kur'an okumanı) dinlediğim zaman beni görseydin; sana Davud ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiştir."*** [2203]

• *Hata İşleyene Karşı Şefkatli Olmak ve Onu Azarlamamak*

Peygamber (sav) insanların şartlarına, durumlarına ve bulundukları ortama riayet ediyor, cehaletleri sebebiyle onları mazur görüyor, hatalarını düzeltmelerini onlara nazikçe ve doğruyu göstererek öğretiyordu.

Kuşkusuz bu davranış, nasihat edilmenin kalbini risalet, risalet sahibi sevgisini ve o olayı, yönlendirmeyi hıfzetme ve tebliğ etme hırsını dolduruyordu. Ayrıca bu davranışa ve yumuşak yönlendirmeye hayran kalan hazır bulunanların kalplerini bütün bağlantı ve işaretleriyle olayı hıfzetmeye hazır hâle getiriyordu. O olaylardan biri, Muaviye İbni Hakem es-Sülemi'nin rivayet ettiği olaydır. Muaviye (ra) şöyle söylemektedir:

"Resûlullah (sav) ile namaz kıldığım bir sırada cemaatten biri hapşırdı.

Ben: "Yerhamukellah" (Allah sana rahmet eylesin.) dedim.

Bütün cemaat bana baktı. Ben de: 'Vay anam! Niye hepiniz bana bakıyorsunuz?' dedim.

Onlar ellerini dizlerinin üzerine vurmaya başladılar. Beni susturmaya çalıştıklarını anladığım zaman, ben de sustum.

Resûlullah (sav) namazı kıldığında, -anam babam ona feda olsun, ne ondan önce ne de ondan sonra ondan daha güzel bir öğretmen görmedim-vallahi beni azarlamadı, kovmadı, dövmedi ve bana küfretmedi. Ancak şöyle buyurdu: ***'Şüphesiz bu namazda insanlara ait sözlerin olması caiz değildir. Ancak bu namaz tesbihtir, tekbirdir ve Kur'an okumadır."*** [2204]

Öğretim hususunda zirveye ulaşan şu yumuşaklığa bakınız, bu yumuşaklığın Muaviye İbni Hakem'in kalbinde yaptığı tesire ve onun Resûlullah (sav)'in uyguladığı güzel talimiyle nasıl etkilendiğine bakınız!

• *Ayıplanacak Şeylerde Kinaye ile Yetinmek*

Çünkü bunda, hata işleyenin şuuruna riayet etmek ve yönlendirmenin genel olduğunu tekit etmek vardır. Bu olaylardan biri, Abdullah İbni Lütbiyye (ra) ile yaşanan olaydır. Bu olay, Peygamber (sav)'in, onu Süleymoğulla-

2203 Buhari, 5048 ve Müslim, 793
2204 Müslim, 537; Ebu Davud, 930-931; Ahmed b. Hanbel, 5/447

rının zekâtlarını almakla görevlendirip, zekât verenlerden bazı hediyeler aldığı zaman yaşandı. Ebu Humeyd es-Saidi (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Resûlullah (sav) Süleymoğulları zekâtlarını almak üzere İbni Lütbiyye adında bir adamı görevlendirdi. Adam geri dönünce Peygamber (sav) onu hesaba çekti. O, 'Bu sizin malınız. Bu da (bana) hediyedir.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Sen ana-babanın evinde otursaydın bu hediyeler sana gelir miydi? Şayet doğru ise.'***

Sonra Resûlullah (sav) bize bir hutbe okudu, Allah'a hamd etti, ona senada bulundu. Sonra da şöyle buyurdu: ***' Ben sizden bir adamı Allah Teâlâ'nın beni idareci kıldığı bir işte görevlendiriyorum. O da kalkıp geliyor ve 'Bu malınızdır; bu da hediyedir, bana hediye edilmiştir.' diyor. Baba ve annesinin evinde oturmuş olsaydı, bu hediyeler ona gelir miydi? Vallahi! Sizden biriniz haksız yere bir şeyi alırsa, kıyamet gününde onu taşır bir hâlde Allah Tealâ ile karşılaşacaktır. Böğürtüsü olan bir deveyi veya bir ineği yahut bağıran bir koyunu taşıdığı hâlde Allah Tealâ ile karşılaşan sizden birini mutlaka tanıyacağım.'*** Sonra her iki koltuk altlarının beyazlığı görünene kadar ellerini havaya kaldırarak şöyle buyurdu: ***'Allah'ım! Tebliğ ettim mi?'*** Gözüm gördü ve kulağım işitti."[2205]

• *Önemli Bir Sebep Olduğu Zaman Kızmak ve Azarlamak*

Özel durumları olan bazı şahıslardan şer'i bir hata meydana gelirse veya işlenen hata cüz'i sınırları aşar ve fitnenin başlamasına sebep olursa yada metottan sapma meydana getirirse o zaman bu işe kızmak kaçınılmaz olur. Ancak bu kızgınlık, yönlendirici bir kızgınlık olmalıdır, aşırıya kaçınılmamalıdır, ihtiyaç miktarı konuşulmalıdır.

Bu çeşit kızgınlığın bir örneği, Hz. Ömer (ra) bir nüsha Tevrat ile Resûlullah (sav)'in yanına gelip okumak istediği zaman, Resûlullah (sav)'in kızmasıdır. Cabir İbni Abdullah (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Ömer İbni Hattab (ra) bir nüsha Tevrat ile Resûlullah (sav)'in yanına gelerek şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu, Tevrat'tan bir nüshadır."

Resûlullah (sav) sustu. Ömer (ra) okumaya başlayınca Resûlullah (sav)'in yüzü de değişmeye başladı.

Hz. Ebubekir (ra) ona:

"Sana onlar ağlasın! Resûlullah (sav)'in yüzünü görmüyor musun?" dedi.

2205 Buhari, 6979; Müslim, 1832

Hz. Ömer, Resûlullah (sav)'in yüzüne baktı ve şöyle dedi:

"Allah'ın Resûlünün gazabından Allah Teala'ya sığınırım. Allah'a Rab olarak, İslam'a din olarak ve Muhammed'e Peygamber olarak razı olduk.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Muhammed'in nefsi, kudret elinde olan Allah Teala'ya yemin ederim ki, eğer Musa size görünüp de ona tabi olup bırakırsanız, doğru yoldan sapar sınız. Şayet Musa sağ olup nübüvvetime yetişseydi, bana tabi olacaktı."[2206]

Bu çeşit kızgınlığın bir örneği de, Resûlullah (sav) nehyettikten sonra imam olan bazı sahabelerin namazı uzatmalarına kızmasıdır.

Çünkü namazın uzatılmasında zorlaştırma, meşakkat ve bazı zayıf, özürlü ve iş sahiplerinin fitnesine yol açmak söz konusudur.

Ebu el-Ensari (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Bir adam, 'Ey Allah'ın Resûlü! Onun namazı uzatması sebebiyle neredeyse artık namaza gelmeyeceğim.' dedi.

Ben hiçbir vaazda o günkü gibi Resûlullah (sav)'in kızdığını görmedim. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Ey insanlar! Siz nefret ettiriyorsunuz. İnsanlarla namaz kılın. Kıldıran kimse hafifletsin, çünkü kılanların aralarında hasta, zayıf ve ihtiyaç sahibi kimseler vardır."*** [2207]

Bu çeşit gazaba diğer bir örnek de, Ashab-ı Kiram'ın kader konusunda birbirleriyle mücadele etmelerinden dolayı Resûlullah (sav)'in kızmasıdır. Abdullah İbni Amr (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Bir gün Ashab-ı Kiram kader konusunda mücadele ederlerken Resûlullah (sav) yanlarına gitti. Gazaptan dolayı sanki nar taneleri parlıyordu. Bu manzarayı gören Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Bununla mı emrolundunuz? Veya bunun için mi yaratıldınız? Kur'an'ın bir kısmını diğer bir kısmına vuruyorsunuz? İşte bununla sizden önceki ümmetler helak olmuştur."***[2208]

Yine bu çeşit gazabın bir diğer örneği de, Ashab-ı Kiram'ın onun emrine muhalefet edip dinde aşırı gitmeye ısrar ettikleri zaman kızmasıdır. Sahabeler (ra), emrolundukları şeylerin en faziletlisi ve Allah Teala'ya en yakın olanı aşırılık olduğunu zannettikleri için dinde aşırı gitmede ısrar ediyorlardı. Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) onlara emretmek istediği zaman, güçleri yettiği amelleri emrederdi. Onlar, 'Bizim durumumuz senin durumun gibi değildir, ey Allah'ın Resûlü! Allah Tealâ senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır.' dediklerinde Resûlullah (sav) öylesine kızdı ki, yüzünde kızgınlık görünüyordu. Son-

2206 Ahmed b. Hanbel, 3/338 ve 387 Bezzar, 124
2207 Buhari, 90; Müslim, 466
2208 İbni Mace, 85

ra şöyle buyurdu: ***'Şüphesiz sizden, Allah Teala'dan daha çok korkanınız, onu daha iyi bileniniz benim."*** [2209]

Resûlullah (sav)'in bu yerlerdeki gazabı, sırf yönlendirici, öğretici, sahabeleri uyanık olmaya teşvik edici ve bu gibi hatalara düşmeye karşı uyarıcı bir ameldi.

Nasihat eden insanın kızgın bir kimsenin suretinde olması gerekir. Çünkü onun makamı, rahatsızlık ve endişe tekellüfünü üstlenmektedir. Zira o korkutucu suretindendir. Aynı şekilde öğretmen de, aynı makamdadır. Eğer öğretim esnasında yanlış bir anlayış veya bir suistimal hissederse kızmalıdır. Çünkü bu, daha fazla kabule şayan olur. Tabii ki bu durum herkes hakkında gerekli olan bir şey değildir. Belki bu, öğrencilerin durumuna göre değişir.[2210]

- *Uygun Manaları Açıklamak ve Öğretmek İçin Bazı Olayları Ganimet Bilmek*

Peygamber (sav)'in önünde ashabına öğretmek istediği belli olaylar meydana geliyordu. Gördüğü olayı, ashabına öğretmek istediği uygun ir fırsat olarak görüyor ve bu münasebeti fırsat biliyordu. O zaman o mana ve o yönlendirme, nefislerinde en açık bir hâl alıyordu. Bunun bir örneği, Ömer İbni Hattab'ın rivayet ettiği şu hadistir.

Hz. Ömer (ra) şöyle anlatıyor: "Peygamber (sav)'in yanına esirler getirildi. Esirlerden bir kadının göğüsleri sütle dolmuştu ve emzirmek için bir çocuk arıyordu. Esirler arsında bir çocuğu bulduğu zaman onu alır, karnına yapıştırır ve o bebeği emzirirdi. Bunun üzerine Peygamber (sav), ***'Bu kadının, çocuğunu ateşe atacağını sanıyor musunuz?'*** buyurdu.

Biz, 'Onu korumaya ve ateşe atmamaya gücü olduğu müddetçe, hayır, atamaz.' dedik.

Peygamber (sav): ***'Muhakkak ki Allah'ın kullarına olan merhameti, bu kadının çocuğuna olan merhametinden daha fazladır!'*** *buyurdu."*[2211]

"Peygamber (sav), kendisi ve ashabı ile kaybettiği çocuğunu bulan anne şefkatinin bulunduğu sahne arasında kaim olan münasebeti fırsat bilip Allah Tealâ'nın rahmetine olan benzerlik ve münasebetini değerlendirmişti ki, Rabbinin kendi kullarına olan rahmetini insanlar tanısın."[2212]

2209 Buhari, 20
2210 Fethul-Bari, 1/187
2211 Buhari, 5999; Müslim, 2754
2212 Er-Resûlü'l-Muallim, Abdulfettah Ebu Ğudde, 160 (Bu konuyu Dr. Abdurrahman el-Berr'e ait menacih ve Adabus-Sahabe fit-Taallumi vet-Tamil adlı eserden özetledim. Müellif)

PEYGAMBER (SAV)'İ DİNLEDİKLERİ ZAMAN SAHABELERİN BAZI AHLAKLARI

Ashab-ı Kiram önemli adap ve ilkelere bağlı olmaya çok hırslı idiler. Güzel hıfz, tam zapt ve Allah'ın davasını insanlara tebliğ etme hususundaki kudretleri konusunda bu ilkelerin büyük tesiri vardı. O adap ve ahlaklardan bazıları şunlardır:

1- Tam Susmak ve Güzel Dinlemek

Peygamber (sav) Ashab-ı Kiram'ın nefislerinde her şeyden daha büyük ve her şeyden daha yüceydi. Dolayısıyla o (sav) konuştuğu zaman onlar boş sözler konuşmaz, başka şeylerle meşgul olmaz ve huzurunda seslerini yükseltmezlerdi. Aksine kulaklarını ona veriyor, akıl ve kalplerini hazır bulunduruyor ve hafızalarını ona veriyorlardı.

Hz. Ali İbni Ebi Talib (ra), Resûlullah (sav)'in kendisiyle beraber mecliste oturanlarla olan siretini anlatırken şöyle diyor: "...Konuştuğu zaman, mecliste oturanlar sanki başlarına kuş konmuş gibi başlarını önlerine doğru eğiyorlardı. Sustuğu zaman da onlar konuşuyorlardı..."[2213]

Şeyh Abdulfettah Ebu Ğudde (rh) şöyle diyor: "Bu hikâyenin aslı şudur: Karga devenin başına konuyor ve başında bulunan keneleri alıp yiyordu. Karganın uçması hâlinde başındaki keneler ona eziyet verecekti. Dolayısıyla uçmaması için deve hiç hareket etmiyordu. Bu sebeple Peygamber (sav)'in meclisinde bulunanlar için 'Sanki başlarının üzerine kuş konmuştur.' denildi.[2214] Bu temsilin aslı ne olursa olsun bu, Resûlullah (sav)'i ve konuşmasını yüceltmek için tam bir sükûnete ve kâmil bir suskunluğa delalet etmektedir.[2215]

2- Nizayı Bırakmak ve Bitirene Kadar Konuşanın Konuşmasını Kesmemek

Bu ahlak, bütün oturanların rahat ve hoşnut olmalarına, birbirlerine yönelmelerine ulaştıran ve kolay anlamaya ve öğrenmeye yardımcı olan edebin tamamındandır. Peygamber (sav)'in, kendisiyle beraber mecliste oturanlarla olan siretini anlatan Hz. Ali (ra)'ın rivayet ettiği geçen hadiste şu ifadelere yer verilmektedir: "Onun (sav) yanında birbirlerinin konuşmalarını kesmezler. Konuşan kişi, konuşmasını bitirene kadar onlar susarlar-

2213 Şemail, Tirmizi, 352
2214 Er-Resûlü'l-Muallim, 30
2215 Menahic ve Adabu's-Sahabe, 77

dı. Onların konuşmaları, ilk konuşanın konuşmasıydı..." Yani onlardan biri konuşmaya başladığında, konuşmasını bitirene kadar diğerleri susarlardı, onun konuşmasını kesmezlerdi ve onunla mücadele etmezlerdi. Bununla meclis, vakar ve heybetini koruyordu, sesler birbirine karışmıyordu ve en ufak bir karışıklık meydana gelmiyordu.[2216]

3- Müşkül Olan Şeylerde Resûlullah (sav)'e Müracaat Etmeleri

Sahabeler, Resûlullah (sav)'i şiddetle tazim etmelerine ve yüceltmelerine rağmen, manaları müşkül olan meselelerin izahı için Resûlullah (sav)'e müracaat etmekte hiç tereddüt etmiyorlardı. Ta ki, kolay ezberlensin.

Kuşku yok ki, bu müracaat, tam anlamaya ve şuurun hazır olmasına yardımcı olur. Bunun bir örneği, Hz. Hafsa (ra)'nın hadisidir. Hz. Hafsa şöyle diyor: "Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: ***'Ben, inşallah Bedir ve Hudeybiye'ye katılanlardan hiçbirinin ateşe girmeyeceğini umuyorum.'***

Ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teâlâ , 'içinizden oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür.'[2217] buyurmamış mıdır?' dedim.

Resûlullah (sav), ***'Allah Tealâ'nın şöyle buyurduğunu duymadın mı? 'Sonra biz, Allah'tan sakınanları kurtarırız, zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız.''***[2218]

Bunun diğer bir örneği de, Cabir İbni Abdullah'ın Abdullah İbni Üneys (ra)'tan rivayet ettiği hadistir. Bu hadis için Cabir devesine binip ona gitmişti. İbni Üneys (ra) şöyle dedi: "Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu duydum:

'Allah Tealâ kulları (veya insanları dedi) çıplak, sünnetsiz ve 'bühm' olarak haşredecektir.' Biz, 'Bühm nedir?' diye sorduk.

O (sav): ***'Onlarla beraber bir şey olmayandır.'*** buyurdu. ***'Sonra Allah (cc), yakın olan kimsenin duyduğu gibi, uzak olan kimsenin de duyacağı bir sesle onlara nida ederek şöyle diyecektir: 'Ben Melik'im, ben Deyyan'ım. Tokat dâhil, onda kısas oluncaya kadar, yanında bir hak olan cennet ehlinden birinin cennete girmesi ve ateş ehlinden birinin ateşe girmesi layık değildir.'***

Ravi diyor ki: Biz, 'Bu ne demektir ki biz sünnetsiz ve beraberinde bir şey olmadan Allah'a geleceğiz?' dedik. Resûlullah (sav), ***'Hayırlarla ve günahlarla'*** buyurdu ve şu ayeti okudu: ***'O gün herkese kazandığının karşılığı***

2216 Age, 87
2217 Meryem, 71
2218 Meryem, 72; Ahmed 6/285; İbni Mace, 281

verilir. O gün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah (cc), hesabı çarçabuk gönderir." [2219]

Bu şekilde sahabeler (ra), manaları gizli/kapalı olan şeylerin anlaşılmasını talep ettiler ve anlaşılması güç olan, müşkül olan yerlerin izahını istediler. Anlama, şuur ve ezberleme konularında bu münakaşa ve müracaatın tesiri büyük olmuştur.[2220]

4- Hadisi Müzakere Etme

Sahabeler (ra), Peygamber (sav)'den bir şey duydukları ve ondan bir ilim aldıkları zaman, hıfzını tekit etmek, zaptını takviye etmek ve onunla amel etmek için onu aralarında müzakere ederlerdi ve dilleri üzerinde hep tekrarlardı. Enes İbni Malik'in şöyle rivayet edilmektedir.

"Biz Peygamber (sav)'in yanında oluyorduk ve ondan hadis işitiyorduk. Kalktığımız zaman hıfzedene kadar onu kendi aramızda müzakere ederdik."[2221] Bu müzakere ilkesi Resûlullah (sav)'in vefatından sonra da Ashab-ı Kiram arasında devam etti.

Ebu Nadre Münzir İbni Malik İbni Katta'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Resûlullah (sav)'in ashabı bir araya gelip toplandıkları zaman, ilmi müzakere eder ve ilim surelerini okurlardı."***[2222]

5- İlim ve Amel Niyetiyle Soru Sormak

Ashab-ı Kiram'ın soruları boş ve faydasız değil, ilmi amel etme niyetiyleydi. Soruları bu niyet ile beraber sorarlardı. Çünkü onlar Peygamber (sav)'in ihtiyaç duyulmayan boş ve faydasız soruları sevmediğini biliyorlardı ve Resûlullah (sav)'in çok soru sormaktan sakındırdığını görüyorlardı. Sehl İbni Said (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) soru sorulmasını çirkin görmüş ve ayıplamıştır."[2223]

İmam Nevevi (ra) şöyle demiştir: "Bundan maksat; onlara ihtiyaç duyulmayan soruların özellikle de içinde, Müslüman'ın ırzına halel getiren veya çirkin bir şeyi yahut Müslüman bir erkekle veya bir kadınla ilgili bir kötülüğün yaygarası olan soruların kerahetidir. Âlimler şöyle demiştir: Eğer hakkında soru sorulan meseleler, dini işlerde ihtiyaç duyulan ve vuku bulan meselelerse, asla mekruh değildir."[2224]

2219 Ğafir, 17; Buhari, El-Edebü'l-Müfret, 970; Ahmed, 3/495; Hakim, 2/437-438; Mecma-u'z-Zevaid, 1/133
2220 Menacih ve Adabus-Sahabe, 80
2221 Hatib, bu hadisi "El-Cami"den tahriç etmiştir. 1/363364
2222 Hatib bu hadisi "El-Cami'den tahriç etmiştir. 2/8686 no 1229; Se'mani, Edebu'l-İmla vel-İstimla adlı eserde tahriç etmiştir. 48
2223 Ebu Hayseme Züheyr İbni Harb, sahih bir isnatla tahriç etmiştir. 20, no 77
2224 Şerhu'n-Nevevi alaMüslim, 3/741, Şaib baskısı

6- Aşırılığı Bırakmak ve Müteşabih Hakkında Soru Sormamak

Aşırılığı bırakmak ve müteşabihlerden sorulmasından hoşlanmaması, Peygamber (sav)'in bundan sakındırması, aşırı gidenlere sert sözler sarf etmesi, bu tip insanların yanında oturmaktan nehyetmesi içindir.[2225]

Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) şu ayeti okudu: ***'O, sana kitabı indirendir. Onun (Kur'an'ın) bazı ayetleri muhkemdir; onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih ayetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, 'Ona inandık; hepsi Rabbimizin katındandır.' derler. (Bu inceliği) Ancak akıl sahipleri düşünüp anlar.'*** Ve şöyle buyurdu: ***'Kur'an'dan müteşabih olan ayetlere uyan kimseleri gördüğün zaman, işte onlardır ki Allah Tealâ onları tesmiye etmiş (adlandırmış) onlardan sakının!"*** [2226]

7- Allah ve Resûlü'nün Beyan Etmedikleri Şeyler Hakkında Soru Sormamak

Ashab-ı Kiram bu edebe yapışmışlardı. Allah ve Resûlünün hükmünü beyan etmedikleri şeyler hakkında kendilerini zorlayıp soru sormadılar ki, o soru, şeriatın vacip kılmadığı bir şeyin vacip kılınmasına veya haram kılmadığı bir şeyin haram olmasına yol açmasın. Dolayısıyla Müslümanları dara ve zora sokmaya sirayet etmesin. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Öyle şeylerden sual etmeyin ki size açılırsa fenanıza gidecektir. Hâlbuki Kur'an indirilmekte iken sorarsanız onlar size açılır. Allah onlardan şimdilik af buyurdu. Allah ğafurdur, halîmdir.***

Filvaki öyle meseleleri sizden evvel bir kavim sordu ama çok geçmeden onları inkar eder oldular." [2227]

Resûlullah (sav) bu gibi şeylerden sakındırmıştır. Said İbni Ebi Kastan (ra) Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Şüphesiz suç bakımından Müslümanların en büyüğü, haram kılınmayan bir şey hakkında soru soran kimselerdir ki onun sorusu için haram kılınır."*** [2228]

2225 Buhari, 4547; Müslim, 2665
2226 Buhari, 4547; Müslim, 2665
2227 Maide, 101-102
2228 Buhari, 7289; Müslim, 2358

8- Resûlullah (sav) ile Baş Başa Kalma Fırsatını Ganimet Bilmek ve Ona Soru Sorma Vaktine Riayet Etmek

Ashab-ı Kiram soru sormak için münasip vakte riayet ediyorlardı. O münasip vakitlerden biri, Resûlullah (sav)'in halvet saatini fırsat biliyorlardı. Ta ki, soru sormada güçlük, mihnet ve ağır bir yük yüklenmek olmasın. Ebu Musa el- Eşari'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) sabah namazını kıldığı zaman, biz ondan tarafa meylediyorduk. Bizden bazıları Kur'an ile ilgili, bazıları feraiz, bazıları da rüya ile ilgili soru soruyordu."[2229]

9- Peygamber (sav)'in Ahvaline Raiyet Etmek ve Sualde Israr Etmemek

Ashab-ı Kiram özellikle soru sormaktan nehyedildiklerinden sonra bu adaplara daha fazla riayet ediyorlardı. Bundan dolayıdır ki, gelen bedevilerin Peygamber (sav)'den soru sormalarını istiyor, o fırsatı kolluyor ve bedevi akıllılarının gelmesini bekliyorlardı ki, onlar Resûlullah (sav)'den soru sorsunlar, onlar da dinlesinler. Enes İbni Malik'in şöyle dediği rivayet edilir: "Herhangi bir şey hakkında Resûlullah (sav)'e soru sormaktan nehyedildik. Kırsaldan akıllı bir adamın gelmesi, soru sorması ve bizim dinlememiz çok hoşumuza gidiyordu. Kırsaldan bir adam geldi ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Senin elçin bize geldi ve Allah Tealâ'nın seni Peygamber olarak göndermiş olduğunu söylediğini iddia etti.' Peygamber (sav): ***'Evet, doğru söylemiştir.'*** buyurdu."[2230]

İşte bu şekilde, öğrenim ve öğretim farizasını Müslüman toplum fertleri arasında dikip yerleştirmek ve kaynaşan açık ve pratik davranışlar esnasında yeni toplumda eğitime yönelik yapılanma devam etti. O yönlendirmeler, Müslüman ferdin, Müslüman ümmetin ve Resûlullah (sav)'in tesis ettiği Müslüman devletin hazırlanmasına büyük katkı sağlıyordu.

Bu anlatılanlar, toplamdan sadece bir parçadır, çoğun azıdır, hatırlatmadır ve hatta devletin kuruluşundan sonra ümmette eğitim ve öğretim yapılanmasının sürekli olması lazım geldiğininin önemine vâkıf kılmak için bir mukaddimedir.

2229 Mucmau'z-Zevaid, 1/159
2230 Müslim, 92; Ebu Davud, 486; Tirmizi, 619; Nesai, 4/121,122; Ahmed b. Hanbel, 3/143, 193

6.
KONU

OLAYLAR VE KANUNLAR

EKONOMİK SIKINTIYA ÇARE BULMAK

Müslümanların Medine'ye hicret etmeleri, yetişip gelişen devletin omuzu üzerine binen ekonomik yüklerin artmasına yol açtı.

Başkomutan (sav) değişik yollarla çeşitli üsluplarla bu sıkıntıyı çözmeye başladı. Bunun için muhacirler ile Ensar arasında kardeşlik nizamını tesis etti. Fakir muhacirlerden mümkün olan en büyük sayıyı sığdırmak için Mescid-i Nebevîyye'ye tabi suffe binası oluşturuldu.

Peygamber (sav), Medine'de ekonomik durumların araştırmasına başladı ve ekonomik gücün Yahudilerin elinde olduğunu, Yahudilerin Medine'deki ticaret pazarına ve mallarına sahip olduklarına, fiyatlara ve eşyalara tahakküm ettiklerini, malları stok yaptıklarını ve insanların ihtiyaçlarını istismar ettiklerini gördü. O hâlde Medine'deki ekonomi ve servet kaynaklarında Yahudilerle yarışmaları ticaret dünyasında İslam adabının ve yüksek ahlakının ortaya çıkması için Müslümanlara bir pazarın kurulması gerekiyordu. Binaenaleyh Resûlullah (sav) Mescid-i Nebevî'nin batısında pazar yeri olarak bir yer belirledi, sınırlarını kendi ayaklarıyla çizdi ve şöyle buyurdu: ***"Burası pazarınızdır. Bu pazar iptal edilmeyecek ve üzerine vergi konulmayacaktır."*** [2231]

Bu pazar, Resûlullah (sav)'in devrinde geniş bir alanda kuruldu ve Resûlullah (sav)'in verdiği önem ve gözetiminde payidar oldu. Resûlullah (sav) bizzat kontrolüne baktı. Ona bazı kaide ve kurallar koydu ve onu; hile, kandırma ve sahtekârlık gibi cahiliye alışverişlerinde bulunan birçok olumsuz şeylerden temizledi. Aynı zamanda pazarın hürriyetine ve alışveriş için bütün insanlara eşit imkânlar sağlamaya büyük önem verdi.[2232]

Peygamber (sav) Medine pazarı için çok sayıda adap ve birçok yasak koyup sabitleştirdi ki, korunup çiğnenmesin, yıpratılmasın ve hakir görül-

---

2231 İbni Mace, 2233

2232 Ahkamu's-Suki fil-İslam Ahmed Derviş, 3536

mesin. Ayrıca asırlar boyu ümmetin pazarlarına örnek olsun. Peygamber (sav)'in siretinden, pazara girdiği, kontrol ettiği ve yapılan alışverişleri takip ettiği sırada emir buyurduğu ve nehyettiği bir takım adapları çıkarmamız mümkündür. Zira Peygamber (sav), kötülüğü gördüğü zaman onu giderir ve iyiliği gördüğü zaman da takdir eder, onu devam ettirmeye ve ona bağlı olmaya teşvik ederdi. Bütün bunları Rabbinin yönlendirme ve talimatlarından alıyordu. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"...o, hevasından konuşmaz; o sadece bir vahiydir, ancak vahyolunur."***

Çarşı-Pazar Adaplardan Bazıları

• Çarşıyı ilk gören için Allah'ı anması ve ona hamdü sena etmesi sünnettir. Çünkü Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu varit olmuştur: ***"Çarşıpazara giren kimse; 'Allah'tan başka ilah yoktur, tektir, ortağı yoktur, mülk O'nundur, diriltiyor ve öldürüyor. O haydır, ölmez, hayır onun elindedir, o her şeye kadirdir.' dese, Allah ona bin sevap yazar. Ondan bin tane günahı siler, onu bin derece yükseltir ve ona cennette bir ev yapar."*** [2233]

Peygamber (sav), niçin özel olarak çarşıpazarı zikretti? Çünkü bu yerler, Allah Tealâ'nın zikrinden gafil olma ve ticaretle iştigal etme mekânıdır. Buralar şeytanın hâkimiyetindeki bölgededir ve askerlerin toplanma yeridir. Buradaki zikir şeytanla savaşmakta ve askerlerini de hezimete uğratmaktadır. Dolayısıyla o zikri yapan kimse, yukarda zikredilen sevaba layıktır.[2234]

• Pazara giren kimsenin mücadele ile sesini yükseltmesi mekruhtur. Resûlullah (sav)'in sıfatıyla ilgili şu hadis varit olmuştur: "O; sert, katı yürekli ve pazarlarda mücadele ile sesini yükselten biri değildi. Kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi. Fakat affeder ve bağışlardı."[2235]

Sesin yükseltilmesi haddi zatında çirkin bir şeydir. Peki her cinsten insanların toplanma yeri olan çarşı-pazarlarda olursa durum nasıl olur?![2236]

• Pazarların temiz olmasına dikkat etmek ve çöple kirletmekten uzak durmak gerekir ki buralarda yürüyen Müslümanlar o çöpten ve pis kokulardan eziyet görmesinler. Peygamber (sav), özellikle yollarda ve çarşı-pazarlarda temizliğe teşvik etmiş, kirletmekten de sakındırmıştır. Çünkü bunda Müslümanlar için zarar vardır.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Laneti celbeden her iki şeyden korunun."*** Oradakiler: "Laneti celbeden her iki şey nedir? Ey Allah'ın Resûlü!" diye sordular.

2233 Tirmizi, 3428; İbni Mace, 2235; Hâkim, 1/538
2234 Tüffetü'l-Ahvazi Şerhu Camii, et-Tirmizi, 9/386
2235 Buhari, 2125
2236 Ahkamu's-Sukifi'l-İslam, 41

Peygamber (sav): ***"İnsanların yolu üzerine veya gölgesinde tuvaletini yapan kimse."*** diye cevap verdi.[2237]

• Beraberinde silah olan kimsenin pazara girdiği zaman dikkatli olması gerekir. Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: ***"Sizden biriniz mescidimizden veya çarşımızdan geçtiği zaman beraberinde de ok olursa, ucundaki demiri tutsun veya kendi avucuyla kabzetsin ki ondan Müslümanlara bir şey isabet etmesin."*** [2238]

Buna diğer silahlar da kıyas edilir. Çünkü en ufak bir dokunuş anında kesin bir tehlike söz konusudur.[2239]

• Akit, ahit, söz ve diğer yükümlülükleri yerine getirmeye emir, onları bozmaktan veya onlarda hıyanet etmekten de sakındırma vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah'ı kendinize kefil kılarak pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir."*** [2240]

• Alışverişte ve buna benzer ticaretin her çeşidinde kolaylık, rahatlık ve müsamaha olması gerekir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: *"Sattığı zaman kolaylık gösteren, satın aldığı zaman kolaylık gösteren ve hakkını talep ettiği zaman kolaylık gösteren kula Allah Tealâ rahmet eylesin."*[2241]

• İnsanların ticari ilişkileri arasında yürürlükte olması vacip olan en önemli adaplardan bazıları da ayıpları gizlememek, açıklamak ve doğruluktur. Peygamber (sav) muamelesinde doğru, almasında ve vermesinde emin olan tüccarı övmüş ve kıyamet gününde peygamberlerle, sıddıklarla ve şehitlerle beraber haşredileceğini haber vermiş ve: ***"Onlar ne güzel arkadaştırlar"*** diyerek şöyle buyurmuştur: ***"Güvenilir ve doğru olan tacir, peygamberlerle, sıddıklarla ve şehitlerle beraberdir."*** [2242] Diğer bir rivayette, "kıyamet gününde" lafzı da bulunmaktadır.[2243]

• Yalan yeminlerden uzak durmak vaciptir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Yemin malın sürümünü arttırır; kazancını giderir."*** [2244] Ve şöyle buyurmuştur: ***"Alış-verişte çok yemin etmekten sakınınız. Çünkü yemin, malın revacını arttırır. Sonra da bereketini giderir."*** [2245]

"Yemin eden kişi, malını revaca sokar ve sürümünü arttırır. Fakat o re-

2237 Müslim, 269; Ebu Davud, 25
2238 Buhari, 7075; Müslim, 2615
2239 Ahkamu's-Suki, 44
2240 Nahl, 91
2241 Buhari, 2076; Tirmizi, 1320; İbni Mace, 2203
2242 Tirmizi, 1209
2243 İbni Mace, 2139
2244 Buhari, 2087; Müslim, 1606
2245 Müslim, 1607; Nesai, 7/246; İbni Mace, 2209

vaç ve sürüm, bereketin eksik olmasının ve malın eksilmesinin zannedileceği yeridir. Yani Allah (cc); hırsızlık, yangın, su baskını, gasp, yağmalama, hastalık vs. gibi felaketleri onun malına musallat kılacak ve malı oralarda harcanıp telef olacaktır."[2246]

Bunlar, İslam pazarında muamele adaplarına taalluk eden Nebevî yönlendirmelerin bir kısmıydı. Müslüman pazarlarının mamur, Yahudi pazarlarının zayıf kalmasında bu adapların tesiri büyük oldu. Bununla Müslümanlar Medine ekonomisine hâkim olup söz sahibi olabildiler ve bu şekilde Yahudileri, en ince uzmanlıklarında bile mağlup ettiler.[2247]

İslam devletinin genişlemesiyle ve kanunların inmesiyle beraber o adap ve talimatlar da gelişmeye başladı ve ticarete has ilim, fıkıh ve ilkeler oluştu. Bunun içindir ki Hz. Ömer (ra) şöyle demiştir: "Pazarımızda dinde fakih (fıkıh bilgisi) olanın dışında hiç kimse alışveriş yapmasın."[2248]

İnsan hayatında mali ve iktisadi ehemmiyetine nazaran İslam'da pazarların büyük yeri, yüksek derecesi vardır. Çünkü çarşı ve pazarlar, alışveriş ve insanlar arasında değiş tokuş yeridir. Her fert, geçimini, zorunlu ihtiyaçlarını, özel ve genel bütün levazımı o yoldan sağlamaktadır. İşte bundan dolayıdır ki, İslam pazarı Nebevî yönlendirmelere mazhar olmuştur.[2249]

Kur'an-ı Kerim, insanların dinine ve dünyasına tesir eden çok tehlikeli olan sosyal ve ekonomik bir afetten bahsetmektedir. O da ölçü ve tartı aletlerinin eksik tutulmasıdır. Bu iş, insanların gereği gibi birbirlerine muamele etmeleri için Allah Tealâ'nın kendi katından indirmiş olduğu adalet yoluna ters ve zıttır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kitabı ve mizanı hak olarak indiren Allah'tır. Ne biliyorsun, belki de kıyamet saati yakındır!"*** [2250] Burada mizandan maksat, adalettir.[2251]

Ölçüler ve tartılar, adaleti yerine getirme aletleridir. Onun içindir ki Allah Tealâ ölçü ve tartı aletlerini tam yerine getirmeyi emretmiş ve onların eksik edilmesini nehyetmiştir. ***"Rüştüne erişinceye kadar yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam tutun. Biz herkesi ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutarız. (Birisi hakkında) Konuştuğunuz zaman yakınınız bile olsa adil olun. Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte bunları Allah size öğüt alasınız diye emretti."*** [2252]

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ölçtüğünüz vakit de tam ölçün***

2246 Şerhu's-Siyuti ala Süneni en-Nesai, 7/246
2247 Fizilali's-Sire en-Nebeviyye el-Hicre en-Nebeviyye, Ebu Faris, 70
2248 Ahkamu's-Suk fil-İslam, 53
2249 Age, 585-586
2250 Şura, 17
2251 Zadü'l-Mesir, İbni'l-Cevzi, 7/77
2252 En'am, 152

ve doğru terazi ile tartın, bu hem hayırlı hem de akıbetçe daha güzeldir." Allah Teâlâ, alırken tam ölçüp tartan, verirken de noksan ölçüp tartan kimseleri helak etmekle tehdit etmiş ve şöyle buyurmuştur: ***"Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp veya tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. Onlar, büyük bir günde, insanların, âlemlerin Rabbinin huzurunda duracakları gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı?"*** [2253]

Ashab-ı Kiram, Hz. Şuayb (as)'ın kıssasından, noksan ölçüp tartmanın, ilahî metodun iptali, Rabbani emirlere muhalif; dünya ve ahirette cebbar olan Allah'ın gazabına ve azabına uğramak olduğunu anlamışlardır.

Bu iş, insanların dünyasına zarardır. Çünkü bolluk yerine şiddeti, ucuzluk yerine fiyatların yükselmesini celbetmekte ve insanların geçimine zarar vermeye yol açmaktadır. Bundan dolayıdır ki Medine İslam devleti buna karşı savaş açtı.[2254]

Şüphesiz noksan ölçüp tarmak, Hz. Şuayb'in kavminin helakına yol açan sebeplerden biridir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Buyruğumuz gelince, Şuayb'ı ve beraberindeki iman edenleri rahmetimizle kurtardık. Zalimleri ise korkunç bir ses ve uğultu yakalayıverdi; evlerinde diz üstü çöküp kaldılar. Orada hiç bulunmamış, yaşamamış gibi oldular. Dikkat edin, Semud kavmi nasıl (ilahî) rahmetten uzak kaldıysa Medyen de uzak kaldı."*** [2255]

Hz. Şuayb'in kavmiyle olan kıssası Resûlullah (sav)'in kendi ashabını eğitmesi konusunda Nebevî Metodun içinde yer alıyordu. Onun içindir ki sahabeler (ra), Rabbani metottan sapmanın manasının, helak ve yok olmak olduğunu ve bu dini şümullüğün hayatlarının her alanına girdiğini anlamışlardı.

Şüphesiz Rabbani metod, insanların geçmiş kavimlerden öğüt ve ibret almaları için Kur'ani kıssalar yoluyla ekonomik problemine çare üretmiştir. Aynı zamanda terbiye nizamı binasında etkisi olan hukuki ve ibadete dönük yanı da terk etmemiştir. Allah Tealâ bu ümmeti koruyor ki bu emaneti taşımaya ve risaleti tebliğ etmeye ehil olabilsin.

Bu devletin içinde küçük işler ile büyük işler arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü hepsi de, bu devletin binasını yükseltmek ve karşı karşıya gelinmesi muhtemel olan fırtınalar karşısında dimdik ayakta durması için çalışmaktadırlar.

2253 Mutaffifîn, 15
2254 Esbabu Hilaki'l-Ümemi's-Salife, Said Muhammed, 446
2255 Hud, 94-95

Hicret'in ilk iki senesinde farz olanın ibadet şiarlarından bir bölümü; zekât, fitre zekâtı ve oruçtur.

Müslüman toplumun binasında, insanların mevcut durumuna riayet etmesinde ve yoldan sapmada veya acele etmede tam zamanında insanları daha iyiye götürme hususunda tedriç kanununu mülahaza etmekteyiz.[2256]

BAZI KANUNLARIN KONULMASI

Oruç Farizasının Kanunlaşması

Allah Teâlâ, geçmiş ümmetlere farz kıldığı gibi Hicret'in ikinci senesinin Şaban ayında orucu farz kıldı ve İslam'ın rükünlerinden bir rükün yaptı. Bunda, bu yüce ibadetin ehemmiyetine tekit bulunmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Üzerlerinize oruç yazıldı, nitekim sizden evvelkilere de yazılmıştı; umulur ki korunursunuz."***

Allah Teâlâ oruç ayını övmüştür ve Kur'an-ı Azim'in indirilmesi için bütün ayların arasında bu ayı has kılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa, onu oruçla geçirsin."

İlk ayeti kerime, ihlasla oruç tutanların payidar oldukları en büyük meyveyi açıklamaktadır. O meyve de takva derecesine ulaşmaktır: ***"Umulur ki takva sahibi olursunuz."*** Müslüman ümmete oranla oruç, benzeri olmayan bir medresedir ve nefislerin temizliği için eğitim devresidir. Çünkü nefisler oruç ile afetlerden kurtulmakta ve faziletlerle süslenmekte, takva ve salah derecelerine yükselmektedir.[2257]

Müslüman toplumun terbiyesi konusunda orucun önemi çok büyüktür. Bunun için Resûlullah (sav) bazı günlerin orucunu teşvik etmiş ve Allah Teâlâ'nın vereceği ecir ve sevaba rağbet ettirmiştir. Bununla da oruç medresesinin kapıları bütün sene açık tutulmuştur. Ta ki Müslüman kendi kalbinde katılık, nefsinin eğitimine ihtiyacı ve Allah Tealâ katından daha fazla sevaba olan rağbetini hissetiği zaman hemen o kapılara varmakta acele etsin.

Ebu Said el-Hudri'den Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: ***"Allah rızası için bir gün oruç tutan kulun yüzünü, Allah Tealâ o bir günlük oruç sebebiyle cehennemin yetmiş yıl uzağına atar."***[2258]

2256 Dirasatu'n fi Asrin-Nübüvveti, Şüca, 166-168
2257 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/106; Menhecü'l-İslam fiTezkiyeti'n-Nefs, 1/251
2258 Buhari, 2840; Müslim, 1153

Fitre Zekâtının Farz Kılınması

Aynı yılın Ramazan ayında Allah Tealâ fitre zekâtını farz kıldı. Fitre zekâtı, hür veya köle, erkek veya kadın, küçük veya büyük her Müslüman'ın üzerine farzdır. Bunun farz kılınmasındaki hikmet gayet apaçıktır.

Abdullah İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav), oruç tutanı boş ve çirkin sözlerden temizlemek ve fakirlere yiyecek olması için fitre zekâtını farz kılmıştır. Kim onu namazdan önce (bayram namazı) verirse, o zekât makbuldür. Kim onu namazdan sonra verirse, o, sadakalardan bir sadakadır."[2259]

Bu hadis, fitre zekâtının hikmetinin iki şeyden mürekkep olduğunu açık ve net bir şekilde ifade etmektedir.[2260]

a)- Fitre zekâtı Ramazan ayında oruca taalluk ediyor. Çünkü nefisler; hata, taksirat, faydası olmayan veya çoğu insanların ondan selim olmadığı boş sözlere ve zararlı konuşmalara girme üzerine yaratılmıştır. Dolayısıyla fitre zekâtı, oruç tutanı, orucuna karışan o şeylerden temizlemek için oruç ayının sonunda gelmiştir.

b)- Ramazan iftarının akabinde gelen bayram gününde muhtaç kimseyi zengin etmek. O gün (bayram günü), bütün Müslüman toplumun mesut olduğu bir gündür. Bu sevincin herkesi kapsaması gerekir. O insanları, istemenin zilletinden, insanların bağış ve bahşişlerinden kurtarmak için bu zekât farz kılınmıştır. Bundan dolayı bu zekât fakir ve miskinlere has kılınmıştır; başkasına verilmez. Yukarıda İbni Abbas'ın hadisinde, "fakirlere yiyecek olması için" sözünde olduğu gibi...

Bunun için görüyoruz ki, Resûlullah (sav) fitre zekâtını çoğu insanların vermekten aciz kalacağı büyük bir miktar yapmadı. Aksine çoğu Müslümanların verme imkânlarına sahip olabilmeleri için, içinde yaşadıkları şehrin galip olan gıdasından, insanların zorlanmadan kolaylıkla verebilecekleri az bir miktarı farz kılmıştır. Fitre zekâtıyla, o muhtaç olan insanlara bir zenginlik hasıl oluyor.

Bu din, ne büyük bir dindir![2261] Bu fitre zekâtına, fıkıh kitaplarında bulunabilecek hükümler ve detaylar vardır.[2262]

Bayram Namazı

Aynı yıl Peygamber (sav) bayram namazı kıldı. Bu namaz Peygamber

2259 Ebu Davud, 1609; İbni Mace, 1827; Hakim, 1/409
2260 Menhacu'l-İslam fi-Tezkiyeti'n-Nefs, 1/268-269
2261 El-Malu fil-Kur'ani'l-Kerim, Süleyman el-Husayn, 334
2262 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/109

(sav)'in kıldığı ilk bayram namazıdır. Peygamber (sav) insanlarla birlikte musallaya çıktı. İnsanlar musallaya çıkarlarken, kendilerinin üzerine peş peşe dökülen nimetlere şükretmek amacıyla tehlil getiriyor, tekbir getiriyor ve Allah'ı yüceltiyorlardı.

Şüphesiz bayram, karşılıklı sevgi mevsimlerinden bir mevsimdir. Resûlullah (sav)'in âdetlerinden biri de şuydu: Bayram namazını kıldığı zaman hatırlatır, korkutur ve rağbet ettirirdi. Bunun üzerine erkekler, kadınlar, küçükler ve büyükler, verme ve fedakârlıkta bulunma meydanında yarışıyorlardı.[2263]

Zekâtın Farz Kılınması

Hicret'in ikinci senesinde Allah Tealâ İslam rükünlerinden bir rükün olan zekâtı farz kılmıştır. Zekâtın farz kılınışı Ramazan ayından sonra idi. Çünkü genel zekâtın farz kılınması, fitre zekâtından önce idi. Fitre zekâtı da kesin olarak Ramazan ayı orucunun farz kılınmasından sonra idi. Kays İbni Sa'd İbni Ubade (ra)'ın rivayet ettiği hadis buna delalet etmektedir. Kays (ra) şöyle demiştir: "Zekâtın farziyeti nazil olmadan önce Resûlullah (sav) bize fitre sadakasını (zekâtını) emretti. Sonra zekât farz olunca ne bize emretti ne de bizi nehyetti. Fakat biz yapıyorduk."[2264]

Hafız İbni Hacer, "Bu hadisin isnadı sahihtir." demiştir.[2265] Seleften ve haleften âlimlerin cumhuru, zekâtın, Hicret'in ikinci senesinde Medine'de farz olunduğu görüşündeler.[2266]

Mekke devrinde zekât mutlaktı, hiçbir şartı ve sınırı yoktu. Tamamıyla fertlerin imanına, cömertliğine, âlicenaplığine ve mümin kardeşlerine karşı kardeşlik görevi şuur ve bilincine bırakılmıştı. Bu hususta az bir mal da yeterliydi. Bazen de ihtiyaçların çokluğu daha çok malı vermeyi gerektiriyordu.[2267]

Mekke'de inen ayetler eğitim ve yönlendirme cihetine önem veriyor ve çeşitli üsluplarla fakir ve miskinleri gözetlemeye ve korumaya teşvik ediyordu. O üsluplardan biri, yoksulu korumanın imanın gereği olmasıdır.

Müddesir suresi Kur'an'da inen ilk surelerdendir. Kur'an-ı Kerim , müminlerden sağdakilerin sahnesi olan kıyamet sahnelerinden bir sahneyi sunmaktadır. Zira sağ taraf sahibi olan müminler kendilerine ait cennetlerde, ateş günahkâr kâfirleri kapladığı hâlde onlara, ***"Sizi şu azaba sokan ne-***

2263 Age, 2/110
2264 Sahihu Sünen-i Nesai, 2506
2265 Fethu'l-Bari, 3/207
2266 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/111
2267 Fıkhü'z-Zekât, Karedavi, 1/77

dır?" diye soruyorlar. Kendilerinin oraya sokulmalarını gerektiren sebeplerden biri, yoksulların haklarını ihmal etmeleri ve onlardan yüz çevirmeleri sebebiyle onu açlık ve sefaletin parçalanmayan azı dişlerine terk etmeleridir.[2268]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Herkes kazandığına karşılık bir rehindir. Ancak ahiret mutluluğuna eren kimseler başka. Onlar cennetlerdedirler. Birbirlerine suçlular hakkında sorular sorarlar ve dönüp onlara şöyle derler: 'Sizi Sekar'a (cehenneme) ne soktu?' Onlar şöyle derler: 'Biz namaz kılanlardan değildik. Yoksula yedirmezdik. Batıla dalanlarla birlikte biz de dalardık. Ceza gününü de yalanlıyorduk.'"***[2269]

Allah (cc), ondan yoksulları mahrum etmeleri için meyvesini gece toplamak üzere birbiriyle sözleşen bahçe sahiplerinin kıssalarını kullarına hikâye etmiştir. Yoksullar meyve toplama gününde o bahçenin gelirinden bir şeyler almayı âdet etmişlerdi. Bahçe sahipleri, onları mahrum bırakmak için meyvesini gece toplamaya karar vermeleri sebebiyle Allah Tealâ'nın acil azabına uğradılar: ***"Nihayet onlar uykuda iken Rabbinden bir afet (ateş) bahçeyi sardı. Böylece bahçe, (anızı) yakılmış toprağa döndü. Derken, sabahleyin birbirlerine, 'Haydi, eğer ürününüzü devşirecekseniz erkenden gidin.' diye seslendiler. Bunun üzerine, 'Sakın, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın.' diye fısıldaşarak yola koyuldular. (Yoksullara yardım etmeye) güçleri yettiği hâlde (böyle söyleyerek) erkenden yola çıktılar. Fakat bahçeyi o hâlde gördüklerinde, 'Biz mutlaka yolumuzu şaşırmış olmalıyız!' dediler. (Gerçeği anlayınca da), 'Hayır, meğer biz mahrum bırakılmışız!' dediler. Onların en aklı selim sahibi olanı, 'Ben size, 'Rabbinizi tesbih etseydiniz ya!' dememiş miydim?' dedi. Onlar, 'Rabbimizi tesbih ederiz (yüceltiriz). Şüphesiz biz zalim kimseler imişiz.' dediler. Dediler ki: 'Ey Rabbimiz! Seni tesbih (tenzih) ederiz, muhakkak ki biz zalim kimseler olduk.' Artık birbirlerine dönerek birbirlerini levme başladılar. Şöyle dediler: 'Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz! Umulur ki, Rabbimiz bize bunun yerine daha iyisini verir. Çünkü biz artık Rabbimizi arzulayanlarız.' İşte böyledir azap! Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür; ah bir bilselerdi!"***[2270]

Mekke'de nazil olan Kur'an ayetleri , yoksulu ihmal etmekten, ona karşı kötü yürekli olmaktan yana durmamıştır. Aksine o sınırı geçip, başkasını yoksulu doyurmaya ve ona bakmaya teşvik etmeyi, yoksul kimse için her müminin boynuna bir hak kabul etmiş ve bu teşviki terk etmeyi Allah Tea-

2268 Age, 1/70
2269 Müddessir, 38-46
2270 Kalem, 19-33

la'yı inkar etmekle eşdeğer ve kıyamet gününde Allah'ın gazabına ve azabına sebep kılmıştır. Allah (cc), soldakiler (ashabu'ş-şimal) hakkında şöyle buyurmuştur: ***"(Allah şöyle der:) 'Onu yakalayıp bağlayın. Sonra onu cehenneme atın. Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan bir zincir içinde olarak onu sevk edin. Çünkü o, azamet sahibi Allah'a iman etmiyordu. Yoksulu doyurmaya teşvik etmiyordu.'"***[2271]

Yürekleri sarsan ve azap ile korkutan bu ayetler, Ebu Derda gibi (ra) bir insanı, eşine şunları söylemeye sevk etmiştir: "Ey Ümmü Derda! Allah Tealâ'nın zinciri vardır. Bu zincir, Allah Tealâ cehennemi yarattığı zamandan insanların boynuna atılacak güne kadar, ateş kazanlarında kaynatılmaktadır. Allah Teala'ya olan imanımızla, bizi yarısından kurtarmıştır. O hâlde yoksulu doyurmaya teşvik et, ey Ümmü Derda!"[2272]

Medine'de nazil olan Kur'an'a gelince; bu Kur'an, toprağı, varlığı ve hâkimiyeti olan Müslüman cemaati oluştuktan sonra nazil olmuştur. Bundan dolayıdır ki İslami teklifler bu gelişmeye uygun olan yeni bir şekil almaya başladı. Örneğin, o tekliflerin mutlak ve genel olmasından sonra bağlı olması lazım olan kanunlar şeklini aldı ve ayrıca o kanunların tatbik edilmesi konusunda yüreğe ve imana dayanmakla birlikte kuvvete de dayanmaya başladı.

Kur'an'ın Medine devrinde ayetleri, zekât hususunda ortaya çıktı. Dolayısıyla Allah Tealâ ve Resûl (sav), içinde zekât olan malları zekâtın farziyetinin şartlarını, farz olan miktarı sarf edilecek yerleri, tanzimini ve organizasyonunu belirledi.[2273]

Resûlullah (sav) hadislerinde, İslam'ın beş rüknü olduğunu ilan etti. birinci sırada kelime-i şehadeti, ikinci sırada namazı ve üçüncü sırada zekâtı zikretti. O hâlde zekât Kur'an'da olduğu gibi sünnette de, İslam'ın ancak onunla ayakta durduğu ona dayandığı İslam direklerinin üçüncüsüdür.[2274]

Müslümanlar bu rüknü, Allah Tealâ'nın emrettiği ve Resûlullah (sav)'in yasalaştırdığı gibi, toplumda büyük hedefleri gerçekleşecek, fert ve toplum hayatında eserleri görülecektir.

ZEKÂTIN FERT ÜZERİNDE BIRAKTIĞI İZLER

1-Cimrilikten Korunmak

Allah Teala şöyle buyurmaktadır: ***"Daha önceden Medine'yi yurt edin-***

2271 Hakka, 30-34
2272 El-Emval, 35; Fıkhu'z-Zekât, 1/70
2273 Fıkhu'z-Zekât 1/78
2274 Age, 189

miş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."[2275]

2-Malın Artması

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Rabbim kullarından dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) azaltır. Siz hayra ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır." [2276]

"Hatırlayın ki Rabbiniz size, 'Eğer şükrederseniz elbette size (nimetimi) artıracağım ve nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir!' diye bildirmişti." [2277]

"Allah faizi tüketir (faize karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez." [2278]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"(Hiçbir zaman) Sadaka malı eksiltilmemiştir."*** [2279] Bu şekilde Müslümanlar nefsi cimrilik afetinden arındırmış oluyor ve Allah'ın fazlına ve bol rızık verme hususunda geride kalmayan vaadine içtenlikle inanarak infaka doğru acele ediyordu.[2280]

3-Dünya ve Ahirette Emniyetin Hâsıl Olması

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarf edenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler." [2281]

Bunlar emniyet, saadet ve kalp rahatlığı içindedirler. Çünkü Allah'ın emrettiği şeyi yerine getirdiler ve Allah'ın kendilerini sakındırdıkları şeyden de sakınırlar.

2275 Haşr, 9
2276 Sebe, 39
2277 İbrahim, 7
2278 Bakara, 276
2279 Müslim, 2588; Tirmizi, 2029; Malik, Muvvatta, 2/1010
2280 Menhecü'l-İslam fit-Tezkiyeti'n-Nefsin, 1/249
2281 Bakara, 274

ZEKÂTIN TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Zekât sebebiyle zenginlerle fakirler arasında sevgi hâsıl olmakta, aralarında güven ve huzur ortamı yayılmakta ve fertler arasında bir vücudun azaları gibi oldukları şuuru oluşmaktadır. Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Müminlerin birbirlerini sevmelerinde, birbirlerine merhamet etmelerinde ve birbirlerine şefkat ve meyletmelerindeki misali, bir vücudun azaları gibidir. Bir uzuv rahatsızlandığı zaman, uykusuzluk ve humma ile bütün vücut rahatsız olur."*** [2282]

Zekâtın toplum üzerindeki eserlerinden biri de, sosyal dengeyi korumaktır. [2283]

İslam'ın ilk yıllarında zekât, üzerine vacip olan kimselerden toplanıp meşru yollardan infak edildiği zaman, İslam toplumu; bolluk, güzel şeylerden faydalanmak, ülfet, muhabbet ve kardeşlik içinde yaşıyordu.

Raviler şöyle rivayet etmişlerdir: "Raşit Halifelerin beşincisi olan Ömer İbni Abdulaziz (ra) devrinde, insanlar zengin olmuş, bolluk içerisinde idiler. Ta ki zekâta müstehak olan kimseleri arıyorlardı. Ama zekâtı alacak kimseyi bulamıyordu. Bulamayınca da zekât malıyla köleleri satın alıp Allah Tealâ rızası için azat ediyorlardı.

Böylece İslam, ilk asırlarında Müslümanların hayat ve geçim seviyesini bugün bile çok az ulusun ulaşabileceği bir dereceye ulaştırdı. Bu da zekâtın farz kılınması sebebiyledir.[2284]

RESÛLULLAH (SAV)'İN HZ. AİŞE (RA) İLE EVLENMESİ

Peygamber (sav), Hz. Hatice'nin vefatından sonra, Hicret'ten önce Mekke'de Hz. Aişe ile nikâh akdini yapmıştı. Ancak evlilik gerçekleşmemişti. Hicretinin ilk yılının Şevval ayında Medine'de bu evlilik tamamlandı. [2285]

Davet, cihad, eğitim ve devletin yapılanması hareketi devam ediyordu. Resûlullah (sav) ve ashabının hayatında evlenme hadiseleri hiç durmadı. Aksine evlenmek, hayatlarında tıpkı yemek ve içmek gibi normal ve doğal bir şeydi. Bundan da ziyade evlenmek, Müslüman toplumun binasında önemli bir parçadır. Bu da İslam dininin fıtrat dini olduğunun dışa yansıyan tarafıdır.[2286]

2282 Müslim, 2586; Ahmed b. Hanbel, 4/270
2283 El-Malu fil-Kur'anı Kerim, 240
2284 Es-Sire En-Nebeviyye , Ebu Şehbe, 2/115
2285 Min Mainis-Sire, 168
2286 El-Esas fis-Sünne, 1/420

Resûlullah (sav), Hz. Aişe (ra) ile zifafa girdiği zaman elli dört yaşındaydı. Bu rakam zikredildiği zaman hemen akla; yaşlılık, zayıflık ve yaşlılıkla gelen psikolojik dengesizlik gelmektedir. Kuşkusuz yılların geçmesi bir engel, kaide olarak insanların yaş ölçüsüdür. Fakat gerçek ölçü; insanın canlılığı, diriliği ve girişim ve çalışma gücüdür. Bazen yaşının otuzunda bir insanı görürüz, vücudunda ve psikolojisinde elli yaşındaki insanın ağırlığını taşıyor. Bazı zamanlarda elli yaşında bir insanı görüyoruz ama otuz yaşın üzerine çıktığını hükmetmiyoruz.

Resûlullah (sav)'in şahsiyeti bu meydanda benzeri olamayan bir şahsiyettir. O, (sav) ellilerde olduğu hâlde himmet, azim ve kahramanlık bakımından gençliğinin ilk yıllarında olan birisiydi ve bu meydanda hiçbir insan ona eş değer olmazdı. Deliller, savunduğum bu görüşü teyit etmektedir. O delillerden bazıları şunlardır:

• Resûlullah (sav) kendini kabilelere tanıtırken, Amr İbni Sa'saaoğullarının yanına gitti. Kendini onlara tanıtıp durumunu arzedince, Beyhara İbni Firas şöyle dedi: "Vallahi! Eğer ben bu genci Kureyş'ten alabilirsem, onunla bütün Arapları yerim."[2287]

Beyhara'nın sözünden şunu anlıyoruz:

Onun (sav) için "genç" tabirini kullandı. Oysa "feta" yani genç, ömrünün evveliyatında ve dirilik ve canlılıkla dopdolu olan genç insan demektir.

Beyhara, "Onunla bütün Arapları yerim." Sözünde, Resûl'ü-Ekrem (sav)'in şahsiyetinde bütün Arapların bile karşısında duramayacakları bir canlılık ve himmeti mülahaza etmiştir ve mülahaza ettiği bu güzel hasletleri ifade etmektedir. İşte bu Beyhara'nın gördüğüdür.

Bu hadise olduğunda Resûlullah (sav) yaşının ellisinde idi ama şekil, içerik, görünüş, psikolojik, himmet ve ruh bakımından henüz gençti.[2288]

• Hicret haberinde Buhari, Hz. Enes (ra)'ın şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Allah'ın Resûlü (sav) Medine'ye yöneldi. Hz. Ebubekir (ra)'ı arkasına bindirmişti. Ebubekir (ra) tanınan bir şeyhti (yaşlıydı). Allah'ın Resûlü (sav) ise tanınmayan bir şab (genç) idi. Ebubekir (ra) ile karşılaşan bir adam, 'Önündeki adam kimdir?' diye soruyordu.

Ebubekir (ra), 'Kılavuzumdur, bana yol gösteriyor.' diye cevap veriyordu. Adam 'yol kılavuzu' olarak anlıyordu ama Ebubekir (ra), 'hayır yolu'nu kastediyordu."[2289]

2287 İbni Hişam Sireti, 1/424
2288 Min Maini's-Sire, 171
2289 Buhari, 3911; Ahmed, 2/211

Resûlullah (sav), Ebubekir (ra)'tan daha yaşlı olmasına rağmen, ondan daha yaşlı görünmüyordu.[2290]

Bununla şunu söyleyebiliriz: Resûlullah (sav) ile Hz. Aişe (ra) arasındaki yaş farkı, o günün şartlarında normal hayatın akışı açısından o kadar büyük bir fark sayılmazdı. Zira Resûlullah (sav) Hz. Aişe (ra) ile yarış yapıyordu. Bazen Hz. Aişe (ra) onu geçiyor, bazen de o (sav), Hz. Aişe (ra)'yı geçiyordu ve şöyle buyuruyordu: ***"Bu ona karşıdır."*** [2291]

Hikmetli görüş sahibi herkes Resûlullah (sav)'in Hz. Aişe (ra) ile evlenmesinin arkasındaki yüce hikmeti idrak edebilir. Bu bereketli evlenme, Medine hayatının başlarında ve Resûlullah (sav)'in hayat merhalesinin başlangıcıyla birlikte tamamlanmıştır. Kuşku duyulmayan şeylerdendir ki, insan, hayatının büyük bir bölümünü kendi evinde ve ailesiyle birlikte geçirmektedir. Hayatının bu alanında Resûlullah (sav)'in süluk ve davranışı, kendisini örnek alma imkânlarının olabilmesi için insanlara nakledilmesi gerekiyordu. Bu görev özellikle ve birinci derecede Hz. Aişe (ra)'nın sonra da diğer müminlerin anneleri olan ezvacı tahiratının göreviydi. Annemiz Hz. Aişe (ra), Allah Tealâ'nın kendisine verdiği zekâ, algılama ve kavrama sayesinde görevini en iyi şekilde yerine getirdi. Herhangi bir siyer kitabına göz atmak, benimsediğim bu görüşü beyan ve tekit eder. Allah Teâlâ'nın, Resûlullah (sav)'in vefatından sonra ona yaklaşık elli yıl hayat takdir etmesi bu konuda ona yardımcı olmuştur ve ayrıca bu uzun süre, Resûlullah (sav)'den hıfzettiği şeyleri tebliğ etme imkânını kendisine sağlamıştır. Allah Tealâ ondan razı olsun![2292]

2290 Şerhu'z-Zurkani alel-Mevahib, 1/355
2291 Ahmed, 6/264; Ebu Davud, 2578; İbni Mace, 1979; İbni Hibban, 4691; Resûlullah (sav)'in hayatında bunun örnekleri çoktur. Min Mainis-Sire, 172
2292 Age, 173

6. KONU

İKİNCİ BÖLÜM

VAHYİN İNİŞİ VE GİZLİ DAVETİN BAŞLAMASI

1. KONU

2. KONU

3. KONU

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AÇIK DAVET VE MÜŞRİKLERİN BUNA KARŞI AÇTIĞI SAVAŞTA KULLANDIĞI METODLAR

1. KONU

2. KONU

3. KONU

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HABEŞİSTAN'A HİCRET TAİF BELASI VE İSRA MUCİZESİ HEDİYESİ

1. KONU

2. KONU

2. KONU

3. KONU

4. KONU

ALTINCI BÖLÜM
HZ. PEYGAMBER (SAV) VE HB. EBUBEKİR (RA)'IN HİCRETİ

1. KONU

YEDİNCİ BÖLÜM / MEDİNE DÖNEMİ
MEDİNE'DE KURULAN İLK İSLAM DEVLETİNİN DİREKLERİ

3. KONU

6. KONU